I
225

MARC
Anton
Bauci
Super
In Rut

12-1-2

2308

2-1101-3

Num. 47. cap. 5. num. 18.

Allahabad Agricultural Institute
Date Slip
This book was issued on the last date stamped below.

LIBRARY
00308
225
I

LIBRARY
I.A.R.I.
New Delhi-110012

6.136365 7x (1)
6.186 8625 4 (2)

¶ D. Marci Anto. Bauerij super Institutiones diuina commentaria: in lucem edita ⁊ de nouo excusa summaq; recognita cura. Cum summarijs: additionibus: et numeris nunq̄ antea Impressis.

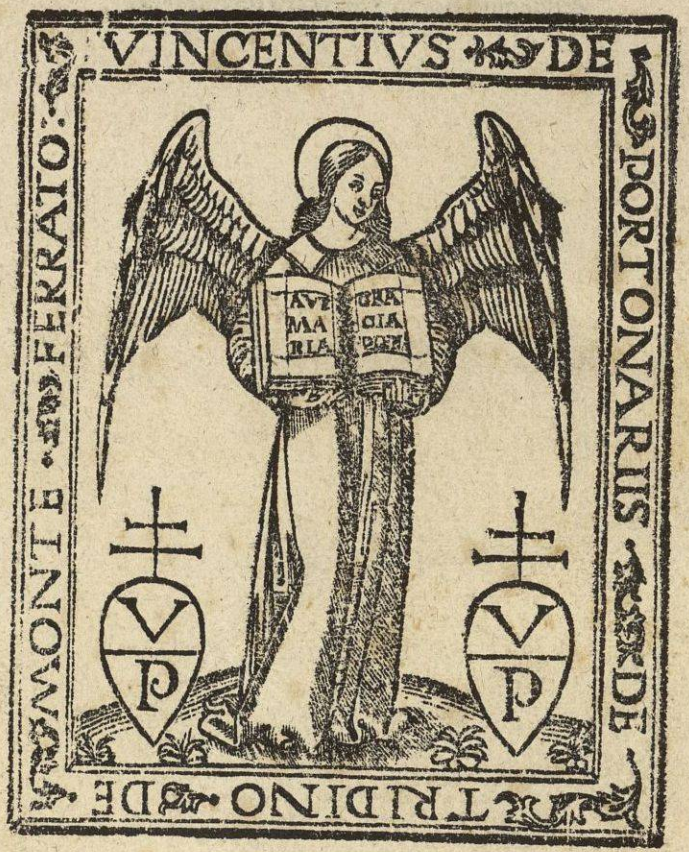

¶ Cum Gratia ⁊ Priuilegio.

Epistola ad scolasticos.

Rodeunt tandez optimi legalis philosophie sectatores efflagitata illa tãtisper. D. Marci Antonij Bauerij in primarios Institutionum Titulos Commentaria que si tardius q̃ cuperetis in lucem euolant: emendatiora tamen et luculentiora q̃ credere tis apparebunt. Nitidissimis hec characteribus impressoria Jacobi myt Lugdun. inter ceteros huiusce artis elegantissimi ac politissimi in cude excutiuntur. Nos vero eam in corrigendo: ac resecando impressorum errores: addimenta seu apendices marginum interserendo diligentiam adhibuimus vt neminem vestrum fore censeam (linorem modo citra iudicet) qui laborẽ hunc nostrum ingenuo gratoq; animo non suscipiat laudet ꝛ approbet. auctoris doctrinam eruditionem quod referam nihil est: cũ bona pars (vt puto) vestri viua illã voce leges enodantem discutientemq; audierit: vel saltem ab audi toribus intellexerit. Vir erat ingenio admodum diuino: memorie tenacissime Carneadi Lyro Mitridati comparandus: Tulliani Fluuij more genuina dicendi vbertate: que plurimum apud iura auctoritatis vendicat: euagabatur. verbis significanter ꝛ grammatice: quod raro scientie huius professoribus euenit vtebatur. Sed nil verbis opus est. Hec omnia legenti ꝛ sano presentes cõmentationes indicabunt: que eo ceteris antecellunt: quo ab eruditiori ꝛ iuniore proferuntur. possunt alie aut nimia lectori longitudine tedium. aut multo breuitatis studio difficultatem: que diffidentiam plerumq; parit ingerere. Seruatam in hijs repperies mediocritatem: que semper extremo solet ab eruditis anteferri: ꝛ tutior iudicari. Medio enim tutissimus ibis. auream appellat Hora: mediocritatem: quam qui diligit caret obsoleti sordibus tecti. caret inuidenda subrius aula: quin ꝛ mediam pluries viaz elegisse gloriatur imperator. Superfluis inutilibus doctorũ reiectis nugis: quicquid erat vtile: scitu memoratuq; dignum: mira dicendi facilitate, elegãtia claritate eruditus hic Cõmentator noster amplexus est. vt itaq; possint ꝛ neoterici: ꝛ veterani iocundos legu fructus excerpere. quot nodi quot enigmata: quot difficultates soluuntur: in quibus doctores alios laborasse magis q̃ profecisse dicemus. Hunc igitur vobis librum emite scolastici ingeniosissimi: nocturna versate manu versate diurna: si peculiares huius solutiones feceritis: multa cum laude inter disceptantium cetus versabimini: vanas omnium ꝛ friuolas argumentantium tendicu las existimantes. Bene Valete Lugdun. Anno Salutis. M. D. xxiij. Die. ij. Octobris.

Libuit in fine Epistolij quatuor hos versiculos in auctoris laudẽ apponere.

Te moriente damus lachrymas: suspiria: planctus:
Marce. quid hec prosunt? Iuppiter id voluit,
Scilicet vt terris reseras qui iura deorum
In celo melius ista docere queas.

Felicis Trufini Bononiensis. Epig.
Cesarei quicunq; cupit primordia iuris.
Et finem quisquis Marcia scripta legat.
En tibi Bauerius iuuenis monstrabit aperto
Quicquid doctorum cetera turbat fremit.

Clarissimi ac ingeniosissimi iuris vtriusq; doct. D. Marci Antonij Bauerij Bononiensis super electos institutionum titulos commentaria faustiter incipiunt.

1 Sufficienti demonstrationi rei frustra additur.
2 Dominia rerum ex testamẽto nobis acquiruntur.
3 Titulus de testamẽtis: z titu. q̃ testa. facere pñt quare abpeiratore in hoc volumine non fuerint simul copulati.
4 Revocare sententiam an possit imperator.
5 Testm̃ põt fieri in scriptis cũ subscriptiõe testatoris z subscriptione z signaculo septem testium vnico contextu.
6 Testamentum est quedam attestatio seu testimonium mentis z voluntatis testatoris.
7 Argumentũ ab ethimologia vocabuli an z qñ procedat.
8 Allegare iura correcta ad causarũ decisionẽ an z qñ liceat.
9 Lex an per non vsum tollatur.
10 Gabellã siue collectã prescripsisse an dicatur qui longo tẽpore coactus non fuit soluere.
11 Lex si nõ fuit recepta nec obseruata sciẽte superiore nõ ligat. z ad prescribendum contra legez sufficit spaciũ decem annoz.
12 Pacis tempus concedit otium z quietem: guerra autem calamitates z miserias.
13 Pacem facere pro pupillo an possit tutor de morte patris ipsius pupilli.
14 Testamentuz est de iure ciuili respectu solẽnitatũ sed respectu inuentionis z substantie est de iure gentium.
15 Obligatio naturalis est de iure gentium.
16 Testamentum militis in expeditione de gentis nõ requirit solẽnitates iuris ciuilis.
17 Princeps potest tollere ea q̃ iuris ciuilis sunt non gentium.
18 Deportatus est capaz eorum que iuris gentium sunt siue naturalis: sed priuatur testamenti factione.
19 Papa non potest sibi eligere successorem eo tempore quo nõ est futurus papa.
20 Instituens filium in bñdictione paterna videtur eum instituere in sua legitima.
21 Libellum nouum constituere dicitur qui addit libello.
22 Testium dicta ad concordiã reduci debent.
23 Simul facta que dicantur.
24 Dictio in: quandoq; capit pro iuxta.
25 Vicissim fieri dicitur quod fit ordine successiuo.
26 Responsiones facte positionibus debent reduci ad cõcordiã ita q̃ respondens non incidat in contrarietatem.
27 Testes in testamẽto debent esse rogati.
28 Testamentum z testes in eo debent adhiberi vno contextu. et idem in codicillis z donatione causa mortis.
29 Testator an teneatur testibus exponere siue notificare nomẽ heredis.
30 Testator si pluribus heredibus institutis aliquos expressit et aliquos non. an vicieť testm̃ in totũ vel solum in non expressis.
31 Par tem indiuidui faciens nihil fecisse videť.
32 Emphiteota propter defectum vnius denarij cadit ab emphiteosi valente mille.
33 Testamentum quando est nullum ex defectu solẽnitatis imperfecte valet inter liberos.
34 Forma a lege tradita est obseruanda.
35 Forma est que dat esse rei z conseruat eam inesse.
36 Signum crucis si in inuentario omittatur an vitiabitur inuentarium z quid de inuocatione diuini nominis in instrumento.
37 Testamentoz duplex est gen⁹ scz in scriptis z sine scriptis qõ nuncupatiuũ appellať z q̃d sit testm̃ nũcupatiuum z quid testamentum in scriptis.
38 Scribere manu ꝓpria vel scribere manu alterius z se subscribere propria manu paria sunt.
39 Diffinitio bona constat ex genere z differentijs.
40 Testamenti diffinitio z nu. 44.
41 Diffinitio bona debet ponere oia substantialia rei diffinite.
42 Testm̃ sine heredis institutione est nullum.
43 Argumentũ ab ethimologia seu allusione vocabuli ꝓcedit qñ ethimologia cõcordat cũ diffinitione: alias secus.
45 Testm̃ ad b̃ vt ꝯfirmeť an sit necesse q̃ testator moriať naturaliter vel an sufficiat mors ciuilis.
46 Testator si ingrediť religionem an confirmetur testamentuz.
47 Contextu vno quid denotet.
48 Testes in testamẽto tpe signandi poterunt ire ad deponendum pondus superfluum.
49 Donatio causa mortis potest fieri in testamento: z irritato testamento non irritabitur donatio z nu. 52. z. 56.
50 Cõtractus i testõ ferrian possit ita vt ꝓpter hoc vitieť testm̃.
51 Contractus an sit alienus actus a testamento.
53 Contractus stipulatiõis an possit in testamento interuenire.
54 Vltima voluntas põt transire in vim contractus.
55 Testator si dixit lego titio dimidiam fundi corneliani z aliam partem sibi vẽdo pro decem z titius fuerit presens z acceptãs talis contractus dicetur contractus emptionis z venditiõis.
57 Codicillus potest fieri in medio testamenti.
58 Testm̃ si vitieť ꝓpter ꝯctũ in eo celebratuz an vitiabiť ꝯctus.
59 Testamẽto irritato nõ irritabiť donatio cã mortis in eo facta.
60 Revocare ꝯctũ in testõ celebratũ an possit testator testamento revocato.
61 Relictum in testamento non potest probari nisi per septem testes z in codicillis per quinq; et an poterit probari per duos.
62 Testamentuz debet fieri vno contextu nullo actu extraneo interueniente: limitatur tamen.
63 Nomen heredis an debeat exprimi siue scribi per manum testatoris z. nu. 74.
64 Testator sane mentis licet non possit articulate loqui: nisi dicendo ita vel non valebit tamen testamentum.
65 Scribere nomen heredis vel nuncupare ipsum paria sunt.
66 Testator põt alteri cõmittere vt scribat volũtatẽ suam z postmodũ scribẽs poterit interrogare testorẽ an illa sit sua volũtas prout scripsit q̃ si respondeat sic: testm̃ perfectum erit.
67 Volo verbum inducit dispositionem z est habile ad inducendam institutionem heredis.
68 Testator an debeat propria voce nominare heredez z. nu. 76.
69 Offenso lz facere suã vindictã: qõ nõ potest facere per alium.
70 Actus q̃ dz fieri manu ꝓpria p aliũ expleri non potest.
71 Stipendiarius non potest ad solutionem recipiendam ꝓcuratorem cõstituere: nec deputati ad faciendas solutiones stipendiarijs poterunt soluere per substitutum.
72 Doctor salariať a publico nõ põt accipe salariũ p ꝓcuratorẽ.
73 Institutio ista instituo illũ cuius nomẽ est descriptũ in tali cedula posita penes guardianum est valida.
74 Expressum quot modis quid dicatur.
75 Furiosus qui habebat dilucida iterualla si fecit testm̃ an p̃sumeť illõ fecisse tpe furoris vel tpe quo hẽbat dilucida iterualla.
76 Testator nõ habet necesse exprimere nomẽ heredis viua voce: sed sufficit q̃ nutu z signis designet nomen heredis.
77 Testamentuz factum per notas z signa inusitata non tenet. lz quid in testamento ad pias causas z. nu. 95.
78 Testm̃ a tabellio p imbreuiaturã scriptum si testator decedit anteq̃ tabellio illud legat cora testib⁹ z testatore z in formam publicaz illud scribat non valet: sed fallit in testamẽto ad pias causas: lz quid iuris in testõ militis.
79 Militi testãti filiũ sciẽter ꝓterire vel exheredare licet.
80 Miles põt directo instituere heredem in codicillis: secus tamen in testante ad pias causas.
81 Miles potest decedere pro parte testatus z pro parte intestatus. sec⁹ in testante ad pias causas.
82 Solẽnitates iuris cõmunis non remittuntur in testõ ad pias causas nisi quatenus expressum est in lege.
83 Miles non potest testari nutu sed opus est q̃ verbis testetur.
84 Testm̃ factuz inter liberos nutu z signis suis indicijs factum an teneat z nu.
85 Mutus qui loqui non potest: nec scribere scit non potest dare libertatem.
86 Libertas est pia causa.
87 Testari ad pias causas an possit ille qui non potest loqui nec scribere.
88 In testamento ad pias causas debet obseruari iusgentiũ quatenus in lege exprimitur: sed in alijs in quibus nõ est expsse ꝓuisum obseruari debẽt solẽnitates iuris positiui.
89 Autoritas illa q̃ spiritu dei aguntť nõ sunt sub lege: intelligiť q̃ non sunt sub lege peccati quidem: sed non de iudiciali.
90 Forma testamenti a iure ciuili introducta an possit a iure canonico immutari in terris imperij.
91 Jus canonicũ in relictis ad pias causas obseruari dz in vtroq; foro. z si executio relictoz ad pias causas fieri petať cora secu lari iudice debebit fieri ſm terminos iuris canonici.
92 Institutio heredis ad pias causas nutu facta an valeat.
93 Testamentum inter liberos nutu factum an valeat.
94 Matrimonium nutu factum an z quando valeat.
95 Miles potest testari signis z notis inusitatis dummodo aliqualiter appareat de eius voluntate: secus in patre testante inter liberos.
96 Legata signis z nutu fieri an possint z. nu. 99.
97 Testamentũ factum balbutiendo an valeat vbi testator prius articulate loquebatur.
98 Testm̃ ad pias causas an valeat ꝑbis balbuciẽtibus factum

100 Testō si dicat instituo illum cuius nomen est descriptum in quadam mea schedula quā apud guardianum obseruātia sancti Franciscí deposui an valebit talis institutio.

101 Tabellio conficiens instrumentuz de testamento imperfecto seu carente solēnitatibus punitur de falso.

102 Falsitas non committitur sine dolo.

103 Dicto boni viri creditur maxime si habet amplum magistratum in ciuitate.

104 Notarius si aliter scripserit q dictum fuerit si sit vir probus z bone fame psumit q illud potiꝰ errore ē dolo illud fecerit.

105 Creditur dicto magni viri sine iuramento.

Jc titulꝰ de testa.

Jc cōmendatione nō indiget ipse eniz se ostendit vt verbis iurisconsulti vtar in.l.j.ff.de in integr.resti. facit quod habetur in.l.j.de appellatio. z in.l.j.ff.de testi.l.j.§. vsus.ff. de procura.l.j.ff.de diuer. z tempo.p̄ script. ideo in commendatione tituli huiusnō me extendā iuxta tex.

1 in.l.j.in fi.ff.de dot.plegata: q† enim rei satis demonstrate additietur frustra est satisq vtilitas eius apparebit ex lectionuz progressu solū ita q̄ me cōferam ad cōtinuationē huius Rub. z declarationē lre plenissime materiaz huiꝰ tituli,p ingenij mei viribꝰ ptractādo: qñ quotidiana ē iux. tex. i.l. legauit ibi. z plenius rogo z q̄ ad hec spectāt attingas quotidiana eniz sunt. ff.

2 de lib. leg. ¶ Cōtinuari ita† q̄ potest hec Rub. ad ꝓme pcedētia hoc ordine tractauit imperator i ꝓximis p̄cedētibꝰ titulis de pluribꝰ cāis p q̄s nobis dñiuz nāciscimur iure seu titulo singulari vt pz a titulo de rerū diuisiōe vsq̄ huc z maxime in ti. de usucap. z de dona. z p q̄s pso. no. acq̄. mō nūc restabat videduz de causis p q̄s dñiū nāciscimur iure seu titulo vniuersali: sed qz inter cās habiles ad trāsferēdū dñū ex titulo seu iure vniuersali potissime sunt ille q̄ ex hereditatibꝰ descēdūt iō merito de istis causis ꝓio tractādū erat iō imperator ab isto titulo vsq̄ ad titulū de acq̄sitiōe p arrogationē tractat de acq̄sitiōe vniuersalis dñij q̄ fit p cās hereditarias: tñ qz cā acq̄rendi ex titulo hereditario duplex est. vna eniz est q̄ ex testō descēdit alia q̄ ab intestato. qz illa q̄ ex testa. descendit nobilioz est. iō de ea ꝓio tractat vt pz ab isto ti. vsq̄ ad titulū de hereditatibꝰ q̄ ab intestō. sz qz istud cōmode fieri nō poterat nisi prꝰ cognosceremus q̄d eēt testm̄ z quō ordinarek iō p̄mittit titulū de testa. z hec est cōtinuatio q̄ formal'r ponit imperator in.§.fi.s.ꝓximo ti. z pāc cōtinuationē videnk ponere hic Jo. de pla. z Ang. are. dū allegant tex. in.§.fi.s.ti.ꝓximo p̄cedēti ,p cōtinuatiōe huiꝰ tituli. ¶ Al' scdo z breuiꝰ pōt fieri ꝓtinuatio huiꝰ tituli hoc mō: vz tractatus imperator de acq̄sitiōe vniuersalis dñij q̄ fit ex cā hereditaria vt pz in oibꝰ istis titulis vsq̄ ad titulū de acq̄sitiōe p arog. tñ qz ista cā duplex erat nā vna est cā acq̄rēdi dñiū vniuersale per cām hereditariā ab intestato hoc est p successionē q̄ fit ab intestato alia est q̄ fit p successionez ex testō tñ qz nobilioz erat cā acq̄sitiōis dñij q̄ fiebat ex testō nā cā testati pferk cause intestati. l. q̄ diu la. ij. ff. de acq. her. l. q̄ diu. C. q̄ admit. itē q̄ ex testō succedit dr cōseq̄ honorē. l. iul. §. si q̄s oi cā testi facit qō habek in. l. si pupill' paterna. ff. de acq. here. iō merito ptractādū erat ꝓius de acq̄sitiōe vniuersalis dñij q̄ fit p testm̄ sz istud cōmode fieri nō poterat nisi prꝰ cognoscerem' q̄d eēt testm̄ z quō ordinarek iō prꝰ p̄mittit titulū de testa. or. z ista etiā cōtinuatio sumit ex tex. d. §. fi. nec tibi videat mirū q̄ hec cōtinuatio fiat magis ad futura q̄ ad p̄cedētia nā etiā hoc ordine cōtinuādi vse fuerūt gl. nr̄e z doc. nā isto ordine vsa fuit gl. in. l. j. C. q̄ admitti. vbi dixit gl. tractatur' ō mperator bonoz possessio. q̄ dak patrono in bonis libertoz z de bono. pos. ō tab. q̄ dank filijs i bonis parētū z de alijs bono. possess. in spē p̄mittit titulū q̄ admit. generalē ad sequētes hoc ordine etiā continuandi vsa fuit glo. in Rub. ff. z C. de in ius voc. z bal. i Rub. C. de seruis fug. ita hic tractatur' imperator de acq̄sitiōe vniuersalis dñij q̄ fit p testm̄ p̄mittit titulū generalē de testamētis. ¶ Tertio etiā mō ꝓtinuari pōt hec Ru. ad p̄cedētes hoc or. fm. d. Christopho. qz rex dñia nobis acq̄runt aut titulo vniuersali aut singulari. §. fi. s. ti. j. z. l. i modicis z de ōp̄ē. emp. iō viso quēadmodū rerū dñia titulo singulari acquiruntk vt supra in tit. p̄cedētibꝰ sequebak videre qual'r acquirank titulo vniuersali sed hmōi est testm̄ iō ex ordine ponit de testa. or. z ista etiā cōtinuatio vr etiā ē sumpta ex. d. §. fi. tñ p̄cedētes cōtinuatiōes videnk magis applaudere lre de. §. fi. ¶ Vel z. iiij. pōt cōtinuari hec Rub. scōz eūdē hoc mō visuz est supra in titu. p̄cedētibꝰ quēadmodū actu inter vi-

nos rerū dñia nobis acq̄rank mō nūc cōueniēs erat videre q̄liter nobis acquirank ex vltima volūtate dñia iō de testa. intitulauit. ¶ Vel z. v. pōt cōtinuari hec Rub. fm dñm Jasonē hoc modo in. §. fi. s. de usu z hab. policitus ē nobis imperator tractare q̄bꝰ modis iure ciuili nobis dñia acq̄rank z inter istos modos acq̄rēdi de iure ciuili iste est vnꝰ. s. p testm̄ vt est gl. no. in. l. j. in ꝯ. nostre. ff. de acq. re. do. z est alia lz p ipsuz nō allegek i. l. ex hoc iure in ꝯ. dñia in fi. ꝯ siculi. ff. de statu ho. iō cōgrueter iurisc cōsultus posuit titulū istū de testa. ¶ Sz certe hec cōtinuatio nonvr eē bona: tum qz nō applaudit lre. §. fi. s. ti. ꝓximo: tum qz vr fieri aliquātū a remotis q̄ esse nō dz z maxime ex quo potest fieri ad ꝓxima vt pz ex p̄cedētibus cōtinuationibus vulgatissima. l. ij. in ꝯ. ꝓximos applicātes titulos prout res patit. ff. de statu ho. §. q̄bus in ꝓxima cōsti. C. iō tene cōtinuatiōes ꝓximas

3 tanq̄ magis applaudētes lre dicti. §. fi. ¶ Nō† expedit' de cōtinuatiōibus q̄ro post. d. Christopho. quare est q̄ imperator iustinianus nō copulauit sub vno z eodē tit. de testa. z q̄ testa. facere pñt sicut fecerūt iurisc cōsulti in. ff. vbi hec duo tractarūt sub vno z eo. tit. vt pz in tit. de testa. z q̄ testa. facere pñt z cetera. z maxime cū imperator nō dedigneꝰ seq̄ iurisc cōsultoz ordinez z formā prudētiū viroz. l. humanū. C. de leg. p Bart. in Rub. C. de in ius voca. facit op. casus fin. l. diui fratres de iure patro

4 natus† vbi imperator reuocat sniam suā z sequit' sniam iurisconsultoz ergo eodē mō debebat imperator seq̄ iurisc cōsultoz ordinez z viroz prudētiū. §. rūsa prudētiū. insti. de iure naturali gē. et ciuili z sicut iurisc cōsulti sub vno z eo. tit. tractarūt de testa. z qui testa. face. pñt eodē mō debebat facere imperator hic. Unde ipse rñ. q̄ iō imperator hic diuisit istos tracta. de testa. z q̄ testa. facere vt melius ipsi iuuenes intelligerēt materiā istā iuxta ea que habenk p gl. in. §. sed nō vsq̄ ī ꝓoe. supraz in. §. sz nō vsq̄. j. de leg. z in. l. j. de doli excep. Sz certe ista rñ. nō vr bene satisfacere vt etiā ipse dicit qz etiā imperator in. C. diuisit istos tractatus z vnū tractatuz fecit de testa. z aliū q̄ testa. facere pñt z tñ clarū q̄ liber ille nō fuit factus p iuuenibꝰ sz p viris iam introductis z exercitatis ergo nō est ista bona rō dicere q̄ iō diuisit tractatū qz loquebatur iuuenibus. z iō vt melius instruerētur ipsuz diuisit qz saltē istud nō debuisset fieri in. C. cū imperator nō loquak iuuenibus sed ꝓtis debebat facere sicut fecerūt iurisc cōsulti q̄ cū loquerenk ꝓtis ista ilimul sub vno tractatu posuerūt. Et q̄ ista so. nō sit bona vltra eū addo naz si istud foret verū q̄ iō imperator in libro isto diuidit tractatus nō diuisos in. ff. vt facilius iuuenes eruditank sequereꝰ q̄ eodē mō debuisset imperator diuidere ti. de ser. rusticoz prę. z de ser. vrba. p̄dioz̄ z maxime cū istud in. ff. fiat vt pz in tit. de serui. vrba. p̄dio. j. in ti. de serui. rusti. prę. z tñ istud est falsum qz posuit istos duos tractatus imperator sub vno ti. vt pz insti. de ser. rusti. p̄dio. z maxime illud debuerat facere imperator cū illa materia eēt valde difficilis vt pz p oēs titulos de seruitu. loquētes. pz etiā nam si imperator diuidit titulos nō diuisos in. ff. vt meli' iuuenes instruerenk q̄tomagis debuit īperator diuidere ti. a iurisc cōsulto diuisos istud tñ est falsum: vt pz. j. de leg. vbi īperator sub titu. illo tractat. z ponit tractatū de leg. j. z de leg. ij. z de leg. iij. z de dote p̄legata. de opt. leg. de lib. leg. de pe. lega. z infinitoz titulorum qui separatim ponūtur p iurisc cōsultū: vt manifeste pz. oibꝰ p̄dictis titulis. ergo manifeste pz q̄ hec rñsio ē falsa. Tñ scdo possum' rñdere ,put rñdebat Jo. de imo. ī simi. ī rub. d ap. vbi q̄rit Jo. de imo. q̄re ē q̄ īperator sepauit tractat' de ap. z rela. vt pz ī tit. de ap. z ī ti. de relati. iurisc cōsulti ꝯo ista inūmul tractarūt. vt pz in tit. de app. z rela. Rñdet ipse sub verbo tñ forte q̄ imperator sepauit tractatū. de ap. z rela. q̄ nō fecerūt iurisc cōsulti: qz volebat imperator plus tractare de materia relatiōis q̄ fecerint iurisc cōsulti: iō ne tractat' esset ita magnus voluit imperator diuidere istos tractatus. Ꝯo hoc allego q̄ dixit glo. in rub. ff. de leg. j. z in rub. de leg. ij. vbi dixit gl. q̄ iō iurisc cōsultus distinguit tit. de leg. j. z de leg. ij. z. iij. ,ppter ꝓlixitatē vitādam. ne si posuisset materiā illoz titulorū sub vno titulo tractatus esset nimis magnus. ,p hoc etiā facit qō dixit Bar. z ceteri. in. l. j. ff. sol. ma. vbi querūt doc. quare est q̄ imperator non posuit titu. illū sol. mat. in. ff. veteri. in quo videbak melius cadere q̄ in inforciatio cuz ibi. in. ff. veteri tractata fuisset materia magis ptinēs ad dotes. s. de sponsalibus de do. inter virū z vxo. de ritu nup. de fundo dot. z c. respondent doc. q̄ istud fuit ne si materia tit. sol. ma. z de impē. in rebus dot. fac. z aliorū titulorū subsequētiū fuisset posita in. ff. vt ille liber fuisset factus nimis magnus z ꝓlixus. liber ꝯo inforciati fuisset factus nimis parvus. z ideo imperator separauit illas materias partem posuit in. ff. ve. z partem in inforc. Unde ita dicamus in ꝓpositō. q̄ ideo imperator in institu. separauit titu. de testa. z qui testa. facere possunt. qz Jmperator plus volebat tractare de istis materijs q̄

rūs q̄ tractauerit ipſi iuriſcōſulti.in.ff.z eodē mō poſſumus di cere q̄ iperator in.C.ſeparauit iſtos titulos:qō nō fecerūt ipſi iuriſcōſulti.in ti.de teſt.vñ ne ſi iſta ſub vno eodēq̄ titulo poſi ta eſſent tractatus nimis longus fact⁹ foret:diuiſit ſub diuer ſis titulis.Sz certe etiā iſta ſcōa rō mihi nō placet q̄ iō diuiſe rit iſtos tractat⁹ imperator:qz volebat plus de hac materia q̄ fe cerint iuriſcōſulti.qm̄ videmus ſepenumero q̄ iperator diui dit tractat⁹ a iurecōſulto nō diuiſos.z tm̄ plus de illis materiis nō tractat q̄ tractauerint ipſi iuriſcōſulti.ptz i ti.infra de vul. ſubſti.z in tit.de pup.ſub.vbi iperator tractat materiā vulga ris z pupillaris ſubſtitutiōis ſub diuerſis titulis.z tm̄ clarū eſt q̄ nō plus tractat de illa materia q̄ tractauerint iuriſconſulti ſub vno tit.z iperator in tit.C.de impu.patet etiā. nā iperator diuiſit tractat⁹ de leg.z fideicō.vt patet in tit.de leg.C.z in tit. de fideicō.z tm̄ clarū eſt q̄ plus in illis nō tractat q̄ tractaue rint ipſi iuriſcōſulti ſub ti.de leg.z fideicō.j.z de leg.z fideicō. ij.z.iij.z ſic cū alias legerē ti.de app.damnati iſtā rōnē Jmo. Unde melior rō reddi pōt in hac materia q̄ etiā tradidit dñs Chriſto.hic q̄ iſta eſt materia poſitiua:z iō eſt ptinacib⁹ relin quēda iuxta ea q̄ dixit gl.in rub.ff.ſol.ma.z in.l.iij.C.de conſti. pec.Jmo hoc facit qz ſepenumero videmus q̄ alias iſtud facit imperator qz illud q̄ eſt poſitū per iuriſcōſultos ſub vno.z.e. tit.ipſe poſuit ſub diuerſis titulis.vt patet in ti. de acq̄.z repu. here.ff.vbi iuriſcōſulti ſub vno z eo.tit.tractāt materiā acq̄ et repu.here.Jmperator vero iſtos tit.in.C.diſtinxit.vt ptz in ti. de repu.here.z in ti.de acq̄.here.patet etiā in tit.ff.de li.z poſt hu.here.inſtitu.vel exhere.vbi ſub vno tit.tractauit materiam de exhereda.z pteritiōe liberor.Jmperator vero iſtas mate rias ſeparauit.vt patet in tit. de libe. prete.z in titu. de poſtu. here.inſt.vel exhere.Patet etiā nā iuriſcōſultus tractauit ſub eiſdē titulis.de lega.z fideicō.j.z de leg.z fideicō.ij.z de leg.z fideicō.iij.ipſe ꝺo iperator iſtā materiā tractauit ſub diuerſis titulis.vt patet in titu.de le.z in tit.de fideicō.Et ſepenumero fecit Jmperator ecōuerſo.nā illa q̄ poſuit iuriſcōſultis ſub di uerſis tit.ipſe iperator poſuit ſub eo.Quarto vt patet in ti.de rebus credi.z in ti.de iureiur.ff.vbi iuriſcōſultus fecit vnū ſpe cialē tractatū de rebus credi.z aliū de iureiurā.ipſe vero im perator iſta duo ſub vno ti.copulauit.vt patet in ti.de reb.cre. z iureiurā.C.patet etiā.nā ipſi iuriſcōſulti fecerūt vnū titulum de religioſis.z aliū de aleatoribus.ipſe vero Jmperator iſta duo copulauit z cōiunxit:vt patet in titu.de religio. z alearu vſu.z aleatoribus. patet etiā in ti.de iure delib.z in tit.de acq̄. here.ff.vbi iuriſcōſultus diuerſos fecit titulos de iure delibe.z acqui.here.ipſe vero Jmperator iſta duo ſub vno ti.poſuit.vt patet in tit.de iure delibe.z acq̄r.here.pz etiā.nā iuriſcōſultus fecit vnū titulū de re.diui.z aliū de acq̄.rer.do.ipſe vero impe rator iſta duo copulauit ſub tit.de rerū diui.inſti. Jmo q̄ plus eſt ipe idē iperator illud q̄ fecit in vno loco nō fecit in alio. ptz in tit.de impub.z alijs ſubſti.C.vbi tractat materiā vulgaris z pupillaris ſub vno titu.in inſtitutionibus vero ponit iſtas ma terias ſub diuerſis titulis.vt patet inſt.de vul.z inſti.de pupil. Unde ex iſtis manifeſte patet.z ex multis alijs que ſtudioſus indagator inuenire poterit.q̄ iperator in rubricatione titulor nō ꝓcedit ſcōm ordinez iuriſcōſultor.imo magis ꝓcedit ſcōm q̄ ſibi vī.l.j.ſ.pueritiā.in ver.p̄tor.ratus de poſtu.l.qz poterat ad trebel. Jdeo poſſumus dicere q̄ iō ſeparauit titulos iſtos qz ipſe ſic voluit.nec enim debemus curare de iſta forma rubri cādi.ſ.copulatiua ſub vno tit.ſiue ſub diuerſis ex quo omnimō habemus effectū vtriuſq̄ materie cū enim habemus effectuz. nō curamus de mō.l.ſi quis filiū.C.de libe.p̄te.l. omne ver.C. cō.deleg.Querebat etiā hic dñs Chriſtophorus de alia.q.vi delicet.quare eſt q̄ iperator in libro iſto inſtitutionū intitula uit.primo titulū iſtū de teſta.z poſtmodū in ſequēti intitulauit titulū qui teſta.fa.poſ.in.C.ꝺo fecit totū ecōtra:qz primo inti tulauit titulū qui teſta.face.poſ.poſtmodū intitulauit de teſta. nā vī hic q̄ male fecerit.nā primo q̄rendū erat de perſonis q̄ de rebus ſeu actu firmādo.l.quidā referūt.ff.de iu.codi.ij.q.j. in primis.c.ex lris.de app.l.ij.de ſta.ho.z ꝓpie hāc regulam tradidit iuriſcōſultus.in materia noſtra.in.l.ſi queramus.ff.de teſta.perſone enim tanq̄ nobiliores preferende erant.ſ.fi.ſ.de iur.na.gen.z ci.l.iuſtiſſime.ff.de edi.edic.l in pec.ff.de vſu.ſ.in pecudū inſtitu.ō re.diui.vñ videbaī q̄ primus Jmperator debe ret primo tractare de perſonis que teſtari poſſunt tanq̄ de no bilioribus.z poſtmodum de ipſa re ſeu de forma teſtan. Sed reſpondeatis vos.licet ipſe non reſpondeat q̄ de hoc non eſt curandum z ſepenumero.z ipſe iuriſconſultus non obſeruat or dinem iſtum:ſed preposterat ſm q̄ ſibi videtur.naz quandoq̄ primo querit de ipſis perſonis q̄ de rebus vt in iurib⁹ ꝓxime allegatis.qñq̄ ecōuerſo qz prio de reb⁹.z ſcōo de pſonis:vt ē caſus not.qui ſolet allegari per dominuz meum. in.l. cum.hi. ſ.vlti. igiī vbi dicit tex.q̄ ad validitatē tranſactionis alimēto ruz in primis de cauſa tranſactionis.ſcōo de mō.tertio de pſo na tranſigentiuz querendū eſt z eſt etiā de hoc glo.q̄ pōderat ibi dñs meus i rub.ff.de of.eius.z ibi etiā ad hoc allegat rub. iſtā iuncta.d.rub.j.q̄ teſta.facere p̄nt.z ibi Ang. iſtud colligit. tum etiā p hoc allega.tex.in.l.aut facta.in ver.j.de cā. ſcōo de pſona.ff.de pen.Et ſic per hec remaneāt expedite oēs qōnes que circa ſituationem huius Rub.fieri p̄nt modo nunc reſtat ad magiſtrum condeſcendere.

Quidi aūt pōt tot⁹ iſte tit.ſm Ang.are.in tres partes principales in pria parte ponit ipſaz allusionē ſeu etho mologiā teſti.in ſcōa tractat de teſtō in ſcriptis tā de iure antiquo q̄ nouo.in tertia de teſtō ſine ſcriptis q̄ nūcupatū appellaī.ſcōa ibi:ſzvt nihil.tertia ibi ſz hoc q̄dē.Jtē iſta pars priavſq̄ ad.ſ pñt pōt diuidi in.iiij.partes in pria pte ponit ethimologiā ſeu deriuationē hui⁹ vocabuli teſtīm.in ſcōa refert antiq̄tatis ,proceſſum referēdo tria fuiſſe antiq̄t⁹ teſtamē torū genera de iure ciui.q̄ in deſuetudinē abierūt in.iij.pte po nit qual⁹ teſtamēta fiebāt de iu.p̄to.z quo illi forme fuit aditū per ius ciuile antiquū in.iiij.z vltia ponit vnū q̄ fuit aditū for me teſtādi per cōſtōnes nouas ipſi⁹ iuſtiniani.ſcōa ibi.ſz vt ni hil.iij.ibi poſtea ꝺo.iiij.ibi ſz his oib⁹. Et hoc dicit ſm Jo. de pla.z.d.Jaſonē ſublata triplici antiq̄ forma teſtamētoz hodie
5 pōt fieri teſtīm i ſcriptis cū ſubſcriptiōe teſtōris z ſubſcriptio ne z ſignaculo ſeptem teſtium vnoq̄ cōteſtu hoc dicat vſq̄ ad ſ.pñt.Caſus i terminis ſic pōt figurari. Stetit iuuenis cōſti tut⁹ coram iperatore.z inq̄t ſereniſſime iperator nos ſumus i ti. de teſta.ſz anteq̄ ad materiā ipſaz teſtamētoz deſcēdam⁹ per prius vellē ſcire vñ deſcēdat iſtud nomē teſti prius eīm noſcere opz quid nominis q̄ q̄d rei iuxta tex.i.l.j.ff.de iu.z iure ibi iuri operā daturū pri⁹ noſce opz q̄d ius ſcit z vñ iuris nomē deſcē dat.diffinitiōez aūt ipſam teſti reſeruabitis nobis i.ffoz.volu mine tanq̄ magis difficilē z periculoſaz iuxta ea q̄ habētur in rub.omnis diffinitio.ff.de reg.iur.Ad hoc rñdet iperator z di
6 cit q̄ teſtīm ex eo appellatū eſt q̄ eſt teſtatio mētis hoc eſt qz eſt q̄dā atteſtatio ſeu teſtimoniū mētis z volūtatis teſtōris in ſtat q̄rēs in ſcōa pte ibi.Sz vt nihil dñe iperator ex quo tracta turus es de teſta.mihi neceſſariū eē vī vt prius cognoſcamus quot antiquit⁹ fuerint teſtamētoz genera ne vt ita dixerim il loris manib⁹ ad ipſaz teſtamētorū iterpretationē deſcēdamus vt ꝺbis vtar iuriſcō.i.l.j.ff.de oz.iur.ad hoc rñ.iperator dicēs ad hoc vt penit⁹ nihil antiq̄tatis ignores ſcito antiq̄ſſimo iure duo fuiſſe teſtamētorū genera vnū eīm erat gen⁹ quo vtebātur ipſi antiq̄ tpe pacis z ociī q̄ calū appellabāt hoc ē bonū.z hoc iō qz fiebat tēpore pacis q̄ tēpore oīa erāt leta z ſancta:erat ēt aliud gen⁹ teſtamētorum quo vtebanī ipſi antiq̄ eo tēpore quo erāt exituri ad bellū z iſtud appellabāt ꝓcintū z iſta q̄dē gene ra teſtamētorū fuerūt inuēta a iure antiquiſſimo qūo aūt teſta mēta iſta fuerit nō aperit hic tex.ſubſequēnib⁹ ꝺbo tēporib⁹ di cit iperator q̄ acceſſit aliud gen⁹ teſtamētorū q̄ appellabaī p es z libram z hoc iō qz ille q̄ teſtari volebat adhibitis q̄nq̄ teſti bus cōuocabat vnū extimatorē q̄ eſtimabat ſeu librabat totaz familiā hoc ē hereditatē vna cū filijs vno nūmo ſeu ere hoc fa cto poſtmodū teſtōr vocabat eū quē volebat loco heredis eſſe et dicebat vēdo tibi iſtā meam hereditatē ꝓ nūmo vno ſeu ere ꝓut eſtimator ſeu libripens eſtimauit z ille ita faciebat. z ſic ef ficiebaī loco heredis iſte emptor quo facto poſtmodum ipſe emptor hereditatis qui erat loco heredis manumittebat ipos filios vna cū bonis z illis dabat hereditatez z iſta erat forma faciendi iſtud teſtīm per es z libram.ſubiūgit poſtmodum im perator q̄ illa duo prioza genera teſtamētorū.ſ.calatū z ꝓcin tuz iam diu abierūt in deſuetudinē.tertiū ꝺo gen⁹ hoc ē per es et libram diutius remāſit q̄ tm̄ poſtmoduz etiā in deſuetudinem abijt z hec q̄dē genera teſtamētorū fuerūt introducta ad ipſo iure ciuili.Superuenerūt poſtmodū z ipſi ptores q̄ aliaz for mā teſtādi ex edicto ſuo dederūt nā ipſe ptor nō req̄iuit in ꝺfe ctiōe teſti vt fierēt ille imaginarie vēditiōes ſicut fiebat i teſtō per es z libram ſz voluit q̄ ſolū adhiberenī ſeptē teſtes z q̄ ipſi teſtīm ſignare deberēt q̄quidez ſignatura nō requirebaī a iure ciuili in teſtō q̄ fiebat per es z libram z hec forma teſti aliquātu lum durauit poſtmodū aūt ſuccedēte tēpore paulatim tam ex cōſuetudine q̄ ex vſu hoium z ex cōſtitutiōib⁹ iuris ciuilis ce pit ius ptoriū z ius ciuile loquens de ꝺſtitutiōe teſti reduci ad vnā cōcordātiā ſeu vnitatē nā fuit ſtatutū vt teſtes vno eodēq̄ cōtextu adhiberenī in teſtō q̄ videbaī reḡrere ipſuz ius ciuile ītē vt adhiberenī ſeptē teſtes q̄ numerus ſeptē teſtiū fuit inuē tus de iure ptorio ītē q̄ teſtes deberent ſignare teſtīm q̄ ſimili ter fuit inuētū a iure ptorio ītē q̄ teſtes deberēt ſe ſubſcribere

a ¶ Licitū allega-
re. An lex abrogata
possit allegari gl. in
c. nouit sup ℣. q̄cūq̄
de iud. ꝺcludit q̄ sic
nō vt faciat ius ⁊ vt
cā decidaꝫ ſm illaz:
ſz vt habeat ipſi⁹ no
titia. ⁊ pōt allegari
ppter rōnem ſui q:
rō non tollit: vt in. l.
eas. ff. de cap. dimi.
et has rōnes ſentit
Inn. i. d. c. nouit vel
ſm Jo. And. ibi. p̄n
ceps pōt arguere p
legez abrogatā. l. ij.
§. ⁊ nemini. C. de cō
ſti. pecu. nō autē in- 7
ferior a p̄incipe et
de hoc vide Bart. ī 8
l. ſi. ff. de fal. in ℣. itē a
oppono. et fely. i. c.
j. de cōſti. ℣ſ. fallit ſe
cūdo regula. et in ℣.
excipiunt tñ ibidē ⁊
bar. in. l. j. C. de lati.
liber. tollē. Domi. ō
ſancto gemi. ī. c. fre
quēs de reſti ſpo. in
vj. fely. in. c. fraterni
tatis. ō hereti. ī p̄n.
vbi dicit q̄ regula ē
q̄ talis lex non pōt
allegari: ſz fallit dic-
ta regula ī hñte po
teſtate legis ꝺdēde
itē fallit qñ lex trā-
ſit in p̄iuilegiū non
ſubditi q: reuocari
nō pōt fely. in. d. c.
fraternitatis in p̄i.
Jtē fallit quo ad de
ciſionē cauſe ī choa
te anteq̄ lex eēt ab-
rogata. fely. in. d. c.
fraternitatis. in p̄i.
b ¶ Et q̄tē. Qui
eīm nō vult pacē nō
eſt heres chriſti ⁊ ta
lis ꝺz eſſe dāns q̄les
ſubditos ſuos appe
tit eſt Abb. in proe.
grego. ibi rex pacifi
cus. ⁊ pax ē vnitas
multitudinis in qua
bonuz et ſalus ppli
cōſiſtit dicēte Caſ-
ſiodoro. Oī q̄ppe
regno ꝺſiderabilis
ꝺz eē trāq̄llitas: ī q̄
et ppli p̄ficiūt: et vti
litas gētiū cuſtodit
hec eſt bonaꝝ artiū
mater decora. hec
mortaliū genꝰ multi
plicat: facultates p
rēdit: mores excolit
⁊ cōgruit legiſlato-
ri. et bono et graui
p̄eſidi curare pacē
q̄ atq̄ quietā habe
re ſuā ꝓuinciā. nam
pace remota vite pe
rit vtilitas vt refert 9
Oldra. conſi. cxliij.
colum. vj.

q̄ fuit inuētū p ipſas cōſtōnes imperiales itaq̄ dicit iuriſcō. q̄
ordinatio teſtī fuit collecta quodāmō a triplici iure vz a iure ci
uili quo iure req̄rit p̄ſentia teſtiū vno eodēq̄ tpe cozā teſtōre a
cōſtitutionib⁹ ℣o accepit vt teſtes deberent ſe ſubſcribere ipſi
teſtō a iure p̄torio ℣o accepit vt deberet adeſſe numerus ſeptē
teſtiū ⁊ q̄ ſeipſuz deberēt ſignare. Et hec q̄dē vltia forma teſti
durauit vſq̄ ad tpa iuſtiniani q̄ ⁊ ipſe ſupueniēs p cōſtitutiōes
ſuas quas habemus in. l. iubem⁹. C. e. addidit aliud iſti forme
teſtādi vz vt teſtōr ſi poterat ſi ſciebat ſcribere manu ꝓpria ſcri
beret nomē heredis ſi ℣o nō poterat vel neſciebat ꝺz nomina-
re nomē heredis cozā teſtibus q̄ ꝓ ipſo noīe heredis ſcribere
debēt ⁊ iſtis obſeruatis bodie pfecta eſt teſtamenti in ſcriptis
forma hic eſt caſus lego lr̄az. Mo. pūo ex iſto textu ethimolo-
giā ſeu alusionē iſtius vocabuli teſtm̄. q̄ iō dictum fuit q: teſta
tio ⁊c. iſta ethimologia pōt dici ꝛz ꝺm̄ Chriſtopho. hic diffi
nitio deſcribēs ſeu deſignās derivationē vocabuli. Alia eſt diff
finitio q̄ditatiua deſcribēs q̄ditatē ſeu eſſentiam rei diffinite. ⁊
iſtā nō ponit hic ſed in. l. j. ff. eo. ⁊ videbimus. j. e. cū gl. vbi etiā
videbimus † qñ ꝓcedit arg. ab ethimologia vocabuli ⁊ an ꝓ
cedat in ſtatutis ⁊ alīs diſpoſitionib⁹ vbi multa bona videbi
mus poſt ang. ibi. ¶ Not. ſcōo † ex iſto tex. ibi ſz vt nihil antiq̄
tatis ſm ꝺm̄ Chriſtopho. ⁊ Ang. q̄ lz alias nō ſit licitū alle-
gare iura cozrecta ad cauſarū deciſionē imo allegās puniꝛ pe-
na falſi vt eſt caſus in. l. j. §. hūc igiꝛ. C. de iuſtiniano. C. cōfirma.
⁊ in. l. ſi. ff. de fal. q̄ eſt no. ℣ illos q̄ ꝓducūt iudici aliquas refoz
matiōes ſtatutoꝝ iam cozrectas vt ipſi puniaꝛ pena falſi ⁊ ℣
illos q̄ allegāt aliquas opi. vel apoſtillas doc. q̄ in veritate ei⁹
nō ſunt. ⁊ ita in terminis dixit Bart. in. d. l. ſi. ff. de fal. in. l. oēs
populi in fi. in repe. ff. de iuſti. ⁊ iure tñ leges iam cozrecte ⁊ ſta
tuta iam cozrecta poterūt allegari in cauſarū deciſionib⁹ ad ꝺ
vt cognoſcam⁹ in quo illud ius eſt cozrectum ⁊ cā ꝓpter quā vt
fecit hic ī perator q̄ nobis recitauit ius antiquū iam cozrectuz
loquēs in materia teſtamētoꝝ vt cognoſcam⁹ in quo illud ius
cozrectū fuerit ⁊ cā ꝓpter quā. ⁊ idē facit ī perator in pluribus
locis vt pz in. l. j. C. de cad. tol. ⁊ ex hoc habes vnā limitationez
ad p̄dictā regulā quo caſu vt leges cozrecte nō poterit allega-
ri in cauſarū deciſionibus. Scōo limita niſi allegaret rō legis
cozrecte qñ illa bñ allegari poterit rō ē q: cozrecta lege nō in
telligiꝛ cozrecta eius rō iſta fuit gl. ſolēnis allegata hic p. ꝺ. Ja
ſonē in. c. nouit in ℣. q̄cūq̄ extra de iudi. ⁊ ibi p doct. de hoc di
cas vt dixi in. l. marcellus. ff. ad treb. vide Alex. ⁊ ibi dixi in. l. j.
ff. ſol. ma. Tertio limita p̄dictā regulā q̄ alias nō ſit licitū alle-
gare leges cozrectas ad deciſionē cauſarū tñ ex illis poterim⁹
ſumere argu. ⁊ illud allegare dūmō nō allegemus illud ad ca-
ſum cozrectū iſta fuit gl. no. in. l. j. in gl. magna in fi. ff. de ꝺiun. cū
emā. lib. ⁊ eſt caſus p hoc ſm Bar. in. d. l. ſi. ⁊ in. c. auctoritate.
de cōceſ. p̄bē. li. vj. vbi papa ex iam cozrectis ar. ſumit. qō intel
lige verū ſi ille leges cozrecte ex q̄b⁹ ſumiꝛ arg. erāt clauſe ī coz
poze iuris alias aūt ſec⁹: q: tūc etiā nō liceret ſumere arg. ꝓ
cauſarū deciſionib⁹ ita intelligaꝛ glo. in. l. j. ℣. ad imaginē. C. de
lat. lib. tol. ⁊ in. d. l. j. §. hūc igiꝛ in ver. neceſſe. C. de iu. cod. ꝓfir.
que voluerūt q̄ ex legib⁹ iam cozrectis nō liceret ſumere. ar. ⁊
ita dixit Bar. cōcozd. iſtas gl. in. d. l. ſi. ff. de falſ. ⁊. d. Jaſo. hic.
Quarto limita niſi q̄s vellet allegare. ll. cozrectas ad deciſio-
nez cauſarū q̄ habuerūt cām de p̄terito. ſ. tpe quo leges cozre-
cte vigebāt vt eſt caſus in autē. vt cū de ap. cog. in p̄in. ⁊ in au
tē. de nup. §. duo igiꝛ ⁊ rō eſt q: ille leges nō intelligunꝛ cozre-
cte niſi q̄tū ad cās inchoādas in futurū nō aūt ad cās p̄teritas
cū de natura legis ſit dare formā futuris ⁊ non p̄teritis nego-
cijs. ꝺ. autē. vt cū de ap. cog. in p̄in. ⁊ ita dixit bar. ī. d. l. oēs pp̄li
⁊ in. d. l. ſi. Quinto limita qñ lex eēt ſpāl'r cozrecta q: tūc illa nō
pōt allegari ad cauſarū deciſionē ſec⁹ aūt ſi cozrect⁹ eſt vn⁹ ti-
tulus qñ tūc. ll. illi⁹ tit. nō intelligunꝛ eē cozrecte allegari pote
rūt ad cauſarū deciſiōes ita dicūt mod. poſt Jac. de rane. in. l.
illā. C. de colla. in. ij. col. vbi voluerūt q̄ lz tit. ff. de cōiū. cū emā.
lib. ſit cozrect⁹ vt p gl. in. d. l. illā ⁊ in. l. ſi emācipati vbi p Bar.
⁊ alios ⁊ p Bar. ⁊ gl. ī. d. l. j. ff. de cōiū. cū emā. lib. tñ oēs. ll. iſti⁹
tituli nō erūt cozrecte vt ibi p eos. Sexto ꝺ limita niſi q̄ allega
ret iudici iura cozrecta nō vt p illa decideret cām. ſz vt meli⁹ p
recitationē illoꝝ iuriū itelligat iura noua. ita dixit gl. ī. d. l. j. ī fi.
ff. de con. cū em. lib. qō eſt no. ſcōz Ang. poſt Jo. fab. hic ꝺ ſcho
lares q̄ nolūt ſtudere iurib⁹ cozrectis q̄ malefaciūt q: ꝓ illa me
lius noua itelligunꝛ. Septio limita niſi lex eēt abrogata p ꝺiā
ꝺſuetudinē: q: tūc bñ poſſet allegari nec allegās puniꝛet pena
falſi bar. ī. l. de q̄b⁹ ī. iiij. col. ff. de leg. ī repe. an † aūt p nō vſum
tollaꝫ lex vide Alex. cōſi. cxxxij. alias cxxxj. ī. j. vol. cōſi. vbi ꝺclu
dit q̄ nō qñ caſus de facto nō occurriſſet ſz qñ caſus occurriſ-
ſet. ⁊ nō fuiſſet recepta in obſeruātiā tūc bñ tolleret vt ibi late
ꝓ eū ⁊ vide eū ꝺē ī cōſi. xlv. ī. ij. vol. vbi ponit exēpla qūo per nō
vſum nō tollit lex. ⁊ eūdē ī cōſi. cxxxvj. ī. ij. vol. vbi idē tz ⁊ infert
10 q̄ lz pluries fuerit obſeruatū q̄ † q̄s nō fuerit coactus ſoluere
collectas tñ ꝓpter ꝺ nō ꝺr̄ p̄ſcripſiſſe vt nō teneret ſoluere ga-
bellas vt ibi p eū. ⁊ vi. eūdē ī cōſi. xxxix. ī. ij. vol. q̄ qñ ſtatutum
nunq̄ fuit receptū illud nō obſeruās nō icidit in penā illius ⁊ ſi
ſtatutū nō fuit ſublatū. ⁊ q̄ ſtatutū nō ligat qñ nō fuit moribus
receptū Alex. cōſi. cxxiij. ī. iiij. vol. ⁊ ē cōſil. Barb. vi. ēt Alex. in
cōſi. j. ī. v. vol. q̄ qñ q̄s �herz p̄uilegiū latū ⁊ nō fuit vſus niſi ſtri-
cte nō pōt vti large: vi. ēt eūdē. in cōſi. xxx. ī. v. vol. vbi ponit an
q̄ p. xl. annos nō fuit collectat⁹ dicaꝫ p̄ſcripſiſſe imunitatē vide
eūdē. cōſi. xxxiij. ī. v. vol. vbi limitat illud q̄ ille q̄ habebat latuz
p̄uilegiū ⁊ vſus ē ſtricte q̄ nō pōt vti late. vide Aret. cōſi. xj. q̄
ad hoc vt ſtatutū dicaꝫ nō receptum neceſſe eſt q̄ lapſuz fuerit
tps. x. annoꝝ. ⁊ ſic q̄ cōſuetudo fuerit p̄ſcripta limita tu niſi ſu
perior ſciuiſſet ſtatutū nō obſeruari nā tūc minus tps ſufficit: ⁊
ibi q̄d ſi fuerit receptū a miori nō a maiori pte Are. ꝺſi. liij. vbi
11 ponit q̄ ſi lex † nō fuit recepta nec poſita ī obſeruatiōe ⁊ ſciēte
ſupioze nō ligat ⁊ ibidē q̄ ad p̄ſcribēdū ꝺ legē ſufficit ſpatiū. x.
an. nec ē neceſſarī cōſenſus ſupioris. Rom. cōſi. ccccxj. q̄ ad
p̄imū q̄ ſtatutū abrogaꝫ ꝓ ꝺiā cōſuetudinē. ⁊ ibi q̄d ſi cōſuetu
do ē obſeruata decēnio vl̄ tāto tpe cui⁹ initij memoria nō extet
vide bal. ī cōſi. xliij. ℣ba dicūt q̄ nō currit p̄ſcriptio ꝺ eū q̄ nō
12 vſus ē q: nō īdigebat. ¶ Tertio † no. ibi ī pacez otio ſm Are.
b hic q̄ tps pacis cōcedit otiū ⁊ q̄tē guerra ℣o calamitates ⁊
miſerias cōcozdat ad ꝺ ſcōm eū tex. i. l. j. ī p̄in. C. de cad. tollē. tu
alle. tex. in autē. de armis vbi dicit q̄ ex odio ⁊ armis oīa mala
13 ꝓueniūt ⁊ dāna ꝓcedūt ⁊ ex iſtis īferr ad. q. vz. an † tutoꝝ poſſit
facere pacē ꝓ pupillo de morte p̄ris ipſi⁹ pupilli ⁊ vr̄ dicēdū q̄
ſic q: tutoꝝ iurat facere vtilia pupillo ⁊ inutilia p̄termittere. §. fi.
aut. vt hi q̄ ha. obl. res mino. l. ſi. §. oēs. C. de admi. tut. ſz qñ tu-
toꝝ facit pacē ꝓ pupillo facit qō ſibi eſt vtile ⁊ inutile p̄termit-
tit cū ex pace ⁊ otio oīa bona inſurgāt ex odio ℣o ⁊ armis oīa
mala ꝓueniāt. vt hic. ⁊. d. l. j. ī p̄in. C. de cad. tol. ⁊. d. autē. de ar
mis. col. vj. ℣riū tñ determinauit Bal. ⁊ ſaly. in. l. pactū cura to
ris. C. de pac. ⁊ maxīe qñ inimic⁹ pupilli eſſet minus potēs eo.
rō eſt q: eſſe vr̄ verecūdia ipſi pupillo facere pacē ꝓ quibus vr̄
eſſe caſus in. l. miles. §. ſocer. ff. de adul. vbi vr̄ eſſe caſus q̄ ille q̄
trāſit ſine vindicta nō trāſit ſine pudoze ⁊ illū caſum ad hoc al-
legauit Ang. in cōſi. cxliij. incip. in ſplēdidiſſima ciuitate floz-
tie de hac tñ. q. q: nō eſt ꝓpie materia nr̄a remitto me ad ea q̄
dixit Bal. in. c. j. de treu. ⁊ pac. ⁊ per Jo. an. poſt ſpecu. in ti. de
treu. ⁊ pa. in addi. hoc quoq̄ per Bal. in. l. iuriſtur. ff. de iuſt. et
14 iur. per ſaly. ⁊ Bal. vbi ſupra ⁊ ibi ꝺñs me⁹. ¶ Quarto † no.
ex iſto tex. vltra alios in ℣. ⁊ p̄dicta quidē noīa ad ius ciuile re-
ferebāt q̄ teſtm̄ dicit eſſe de iure ciuili ꝓ hoc adduco gl. in. l. j.
in ver. noſtre. ff. de acq̄. re. domi. ⁊ glo. in. l. q̄dā ſunt. ff. de penis
et gl. in. l. ex hoc iure in fi. in ℣. ꝺñia. ff. de iuſti. ⁊ iur. et ibi Bar.
in. iij. col. ℣. vlterius oppono vbi dixerūt dicte gl. q̄ acq̄ſitio ex
teſtō eſt de iure ciuili ergo teſtm̄ eſt de iure ci. faciūt q̄ dicit ale
xan. cōſi. lxxv. vbi plurib⁹ rōnib⁹ ꝓbat ſucceſſionē dici actū le-
gitimū. vnū eīm quodq̄ ſimile ſuū ſimile generat. l. qō ſi nolit. §.
ſi mācipiū. ff. de edil. edic. ⁊ ꝓ illis gl. eſt caſus in. §. fi. ſ. de vſu ⁊
habi. vbi dixit īperator poſtq̄ tractauim⁹ de acq̄ſitiōe q̄ fit de
iure gētiū nūc tractem⁹ ꝺ acq̄ſitiōe q̄ fit de iure ciuili ⁊ poſtmo
dū ponit titulū ex tēſum ergo ſequiꝛ q̄ acq̄ſitio ex teſtō eſt de iu
re ciui. Pro hoc ēt facit tex. in. l. ℣ bis legis. xij. tab. ff. de verb.
ſig. ⁊. l. j. in p̄n. ff. ad. l. fal. vbi. d. tex. q̄ lex. xij. tab. dedit poteſta-
tez legādi ⁊ faciendi teſtm̄ ergo ſequiꝛ q̄ teſtm̄ eſt de iu. ciuili.
Quarto ꝓ hoc facit tex. in. l. teſtamēti factio. ff. eo. vbi. d. tex. q̄
teſtamēti factio eſt publici iuris ergo et de iu. ciui. nā publicuz
ius ꝺr̄ ciuile inſti. de iuſt. et iur. §. fi. ita p iſtud fundamētū firma
uit bar. ī. l. q̄ a latronib⁹ in ℣. q̄ro legatū. ff. e. Jſta tñ itelligeꝛ a
q̄ teſtm̄ ꝺr̄ de iu. ci. ſ. reſpectu ſolēnitatū nā iſte ſolēnitates foz
males fuerūt inuēte de iu. ci. vt hic ⁊ p totū iſtū titulū ⁊ ī. l. hac
conſultiſſima ⁊ p totū illū titu. ff. ⁊. C. de teſt. tñ reſpectu inuētiōis
⁊ ſubſtātie ꝺr̄ eē ꝺ iure gētiū et nō de iu. ci. ptz nā et ipſi p̄es añ
q̄ inuētū eēt ius ciuile teſtabanꝫ et diſponebant de bonis ſuis
poſt mortē ſuā vt ptz ī teſta. veteri facit qō hꝫ. xiij. q. ij. c. hebrō
legiꝛ eīm in teſta. veteri qual'r Abraā reliq̄t bñdictionez Jſaac
et Jacob reportauit bñdictionē paternā ab Jſaac de q̄ p gl. in
l. quoties. ff. de he. inſti. ī p̄in. ſcōo reg. c. ij. vbi rex Dauid inſtituit
regē Solomonē: et ita ī terminis firmauit bar. l. interdū ī pen.
col. ff. de cōdi. ide. ⁊ p ꝺ adduco caſuz ī. l. lege obuenire. ff. de ℣.
ſig. vbi. d. tex. q̄ lex. xij. tab. cōfirmat teſtamētarias ſucceſſiōes
ergo ſeq̄ꝫ q̄ p̄z erāt ſucceſſiōes teſtāríe. ⁊ ſic teſtm̄. p hac etiā
pte faciūt ſcōz. ꝺ. Chriſto. porcū hic q̄ de iu. gētiū ēvt q̄s poſſit
ad libitū ſue voluntatis diſponere de bonis ſuis qūo velit. l. i rō
ne. §. hec quoq̄. ff. de acq̄. re. do. l. in re mādata. C. mā. ergo de-
bem⁹ dicere q̄ p iſtū modū diſponere ſit cōceſſuz de iure gētiū

ꝓ hac

pro hac etiã opi.adduco & fortius nã si testamentũ nõ dr̃ fuisse inuentum de iure gen.sequeretur quod hereditas in testamẽto relicta & legata nõ dicerent naturaliter debita ipi heredivel legatario ꝫ ea q̃ dixit Bar.i.l.iterdũ.ff.de cõd.indeb. imo plus voluerũt q etiã ex testõ nõ solenni oriret ipsis legatarijs naturalis obligatio vt p oẽs in.l.j.ff.de cõd.indeb.& in.l.cũ ꝗs.C.de
16 iur.& fac.igno.sed ptz q† obligatio naturalis est de iure gẽtiũ l.cũ amplius.§.is nã dz.ff.de re. iur. p Bar.i.l.iul.& in.l.j.ff.de cõd.indeb.sed si diceremus ipm testamẽ.oi in.esse de iure ciuili sequerek q nõ pduceret ipsi here.vel legatario naturalẽ obligationez cũ ipsa nõ pducatur ex actu iuris ciui.sed gentiũ.d.l. cũ amplius & p Bar.in locis vbi supra pbak ex his q̃ dixerũt doctores in.l.hac cõsultissima.§.ex impfecto.C.eo.vbi dixerũt q in testamẽto liberoꝝ nõ requirik rogitus testiũ itẽ poterit femina i eo esse testis nec reqrenk alie solẽnitates iuris ciuilis rõ est scõm eos qz istud testm̃ remanet in pristino iure gentiũ.idez dixit Bar.in.l.j.C.de sac.sanc.eccle.in testamẽto ad pias causas.c.relatũ.c.cũ esses de testa.l.j.C.de sac.san.eccl. hinc etiam dicebat Bar.in.d.l.j.ff.de cõd.indeb.in.l.j.ff.de testa.mil.l.mi
16 lites.C.eo.q† testa.militis in expeditiõe degentis nullas requirit iuris ciui.solennitates qz remanet in pristino statu iuris gen.& sic duo tm̃ testes sufficere:& sic manifeste sentiũt q testa. erat de iure gẽ.sed postmodũ fuerũt addite q̃dã solẽnitates p hoc etiã facit.l.si testã.C.eo.vbi princeps dominiũ hereditatis qõ aquisiuimus ex testõ a nobis auferre nõ põt ergo sequik q
17 dominiũ illud dr̃ aquisitũ de iure gen.al's princeps†nobis auferre potuisset cũ possint tollere ea q̃ iuris ciui.sunt nõ gentiũ.l. fi.C.si ꝫ ius vel vti.pub.l.quoties.C.de p̃cib. imp.offer.c.que in ecclesiarũ de cõstit.ergo cõcludẽdum est testa.fore de iu.gẽ. pro hoc etiã facit. Nã illud dr̃ esse iusgen.quo oẽs gẽtes vtunk §.& iure supra de iur.na.gen.& ci.sed omnes gentes vtunk testõ ergo &c.de hac.q.vide latissime p mo. in rub. extra de testa. in rep.vbi tenet q est de iure ciuili introductũ ꝫ̃ium tamen tenet d.christo.hic q̃ voluit q testamentũ inuentione & origine dicak fuisse de iure ciui.lz nõ faciat mentionẽ de bar.vbi supra mouek aut post p casum in.l. heredes.ff.de petit.here.vbi dicit tex.q hereditas dr̃ habere nomẽ iuris ego ĩtelligã ciuilis.§.sed quoties supra de iu.na gen.& ciu.lz ipse nõ sic inducat. Mouek etiã
18 ipe & scõ† deportatus est capax eoꝝ q̃ iurisgen.sunt siue naturalis.l.si tibi mãdauero.§.ijs cuius.ff.mand.l.si victum.ff.de re iud.l.q̃dã.ff.de pen.lz deportati priuank testi factione.l.eius.§. ĩsulã.ff.eo.l.j.§.pe.ff.dꝫ tab.l.ex facto.§. ex facto.ff.ad trebel. l.ex parte.§.insulã.ff.de verb.ob.l.cũ pater.§.hereditatez.ff.de leg.ij.l.j.C.de here.instit.ergo sequik q est de iure ci.nõ gentiũ qm̃ illius capax fieret,pbabat ipse &.iij. Nã iu.naturali primeuo oia erant cõmunia vt habek in glo.supra de iu.na.gẽ.& ci.§. ex hoc iure ergo sequik q tũc nõ poterat fieri testamentum ex quo ipsi nõ habebant bona.non habens bona testari non põt auk.ingressi.C.de sac.san.eccl.l.si vniuerse.C.de leg.cũvulg.& p hac opi.vltra.d.christo.addo casuz ĩ terminis hic iudicio meo in ver.& hec quidẽ noia ad ius ciui.referebank iuncta glo. q̃ exponit.i.inuenta sunt & idẽ vr̃ velle glo.in verb. ecce simil'r & eo magis tex.iste hoc probat qz dicit q vult referre penitus antiquitatem & refert ista tria genera testamentorũ sunt de iure ci. inuenta ergo sequik q ante nõ erant testamẽta qm̃ tũc impator penitus nõ referret antiquitatẽ pro eius opi.adduco casum in l.ex hoc iure gen.ff.de iust.& iur.&.§.ex hoc iure supra eo.vbi iurisconsul.enumerat ea que a iure gen.inuenta sunt & tm̃ nõ enumerat testa.ergo sequitur q testa.non est de iuregen.l. a patre furioso.ff.de his q̃ sunt su.vel ali.iur.§.actionũ.j.de actio. nec est verisimile iurisconsultum tacuisse cũ esset dignũ nota speciali.l. item apud labeonẽ.§.hoc edicto.ff.de iniurij.c.q̃uis de. adul.& p hãc rõnem idem firmauit Raphael in.l.cũ ꝗs.ff.de iu. & fac. igno.pro hac opi.est optima gl.p aliquẽ nõ gustata in.l.q̃ testõ §.seruus.ff.eo.vbi glo.in terminis dixit q testa. post fuit innẽtum de iu.ciui.& allegat tex.nostrũ ista etiã opi.,pbak p casuz in l.j.ff.de pet.hered.q hereditas ad nos pertinet aut veteri iure aut nouo.veteri ex.l.xij.tab.vt ex testõ & sic hereditas q̃ cõpetit ex testõ dicik nobis cõpetere ex.l.xij.tabu.ergo sequik est inuentum ab ipa lege.xij.tab.preterea sine aditione hereditatis heres instit̃utus nõ põt acquirere hereditatẽ vt p totũ titu.ff. de aqui.here.sed aditio hereditatis fuit innẽta a iure ci.vt per bar.in rub.de aquir.her.l.actus legit.ff.de reg.iur. ergo sequitur q prius nõ fuit testamẽ.qz tunc inane fuisset ex quo nõ aderat remediũ aquir.dominiũ. Pro hoc etiam facit fm Jaco.de are.vt referũt mo.in.d. Rub.nã dicebat ipe nõ cõgruit iurigẽ. disponere de dño rerũ eo tẽpore quo ꝗs nõ ẽ futurus dñs nemo em̃ dat qõ nõ habet de cõse.di.iiij.c.solet &.c.qñ.xxj.q.j. gra.c.q̃ pfectionẽ.ij.q.vij.c.diabertũ.l.nemo.ff.de re. iur.l.tra
ditio.ff.de aq̃.re.dom.sed testa.disponit eo tempore quo nõ est futurus dñs glo.in.l.illa institutio.ff.de her.insti.facit qõ dixit
19 glo.sin.viij.q.j.§.ex his oibus que voluit q† papa nõ põt sibi
a eligere successorẽ[a] eo tẽpore quo nõ est futurus papa.facit no. tex.in.l.eñ q̃.ff.de iur.om.iud.hinc dicebat.d.Abb.in Rub.de testamẽ.q testari est cõcessuz de gra qz testak eo tẽpore quo bona nõ hz ergo sequik q test.nõ dicek fuisse ordinatũ a iure gen. sed ciuili ista sunt que mihi videnk posse adduci pro opi.hac domini Christoph.quã ipse dicit esse comunẽ. Nõ obstant adducta pro contraria parte fm dominũ Christophorõ primo q illi patres antiqui testabantur & disponebant de bonis suis quoniam ipse dicit q ista institutio non erat de bonis: sed in benedictione paterna sed certe hec sua responsio nõ videtur esse ve
20 ra quia nihil aliud est dicere filium† institui in bñdictione paterna q̃ eñ facere in bonis potiorẽ hinc est q dicebat Bald.in l.quoties.ff.famil.hercis.q si pater reliquit centũ filio iure sue benedictionis videtur instituisse eum in sua legitima. vnde fort melius possemus respondere q illa dispositio antiquorũ nõ erat proprie testamẽtũ sed potius quedã diuisio iuxta ea q̃ dixit.glo.in auten.si qua mulier.C.de sac.san.eccle. fz ipsum testamentum proprie fuit a iure ciuili inuentum vt hic in tex.& supra dixi.vel & possumus dicere q illa dispositio antiquorũ nõ erat testamentũ sed quedã vltima voluntas in genere. naz est dare vltimã voluntatem in genere que tm̃ non erit testamẽ.glo.in.l.licet inter priuatos in.fi.C.de pactis. Nec obstat etiam fm eum alia ratio q de iuregẽ.est vt ꝗs disponat de rebus suis ad libitum quoniã dici potest illud esse verũ sed in casu nostro qm̃ ꝗs testak nõ dr̃ disponere de rebus suis ptz qm̃ ipse testator confert dispositionem suã post tps mortis sue quo casu ipse nõ est dominus cũ dominiũ rerũ iam dicatur solutum per mortẽ eius in auten.de nup.§.deinceps. Et p hoc ego allego gl.quã ipse nõ allegat in.l.illa institutio.ff.de here.instit̃u. que in terminis dixit q per testamentum quis disponit de bonis eo tempore quo non est dominus vnde non est mirum si a iure naturali iste modus transferendi bona non fuerit inuentus sed potius per fictionem iuris ciuilis. Tamen per predicta non est respo. ad tex.in.d.l.lege obuenire de ver.signifi.vnde forte mihi videtur verior opi. Bar.& si quis vellet sustinere ei opi. posset respõ. ad adducta in contrariũ & primo nõ ob. tex. in.d.l.hereditas quia fateor q istud nomen hereditas dicitur esse nomen iuris vt ibi est casus tamen non sequitur ergo de iure antiquo nõ poterant testari cum non haberent hereditatẽ.quia ego bene fateor quod non disponebant antiqui de bonis suis tanq̃ hereditarijs cum istud nomen non fuerit adhuc inuentũ sed disponebãt de bonis suis put erãt & ita in terminis dixit bar. i Ru. de aq̃.her.in fi.prime col.itẽ fm hoc sequerek q etiã de iure antiquo illi patres antiqui nõ habuissent successores ab ĩtestato qm̃ adhuc nõ erat hereditas sed istud est falsum.in disti.ius naturale ibi hinc liberorũ successio.l.scripto vñ liberi.l. cũ rõ de bonis dãnatorꝝ. Nõ ob. etiã q deportatus priuak testi factione qz ego respõ.& psupono q aut tu q̃ris an hodie dicak testm̃ de iure ciuili sic simpliciter sumendoz istud ego fateor.rõ est qz ex quo fuit additum iurigẽ.in forma testãdi vt p tot.ti.ff.& C.& maxime.l.ac consultissima.C.de testa.& hoc testamentũ est de iure ciuili vbicũq enim lex ciuilis aliquid addit vel detrahit iurigẽ.vel naturali efficik ius ciuile.l.ius ciui.ff.de iust.& iu.facit q dixit ibi bar.post Guilie.in.l.edita.C.de edẽ.vbi dixerunt q il
21 le qui addit† libello dr̃ per talẽ additionem nouum constituere libellum vnde ex quo ius ciuile addit iurigentiũ in forma testãdi sequik q testm̃ amplius nõ dicek de iuregẽ.sed ciuili & ita in terminis dixit Ro.in.l.j.ff.de cõdi.indeb. mõ hoc stante dico q deportatus nõ est capax testi qz testm̃ hodie nõ dr̃ esse de iuregẽ.sed ciuili vñ merito ẽ ei,phibitũ.d.l.q̃dã ꝫ ppter hoc nõ tollik q origo testi nõ fuerit a iure ciuili inuenta. Nõ ob. tertiũ q iure naturali oia erãt cõia qz dico illud fore falsuz imo etiam de iure naturali distincta erãt dominia iuxta illud q dixit dñs ade in sudore vult' tui vescris pane tuo & ne furtũ facies &c.de hoc tm̃ me remitto ad ea q̃ habenk p gl.& doc.i.l.ex hoc iure.ff. de iu.& in.itẽ sequerek q si iõ nõ poterãt testari illi antiq qz habebãt bona qz ẽt nõ debuissent habere successores ab ĩtestato cũ nõ essent in quo ipsi succederẽt tm̃ istud est fal.d.c.ius naturale. Nõ ob.etiã text.iste qz possemus rñdere in q̃tũ tex. iste dicit & ista noia ad ius ciuile &c.& gl.dixit & innẽta sunt qz fateor ego q ita noia testamẽtorꝝ de quibus hic.s.calatũ & pcintũ & pes & libra fuerũt ĩnẽta a iure ciuili & istud est q vult dicere tex. iste nõ aũt ipsum genus testãdi p ea q̃ supra dicta sunt. Nõ ob. mõrõ Raph.qz dico q in.d.l.ex hoc iure nõ facit mẽtionẽ iurisconsultus nisi eoꝝ q̃ fuerũt inuenta de iure gẽtiũ & remãserunt etiam hodie de iuregen,vt est locatio emptio commodatũ de

a Eligere successorẽ. Vide de hoc p felyn.in.c.j. de cõsti. versi. fallit quarto.

positū ꝛc. q̄ ois hodie remanēt de iuregē. nō aūt fecit de testō q; hodie nō ō; amplius de iuregentiū: sed de iure ciuili. d. l. v. ff de testa. vel scōo dico q̄ licet ipse iurisc̄ōsultus istud nō expꝛemat satis est qō per alia iura expꝛesserit vt etiā ostēdi ꝛ maxime p tex. in. d. l. lege obuenire. Et sic ex istis vī mihi qō subsistineri possit opi. bar. amoꝛsib⁹ istoꝝ mod. tū passus est dubius ꝛ ista
22 etiā tene mē. q; de raro ista inuenies ita examinata. ¶ Quinto no. ex isto tex. vero invnā cōsonantiā ius ciuile ꝛc. ſm Are. q̄ pmptū est iura iurib⁹ cōcoꝛdare ꝛ opi. discoꝛdātes invnā cōsonantiā redducere. c. cū expediat de elec. in. vj. l. vera. C. de inof fi. do. facit glos. not. in. l. sciendū. ff. q̄ satisfda. cog. tu allega ea q̄ habenť p bar. ꝛ alios in. l. j. ff. de no. ope. nūcia. in q̄tū tāgūt de teste q̄ deponens in palatio ptātis dū examinanť sup vno articulo dixit ōctum celebꝛatū in palatio episcopi sup alio articulo dixit ōctū celebꝛatū in hoc palatio vt ista dicta cōcoꝛdenť ista verba in hoc palatio itelligunť episcopi ꝛ sic illud pnomē hoc sit demostratiuū ad oculuꝫ itellectus nō aūt referať ad palatiū ptātis ꝛ hoc iō ne icidat in ꝛrietatē faciunt ea que dixit Bar. ꝛ alij in. l. ij. §. creditū. ff. si cert. pet. ꝛ in. l. insulā. §. fructꝰ. ff. so. ma. p bal. in. l. gallus. §. ille casus. ff. de lib. ꝛ post. vbi volnerunt q̄ si vnus testis dicat aliq̄d fuisse factū añ nuptias alij vero post isti testes erunt cōcoꝛdādi vidꝫ illi q̄ dicunt factū añ nup. itelligatur añ si. illi vero q̄ deponunt post nuptias intelligunť. s. ōctas nō tū finitas argu. c. cū tu extra de testi. facit not. dictū bar. in. l. in operis. ff. loca. vbi dixit q̄ si testes deponūt duo simul facta fuisse postea apparet vnū fctm fuisse i mane aliud i sero q̄ testes
23 isti erūt cōcoꝛ. vt dicanť † simul facta fuisse. i. eo. die nō aūt assumam⁹ simul. i. vno eodēq̄ cōtextu ꝛ b̄ p gl. ibi q̄ vo. q̄ illud ō; eē fctm simul q̄ ē factū vno eodēq̄ die qō est valde not. facit qō dixit bar. ꝛ ibi ceteri i. l. gal. §. ille casus. ff. de li. ꝛ post. iv ltima col. q̄ si vnus testis dixit q̄ fuit factū in domo alius iuxta domū isti
24 testes erūt cōcoꝛdādi vt exponať illud verbū i domo. i. † iuxta domū. l. si statuas. ff. de iniur. de hac tū materia dic vt p bar. ꝛ alios i. d. §. sticū. d. c. cū tu. extra de testi. d. c. cū clamoꝛ. Itē illa dicunť simul fieri q̄ fiūt oꝛdine succeſſiuo. i. vnū post aliū. l. si plures. ff. de iniur. vbi ō; q̄ illi dicunť simul occidisse q̄ occideꝛūt oꝛdine succ. ꝛ ibi bar. dicit eē no. p cōcoꝛdia testiū alť. cy. i. l. testiū in. v. q. C. de testi. facit gl. in. c. j. de appel. ꝛ qō ibi imo facit glo. fi. in. c. bone ꝛ ibi doc. de elect. facit. l. antiq̄. ff. si pars her. pet. ꝛ qō no. bal. in repet. l. petēs in pen. fol. C. de pac. ꝛ qō idē in. c. cū dilectus de cā pos. ꝛ pp. ꝛ qō no. in. c. cū tu. de testi. ꝛ in. c. trāslato de cōsti. facit tex. in. c. j. ꝛ ibi Juno. de mu. pet. vbi illud ō; fie
25 ri † vicissim qō fit oꝛdine succeſſiuo ꝛ hoc qō supꝛa no. dico esse valde not. p statutis q̄ videnť adinuicē ꝛriari q̄ si aliqua subdistinctione vel interpꝛetatiōe possunt saluari ea saluemus a ꝛrietate ita dixit bar. in extraua. ad repꝛimendā in vers. nō obstantibus ꝛ Jo. de Anch. i. repet. c. canonū statuta. ō cōst. col. xxxiij. in pꝛin. imo plus dixit in p̄d. rep. col. xxxvj. post Bar. i. d. extraua. in vet. nō obstātib⁹ q̄ dato q̄ lege vel statuto vel cōstitutione dicať nō obstātib⁹ q̄buscūq̄ legib⁹ nō tū ꝓpter hoc tollitur q̄n statutū istud possit subdistinctione iuuari p alia iura ne adinuicem ꝛrienť rō est qꝛ. d. clausula aliqua. l. nō ob. itelligiť q̄ nō possit cū ista substineri alť. glo no. in autē. de here. q̄ ab inte. de ō̄si. vacā. ꝛ id qō hī in autē. sic itaq̄. C. com. de suc. in eo q̄ disputať an sint coꝛrecte. ll. de emācipatis. qō induxit ad. q. vt ibi p eum
26 idē dicas † q̄ respōsiōes facte positionib⁹ debēt reduci ad cōcoꝛdiā ita q̄ rūdens nō incidat in ꝛrietatē Alex. in cōsi. xliij. in scō vol. vide q̄ dixi in. l. si mihi. §. fi. ff. de leg. j. ꝛ Alex. i cōsi. lij. in. v. vol. q̄ plures cōfessiones ꝛ respōsiones eiusdē debēt iterpꝛetari ne adinuicē ꝛrienť vide eūdē Alex. cōsi. xxxj. in. v. vol. q̄ dicit q̄ ea q̄ videnť repugnare in eodē istrumento reducunť ad cōcoꝛ. bal. in cōsi. xliij. incip. indeꝫ in. j. col. q̄ si inq̄siti dicūt q̄ fuerunt negligētes: sed ipsi fecerant totū suū posse reducunť ad cōcoꝛ. bal. in cōsi. x. duo sunt in. iij. vol. q̄ si extat vnū statutuꝫ q̄ si reperiť cedula notarij mortui q̄ nō esset publica vel defectū alicuius q̄ habeꝛet q̄ possit appꝛobari p collegiū iudicū ꝛ ei detur fides. aliud statutū dicit q̄ si ꝓducať aliqua scriptura q̄ nō conteneat mēsem q̄ fides nō adhibeať q̄ intelligiť nisi fuerit appꝛobata vt. s. Jo. Pau. cōsi. cxcviij. q̄ si statuto cauet q̄ talis officialis nō teneať obseruare aliquē oꝛdinē tū ꝓpter hoc nō est derogatum q̄n teneať seruare oꝛdinē statutoꝝ bal. in cōsi. xliij. q̄ si cōuentio dicat q̄ hoīes mōtis barutij inuēt castellanū ducere lapides ꝛ ligna ꝛ alia faceret castellanus suis expēsis ꝛc. vide ad hāc materiā are. cōsi. vij. q̄ dicit q̄ scꝛiptura ꝛ pꝛiuilegiū debēt saluari a ꝛrietate ꝛ recedendo a ꝓpꝛietate verboꝝ vide Ro. cōsi. cccxxvij. q̄ iste sunt rōnes q̄ pꝛiuilegiū pꝛimū nō cēseť revocatū q̄n de eius reuocatiōe p aliā posteꝛiorē ꝛfessionē oꝛitur dubitatio. Idē ro. cōsi. cccxxij. in casu ꝓpositę cōsultationis vī pꝛimo q̄ duo Jura debēt adinuicē cōcoꝛdari p distinctionē ꝛ si esset apposita clauſ. nō obstātib⁹ vel taxatiua. Et sic de istis habes q̄ siue sumus in iurib⁹ siue in dictis testiū. semp debem⁹ aduertere si aliqua iterpꝛetatiōe vel sub diuisione possum⁹ sal-
27 uare ne incidēt in ꝛrietatē. ¶ † Sexto nota ex isto tex. ſm eūdem Ang. in ver. adhibitis. q̄ testes in testamēto debēt esse roa gati. a facit tex. i. l. heredes palā. §. fi. ff. eo. ꝛ i. l. hac cōsultissima. C. eo. an istud ꝓcedat ita in testamēto nūcupatiuo sicut in testamēto in scꝛiptis reseruo dicendū. j. eo. §. fi. vbi est aptioꝛ locus. ꝛ ibi videbimus an opi. Sali. relata p modernos. in. l. hac consultissima. C. eo. sit vera. ꝛ p quā debeāt rogari an p testatoꝛem
28 vel notariū ibi dicemus. ¶ † Septimo no. ex isto tex. in ver. vno cōtextu testi celebꝛādi gratia q̄ testamentū ꝛ testes in eo debēt adhiberi vno cōtextu qō dicas ꝓcedere ne dū in testamētis: ſz etiā in codicillis ꝛ donatiōe causa moꝛtis. ita colligebat Ange. ꝛ post eū do. Blex. in. l. cū antiquitas in pꝛin. p illū tex. C.
29 eo. ꝛ latius in gl. explicabunť. ¶ † Octauo no. ex isto tex. ibi vt p manū testatoꝛis vel testiū nomē heredis expꝛimať ſm Jo annem de platea. hic q̄ iure isto testatoꝛ in testamento dꝫ expꝛimere nomē heredis. ꝛ scribi p manū testatoꝛis vel testiū: vt hic in glo. ver. testiū. ꝛ in. l. iubemus. C. eo. istud tū hodie coꝛrigiť: q; testatoꝛ nō teneť exponere nec notificare testibus nomen heredis. vt in auten. ꝛ eo nō obseruato. C. eo. modo ipsi querebāt
30 quid si de † pluribus institutis heredibus testatoꝛ aliquos expꝛessit ꝛ aliquos nō expꝛessit. an vitietur testamentuꝫ in totum vel solū i nō expꝛessis. ꝛ dicūt ipsi q̄ aut testatoꝛ potuit omnes heredes expꝛimere ꝛ nō expꝛessit. ꝛ tūc videť solū esse cōtentus de heredib⁹ nominatis ꝛ expꝛessis. ꝛ ideo valet testa. in expꝛessis solum. d. l. iubemus. C. eo. iuxta pꝛinci. secus si testatoꝛ non potuit oēs heredes instituere quos instituere volebat vtputa q; in testamēto obmutuit: q; tunc in nihilo valet testm. l. si is. ff.
31 eo. l. ex ea. eo. ti. ꝛ pꝛo hoc facit q; q̄ † partē indiuidui facit nihil fecisse videtur. l. furiosum. C. qui testamen. face. posi. l. penius. ꝛ l. q̄ heredi. ff. de cōdi. ꝛ demonstra. facit qō habeť. in. l. j. ff. de verb. obli. facit qō dixit Sali. in rub. C. de cont. emp. vbi dixit
32 q̄ pꝛopter † defectū vnius denarij cadit quis ab emphiteosi valente mille. ꝛ in. l. j. C. de his que pe. no. ꝛ ex hoc inferebant ipsi post Bart. in. d. l. si is q̄ si reperitur instrumentum seu ꝓtocollum notarij imperfectuꝫ vt appareat q̄ plus volebat scribere: puta q; dicat notarius Titius vendit talē fundū Seio p pꝛecio centū his pactis appositis videlicet. nec reperitur plus certe tale instrumentū nō faciet fidē per pꝛedicta cum ipsum nō habuerit pꝛo cōpleto ꝛ absoluto. l. cōtrac. C. de fide instru. l. in ciuile. ff. de leg. qō no. sed an saltem tale testamentum: ita imperfectum ratione volūtatis vtputa q; volebat plures heredes nominare aliquibus nominatis ꝛ obmutuit. ꝛ videtur dicendum q̄ sic pꝛimo p tex. in. l. hac cōsultissima. §. ex īperfecto. C. eo. vbi test. in. dist. dicit q̄ testm impfectū valet inter liberos: nec distinguit siue fuerit imperfectū rōne solēnitatis vel voluntatis. ergo indistincte erit intelligendū: ꝛ sic vt vtroq̄ casu valeat. lex enim indistincte loquens indist. debet intelligi. l. de pꝛecio. ff. de pub. l. pꝛeses. ff. de offic. pꝛef. cū vulg. Scōo p hac opinione adduco casum in terminis. in. l. si. C. fam. herc. ibi si neq̄ ceptū neq̄ impletū fit testm defuncti dispositio custodiať ꝛc. ꝛ illū casum ad hoc allegauit Roma. in repe. auf. similiter in. xviij. fal. dicēs ibi esse casum in terminis p ista opi. nisi glo. destrueret illū tex. Tertio p hac opi. facit nā paria sunt deficere testm in solēnitate vel voluntate. l. si veritas. vel sol. C. de fideicō. facit quod no.
33 Bal. in. l. nō dubiū. C. eo. sed † q̄n testamentū est nullū ex defectu solēnitatis impfecte. clarū est q̄ valet inter liberos vt est casus in. d. §. ex impfecto. ergo eo. mō debemus dicere q̄n est nullum ex defectu volūtatis impfecte. Quarto facit tex. in. d. l. si. in ver. quibuscūq̄ inditijs. C. fa. here. sed dato q̄ testm sit non perfectū negare nō possumus quin saltē aliqua indicia volūtatis testatoꝛis. q̄ velit institutos esse heredes. ergo valebit tale testamentum. nihilominus gl. in. d. l. si is. ꝛ in. l. fi. C. fami. herc. tenet contrariū ꝛ eas communiter tenent doct. ibi. ꝛ in. d. §. ex imperfecto. ꝛ cum illis pertrāsit Jo. de pla. hic ꝛ do. Jason. ls de predictis non facit mentionez. tamen ea que ego adduxi. multū videntur obstare contra communem. quid autem in pia causa dic vt per Ro. vbi supꝛa. ꝛ per Barto. in. l. in testa. ff. de fideicō. li. ꝛ per doct in dicto. §. ex imperfecto. limita tamē ista per casum. in. l. cum pater. §. fina. ff. de lega. ij. ꝛ in. l. penul. C. de fideicom. que iura no. Mono no. ex vltimis verbis istius litere ibi. ꝛ omnia secundum tenoꝛem huius constitu. pꝛocedant se-
b cundum Areti. quod forma a lege tradita est obseruanda b † fa-
34 cit quod dicit Juno. in. c consuetudinis de consue. vbi dixit q̄ forma debet explicari in faciēdo ꝛ expꝛimi in dicendo adeo autem est obseruanda q̄ si quis pꝛo minima pte ipam nō obseruaret actus in totuꝫ vitiaretur. l. meuius. et. l. qui heredi. ff. de condi. ꝛ de

a Esse rogati. Adde q̄ testis in testō debet eē rogat⁹. ſz an p̄sumať rogat⁹ vide Ang. de peru. in l. in testamētis. ꝛ q̄ admodū testa. credi. ꝛ an testes semp rogari debeāt vide Pau. de cast. i. l. heredes palā. §. in testamētis. ff. ō testa.

b Est obseruanda Adde q̄ forma non seruata ꝓcessus est nullus vt not. Abb. in. c. cū dilecta de rescrip. in. j. col. facit. ad hoc. l. cū hi. §. pꝛetoꝛ. ff. ōtrāsac. ꝛ. c. fi. de rest it. spolia. ꝛ. l. diligēter. ff. mādati.

di.et demon per glo.et alios in.l.gallus.§. quid si tantū.ff.de lib.& post.nec pōt forma p equipollens adimperi:sed dz obser
nari in forma speci.d.l.meius.& p gl.& alios in.d.§.q̄d si tracta
tur.l.vna.§ ne aūt.C.de cad.tollē.& dicit Bal.in con.iij.& iiij.in
35 ij.vol.q̄ vbi deficit forma nō sufficit cā etiā iustissima.† forma enim est illa que dat esse rei atq; illā conseruat messe.l.seia.ff.de au.& ar.leg.l.iul'.§.q̄tū.ff.ad exhi.l.is quadraginta.§. quedam ff.ad.l.fal.l.ij.ff.dele.j. adeo etiam forma non obseruata vitiat actū q̄ dato q̄ actus sit de sui natura fauorabilis.tñ si in eo nō fuerit forma obseruata actus corrumpet.ptz in testamento fm Are. hic qui dicitur actus fauorabilis.l.in testa.ff.de reg.in. & tamen si forma in testamēto tradita nō fuerit obseruata vitiabi tur testamentū.l.nemo pōt.ff.deleg.j.l.codicillis.§.fi.ff. dele.ij. l.testa.C.eo.l.qui rome.§.flauius.ff.de ver.ob.predicta tñ limi ta nisi forma q̄ omissa fuisset esset leuis. q̄ tūc omissio talis non vitiaret actum iste est casus.no.in.l.j.in fi.ff.de ven. inspi. facit qō dixit.bar.& post eū ceteri.in.l.j.§.prius.ff.de vul.& pu.vbi di
36 xerunt q̄ † omissio crucis in inuentario nō vitiabit inuentariū: q̄ ista est solēnitas leuis idē dicatis de inuocatiōe diuini nomi nis in instrō q̄ dato q̄ illa omittat tāq̄ illa sit leuis solennitas instrumentū nō vitiabit.ita dixerūt mo.in ru.de op.no.nūc.de quo dic vt ibi per eos.lex eñ de leuibus nō curat.l.leuia.C.de acu.& auf.nisi breuiores.C.de sen.ex p.rec.l.scio.ff.de i integ.re. facit.l.j.§.vitiū.l.obuitia.l.euidēs.ff.de edil.edic.l.apud labeo nem.§.que.ff.de iniur.facit qō dixit bal.in.l.fi.C.de edil.act.de hac tamen materia q̄n q̄d dicat datū pro forma & quando nō. dic vt p doc.ī.l.nō dubium.C.de leg.per Bal. et alios in.l.j.ff. de lib.et po.et in.l.ij.C.de sen. ex per.recip. ¶Ultimo no.ex isto tex.fm Jo. de pla.formam testamēti in scriptis & primo an q̄ descēdā ad formā cōficiendi testiñ in scriptis p̄mitto pro in
37 tellectu dicendoz q̄ † duplex est genus testōz vnū q̄ sine scri ptis siue nūcupatiuū appellat:aliud vero q̄ appellat in scri ptis.testiñ nūcupatiuū est illud q̄ fit p testatorē sine aliqua scri ptura & palā dz noiare noia heredū corā test. & de hoc videbi mus.j.eo.§.fi. Testiñ vero in scriptis fit q̄n testator nō vult q̄ ip si testes sciāt q̄ sint heredes quos vult instituere & de isto testō loquit tex.iste q̄ aūt sit forma testī in scriptis dicas fm Jo. de pla.hic nōnullis additis.primū est vicz vt redactū in scriptura p se vel per aliū.auf: & eo nō obseruato.C.eo.nā in isto casu scri ptura est necessaria & in hoc secrete si nō vult q̄ testes sciant ea q̄ in eo cōtinent scribit volūtatē suā nec eñ est de necessitate ad testiñ in scriptis vt testes ignorēt ea q̄ in ipo cōtinent.vt per.d. meū in.l.hac cōsultissima in prin.C.eo.tūc isto peracto ,pducit istud suū testiñ ligatū & inclusum vel in lineo inuolutz in pānia septē testiū rogatorū puberū masculoz vel octo si est ignarus lrarū & nō scit se subscribere & ē necesse q̄ asserat corā illis q̄ i hac scriptura cōtinet eius testiñ & vltima volūtas. & tūc ipsi te stes in vlti.pte carte vacue debent se subscribere & sigillare vno cōtextu.i.nullo actu medio interueniēte & vnusquisq; dz in sub scriptiōe sua facere mētionē de aliis ad hoc vt appareat q̄ vno cōtextu se subscripserunt & signauerūt: & debēt cōtinere subscri ptiones q̄ fuerūt pānes tali testō sic eis p testatorē oblato de bent ēt facere mētionē de noīe testatoris vel alterius testis q̄ se subscripsit noīe testatoris cū ipse nesciret scribere hoc mōvi delicet. ego eñ fidē facio qualiter ista est vltima volūtas & te stamētū sempronij eius ,pria manu scriptū vel alterius (si ipe testator nō scripsit manu ,pria) & ita mihi ipse sēpronius atte status est a p̄sentibus talib⁹ &c. Jtē presente Antonio q̄ nomi ne ipsius sempronij se subscripsit cū ipse scribere nesciret: q̄ om nes mecū fuerunt cōtestes ad hoc rogati adhibiti & in fidē ho rum ipse & ego in simul nos hoc testō subscripsimus & signaui mus ,pprio vel alieno annulo ,put ipsi fecerūt istis post modum pactis dz se subscribere si sit literatus vel adhibere octauū te stem q̄ eius loco se subscribat si ipe nescit. Ex q̄bus not. q̄ pa
38 ria sunt † scribere manu ,pria vel scribere manu alterius & se subscribere ,pria manu qō facit ad not.q.vt p mo.in.c.si quis p̄soiterorum de re.eccl.nō ali.& hec q̄dē vera nisi ipe p̄mo dixis set q̄ manu ,pria subscripserat q̄n tūc nō est necesse q̄ āplius se subscribat cū aliis testibus.l.cū antiq̄tas.C.eo. deinde tale testa.sic subscriptū & sigillatū dz cōseruari vsq; ad mortē testa toris eo mortuo citatis citādis & vocatis testibus q̄ recogno scāt sua sigilla & suā scripturā aperiat testiñ & publicet ī p̄sentia iudicis & ista oia colligunt ex isto tex.& ex tex.in.l.hac cōsultissi ma.C.eo.& l.testamenta oia & l.iubemus.C.eo.ti.& l.ad testiū. ff.eo.& de ista publicatiōe q̄n & q̄o fiat vide Bar.in.l.ij.ff.quē ad.test.ap.& Bar.de sal.ī.l.ij.C.eo.ex his nō q̄ si mozeret vn⁹ testis viuo testatore vel etiā post añ apertura testi qui nō pos set recognoscere suā subscriptionē & sigillum nō valeret testiñ ita not.Bar.ī.l.ij.ff.quēad.test.aper.& sic de facili posset testiñ irritari p mortē aliquoz ex testib⁹ ideo cautela est not. vt istud euitetur q̄ facias vt testator cōuocet vnū notariū & duos alios testes vel tres q̄ non sint de testibus testamenti & facias q̄ oēs testes q̄ se subscripserunt & sigillauerunt recognoscant sigilla & subscriptiones suas in p̄sentia dicti notarij & testiū p̄dictorū & roget dictum notariū vt cōficiat vnum instrumentū de.d. re cognitione & hoc modo nō erit periculum de quo supra.potes & adhibere aliam cautelam vz vt tēpore quo testes subscribūt & sigillant testamentum conuoces notarium & duos vel tres alios testes roges dictū notariū vt sit rogatus de tali subscri ptione & sigillatione et qō de hoc scripturam faciat publicam q̄ postmodum illa probabit sufficienter & istas duas caut.po suit Bar.in.d.l.ij.& refert Cepolla in caut.suis cau.incip.multi sunt q̄ volunt.dicit tñ q̄ prima caut.est melior & q̄ illa sepissime est vsus.tertia potest dari caut.si testator nō curat q̄ sciatur il lud qō continetur in testamento vz vt faciat fieri publicationez testamenti eo viuo iuxta ea que not. Bar.in.l.ij.§. si dubitetur prealleg.ff.quēad.test.aper.& per Bar.vbi supra & ista est val de not.vt sis cautus q̄n tu habes apodissas de manu alicuius priuati cū subscriptiōe triū testiū iuxta ea q̄ habent in auten. si quis vult caute deponere.C.qui pot.in pign.habeā.nā si vnus ex dictis testibus qui se subscripserūt moriatur anteq̄ subscri ptionez suā recognoscat illa scriptura nō ,pbabit nisi dicta scri ptura habeat sugillū ,pmittentis vt not.omnes.in.c.ij.de fi.in strū.vbi est casus & glo.no.in.c.iter dilectos in ver.publica ma nu eo.ti.& iō sis cautus vt semp in.d. cyrographo facias appo nere sugillum debitoris vel facias q̄ testes recognoscant sub scriptiones suas & facias de hoc fieri publicū instrumētū & ita dixit Bar.cep.vbi supra quod not.p practica & ista est forma pleniss̄ima faciendi testamentū in scriptis sine periculo aliquo an tñ omnia ista sint de necessitate & an presumat testiñ rogitus ita qō vno cōtestu item an sit necesse q̄n ipsi sigillant alienis an nulis qō de hoc faciant mentionē & de nō vllis alijs veniet.j.ex pediendum cum glo. ¶Alia notabilia mihi nō videntur posse colligi ex isto tex.& dato qō are. multa colligat tamen illa sunt literalia ideo non colligo.vnde condescendo ad glo. & ibi totā materiam huius tex.perstringemus. Capio itaq; primam glo. positam super verbo testamentum pro cuius expeditione ar
39 guo contra istum tex.hoc modo † omnis bona diffinitio consi stit ex genere et differentijs iuxta ea que not.per glo. in.l.om nis diffinitio.ff.de reg.iur.et per Bart. in.l.j.ff.eo.et ī.l.j.ff.de acqui.pos.sed diffinitio testamenti que ponitur hic per impera torem non habet differentias in se.nam fm istam diffinitionem idem esset codicillus quod testamentum cum et ipse codicillus sit testatio mentis ergo mala est diffinitio imperatoris hic vn de propter hoc est facta glo.nostra hic que dicit quod istud q̄ ponitur hic per imperatorem non est diffinitio testamenti: sed ethimologia sicut dicimus in simili quod lapis quasi ledens pe dem et argumentum quasi argute in ventum.c.fo.§.argu mentum extra de verb.signifi. et mutuum quod ex meo tuum fiat sic eodem modo dictum est testamentum ex eo quod testa tio mentis sit non autem quod ista sit sua diffinitio quia secun dum hoc sequeretur quod codicillus esset testamentum q̄ est penitus falsum.l.non codicillum.C.eo.et.l. si idem esset.C. de
40 cod.confirm. Subiungit post modum glo.q̄ † diffinitur testa mentum in.l.j.ff.eo.hoc modo videlicet testamentum est volun tatis nostre iusta sententia de eo quod quis post mortem suam fieri voluit et ita formaliter dicitur in.l.j.ff.eo. Sed certe vī qō
41 hec etiam non sit bona diffinitio patet quia † omnis bona dif
a finitio debet ponere omnia substantialia[a] rei diffinite.d.glo.in l.omnis diffinitio sed hec diffinitio nō comprendit omnia sub stantialia rei diffinite hoc est testamenti patet quia in ea nō ap paret de heredis institutione quod est de substantia testamen ti immo heredis institutio debet esse caput testamenti.§.ante heredis.infra.de lega.ergo videt quod hec diffinitio nō sit bo na. Unde glo.dicit quod est adhibēdum diffinitioni iurisconsul ti in.d.l.j.cum heredis institutione que est caput testamenti.
42 d.§.ante heredis et quia sine † heredis institutione nullum di ceretur testamentuz.ff.de iu.cod.l.fina.et infra de fideicom.he re.in princ.et ita refert glo.que est tota declarata. ¶Modo anteq̄ deueniam ad notabilia que ex hac glo. colliguntur pri mo videndum est an ista additio quam facit hic glos. ad diffi nitionem positam in.l.j.ff.eo.sit necessaria et Barto. quidem in.d.l.j.ff.eo.dicit quod sibi duruz esse videtur qō iurisconsultus nesciuerit diffinire testamentū et q̄ sit necesse q̄ eius diffinitio suppleat vñ ipe dicit q̄ imo.d.diffinitio est pfectissima nec īdi get aliq̄ supplectione si exponem⁹ illud verbū iusta q̄ in diffini tiōe ponitur.i.pfecta sicut exponit ī.l.cū filio.§.fi.de leg.iij.vbi exponuntur iusta etas.i.perfecta etas si ergo exponimus istud

a Omnia substantialia. Adde q̄ diffi nitio non explicās causaz finalē rei ad oēs ptes substātia les nō ē bona sicut legit et not.in.l.j.ff. de dona. et in.l.j.ff. de testa.et ī.l.j.ff. de tute.et in regu.pos sessoz.de reg.iur. in mercu.Abb. ī rub. de appella. vbi diffi nitio bona dz euacuare materiā diffi niti.

verbū iusta snīa. i. pfecta snīa tūc appareret q̄ iurisc̄sultus recte testamētū diffiniuit ꝛ heredis īstitutionē ponit nō eñ esset dis positio perfecta nisi heres īstituat cū nō sit dispositū in q̄ tran seāt actiōes nec sit ille q̄ personā defuncti repsentet. Sz secus est ī alijs vltimis volūtatibus q̄ nō sunt ita pfecte sicut testīm cū in eis nō sit dispositū in q̄ trāseāt actiōes ꝛ q̄ repꝛesentet pso nam defuncti ꝛ sic ex hoc manifesto pz q̄ ista diffinitio iurisc̄ sulti nō indiget aliqua supplectiōe tu vide bo. gl. iunc. tex. in. l. q̄ a patre. ff. de cōfirma. tu. vbi exponit istud ꝛ aliū tex. ad hoc al legauit ang. ī. d. l. j. ff. eo. i. l. q̄ seruus. ff. de cōd. ob causam facit tex. l. j. ff. de in iusto testamē. ecōtrario sensu vbi dicit tex. q̄ te stamētū iustū dꝛ illud cui solēnia iuris desunt ergo sequit q̄ tūc dī iustū cū habet solennia iuris sed īter solennia iuris ad testīm est heredis īstitutio ergo sequit q̄ ex eo q̄ lex dicit q̄ testīm est iusta snīa cōpꝛendit heredis institutionē. Tertio addo glo. in autēt. de here. ꝛ fal. §. exheredatis in ꝑ. iuste q̄ dicit q̄ verbū iu ste refert ad iusticiā legis ꝛ hoīs: ꝛ sic impoꝛtat oꝛdinē ꝛ solen nitatē iuris ꝛ iusticiā ex parte subiecti ꝛ p illā gl. dixit ibi ang. superioꝛ cōmisit cām vt audiat ꝛ iusticiam faciat q̄ vī mādare duo. s. q̄ oꝛdinē iuris seruet ꝛ iusticiaz ex parte cause ministret cū ergo in. d. l. j. dicat tex. q̄ testīm est iusta snīa impoꝛtat solen nitatē iuris ꝛ sic heredis institutionē ꝛ iusticiā ex parte subie cti ꝛ istud dictū allegāt mo. in d. l. j. ff. eo. ꝛ mo. in ℞e. extra eo. Addo etiā p̄dictis ꝼm. d. chꝛist. ꝛ ang. hic post ℬal. in. l. j. ff. eo. q̄ quatruplex est pfectio testamēti pꝛima est que cōsistit in per fectione voluntatis testatoꝛis que dꝛ perfecta q̄n est completa ꝛ perfecte nuntiata ꝛ de hac loquitur tex. in. l. si is ꝛ in. l. ex ea: ꝛ in. l. fideicō. §. quōt. vbi etiam p. ℬar. ff. de leg. iij. Alia est per fectio que consistit in forma substantiali vt in heredis insti. que captt appellat testa. §. añ heredis insti. de lega. Alia est perfe ctio que cōsistit in solennitate formali q̄ legū diligētia appella tur vt numerus testium subscriptio signacula ꝛc. i. codicillis. §. fi. de leg. iij. Quarta est pfectio testa. quo ad eius cōfirmationē ꝛ ista est duplex nā vna est per quā trāsit testamētū ad reuoca bilitatē ꝛ ista cōtingit p mortē testatoꝛis. l. iij. §. fi. de adimē. le ga. ꝛ de hac loquit apost. nono ad galatas dñs dixit testa. mor te confirmatur. c. cuz marte de celeb. missa ꝛ ista pōt dici plena confirmatio testamenti vt per glo. in. l. omniū. C. eo. Alia est cō firmatio testa. plenissima ꝛ ista fit per additionem hereditatis per quam res amplius nō reducit ad causam intestati. l. si alie num. §. in extraneis. ff. de here. instī. l. q̄ dixꝛ de aqui. here. ꝛ de ista loquit tex. in. l. seruus cōmunis meus in. fi. ibi additione te stamentum cōfirmatum fuerit ꝛ de hac etiaz loquit glo. in. d. l. omniū ꝛ p hec sit expedita hec gl. cū supplectionib⁹ q̄ ad ipam fieri debent modo nunc descendo ad ea que ex hac glo. notari

43 possunt. † Et pꝛimo no. q̄ lz alias arg. ab ethimologia seu alu sione vocab. pcedat. l. ij. §. appellata. ff. si cer. pe. l. j. ff. de acqui. pos. l. j. ff. de fur. l. j. ff. de fide instru. l. notionē. §. instrumentoꝛuz ꝛ. l. tigurij ꝛ. l. alpheus. ff. de verb. signifi. c. cum ꝼm apostolum extra de pꝛeben. tñ illud est verū vbi ethimologia cōcoꝛdat cū diffinitione. secus aūt si ethimologia non concoꝛdat cū diffini tione qꝛ tunc attendimus diffinitionem ꝛ non ethimologiā ita colligitur ex glo. nostra hic que voluit q̄ dato q̄ ꝼm ethimolo giam testamēti codicillus dꝛ testamentū qꝛ est testatio mentis tamen ꝓpter hoc nō dicet testīm qꝛ isteet ꝥimologie repugnat diffinitio testamēti q̄ requirit plura alia vltra hoc q̄ testamen tum sit testatio mētis ꝛ ita in terminis dixit ℬar. in. d. l. ij. §. ap pellata. ff. si ce. pe. ꝛ in. d. l. j. de aqui. poss. ꝛ. i. d. l. j. de fur. ꝛ in. l. oēs populi in. vj. q. pꝛin. ff. de iu. ꝛ iur. ꝛ in. d. l. j. ff. de fide instru. ꝛ ℬal. in. l. nō sine. C. de bo. q̄ lib. ꝛ p. d. anto. in ꝓh. decre. istud tñ intelligas esse verū ꝼm ℜaph. cu. in. d. l. j. ꝛ sal. in. d. l. ij. §. ap pe. ꝛ are. hic q̄n argueremus affirmatiue ab ethimologia voca buli tūc si diffinitio nō ꝛcoꝛdat cū ethimologia nō ꝓcedit. arg. ab ethimologia vocabuli affirmatiua arguēdo exēplū nō valet arg. istud affirmatiue dicere hec est testatio mentis ergo est te stamētū hoc ē de meo tuū ergo est mutuū qꝛ vtrolibet ita affir matiue sumēdo repugnat diffinitio ethimologie. Sed si velles arguere negatiue ꝛ tūc ē aduertēdū ꝼm ℜaph. vbi. §. ꝛ are. hic qꝛ aut ethimologia a qua vis arguere sumit ab essentia vocabu li vt sumi oꝛ ꝛ tunc valet arg. ab ethimologia vocabuli ita ne gatiue arguēdo exēplū bñ ꝓcedet arg. dicere nō ē testatio mē tis ergo nō est testīm nō est de meo tuū ergo nō est mutuū rō est qꝛ ita negatiue sumēdo cōcoꝛdat diffinitio cuz ethimologia vt de se. pt̄z. Aut vo ethimologia a qua vis arguere nō sumit ab essentia rei sed potius ab aliquo initio seu euentu ꝛ tūc etiā ne gatiue arguēdo ab ethimologia arg. nō ꝓcedit pz p tex. ī. l. j. ff. de ac. pos. vbi nō valet arg. negatiue sumptū hoc mō nō est pe duz positio ergo nō est possessio: qꝛ posset esse possessio ciuilis item posset esse q̄ est ꝛ possessio sine pedum positione vt in ca su. l. q̄ meo. §. si p vēditoꝛē ꝛ in. l. iij. §. si iusserim dꝛ acqui. poss. l. claudibus de ꝺhe. emp. itē nō valet arg. dicere inperatoꝛ nō ipe rat reꝝ nō regit ergo nō est impatoꝛ ergo nō est reꝝ qꝛ dato q̄ impatoꝛ nō semp imperet vel reꝝ nō semp regat erit tñ impera toꝛ sed īō casu isto nō valet arg. ab ethimologia negatiue sumē do qꝛ ista ethimologia nō sumitur ab ipa essentia vocabuli. sed a quodā initio vt est in possessione q̄ dicta est quasi pedū posi tio qꝛ in initio possidēdi req̄rit positio pedū sz si ista ethimolo gia possessiōis fuisset assumpta ab essentia ipius possessiōis bñ valuisset. itē nō valet īscō casu dicere īpatoꝛ nō impat ꝛc. qꝛ il la ethimologia nō sumit etiā ab essentia ipius vocabuli sz poti⁹ a quodā euētu qꝛ de essentia regis vel impatoꝛis nō est q̄ semp impet vel regat qꝛ dato q̄ nō impet vel regat erit tñ impatoꝛ ꝛ reꝝ sz sumit ista ethimologia potius a quodā euētu qꝛ ita solet euenire q̄ impatoꝛes imperēt ꝛ reges regāt ꝛ īō dicebat ℭu. vbi. §. q̄ ī casib⁹ istis arg. ab ethimologia ēt negatiue arguēdo nō valebit ꝛ cū hac snīa ℭu. ptrāsiuit hic are. dicēs cā notab. qꝛ subtilis erat ꝛ ita ēt ego ptrāseo qꝛ ista distinctiōe tollūt argumē ta mo. hic. s. d. Jaso. ꝛ ℒudo. ꝛ ℱul. ī. d. §. appellata ꝛ ibidem. d. ℳlex. adducta ꝺ īpm ℜaph. ꝛ ℬal. tollunt: ꝛ sic ex istis habes vnā limitationē ad regulā illā q̄ valet arg. ab ethimologia vo cabuli vt itelligat nisi ei repugnent diffinitio de quo dic vt. §. di ctū fuit. Scōo limita p̄dictā regulā nō habere locū in nomini bus ꝓpꝛijs exēplū nō ꝓcedit dicere tu appellaris aretinus er go tu es de arctio tu appellaris pisinus ergo tu es de pisio vt est casus. ī. l. fi. §. pe. ff. ad municipa. ꝛ ibi dixit gl. q̄ arg. nō ꝓce dit dicere tu appellaris bonectus nō sequit ergo bonus ꝛ ita limitauit p̄dictā regulā ℬar. in ℞e. sol. ma. ī. ij. col. ꝛ i. l. j. i fi. ff. ad mu. ꝛ p doct. ī. d. §. appellata. ℭlteri⁹ q̄ro an illa dicat esse ꝓ ꝓꝛia significatio vocabuli q̄ sumit ab ethimologia ℬar. ī. l. j. ff. de acq̄. poss. ꝛ i. l oēs ꝓpꝛi. ff. de iu. ꝛ iu. in. v. q. pꝛi. ꝛ i. d. §. appel lata dixit q̄ aut habemus diffinitionē rei ꝛ tūc illa dī eē ꝓꝛia significatio illius rei q̄ sumit ex diffinitiōe. l. j. ff. eo. d. l. j. ff. de ac q̄. poss. d. §. appellata: qꝛ si ego volo videre an istud sit ꝓꝛie te stamētū vel an istud sit ꝓꝛie possessio. cōsideram⁹ an cōueniat diffinitioni ꝛ nō ethimologie vt hic aut vero res nō pz diffini tionē ꝛ tūc ꝓꝛia significatio illius rei dī eē illa q̄ sumit ab ethi mologia. l. tigurij ꝛ. l. pupillus. §. territoꝛiū. ff. de verb. signifi. ꝛ rō pōt assignari. nāvt dicebat ang. ī. d. l. j. de acq̄. poss. ethimolo gia dicta ē ab ethi. i. vere ꝛ logos. i. locutio quasi vera locutio. Et ex hoc infert an arg. ab ethimologia vocabuli, pcedat ī sta tutis qꝛ ē aduertēdū q̄ aut illa res ad quā vis arguere ab ethi mologia vocabuli hz diffinitionē: ꝛ tūc nō pōt arguere ab ethi mologia sz est necesse q̄ arguas a diffinitione aut vero illa res nō hz diffinitiōez: ꝛ tūc bñ valebit arg. ab ethimologia vocabu li ēt ī statutis: qꝛ illa dꝛ eē ꝓꝛia significatio rei q̄ sumit ab ethi mologia ꝛ iō dixit ℬal. ī. c. j. §. si q̄s de māso. ī vlti. col. de ꝺtro. ī vesti. q̄ si statuto cauet q̄ si q̄s extraxerit molendinū de tesino puniatur tanta pena. mō vnus extraxerit molendinū de tesino nō tñ adhuc ipositum molas q̄rit an iciderit in statutū ꝛ ibi di cit q̄ ista. q. fuit in facto apud papiā ꝛ tādē fuit determinatū q̄ nō inciderit ī statutū extrahēs qꝛ nō ꝓꝛie dicit extraxisse mo lendinū ex quo nō hz molas ad molendū arguēdo ab ethimo logia vocabuli q̄ not. ꝛ de hoc vi. vt p. d. meū. in. d. §. appella. ꝛ mo. in. d. l. j. de acqui. poss. ꝛ ista sufficiunt de ista ethimologia.

44 † Pꝛosequoꝛ gl. ꝛ q̄ro dꝛ hic p gl. referēdo diffinitionez testi q̄ testīm est volūtatis nꝛe iusta snīa de eo q̄ post mortē suā fieri voluit q̄ro de qua morte itelligat ꝛ gl. in. l. j. ff. eo. in ver. mortē

45 dicit q̄ intelligit de morte naturali ꝛ nō ciuili ꝛ sic gl. vult † q̄ ad hoc vt testīm cōfirmetur est necessarie q̄ moꝛiat naturaliter nec sufficeret q̄ esset moꝛtuus ciuiliter sed ℬar. ibi dicit q̄ est aduertēdū q̄ aut moꝛs ciuilis q̄ est subsecuta post testīm omni no nō eq̄paret moꝛti naturali ꝛ tūc gl. dicit verū aut vero moꝛs ciuilis q̄ ē subsecuta omnino eq̄parat naturali ꝛ tūc p talē moꝛ tem ciuiliter cōfirmabit testīm q̄ inducebat ipe ad q̄nem an si alios fecit testam. ꝛ post modū ingressus fuerit religionē an te stamētū suū cōfirmet: ꝛ sic vt amplius ipm nō possit reuocare ꝛ ipe dicit eē aduertēdū q̄ aut iste ē ingressus religionē q̄ pōt ha bere ꝓꝛiū ī cōi ꝛ tūc in casu isto testīm nō dicet cōfirmatū rō ē qꝛ dato q̄ p talē pfessionē dicat moꝛtu⁹ ciuiliter iurta tex. in. l. deo nobis de epi. ꝛ cle. tñ ista moꝛs nō eq̄parat oī moꝛti natu rali pz qꝛ isti tales retinēt ius succedendi ꝛ succedere pñt. d. l. deo nobis. §. j. itē isti tales pñt q̄ñcūq; bona distribuere inter filios aūt si, qua mulier. C. de sac. san. eccle. ꝛ iō testīm istoꝝ moꝛ tenō cōfirmabit poterūt q̄ q̄ñcūq; voluerint etiā post ingres sum religionis testīm suū reuocare allegat casum ī. l. sz ꝛ si moꝛs de dona. inter vi. ꝛ vx. Aut vero iste testatoꝛ est ingressus religio nē q̄ nō pōt habere ꝓꝛia nec in cōi nec in particulari vt ē reli gio fratrū minoꝛū de qua ī cle. exiui. de ꝑ. sing. ꝛ tūc ipe dicit q̄

tale testīm

tale testiñ p tale ingressum cõfirmabit nec amplius poterit re
uocari: rõ est q; ista mors ciuilis equiparat morti naturali. d. l.
deo nobis. in prin. que oia not. q; sunt quotidiana ad practicã:
quia de istis sepenumero interrogaberis ab istis religiosis.
¶ Capio aliã gl. positã sup ℞. sed vt nihil gl. hic primo allegat
legẽ cõcordãtẽ, cũ tex. isto videlicet in. §. t cũ triplici. C. de cad.
tollẽ. vbi dicit tex. q bonũ est referre ius antiquũ vt possimus
cognoscere in quo est ei additũ vel abrogatũ. Postmodũ glos.
arguit ptra istũ tex. d. §. in pro nõ scriptis. vbi imperator q ꝙs
nõ dz reuoluere antiquoz̃ plixitatẽ tanꝙ inutilẽ t nõ necessa
riã hic autez dicit q nihil antiquitatis debemus ignorare. er
go ꝛc. t gl. nõ soluit. Sz Are. hic post Joã. fab. so. dicẽs q aut
ius antiquũ est breue: t tunc bonũ est illud studere maxime si p
scientiã illius iuris antiqui deueniamus in cognitionẽ iuris no
ui iuxta no. p gl. in. d. l. j. ff. de cõiũg. cũ emã. li. t dictũ fuit supra
late in textualibus. t ita pcedit tex. noster t tex. in. d. §. sed cum
triplici. aut vero ius antiquũ est plixũ t oneroſuz t illud tanꝙ
superfluũ nõ debemus legere. t ita pcedit tex. in. d. §. in p non
scriptis ibi antiquoz̃ plixitatẽ. t ita dicebat Areti. hic tu vero
soluas sic q aut ipse imperator seu iurisconsultus refert nobis
ius antiquũ t nos debemus stare eius relationi nec amplꝰ re
uoluere ius antiquũ p eius intelligẽtia. t ita pcedit tex. in. d. §.
in pro nõ scriptis vbi formaliter dicit ibi tex. q iõ imperator no
bis retulit capita legis papie t iuris antiqui ne p scientia illorũ
capitũ iura antiqua seu plixitatẽ antiquoz̃ reuoluere haberé
mus. aut vero ipse imperator seu iurisconsultus nõ facit nobis mẽ
tionẽ iuris antiq̃. t tũc possemus reuoluere antiqua iura p eo
rũ intelligẽtia ita pcedat gl. d. l. j. ff. de cõiun. cũ emã. lib. t text.
noster. t ita formaliter vꝫ velle tex. in. d. §. in pro nõ scriptis vbi
tex. vꝫ velle q si ipse imperator nobis nõ retulisset ius antiquũ
nobis fuisset necessariũ reuoluere iura antiqua p eorũ intelligẽ
tia. Jn glo. in ℞. vẽditionẽ quare aũt iste immaginarie vẽditio
nes olim fierẽt de iure antiquo dic vt hic p. d. Jaso. post Mico.
de neap. Jo. fab. q; nihil vtilitatis habeꝫ iõ dimitto. Jn glos. in
ver. sz quodammodo pro expeditione huius gl. quero dicitur
hic q ius ciuile quodammodo requirebat septẽ testes in testõ
quomõ istud erãt. t dicit gl. q cõputato libripende. i. extimato
re familie t emptore. i. eo qui erat loco heredis erãt septẽ. t sic
gl. ista vꝫ sentire q emptor familie iure antiquo cõputabaꝫ in
numero testiũ: sed istud est penitus falsum: vt est casus in. §. sed
neq; infra eo. vbi exꝑsse dicit tex. q ius antiquũ nõ volebat qõ
emptor familie q̃ reputabaꝫ loco heredis possit esse testis in te
stamẽto. t ita istã gl. reprẽdit. d. Jaso. cõtra quã etiã ipse addu
cit: nã si iure antiquo emptor familie cõputatus fuisset in nume
ro testiũ tũc sequereꝫ q etiã de iure antiquo fuisset introduct9
numerus septẽ testiũ q tenebat exꝑsse hic. d. Christo. in nota.
sed certe istud etiã penitus falsum: vt est casus hic. in fi. in ℞. si
gnacula autẽ t testiũ numerus ex edicto ptoris. t pt̃z etiam in
prin. huius tex. dñ dicit q̃nq; testibus adhibitis vbi de iure ci
uili antiquo ad testiñ requirebanꝫ tantũ quinq; testes. t ita te
nuit etiã hic are. in nota. t hoc est qõ voluit dicere text. vꝫ in ℞.
quodãmõ quasi vellit dicere q inveritate nõ requirebaꝫ. vñ. te
47 stes. ¶ Capio aliã gl. positã sup ℞. cõtextu q̃ro † quid est dice
re vno cõtextu. t gl. in prima sui pte dicit vno contextu. i. nullo
actu interposito p hoc allegat tex. in. d. l. heredes palã. §. fin. ff.
eo. t sic tex. iste vult q testes debeãt signare testiñ vno cõtextu
id est nullo actu intermedio: sed tũc cõtra de testa. in. l. cũ anti
quitas. C. eo. t. l. iubemus. t. l. heredes palã. ff. eo. vbi text. vult
48 q † testes. in tpe signãdi poterũt ire ad deponẽdũ superfluũz
pondus. t sic vꝫ q immo ipsi testes poterũt diuertere ad alios
actus in tpe signatiõis testamẽti: sz gl. soluit t dicit q dz testiñ
signari nullo actu intermedio nisi ille actus sit nature necessa
rius vt est deponere superfluũ pondus vt. d. iuribus. idẽ dica
tis: nisi esset actus pertinens ad testiñ seu ad sigillationẽ testa
menti vt est calefactio cere cã sigillãdi: vt est casus in. d. l. here
des palã. §. fi. ff. eo. idẽ dicas ſm Jo. de pla. hic q̃ poterit fieri
cõtractus t quilibet actus qui trãseat in formã ɔctus in testõ
ita dixit glos. not. in. d. l. heredes palã. §. fi. ff. eo. t illã sequit ibi
Bar. t communiter oẽs t Bar. in. l. quidã decedẽs. §. codicillis
ff. de leg. iij. t hoc per tex. in. l. assignare. ff. de assig. lib. dixi in. l.
iij. ff. de lib. t posthu. vide roma. cõsi. cclxiij. t quid de fideiusso
re dixi. cõsi. pro. d. Alex. manzo. facit tex. in. l. non est mirũ. ff. de
pign. act. vbi testator i testõ põt pignus ɔstituere. t sic quodã
modo cõtrahere facit etiã glo. valde not. quã allegauit. d. Alle
xan. in. d. §. fi. in apo. in. l. etiã de inoffi. test. vbi voluit glo. quod
49 † donatio cã mortis possit fieri in testõ t plus ibi dixit q irri
tato postmodũz testõ nõ irritabit donatio cã mortis de quo ẽt
in. l. post legatũ. §. q̃ mortis. ff. de his q̃bus vt indig. t tũc clarũ
est q donatio cã mortis in pluribus equiparat ɔctui vt p oẽs
in. l. ij. ff. delega. j. per gl. in. l. ij. de do. ꝓleg. nec tibi istud videat
50 mirũ q cõtractus possit in testamẽto fieri: qm̃ q † plus est vn9
et idẽ actus põt esse cõtractus t vltima voluntas casus est no.
q ibi ponderat alijs. in. l. si auia. C. de in. delib. sed etiã est alius
casus illi similis qui non solet allegari in. l. pantonius. §. fina. ff.
de acquiren. heredi. predicta tamen intelligas vera q contra
ctus potest fieri in testamento tamen ipsum testamentum vicia
bitur: licet non vitietur ipse contractus. ita dixit Joan. de pla.
hic allegans Bal. qui istud dixit in. l. fi. ff. de reb. eorum quod
dixit esse not. sed certe istud nõ dicit. ibi Bal. pro quibus facit
nam propter immixtionem actus extranei in testamento testa
mentum viciatur vt voluit glo. nostra hic. t. d. l. heredes palã.
§. fina. ff. eo. sed contractus dicitur esse actus extraneus a testa
mento. l. verba gesserunt et contraxerunt. ff. de verb. significa.
pro ipsis etiam ego addo glos. singu. in. l. si is. §. sed cum monu
mentuz. ff. fami. hercis. que in terminis voluit q contractus nõ
possit fieri in testõ t hoc ppter tex. i. d. l. verba gesserũt: sz bene
dicit q poterit fieri quasi cõtractus q valde not. pro hoc etiaz
facit ſm do. Alex. in. l. cum antiquitas. C. eo. nã si actus extra
neus viciat ipsam stipulationẽ. l. cõtinuus. ff. de ver. ob. quanto
magis viciabit ipsuz testiñ qui dicitur esse actus subtilissimus
ad absolueñdum seu ordinandũ: vt dicit tex. in. d. l. cũ antiquitas
sed cõtractus dicitur esse actus extraneus ab ipso testõ. d. l. ℞.
ba gesserũt. ergo t ista erãt que iudicio meo videbantur posse
adduci p opi. Jo. de pal. hic post Bal. tñ iudicio meo gl. in. d.
l. heredes palã. t ibi cõmuniter scrib. t in. d. l. cũ antiquitas vi
dẽtur velle q dato q ɔctus sit actus extraneus a testõ tñ si fiat
in testamẽto per hoc testamẽtũ nõ viciabitur: vnde p concor
dia sic dicas ſm Ang. in. d. l. hac cõsultissima t Bal. in. d. l. cum
antiquitas q cõtractus q̃ fit in testõ fuit momento expedit9 vt
puta dixit testator titio in ɔfectione testamẽti talis fundus sit
tibi vẽditus p. c. t ille respondeat ego sum cõtentus. t eodem
modo de locatione t donatione t alijs cõtractibus qui momẽ
to expediuntur: q; ista nõ viciabũt testiñ arg. l. que extrinsec9.
ff. de ver. ob. t ita intelligaꝫ gl. in. d. l. heredes palã q̃ sic vꝫ loq̃
t prima opi. Aut vero cõtractus qui fuit in testõ celebratus re
quirebat longã indaginem: vt est videre ſm dñm meum in. d. l.
hac consultissima in acceptilatione in qua est necesse vt prius p
cedat aquiliana stip. in fti. quibus mod. tol. ob. §. item per ac
cep. t ibi per glo. t isto casu bene viciabit testiñ. t ita intelliga
tur gl. t tex. ſm eũ in. l. duos reos. §. fi. ff. de duobus reis. et ita
intelligaꝫ opi. Jo. de plat. hic t aliorz̃ t cum concordia Ang. t
Bal. videꝫ ptrãsire Jo. de anch. Jnno. in Rub. extra de test.
t. d. meus in. d. l. hac cõsulti. Sed certe hec cõcordia mihi non
vꝫ tuta t cõtra ipsam add. casuz in. d. l. heredes palã. §. fi. inver.
est aũt vno contextu nullũ alienũ actũ testõ intermiscere. l. cum
antiquitas noto mihi illã dictionẽ: nullũ: que est vniuersalis ne
gatiua t omniũ exclusiua casuũ. l. procurator mandati. l. Jul. ff.
de leg. iij. c. si romanorũ. xix. dist. ergo videꝫ velle ille tex. q siue
actus expediaꝫ momento siue cũ intervallo si est alienus a te
stamento t ipsi testõ immiscetur q testiñ viciabit: sed negare
51 nõ possumus q † cõtractus nõ sit actus alienus a testõ siue ex
pediaꝫ momẽto siue nõ. d. l. verba gesserunt. ergo sequit q per
talem cõtractũ quantũcũq; momẽto expeditũ viciabit testiñ.
¶ Scõo pro hac opi. ꝰ istã ɔcordiã adduco casuz in. d. l. duos
reos. §. fi. ff. de duobus re. hoc mõ inducẽdo si actus quãtũcũ
q modicus extraneus tñ ab ipsa stipulatione si in ea intermi
sceatur viciat ipsam stipulationẽ vt est ibi casus in ver. Jtẽ mo
dicus actus iunc. glo. in ver. cõtrarius. ergo multo magis vicia
bitur testiñ per intermixtionẽ talis actus q cũ testamentuz di
catur actus solẽnissimus t subtilissimus i eius ordinatiõe ma
iorem requires solennitatem q̃ stipulatio. d. l. cũ antiquitas: sz
ɔctus est hmõi. d. l. verba gesserunt: ergo. t hanc etiam cõcor
diam confutauit. d. Alex. in. d. l. cũ antiquitas nec ob. ſm eũ tex.
in. d. l. que extrinsec9: q; dicit ipse q aut act9 qui fit medio testa
menti est breuis nullius iuris effectuz importans t fateor q ta
lis actus non viciat testiñ sicut nec stipulationẽ. d. l. stipulatio
nes que extrinsecus t ita illam. l. intelligit ibi Jmo. t Ang. in. l.
j. ff. de verb. ob. t Raph. ful. in. d. l. cũ antiquitas. sz in casu no
stro iste actus breuis habebat iuris ministeriuz. ergo. vñ scõa
erat cõcordia Bal. Jmo. t Pau. de cast. in. d. l. heredes palã.
ff. de testa. q aut ɔctus q̃ fit in testõ est quoquomõ ad testamẽ
tum pertinens. t sic si talis cõtractus fiat in testõ testiñ non vi
ciabitur nec ɔctus in testõ factus allegant tex. in. d. §. fi. in ver.
q si aliquid pertinens ad testamentũ faciat testamentũ non vi
ciatur ex eo enim q cõtractus ad testamentũ ptinet non debet
a testamẽto reputari alienus p hoc etiã facit text. in. d. l. duos
reos. §. fina. ff. de duobus reis. vbi dicitur quod licet alia obli
gatio tanꝙ aliena ab ipsa stipulatiõe nõ possit intermisceri in

ipsa stipulatione vt ibi ꝛ d.l.continuus.ꝛ.d.l.j.ff. de ver. ob.tñ illud est verū nisi illa obligatio pertineat ad ipsaꝫ stipulationē vt est obligatio fideiussoria:qꝛ illa nō reputaꝫ aliena a stipulatione ꝛ in ipsa immiscerī poterit vt ibi est casus. ergo eodē mō dicamus in ꝓposito ꝙ licet alias contractus tāꝙ alienus a testamēto nō possit fieri in ipso testō tñ fallit nisi cōtractus pertineat ad ipsum testm̄:qꝛ tunc non dꝫ reputari ab ipso testō alie-
52 nus ꝓ hoc etiā add.glo.in.d.l.etiā.ff. de inoff.testa. vbi † donatio causa moꝛ.in ipso testamēto fieri pōt: qꝛ ipsa nō reputaꝫ extraneus actus a testamēto ipsa enim hꝫ vim legati iuxta ea ꝙ habenꝫ in.l.miles ad sꝯoꝛē.ff.de leg.ij.l.cū pater.ff. donationis ꝓdiū.ff.de leg.iij.facit.l.legaꝫ.ff.de leg.j.ꝛ insti. de leg. ff.j.ꝛ ea que no.doc.in.d.l.ij.de leg.j. ¶ Ꝓ hac etiā opi. ego
53 add.casum in.l.ꝙ † de bonis per locum a speciali.ff.ad leg.fal. ꝛ istum textum ꝓnt allegat Bal.in.d.l.heredes.ff. vbi contractus stipulationis in testō celebꝛatus inter heredē ꝛ legatarium non valuit:qꝛ cōtra publicā vtilitatē erat. ergo si non fuisset cōtractus ille cōtra publicā vtilitatem valuisset nec per talem cōtractū viciatur testm̄ vt ibi habeꝫ. Quarto ꝓ hac opi. adduco casum in.l.cum pater.ff.filius matreꝫ.ff.de leg.ij. vbi testatoꝛ ꝑm vnam lecturam in ipso testō fecit ꝙ mater sibi ꝓmitteret iure iurando de soluendis illis legatis in testō factis ꝛ tñ per talem cōtractum ꝓmissionis testamentum nō fuit viciatum:qꝛ talis ☩ctus fiebat ad confirmationem eoꝝ que dabanꝫ in testō. Quinto facit text.quē adduxit dominus Alexā.in.d.l. cum antiquitas in.l.ex sententia testa.tu.in ver. scripsit quē text. etiā allegauit ro.post lap.in.l.stip.hoc modo.ff.de ver.ob. sed ego adduco aliuꝫ illi similē in.l.vxoꝛi.ff.de fal.vbi tutoꝛ per testatoꝛeꝫ in testō datus ꝓmisit testatoꝛi ꝙ tutoꝛ erit scripsit que se tutoꝛē in testamento nec per talem ꝓmissionem testm̄ fuit viciatū:qꝛ talis ꝓmissio erat ad testm̄ pertinēs.facit bal. in.d.l.heredes. Sexto ꝓ hac opi.adduco id ꝙ dixit Bar.in l.nemo pōt de leg.j.in ꝓma col.ver.cōtra hoc opp.glo.vbi vo-
54 luit Bar. ꝙ † vltima voluntas pōt transire in vim contractus Allegat text.in.l.fi.C.de fideicom.ꝛ in.l.spadonē.ff.j.ff.de excu. tu.ꝛ in.l.quidā consiliū.ff.de here.insti.vnde tibi nō videaꝫ mirum si cōtractus ad vltimā voluntatē seu testamentū pertinēs potest in ipso testō fieri nec viciēꝫ ipsum testamentū nec cōtra-
55 ctus. Et ex hoc inferebāt doc.vbi supꝛa ꝙ † si testatoꝛ dixit lego titio dimidiam fundi corneliani ꝛ aliam partē sibi vēdo ꝓ x.ꝛ titius fuerit ꝓsens ꝛ acceptās ꝙ talis cōtractus emptionis ꝛ venditionis nec ipsum testm̄ viciabiꝫ tāꝙ iste cōtractus sit ad testm̄ pertinens ꝛ connexus cū fiat cum eodem cui legatum factū fuit.secus aūt si contractus iste celebꝛaꝫ cū ꝑsona extranea que nō esset de serie testī vt per Bal.in.d.ff.ex hoc
56 etiā ipsi inferebant ꝛ maxime Bal. ꝙ † donatio causa mortis poterit fieri in testō:qꝛ actus iste dicitur similis testō ꝛ non extraneus:sed ꝓ ipsis ego allego gl.in.d.l.etiā.ff.de inoff. test. ex hoc etiā inferebant ipsi Bald. ☩mo. ꝛ Ang.in.d.ff. ꝛ post eos.d.Alex.in.d.l.cū antiquitas ꝙ si testatoꝛ dicat si hec mea dispositio nō valebit vt testamentū valeat vt donatio inter vivos ꝛ ibi sit ꝓsens heres nonviciabitur ꝓpter talē clausulā testamentū tāꝙ sit apposita superfirmitate eoꝝ que danꝫ in testamento.dicunt tñ ipsi ꝙ dicta donatio reuocari poterit ad libitum testatoꝛis sicut ipsum testamentū cū per ꝓdictā donationem videatur quis auferre liberā testamēti factionē de quo per Bar.in.l.stip.hoc modo.ff.de ver.ob.ꝛ in.l.si quis in ꝓn.
57 testamenti.ff.de leg.iij. Ex hoc ego etiā infero ꝙ † codicillus poterit fieri in medio testamenti ꝙ ipse codicillus non dicatur actus extraneus ab ipso testō:sed dicaꝫ sequela ꝛ accessoꝛium ad ipsum testm̄ iuxta no.per glo.in Rub. eo.ti.cod.facit text. in.d.l.duos reos.ff. dicīt enim codicillus lato sumpto vocabulo testamentū vt per gl.in.l.ij.ꝛ ibi per Bal.ꝛ Ang.C.eo.de leg.ꝛ per.d.Alex.in.l.j.ff.eo.in app. ergo ꝛ isto modo ꝓcedat glo.in.d.l.heredes palā ex istis etiam inferebat.d. Alex.in.d.l. cū antiquitas ad intellectū.d.l.nō est mirum de pigno.ac.q̄ no. ꝙ pignus pōt cōstituī in testō ꝙ intelligitur q̄n pignus constituitur super pertinentibus ad testamentum vt pōt poni exēp. in.l.libertis ꝛ in.l.lucius.ff.de aliemē.ꝛ cibaris leg.secus autez si pignus constituatur super non pertinentibus ad testamentū ꝛ hoc intelligas per contractum alias nō esset dubiū. Autvero contractus est omnino impertinens ab ipsum testamentū ꝛ extraneus nullo mō ipuꝫ cōtingēs:ꝛ tūc dicebat ☩mo. ꝙ dato ꝙ glo.in.d.ff. ꝛ cōiter doc. videanꝫ velle ꝙ testm̄ nō vicietur tamen ipse tenet ꝙ omninoviciabitur per ea que supꝛa.d.fuerunt ꝛ isto modo ꝓcedat opi.Jo.de pal. hic ꝛ ea que supꝛa dicta fuerunt nec ob.text. in.d.l.assignare allegatus per glos. quia assignatio liberti dicitur quidam actus participans de vltima voluntate cum ipsa assignatio possit fieri in vltima voluntate ꝛ inter vinos.l.j.ff. assignā.ff.de assig.lib.l.assignare ꝛ ibi glo.ff. de ☩.sig. vñ nō est mirū si pōt fieri in vltima volūtate sicut dicimus de donatione cā moꝛtis ꝙ dicimus posse fieri ī testō qꝛ dꝫ participare de vltima volūtate vt supꝛadictū fuit ipsa enim assignatio liberti nō vꝫ esse mere ☩ctus cū possit fieri ꝓte absente ꝛ ipsi posthumo.l.fi.ff.de assig.lib.nō sic in emptiōe ꝛ vēditiōe ꝛ donatiōe q̄ sunt meri ☩ctus.ꝛ iō videnꝫ esse multum extranei ab ipso testō.d.l.☩ba gesserūt ☩gerūt iō nō est mirū si habēt vi-
58 ciare ipsuꝫ testm̄ ꝓ ea q̄ supꝛadicta sunt. An si vicietur † testm̄ ꝓpter ☩ctū in eo celebꝛatū an viciēꝫ eodē mō ☩ctus. vide q̄ pulchre ꝛ late adduxi in si.in.l.j.ff. si vir.ff.de acq̄. posī.l.iij.ff. de li.ꝛ posth.vbi Pau.firmat hāc opi. vide iRo. ꝑsi.lxxj.ꝓ decisione vbi tāgit an ☩ctus possit fieri ī testō ꝛ ibi q̄d si donatio fiat in testō an postmodū reuocato testō reuocēꝫ donatio ꝛ an reuocari possit vide Pau. cōsi.cxxvij. ꝙ viciata vltima volūtate nō viciaꝫ ꝓdi. vel donatio in ea celebꝛata. Sꝫ an isto casu in quo ꝓpter ☩ctū extraneū in testō celebꝛatū viciaꝫ testm̄ vt supꝛadictū fuit eodē mō viciēꝫ ipse ☩ctus in ipso testō celebꝛatꝰ ☩mo.in.d.ff. ☩bo tñ forte dixit ꝙ nō.rō est ꝑm ipsuꝫ qꝛ non est eadē rō viciādi ipsum ☩ctū q̄ est viciādi ipsuꝫ testm̄: nā non est mirū si ipsum testm̄ viciatur:qꝛ non fuit forma tradita in testamēto cōficiēdo obseruata que est vt testm̄ debeat fieri nullo actu extraneo interueniēte.d.ff. ꝛ d.l.cū antiquitas cū vulg. vñ si fiat in eo cōtractus tāꝙ extraneus ab ipso testō.d.l. verba gesserūt nō est miruꝫ si testamentū rumpatur:sed non est sic in cōtractu qui nō requirit aliud quā partiū cōsensum q̄ adsunt ergo nō est mirū si ipse nō viciēꝫ ꝛ ꝓ eius opi.adduco Ange. q̄ in terminis istud firmauit.in.d.l.hac cōsultissima ꝛ ibi.d. menꝰ q̄ exclamat hoc nō tñ vidit ☩mo. vbi supꝛa dicēs istud esse nodignū:qm̄ viciato ꝓncipali nō viciaꝫ accessoꝛiū cōtra regulā in accessoꝛiū de reg.iur.in.vj.ꝛ eoꝝ que dicunꝫ in.l.pactō quo penā.C.de pac.vnū etiā subde ꝙ est no.dignū ꝙ in casu quo factus fuisset ☩ctus ī testō ꝙ dato ꝙ postmodū testm̄ aliquo mō irritareꝫ nō tñ ipse ☩ctus irritareꝫ ita dixit sing. Bal.in.l. fin.ꝓ
59 illū tex.ff.de rebus eoꝝ lꝫ alio mō allegat Jo.de pla.hic ꝓ quo ego adduco gl.in.d.l.ēt.ff.de inoffi.testa.que voluit ꝙ † irritato testō nō irriteꝫ donatio cā moꝛtis in eo facta.ꝛ vide p.d.alexan.in.d.l.heredes palā.ff. in apostillis.ꝛ ista tene mēti.qꝛ in multis locis non ita inuenies examinata. An aūt testatoꝛ sicut
60 pōt reuocare testm̄ possit reuocare † ☩ctū in eo celebꝛatū ꝛ an reuocato ipso intelligaꝫ reuocatꝰ ☩ctus dicvt per.d.alex.ī.d.ff. Jtē q̄d si testatoꝛ reliquit talibꝰ hominibꝰ mille ꝓ male ablatis ab eis extoꝛtis an si postmodū reuocet testm̄ reuocetur dicta cōfessio vt in ea nō possint se fundare vide Bal. in repe.l.j. in pe.col.☩.sup.ix.q.C.de sac.san.eccl.q̄d aūt si testatoꝛ legat ritio asserēs se ei illa debere an valet cōfessio tāꝙ facta inter vivos vide alex.cōsi.cliij.in ꝓn.ꝛ in fi.in.ij.vol. Quid aūt si est factū cōꝓmissū ꝛ renunciatū ꝛ postmodū cōꝓmissuꝫ expiret an expirēt huiusmodi renūciatiōes dic ꝙ sic Alexā.cōsil.lxiiij. in.iij.volu.vide Bald.consi.cliiij.in quodam in.ij.volu.quid si testatoꝛ legauit asserens se debere parte ꝓsente an reuocato testō reuocēꝫ legatū.ꝛ q̄d si etiā nō fuit expssa vide q̄ dixi in.l. cū quis.ff.codicillis.ff.de leg.iij. Alia etiā cōcoꝛdia pōt dari ad ꝓdicta ꝑm Bald.ꝛ imo.in.d.ff. ꝙ aut cōtractus fuit factus ante inchoatū testamentū ꝛ post immediate sequutum fuit aut ꝓmo factum fuit testm̄:ꝛ post immediate secutus fuit contractus.ꝛ isto casu dico ꝙ contractus ꝛ testamentum valebit nec distingo an contractus fuerit pertinens ad testamētum vel nō ꝛ isto modo potest ꝓcedere gl.in.d.ff.fin.ꝛ ratio est ꝑm ☩mo. ibi qꝛ lex non vꝫ ꝓhibere istos actus successiue fieri licet in continenti fiat vnum post aliud:sed solū videtur ꝓhibere quādo in ipso actu testandi immiscetur actus extraneus sicut quādo ipse actus extraneus mediat ipsum actum testandi facit ꝑm eum.l.j.ff. in flumine.ff.de flumi. Modo stante firma hac sentē-
61 tia ꝙ † contractus ad testamentum quoquomodo pertinens possit fieri ipso testamento do tibi elegantem cām per quam poteris relictum tibi in testō vel codicillis ꝓbare per duos testes:nam licet regula sit ꝙ relictum in testō nō possit ꝓbari nisi per septem testes vel relictū in codicillis per quinq̄ iuxta not.late per glo.ꝛ alios in.l.ij.C.de secun.tab.ꝛ in.l. cum ꝓponebaꝫ.ff.de leg.ij.tamē tu poteris vti hoc remedio vt facias vt heres ꝓmittat testatoꝛi de soluendo tibi legato vel facias ꝙ ꝓmittat notario ꝓsenti tāꝙ publice ꝑsone stipulanti et recipienti nomine ꝛ vice ipsius legatarij si est absens vel si est ꝓsens legatarius facias ꝙ ipsi legatario heres ꝓmittat: naꝫ istis casibus legatum transibit in vim cōtractus iuxta not.per Barto.in.l.nemo pōt in ꝓn.ff.de leg.j.arg.text.in.l.fin.C. de fideius.ꝛ.l.q̄dā.ff.de here.insti.ꝛ in.l.spadonē.ff.j.ff.de excu.tu. facit qō not. Bar.in.l.si q̄s in ꝓn.testi.ff.de lega.iij.ꝛ in.l.cum

quis

quis decedens §.j.ff.de leg.iij.vñ postmodũ sicut ceteri cõtractus probatur p duos testes.l.vbi numus.ff.de testi. ita ꝛ iste probat q̃ est no.ꝛ istam cautelam posuit.d.Bartolo. cepo. in caut.incipi.legata cõiter relinquunt in testõ ꝛc.Et ista oia no.
62 qꝛ tibi fructũ afferent ꝛ honorem Et per predictã tu habes† duas limitationes ad tex.istum vna est limitatio q̃ ꝛ testm̃ de beat fieri vno cõtextu nullo actu extraneo interueniẽte tm̃ potu erit interuenire aliqs actus necessarius tũc vt hic p gl.ꝛ.d.l.cũ antiquitas.scõo q̃ in eo poterit fieri cõtractus sicut supꝛa dictũ fuit.tertio limita nisi actus extraneus fieret ante testamentum ꝛ postea imediate fieret testm̃.vel forꝛet priꝰ testm̃.vel post immediate fieret actus extraneus qm̃ etiã tunc nõ viciabitur testm̃.vt vr̃ voluisse bal.ꝛ Jmo.d.§.fi.ꝛ relatuꝫ fuit supꝛa in tertia cõcordia in.Quarto limita nisi in testamento fieret aliqua narratio alicuius hystorie vel alterius rei in solis verbis consistens nã dato q̃ talis narratio sit a testõ aliena tm̃ non viciabit testm̃.ita dixit Raph.in.d.l.cũ antiquitas ꝛ cũ eo pertrãsit.d. Alex.arg.u.l.q̃ extrinsecus.ff.de verb.ob. ꝛ ita dꝫ intelligi fm eos glo.in.d.l.cũ antiquitas inversi.supflua p̃dicta tm̃ itelligas esse vera si illa narratio sit brevis secus vero si esset longa quia tũc bene viciaret fm eos ꝛ exẽplũ ponebat Ang.ibi vt in ludo schacorũ ꝛ ista no.p limitatiõe ad istud testm̃.Querebat etiaꝫ hic Are.qꝛ vt vidimus gl.vult q̃ dato q̃ testes vno cõtextu testamẽti celebrandi gra adesse debeãt vt hic tm̃ istud est verũ nisi superuenerit necessitas nature vel morbi in ipsis testib⁹ vel testatore qm̃ tũc aliq̃ ex testibus poterũt recedere ꝛ alij loco illorum subrogãdi erunt vt est casus in.d.l.cũ antiquitas mõ ipse querit an antecẽ alij subrogenr̃ possit aliq̃d in testõ coram remanentibus fieri ꝛ ipe determinat post Flo.ꝛ Ful.in.d.l.cũ antiquitas q̃ aut imminet necessitas ꝛ periculum vite testatoris ꝛ tũc poterit procedi in testõ antecẽ alij subrogenr̃ corã remanẽtibus.Aut vero nõ imminet periculũ vite testatoris ꝛ tũc nihil fieri põt corã remanẽtibus añcẽ alij subrogenr̃ ꝛ tũc alijs subrogatis opꝫ q̃ ipsi subrogati interrogent alios q̃ remanserũt ꝛ testatorẽ q̃d actũ est in testõ vsq̃ ad illã horã ꝛ si illa oia fuerũt facta in presentia corũ q̃ si respondẽt q̃ sic nõ erit opus vt removeant ea q̃ prius facta sunt in testõ corꝫ subrogatis ꝛ ita dicit ipse intelligar̃ glo.in.d.l.cũ antiquitas in ver.ab eo ꝛ in ver.scisitari.C.eo.ꝛ p hoc vltimo mẽbro addu.casum ꝛ in terminis ꝛ ibi.d.Alex.in.l.casus.C.eo.ꝛ no.bñ primũ mẽbrũ qꝛ restringit ea q̃ dicit.d.Alex.ibi post alios ibi vide.Lapio aliã glo.positã sup ver.subscriptiones testatoris pro huius gl.expeditiõe oppo.õ istum tex.hoc mõ dicit hic q̃ testatoꝛ dꝫ se subscribere testamento sed certe istud videt esse falsum qꝛ satis est q̃ ipe nuncupet corã testib⁹ nomẽ heredis ꝛ postmodũ ipi subscribũt sefaciendo mẽtionẽ de herede instituto vt est casus in.l. iubemus C.eo.vñ glo.sentiẽs istud õriũ dixit q̃ subscriptiones debẽt fieri p testatorẽ qm̃ ipe põt scribere vt puta qꝛ scribere scit nec est morbo impedit⁹ secus aũt si nõ posset se subscribere qꝛ tũc satis est q̃ ipsi testes se subscribant vt est casus in.d.l.iubemus.
63 Lapio aliam glo.notatã sup ver.tex.dꝛ hic q̃† nomẽ heredis debet exprimi p manum testatoris vel testiũ õ immo vr̃ q̃ sit necesse q̃ ipe testatoꝛ manu sua scribat.vt.C.eo.l.iubemus gl.solvit q̃ illud q̃ dicitur hic q̃ testatoꝛ põt scribere nomẽ heredis p manũ testiũ intelligit si ipe testatoꝛ nõ põt scribere vel qꝛ nescit vel morbo impeditus.d.l.iube.alias aũt ipe manu propria dꝫ subscribere vt.d.l.iube.i prin.dicit tm̃ postmodũ gl. q̃ istud hodie corrigit̃ per auc.vt spõsali lar.§.qꝛ vero trãsumptiue posita.C.eod.autẽ.ꝛ eo nõ obseruato vbi tex.vult q̃ siue testatoꝛ possit vel nõ possit scribere nomẽ heredis indistincte põt p aliũ scribere ꝛ vide etiã q̃ fuerũt dicta supꝛa in tex.in notabi.Juxta istam glo.querebat hic Are.q̃d si notarius scribat nomẽ here
64 dis† ꝛ postea legat corã testatore ꝛ testibus totũ tenorẽ testi inscriptis vel nuncupatiui ꝛ interroget testatorẽ vtrũ velit disponere vt ipe notarius legit ꝛ testatoꝛ aliud verbũ nõ effundat nisi q̃ dicat q̃ sic an tale testm̃ valeat ꝛ gl.in hoc ord.in.l.iube. C.eo.in ver.quẽadmodũ tenet q̃ sic cũ quina ptransit ibi pe.ꝛ Ray.far.tig.Bar.Angel.ꝛ Sal.ꝛ Bar.in.l.heredes palaꝫ in fi.prin.ff.eo.ꝛ ibi dixit hãc gl.cõmuniter obseruari vide Alex. cõsi.xxxj.in primo vol.vbi cõcludit q̃ si testatoꝛ erat sanementis dato q̃ nõ posset articulate loq̃ nisi dicẽdo sic vel non valet testamẽtũ ꝛ eodẽ mõ donatio vel õctus ab eo celebratus secus vero si nõ haberet memoriã ordinatã ppter infirmitatẽ ꝛ vi.eũ dꝫ cõsi.xxxiij.in.iij.vol.vbi late hãc materiã examinat ꝛ ponit an istud procedat in testatore graui infirmitate grauato ꝛ quid si interogatur ab alio q̃ a notario dic vt ibi late ꝛ vi.Ro.cõsi. cccvj.pposita cõsultatio ꝛ in hac materia adunant distinctionem descendit vt ibi per eum idẽ te.Anto.de bu.ꝛ imo.in.c.cuꝫ tibi extra de testa.ꝛ ro.in.l.j.§.si q̃s ita de ob.ꝛ Jo.an. in add. ad spe.in tit.de testa.ver.quid si is vt refert imo.in.d.c.cũ tibi ꝛ Bal.hic.idẽ etiã tenuit Bar.i.l.j.§.si q̃s ita prꝛallegato qui plus voluit sed Are.hic q̃ voluit q̃ nedũ istud procedat qm̃ testatoꝛ fuisset interrogatus a notario vt ipe Bar.in locis ãallegatis ꝛ ceteri doc.videnr̃ firmare sed etiaꝫ si fuisset interrogatus a quocũq̃ ꝛ hoc p casum.in.l. pãphilo.§.ppitiũ.j.allegãdo.ff. de leg.iij.sed p hoc ego allego glo.in.d.l.iube.q̃ istud in terminis voluit fundar̃ aũt hec cõis sntia per casum in ãallegata.l.pãphi.§.propositũ.ff.de leg.iij.scõo monet qꝛ dato q̃ ipse testatoꝛ debeat exprimere nomẽ heredis vt hic ꝛ in.d.l.iub.ꝛ.l. heredis palã in prin.ff.eo.tm̃ ex quo testatoꝛ interrogatus an velit talẽ heredẽ instituere respondet q̃ sic satis vr̃ nomẽ heredis ab interrogante nominati in sua responsione expressisse ar.tex. insti.de in va.stip.§ pterea ꝛ.l.q̃ defensio.§. interrogatus.ff.de
65 interroga.ac preterea facit fm.d.Alex.in.d.l.iub.† paria sunt nũcupare nomẽ heredis vel scribere.l.heredes palã.§.j.ff.eo. ibi heredes nũcuparet vel scribere sed ego allego bo.tex.in.l. nã figura in ver.nõ minus valere q̃ scriptura quã q̃ vocib⁹ lingua figuratis significaret̃.ff.de ac.ꝛ ob.sed testatoꝛ põt scribere nomẽ heredis p manũ alteriꝰ aut.ꝛ eo.non obseruato.C.eo. ergo ita debet posse nũcupare per aliũ.quarto quoad heredis institutionẽ faciendã satis est quocũq̃ mõ apparere de eius voluntate.l.qm̃ indignũ.C.eo.sed negare nõ possumus q̃ qm̃ testatoꝛ interrogatus an velit talẽ heredem instituere ꝛ respõdet q̃ sic q̃ nõ velit nominatũ esse heredẽ ergo ille erit sufficit em̃ nomen heredis quocũq̃ indubitabili signo demonstrare ꝛ aliter p testatorẽ nõ nominet̃.l.quoties.§.si quis nomen ꝛ.l.nemo in prin.ff.de here.insti.fa.l.certũ.ff.si.cer.pe.sed satis indubitabili signo dꝫ nominare heredẽ ex quo dicit q̃ vult eũ esse q̃ nominatus fuit p interrogantẽ ergo Quinto p hac etiã opi.adducebat glo.j.d.l.iub.tex.in.l.hac cõsultissi.§.at cũ humana fragili-
66 tas.C.q̃ testa.facere vbi vr̃ velle tex.q̃† testatoꝛ põt cõmittere alteri vt scribat voluntatẽ suã ꝛ postmodũ ille scribens poterit interrogare testatorẽ an illa sit sua voluntas put scripsit q̃ si testatoꝛ respon. q̃ sic testa.pfectum erit ꝛ sic ibi vr̃ esse casus pro hac opi.predictã etiã cõem opi. intelligatis procedere fm are. ne dũ qm̃ testatoꝛ respõdit interrogãti p verbũ sic sed etiã si responderet per verbũ volo rõ est.qꝛ siue loquamur in fideicom
67 missis ꝛ legatis† verbũ volo inducit dispositionẽ vt est casus insti.de sig.rebus p fideicõ.relictis.§.fi.ꝛ in.l. omne verbuꝫ.C. cõmunia de lega.itẽ est habile ad inducẽdã institutionẽ heredis casus est in.d.l.qm̃ indignũ nec est mirum nã verbum volo ad interrogationẽ alterius inducit dispositionẽ vt est glo.not. l.in emẽtis.C.de õbẽ.emp.ꝛ maxime qm̃ verbũ volo ferr̃ super actu q̃ dependet a voluntate vnius puta pferentis.d.l. qm̃ ꝛ.d.l. oẽ verbũ ꝛ.d.§.fi.ꝛ maxime ꝛ qm̃ proferr̃ solennitate adhibita vt est casus in.d.§. ppositũ ꝛ ita dicebat Are.hic post Ro.i.d. §.si q̃s ita de natura aũt huius verbi volo vide p Bar. ꝛ Bal. in.l.cunctos populos de summa tri.ꝛ fi.ca.ꝛ p Barto.in.l.seruꝰ elec.ff.de leg.j.p Bal.in.l.gerit de acq̃.here.ꝛ in.l.verbũ volo. C.de fideicõ.p̃dictã tm̃ cõmunẽ opi.limita primo qm̃ testatoꝛ q̃ interrogatus fuit an vellet talẽ heredem instituere respõ. q̃ sic vel volo q̃ valeat talis institutio qm̃ testatoꝛ poterat articulate loq̃ al.em̃ si nõ posset articulate loq̃ similis mortuo esset nec valeret talis institutio iste est casus in prealle.l.iub.in ver.similis mortuo est ꝛ ita istã.q.instrinxit ibi Bar.ꝛ post eũ.d. Alex. ibi.Scõo limita hãc cõmunẽ sententiam procedere qm̃ testatoꝛ prius exposuisset notario voluntatẽ suã vt illã scriberet ꝛ postmodũ notarius cõuocatis testibus legit illã voluntatẽ ꝛ interrogat testatorẽ an illa sit sua voluntas ꝛ ipse respõdet q̃ sic naꝫ isto casu erit firma talis dispo. ꝛ ita procedat cõis sentẽtia secus aũt si testatoꝛ nõ prius exposuisset voluntatẽ suã tabellioni sed ipse fecisset fm suã voluntatẽ ꝛ postmodũ cõuocatis testib⁹ legeret illã suam voluntatẽ corã testatore ꝛ interrogaret ipm an illa sit sua volũtas nã dato q̃ testatoꝛ respõdeat q̃ sic nihilominus nõ valebit talis dispositio ita dixit albertus papi.vt refert Jo.an.in.d.add.ver.q̃d si is ꝛ ibi hoc sequr̃ vt refert Anto.de bu.in.d.c.cũ tibi sed male refert qꝛ immo Jo.an.te.õriũ vt.s.d. fuit in immissionibus ꝛ q̃.d.An.male referat te.Are.in.d.l.heredes declarans q̃ Jo.an.sequutus fuerit cõmunem opi. hãc eandem opi.sequutus fuit ro.in.l.gerit.ff.de acq̃.here.vt refert d.Alex.in.d.l.iub.in fi.hanc etiã opi.vr̃ tenere ibi Bal.post nicho.de mata.hãc eandẽ opi.secutus fuit etiã pau. de cast.in.l. hac cõsultissima.§.at cũ humana fragilitas maxime intestatore valde grauato infirmitate ꝛ ita dicit se cõsuluisse ꝛ ita cõsuluit cõsilio.cccl xiiij.incip.in christi nomine viso ponto ꝛ allegationibus.ꝛ ita cũ ipso pertrãsit.d.meus.in.d.§.at cuꝫ humana fragilitas hãc eandẽ opi.vr̃ secutus fuisse Ro.cõsulendo in cõsi.ccc xcix.moventur aũt ipsi primo per casum in.d.§.at cum hu-

mana fragilitas. ꝛ. d. §. propositum qui ita videnꝫ loquí ꝛ maxime. d. §. ppositū. nā ibi testator vocauit gaiū seium ꝛ dixit ei ꝙ volebat relinquere q̄dam prędia p ipsum testatorē nominanda quo audito gaius seius vocauit testes ꝛ per dicta p̄dia nominata in scripturā redigit postea plegit illā scripturā coꝝ testatore ꝛ interrogauit ipm testatorem an ita dixisset prout scriptuꝫ erat q̄ respōdit ꝙ sic ꝛ ibi in textu ꝛ glo. dicit ibi tex. ꝙ talis dispo. valuit ꝛ sic vt vides ibi prius precessit voluntas testa
68 torís. † Scōo movenꝫ ꝛ maxime Bal. qꝛ iura videnꝫ velle ꝙ testator debeat nominare heredē voce ppria. l. heredes palaz in prin. ff. de testa. d. l. iube. in ver. opz eñ omnimō vel ex voce q̄ dem testatoris ꝛ in ver. necesse est testatorē voce exprimere nomen heredū ex ꝛ in ver. voce tñ eius manifestari ꝛ in ver. nec̄ lingua manus vł testatoris ꝛc. sed in casu nro nūcupatio heredis fit voce ipsius tabellionis. ergo sequiꝫ ꝙ talis istitutio nō dz valere nā ea q̄ fieri debēt p psonā, ppriā nō possunt fieri per aliū facit casus. l. si seruꝰ heredi post principiū in ver. prime dū taxat eiꝰ q̄ demonstrak adheret. ff. de sta. lib. ꝛ p illū tex. d. Bal. in. c. j. §. si q̄s nō all'. furtum de pac. in. fir. vbi dixit statuto can.
69 ꝙ † offenso liceat facere suā vindictā ꝙ non poterit facere per aliū facit tex. melioꝛ de iure in. l. cū patro. de leg. ij. ꝛ qō p illum
70 tex. dixit Ang. in. l. iij. C. de bo. dā. facit qō dicimꝰ in simili ꝙ † actus q̄ fieri dz manu ppria p alium explicari nō pōt facit tex. sin. ꝛ ꝙ ibi Bar. in. l. p hāc. C. de errog. milit. anno. in ver. per suā manū in ver. sua manu ꝛ istud dictū retulit Ro. in. d. §. si q̄s ita ꝛ ibi dixit Bar. p illā legē ꝙ deputati ad solutiōes facien-
71 das stipēdiarijs ꝙ nō poterūt † solvere p substitutū nec̄ etiaz stipēdiarius ad solutionē recipiendā, pcuratorē constituere ꝙ
72 est valde not. pro † docto. salariatis a pub. vt nō possit accipere salarium p procuratorē facit tex. in cle. j. ver. manus vestras ꝛ ꝙ ibi. d. car. de iure in. facit qō dixit dominicus in. c. si q̄s viduam. l. dist. vbi dixit si statuto caueꝫ ꝙ si aliquis occiderit aliquā, ppijs manibus nō habebit locū in occidēte p alū ꝛ idem dicit Jac. de bel. vt refert Bald. in. c. j. §. fur. de pac. in. fir. facit tex. in. c. j. in ver. ppijs manibus de ver. signi. in vj. facit tex. in l. probato. C. de diuersis offic. li. xij. ꝛ ibi dixit Bart. p illū tex. statu. caue. ꝙ instrumētū factū manu pub. notarij habeat execution̄e paratā ꝙ nō habebit locū in instrumento exēplato ab illo qō erat scriptuꝫ manu pub. notarij facit ꝙ dixit. d. Abbas in cōsi. clxiij. incip. q̄q̄ sup vacatiōe data vbi dixit statuto senē si caue. qō debitores camere describanꝫ p camerarium deputatum ad hoc manu propria mō quidam reperiꝫ descriptus debitor sed nō manu ppria camerarij sed alterius consuluit ꝙ talis scriptura nō faciebat plenā fidē ꝛ moueꝫ p glo. in. c. vt circa de ele. in. vj. ꝛ glo. in cle. j. de here. facit glo. no. in. l. vel singulos. ff. eo. in ver. ppio cirographo q̄ vol. p illuꝫ tex. ꝙ vnus testis nō poterit se subscribere p aliū cū ergo iura videant velle ꝙ ipe testator voce ppria debeat nominare heredē sequiꝫ qō si p tabellionem fiat vel per aliū vt in casu nostre. q. qō non valebit talis institutio. Tertio facit fm Bald. nā quoti. interrogaꝫ testator an vellit talem instituere vł magis interrogans suggerere testatori ꝙ velit ꝙ instituat q̄ requirere eius voluntatē vt est casus in simili in. l. j. §. q̄ qōnem. ff. de questio. ergo sequiꝫ ꝙ nō debet valere talis dispositio quasi carens volūtate testatoris. l. ī cōditionibus primū locū. ff. de cōd. ꝛ demō. cū vul. Quarto facit fm. d. alber. ꝛ Jo. and. qꝛ de facili dareꝫ materia fabꝛicādi falsum nā infirmus mortis cogitatione turbatus ꝛ infirmitate grauatus de facili respōderet ꝙ sic ꝛ istā rōnem dixit esse verā d. An. in. d. c. cū tibi qō infirmi de facili istud faciūt hāc etiā rōnem dixit esse not. Jmo. in. d. l. heredes in fi. vbi dixit no. istā rōnem Jo. an. qō infirmi de facili affirmāt ꝛ ad oīa dicunt qō sic ꝛ ideo lex ne dareꝫ materia fabꝛicādi falsum ꝛ ne circūscribaꝫ testatoris volūtas voluit qō ipse testator haberet nuncupare nomē heredis vt hic in fi. ꝛ. d. l. iubemus de facili eñ posset supponi vnus vt dicebat Bal. in. d. l. iub. qō fuit suis diebus factū qui ad interrogationē tabellionis vel alterius responderet ꝙ sic sz nō sic qñ testator ipe exprimit nomē heredis coꝝ ipis testibus ppter hoc dicebat Jo. an. in loco p̄allegato ꝛ Jmo. i. d. l. here. ꝙ cauti notarij prius procurāt audire voluntatem testatoris quā aliquid scribāt. Quinto dicebat ipe albertus papi. ꝙ iste modus testandi nō erat a iure inuentus nec approbatus ergo ipm tenere nō debemus. l. illā. C. de col. in auk. de tri. ꝛ semi. §. cōsideremus ꝛ. c. ij. ibi ꝛ qō non est de translac. prela. pro ista opi. alber. p̄ cōmunē adduco bonā rōnem naz lz illud dicaꝫ expressum qō ex mēte vel verbis generalibus colligiꝫ in. l. fi. C. eo. p Bar. in. l. j. ff. de vul. ꝛ pup. tñ vbi aliq̄d requiriꝫ ꝙ exprimatur verbis tūc nō sufficit ꝙ illud colligaꝫ ex mēte vel ex verbozū generalitate sed necesse est illud verbis specialiter exprimere ita sing. dixit bar. in. l. p̄toꝛ. ff. de op. no. nū. ,pterea dicebat ꝙ cū verbis debeat dicere ꝙ defensionē pupilli ,pcurabit l. fi. §. omnē. C. de administra. tut. ꝙ non sufficiet tutoꝛi gñaliter pmittere ꝙ vtilia faciet inutilia p̄termittet dato ꝙ sub ista verbozum generalitate videaꝫ expressum ꝛ ꝙ pupillū defendet sz testatoꝛ verbis in voce debet exprimere nomen heredis ergo dz exprimere specialr nō aūt sufficiet exprimere mente vel verbis generalibus sz qñ testatoꝛ ad interrogata rñdet ꝙ sic tacite virtute repetitionis vł nominatū heredē instituere ergo nō valebit ista institutio cū specialiter nō noīet ad idē facit aliud est agere alind agenti cōsentire ꝛ aliud alienare aliud alienāti ꝟsentire. l. ij. §. ꝙ si i patris. ff. sol. ma. l. cū pater. §. libertis p gl. ff. de leg. ij. dixi in. l. v. ff. de verb. ob. ergo idez erit dicendum ꝙ aliud est noīare aliud nominanti cōsentire sz testatoꝛ ipe debet noīare heredem ergo nō sufficit assentire noīanti. rursus ,p cōi opi. facit nā sufficit denoīare nomē heredis quibuscūq̄ signis vel demōstrationibus. l. quoties. §. si q̄s nomē. ff. de here. instí. facit tex. l. certū. ff. si cer. pe. ergo ꝛc. sed solue ꝙ illa iura loquūtur qñ testatoꝛ adminus exprimit institutionē puta dicēdo instituo talē ꝛc. sz hic testatoꝛ nō exprimit institu. ergo ꝛc. facit etiā pro ea nā sufficit nominare nomē heredis etiam per relationez ad aliud facit qō voluit bar. in. l. qui heredi. ff. de re. dub. vbi di-
73 xit ꝙ valet ista † institutio instituo illū cuius nomen est descriptum in tali cedula posita penes guardianuz facit tex. in. l. assetoto. ff. de here. instí. sed in casu nro videꝫ testatoꝛ noīare nomē here. p relationē ad aliud nā qñ dicit volo pinde est ac si diceret instituo illū quē noīasti. sz potes rñdere ꝙ doctrina Bart. ꝛ sequatiū loquiꝫ qñ ad minus ipa institutio fuit expressa p testatorez nā dixit instituo talē sz bene nomen heredis fuit expressum per relationē vel aliud. ad idē pōt adduci paria sunt exprimere aliq̄d p se vel per relationem ad aliud sol. ꝙ istud habet locū quo ad effectū sed in casu nostro nō solū sufficit exprimere nomen heredis sz est necesse ꝙ ,ppria voce exprimaꝫ vel hic te-
74 statoꝛ nō expressit sed confirmauit. ¶ † Jtē, p cōi opi. potes adducere nā tribus modis q̄d dz expressum nā aliq̄d dz expressum verbis generalibus ꝛ aliquid specialiter. Tertio aliq̄d dicit expressuz singulariter ita dixit Bar. in. l. j. ff. de vul. ꝛ pup. ꝛ idē vol. in. l. fi. C. ꝙ cū eo. sed tex. in. d. l. iub. dicit ꝙ dz exprimere nomē heredis nō aūt dicit generaliter vel specialiter ergo sufficit ꝙ aliquo mō exprimaꝫ sz isto mō dz expressum saltē generaliter ergo ꝛc. Jtē illud dicit expressum qō tacite est expressum. l. p̄ter vbi gl. in ver. expressum. ff. de no. op. nūc. ptrāsit cum cōi etiā ro. in. d. l. j. §. si quis ita cū hac etiā cōi ptrāsiuit Aret. i. d. §. si quis ita ꝛ latius in. l. heredes in vltima col. ꝛ moueꝫ ipse pulchra rōne nā est necesse dicere ꝙ ista institutio nō valeat qꝛ nō exprimit expresse nomē her. vel qꝛ vł facta magis p sugestionem ꝙ ex ,ppria voluntate testātis. d. l. j. §. qōnes. ff. de q̄sti. sed vtrūq̄ istoꝝ est falsum ergo ꝛc. falsitas primi ptz nā sufficit ꝙ testatoꝛ exprimat nomē heredis tacite ꝛ p subauditionez. l. j. §. diuus. ff. de her. instí. vbi satis dicit expressum nomē heredis si dicaꝫ titius esto. qꝛ subaudiꝫ. s. heres ergo ita dicam? in ,ppsito ꝙ satis erit si testatoꝛ exprimat nomē heredis p se vel implicite ad interrogata rñdendo. d. §. p̄terea cū sim. falsitas secūdi ptz qꝛ si institutio fiat p blanditias nō reicit. l. fi. C. si q̄s al. test. prob. ergo multo minus sola sugestio faciet invalidā institutionem sed ad hoc potes rñdere ꝙ in casu. §. diuus saltem ipsa institutio vel nomē heredis fuit expressum voce ,ppria testatoris sed in casu nostro nec ipsa institutio nec nomē heredis fuit expressum voce testatoris ꝛ dato ꝙ ipse testatoꝛ videatur cōsentire voce propria istud exprimēdo. sed potius tacite virtute repetionis sicut si demonstraret ipm non demōstrando verbis ꝛ ista sunt que videnꝫ posse adduci ,p hac opi. Alb. papi. ꝛ aliozū que videꝫ multū equa tñ magis cōis opi. est in ꝓiū ꝛ volūt magis cōiter oēs ꝙ siue testatoꝛ p̄dixerit prius suā voluntatem tabellioni siue nō ꝙ semp institutio heredis facta p̄dicto mō valebit ꝛ tenebit ꝛ ita dix. imo. i. d. c. cū tibi ꝛ. d. Alex. in. d. l. iub. tñ in pūcto iuris vł ꝙ hec opi. sustineri possit ꝛ p̄mo nō ob. tex. ī d. §. ,ppositū allegatū ,p cōi opi. qꝛ primo possumus dicere ꝙ ille tex. facit pro ista opi. qꝛ ibi testatoꝛ prius declarauerat votū animi sui illi q̄ postmodum ipm testatorē iterrogauit vt ibi foꝛ maliter dicit casus ꝛ. ğ. visuz fuit in rōnib? ,p hac pte adductis vel sēdo possumus respō. qō ille tex. nullo mō facit qꝛ ille tex. loquitur in legatis ꝛ fideicō. q̄ facili? introducunt ꝙ heredis institutio. l. nuru. ff. de le. iij. vide. tex. no. ꝛ. d. l. iub. ꝛ qō ibi no. ꝛ ita ī terminis dixit ang. ꝛ post eū imo. in. l. fi. ff. eo. ꝛ sic in. c. cū tibi in. v. col. in prin. ergo nec ob. tex. in. d. §. p̄terea cū similibus qꝛ in dictis nō erat necesse qō iterrogatus voce propria noīaret res ad quas respōdebat sed satis erat vt quo quomō ad interrogata respōderet. l. j. §. si quis. ff. de ver. ob. cū si. at nos loquimur in heredis institutiōe q̄ dz fieri voce ,ppria ipsius testatoris vñ

ris: vñ nō vidē hoc sufficere in casu nostro cū heres nō noiaī ab eo sed ab interrogāte. d. l. p hāc. cū multis aliis supius all'. ꝛ respon. fateor q̄ testator in rñdendo vī repetere: exprimere nomē here. tñ dico q̄ hmōi expressio est tacita q̄ cātur ꝛ tute re petitiōis. vñ ista nō sufficit q̄ instō dz esse expssa pvocē testato ris. d. l. iub. vel rñ. q̄ ille q̄ rñdet simplr vī affirmare interroga ta ꝛ psentire interrogatis cū qualitatibus interrogatiōi adiectis ꝛ ita pcedūt illa iura tñ nego q̄ ipse videaī noiatiz iterro gare sz est necesse q̄ in casu nostro nō solū testator cōsentiat in instōnez here. sz q̄ ipm voce propria exprimat. ergo vel alia et illa iura loquuntur in rñdente: sano nec infirmitate grauato: at nos loq̄mur i rñdente infirmo ꝛ mortis cogitatiōe turbato q̄ facili oīb⁹ applaudet: ꝛ ad oīa interrogata rñdēt q̄ sic: vñ nō ē mirū si in casu isto nō dz valere talis instō ne decipiaī testato ris volūtas ꝛ pareī via falsitatib⁹ q̄. pcul a testamētis eē debēt d. ff. at cū humana fragilitas ꝛ hic. ꝛ. d. l. iub. cū vul. Nō obst. ter tiū q̄ testator pōt scribere p aliū nomē heredis: ergo idē pote rit p aliū nuncupare ꝛc. q̄ ego dico q̄ aut testator pdixit volū tatē suā vni vt illā scriberet: ꝛ postmodū ille scripsit: ꝛ fateor q̄ valet talis instō: ꝛ istud oēs fateī q̄ qñ testator prius dixit vo luntatē suā scribēti ꝛ postmodū scribēs suā scripsit volūtatem iuxta tex. j. l. hac cōsul. ff. at cū humana fragilitas. C. q̄ testa. fac. poss. ꝛ. d. l. hac cōsul. C. e. ꝛ. d. ff. ppositū q̄ in casibus istis valet talis institutio ꝛ istis casib⁹ vī loq̄ tex. in. d. auī. ꝛ eo nō obstā to aut ꝛo q̄s nō prius cognita volūtate testatoris scripsit no men hr̄dis ad sui volūtatē postmodū interrogat testatorē anve lit disponere ꝛ ista est q̄ō nostra ꝛ isto casu dicēdū est testatorē isto mō nō posse scribere p aliū nomē hr̄dis q̄ isto casu nō vide tur requirivolūtas testātis: sed potiº ei suggeri quē debeat hr̄ dē instituere nec isto casu loquiī. d. auī. ꝛ eo nō obseruato ꝛ isto mō quēadmodū nō poterit p aliū scribere nomē hr̄dis eo mō p aliū nō poterit nūcupare. Nō ob. q̄rtum q̄ sufficiat appare re de volūtate testātis q̄ ego dico q̄ isto mō qñ q̄s interroga tur an velit talē hr̄dē instituere ꝛ ipse rñdet q̄ sic nō videī appa rere de volūtate eius cū ista nō dicaī req̄sitio volūtatis testato ris sed potiº quedā suggestio q̄ debeat hr̄dē istituere. d. ff. q̄ qō nē secº aūt videreī dicēdū si aliq̄s interrogasset testatorē nō ex presso noie hr̄dis sz tñ simplr quē vis hr̄dē istituere ꝛ ille rñde ret talē. nā isto casu bene valeret talis institutio hic non posset colligi aliqua suggestio heredis: ꝛ cessat suspitio falcitatis. itē i casu isto qñ testator ita interrogatº rñdet q̄ sic magis vī rñde re q̄ sic vt de facili se expediat mortis cogitatione turbatº ꝛ in firmitate grauatus vt infirmor mors q̄ vt illa sit sua voluntas ergo talis dispō nō dz valere. d. l. in cōditionib⁹. primū locū cū vul. Nec ob. q̄ sufficit apparere aliquo idubitabili signo nomē heredis: q̄ satis de signo istud dubitamus cum magis presu mamus istū sic rñdisse tedio affectus: ꝛ infirmitate fastidit⁹: q̄ q̄ illa esset sua volūtas vel illa iura loquaī qñ ille demōstratio nes fuerūt p ipz testatorē noiate: hic aūt p aliū q̄ vī nō posse. d. l. iub. Nō ob. quīto. q̄ illetex. facit magis p: q̄ ō. vt. s. vidimº ꝛ sic p ista vī q̄ possit saluari in puncto iuris opi. Alber. Papi. ꝛ Pau. de cast. ꝛ sequatiū. ꝛ isto ēt mō posset sustineri opi. Jaco. de are. qui tenuit cōtra gl. in. d. l. iub. vt refert Bar. in. d. l. here des palā. Pro cōcordia tñ istaz opi. sic mihi vī esse dicēduz q̄ aut quis interrogauit de actu de quo disponēs verisiliº rñdisset q̄ sic vt puta q̄ interrogauit testatorē an vellet instituere filios suos q̄ verisiliº est testatorē velle instituere. l. cū auus. ꝛ. l. cū acu tissimi. C. de fideicō. l. scripto vñ liberi. l. iij. C. de inoff. testa. l. si cut certi. ꝛ. l. si cū ver. in vtero. C. de testa. mil. cum vul. idē si in terrogauit ipsum an velit bona sua relinquere p aīa sua q̄ etiā est verisiliº testatorē fecisse maxīe cū nō haberet filios. l. fi. C. de sac. san. ec. iuxta illud Job. pellē pro pelle. ꝛ oīa bona dat hō p aīa sua idē si nō haberet filios interrogatº est an vellet relinq̄re bona sua veniētibus ab intestato ad quos verisiliº est testatorē voluisse hereditatē puenire vel si interrogatº fuit an vellet in stituere amicū magna amicitia cōiunctū quē verisiliº est eū isti tuisse. l. nec adiecit, p socio. facit q̄ dix. Bal. in. l. reos. C. de test. vbi dixit quod amicus non vult nisi bona amico⁹. Idem dico si aliquem heredem instituisset cui sepenumero dixisset quod vo lebat eum instituere ex ante enim gestis cognoscitur animus. l. iij. §. pinde. ꝛ ibi p Bar. ff. ad mace. ꝛ finaliter vbicūq̄ verisiliº es set testatorē istud idē factuz ēt si ab alio nō fuisset interrogatº q̄ isto casu valebit talis instō ꝛ isto nō pcedat cōis opi. isto ei casu nō est presumēdū testatorē fuisse deceptū ex eo q̄ ēvsus iu re cōi ꝛ fm q̄ q̄libet diligēs fecisset. l. verū. §. sciendū. ff. de min. aut vero interrogatº fuit vt aliquē extraneū vl' testōi nō cogni tū q̄ verisiliº foret testatorē non instituisse exclusis, ppinq̄oribº vel magis amicis: ꝛ isto casu dicebat q̄ nō valeret talis institu tio qñ est presumēdū isto casu magis testatorē assensisse tedio: cū infirmitate affectº q̄ q̄ illa esset sua volūtas p ea q̄. s. dicta sunt. ꝛ ita posset pcedere opi. Alber. papi. ꝛ aliorū. p hoc etiaz facit. nā ex quo nō erat verisiliº testatorē illū instituisse ē psum ptio q̄ interrogās aliqua fraude fuerit vsus: qō em nō est veri simile est q̄dā falsitatis ymago. l. milites. §. opz. C. ō q̄sti. l. si ita q̄s. in ver. q̄ nemo sanº dicere. ff. de euic. c. nouit. in ver. nullº sa ne mentis ꝛc. de iudi. debemº em attēdere id q̄ verisiliº est. l. q̄ verisiliº. ff. q̄ met. ca. l. si extraneus. in ver. q̄ verisimilia. ff. ō cō di. ob cām. l. quero. §. inter locatorē. ꝛ si. q̄ tñ ꝛ visimile. ff. loca. c q̄ verisiliº. de presump. hic dixit Bal. in. l. j. C. de ser. fugit. q̄ se mel fuit cassata q̄dā inq̄sitio tāq̄ in verisiliis in qua dicebaī qō famulº pcepit dño. facit q̄ dixit Bal. in rub. de pba. ꝛ in tract. fisma. ꝛ in. l. fi. C. de edi. diui ad. ꝛ iō dico q̄ isto casu: ista talis i stitutio tāq̄ nō verisiliis vī reiscienda facit q̄ no. gl. in. l. tale pa ctū in fi. ff. de pac. Et p hac mea cōcordia addo q̄ doc. dixerūt
75 in sil'i in. l. furiosum. C. q̄ testā fac. pos. vbi quer ūr † vnus q̄ ha bebat dilucida intervalla fecit testm̄ q̄rit an presumaī illud fe cisse in tpe furoris an ꝛo in tpe quo habebat dilucida interual la respon. ibi dic. ꝛ maxīe. d. Alex. q̄ istud cognoscet ex serie te stamēti q̄ si ipse fecit testm̄: vt quilibet sanº mēte ꝛ diligēs pa terfa. fecisset: ꝛ tunc p̄sumaī fuisse sane mētis all. d. Bal. in. c. j. in prin. per quos fiat inuest. aut vero ordinauit testm̄ nō recte: nec vt diligens pfa. ꝛ tunc p̄sumiī in furore fuisse institutū: vt ibi p eos ita dicamº in ppositō q̄ aut iste testator fuit interro gatus de eo q̄ quilibet bonus paterf. si fuisset interrogatus fe cisset ꝛ isto casu valeat testm̄ nec p̄sumaī aliqua fraus vel dolº sec⁹ vero si statuisset aliq̄d q̄ō verisiliº fuisset hoiem diligentem nō fecisse: q̄ tūc presumaī fraudis suspitio ꝛ p ista sint reducti ad consonantiā acutissimi iuris interpretes ꝛ ista te. mēti. q̄ de raro ita venies examinata ꝛ ex istis habemº vnā limitationem
76 ad tex. istū ꝛ. d. l. iub. q̄ valet testm̄. lz nō † exprimaī nomē hr̄ dis p testatorē voce, ppria sz tm̄ sufficit q̄ iterrogeī an velit ta lē instituere rñdeat q̄ sic vt. s. vidimº. Sc̄o limita nisi essemº i testō facto ad pias causas qm̄ in eo nō est necesse q̄ testator ex primat nomē hr̄dis vna voce sed satis est q̄ nutu ꝛ signis deli net nomen heredis ista est gl. sing. in. c. cū tibi de testa. ꝛ illā gl. reputat sing. Bal. in. l. j. C. de sac. sanc. ec. in. ij. col. i lec. no. i rep. ꝛ illā glo. cōiter sequunī cano. i. d. c. cū tibi. ꝛ Bal. in. l. post di uisionē. C. de iur. ꝛ fac. igno. ꝛ Bald. ꝛ Jmo. in. l. ij. ff. eo. ꝛ idem Bal. in. l. discretis. §. tit. pri. etiā ibi dicit q̄ ista q̄ō fuit de fa cto perusi in quodā aduocato q̄ liberos nō habebat ꝛ infirmº pdidit loq̄lā ꝛ factus fuit adeo tremebūdº q̄ nō poterat scribe re habebat tñ bonū intellectū ꝛ bonā memoriā ꝛ q̄dā religiosº dixit sibi cōa testib⁹ amice tibi bonū esset, pūdere aīe tue vī si vis instituere paupes xp̄i stringe manū meam vel aperi librum quē tibi trado ꝛ ita fecit: determinat ibi q̄ dz valere tale testm̄ ꝛ idē tz pet. de Anc. ꝛ Jmo. i. c. ij. de test. ꝛ Jmo. i. l. captatorias in ver. sz iuxta p̄dicta. ff. de hr̄. isti. ꝛ. d. Alex. in. d. l. iub. in. j. col. in fi. ꝛ p ista cōi opi. facit fm eos. nā testm̄ ad pias cau. dz eē re dactū ad ius gen. vt p Bar. in. l. j. ad fi. de sac. sanc. ec. c. relatū. ꝛ c. cū oēs de testa. p mo. i. l. captatorias. C. ō test. mi. sz de iure regē. ista solēnitas nō vī req̄sita: vt q̄s testeī viua voce: sz vī satis suf ficere q̄ signis quis declaret volūtatē suā iuxta no. p. gl. in. l. itē q̄. ff. de pac. ergo vī q̄ in testō ad pias cās nō req̄reī ista solē nitas ꝛ boz in instōne heredis: p hoc etiā addo. naz q̄ spū dei agunī nō sunt sub lege. c. due sunt leges. xix. q. j. c. licet. de reg. apost. ad gala. c. vj. bar. i. l. j. C. ō sac. sanc. ec. cle. ad nāz de her. ibi. vbi spūs dei est ibi est libertas sed qñ q̄s disponit ad pias cās p aīa vī disponere quodāmō inspiratº diuino spū vt p bar. in. d. l. j. C. de sac. san. ecc. ergo nō dz ligari lege ciuili: sed ista so lennitas q̄ heres noīetur voce ipius testatoris vī fuisse indu cta p cōstitutionē. d. l. iub. ꝛ est hic casus in fi. ergo sequiī q̄ō si nō obseruauerit formā. p. d. l. traditam exprimēdo nomē here dis voce pria: sed signis q̄ testm̄ eius non vitiabitur deus em̄ non curat de voce sed de intentione. c. marchiō. ꝛ basilides j. q. j. pro hac etiā cōi opi. addo fin. dictū Dy. in. l. lucius per il
77 lum tex. fin. ff. de testa. mil. vbi dixit q̄ lz alˢ † testamentum fa ctum per notas ꝛ signa inusitata nō teneat. l. sed cū patro. §. fi. ff. de bo poss. secº vero si fieret per signa vsitata. l. quoties ver. si quis. ff. de here. insti. tñ ipse dixit q̄ō hoc non habebit locum in testō facto ad pias causas qm̄ testamē. ad pias cau. conseri ptum per nota ꝛ signa inusitata valebit si quoquomodo quid testator voluerat apparere possit: ꝛ hoc per illam. l. volentem hoc in milite quam extendit ad piā cām ꝛ istud dictum Dy. re tulit ꝛ secutus fuit Ro. in repe. aut similiter. C. ad. l. fal. in. xvij. fal. specialius ad pias causas esse voluit ergo eodem modo di camus in ppositō q̄ lz alˢ nō valeat testa. nisi testator voce sua nominauerit heredem tñ secus sit in testamento facto ad pias causas in quo debeat sufficere q̄ per aliqua signa voluntatem

suam declarauit: & maxime cū illud qō conceditur in scribente nomē heredis statuaī in nūcupante iuxta ea q̄ dixit. d. Alex. in d. l. iub. in vlt. q. in fi. & vidim⁹ in p̄ce. q. sed testato: ad pias cau. pōt scribere nomē hr̄dis p scripturas & signa īusitata. ergo eo dē mō debem⁹ dicere q̄ testō: possit nūcupare nomē hr̄dis p modū inusitatū & sic signis. dixit ēt vnū aliud sin. dictū Dy. i. d. l. lucius. p illū casum sin. ad limitationē. l. fideicō. §. quoties & q̄ ibi p gl. & Bar. ff. de leg. iij. q̄ dictū retulit Ro. in rep. de aut. i iij. fal. vltime volūtatis de quo dic vt ibi p eū q: nō est materia nr̄a & ista erant q̄ videbanī mihi adduci posse. p hac cōi sn̄ia cō trariū tñ tenuit bal. in. d. l. iub. & etiā ibidē Ang. in quibusdā lectu. & Ang. in. l. in fraudē. §. j. ff. de testa. mili. & Bal. & Paul. de cast. in. l. & i epl'a de fideicō. C. & Are. hic. ipe. col. in fi. verbo tñ forte lz de p̄dictis nullā fecerit mētionē. mouēr aūt ipsi & maxime Bal. q: nō est lex vel decre. dicēs q̄ test. factū ad pias causas valeat si est factum nutu: ergo nō est recedēdū a dispōne. d. l. iub. cū similib⁹. autē. de tri. & sem. §. cōsiderem⁹. l. illā. C. cō colla. & maxime cū regula sit q̄ in testamētis ad pias cās debeat obseruari ius cōe nisi in casibus in quibus per. l. cōtrarium ex p̄esse statuīr. l. generali. C. de sac. san ec. sed dictuz. c. cū tibi nō dicit q̄ testm̄ ad pias cās factum nutu valeat. sed est gloss. ibi: q̄ istud dixit ex sinu suo vt verbis Bal. vtar in. d. l. iubemus ergo non erit recedēdū a dispōne generali. d. l. iubem⁹. Secūdo mouēr & maxime Ang. & Are. hic ita p̄uilegiatus est miles in testando sicut p̄uatus in testando ad pias causas & de vno testamento ad aliū argumētatur sepenumero Bar. in. l. j. C. de sacrosan. eccl. in repe. facit quod dixit Bald. in. l. fi. C. de pac. vbi extendit. l. lz. C. de pac. loquētem in milite ad pias cau. facit sin. dictum Dy. in. d. l. lucius per illum casum singularē supra relatum. ff. de testa. mil. vbi dixit q̄ † licet alias non valeat testamētum qō tabellio scripsit per imbreuiaturā si ante decedat testator quem illud idem tabellio legat coram testibus & in publica forma cum scribat vt est casus singu. fm lectu. gl. in. l. fideicom. §. quoties el. primo. ff. de leg. iij. Nihilominus hoc fallit i testamento ad pias causas q: illud erit validū ēt his non interueniētibus. iste est singu. casus in. d. l. lucius qui hoc vult in milite & ibi Dy. per paritatem rationis extēdi ad piā cām retulit Ro. i rep. aut sil'r in. xiij. fal. vlt. no. & facit etiā q̄ ipse not. in. xvij. fail. post eūdē Dy. in. d. l. lucius & §. relatuz fuit immo plus videtur esse dicēdū q̄ immo ipe miles habeat laxiores habenas ad testandum: quam testās ad pias cās patet q: lege expressum habemus q̄ milites possint testari qūo velīt & qūo possint nō obseruata iuris cōis solēnitate. l. j. & d. l. lucius. ff. de testa. mi. l. mi
79 li. C. eodē cū vul. patet etiam † nam licitum est militi testanti filium scienter p̄terire vel exheredare. l. qui iure militari de testa. mi. l. sicut certi. & l. situm vel in vtero. C. eo. titu. §. pe. de exhereda. lib. non sic in testante ad pias cās. d. glo. in. l. si quis ad
80 declinandam. C. de epi. & cle. & in. d. l. papinian⁹. facit etiā † nā miles potest directo instituere heredē in codicillis. l. miles codicillis. ff. de testa. mil. tñ secus est in testante ad piā cām vt per
81 Bal. in repe. d. l. j. circa finem. itē † miles etiā decedere p̄o parte testat. & p̄o parte non. l. miles vnum ex fundo cū vul. ff. de testa. mili. tñ secus est in testante ad pias causas vt p̄ Bal. in ea. l. j. ergo immo est expressum vt debeant obseruari omnes solē
82 nitates iurz cōis. l. generalis. C. de sac. san. ec. nec † remittūr solēnitates iuris cōis in testō ad pias causas nisi quatenus expr̄ss
83 suz est in lege. d. c. relatū. & d. c. cū oēs mō sic † miles nō pōt testari nutu: sed opus est q̄ verbis testet vt est gl. ord. in. l. in fraudē. in ỹ. nuda. ff. de testa. mil. ergo ex maiozitate vel saltē ex paritate rationis debem⁹ idē dicere in testante ad pias cās vt debeat testari verbis & nō nutu: & signis nec sit ei remissa talis so
84 lēnitas. Tertio † p̄o hac opi. facit. nā si testm̄ factū inter liberos non valet nutu & signis factū: vt forte tenebimus post Ange. & alios in. q. seq. multo minus dz valere ad pias cās cū maioz fauoz p̄estetur filijs in hereditate paterna q̄ pie cause: vt p gl. in. l. quicūq; C. de epi. & cle. xvij. q. fi. c. quicūq;. & per gl. in. l. papinianus. ff. de inoffi. testa. Quarto p̄o hac opi. facit casus
85 in. l. discretis. C. qui testa. fa. poss. vbi † ille qui loq̄ nō potest: si
86 nescit scribere non potest libertatē dare: sed libertas † est causa pia. l. ij. C. de cōi ser. ma. & de vno validū est argu. ad reliquuz per Barto. in. l. p̄oxime. ff. de his que in testa. delenī. & in. l. si
87 vnus. C. eo. ergo eodem mō dicēdū est in pia † causa vt si testator non pōt loqui nec scribere q̄ non possit testari ad pias cās & si q̄s vellet hāc partē sustinere posset rn̄. de facili ad arg. p cōmuni opi. adducta & primo non ob. tex. in. d. c. cū tibi & in veritate tex. ille hoc non dicit vt dicebat Bal. & ceteri. item tex. ille habebat plures lec. ergo nō possum⁹ nos fundare super illo tex. ad opi. istā sustinēdā iuxta not. per Bar. in. l. in ambiguo. ff de reb. dubijs: iuxta illud Boetij q̄ multipliciter exponīr ei⁹ veritas ignorar. item cum plures habeat lecturas illa lectura ē capienda per quā nō recedimus a regulis iuris cōis. & minus regule iuris cōis vulnerarī iuxta no. p gl. in. l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. sed tenendo istum intellectum vulneraref regula d. l. iubemus. & tex. nostri. hic ergo intellectus iste no est capiē dus. Non ob. etiam q̄ testamētum ad pias causas est redactū ad ius gentium sed de iure gen. non videf esse necessarium vt q̄s testetur verbis. ergo &c. q: ego respon. & dico q̄ argu. istud nō concludit patet: nam eodem modo testm̄ militis & liberorum dicitur redactum ad ius gen. vt p̄ Bar. in. l. j. ff. de condi. indebi. & in. l. cum q̄s. C. de iuris & fac. igno. & in. d. l. j. C. de sacrosan. ec. & tamen in talibus testamentis non est sublata ista solennitas expressionis verborum circa heredis institutionē. d. gl. in
88 l. in fraudem. ergo. vel. ij. respons. & dico q̄ † in testamento ad pias causas debet obseruari ius gentium quatenus in. l. expr̄sse exprimīr: in alijs vero in quibus non est expresse p̄uisum debemus obseruare solennitates iuris positiui. l. generalis i verbo omnes solennitates. C. de sac. san. ec. sed istud non est expr̄sse p̄uisum per legem vt canonem vel quantum ad institutionem heredis in testō ad pias cau. debeat obseruari ius gen. ergo obseruabimus regulas iuris cōis. d. l. iubemus. vel tertio respon. & dico fm q̄ respondet Bal. in. d. l. iube. q̄ tunc debemus obseruare solennitates iuris gen. & diuini i testō ad pias cās q̄m cōstat clare de voluntate ipsi⁹ testantis: & ita loquīr p p̄ie tex. in. d. c. relatum. & c. cum esses. sed q̄m testato: testar nutu lex non p̄esumit testatoris volūtatem claram esse. sed dubiā & p̄estare locum falsitatibus. d. l. iube. & hic ergo p̄esumptio enim legis est p̄obatio liquida per glo. in. l. tutor petitus. C. de peri. tut. l. j. vbi etiam p glo. C. de testa. mil. & in. l. licet imperator. ff. de leg. j. sufficit em̄ legem sic p̄sumere. l. j. C. de rei vxo. ac.
89 ergo. Nec ob. tertiū q̄ † que spiritu dei aguntur non sunt sub lege. q: dico q̄ illud intelligitur q̄ non sunt sub lege peccati nō autem iudiciali & vide per doc. in. d. l. j. C. de sac. sanc. ecc. Non obstat quartum dicere potest testm̄ fieri per notas inusitatas ad pias causas ergo eodem mō valebit testamētum nutu factū q: dico q̄ argumentum istud nō procedit patet in milite cui cōcessum est scribere testamentuz per notas inusitatas. d. l. luci⁹. & tamen non licet ei instituere heredem nutu & signis vt est gl. in. d. l. in fraudem ergo & per hec & maneat defensata ista opin. Are. Bal. & sequarium contra communē. retenta tamē cōi opi. p̄o vera. a qua recedendum non esset in iudicando: limita etiaz istā cōmunē sn̄iam: q: non procedet in testamento ceci: qm̄ ipe non poterit testari nutu ad pias causas fm Ang. in quibusdaz lectu. in. d. l. iube. vt refert ibi. d. Alex. tamē an hoc sit verū hoc non examino vide tu ibi per do. Alex. qui istud non tenet limita ipsam p̄ocedere tantum in terris ecclesie. q: in terris ecclesie benevalebit testamētum factum nutu ad pias causas & ita p cedat gl. in. d. c. cum tibi & cōis sententia: secus vero in terris i
90 perij q: non valebit tale testamentum ita dixit sin. in. l. j. C. de sacrosan. ec. in vlt. carta: q: dicit ipse q̄ † ius canonicum nō pōt immutare formā testamenti a iure ciuili traditam in terris imperij: & p̄o dicto suo allego in simili dictum Ang. in. l. illa institutio de testa. militis cum eo transit Bal. in. §. & hoc quidez in eo. vt referunt Mod. in. l. captatorias. C. de testa. mili. vbi dixit Ang. q̄ licet in relictis ad pias cās valeat dispositio captatoria vt per gl. & alios in. d. c. cum tibi. tamen dicit q̄ de iure ciuili non valet: & ideo seruabitur ius ciuile in terris imperij: sed in terris temporaliter subiectis ecclesie seruabitur ius canonicum per id qō voluit gl. in. c. j. de arbi. in. vj. & habef in. c. si duobus de app. & per glo. in. c. ij. de re. in. in. vj. Nec ob. dicit ipse si dicatur q̄ relictum ad pias causas tendit ad salutem aiarum q: non sequitur fm eum. ergo in vtroq; foro debet obseruari ius canonicum alle. not. per Jo. an. post Jnno. in. c. nouit de iudi. ergo ita dicamus in proposito q̄ lz ius canonicū velit q̄ valeat testamentum ad pias causas nutu factum q̄ intelligar p cedere quantum ad forum suū non autem quantū ad forū Cesaris iuxta illud. Diuisum imperium cum Joue cesar habet.
Nihilominus salua pace tanti docto. vr̄ q̄ non bene loquutus
91 fuerit: q: in † relictis ad pias causas debet obseruari ius canonicum in vtroq; foro vt per Bar. in. l. j. in vlt. q. C. de sac. sanctis ecc. & per Bar. in. l. cunctos populos in. v. q. C. de sum. tri. facit q̄ no. Jo. an. post gl. i. c. si heredes. & in. c. tua nos ꝑ eo. vbi istud voluerunt inferentes q̄ si petar executio legator facto: ad pias causas coram iudice seculari debebit fieri executio fz terminos iuris canonici & non ciuilis facit quod not. in. c. relatum el primo extra eo. & in. c. cum esses eo. tit. & in. c. significantibus extra de off. deleg. & istam limitationem damnarunt etiā mod. in. d. c. cum tibi in. xv. col. nec. ob. dictum Ang. p̄o opini. Bal. allegatum q: illud etiam non est verum & reprehenditur p

Jmol.

Imol. in. d. l. illa institutio & p mod. in. d. l. captatorias. ergo & ista oia ẽt no. q; tibi afferent honorẽ: nec reperies ita explicata. ¶ Tertio limita tex. in. d. l. iub. & tex. nostrũ nisi essem⁹ i testamẽto facto inter liberos: qñ si sit factũ nutu & nõ verbis in ꝟta dispõnẽ. d. l. iube. valebit & tenebit. vide Are. cõsi. lxxj. & ibi q; non valet qñ probaꝟ q; testator solet anuere etiã absq; iterrogatione istud aũt q; valeat ꝓbaꝟ p ea q. s. ꝓxime dicta sunt:
92 vbi cõclusum fuit q; cõis est sñia q; valeat hꝫdis† instõ ad pias cãs nutu facta: si ergo istud est fauore pie cause ergo multo magis dꝫ esse fauore liberorum cũ fauor liberoꝝ ꝓponderet fauori pie cause. l. si quis ad declinandã per gl. C. de epi. & cle. xvij. q. ij. c. quicũq; per gl. in. l. papinianus in fi. ff. de inoff. test. & per Bal. in. d. l. iub. Secundo p hac opi. facit nã testm̃ inter liberos est redactum ad ius gen. vt per Bar. & alios in. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. sed de iure genti. ista solennitas instituendi heredes voce ꝓpria non erat institutio sed postmodum fuit inuenta per constõnem. d. l. iube. & tex. nostri: ergo. nõ dꝫ cm̃ tale testm̃ & si solennitate legiꝫ fuerit destitutus viciari. l. fi. in ver. & si solennitate legiꝫ hmõi dispõ fuerit destituta. Tertio p hac opi. facit tex. in. d. l. fi. in ver. quibus cũq; verbis vel indicijs inueniantur relicte. C. fami her. vbi vꝫ
93 velle tex. qõ valeat testm̃ † factum inter liberos quibuscũq; verbis vel indicijs hoc est signis ergo. Nihilomin⁹ cõis opinio scribentium docto. est in ꝟbũ & ita firmauit Ang. i. l. discretis & ibi dẽ dñs me⁹. C. q̃ testa. fac. po. vbi dicit q; ista. q. fuit in persona epi perusini q̃ cũ pater suus mozereꝰ & loqui non valeret dixit hec verba patri suo: pater mi si vis q; ego sim tuus heres stringe manũ tuã cũ mea & pater sic strinxit. determinat ibi Ang. q; non valuit talis instõ. nec ipse erit heres & idẽ etiã determinauit Ang. in. l. in fraudẽ. §. j. de testa. mil. vbi etiam facit mentionẽ de ipso epõ perusino & de predicta. q. & idẽ etiã firmauit bal. in repe. l. j. C. de sacr. san. ecc. in vlti. car. faciens mentionẽ de dicta. q. epi perusini & ibi idem firmauit Bal. in. d. l. iubem⁹ & ibi dẽ Ang. & Are. hic in pen. col. in fi. lꝫ nulla mẽtionẽ de ꝑdictis faciat & dicit istud fore: nõ qm̃ audiuit q; in. q. de facto ita fuit iudicatũ: idem etiã determinauit fal. & Pau. de cast. in. d. l. iub. & Bal. & Paul. de ca. in. l. & in epla. C. de fideicõ. mouenꝫ autẽ ipsi & maxime Ang. q; si ipsi militi nõ est ꝓmissum testari nutu: vt p. d. gl. in. d. l. in frau. §. j. ergo multo min⁹ permittiꝫ patri testanti inter liberos testari nutu cũ ipse miles liberiozẽ & laxiozẽ habeat facultatẽ testandi q; pꝫ inter liberos: cũ ipsi milites possunt testari quomõ velint & quomodo possunt. d. l. milites & d. l. j. de testa. mil. sed non sic reperiꝫ in patre ptꝫ etiã: nã miles põt scribere testm̃ p notas & signa ĩsitata & vꝫ ei⁹ testm̃: vt est casus sin. fm dy. in. l. lucius. ff. de testa. mil. nõ sic est in pñe q̃ non põt testari inter liberos p notas & signa ĩsitata. autẽ q; sine. C. eo. & p Ro. in repe. auf. simplr in. xvij. fal. vlt. vo. & §. relatũ. fuit ergo mãifeste pꝫ q; laxiozẽ hꝫ facultatẽ testãdi miles q; pꝫ inter liberos: vel saltẽ nõ possum⁹ negare q̃n habeat equalẽ sꝫ ipse miles nõ põt testari nutu. d. l. i fraudẽ & militem⁹ poterit ipe pꝫ inter liberos: scõo moueꝫ & magis pau. de cast. p casũ in autẽ. q; sine. in ver. non signis. C. eo. vbi pꝫ non põt testari signis inter liberos sꝫ ꝓña literarũ ergo. subde etiã ad hãc materiam q; de scriptio testiũ nõ põt fieri per ciferas puta dicere. d. Jo. quodã. Dy. alex. ꝓsi. cliij. in. ij. vol. & si volum⁹ substinere hanc cõez sñiam possumus rñ. ad adducta in ꝟbũ & primo nõ ob. primuꝫ q; testm̃ fciũ ad pias cãs nutuꝫ. & multo magis debem⁹ idẽ dicere in pñe testãte inter liberos q; respõ. & dico q; arg. istud nõ cõcludit dicere istud cõcediꝫ i testãte ad pias cãs. ergo idẽ dꝫ eẽ cõcessuꝫ in pñe testãte inter liberos pꝫ q; quedã sunt cõcessa testãti ad pias cãs qõ nõ est cõcessuꝫ testãti inter liberos: qõ oñdo. nã licitũ est testãti ad pias cãs testari per notas & signa ĩusitata: vt per Dy. in. l. lucius de testa. mili. & §. pluries fuit relatũ sed nõ est sic in pñe testante inter liberos. d. auf. q; sine. & p Ro. in. d. auf. silr in. xvij. fal. ꝓalle. ergo manifeste ptꝫ q; arg. nõ ꝓcedat de vno ad reliquũ. vel. ij. ego rñ. & dico q; nõ est miꝫ q; testm̃ ad pias cãs valeat nutu factũ tale testm̃ nõ supponitur legib⁹ ciuilib⁹: sꝫ tm̃ iurigẽ. & dictis sctoꝝ patrum. d. c. cũ oẽs. & d. c. relatũ in ver. not. fm leges. sed dicta sctoꝝ patrũ et p Bar. in. l. j. C. de sac. sanc. ec. i vlt. q. sꝫ de iure gen. ista solẽnitas noiandi heredes voce ꝓpria: & non signis non fuit inuenta a iure gen. sꝫ p. d. l. iub. vnde non est mirum si talis solẽnitas non attendaꝰ in testamẽto ad pias causas sed nõ est sic in testõ liberoꝝ q̃ supponitur legibus ciuilib⁹ spãlr de eo tractãtibus. d. auf. q; sine: vnde non est mrũ si talis solẽnitas in illo testamẽto debeat attendi sicut dicimus ẽt in testõ militis q̃ dꝫ ipse hãc solennitatẽ obseruare eo q; legibus ciuilibus de eo spãlr tractãtibus testm̃ suũ supponiꝰ & ita in silr rñ. d. Alex. i. l. captatorias in. iij. col. ver. nec ad hoc ob. si dicaꝰ &c. Nõ ob. fm: q; dico qõ arg. non concludit dicere testa. liberoꝝ esse redactũ ad ius gẽtium ergo poterit fieri nutu pꝫ: nã eodẽ mõ testa. mil. dꝫ redactum ad ius gen. & tm̃ nõ põt testari nutu vel. ij. dico q; licet sit redactũ ad ius gen. tm̃ ẽ suppositũ legib⁹ spãlr de ipo loquẽtib⁹ d. auf. q; sine. sed leges nr̃i vell. q; etiã in testõ inter liberos ꝙobseruet solennitas. d. l. iube. d. auf. q; sine. et. d. l. discretis ergo. Nõ ob. tertium q; dico q; illud verbũ indicijs dꝫ exponi. i. testibus & non signis: & ita vꝫ ibi sentire gl. vel si exponitur signis: dico q; tex. ille corrigiꝰ per tex. in. d. auf. q; sine & sic p hoc posset defensari hec cõis sñia. aduerte tm̃ q; dñs alexan. circa hũc articulũ in. l. discretis vꝫ fuisse in noua opi. nã ipse dicit q; inq; tum doc. volunt post gl. in. d. l. in fraudẽ. §. j. q; miles nõ põt testari nutu: sed est necesse q; verbis testeꝰ. nã ipse dicit q; lꝫ doc. cõiter ita dicant & q; non esset tutũ recedere ab hac opi. tm̃ dicit ipse qõ istud non videꝰ esse verum q; immo vꝫ qõ miles possit testari nutu allega tex. in. l. iure mili. ff. de test. mil. & tex. & ibi bonam gl. in. §. quinimmo. insti. eo. vbi. vol. gl. & tex. q; miles surd⁹ & mutus testari põt si tm̃ per signa intelligat & habeat intellectum vt ibi per Jo. fab. vnde ipse dicit q; aut sumus in milite loqui valente & sint necessaria verba in institutiõe & ita ꝓcedat gl. in. d. l. in fraudem: aut vero sumus in milite non valente loq; & tunc dicamus qõ possit testari signis & nutu & ita ꝓcedat gl. in. d. §. quinimo vnde ipse dicit q; eodẽ modo dicendũ ẽ i patre testante iter liberos qõ aut ipse põt loq; & sint necessaria verba & ita ꝓcedat cõis sñia aut vero nõ põt loq; & tũc possit signis & nutu testari. vt idẽ sit in testõ facto inter liberos qõ in testamento militis cũ ista duo eq̃parenꝰ: allegat no. in. l. hac cõsul. §. ex impfecto. C. de testa. p hac etiã cõcordia alleg. q̃ habẽtur in. c. tue. de sponsa. & p ista sua concordia adduco. nã vbicũq; p statutũ vel per legẽ requiriꝰ ad actum aliqua solennitas semp ĩtelligiꝰ si adhiberi põt facit qõ vol. Bal. in. l. in cõuentiõe. C. ō nuptijs. vbi dicit: disponit statutum qõ in cõtractu minoris debeat interuenire consensus matris & duoꝝ ꝓpinquoꝝ mõ accidit qõ mortua matre cõtrahit minor cõsensu duoꝝ ꝓpinquoꝝ tm̃ decidit qõ valebit talis cõtractus q; statutũ requirens adhiberi matrem in cõtractu minoris intelligiꝰ si põt adhiberi. sꝫ ĩ ca
94 su isto non põt adhiberi. ergo facit. nã lꝫ † verba requirantur ĩ matrimonio vt vol. gl. sin. in. l. cum notissimi de prescri. xxx. anno. Bar. in. l. nuptias. ff. de reg. iu. & Bal. in. l. ad cognoscẽdas C. de ingenuis et manu. q; intelligiꝰ si adhiberi põt vt q; loqui põt: secus vero si adhiberi non possunt vt q; mutus q; tenetur valebit matrimoniũ sine verbis. l. mutus. de iu. do. c. tue. p ipm allegato & c. cum apud de sponsa. ergo ita dicamus in ꝓposito qõ licet alꝫ in testõ facto inter liberos requrantur verba: nec sufficiãt signa. d. auf. qõ sine. dꝫ intelligi si adhiberi possunt vt q; testõ põt loq; sec⁹ vo si adhiberi nõ poterant vt q; loq; nõ poterat q; tunc debent sufficere signa. Nihilomin⁹ salua reuerentia tanti interpretis vꝫ mihi qõ hec sua concordia non possit sustineri q; est expresse cõtra determinationem cõem oĩm scribẽtium & maxime Ang. & aliozꝝ inquantum figurant qõnem in illo epõ perusino: cuius pater loqui nõ poteratvt ipsi dicunt: et tm̃ testm̃ per eum factum inter liberos signis non valuit. vt. §. visum fuit: ergo scõo ꝺ ipꝫ adduco nã rõ quare est qõ requrunt verba in testõ certe non est ꝓpter aliud nisi ne aliq̃d falsitatis in eo cõmittaꝰ & ideo lex voluit qõ ipse testator deberet expꝛimere voce ꝓpria nomẽ heredis vel manu sua scriberet vt hic ĩ fi. & d. l. iubemus: sed certe facilius cõmitteꝰ falsitas in testãte signis inter liberos: nec loqui valente q̃ in patre testante inter liberos & loqui valente cum iste talis si non fierent oĩa fm animi sui motum posset expꝛimere verba & dicere non sic est q; non est sic in loqui non valente & tm̃ tu vis q; iste talis nõ possit inter liberos testari vt p te indistĩ. ergo. multominus iste debꝫ posse testari. Tertio si istud esset verũ seq̃reꝰ q; eodẽ mõ deberemus dicere qõ sicut dicim⁹ qõ pꝫ q̃ nescit loq; põt testari nutu eodem mõ deberemus dicere qõ pꝫ qui nescit scribere posset signis inter liberos testari & maxime cum illõ qõ statuitur in nuncupãte nomẽ heredis statuaꝰ inscribente vt per eundez d. Alex. in. d. l. iub. in fi. et tm̃ istud est falsuꝫ ĩ. d. auf. qõ sine. Nec ob. inq̃tum ipse dicit qõ miles potest si non possit loqui testari nutu: vt per gl. in. d. §. quinimmo. ergo eodem modo debem⁹ dicere in patre testante inter liberos: q; ego dico qõ retenta hac sua opi. ꝓ vera qõ miles qui loqui nõ potest possit testari nutu ego dico qõ arg. istud non concludit dicere istud concedi tur militi testanti: ergo conceditur patri testanti inter liberos. nam ego dico qõ miles laxiozes habet habenas in testando quam habeat pater testando inter liberos: pater per casuꝫ
95 sin. in. d. l. lucius vbi † miles potest testari signis inusitatis: et notis dummõ quo qũo appareat de eius voluntate vbi ibi. secus vero est in patre testante inter liberos. d. auf. qõ sine. & ita

dixit in terminis ff.o.ī repe.d. auf.ī prallegata.xvij.fal.patet
ēt nā testa.militis ptereūtis vel exhīdātis nō supponit grele.
§.pe.isti.ō inof.test.l.fi.C.eo.nō sic ī pfe testāte iter liberos itē
miles i testō suo pōt oīb⁹ relīqre z q̄ ad oēs sortīr effect⁹ sua di
spō nō sic ī pfe testāte iter liberos.§.ex ipfecto.ff.qō si aliqua
sit in mixta psona.C.e.l.fi.C.fam.her.z sic ex istis mānifeste ptz
q̄ nō vz arg.affirmatiue sumptū hoc cōcedit militi: ergo dz cō
cedi pri testāti inter liberos cū multa cōcedant militi q̄ nō pce
dunt pri inter liberos testāti sz bñ dico q̄ valeret arg.negati
ue sumptū nō cōcedit militi q̄ est magis priuilegiat⁹ ergo nō
pcedit patri inter liberos testāti z ita vī argumētari Ange. z
ceteri. Nec ob.d.c.tue.z ea q̄ p me fuerunt adducta.nā dico q̄
illa nō hñt obstare.nā si illa eēt ẏa sequeret q̄ eodē mō q̄libet
ali⁹ ēt nō testās inter liberos si nō posset loq̄ q̄ possz testari nu
tu q̄si.d.l.iub.intelligeret in valētibus loq̄ sz istud ē falsū vt ibi
ergo.itē dico q̄ illa rl'a nō ē sp ẏa pz p casū in.l.j.ff.de ẏ.ob. in
prin.z in.§.mut⁹.insti.de inut.stip.vbi ex eo q: ẏba reḡrunt in
stipl'one mutus.z sic ille q̄ nō pōt loq̄ stipulari nō pōt.et ista ēt
tene mēti.q: p alios nō ita inuenies examiata. Et ītelligas oīa
96 pdicta q̄ ad hīdis instōnē: sz † ipsa legata bñ possent dari nu
tu z signis.l.nutu.ff.de leg.iij.z ibi bar.l.fideicō.§.quot.ff.eod.
97 vbi ēt p Bar. Querebat ēt hic Are. † q̄d si fiat testm̄ verbis:
balbutiēdo a testō: c q̄ p prius erat solit⁹ articulate loq̄ an va
leat tale testm̄ z dicatis q̄ nō vz q: si⁹ mortuo ē. ita dicit tex.
no.in.d.l.iube.C.e.z p illā legē dixit ibi Bar. q̄ semel de facto
iuit ad impugnādū testm̄ qō erat factū ab eo tūc tpe testamēti
cōditi inarticulate loquētis q̄ pri⁹ rite z articulate loq̄bat qui
bus pbatis nō valuit testm̄ q̄ est no.fm ipm.iō tene mēti ppe
tuo. Istud tñ dicebat Are. q̄ putaret verē qñ testō: esset factus
adeo balbutiēs q̄ recte intelligi nō poterat: sec⁹ aūt si factus ē
balbutiēs tñ intelligi poterat z habebat bonū intellectū. vt p
Bar.in.l.nutu.in fi.ff.de leg.iij.qm̄ isto casu dicebat ipse q̄ va
leret tale testm̄ a balbutiēte factū. alleg. ipse gl.in.l.mulier.ff.ō
ver.ob.tu ẏo allega de hoc casum in terminis.in.l.qm̄ indignū
in ẏbo q̄ semineēcis z balbutiēs līgua ,pfudit.C.eo.z illā casum
dixit melior̄ de cor.iuris ibi Ang. q̄ semimortuus z habēs lin
guā ingrossatā z balbutiētē poterat testari: z ita in terminis li
mitarūt pdictā.l.iub.z.d.p.bar.ibi ang.in.l.in aduersa.ff.eo.z
ibi etiā Imo.z Ang.in.l.in fraudē.§.j.ff.de testa.mi.z.d.Alex.ī
d.l.qm̄. Sc̄dō limita pdicta nisi essem⁹ in testō ītr liberos qm̄
factū verbis balbutientib⁹ valebit: ita dicebat Ang.hic qm̄ te
stamētum iter liberos factū vz q̄buscūq; idicijs.l.fi.C.fa.her.
l.hac cōsult.§.ex impfecto.C.e.cum ibi no.p oēs dicit tñ Aret.
cōsi.lxxxj.q̄ nonvz qñ articulate vz loq̄ idē Ange.dixit q̄ putat
98 ,pcedere ēt in testō † ad pias cās q̄.s.valeat verbis balbutien
tib⁹ qm̄ dato qō fieret verbis balbutientib⁹ valebit z tenebit
q: idē debem⁹ iudicare de testō ad pias cās q̄ de testō inter li
beros alleg.no.p Bal.in auf.hoc inter liberos.C.e.z no.p Sa
ly.Bar.z Bal.in.l.j.C.de sac.sanc.ec.z qō no.in.c.cū oēs.z.c.
relatū.de testa.ita dicebat Ang.hic. Sz tu aduerte q: ego ne
scio videre qūo possint procedere iste limitationes Aret. hic.
nā aut Are.vult q̄ iste q̄ testabat inter liberos vel ad pias cās
dato q̄ esset balbutiēs tñ itelligi poterat z tūc nullū vī esse spā
le ī pfe testante inter liberos vel ad pias cās cū idē sit in quo
cūq; testāte vt vidimus.§.pri.p.d.l.qm̄ indignū.aut ẏo vult in
telligere q̄ adeo erat balbutiēs q̄ recte intelligi non poterat:
tñ vult q̄ iste talis fauore liberoꝝ z pie cause testari possit: ita
balbutiēdo ad pias cās z inter liberos ,put ipse vī velle: certe
ego nescio qūo istud sit verē: q: in casu isto est si⁹ mortuo z de
facili falsitas ꝓmittit ī elogijs si recte nō itelligit vt ẏbis vtar
tex.in.d.l.iub.ꝓterea testm̄ iter liberos vz q̄buscūq; idicijs ce
lebratū dūmō cōstet p illa indicia de ei⁹ volūtate sed si nos p̄su
ponimus qō recte intelligi non poterat.quomodo possum⁹ di
cere qō possit p talia indicia constare de eius volūtate. Quar
to ,p hoc etiā facit tex.in.d.auf.qō sine z in corpore vñ sumitur
vbi nō vz testm̄ inter liberos notis z signis factū q: recte non
poterit cōstare de voluntate testantis vt dixit tex.in.d. corpe
ergo eodē mō debem⁹ dicere qō nō possit testari qm̄ recte itel
ligi nō pōt cū paria sint aliq̄d designari p scripturā vel pervo
cē.d.l.nō figura.ff.de ac.z ob.d.l.hīdes in prin.ff.de test.quin
to nōne testā talia debēt cōstare ad min⁹ p duos testes vt ha
beat per gl.in.d.l.fi.in ẏ.iudicijs.z in.d.§.ex imperfectovbi per
oēs z in.d.c.relatū.z.c.cū oēs.sicut etiā dixim⁹ in milite.l. mili
tes.vbi no.C.de test.mili.z in.l.lucius z diu⁹.ff.e.sz dicti testes
qūo potuerūt recte deponere sup tali testō: z reddere sufficiētez
cām dicti sui si recte testō: intelligi non poterat z sic sup istis co
gita qm̄ vī male loq̄ Are.hic.sz an in casu q̄ testō: ē fact⁹ balbu
99 tiēs nec recte loq̄ † pōt possit legare nutu z q̄dē Sal.ī.l.z ī epi
stola.C.de fideicō.vt refert.d.Alex.in.d.l.iub.in.ij.col.dicebat
qō nō z iō dicebat Sal. qō si testō: pri⁹ articulate loq̄ pote
rat z nūc exns infirm⁹ legat nutu qō in dubio viciabit tale lega
tū q: ī dubio psumit qō articulate nō posset ex quo infirm⁹ nu
tu legat z sic mortuo sil'is erit z sic nō valebit tale legatū. z alle
gat.d.l.iub.sz.d.Alex.z recte in.d.l.iub.dicit: qō immo talis q̄
articulate loq̄ nō pōt poterit nutu legare alleg.tex.z ibi Bar.
q̄ b̄ dixit in terminis.ff.de leg.iij.z istud ēt vī velle Are.hic ītel
ligas tñ eē vez si talis nō articulate loquens habebat bonum
ītellectū z memoriā z ita dixit Bar.in.d.l.nutu.in fi.z isto casu
possz saluari opi.Sal.vt intelligam⁹ de eo q̄ articulate loq̄ nō
poterat nec habebat bonū intellectū. Querit ēt hic Aret. q̄d si
100 testō: dicit † istituo illū cui⁹ nomē ē descriptū ī q̄dā mea cedu
la q̄ deposui penes guardianū obseruātie sancti Frācisci: an
valeat talis instō z determiat qō sic.alleg.Bar. q̄ istud voluit.
l.si ita scripsero.ff.de cōdi.z demō.z ibi bal.z ange.z Imo.fa
ciūt no.p Bar.in.l.q̄ hīdi.ff.de reb.du.vbi idē determiat per
illū tex.vide alex.cōsi.lxxxvj.in.v.vol.vbi late explicat an suffici
at exprimere nomē hīdis p relationē ad aliud. Sz tñ aduerte:
q: bar.in dictis locis nō vī loq̄ ī instōne,put Are.hic loq̄tur sz
loq̄tur in legatis vz an valeat tale legatū vl' fideicō. volo qō he
res me⁹ det illis q̄ sunt descripti in cedula q̄ relīq̄ apō guardia
nū fratrū minor̄: vñ illud dictū nō est trahēdū ad hīdis instō
nē facil⁹ cm̄ dant legata z fideic. q̄ fiat hīdis instō. l.nutu.iūc
tex.nō.z.d.l.iub.ergo.tñ ,pter hec nō puto recedēdū ab hac
opi.q: paria sunt noīare hīdē noīe ,pprio vel q̄buscūq; signis
vel demōstratiōib⁹.l.quoti.§.si q̄s nomē.ff.de here.instī.fac.te
xt⁹ in.l.certū.ff.si cer.peta.sz qñ testō: dicit istituo cū heredē
q̄ē descript⁹ manu mea in tali cedula deposita apud guardia
nū satis indubitato signo demonstrat heredē ergo. intelligas
tñ predicta ẏa cē si pōt cōstare aliq̄b⁹ idicijs vel cōparatione
līarū qō illa cedula erat manu testatoris.l.is ẏbis iver. manu
eius scriptis.ff.de leg.iij.z ita dixit Bar.in.d.l.si ita scripsero.
nec ob.si dicat qō testes debent scire ea q̄ nūcupāt in testō nū
cupatiuo z maxīe nomē hīdis.d.l.her.palā.in pri.z in.d.l.iub.
sz in casu nostro nesciūt q: nesciūt q̄s sit descript⁹ in illa cedula
q: rñ.vt dicebat Bar.ibi qō satis est qō testes sciāt nomē he
redis iplicite: lz nō explicite: nā lz nō sciēt explicite q̄s sit heres
noīat⁹ tñ sciūt implicite qō est ille q̄ est descript⁹ in tali cedu
la facit tex.in.d.§.si quis nomē. Nec ob.qō testator nō videat
noīare nomē hīdis voce ,ppria.d.l.iub.q: dico qō satis dicitur
noīare ex quo demōstrat cū p signa z demōstratiōes.d.§ si q̄s
nomē.d.l.certū. Nec ob.qō hīs nō videat descript⁹ in testō sz
poti⁹ in illa cedula ergo vī qō nō valeat talis instō cū instō hī
dis debeat fieri in testō.l.here.C.ō cod.§.hīd.j.eo.de cod.l.nō
codicillū.C.de testa.q: dico qō satis heres ōr descript⁹ ī testō
ex quo testm̄ se refert ad hanc scripturā.l.asse toto.de here.in
sti.d.l.si ita scripsero.l.in testō.eo.tit.z sic p hec pz qō hec opi.
ē verior q̄q̄d dixit Jac.de bel.quē reprēdit Bart.in.d.l.si ita
scripsero z ista no.q: habes ex his intellectū ad.d.l.heredis.z
d.l.iub. Capio nūc aliā gl.positā sup verbo sz his tenorē p
cui⁹ expeditione ego q̄ro dicit tex.qō ī forma cōstituēdi testi ī
oībus debem⁹ obseruare tenorē sue cōstōnis sup hac materia
late q̄rit mō nūc gl.q̄s erat tenor isti⁹ sue cōstōnis rñdet gl.qō
tenor sue cōstōnis est talis vt siquidē ipse testō: potest scribere:
scribat ipse manu sua nomē hīdis al's si ipse nescit scribere: di
cet coram testibus nomē hīdis z illō nomē hīdis p testōrem ex
pssum scribet p aliū hoc ē p vnū tertiū quē voluerit testator vl'
etiā p aliquos de testib⁹ in testō adhibitis al's dicit gl.q̄ si nō
obseruet talis forma nō vz testm̄ z qō pl⁹ ē dicit gl. tabellio ō
tali testō ita ipfecto rogat⁹ incidit in penā falsi alleg.l.iube.ī fi.
C.eo.ita dicit gl.tua. Sz tu aduerte lz p alios nō dicat. q: glo.
ista vult qō fuerit inductū p cōstitutionem d.l.iube. qō testō:
possit scribere nomē heredis p aliū vt hic dū dicit z p aliū scri
bet: sed istud ē falsum q: hoc nō fuit inductū p.d.l.iub.sz p auf.
z eo nō obseruato q̄ī hoc corrigit.d.l.iub.itē inq̄tū gl.vult qō
sufficiat si aliq̄ ex testib⁹ nomē heredis nūcupati p testatorem
ipsi in testō describāt qō pz dū dicit gl.vel p aliquos ex eis sz
certe istud ē falsuz imo ē necesse qō oēs testes ī sua subscriptio
ne faciant mētionē de hīde p testatorē noīato vt habeat in.d.l.
iub.tñ gl.ista de iure nouissimo ,pcedet fm qō idistincte p aliuz
pōt testator scribere nomē hīdis alio nō obseruato vt ē casus
in.d.auf.z eo nō obseruato.C.eo.z sic isto mō possz saluari ista
101 gl. † Mo.tñ ex ista gl.in vltima sui parte fm Are.z.d. Jas.
qō tabellio conficiēs instm̄ de testō impfecto seu carente solē
nitatibus punitur de falso.ita dixit gl.hic z adeo p̄sumitur fal
sarius qō non poterit probari contrarium q: est p̄sumptio iu
ris: z de iure ō ipm notariū cōtra quē nō admittit ,pbatio ī ō
riū ita dixit gl.fin.in.d.l.iub.ō cm̄ presumptionē iuris z de iure
non admittit probatio vide Alex.cōsi.lxxxij.in.j.vol.tex ibi di

ctis potes

ctis potes colligere duas limitationes ad tex.in.d.l.iube.vna est qñ notarius publicauit prius volũtatẽ testatoris cũ testib⁹ z postmodũ cã scripserit.nã dato qõ isto casu testm̃ nõ valeat: tm̃ de falso puniri nõ poterit:z aliã habes limitationẽ in casu i quo cõsuluit.z vide ẽt in cõsi.seq.vide Aret.cõsil.cxlvij.an qñ statutũ dicit q cõtumax habeaꝫ p cõfesso cõtra istã fictã cõfessionẽ admittaꝫ pbatio in cõtrariũ addo gl.in.l.fi.ff.q me.cã.et in.l.fi.C.ad mac.faciũt no.in.c.is qui de spõsa.z gl.in.c.qñ frequẽter vt li.nõ dt.facit gl.multũ sin.in cle.j.de pba.z per illã.d. Ant.ibi dixit q vbicunq statutũ aut lex dz aliquã probationẽ p plenissima seu plenaria qõ ex ea oritꝫ psumptio iuris z de iure cõtra quẽ nõ admittitꝫ pbatio in cõtrariũ.itẽ dicas q tunc est psumptio iuris z de iure qñ lex psumit sup certo.ita dixit bal. in.d.c.qñ frequẽter:z alleg.gl.fm eũ sin.in.l.a diuo pio.§.illud ff.de re iud.itẽ etiã dicit q tũc est psumptio iuris z de iure vbi cunq lex fingit pedes statuẽdo sup psumptione alleg.l.si nõ fuerit.ff.p socio:z vide Bal.mo.i trac.dotis in.v.parte tractatis in scõo spãli vbi ponit dam inter fictionẽ iuris z presumptionẽ z no.Bal.in.l.ordo.C.de execu.rei iud.facit gl.sing.in.l.cuz allegas.C.de vsu vbi dixit gl.q si in cõtractu facto p eũ q̃ erat solitus fenerari apponaꝫ pena insolita q talis cõtractus presumetur vsurari⁹:dato q alꝫ nõ cõstet de vsuris nec poterit probari ꝛñ q est presumptio iuris z de iure idẽ dixit gl.in auf. ꝛz iam necesse in corpore vñ sumi i ver.privilegiũ:vbi voluit illa gl.no.q ꝛ psumptionẽ iur.z de iure nõ admittet pbatio i ꝛñ nisi p cõfessionẽ ptis qõ est no.idẽ etiã dicatis q ꝛ fictionẽ iuris nõ admittit pbatio i ꝛñ ita dixit gl.magistra z ord.in.l.fi. prealleg.ff.q me.cã.allegat tex.in.l.vnica.C.de rei vxo.ac.z gl. in.l.si duo.ff.de acq̃.here.limita tm̃ gl.nostram z glo.in.d.l.iub. qñ in instro non interuenisset solennitas:z notari⁹ expressit in instro eam interuenisse vel qñ solennitas in veritate interuenit sed notarius ex certa sciẽtia omisit eũ scribere q:ita cõmittit falsum omittẽdo scribere verũ sicut exprimẽdo falsum vt in.c. j.de cri.fal.l.presb.C.de epi.z cle.z ita limitarũt istas gl.Ric. ma.z Bal.in.d.l.iub.vt referũt ibi Dod.tñ ista limitatio non vr posse sustineri q:vr esse ꝛ cõem intellectũ.d.l.iub.q̃ vr esse vt sine interuenerit solẽnitas in testõ:sine nõ semp notari⁹ psumatur falsari⁹ ex quo de tali instrumẽto ita imperfecto cõficit scriptura:z iste intellect⁹ fm.d.Alex.ibi vr esse magis amicus illi re z p hac cõis̃nia ego addo:nam clarum est qõ tex.in.d.l.iub. in fi.vr velle inducere q̃d spãlis in testõ vt ꝛz ibi in v.quasi dolose in tam cã necessaria versati sed si diceremus tunc tabellionẽ cõscribentẽ instm̃ testamẽti tũc incidere in falsum qñ solennitas non fuit adhibita z ipse notarius scripsit eam interuenisse vel quando interuenit z notarius scienter eam omisit scribere vt ipsi dicunt tunc tex.ille nihil specialiter induceret:q:idez est in quolibet actu in quo notarius scripsit illud qõ non interuenit vel omisit scienter id qõ interuenit:iuxta nota.in.d.c.j. de crimi.fal.z in.l.quoties.ff.de here.insti.ergo.Secundo limita dictas glo.procedere:quando notarius scripsisset instrumẽtũ de testamento cui defecerint solennitates substantiales testamenti q:isto casu presumitur falsarius:secus autem si notarius scriberet testamentum omisso suo ordine consueto:q: per hoc non diceretur falsarius:ita dixit Petr.de Anc. intelligendam esse.d.l.iubemus.in.cõsi.cclxxviij.incip.Christi nomie tria pricipaliter ꝛc.z ita etiã videt pertrãsire.d.Alex.i.d.l.iub.qõ no. Tertio limita.d.tex.in.d.l.iub.z gl.istas procedere qñ notarius scripsisset instm̃ de testamento imperfecto in quo non interuenisset debita solennitas testamentorum z per consequens nec scripta.Secus aũt si solennitas ipsa interuenisset:sed notari⁹ eam non scripsisset q:tunc tale instrumentum non presumeret falsum ita dixit Bar.in.l.librarius in.iij.col.ver.sed cõtra hoc ꝛc.z ipsum refert z sequitur Are.hic in fi.dicens istum eundez intellectum tenuisse Jmo.in.l.quoties.ff.de here.instit.Sz certe magis cõis intellectus ad.d.l.iub.videtur esse cõtra Bart. z Aret.hic z Jmo.nam cõis intellectus ad illam legem est q si ue solẽnitates nõ fuerint adhibite z eas nõ scripserit tabellio si ue ex certa scientia:sive non qõ semper presumitur falsarius: et ita dixit in terminis.d.Alex.in.d.l.iube.in pen.col.in medio:ꝛz do.Ang.z Bar.z Jmo.mentionem nõ faciãt:z certe hec opi. etiam vr mihi verior q:in maiori dolo vr fuisse notarius q:non apposuit in instrumento testamenti solennitates in eo adhibitas quam ille quod scripsit testamen.sine solennitatibus prout in veritate fuit.z tamẽ isto casu punitur p falso vt per oẽs ergo multo magis deberet puniri quando omisit solennitates in testamẽto obseruatas quasi in tam necessaria cã dolose versatus fuerit.d.l.iube.ibi in tam necessaria cã versatus:ex quo enĩ hic agebatur de magno preiudicio cautius agere debebat.c.vbi periculum de elec.in.vj.l.fi.de fideiuss.Quarto limita.d.l.z.d. gl.vz qõ instrumẽtum testamenti confectum a notario sine debitis solennitatibus presumitur falsum procedere q̃to ad hoc vt notari⁹ puniaꝫ de falso non aũt quo ad alia ita dixit Barto. in.l.si post diuisionem.C.de iur.z fac.igno.z ideo inferebat ibi quod licet sententia lata pretextu falsorum instrumentorum qñ cunq possit retractari etiam dato quod ab ipsa non appellet.l fi.C.si ex fal.instru.no.in.l.diuus.ff.de reg.iur.tamen non retractaret sententia lata pretextu hmõi testamenti non solennis: quod est no.ad limitationem.d.l.fi.z istam limitationem etiam sequit.d.Alex.in.d.l.iub.z dñs meus ibi.Quinto limita etiam d.gl.in.d.l.iub.que vo.q notarium cõficientẽ instr.de testamẽto non solenni presumaꝫ falsarius presumptiõe iuris:z de iure cõtra quẽ nõ admittet pbatio in cõtrariũ qõ nõ procedet si notarius q̃ cõfecit instr.tale esset legalis persona qñ stabit acertioni sue qõ dolo non fecerit p hoc allego sin.dictũ.d.Anto.in c.vidua de reg.vbi formaꝫr dixit q contra presumptionẽ iuris z de iure statur acertiõi illius cõtra quẽ talis psumptio vigebat si est psona legalis z illud dictũ retulit z sequut⁹ fuit.d.me⁹ in.l.pactũ q bona fide.C.de pac.dicẽs illud esse perpe.not. ad limi.gl.in auf.de qual.dotis.§.illud q̃ vo.q cõtra psumptionẽ iuris z de iure nõ admittaꝫ pbatio in cõtrariũ nisi per cfessionẽ ptis qõ fallit nisi sit persona legalis ille contra quẽ talis psumptio laborat q:stabit dicto suo cõtra talẽ pbationẽ qõ est valde no.ergo ita dicam in pposito qõ ꝛz sit presumptio iuris z de iure de falsitate ꝛ nota.qñ fit instm̃ de testõ non solenni: tm̃ si talis notari⁹ sit persona legalis stabit acertioi sue contra talẽ presumptionẽ qõ no.sing.z vide multa q̃ adduxi in fine de hac legali persona z plures alias limitationes in quibus contra presumptionẽ iuris z de iure admittit pbatio in contrariũ dic:vt per Sicu.in.c.qñ frequenter vt lite nõ cõ.Itẽ etiã ad de hic aliã limitationẽ q ꝛz cõtra presumptionẽ iuris z de iure nõ admittaꝫ probatio in cõtrariũ tm̃ si fuerit admissa vz z tz ita dixit Jnno.in.c.fraternitatis de frig.z ma.z in.c.cuz bertold⁹ de re iud.z Jmo.in.l.inter stipulantem.§.j.de ver.ob.z ang.de Are.j.de act.§.ex maleficijs reff.mod.in cau.suis cau. incipiente statuto de quo in pe.car.Aliam etiaz limitationem in qua cõtra psumptionẽ iuris z de iure admittatur pbatio in cõtrariumvideas per mo.in ap.l.cũ acutissimi:in.g.col.C.de fidei cõ.vide etiã Alex.cõsi.clviij.in.ij.vol.vbi ponit differẽtiã inter presumptionẽ z fictionẽ q presumptio est supdubio.fictio sup certo z q cõtra fictionẽ non admittit pbatio i cõtrariũ z propterea determinauit qõ si locator boum cõuenerit cũ cõductore q si boues perierint diuino iudicio teneaꝫ sibi facere fidem infra octo dies a tpe mortis qõ lapso isto tempore non poterit probare de diuino iudicio.quia videtur quod dicto tẽpore clapso non dicuntur mortui diuino iudicio vide Ro.cõsi.cccl.i casu propositovbi ponit duas limitationes in q̃bus cõtra psumptionem iuris.z de iure admittit pbatio in cõtrariũ.s.per confessionẽ ptis z per notarium vt ibi per eũ.Sexto limita.d.glo. procedere tm̃ in casu suo vz qñ notarius scripsisset instm̃ de testamento non solenni:secus vero erit in cõtractibus:q: dato q notarius cõscribat instrumẽtũ de contractu nõ solẽni:tm̃ propter hoc ipse nõ presumet falsarius nisi in casibus in quib⁹ expresse in iure dicit q p contractu nõ solẽni puniaꝫ de falso vt ẽ in casu.l.nulli.C.de mu.z actu.lib.xij.vbi voluit ille tex.q notarius qui in scripturis vectionum z licẽtiarum vehendi:de quibus ibi debet seruare formã ibi traditam alꝫ punit de falso in alijs aũt casib⁹ in quibus expresse in.l.nõ caue.quod notarius presumatur falsari⁹ dato q cõficiat instrumẽtum de contractu non solenni non punietur pena falsi ita dixit Bar.in.l. omnes. de pe.bo.sublatis.vbi dixit per illum tex.quod notarius q̃ conficit instrumẽtum illicitum non punitur pena falsi vt ibi:sed alia pena ibi expressa:nisi in casibus in quibus est expressum vt puniatur pena falsi:z allegat dictam.l.Jubemus.et cum hac etiã sententia pertransiuit Bald.in.l.super cirographis.C.si certum peta.z Salyce.in dicta.l.Jubemus.z ibidem.idem videtur tenere Ful.z Jmol.in.l.quoties.§.primo.ff.de here.institu.z dominus Alex.in.d.l.Jubemus:idem etiaz videtur tenisse Barto.in.l.si librarius.versic.sed contra hoc facit vbi dicit quod speciale in casu.d.l.Jubemus:vt notarius puniaꝫ pena falsi propter solennitates omissas.In alijs vero dicit quod nõ incideret in falsum:licet omitteret solennitates z cum hoc etiã ita videtur pertrãsire Areti.Mouentur autem ipsi z maxime Jmo.per tex.in.d.l.iub.in ver.in tã causa necessaria a cõtrario sensu:quasi velit dicere ille tex.quod ideo presumãtur falsarij: q: debuerũt multũ aduertere in cã tã necessaria facit.c.vbi periculũ de elec.in.vj.ergo vr inferre q sec⁹ esset in alijs actib⁹.l. cũ ptor.ff.de iudi.c.none.de presump.l.maritus cum si.de pc. itẽ q:sum⁹ in penis ergo mitior dz fieri interptatio.c.in penis.

de reiud. in. vj. l. si pr̃eses. ff. de pe. de pe. dist. j. c. pene. l. cū q̃dā. ff. de lib. z posth. cū vul. ergo iterp̃temur cuz istud sit spāle in testis z maxie cū hoc nō inueniat expressuz i alijs casib⁹. l. illā C. de colla. in auf. de triē. z semis. §. cōsiderem⁹ ergo. Scōo p
102 hac opi. adducūt z maxie. d. Alex. qz falsum nō cōmittit sine dolo. l. nec exēplū. C. de fal. sed dol⁹ nō p̃sumit nisi pbet. l. quoties. §. q̃ dolo. ff. de pba. l. dolū. C. eo. z maxime i notario in quo magis p̃sumit q̃ errore fecerit q̃ dolo vt sin. p bar. in. l. quoti. §. j. ff. de here. instit. z bal. in. l. j. ff. de leg. z. ang. ibi. l. iurisgē. §. q̃ fur. ff. de pac. cū ergo non p̃sumam⁹ dolū in notariū p ons et nō p̃sumam⁹ falsuz. Tertio p hac opi. adducūt gl. in auf. de nō alie. §. qz vero verisīle i ver. pferre. z q̃ no. bal. post Jac. but. in l. iubem⁹. §. sane. C. de sac. san. ec. Quarto adducit casuz in. d. l. oēs. z q̃ ibi Bar. C. de petitis bo. sublatis vbi vī velle Bart. p illū q̃ ille notari⁹ q̃ cōficit instr̃m illicitū nō punit pena falsi sz alia pena de qua ibi p hoc ēt facit nā spāle esse vī i casu. d. l. nulli. C. de mu. z actu. q̃ subscribēs instr̃m sine illis solennitatibus puniat pena falsi ergo in cōtrariū erit ius cōe. l. ius singulare. ff de. ll. cū vul. ista erāt q̃ videbant adduci posse p hac sn̄ia. Contrariū tn̄ z q̃ immo ēt notari⁹ cōficiēs instr̃m de quolibet alio cōtractu nō solēni puniat pena falsi tz Bal. in. d. l. quoties. §. j. vbi indisti. dixit q̃ si notarius omittit solēnitatez est p̃sumptio cōtra ipm falsitatis idē tz Ricar. ma. in. q. incip. testis quem vī seqū Bal. in. d. l. iub. idē tz Bar. in. d. l. nulli. C. de mu. z actu. vbi formal̄r dixit q̃ instr̃m carens solēnitate debita nō caret suspitione idē tz Cy. in. d. l. iub. z Pet. de anch. in. c. causam q̃. extra de testi. mouent aūt ipsi primo per tex. in. d. l. iube. qui vident in dist. istud velle. l. de precio. de publiciana. l. pr̃eses cum vul. ff. de off. pr̃esi. Scōo p hac opi. facit nā offm̃ tabellionis est impone re solennitates in instr̃o. vt per Bar. in. l. si librarius in p̃in. ff. de reg. iur. ergo sequit q̃ si nō reperiant̄ appposite p̃sumit q̃ eas non appposuerit dolo ex eo q̃ istud offō suo incūbebat. Nā lz al's dolus cōtra aliquem nō p̃sumatur nisi probetur: tn̄ fallit in eo q̃ non fecit id ad quod ex officio suo tenebatur facere: l. si quis ex argentarijs in verbo instruct⁹ esse dz instr̃o sue professionis: z ibi bona gl. z bona glo. in. l. cum ita legat̄. §. spēs. ff de leg. ij. facit tex. in. l. si. C. de mag. conue. z ista iura allega. bal. lz non ad hoc p̃positum in. d. l. quoti. ff. de here. instit. hinc dicebat tex. in. l. si. ff. de cust. reo. q̃ si moriat̄ carcerat⁹ est p̃sumptio q̃ mortuus fuerit dolo custodis q̃ ad offm̃ eius pertinebat carceratos custodire ergo ita dicam⁹ in ꝓpposito q̃ cū ad offm̃ notarij p̃tineat apponere solēnitates in instr̃o q̃ si eas nō appposuit p̃sumet dolo nō appposuisse z per cōsequēs erit falsarius. nō em̃ debuit esse negligens in offō suo. facit tex. in. l. nō est necesse. ff. de proba. Turpe em̃ vī notario ignorare ius i quo versat̄. l. ij. §. seruus autem sulpitius. ff. de origi. iur. ex eo em̃ q̃ patit̄ seduci: z adhiberi ad instr̃m conficiēdum videtur fateri se peritū huiusce modi rei. l. ij. vbi per gl. ff. q̃ quisq̃ iur. iō si recte postmodū nō ordinauit instrumētum vī p̃sumēdū cōtra ipsuz q̃ istud dolose cōmiserit. Certio pro hac opi. adde casuz in terminis in. §. illud. in ver. z tps quo carta facta est z quecunq̃ i talibus scribunt̄ iuncta vbi voluit ille tex. q̃ notarius in p̃in. instrumēti debeat apponere tps in quo carta siue instr̃m conscribitur vna cū alijs solennitatibus in instr̃o requisitis de quibus in auf. vt preponat̄ nomē imperatoris. z ibi per gl. in ver. in talibus scribunt̄ postmodū subiūgit tex. in fi. illius auf. q̃ nō euitabunt penam falsitatis q̃ preter hec agere p̃sumpserit vt p3 ibi in ver. z ne dare occasionē quibusdā falsitatē cōmittere: cui se obnoxios existere demonstrabunt: qui preter hec agere p̃sumpserit: z sic vī ibi casus in terminis p hac opi. q̃ notarius q̃ scribit instr̃m preter solēnia iuris demōstrat se obnoxiū falsitati: z per ons p̃sumit falsarius z istum casum vī allegasse bal. in. d. l. post diuisionē. C. de iur. z fac. ign. vbi dixit q̃ si notarius omittit solennitatē sibi incūbentē instrumentū: puta qz omisit tps p̃sumit falsuz z alle. casum i. d. §. fi. facit q̃ dixit ipse idē in l. fi. C. de mag. conue. z certe ista opi. iudicio meo vī multū substētabilis z si volem⁹ eā saluare possem⁹ rndere ad obiecta in p̃riū: z primo nō obst. inq̃tum ipsi inducūt tex. i. d. l. iub. a p̃rio sensu. qz primo possem respō. q̃ non dz sumi arg. a cōtrario sensu qz resultaret absonus intellectus. d. §. fi. in auf. de tab. glo. in conuenticulā. de epi. z cle. l. ij. C. de condi. incer. no. in. l. j. §. hui⁹ autem rei. ff. de off. eius cū vul. vel. ij. rn̄. z dico q̃ duplici de cā notarius omittēs solennitates ad actum p̃sumitur falsarius vna est vt qn̄ cōficiunt instr̃m in aliqua cā ardua z periculosa in qua plurimum debuerunt aduertere. c. vbi periculum cū si. de ele. in. vj. z iō si non obseruarūt solēnitates est p̃sumēdum q̃ dolose fecerit. ista est cā quare notarius cōficiens instr̃m nō solenne lex p̃sumit eum falsariū. z hoc est q̃ voluit dicere tex. in. d. l. iub. in ver. quasi dolose in tam necessaria cā versati alia ē cā q̃ ex quo omiserunt ea q̃ ad offm̃ suum p̃tinebāt propter hoc l. p̃sumit q̃ dolose istud fecerint. d. l. si quis ex argentarijs. §. pe. cuz alijs superius alleg. de edē. vñ ego dico q̃ lz cessz vna cā vcz arduitas cause de qua i. d. l. iub. nō tn̄ cessat alia ergo dz remanere firma iuris dispō. §. affinitatis instī. de nup. l. liberoz. §. j. ff. de his qui no. infa. ergo. vel. iij. ego respō. z dico q̃ spāl'r est i testō vt ex eo q̃ notarius cōficit instrumētū de testō iperfecto q̃ vt p̃sumatur falsarius p̃sūptiōe iuris z de iure adeo q̃ nō pōt p bari cōtrariū z hoc spāl'r i testamētis pp arduitatē cause et ita p̃cedat casus in. d. l. iube. sz in alijs dico q̃ bene erit p̃sumptio iuris de falsitate. tn̄ poterit p bari cōtrariū z ita p̃cedat tex. in. d. §. pe. z de tab. z sic ex hoc possz dari vna bona cōcordia ad pdcā vz vt notarius cōficiens instrumētum de cōtractu nō solenni p̃sumat falsarius z ita p̃cedat .ij. opi. sed non iuris z de iure z ita p̃cedat prima vel. iiij. resp. z dico q̃ lz tex. ibi dicat in tā necessaria causa versati tn̄ ppter hoc nō vult inferre q̃ secus sit in alijs sed vult ostēdere q̃ tanto magis in casu illo dz p̃sumi falsarius qz in tā cā necessaria nō debuerat se ita negligenter habere. non ob. fm q̃ non p̃sumit dolus nisi probetur. qz ego dico q̃ illud est verū nisi omittat aliquid q̃ incūbebat offō alicuius qn̄ isto casu est p̃sumēdū quod dolo; q̃s fecerit. d. §. pen. cum superius alleg. Nō ob. q̃ in notario nō p̃sumit dolus: sz erroz. qz ego rn̄. z dico q̃ in instr̃o duo cōtinent vnū q̃ pertinet ad notariū vt anni dñi dies indicio z alie solēnitates aliud q̃ pertinet ad ipsas partes vt substantia cōtractus z alia ita dixit Bar. formaliter in. d. l. si librarius. in p̃i. z in ver. qn̄ est erratū in eo q̃ pertinet ad partes i. iij. col. modo nunc in proposito dico q̃ siq̃dem ē erratum in eo q̃ pertinet ad offm̃ ipsius notarij. vt qz fuerunt omisse solennitates vt ē casus nr̄ z dico q̃ p̃sumēt dolo omisse ex eo q̃ istud incūbebat offō suo. d. §. pe. cū si. aut vero errauit in substantia contractus z sic in eo quod pertinebat ad ipsas partes z isto casu fateor q̃ p̃sumit erratum potius erroze q̃ dolo z ita loquit Bart. in. d. l. quoti. z ceteri: nā ibi dictū doc. q̃ si reperiat plus vl̄ minus scriptum in instr̃o q̃ esset dictum p ptes q̃ p̃sumit q̃ notarius istud fecerit magis erroze q̃ dolo nos aūt loquimur qn̄ omisit id q̃ ad suū offm̃ pertinebat. ergo qn̄ eī fuit erratū i id q̃ partes pertulerunt potuit habere notari⁹ aliquā iustā excusationē ex eo q̃ illud dependebat ab eoz volūtate secus vero qn̄ errauit in solennitatib⁹ q̃ ab eius solius potestate dependebāt. vel. ij. rn̄. z dico q̃ p̃sumit p notario instr̃o rite confecto z solenni existente secus eo solēni non existente qz est p̃sumēdū cōtra ea q̃. s. dicta sunt. facit q̃ dicit in fi. i. in. c. qn̄ ptra falsaz de pba. nō ob. gl. in. d. §. qz vero nō verisīle qz dico resp. vt rn̄d. Bal. in. d. l. iub. qz ibi instr̃m erat solenne cū oībus solēnitatib⁹ sed inualidū qz contra dispensationē iuris quo casu non punit pena falsi sed alia pena de qua ibi in casu vero nostro erat nōsolenne quo casu p̃sumim⁹ ipsum notariū fore falsariū qz pecca uit i his q̃ pertinebāt ad offm̃ suū p ea q̃. s. dicta sunt vel. ij. ego rn̄. z ex hoc apparebit ēt rn̄. ad vltimū q̃ aut in aliquo casu notario cōficiēti instr̃m non solēne vel illicitū ē statuta pena per ipsaz legē. z isto casu dico q̃ nō dz puniri pena falsi ne duplici pena puniat. l. lz. ff. nau. cau. stab. c. at si clerici. extra de iud. mitioz em̃ in casu isto dz fieri interp̃tatio z isto casu p̃prie loq̃r. gl. i. d. §. qz vero verisīlr q̃ iō no. in casu illo q̃ q̃s nō incidat i penā falsi qz in eum erat statuta alia pena per illā legem. sed in casu quo non esset per legem statuta certa pena vt in casu nostro: dico q̃ notari⁹ puniet pena falsi per ea q̃. s. dicta sunt. Et sic p hec vī q̃ satis sustentabilis sit hec scōa opi. Consideraba3 tn̄ si he opi. possent reduci ad cōcordiā hoc mō q̃ aut notari⁹ q̃ scripsit instr̃m nō solēne erat bone fidei: z magne bonitatis: z isto casu p̃sumat q̃ magis omiserit solennia erroze q̃ dolo z isto casu nō incidat in falsum: sec⁹ vero si nō esset ita bone fidei facit q̃ no. Bar. in. l. celsus. ff. de arbi. q̃ iusta cā credulitatis ē ex eo q̃ q̃s dicit se audiuisse a patre suo q̃ emerat talē z cum Alex. cō. xlviij. in. v. vol. facit dictum Hostie. in. c. finē litibus. de dolo z contu. vbi dixit q̃ si vir sancte vite seu magne bonitatis litigat in iudicio z succubuit habens iniustā cām litigandi q̃ nō puniet in expensis qz est p̃sumptio q̃ aliquo iusto colore litigauerit facit. c. ij. de op. no. nun. facit gl. in. l. titio fund⁹. ff. de cō. z demō. l. a bone fidei. de rei vē. z p illū tex. dixit ibi ang. excusari tutores z curato. q̃ deposuerūt bona pupilli. vel minoris penes cāpsoē q̃ cōiter reputabat̄ hō integre fidei q̃ si fugiat excusantur tutores z cura. alleg. q̃ habet̄ in. l. argentū. z in. l. in rebus. z in. l. sicut. ff. cōmod. z in. l. nō solū. ff. de noxa. z i l. si res pupillares. ff. de admi. tut. z in. l. pignus. ff. de pign. act. Et ibidē Angel. subdit per illum tex. se vidisse Bononie quendā ptātē in sindicatu esse in magna susta assignatus sibi erat a regiminib⁹ quidā solēnis ciuis reputatus cōiter integre fidei

potestas

potestas vere cũ dat⁹ est ponere eũ in carcere sed assignauit si bi rotum palatiũ ꝓ carcere sub fide ⁊ iuramẽto suo q̃ post ō pa latio aufugit actũ fuit ī sindicatu ꝯ ptātẽ tādē dicit q̃ absolut⁹ extitit q: habuit iustã excusationẽ per illũ tex.⁊ ego istud ꝓius dixerã vt hic apparet licet Ang.nō vidissem vi.Abb.sicu.in.c.
103 j.vt lit.non cõte.vi.Alex.cõsi.lxxv.in.v.volu.q̃ † credit dicto boni viri max.habetis amplũ magistratũ in ciuitate vi.Are.cõ sil.cliij.dicit q̃ dictũ officialis honeste persone ac fide digni excusat a calũnia ⁊ prestat iustã causam erroris facit glo.in.c. nobilissim⁹.lxxxvij.dis.facit sin.d.Jo.an.ī addi.ad spec.ī ℞ub. de loca vel in ti.de loca.ℒ.j.post prin.vbi dixit comes tpe guer re dedit custodiẽdũ castrũ cuidã militi ⁊ ille miles postmodu⁹ dedit alteri custodiẽdũ q̃ alter vẽdidit castrũ inimicis comes agebat cõtra militẽ eo q̃ cõmiserit custodiã alteri cũ istud fa cere nõ debuisset iuxta tex.in.l.fi.ff.de custo.re.refert ibi Joã. and.se audiuisse fuisse determinatũ in curia romana q̃ si ille ta lis cui miles cõmisit custodiã erat nobilis vir ⁊ discret⁹ q̃ ip se erit excusand⁹ qđ est valde no.p ptātib⁹ quib⁹ est cõmissũ vt aliquẽ debeant detinere ⁊ ipse cũ esset vir nobilis ⁊ discre t⁹ dimisit eũ ire p palatiũ q̃ si aufugiat nõ teneat q: potuit cõ fidere de bono viro.vir em̃ bonus neminẽ decipit gl.in.l.semp in conuentionib⁹.ff.de re.iu.facit gl.in c.expedit.xij.q.j.hinc ẽ qđ dicimus q̃ viro honesto ⁊ bono remittit cauẽdi onus glo. in.l.j.ff.de ripa mu.facit no.dictũ ℬal.in.l.quot.ℒ.j.ff.de her. instit.q̃ multũ vt̃ deseruire ꝓhac ꝯcordia vbi dicit bal.q̃ sivnũ
104 fuit dictum † ⁊ aliud reperiat scriptũ p notariũ q̃ si notari⁹ qui hoc scripsit erat bon⁹ ꝓsumit qđ erroze istud fecerit.⁊ ita ꝓcedat dictũ ℬar.ibi q̃ istud no.facit gl.sin.in.c.illud.xl.di.q̃ dixit q̃ ꝓsumit ꝓ nobilib⁹ in his q̃ sunt nobilitatis aut ℞o non erat ita bonus sed poti⁹ mal⁹:⁊ tunc ꝓsumẽdũ est q̃ dolo illud fecerit ⁊ ꝓsumem⁹ ipm falsariũ:ita dicim⁹ in ꝓposito q̃ si no tari⁹ cõficiat instrm̃ nõ solẽne si quidẽ notari⁹ erat bon⁹: inte gre fame ꝓsumam⁹ qđ omiserit dolo: sec⁹ ℞o si nõ esset ita bo ne fame:facit qđ dixit.d.An.in.c.cũ olim in.j.col.de re iud. qđ ℔ alr nõ credat testi sine iuramẽto.l.iuris iuran.C.de test.tamẽ
105 † credit dicto magni viri sine iuramẽto:ꝓ veritate huius dic to vide oĩno mod.in.ij.q.basilica.ij.tractat⁹ facit qđ dixit bal dus in.l.captatorias.C.de testa.mil.vbi dixit q̃ si testator com misit alicui declarationẽ incertoz male ablat.⁊ ille declaue rit se eum esse illum cui debeant illa incerta male ablata q̃ sta bitur dicto suo sine iuramẽto si est ꝓsona honesta ⁊ ita limitari põt qđ dixit ℬar.in.l.teopõp⁹ de dote.⁊.in.l.j.ff.de ver.obli. vbivo.q̃ qñ sumus in casu in quo stet dicto vnius intelligit sez cũ iuramẽto suo qđ intelligat esse vex nisi eẽt honesta ꝓsona.vi de bar.ī.l.de q̃b⁹.ff.de leg.j.q̃ro qual⁹ cõsuetudo ꝓbet vbi stat dicto doctoris q̃ ita de ꝓsuetudine obseruet:vide q̃ ibi dixi fa cit qđvol.ℬal.in.c.iurauit.de ꝓba.in.iij.col.vbi dixit q̃ ℔ al⁹ post cõclusum in cã nõ possint admitti ꝓbatiões vt in cle.testi bus de testi.⁊ in autẽ.q̃ semel.C.de ꝓba.c.auditis.de ꝓcur.tñ ꝓsona legalis admittit ad ꝓbãdũ post cõclusum in cã vid.pau lũ cõsi.ccxcviij.q̃ q̃d nõ dz credi dicto boni viri in p̃iudiciũ alte ri⁹ nec istud eũ a dolo excusat⁊ sic ex istis possunt reduci hec opi.ad cõcordiã.de hoc ẽt arg.vide p mod.in rñ.rub.de fide in stru.⁊ hec sufficiãt loco cõmẽti ad istud principium.Laus deo.

1 ℑ Signare põt testes testm̃ vno anulo vel ꝓprio vel alieno.
2 Sigillare sigillo alteri⁹ an ⁊ q̃n possit quis.
3 Notarius qđ apponat signũ in instrumentis an illud sit de sub stantia instrumenti.
4 Tabellio an possit ꝓhibere alteri ne signũ suum assumat.
5 Signari põt testm̃ nisi anulo hñte impressionẽ caracteris.
6 Sigillis ⁊ bullis an credatur.
7 Nũcio afferenti aliquod signum mittentis puta gladium anu lum vel claues ⁊c.an credatur.
8 Literis testimonialibus an credatur.
9 Signis ⁊ signaculis res cognoscũtur.
10 Sarcine siue balle mercatoz presumuntur esse eorum quorum sunt signa.
11 Signũ qđ apponit in animali si cõtradicitur facit presumptio nem non autem probationem.
12 Repzesalias habẽs cõtra senenses nõ põt capere mercãtias existẽtes penes mercatorẽ perusij habentes signum mercato ris senensis
13 Sigillum solũ an sufficiat ad probãdum qđ epistola fuerit mit tentis.
14 Capiẽs aliquẽ per mantellum vel vestem dicitur illum capere personaliter siue in personam.
15 Clericũ pcutiẽs sup biretũ vel caputium ōz sup capite percu tere ⁊ incidit in canonẽ late sententie excõicationis.
16 Signato cõtinẽte intelligit cõtentũ signatũ ⁊ si sacculus sit si gillatus acta dicuntur esse sigillata.
17 Snia an ⁊ quando possit ferri de nocte.
18 ℞igoz iuris relaxatur ꝓpter multitudinem actuum.
19 Hospes non tenetur hospitari quando est grauatus multitu dine hospitantium.
20 Actionis nomen an necessario debeat in libello ꝓponi.

1 **Possunt autẽ** Testes signare † testm̃ vno anulo vel ꝓprio vel alieno.h.d.fm Are. hic habes primo not.ex isto tex.q̃ licitũ est signare testm̃ anu lo vt hic idẽ dicas q̃ erit licituz signare quolibet alio signato rio habente tm̃ caracteres.l.ad testium.ℒ.signum.ff.eo.⁊ ꝓ Jo
2 an.de pla.hic.℄ Scõo no.in fi.q̃ ℔s † põt sigillare signo alte rius vt hic.⁊.l.ad testiũ.ℒ.si ab ipso.ff.eo.prealle.⁊.l.si vnus.C. eo.⁊ nedũ alterius extranei sed ipsius testatoris vt.d.ℒ.si ab ip so.quid si notarius attestat in instro partes suum sigillũ appo suisse si tm̃ nũc non appareat adesse an ei credatur videas Ale. consi.xcviij.in.j.vol.idẽ cõsi.ponit ꝯsi.lxxxviij.in.iiij.vol.quod intellige vex fm.d.Christo.⁊ Are.hic in testibus signantibus secus autem in tabellione qui signum suum cõsuetum dz appo nere non aũt alio signo signare ita dixit ℬal.in.d.l.ad testium ℒ.j.ff.eo.⁊ ℬal.in.c.significauit per illum tex.extra de ap.⁊ ibi mod.facit tex.in.l.fi.C.de assesso.in ver.signum qđ solitũ ẽ car tis imponi vide que dixi in.l.qui quadraginta.ff.ad treb.in pri mo no.in fi.⁊ vide q̃ dixi in ℞ub.sol.mat.⁊rõ est q: signa debẽt poni per notarium in instrumẽtis vt possit postmodum ex illis facilioz fieri comparatio ad alia instrumẽta.ℒ.opz:vbi per gl.ī auf.de fide instru.⁊ p gl.in.ℒ.itẽ lex Cornelia de pub.iudi.qđ recte fieri nõ posset si diuersis signis vteret⁊ p hoc adduco bo nã gl.in.ℒ.sz si instra ī autẽ.de fide instr.in ver.addĩciatur. Se cundo limita nisi essemus in magnis negocijs q: tunc non lz si gnare sigillo alterius ita vt velle gl.in.c.inter dilectos inver.de lete.⁊ ipsam ad hoc alleg.Are.hic:sed certe.d.gl.non vt̃ vera p tex.nostrum.⁊.d.ℒ.si ab ipso ⁊.d.l.si vnus vbi in testamẽtis po test quis signare sigillo alterius ⁊ tamen clarum est qđ in testa mentis agitur de magno negotio cum de tota hereditate aga tur.facit tex.in.l.iubemus in fi.in versi.in tam necessaria causa C.eo.facit tex.in.l.fi.C.de fideicom.⁊ maxime cum in testamẽ tis lex subtilissime ꝓcedat in eius ordinatione.l.cum antiq̃tas C.eodem.⁊ maxime istud putarem esse verum qñ sigillãs sigil lo alieno hoc protestatus fuisset iuxta not.per Specu.in titu. de proba.ℒ.videndũ.ver.⁊ nota.⁊.j.dicetur.℄ Unde pro con cordia sic mihi videtur esse dicẽdũ qđ aut sumus in actibus in quibus prestat fides sigillo tanq̃ auto.vt in casibus in quib⁹ si gillũ apponit ad ꝓbatiõem vt in priuilegijs ⁊ alijs hmõi ⁊ isto casu dicerẽ qđ quis non põt signare sigillo alieno in causis ar duis.⁊ eo maxime qñ de hoc non faceret mentionem aut ℞o su mus in causis in quibus sigillo non prestat plena fides:sed so lum apponunt vt ipsa testes recognoscant si ipsis cognitis at testentur vt est in casu nostro scilicet in testamẽtis in quib⁹ nõ apponuntur sigilla ad probandum sed vt testes habeant illa re cognoscere ⁊ illis cognitis habeant testificari.l.si q̃s ex signa toribus.⁊.l.qđ si ab initio.ff.quẽadmo.te.⁊ isto casu dicerẽ qđ sufficiet signare alieno sigillo indistincte siue simus in magnis negocijs siue non ⁊ maxime qñ de hoc fieret specialis mentio ꝓ qua concordia faciunt no.per Jo.fab.hic.⁊.d.Alex.in.d.l.si vnus.℄ Tertio intelligas tex.istum: q: vnus testis bene põt signare sigillo alterius vt hic.tm̃ vnus non poterit signare pro alio sed est necesse qđ ipsi propria manu signent ita dixit Aret. hic arg.tex.in.l.pe.ff.eo.vbi videtur tex.velle idẽ i subscriptiõe videlicet quod vnus non potest scribere manu alterius:sed est necesse qđ ipi sescribant manu propria vbi gloss.qđ dictum est valde nota.ad extensionem.d.l.penul.si est verũ.tamen de hoc satis dubito.℄ Sz an sit necesse in casibus in quibus vnus te stis signat testamentum sigillo alterius sit necesse de hoc prote stari in sua subscriptione:⁊ Bart.in.d.ℒ.si ab ipso.tenet quod sic post Specu.in titu.de proba.ℒ.videndum.ver.⁊ not.⁊ An ge.in.d.ℒ.si ab ipso.⁊ glo.in.c.inter dilectos in ver.delete.pre alle.⁊ Ant.de But.in.c.ij.de fide instrumẽ.etiam in pe.colũ.⁊ Specu.in titu.de citatione.ℒ.iam de citatione ver. literis ⁊ p Aret.Joan.de pal.⁊.d.Christo.⁊ ratio fm Pau.de cast. post Dyn.in.d.ℒ.si ab ipso:q: si vteretur sigillans alieno tanquam proprio incideret in falsum alleg.textum in.l.lex Cornelia.ff. ad.l.Corne.de fal.sed melius facit fm domi.Alexand.in.d.l. si vnus tex.in fin.in.l.eos in princip.⁊.l.falsi.in prin.ff.eo.sed ego allego textum in.d.ℒ.item lex Cornelia institu.de publ.iud.sed Joan.fab.hic videtur fuisse in noua opi.vt refert domi.Alexã. in.d.l.si vnus nã ipse dicebat qđ aliqñ sigilla apponunt nonvt illis detur plena fides:sed solum apponuntur ad finẽ vt testes ipsa recognoscãt ⁊ ipsis cognitis attestẽtur vt in casu nro.naz

in testamētis ꝛ solū adhibenꝫ sigilla vt illa testes habeāt recognoscere ꝛ illis cognitis testificēꝫ. l. fi. q̄s ex signatorib⁹ ꝛ. l. cuz ab initio. ff. quēadmodū test. ape. ꝛ isto casu dicit ipse q̄ idistī. pōt q̄s sigillare sigillo aliēo dato q̄ ō b̄ nō faciat mētionē ꝛ b̄ p iura ista q̄ videnꝫ velle indistincte q̄ in testamētis q̄s possit signare sigillo alieno. ergo. l. de ꝓtecio de publiciana. l. vnica. §. finaūt ad deficiētis. C. de cad. tol. c. ad aud. de decimis. cū vul. autꝫo si sumus in casib⁹ in q̄bus fides adhibeꝫ sigillo tāq̄ autentico vt qñ apponiꝫ ad ꝓbādū ꝛ isto casu vī dicendū: q̄ non possit sigillare sigillo alieno nisi de hoc ꝓtestēꝫ. ꝛ ita ꝓcedūt in ra in ꝯriū allegata. Et hāc sniam Jo. fab. dicebat. d. Alex. in loco. s. allegato satis fore ꝓbabilē. tñ ꝓpter hec nō puto recedē dū a cōi snia ꝓ qua facit. nā er quo q̄s vtiꝫ signo alieno tanq̄ ꝓ ꝓrio sine simus in testamētis sine alijs causis semp incidit i falsum vt est gl. in. d. §. item lex cornelia. j. de pub. iud. ꝛ p glo. in. l. lex cornelia la. ij. ff. de fal. ergo sequiꝫ q̄ ex quo testis alieno signo signauit nec de hoc ꝓtestat⁹ est tanq̄ vtatur alieno signo vt ꝓrio incidet in penā falsi: nec valebit talis signatio. Querebat hic Jo. de pla. ꝛ Are. an † de substantia instrumēti sit q̄ notarī⁹ apponat signū in instrumētis. ꝛ Bar. i ꝓhe. ff. in. iij. col. v. ij. aduerte dicit q̄ de hoc habuit magnā. q. ꝛ tādē ipse determinat q̄ iure nō cauꝫ q̄ sit necessariū apponere signū i instrumētis tñ bñ iura videꝫ declarare q̄d habeat ꝓportare si in instrumentis apponaꝫ. alleg. gl. in. l. generali. C. de tab. lib. x. que enumerās substantialia instrumēti nō apponāt in substātialia: q̄ apponaꝫ signū. ergo. l. a patre furioso. ff. de his que sunt sui vel alieni. in. §. actionū de act. ꝛ illā gl. allegauit ad hoc Jacob. de are. vt refert ipse ibi in. d. l. ad testiū. §. si quis ex testib⁹. ff. eodē Dicit tñ ipse q̄ si de cōsuetudine est q̄ apponaꝫ poni dꝫ alleg. not. ꝓ gl. in autē. vt ꝓponaꝫ nomē imꝑatoris ꝛ cū hac snia trā sinit ipse idē Bar. in. d. §. si q̄s ex testibus cū hac etiā snia vī ꝓtransire Jo. and. in addi. ad spec. §. j. v. notarij. in fi. ꝛ cuꝫ hac snia vī ꝓtrāsire Jo. de pla. hic ꝛ Are. ꝛ. d. an. in. c. j. de fide instrumē. hanc etiā opi. tꝫ Jmo. in. d. c. j. vbi dicit q̄ cōis snia docto. est q̄ de iure nō est necesse illud apponere: lꝫ sit vtile vt apponaꝫ q̄ melioꝛ poterit fieri comparatio. d. §. oportet. ꝛ Jmol. et Ro. ꝛ Alex. in. d. rubꝛ. de ope. noui nunc. ꝛ q̄ de cōsuetudie sit q̄ in instrumēto apponaꝫ signū vī velle gl. in. l. ij. §. si dubiteꝫ. ff. quēad. test. aper. Sed Spec. in tit. de fide inst. §. breui. in fi. vī tenere q̄ non valeat instrumētum si nō habeat signum ꝛ idē tenet Bal. in. l. lucī⁹. ff. de testa. mili. ꝛ in repe. rubꝛ. de fide instru. ver. hic dubitaꝫ. ꝛ idē tenet Bal. in. l. si quis ex argētarijs. §. si initium. ff. de eden. v. quero q̄d de signo tabellionis. ꝛ in. l. non aliter. ff. de adop. idem vī tenere. d. Abb. in. c. j. extra de fide instru. vbi ꝓximo refert Jo. an. in. d. addi. in ver. notarij. tenētem q̄ nō est de substantia instrumēti q̄ apponaꝫ signū in instrumento tñ dicit ipse q̄ gl. i autē. de fide instru. §. sed si instrumenta vī tenere ꝯrium q̄ ipse non vidit. ꝛ iō dicebat ipse q̄ de iure sibi videbatur dicendum q̄ vno mō signum sit de substātia instrumēti ꝛ si nō apponit q̄ vitiabitur instrumentum ꝛ hoc p d. gl. tū etiā qꝛ hoc est de generali cōsuetudine. itē qꝛ hoc fit ad inueniendā veritatē facilī⁹: maxime qñ est instrumētū de facto antiquo. §. oportet in autē. desi de instr. ꝛ not. ꝓ gl. in. d. §. itē lex cornelia tñ dicebat ipse no. esse opi. Jo. an. in ꝓctica qꝛ non ē modice auctoꝛitatis ꝛ ꝓ hac opi. facit tex. fm eos in. l. fin. C. de assesso. in ver. signū q̄ solitū est cartis apponi. facit etiā tex. in d. §. si q̄s testibus tñ in veritate. d. iura non videnꝫ hec de necessitate req̄rere ad validitatē instrumēti vt dicebat Bar. in. d. ꝓhe. nec videaꝫ loqui in instrumēto vt est questio nostra. ꝓ hac etiā opi. q̄dā vt refert Ro. in. d. rubꝛica de ope. noui nun. q̄ signum sit de substantia instrumenti solet allegare tex. in. l. ī fraudē. §. quoties. ff. de iure fisci. in ver. manu cōmētariēsis lannotāda sunt tñ dicit ipse q̄ ille tex. nō ob. qꝛ illud ver. annotāda sunt dꝫ exponi. i. subscribēda: vt ibi exponit gl. ꝛ ita tu teneas q̄ de substantia in instrumēti publici nō est necessarium signū de iure sed tñ in his locis in q̄b⁹ de cōsuetudine est. lꝫ mō nūc cōtigit dubitari quo in loco apponēdū sit signū qñ apponaꝫ ꝓ notarium in instrumēto. ꝛ Bal. in. d. l. si q̄s ex argētarijs. §. si initium. ver. quero q̄d de signo tabellionis dicit q̄ est ponendū i fine instrumēti allegat. not. per Cy. in. l. cōtractus. C. de fide instrumē. in vlt. q. ꝓ quo allego op. casum in. l. hac cōsultissima ī ver. finē aūt testamēti subscriptiones ꝛ signacula testium. C. eo. sed Bal. in. l. nō aliter. ff. de adop. dixit q̄ nō est determinatus locus in iure in quo debeat poni signum vnde ipse dicit q̄ ꝓterit apponi in ꝓrin. ꝛ in fi. ꝛ idē vī vol. Bal. in. d. §. si quis ex testibus vbi dixit nō esse cprādū an signū apponaꝫ in ꝓrin. vel in fi. ꝛ iō dicit ipse q̄ q̄dā notarij apponūt in ꝓrin. ꝛ q̄dā in fi. dicit tñ ipse q̄ subscriptio secus dꝫ fieri in fi. argumen. l. ꝯctus; C. de fide instr. lꝫ tu allega tex. in. d. l. hac cōsultissima ꝛ ibi do. me⁹ q̄ istud voluit post Paul. de cast. ꝓ illū casum. ꝛ ego etiam allego glo. in. §. sed si instrumenta in. d. autenti. de instru. ca. et fi. in ver. addiciatur quid dicendū dico q̄ si loq̄mur in subscriptione ꝛ dico quod est necesse quod fiat in fine. nec potest. l. ꝓrin. fieri. ꝛ ita vī velle gl. ī. d. ver. addiciaꝫ ꝛ ꝓ ea q̄. §. dicta sūt si vo loq̄ris de signo ꝛ isto casu. d. q̄ opi. Bal. in. d. §. si q̄s ex testib⁹ vī esse vera nā cū signū nō apponaꝫ in instrumento nisi vt possit meli⁹ fieri cōparatio instī. d. §. opꝫ satis est i ipo q̄ apponaꝫ sine in ꝓrinci. sine i fi. qꝛ semp poterit fieri cōpatio i quocūq̄ loco fuerit. itē qꝛ ista ē modica solēnitas sicut dicim⁹ de signo crucis ī iuētario ꝛ de innouatiōe diuini nois in istō. vt nota in rub. de ope. no. nun. ꝛ in. l. ij. §. ꝓi⁹. ff. de vul. ꝛ iō si nō esset apposita nō vitiaret instm. §. fi. l. j. de ven. inspi. facit op. q̄ no. Jo. and. in ꝓcal. add. in v. notarij. ergo multo min⁹ vitiabit si fuerit apposita lꝫ nō in loco cōueniēti: facit q̄d no. i. l. j. C. de rei vxo. ac. ꝛ i. c. examiata. de iud. iste eī ordo ꝓposter⁹ nō dꝫ vitiare. l. ꝓpositeri. C. de testa. ꝛ p no. in. d. §. ꝓi⁹. ꝓ hoc ēt facit tex. tus in. d. l. si q̄s ad testiū. §. fi. ff. eo. ꝛ q̄d vol. gl. hic inver. testiū q̄ vol. q̄ satis est signare testm in linteo in quo ē inuolutū ꝛ sic nō vī referre ī quo loco signatū fuerit instm dūmō signatū fuerit vñ ego dico q̄ in hoc erit attēdēda cōsuetudo ipsi⁹ notarij: et ita dixerūt mo. in rub. de fide instr. tñ dico q̄ loc⁹ magis cōueniēs ad signādū istm est in fi. ꝓ casum in. d. l. hac consultissima.

4 ¶ † An aūt tabellio possit alteri ne signū suū assumaꝫ, ꝓhibere ꝛ Jo. d̄ pla. hic tꝫ q̄ sic ꝛ idē i mercatoꝛe. qꝛ poterit ꝓhibere alium ne suis signis vtaꝫ in ballis ꝛ alijs. alleg. no. ꝓ Bar. in trac. suo de insignis ꝛ armis tu v. ovi. Bal. in. l. j. s. q̄ res ven. nō po. ꝛ in sua. q. incipit accusat⁹. de vi turbatiua ꝛ p. d. An. in. c. dilecta. de excess. ꝓla. vbi p oīa ꝯcoꝛdat cū bar. in. d. suo trac. ꝛ p. d. Alex. in. d. l. si vn⁹. Capio gl. j. positā sup verbo pñt anulo. ꝓ cuius expeditione arguo ꝯ istū tex. hoc mō dicit hic q̄ testes possunt signare anulo testm. sed certe istud vī esse falsum qꝛ debet signari signis ꝛ caracterib⁹ vt ꝓbat tex. i. §. signū in. l. si q̄s ad testiū. ff. eo. vñ ꝓpter hoc ē facta gl. nostra q̄ dicit q̄d tex. iste q̄ dicit q̄d testes possunt signare anulo dꝫ intelligi de anulo habēte caracteres q̄ oꝛ signatoꝛi⁹ ꝛ sic i eo erat sigillū: nō alio signo nō habēte caracteres vt ē casus in. d. §. signuz ꝛc. Ex hac ita q̄ gl. habes no. fz. d. chꝛisto. hic q̄d

5 † signari nō pōt testm nisi anulo hñte iꝑessionez caracteris sꝫ mō nūc ipse q̄rit qualis dꝫ esse iste caracter. ꝛ ipse ꝓrio arguit ꝛ dicit q̄d nō vī referre q̄lis sit iste caracter q̄ēadmodū nō refert an q̄s suo vel alieo anulo figillet. vt hic. ꝛ. d. l. si vn⁹. ꝛ. d. §. si ab ipso. in ꝯriū ipse arguit imo dicit ipse q̄d vī q̄ talis caracter dꝫ habere nomē sigillātis ꝛ figurā ꝓsone sue. c. inter dilectos de fide instru. l. decernim⁹. C. d̄ aque ductu ꝓ hoc ēt facit q̄d dixit dñs in cuang. cuius hec imago ꝛ hec subscriptio ꝛc. vñ ipse dicit q̄d ex mēte doc. sic possem⁹ dicere q̄d aut loq̄mur in testamētis sigillādis ꝛ tūc nihil refert q̄lis sit imposit⁹ caracter ipsi anulo signatoꝛio: qꝛ appositio talis signi nō fit ad ꝓbādū sꝫ ad sigillādū ipm testm: iō q̄ testes tenēꝫ cū de iurib⁹ testamēti agiꝫ recognoscere signa sua. l. si q̄s ex signatoꝛib⁹. ff. quēadmodū te. ap. aut loq̄mur ī alijs actib⁹ ī q̄b⁹ sigillū apponiꝫ ad ꝓbādū ꝛ tūc tale sigillū dꝫ cōtinere nomē sigillātis qꝛ talis appositio sigilli ad ꝓbationē ꝛ ita ꝓcedat. d. l. decernim⁹ nec ē op⁹ q̄d habeat figurā sigillātis: nec ob. d. c. inter dilectos qꝛ dicit ipse fateoꝛ q̄d si figura apposita in sigillo eēt multū digregata a forma sigillātis redderēꝫ sigillū suspectū q̄d ei dicit ipse si eps vel doctoꝛ sigillaret sigillo habēte iꝑessionē hois armati certe sigillū redderēꝫ suspectum ꝛ eodē mō si capitane⁹ armoꝛ sigillaret sigillo habēte iꝑessam formā epi vel doctoris certe redderēꝫ sigillū suspectū ꝓ hoc adduco nā tale dꝫ esse sigillū vt deducamur in notionē sigillantis l. stigmata. C. de fab. lib. x. sicut ēt dicimus in noīe q̄d dꝫ eē conueniēs rei cui imponiꝫ. §. est ꝛ aliud. instī. de dona. ergo sequiꝫ q̄d q̄ñ nō reperiꝫ sigillū aptū ꝛ cōdecēs sigillāti. q̄d ꝓsumem⁹ si sigillū suspectū. q̄d ei nō est verisīle ē q̄dā falsitatis ymago. l. milites. §. opꝫ. C. de q̄st. c. nō ē verisīle de ꝓsum. l. nō ē visīle. cū vul. ff. q̄d met. cā. sed non est verisimile doctoꝛem sigillasse cum impꝛessione apta capitaneo ergo ꝓsumendum est hanc esse quā dam ymaginem falsitatis: ꝛ per consequens sigillum redditur suspectum. ꝛ ita ꝓcedat tex. in. d. c. inter dilectos sit ergo firma conclusio quod sufficit sigillū habere nomē sigillantis: q̄d tamen limita fm eundem: hic nisi ꝓbaretur q̄d talis sigillās vteretur alio sigillo non habente nomen suum. argu. tex. in. c. significauit. in ꝓrinci. extra de appel. ꝛ. c. dilectus; extra de fide instru. secundo limita nisi sigillans ꝓtestaretur quod sigillauit sigillo habente talem caracterem: vt per glos. in. d. c. inter dilectos faciunt ea que dicta fuerunt supꝛa in text. vbi dictū fuit q̄d q̄s pōt sigillare alieno dūmō hoc ꝓtestēꝫ ergo cadē rōne est dicēdū q̄d possit alio sigillo habēte aliū caracterē dūmodo

6 modo hoc pteſtet. ¶Sed iuxta p̄dicta q̄ro ꝛan credat ſigillis ꝛ bullis vide aliq̄d p tex.ꝛ ibi mod.in.c.ij.de ſol.vide pau. cōſi.cxlviij.vbi ponit vnuꝫ caſum in quo creditꝛ ſcripture dato q̄ negeꝫ ſubſcriptio notarij vel ſigillū ꝛ Bal.in.l.pacta nouiſſima.C.de pac.dicit q̄ de iure cano.creditꝛ ſolūmō ſigillis pſonarū in dignitate cōſtituratū vt ſunt epi ꝛ ceteri homines iuriſdictionē habētes de quo tñ dicas vt p cano.in.c.poſt ceſſionē. de ꝓba.ꝛin.c.ij.de fide inſtru.ꝛ p Cy.in.l.ſi qua p calumniā de epi.ꝛ clc.ꝛ gl.in.d.l.pac.ꝛ ibi.do. meus ꝛ iō inoleuit ꝓactica q̄ q̄ ꝓducat inſtrm publicū de longinquis partibus q̄ ſemp ille q̄ ꝓducit illud oporter literas teſtimoniales p quas atteſtetur illū fuiſſe notariū publicū q̄ illud inſtrꝫ cōfecit aliter nō crederet illi inſtrō ꝛ ille litere habēt ſigillū eius q̄ atteſtat ꝛ de hiſ inſtris hꝫ p gl.i.c.neceſſe i ff.inſtris de ele.ꝛ p.d.An.i.d.c.poſt ceſſionē in.viij.col.ꝛ i.c.j.i.iiij.col.de fide inſtr.p Bal.ꝛ Saly.in.l.cō paratiōes in.xj.col.C.de fide inſtru.de iſtis tñ literis teſtimonialibus an eis credat dic vt per mod.in repe.rubꝛice de fide inſtru.ꝓpe finē limita tñ hoc ſing.q̄ talibus literis teſtimonialib⁹ nō credeꝫ q̄ñ tractat d̄ magno p̄indicio ita dixit ſin.Paul. de caſtr.in cōſi.ccv.incip.videdū eſt vtrū fides adhibenda ſit ꝛ ipſum refert ꝛ ſequit do.mens in.d.l.pacta nouiſſima q̄d no. ſed loquit q̄ñ ſunt ſolius poteſtatis loci vt ibi habes. ¶Que
7 ro etiā de alia q̄one an credat ꝛ nūcio afferēti aliq̄d ſignū mittētis vt puta gladiū anulū vel claues vt quotidie videmus fieri q̄ aliquis dat anulū vel claues alicui vel q̄d ſimile ad aliq̄d recipiendū de domo vel ab amico vt ſic viſo ſigno fides nuncio adhibeat an ſi tradēs vigoꝛe talis ſigni tradat rē petitam ꝛ poſt modū nūci⁹ aufugiat iſte tradēs ſit excuſatus ex eo q̄ iſte crediderit illi ſigno ꝛ ꝓ clariori intelligētia huius q̄onis q̄ quotidiana eſt ꝛ vtilis altius exoꝛdiar ꝛ quero an ſi aliquis tradiderit aliquā rē alicui nuncio alteri poꝛtādā ꝛ poſtmodū nuncius aufugit vel aliquo caſu pereat res miſſa ꝛ ſi liberatus tradens in hoc aduerte q̄ aut fuit actū exꝓreſſe intermittētē ꝛ cum cui res mittitur vt ipſe debitoꝛ deberet afferre: vel etiā ſi eſſet actū tacite vt q̄ qualitas rei vel perſone hoc exigebat ꝛ iſto caſu ſi mittens per aliū mittat ſiue mittat per nunciū diligentē ꝛ ſufficientē ꝛ idoneū ſiue nō. ſemper ſi res pereat vel nuncius aufugiat ꝓibit res periculo mittētis ita dixit glo.ꝛ ibi Bar.in.l.cū qui.§.fi.cū.l.ſeq.ꝛ ſe.ff.cōmo.rō eſt q̄ ex quo ſpecialr actū fuit vt ipſe deberet afferre ſtatim ex quo per aliū mittit dr eſſe i culpa.l.ſi ꝓcuratorē.§.tutoꝛes.ff.cōmo.ꝛ hec eadē etiā ꝓcedent q̄ñ fuiſſet actū vt mitteres p certū nunciū inter nos nominatuꝫ per ſupꝛadicta ꝛ per glo.in.d.l.cū qui ꝛ ibi Bar.aut vero non fuit actū intermittentē ꝛ cū cui mittitur per quē deberet remittere ꝛ iſto caſu dico q̄ ſi pōt imputari culpa mittenti vtputa q̄ miſit nunciū inſufficientē vel nō notū vel cū poſſet mittere magis ſufficientē miſit minus ſufficientē ꝛ iſto caſu periculum erit creditoꝛis.l.ob eā rē.ff.ꝓ ſoc.vide Bal.cōſil.ccccxxvj.Franciſcus in.ij.vol.quid ſi debitoꝛ miſit creditoꝛi pecuniā per nunciū reputatū fidelē qui poſtmodū infideliter ſe geſſit ꝛ an debitoꝛ liberet cedēdo actiones creditoꝛi.aut vero nō pōt imputari culpa mittēti vtputā q̄ miſit nūciū idoneū ꝛ ſufficientē ꝛ notū ꝛ iſto caſu excuſabit mittēs caſus eſt no.i.l.argētū.ff.cōmo. ꝛ ita dixit Bal.in.l.is qui.C.de fur.ꝛ Bar.poſt gl.in.d.l.euꝫ q̄ ꝓ quo facit nā excuſatur quis ſi credidit bono viro.l.a bone fidei ꝛ qō ibi Ang.ff.de rei vē.l.titio fundus.ff.de ꝓdi.ꝛ demō. vbi per gl.vir enim bonus neminē decipit gl.in.l.ſemp in cōuentionibus.ff.de reg.facit gl.in.l.j.ff.de ripa mu.ꝛ vid.q̄ late dixi ſupꝛa in.§.antecedēti in fi.p̄dicta tñ limitarē niſi mittēs fuiſſet debitoꝛ in genere: q̄ñ iſto caſu dico q̄ nunq̄ excuſaret ſiue miſerit rē p nunciū fidum ſiue non rō eſt: q̄ genus nunq̄ perire pōt creditoꝛi ꝛ ſi perijt: perijt dño.ꝛ ſic mittēti.l.incendiū.C.ſi certet.facit.l.ſi quis vxoꝛi.§.apud labeonē.ff.de fur.ꝛ qō ibi no.ꝛ iſtud ſatis fuit de mēte Bal.in.d.l.is qui.ꝛ idē ſequit Romā.in l.ex legati.ꝛ ibi dixi in.j.vol.ff.de ff.ob.ꝛ ibi vide oīno Aret. q̄ pungit cōtra iſtā cōem ſuiam ꝛ iſta oīa ꝓcedūt q̄ñ nūcius fuit miſſus āb ipſo mittēte ſed ſi nūcius fuiſſet miſſus ab eo cui res dꝫ referri ꝛ iſto caſu eſt aduertēdū q̄ aut iſte nuncius ferrebat literas dñi vt ſibi traderet.ꝛ ille tradidit ꝛ tradēs eſt excuſat⁹ nec iſto caſu diſtinguo eſſet debitoꝛ tradēs in genere vel in ſpecie: q̄ñ ſemp tradēs erit excuſatus ꝛ liberatus ꝛ rō ē q̄ ex q̄ creditoꝛ vult q̄ det illi nuncio ſtatiꝫ ex quo debitoꝛ tradidit eſt liberatus ꝛ res efficit creditoꝛis.ꝛ iō ſi perit: perit ꝑiculo creditoꝛis.l.lxij.cū ibi no.ff.de cōſti.pe.ꝛ ita dixerūt mod.in.d.c.ſignificauit.de app.in.iiij.col.circa medium p̄dicta tñ limita q̄ñ ſcriberet creditoꝛ exꝓreſſe vt rē daret tali nūcio ꝓ hoc etiā facit qō no.dixit Bal.in autē.hoc ius poꝛre.in fi.de ſac.ſan.eccl. vbi plus vol.q̄ ſi eſſet eccle.que cōſtitueret nunciū ad recipiendū mutuū ꝛ mutuās tradiderit tali nuncio q̄ dato q̄ nuncius aufugiat cū pecunia q̄ periculū erit eccl.ꝛ nō mutuantis quia iſte caſus fortuitus non debet imputari creditoꝛi ſed debitoꝛi cuius pecunia facta eſt.d.l.incendiū qō eſt valde no.vt referūt mo.vbi ſupꝛa. Secus aut ſi creditoꝛ ſcriberet vt mitteret rē vt puta ſcribebat in litera vt deberes mittere codicē quē tūc cō modaueram nō autē exꝓimebat in litera per quā deberes remittere ꝛ tu tradidiſti nūcio iſtas literas poꝛtāti ꝛ iſto caſu nō excuſareꝫ tradēs ſi nūcius aufugiat ratio eſt q̄: nūcius iſte fuit miſſus ad requirendū ꝛ cōmonendū vt mitteres nō autē ad recipiendū iſte eſt no. caſus in.l.ſi mei cauſa in fine.ff.cōmo. ꝛ ibi Bar.qō eſt bñ no.ꝓ mercatoꝛib⁹ ꝑm Bal.in.d.l.is qui in fine. ꝓ hoc facit ꝑm mo.vbi ſupꝛa q̄ ad recipiendū ſolutionē req̄ritur ſpeciale mandatum.l.hoc iure ꝛ.l.vero ꝓcuratoꝛi.ꝛ ibi glo.ꝛ Bar.de ſol.ꝛ iō ex quo talis nūcius non habebat ſpeciale mandatū ad rē recipiendam ſi ille tradidit ſibi dꝫ imputare. Iſtud tñ limita niſi nuncius qui poꝛtaret tales literas foꝛet cōſuetus gerere ſimilia negotia dñi: q̄ñ iſto caſu dicēduꝫ q̄ dato q̄ poꝛtaret tales literas in quib⁹ dicereꝫ vt rē remitteret non autē exꝓimeretur vt illi traderet nihilominus tradēs in caſu iſto excuſareꝫ argumēto.l.vel vniuerſoꝛum de pign.ac.l.qui ſe miſſes de vſu.l.titianus.ff.q̄ cū eo.et ita dixerunt moder. in.d.c.ſignificauit in loco ſupꝛa allegato ꝛ ꝓ hoc facit que nūc dicam. aut vero nuncius non poꝛtabat literas mittētis ꝛ iſto caſu aut tradēs dedit famulo cōſueto talia facere.ꝛ tūc ei non poteſt imputari ſi ei credidit ꝛ erit excuſatus.l.ſi.ff.q̄ cū eo: ꝛ.l.ſi quis ſeruo.ꝛ.l.fugitiuū.ff.de ſolu.ꝛ ita dixit Bart.in.d.l.eū.§. ſi.et i.l.ſi q̄s vxoꝛi.§.apud labeonē.ff.de fur. Iſtud tñ putarē eē verū niſi tradēs eēt debitoꝛ in genere: q̄ñ iſto caſu crederez q̄ nō eſſet excuſatus ex eo q̄ adhuc res iſta remāſit debitoꝛis ex quo ille erat falſus ꝓcuratoꝛ. et ſic res remāſit tradētis. et ſic dꝫ eē periculū ſuū.d.l.incēdiū.et ſatis vr fuiſſe de mēte Bar.in d.l.apud labeonē.in ꝓin.dū vo.q̄ tūc debitoꝛ generis libereꝫ ſi tradiderit rē habēti ad hoc ſpeciale mādatū et hoc ēt videnr voluiſſe mod.in loco vbi ſupꝛa. Aut vero iſte nūcius nō poꝛtabat lras mittētis.et tūc aut erat cōſuetudo in loco tradēdi huiuſmodi nūcius et iſto caſu tradēs rōne cōſuetudinis erit excuſatus ita dixit Abb.i.c.ſignificauit per allegatū argumētū not. per Bar.in.l.nemo eſt q̄ neſcit.ff.de duo.reis facit.d.l. vniuerſoꝛū.et cū hoc dicto ꝑtranſeūt mod.in.d.c.ſignificauit qō tñ ſemper ego intelligerem ſi erat debitoꝛ ſpeciei ſecus ſi generis per ſupꝛadicta. Aut vero nuncius non erat conſuetus iſta facere nec erat conſuetudo in loco.et tūc aut poꝛtauit aliquid ſignū ipſius mittentis puta anulum vel clauem vel quid ſimile per q̄ ſigna veriſimiliter tradens deberet ei credere et iſta eſt q̄ſtio noſtra et iſto caſu dicatis q̄ tradens erit excuſatus ita dixit.d. Anto.in.c.ſignificauit argumento glo.ibi.et ita dixit in terminis Bart.in.d.§.apud labeonem vbi dixit q̄ ſi bidellus tradidit librum ſcholaris alicui poꝛtanti ſignum aliquid ſcholaris cui veriſimiliter bidellus poterat credere excuſatur bidellus ſi poſtmodum nuncius aufugit ꝓ hoc etiam ego adduco gl. in.l.papinianus.ff.de inoffi.teſtamen.inquantum glo.vol. q̄ p̄ toꝛ dabat aliquod ſignum emancipatis puta anulum aliquid ſimile vt illo viſo ius ciuile daret ſibi fidem q̄ erat cognitus a pꝛetoꝛe.ꝛ ideo dicebant mod.in.d.c.ſignificauit ꝑ illū tex. q̄ index poterit aliquē citare per nuntiū ſine literis dādo ſibi aliq̄ ſignum vt viſo ſigno adhibeat fides nuncio. Iſtud tñ mēbꝫ limita niſi perſona que poꝛtauit ſigna iſta veriſimiliter potuerit illa ſubtrahere: q̄ñ tunc tradens rem vigoꝛe talis ſigni nō excuſaretur argumento.l.vnice.§.ſed ne fraudandi.C.de lati.lib. tol.ꝛ in.c.eccleſia el ſcō vt lite pendē.facit q̄ nō.in.l.labeo.ff. de pac.ꝛ per Bar.in.l.fullo.§.q̄ tabulas.ff.de fur.ꝛ ita in terminis dixit.d.Ant.ꝛ poſt eū Imo.ꝛ ibi mod.i.d.c.ſignificauit. Secundo limita niſi eſſemus in his que ſunt grauis p̄iudicij q̄ñ tradēs iſto caſu veriſimiliter nō debuit credere talibus ſignis ita dixit.d.Abb.in.d.c.ſignificauit argumēto.c.literas de pꝛeſum.et no.per Imo.in.c.q: veriſimile eo.tit.et hoc etiaꝫ ſatis fuit de mente Bart.ꝑm mod.vbi ſupꝛa in.d.§.apud labeonem inquantum vol.q̄ tradens ſit excuſatus ſi veriſimiliter debuit credere illis ſignis ꝓ hoc ego adduco quod dixit Paul. de caſt.in cōſi.ccv.incip.videndum eſt vtrū ſit adhibēda fides ꝛc.
8 et ſupꝛa retuli vbi vo.q̄ licet alias literis teſtimonialib⁹ creꝺatur vt ſupꝛadictum fuit tamen ipſe dicit illud foꝛe verū niſi in his que ſunt magni pꝛeiudicij: quoniam tunc eis non creditur ergo ita dicamus in ꝓpoſito q̄ licet alias credatur nuncio poꝛtanti ſignuꝫ mittentis tamen non pꝛocedat in his que ſunt magni pꝛeiudicij. Tertio limita ſi nuncius poꝛtaret ſignum q̄ conſueuerat dñs mittere in huiuſmodi actibus. Secus autem ſi poꝛtaret ſignum q̄ dñs non ſolebat mittere ad illos actus ſed diuerſos q: tradens non debuit ei credere ne excuſaretur

iste est casus in.c. significauit ꝓallegato. ⁊ ibi mod. ℞. ij. not. q̄ capitulū. ⁊ ideo dixit ibi Bal. per illū tex. q̄ cauti debēt eē illi qui habēt rochas in custodia q; debent recipere contrasigna deputata nec debēt credere literis generalib⁹ ipsius dñi aut eius sigillo generali ⁊ si crediderint nō excusabunt q̄ bñ not. Quarto limita q̄ñ quis tradidisset tali nuncio rē debitā in spe cie secus autē si tradidisset rē debitā in genere: q̄m tunc si nuncius aufugiat periculū erit tradētis. d. ℣. itē apud labeonem. ⁊ ita dixerunt mod. in. d.c. significauit ℞. ij. no. hāc vltimā exposi tionē ⁊ ibi Abb. Aut℞o tradidit alicui nuncio nō consueto nec erat cōsuetudo q̄ huiusmodi nunciis traderent res nec affe rebat signū mittētis ⁊ istis casibus tradēs nō erit aliquo mō excusatus. d. l. eñ qui. ℣. fi. ¶ Sed q̄d si aliq̄s dixit alicui dato ei rē illā qui ipsam exposuerit noīe meo ⁊ vnus transiens audi uit ista ⁊ iuit ⁊ petijt nomine illius ⁊ debito; tradidit postmo dū iste nūcius aufugit cum re tradita cuius erit periculum ⁊ isto casu dicas q̄ aut debito; erat debito; in genere ⁊ isto casu pit debito; q; isto casu nō debuit tradere nuncio talez rē nisi sibi ostēderet specialē mandatū. ⁊ ita dixit Bar. post Dyn. in. d. ℣. itē apud labeonē per illū tex. in pr̄in. Aut vero erat debito; in spē. ⁊ tunc vertemur ad ea que supradicta sunt q; aut ei debuit ℞isimiliter credere vel nō vt supradicta sunt ⁊ ista oīa. te. mē. q; quotidiana sunt nec in multis locis ita reperies trutitana.

9 ¶ Anū etiam volo q̄ † notes in hac materia signo; quod di xit fing. Bal. in autē. dos data. C. de dona. ante nuptias vbi di xit q̄ ex signis ⁊ signaculis res cognoscūt ꝑ hoc adduco q̄d di xit dñs in euāgelio cuius hec ymago ⁊ hec subscriptio cesaris

10 q̄ ℊ sunt cesaris cesari ⁊c. ⁊ iō dicebat ipse q̄ † balle mercato; p̄esumunt esse eo; quo; sunt signa. ⁊ iō inoleuit practica vt si gnet scana ⁊ similia q; rōne talis signi p̄esumūtur eius q̄ signa uit q̄ no. hoc tñ limita vt vol. Tancre. de cometo post Dyn. et Buil. de sauzga. vt ipse refert in sua cōpēdiosa in. ℣j. Rñ. q. vlti

11 ma vbi dixit q̄ signū q̄ † apponit in animali si cōtradicit facit p̄esumptionē nō aūt ꝓbationē al's de facili posset quis p̄ina re aliquē dñio rei sue q̄d est not. nā de facili posset fraus cōmit ti. ⁊ iō ꝓhibitu; est sine auctoritate iudicis alienis rebus signa imponere. l. j. ⁊. ij. C. vt nemini liceat. ⁊ hoc modo itelligēda est ⁊ temperanda doc. vbi supra sic vt talia signa inducāt p̄esum ptionem nō autē verā p̄obationē domini. Circa ista tñ aduer te q; Jaco. de belui. q̄ Bal. in. d. autē. dos data nō vidit in sua

12 elegāti dispu. incip. duz in ducatu spoletano tenet q̄ bñs † rep salias cōtra senenses nō pōt capere mercātias existētes penes mercatorē perusij habētes signū mercatoris senēsis. ⁊ sic hoc casu signū nō inducit p̄sumptionez per quā transferatur onus probandi in p̄eiudiciū tertij possidētis cū signū sit res fallax. ⁊ sic ex hoc dicto habes scōam limitationē ad. d. Bal. in. d. au ten. dos data q̄d est valde no. ⁊ ita retulit siculus in repe. Rub.

13 de fide instru. vj. Bal. cōsi. clx. factum in. iij. vol. q̄ sigillans vi detur fateri omnia vera esse. Sed an † ad probandum q̄ epi stola fuerit mittentis sufficiat solū sigillū mittentis ⁊ Bart. in p̄oe. ff. in. iij. col. in fi. vī velle q̄ nō sed videtur velle q̄ fit necessaria subscriptio ⁊ sigillum ⁊ hoc per tex. in. l. ad testiu;. ℣. si q̄s ex testibus vbi ista duo videtur necessaria nec sufficit sigillum sine subscriptione vide mod. in suo nota. aliquis scripsit epistolam apposuit suū p̄opriū sigillū ⁊ in no. antecedētibus ⁊ sequē. vbi nonnulla bona adducunt in hac materia per sigillu; ꝓbar consensus vi. Alex. consi. clxvij. in. ij. vol. ⁊ q̄ per sigillū probar literas de voluntate signantis p̄ocessisse vi. Ro. cōsi. xxvij. vi so themate vi. eūdē. cōsi. cccij. hac scriptura q̄ idē operar sigil lum q̄ subscriptio: qua autē pena puniar aduersarius p leges acta sigillata vide Roma. consi. cccxlvi. in hac cā vide Roma. cōsi. ccccxlvj. p̄imus q̄ eoipso q̄ q̄s sigillū alicuius ꝓducit ad mittit cū cautione rati tanq̄ ꝓcurato;. Et ista tene mēti in hac materia signorū. Capio aliam glo. positam super verbo testiū cōtra istū tex. op. tex. iste videtur velle q̄ testes debēt signare testiū sed certe videtur dicendum dicit glo. q̄ etiā possit signa ri linteum in quo inuolutum est testamentum vt. l. ad testiu;. ℣. fi. ff. eo. vnde ꝑpter hoc est facta glo. nostra que dicit q̄ supplē dum est ad istū tex. inquātum vult q̄ testes possunt signare te stamentū. q; poterūt etiā signare ipsu; linteū quo inuolutū est testiū allegat. d. ℣. fi. ¶ Ex hac gl. no. d. Christopho. hic q̄ ille qui signat linteū in quo est inuolutū testiū dicitur signare testiū concordat tex. in. l. hac cōsultissima. C. eo. ⁊. d. ℣. fi. ⁊ ex hoc infe rebat Bal. ⁊ alij cōiter fm ipsum in. d. ℣. fin. q̄ ille qui capit ali

14 quē per † mantellū vel vestem dicit illū capere per personā ⁊

15 eodē mō ille qui verberat † clericū vel laicū super caputio vel bireto dicit super capite verberare. ⁊ incidit in canonem late sententie excōmunicationis q; sicut testiū voluitur in linteo ita homo dicitur inuolui bireto vel vestibus. Sz ego p̄o istis di ctis allego bonū casum ⁊ ibi Bart. in. l. sed est cōnis. ff. de iur. vbi dixit no. hunc tex. q̄ qñ scindit vestimentū dicitur fieri in iuria in corpus nō tñ ꝓpter hoc dicitur nocitum corpori vt ibi per eu; ⁊ latius in. l. licitatio. ℣. q̄ illicite. ff. de pub. ⁊ per illum tex. ī. d. l. sed est dixit Bal. q̄ refert ⁊ ibi sequitur dñs meus in l. gallus. ℣. ille casus. ff. de lib. ⁊ posthu. q̄ si statutū inferat pe nā inferenti iniuriā in corp⁹ q̄ habebit locū in scindente vestes alicui q̄ est no. dic vt ibi per eos ⁊ an eodē mō retinēs frenum equi ipsi clerico vt non possit ire incidat in excōicationē dic vt per. d. Alex. ibi. ¶ Not. etiam ex ista glo. q̄ signato continen

16 te intelligitur signatū cōtentum. ⁊ sic † facit q̄ acta dicant esse sigillata si saculus ī quo sunt acta sit signatus ⁊ sigillatus ⁊ ista inducebat Jmol. in. d. ℣. fin. ad q̄stionem denotario qui posuit plura folia in faculo ⁊ sigillat ⁊ ligat ⁊ postmodū appendit ibi cedulā ⁊ illa scripsit q̄ in illo saculo sunt sue rogationes ⁊ in il la cedula apposuit signū suū nec plus ibi dixit. Sz tu dicas q̄ istā. q. monit subtiliter Bar. in repe. ℣. initiū in. l. si q̄s ex argen tarijs. ff. de edē. in antepe. col. ver. sed circa hoc monet vnū du biū vbi dixit quidā imprudēs notarius tpe quo maxima mor talitas vigebat iō q̄ homines in firmitate grauati subito mo riebantur recolens se fuisse rogatū de multis cōtractibus et testamētis que ꝑpter suā negligētiā in libro nō posuerat sz illa p̄out p̄imitus in cedulis separatis scripserat habebat adhuc et cognoscēs se nō posse suū signū ponere accepit oēs illas ce dulas simul ⁊ posuit eas in quodā cophino ⁊ signauit cophi num ⁊ clauē clausit. ⁊ supra clausurā posuit vnā chartā in qua p eū sic reperiebat scriptū oēs cedule ⁊ rogatiōes que in isto co phino continent scripte fuerūt per me talē notariū anno domi ni indictione tali loco mēse die cōsule ⁊ testibus in earū quali bet per me scriptis de q̄bus a psonis in eis descriptis rogat⁹ extiti illa publicare que singulariter infirmitate corporis gra uatus mei signi solita impressione publicare nō valens hic sup istā clausurā meū signū ꝑpria manu scribo quo notario defun cto fuit in dubiū reuocatū an dictis cedulis oībus alij solēnita tibus dictis instrumētis fulcitis excepto signo adhibēda sit fi des vt publicis instrumētis ⁊ primo dicit ipse vī dicēdū q̄ nō q; ad hoc vt solēnitas vnius instrumēti in sequentibus repeti ta esse dicat opz q̄ in p̄in. libri notarij vel aliqua eius parte ap posita reperiat vt bellissime probat tex. in. d. l. quis ex argenta rijs. ℣. si initiū tabu. ff. de edē. nā iste tabule nō sunt idem tabule nec idē lib. nec rōne legature nec cōtinuationis litere nec rōne facti sunt idē q; in eis sunt facta diuersa ergo talis solēnitas si gni extra eas apposita nullo mō eas respicit. ⁊ iō dicit Bart. in lec. d. ℣. si initiū nō in repe. q̄ ille tex. nō bz locū in chartis ap positis in eadē filza notarij ⁊ ibi Bal. ⁊ Ang. ipsum sequit cuz ergo omnino ista sint separata ⁊ diuersa etiam separatos ⁊ di uersos pariunt effectus nec vnum adiuuabit alium cum sepa ratoꝝ separatum debeat esse iudicium. l. maritus. C. de do na. inter vir. ⁊ vxo. l. eñ actū. ff. de neg. gest. l. papinianus exuli. ff. de mi. l. fi. ff. de calum. in cōtrariū postmodū arguit. ⁊ dicit q̄ quedā sunt de substātia instrumēti que nō sunt vni formia. sz va rio ⁊ diuerso mō apponi in instrumēto cōtingit vt sunt oēs so lēnitates ⁊ substātialia ipsius instrumēti vt puta dies anni dñi locus mēsis ⁊ indictio. ⁊ testes nā ista diuersificant scōm varie tatē ⁊ diuersitatē dierū quo cōficit instrm ⁊ isto mō intelligat. d. ℣. si initiū qui de istis solēnitatibus loquit. Quedā vero sunt substātialia instrumēti vniformia ⁊ vniformiter in oībus instru mentis apponuntur ⁊ ex solo notario dependēt nullo extrinse cus accedēte vt est solēnitas signi notarij q̄d signū ē vniforme ⁊ ab eo solo notario dependet iō in oībus illis cedulis solēnitas signi tanq̄ vniformis dz cēseri repetita ⁊ ei dz esse cōis sz cer te p̄o hac parte opt. facit tex. in. d. l. ad testiū ⁊ gl. nostra quaz ipse nō vidit q; satis dicit esse signatū cōtētū ex quo signatū est cōtinēs vnde ex quo signatū est cophinū cōtinēs dictas cedu las vident signate oēs cedule in eo contente ⁊ maxime ex quo ista signatio fiebat ad istū finē vt ille cedule essent signate. Con cludit tandem ibi Bart. q̄ destricto iur. non potest defendi q̄ dicte cedule valeant tanq̄ publice cū in eis vel altera eoꝝ non sit signum tabellionis nec dicit ipse casus infirmitatis dz ipm excusare ex quo culpa eius p̄cessit q; ante infirmitatez debeat signa apponere dicit tñ ipse q̄ de eq̄tate est equū dicere ipsas cedulas dici publicas ⁊ solennes p̄opter contractus ⁊ testa mentoꝝ multitudinem ne omnia pereant quod in maximu; p̄eiudicium contrahentium ⁊ testantium redundaret argu mento tex. in. l. barbarius. ff. de offi. p̄e. tum etiā q; casus infir mitatis ei obstitit tum etiam quia ipse fecit inquantu; in se fuit vnde videtur sibi relaxandum aliquid de iuris solēnitate. Tu p̄o hoc allega bonum casum in. l. casus. C. eo. in ver. solēnitas iuris suspenditur. ⁊ ita residet Barto. in loco ꝓallegato. Sed

mihi

mihi videtur dicendū q̄ modo in puncto iuris valebunt dicte cedule vt publice ꝛ distinguo duos casus. primus erit casus q̄ aut notarius multitudine contractuum ꝛ testamentoꝝ de quibus rogabatur. alius erit casus quando ex negligentia omisit primo casu sine dubio videtur dicendum q̄ valebunt vt publice dicte cedule pro hoc facit nam iuris solennia propter causarum multitudinem relaxantur. ꝛ primo adduco glo. quam solet allegare Ange. pro sing. in l. senatus cōsulto. ff. de off. presi. qui vo. q̄ si iudex impeditus multitudine causarum nō potuit expedire causam meam ꝛ propter hoc instantia est perempta q̄ tunc debeo restitui in integrum ꝛ illam glo. allegauit etiam pro sing. Ro. in rubrica. ff. de arb. Sed certe est alia ei similis in. c. ex literis de in integ. resti. quas glo. tamē singulariter tēpera quando ego petij a iudice vocausam meā expediret ꝛ insteti ita refert se consuluisse Bar. in questione facti in l. titia. §. vsuras de lega. ij. ꝛ in l. moza. ff. de vsu. facit not. dictuꝫ Bal. in
17 prima con. ff. §. itē q̄ ꝛ † vbi dixit q̄ licet sententia non possit ferri de nocte. §. sedebunt in auc. de iud. ꝛ not. in l. more romano. ff. de feriis ꝛ in. c. consuluit de off. deleg. ꝛ in l. pactū. C. de pac. tamen dicit ipse q̄ si iudex fuerit impeditus multitudine causarum poterit ferre sententiam de nocte ꝛ allegat glo. in. d. l. senatus consulto quod procedit quando iurisditio erat in sequēti die peritura argumento eius quod dixit Barto. in l. seius ꝛ Ang. ff. ad leg. fal. q̄ si in die sequenti est iurisditio peritura potest hodie iudex ex officio suo partibus etiam non instantibus ferre sententiam facit elegans dictum. d. dominici in. c. perlectis. xxv. di. vbi dicit q̄ sacerdos fatigatus multitudine cōfitētiam potest vocare extraneum sacerdotem ad audiendas con-
18 fessiones ꝛ sic propter multitudinem † actuum relaxatur rigor iuris. facit tex. valde fin. in autētico de tab. §. sed neq̄ questus vbi notarius potest compelli ad acceptandum rogationes cōtractus nisi esset fatigatus multitudine contractuum ꝛ ad hoc pōderauit illū tex. Bar. in l. j. §. j. ff. de fur. aduersus nau. ꝛ ibi
19 probatur per illum tex. q̄ † hospes non tenetur hospitari quā do est granatus multitudine hospitātium in hospitio quod est valde not. ꝛ sic per ista videtur concludendum isto casu quādo notarius fatigatus multitudine contractuum ꝛ testamentoꝝ non potuit singulas cedulas signare q̄ erit excusatus ꝛ ille cedule dicentur publice. Secundo casu quando non signauit ex negligentia ꝛ isto casu est magis dubium tamen puto q̄ dicta instrumenta dicentur publica. ꝛ maxime si volumus tenere illā opini. que communis est q̄ de substantia publici instrumenti non est necessarium signum de iur. vt supra vidimus si ergo signum non est necessarium sequitur q̄ si apponatur ꝛ inutiliter non propter hoc vitiabitur instrumentū publicum. l. j. C. de rei vxo. ac. facit qō dicunt doc. post Innocē. in. c. examinata extra
20 de iud. q̄ † cuꝫ hodie non sit necessaria propositio actionis in libello. c. cum dilecti de iud. q̄ si aliquis expresserit ꝛ inutiliter non vitiabitur libellus ꝛ idem dixit Barto. in l. j. ff. de edē. ꝛ in extraua. ad repri. inver. fine figura iudicij q̄ ergo signum non de substantia publici instrumenti sequitur q̄ si apponatur ꝛ in loco non apto vt in casu nostro q̄ nō vitiabitur instrumentum vel secundo dato q̄ sit signum de solennitate publici instrumēti vt multi tenuerunt dico q̄ ista solennitas dicitur modica. ita dixit Jo. an. in add. ad spe. in ti. de fide instru. in add. incipi. notarij ꝛ supra vidimus ergo sequitur q̄ ista non poterit facere quin instrumentuꝫ dicatur publicuꝫ. l. j. in fi. ff. de ven. inspi. per Bar. ꝛ alios in l. pe. §. si prius. ff. de vul. ꝛ pupi. ꝛ etiā per istaꝫ glo. ꝛ tex. in. d. §. fi. in preallegata. l. ad testium vbi non est necesse q̄ testamentum signeť in ipsa carta sed satis est q̄ signenť id qō ipsum continet ergo eodem modo dicendum est q̄ satis sit signare ipsam capsam in qua instrumenta seu cedule continentur ꝛ vi. de hoc arti. per mo. in rep. rubrice de fide instru. Capio vltimam glo. in ver. visum hec glo. elicit vnum ex hoc tex. hoc modo dicit tex. q̄ testamentum potest signari cum septem anulis vt papiniano etiam eiusdem sculpture si ergo dicit glo. testm̄ potest signari cum septē ergo eadē ratione cū tribus cū in maiori summa insit minor allegat. §. exequitur in fi. ff. manda ti vbi si ego mādaui vt emeres mihi fundum pro. c. dicit in tex. q̄ ego videor etiam tibi mandare vt emas pro quadraginta si potest vel vilior pretio. c. sic ꝛ in proposito ex quo tex. noster dicit q̄ testamentum potest signari septem anulis videtur etiam dicere q̄ possit signari cū tribus vel pauciorib⁹ vel pluribus ꝛ ita videtur residere glo. tamen dicit ipsa q̄ aliqui dicebāt q̄ tantum cū septē anulis vel vno poterat signari. Sed certe hec opi. non est vera quia non est dare bonam rationem diuersitatis quia si testamentum potest signari cum vno vt hic ergo eadem ratione cum tribus, vel pluribus ꝛ ita tene menti hic non sunt alia.

1 ☞ Mulier an possit esse testis in testamento ꝛ nu. 10.
2 Impubes non pōt esse testis in testamento.
3 Seruus nō pōt esse testis in testō: sed bene pōt heres instituj.
4 Testis in testō esse nō potest mutus: nec surdus: nec cecus nec etiam is cui est bonis interdictum.
5 Prodigus equiparatur furioso.
6 Exceptio debet esse de regula ꝛ nu. 8.
7 Testes qui habent testameti factionē possunt adhiberi testes in testō ꝛ sic capiatur testamenti factionem passiue.
9 Exceptio firmat regulam nō tamē ampliat eam.
11 Mulier potest esse testis in oībus casibus excepta causa testamenti.
12 Mulier an possit esse testis in relictis ad pias causas.
13 Mulier in codicillis est testis idonea.
14 Notarij duo si sunt rogati de instrō quoꝝ vnus sit bonefidei alter malefidei instrm̄ sustinebiť propter bonā fidē alterius.
15 Inhabilitas testis domestici suppleť ex adiuncto puta ex con testibus habilibus.
16 Mulier an possit esse testis idonea in codicillis.
17 Et quid in causa criminali an mulier possit testificari ꝛ nu. 20.
18 Testificari nō potest in causa criminali minor viginti annorum sed in causa testamenti secus.
19 Mutus qui scribere scit admittitur ad testificandū tam in causa ciuili q̄ in criminali: secus in testamento.
21 Scriptura priuata facta manu tertij si fuerit subscripta a trib⁹ testibus hꝫ vim publici instrumenti.
22 Hermaphroditus an possit esse testis in testamento.
23 Eunuchus an possit esse testis in testō.
24 Impubes an possit esse testis in testō.
25 Pupillus pubes factus deponere pōt de his que vidit in pupillari etate: sicut seruꝰ liber factus pōt deponere de his que vidit in seruitute.
26 In testamentis ad pias causas ꝛ in testō inter liberos ꝛ in testamento militis an requirantur testes ad solennitatē seu substantiā testamenti.
27 Cecus an possit deponere de his que vidit ante cecitatem.
28 Pape soli an credatur.
29 Furiosus an possit esse testis in testō.
30 Testificari an possit is cui bonis est interdictum.
31 Crimen lese maiestatis committens statim est priuatus administratione bonorum suorum ꝛ omnia applicanť fisco.
32 Prodigus cui bonis est interdictum nō pōt testari nec adhiberi testis in testō.
33 Intestabiles qui dicantur.
34 Dānatus ex famoso crimine nō potest adhiberi testis in testō qñ omnibus erat notum eum infamē esse.
35 Infamis nō est idoneus testis in iudicijs.

Testes autem in testamento quilibet potest esse testis q̄ potest heres instituj fallit in personis hic enumeratis hoc. d. fm Are. vsq̄ ad. §. sed cuꝫ
1 aliquis. † Not. primo ex isto tex. q̄ mulier nō potest esse testis in testamento ꝛ ratio est propter fragilitatem sexus ita dicebat. d. Cristopho. hic ꝛ ista ratio assignať per gl. in l. qui testamento. §. mulier. ff. eo. ꝛ facit tex. fm. d. Jaso. hic in. c. fozus. §. testes in fi. ibi varium ꝛ mutabile semper femina allegat etiam. l. pe. C. de spō. tu vero allega glo. in l. ex his. ff. de leg. que dixit q̄ propter bonas mulieres non debet fieri lex quia rare sunt sed ꝓpter malas que multe sunt. allegat bonum tex. in auc. vt matres debiť. ꝛ cred. §. q̄ vero facit. tex. in l. j. §. sexum. ff. de post. dicebat etiam glo. in. d. §. mulier q̄ ideo mulier nō poterat esse testis in testamento quia erat corruptibilis pro qua glo. allega quod dixit glo. in l. que dotis. ff. solu. mat. vbi dixit q̄ anarithmum est mulierū genus allegat casum in l. si stipulata. ff. de do
2 na. inter virum ꝛ vxorem. Jtē non † potest esse testis in testamētō impubes ꝛ hoc propter imbecillitatē etatis quicquid enim videt illa etas ignorat. l. j. C. de falsa moneta. nec illorum vilum est iudiciū. §. pupillus. j. de inuti. sti. ꝛ in. §. preterea. j. qui testa.
3 fa. possunt. l. infans cū si. ff. de ficca. Jtē non † potest esse seruus testis in testamento ꝛ ratio quia non est capax eoruꝫ que iuris ciuilis sunt sed testamentum est iuris ciuilis. l. testamenti facti. ff. eo. ergo ꝛ ita dixit tex. in. d. l. qui testamento. §. seruus. ff. eo. ꝛ ibi glo. que autē sit ratio q̄ heres potest instituj seruus ꝛ eius defectus suppletur ex persona domini. l. nō ideo minus de here. insti. ꝛ l. neq̄ quare eo modo non suppletur quo ad testificādum dic vt hic per. d. Christopho. Fallit etiam in furioso ꝛ ratio est quia non est mentis compos ita dicit casus in. d. l. qui testamēto. §. sed neq̄ furiosus. ff. eo. facit tex. in l. furiosum. C. qui testamē. fa. possunt ꝛ in. §. item furiosus. j. qui testa. fac. ꝛ de inuti. sti. §. furiosi cum vul. Quid in fernetico ꝛ in ebrio an possint

esse testes in testamento veniet dicendum in §. itē furiosi. j. qui
4 testa. facere possunt vbi tractabimus an possunt testari. † Itē mutus non potest esse testis quia mentis conceptum exprimere non potest maxime cum testis debeat deponere viua voce z non in scriptis si tamen hoc iudici videbitur vt ipse possit cognoscere: qua trepiditate quo colore qua fronte testimoniū fecerit. l. iij. ibi tum magis scire potest. ff. de testi. l. de minore. §. tormēta. ff. de que. z ita dixit Bar. in. l. teopompus in fi. ff. de doc. prelega. Sed vide glo. iij. q. ix. que videt velle q̄ immo mutus possit testificari si sciet scribere. Nec etiam surdus quia ipse debet exaudire nomina heredum in testamento nominatorum. l. heredes palam in prin. ff. de testa. l. iubemus. C. eo. facit qō habetur in. §. item surdus z mutus. j. qui te. fa. possunt z in. l. j. in prin. ff. de verbo. obliga. §. mutum. j. de inuti. stipu. cū si. Addas etiam q̄ cecus non poterit esse testis in testamento z ratio est quia ipse debet videre testatorē. l. si non speciali z ibi per doc. z. l. si vnus. C. eo. quod non potest esse in ceco. Item etiam is cui bonis interdictū est vt est ꝓdigus. l. is cui bonis. ff. de ver.
5 ob. z. l. is cui. ff. eo. z dicetur cū glo. z ratio est qz talis † prodigus equiparatur furiosis. §. item furiosi z prodigi supra de cura. l. j. ff. de cura. fur. z in. l. si is ibi furiosorū faciunt exitum. ff. de tu. z cura. da. ab is sed furiosus repellitur vt. §. ergo z iste. Itē nō pōt esse testis in testō ille quem leges dicunt improbū z intestabilem de quibus dicetur cū glo. Dicitur aūt intestabilis ille qui non pōt esse testis in causa alterius nec testari pōt vt. l. is cui. ff. eo. ī fi. z. l. ob carmē. ff. de testi. Et isto casu rō in promptu est qz ex quo lex habetur ipsum pro improbo merito ad testimonium ferendū admitti non dz. l. iij. ff. de testi. itē satis est legem ipsum prohibuisse ne testimoniuz redat. l. prospexit qui z a quibus iura illud qō dicitur in euangelio nos legem habemus. c. ij. de maio. z ob. cū vul. Addas etiā aliam regulam huic tex. q̄ omnes illi qui prohibentur esse testes in iudicio idē prohibentur esse testes in testamēto. l. qui testō. §. cū. ff. eo. z ibi gl. z glo. nostra in fine istud sentire vī z rō est qz validuz est arg. de iudicijs ad vltimas voluntates. l. non est mirū. ff. de pigno. ac. l. solent de alime. z cyba. lega. Capio glo. j. positam sup ver-
6 bo testes pro cuius expeditione argu. ō tex. nostrum hoc † mō exceptio dz esse de regula. l. naz q̄ liquide. §. fi. ff. de pe. leg. per dy. in Ru. extra de reg. iu in. vj. per Bar. in. l. in his. ff. de leg. z ibi tex. z glo. z ibi dixit Bar. q̄ ista est inepta exceptio lego tibi omnes libros meos excepta domo. rō est qz ista exceptio non continebatur sub regula cum appellatione librorum non veniat domus. sed si ego dicerez lego tibi omnes libros meos excepto tali ista esset bona exceptio qz fit ab is que continebā tur sub regula qm̄ quando dixit omnes libros etiam iste exceptus cōtinebatur modo sic imperator hic ponit exceptiones sub regula non contentas ergo male excepit z inepte q̄ autez istud sit verum pz. naz primo imperator dicit tradendo nobis hanc regulā q̄ omnes illi qui habent testamenti factionē z sic testari possunt: esse testes ī testō possunt ab ista regula excipit seruum excepit impuberem z furiosum. sed ista videtur esse inepta exceptio qz non continebantur sub regula cū isti tales nullo modo testari possunt sed si possent tunc bene fuisset congrua exceptio dicere hoc mō omnes illi qui possunt testari possunt adhiberi testes in testō excepto seruo excepto impubere z fu-
7 rioso q̄ possunt testari sed nō possunt esse testes in testō. † Unde propter hoc est facta glo. nostra que dicit q̄ illud verbuz q̄ ponitur in tex. q̄ testes qui habent testamenti factionē possunt adhiberi testes in testō intelligas testamēti factionē. s. passiue hoc est omnes illi qui possunt heredes instituí possunt adhiberi testes in testō excepto seruo z excepto impubere z furioso z tunc ista nō erit inepta exceptio qz omnes isti continebanť sub regula cū omnes isti habeant testamenti factionē passiuam qz omnes isti possunt heredes instituí. Dicit postmodum glo. q̄ istud verbum testamēti facio accipitur etiā actiue hoc est pro
8 eo qui testari potest vt. j. de heredū q̄. z. di. §. testamenti. † Habes not. ex hac glo. q̄ exceptio dz esse de regula alias si nō est de regula dicitur esse inepta vt hic tu allega tex. i prallegata l. nā q̄ liquide. §. fi. ff. de pe. leg. z dy. in Rubri. de regu. iur. in vj. in auf. de nō alien. §. vt autem per tex. gl. z Bar. in. d. l. in his
9 ff. de leg. Itē etiā dicatis q̄ † exceptio firmat regulā in casib⁹ non excep. d. l. nā q̄ liquide. ff. de. pe. leg. l. quesitū. §. idē respō. ff. de fun. instru. d. l. in his z. d. §. vt autē in auf. de nō alie. c. ij. de coniū. lepzo. c. dñs. xxxij. q. vij. z in. d. Ru. de reg. iur. Bal. in. l. j. C. de cōdi. indeb. vide Alex. cōsi. cvj. in. v. vol. vbi de hoc videtur dubitare. Exceptio tñ non ampliat regulam vt veniant ea que sui nam non venirent. l. generali. §. vxori. ff. de vsuf. leg. z ibi Bar. l. pediculis. §. item cū queritur. ff. de au. z arg. leg. c. in nostra ī ver. exceptis armis z equis z ibi. d. Ant. de sepu. l. lucius §. si pluribus. ff. ad treb. z istum tex. reputauit melioꝛem de coꝛpoꝛe iuris Ang. in Ru. de reg. iur. z idē tenet Alex. cōsi. xxviij. in primo vol. z idem sequitur consi. cvj. in. v. vol. z Are. vnū bo. dictum aducens cōsi. viij. z vi. Are. consi. xxx. vbi istud limitat vt ibi per euz z vi. Are. cōsi. cxliij. vi. Ro. cōsi. cccclxj. vbi tenet q̄ exceptio in vno casu nūq̄ inducit extensionem ad ea ad que non est verisimile disponentem voluisse extendi. vi. Ro. consil. cccclxxxviij. in tantum q̄ exceptio non ampliet regulam vltra ea ad que non extendebatur facit quod no. doc. in. l. fi. ff. q̄ quis q̄ iuris z ibi dns Alex. z ibi inducit ad qōnem q̄ si dico cōstituo te procuratoꝛem meū generalem ad oia preterq̄ ad petendam restitutionez in integrū z sic excepto casu requirētē spālē mandatū z per cōsequens talis casus nō erat comprēsus sub regula seu mandato generali q̄ per hanc exceptionem non videoꝛ tibi dedisse mandatū ad casus alios requirentes speciale mandatū excepta petitione restitutionis in integrū z rō est qz exceptio nō dz ampliare regulam extra casus sub regula non contentos sed sub ista regula do tibi generale mandatum ad omnia non comprehendebantur ea que requirebant speciale mandatuz. ergo ista exceptio excepta tam in integrum restitutionis non debet ampliare regulaz vt videatur data potestas super his que requirunt speciale mandatum z ita dixit Bart. de ancha. in Rubrica de regu iur. z lap. in. c. fi. de off. vic. in vj. de quo tamen Are. dic. vt per eundem lapum z domi. in. c. q̄ ad agen. §. j. de procu. in. vj. z. d. Alex. vbi supra z istas regulas temen. qm̄ tibi facient honoꝛez in arguendo si sciueris eas apta
10 re ad positum tuum. C † Capio gl. in ver. mulier z cōtra istū tex. argumentoꝛ sic dicitur in tex. isto q̄ mulier nō est idonea testis in testamēto sed istud videtur esse falsum qz mulier dicitur esse idonea testis in omnibus causis. l. ex eo. ff. de testi. xv. q. iij. ex eo z ibi glo. ergo videtur male loquutus imperatoꝛ dum dicit q̄ mulier non est idonea testis in testamento. Propter hoc est facta glo. nostra q̄ dicit q̄ licet mulier in omnibus alijs causis recipiatur in testimonium. d. l. ex eo. tamen fallit in testamēto in quo ipsa non est idonea testis vt hic z. ff. eo. qui testamēto §. mulier. Et ratio est propter maximum timoꝛez falsitatis qui est in testamēto allegat legem fi. C. de fideicō. vbi dixit tex. qō ideo in testamentis adhibetur tantus testium numerus z tot solennitates ne possit aliqua falsitas in testamentis cōmitti sz si diceremus mulieres admitti posse in testes in testō tunc de facili posset cōmitti falsitas in testō cum mulier fragilis z coꝛruptibilis sit vt dixi super tex. Ex ista itaq̄ prima parte gl. habes notare vnā regulaz z vnā exceptionem a regula ista. est vt
11 mulier † sit idonea testis in omnibus casibus exceptis causis testamentarijs qz in illis nō est idonea testis istud tñ plimitanisi essemus in testō inter liberos vel militis qz in istis testamētis mulier bene erit idonea testis ista est glo. no. in auf. q̄ sine z in coꝛpoꝛe vnde sumit z ibi doc. C. eo. vi. que dixi in. §. ex eo. j. qui. mo. test. infir. q̄ mulier est idonea testis ad probandū reuocationem testamenti in quo fuerunt instituti extranei z in scdo venientes ab intestato z idē dixerunt Bal. z Imo. in. d. §. mulier z ita limitarunt gl. istā z tex. Jo. de pal. Are. z. d. Jaso. hic z rō est qz taliū testamēta sunt redacta ad ius gen. vt no. Bar. in. d. §. ex imperfecto z in. l. j. C. de sac. san. ec. z in. l. j. ff. de cō. indeb. sed de iure gen. hec differentia nō reperit inter masculuz z feminā ergo testamenta talium satis est q̄ probentur quibuscunq̄ indicijs vt est tex. in. l. fi. C. fam. her. sed non possumus negare quin qm̄ due femine testificantur super eo q̄ saltē non faciant aliquid indiciū sup eo q̄ deponunt ergo zc. Secundo limitate hanc gl. z tex. nō procedere in testō ad pias causas qm̄ in illis mulier erit idonea testis ita dicunt omnes ī. l. j. C. de sac. san. ec. mouentur aūt ipsi primo per casum in. c. relatū z. c. cum esses extra de test. vbi testamēta ad pias causas non regulanť fm leges sed fm dicta sanctoꝛū patrum ibi inver. non fm leges sed fm dicta sanctoꝛū patrum sed nullibi reperitur q̄ dicta sanctoꝛum patrum arceant mulierem a testimonio in testamentis ergo sequitur q̄ non erit reicienda sed idonea erit testis. Secundo facit fm Bal. in. d. l. j. de sac. sa. ec. Ro. in Rep. auf. fi. in xvj. fal. vltime voluntatis in relictis ad pias causas testamentum liberoꝛum z ad pias causas equiparanť vt per doc. in. d. §. ex imperfecto in. l. j. prallegata de sac. san. ec. nec est mirum nā ipsa causa dicitur esse de liberis in auf. de sanc. epi. §. sed hoc de presenti z in auf. nisi rogati. C. ad treb. z in. c. in presentia de proba. z ibi no. sed in testō inter liberos possunt femine adhiberi in testes vt vidimus in proxima fallentia ergo eodē modo debemus dicere in testamēto ad pias causas cōfecto. Tertio pro hac opi. adducunt etiam ipsi Bal. z Lod. id qō voluit glo. in. l. fi. C. de codicillis z in dicto §. mulier z ibi videbimus vbi voluerunt glo. q̄ in codicillis mulieres possunt adhiberi

testes z

testes ꝛ ratio est: quia in codicillis non tāta requiritur solennitas nec tanta subtilitas in eis requiritur sicut in testamento cum illis sufficiunt quinq; testes nec rogitus.d.l.fi.C.de codicillis sed ita est in testamento ad pias causas quia in eo non requiritur tanta solennitas nec tāta indagō immo minor quā requiratur in codillis cum in eo requirantur tantū duo testes in codillis vero quinq;.d.c.relatum ꝛ.d.c.cuz esses ergo sequitur q; codē mō ꝛ etiā a maiorītate rōnis in testō ad pias causas mulier poterit esse testis. Quarto ꝓ hac cōi sententia ego adduco nam regula est q; mulier est idonea testis in oībus causis vt hic per gl.l.ex eo.ff.de testi.d.c.ex eo.xv.q.iij. postmodū excipitur casus testamēti qz in eo nō poterit esse idonea testis vt hic ꝛ.d.ſ.mulier. ergo itelligā de testamēto iure cōmuni facto ꝛ non speciali verbū hoc enim testamentū a lege ꝓlatum debet intelligi de testō iure cōi facto ꝛ nō speciali.l.ſi qñ.C. de inoff.testa.per glo.in.l.mutus.ff.de testa.cū vul.ergo comprehendet testamentum factum ſm formam iuris cōis nō autem testamentum factū ſm formā iuris specialis ꝛ per cōsequens testamentum ad pias causas qō fit ſm formā iuris specialis.d.c.relatum ꝛ.d.c.cum esses cū vul.ꝛ maxime qz ſm istū intellectum vulneratur ꝛ restringitur regula posita in.d.l.ex eo ꝛ hic ꝑ glo. ergo intellectus iste est capiendus vt per glo.in.l.omnis diffinitio.ff.de reg.iur.ꝛ hanc partem tenuit Are.hic licet de prędictis nullam mentionem faciat.vide etiam ad hoc Alex.in cōſi. lxx.in.ij.vol.qui late te.q; non ꝛ idem posuit consi.lxxxiij.in.ij. vol.vide etiaz eundē cōſi.clxxvij.in.ij.vol.q; mulier de iure cano.non est idonea testis nec isto casu etiam inspecto foro conscientie debet hereditas restitui ꝛ ibi etiam tract.q; mulier nō erit idonea testis in testamento qō fit in mare vel tēpore pestis itē illud qō dicimus q; in testamento ad pias causas admittit mulier procedit quando pia causa fuisset instituta secus si alius fuisset institutus ꝛ pie cause legatum vide etiam Alex. cōſi.cv. in.iiij.vol.vbi te.istam opi.q; in testamento ad pias causas mu
12 lier est idonea testis. † Contrariā tū partem ꝛ q; immo mulier non sit idonea testis in testamento ad pias causas tenet Federi.de se.in cōſi.ccxj.alias.ccxxj.mouetur añt ipse primo per casum nostrū hic ꝛ per casuz in.d.ſ.mulier vbi regula traditur q; in testamentis mulier non est idonea testis nec reperitur hoc exceptum in testamētis ad pias causas ergo stabimus sub dispositione generali.d.ſ.mulier ꝛ.d.gl.in.d.l.omnis diffinitio ꝛ maxime cum regula sit q; omnes solennitates que in testamentis requiruntur debeant adesse in testamentis ad pias causas l.generali in ver.omni solennitate munituz.C.de sac.san.eccle. ergo cum non reperiatur iste casus a dicta regula exceptus q; mulier possit esse testis in testamento ad pias causas non recedemus a dispositione.d.l.generali. Secūdo ꝓ hac opi.adducebat Lo.in loco prealleg.casum in.c.relatū el primo extra eo. in ver.legitimis testib⁹ vbi in testamēto ad pias causas requiruntur legitimi testes sed mulier in testamētis nō est legitima testis vt hic ꝛ.d.ſ.mulier ergo ꝛc.nec ob.ſm ipsum si dicas q; dato q; mulier non sit legitima testis in testamento illud est verum de iure ciuili vt hic sed hoc non reperitur de iure cano.q; in talibus sit prohibita ergo mulier videtur satis legitima testis de iure cano, ꝛ sic admittenda qz ipse dicit q; immo ipsa mulier non est idonea testis in testamēto de iure cano. allegat tex.ꝛ glo.in.c.fœlix.ſ.testes de verb.ſig.ꝛ per gl.in.d.c.ex eo. xv.q.iij.ergo sequitur quod tāq; non sit legitima testis mulier in testamento etiam de iure cano. q; non admittetur in testem in testamento ad pias causas. Tertio ꝓ hac etiam opi. facit ſm eundē Lo.nam ratio quare est q; mulier non potest esse testis in testamento est qz ipsa ob sexus sui fragilitatem ꝛ intellectus imbecillitatem facile corrumpi posset.vt ꝑ glo. hic ꝛ ꝑ gl. in.d.ſ.mulier ꝛ vidimus in tex.ſi ergo ista ratio prohibitiua attenditur in testamentis factis non ad pias causas multo magis debet attendi in testamentis factis ad pias causas cum in illis versetur maius prejudiciū respectu anime.c.vbi periculuz de ele.in.vj.l.j.ibi nam lex magis.ff.de carb.ed.prejudiciū enizq; infertur anime est maior cunctis alijs prejudicijs.l.fina.C. de sac.san.ec.c.cū infirmitas de pen.ꝛ remissionibus ꝛ istā opi. dicit Lo.q; putabat de iure veriorē licet communis sententia esset in contrarium ꝛ durum esset contra cōmunem sententiam in practica obtinere. Et si vellemus substinere opi.istam posse mus respondere ad adducta in contrariū ꝛ primo non obstat q; testamētū ad pias causas debet regulari ſm dicta ꝛ statuta sanctorum patrum ꝛ non secundū leges sed per dicta sanctorū patrū mulier non reperitur prohibita esse testis in testamento ergo ꝛc.quia respon.vt dicebat ipse Lo.q; verum est q; attendimus ius diuinū ꝛ dicta sanctorū patrum ꝛ non leges quantum ad numerū testium in testamento ꝛ ita loquuntur.d.c.relatum ꝛ.c.cū esses sed quantum ad qualitatem eorundem debemus cōsiderare dispositionē iuris ciuilis ꝛ canonici que quantum ad hoc nō reperitur esse immutata.leges enim per ipa hora principiū diuinitus sunt promulgate.l.fi.C. de prescrip.lon. tēporis facit tex.in.l.ij.ff.de ll.ꝛ ius canonicū ex dictis sanctorum patrum atq; diuinis originem sumpsit atq; fundamentuz. c.qualiter ꝛ quando.el secundo extra de accu.vnde non est mirum si inquantum non reperitur immutatum ipsum ius canonicum ꝛ ciuile per ius diui. si ipsum debeamus obseruare sed nō reperitur immutatum nisi quo ad numerū testiū. ergo quo ad qualitatē obseruabim⁹ ius ciuile ꝛ canonicū sed de iure canonico ꝛ ciuili mulier nō est testis idonea i testō ergo ꝛc. Nec obstat q; idē sit in testō liberorū qz dico q; argu.nō concludit dicere istud statuit in testō liberoz.ergo idē dz statui in testō ad pias causas qz dico q; magis est debita ipsa hereditas paterna ipsis filijs q; pie cause iuxta no.per glo.in.l.ſi quis ad declinandum.C.de epi.ꝛ cle.ꝛ in.c.quicunq;.xvij.q.ſi.per glo. in l.papinianus.ff. de ioff.testa.ergo nō est miruz si magis debēt relaxari solennitates in testamēto in quo filij instituuntur quā in testamento facto ad pias causas ꝓ hoc facit quia si testamentum factū non esset ipsi filij fuissent isti successores cū in successione parentum eorū sit prima causa.l.in suis de liber. ꝛ po. l.scripto vnde liber.sed non est sic in pia causa quoniam si testamentum non foret factū ipsa non succederet vnde non est mirū si magis relaxantur solennitates in testamento in quo filij instituuntur q; quando pia causa.facit opti.tex.in.l.j.C. de his qui sibi ascribunt. ibi ꝛ si testamentum non esset scriptū iustus successor futurus esset ꝛ istam rationem in simili questione allegauit Roma.in consi.ccxcix.incipien.ꝓposita cōsultatio hoc solum querit. Nec obstat si dicas q; pure equiparetur testamentum liberorum ꝛ pie cause vt per docto.vbi supra quia ego dico q; valet argumentum de vno ad reliquum hoc modo conceditur hoc in pia causa:ergo idem concedi debet in testamēto inter liberos. sed nō econuerso hoc conceditur in testamento inter liberos ergo idem debet concedi in pia causa quoniam hoc argumentum non valet cum maior sit fauor liberorū quaz pie cause vt supra dictū fuit. Nec obstat etiam q; istud concedi tur militi quia dico q; miles in testando habet laxiores habenas q; ille qui testat ad pias causas vide que dixi in principio huius titu.in illa.q.an valeat testamentum factum ad pias causas nuta. Non ob.etiā q; in codicillis mulier est testis idonea qz ego dico q; non est mirū si in codicillis mulier est testis idonea qz in illis non tractatur de tanto prejudicio cuz ibi non adsit heredis institutio que dicitur caput testamenti.ſ.ante heredis insti.de leg.cum vul.sed nos sumus in testō qō quidem est res ardua propter institutionem heredis.l.iubemus in ver. in tam necessaria causa.C.eo.facit tex.in.l.fi.c.de fideiuſ. siue cū fiat testamentum ad pias causas siue nō semp dicimur tractare de re valde ardua propter heredis institutionem ideo merito mulier tanq; coruptibilis ꝛ fragilis admitti nō debet vt dictū fuit sup tex.non ob.quartū qz dico q; vbicūq; vnuz requirit in testamēto cōi regulato ſm formā iuris cōis illud idē reperitur esse dispositū in testamento ad pias causas nisi aliud exp̄esse in lege sit cautū.d.l.generali in ver.omni solennitate munitum. C.de sac.san.eccl.cū ergo tex.in.d.ſ.mulier ꝛ hic dicat q; in testamento non potest mulier in testem adhiberi.dz intelligi tā in testō cōi q; in testamento ad pias causas ꝛ sic ꝑ hec mihi vr q; possit deffensari snia.lo.ꝛ fed.de senis quā etiā secuti fuerūt mo.in.d.c.relatum. Tamen si vellemus possemus defensare cōmunem sententiā ab adductis a lo.ꝛ fed.ꝛ primo nō ob.q; hoc non reperit exceptum qz possumus dicere q; immo reperit exceptum per ea que ꝓ cōi opi.adducuntur ꝛ maxime ex rōne generali.d.c.relatū ꝛ cū esses que vult q; obseruentur in talib⁹ relictis dicta sanctorū patruz. ergo l.cum pater.ſ.dulcissimis cum vul.de leg.ij. Non ob.etiam secundum q; requiruntur legitimi testes ergo non admittetur mulier qz dico q; argumentum nō cōcludit. patet per casum in.l.lucius.ff.de test.mili.vbi in testamento militis requiruntur legitime probationes ꝛ tamen clarum est q; in testamēto militis mulier est idonea testis vt per glo.in.d.auf.q; sine ꝛ supra.d.fuit ergo. Non ob. etiam tertium q; in tali testamento tractatur de maiori prejudicio cū tractetur de periculo anime quam in testamento nō facto ad pias causas ergo sicut nō admittitur mulier in testamento ad non pias causas a maiorītate rōnis nō admittet in testamēto ad pias causas qz respon,ꝛ dico q; istud est falsum ꝑ qz eadem rōne in testō ad non pias causas requiritur numerus.vij.testium ꝛ alie q; plurime solennitates ne quid falsitatis in eo fiat.d.l.fi.C.de fideicō.ergo eadem ratione dicenduz esset q; ille idem solēnitates deberent requirere in testamento ad pias

causas cum in illis versetur maius preiudicium propter periculuz anime z sic magis deberet aduertere lex ne falsitas in eo committeretur. d.c. vbi periculū sed istud est falsum. d.c. relatū z.c. cū esses. ergo z sic vt vides passus iste est disputabilis z posset substineri vtraq; pars. Considerabam tamē an hec opi. possent reduci ad cōcordiā hoc modo q; aut in testamēto ad pias causas interuenit vnus masculus z vna femina z isto casu valeat tale testamentū z ita procedat cōis sīa. rō est q; testimonium ipsius femine supplebitur ex habilitate contestis masculi pro, hoc adduco quod dixit Bald. in. l. imperator. ff. de statu
14 ho. vbi dixit † duo notarij sunt rogati de instrumēto z vnus est bone fidei alter vero male fidei q; instrumentum substinebitur q; mala fides alterius suppletur propter bonam fidē alterius
15 notarij cum testis facit quod vo. Ang. cōsi. primo vbi dixit q; † inhabilitas domestici testis supplet ur ex adiuncto puta ex cō testibus habilibus allegat casum not. in. l. si q̄s ex argentarijs §. cogētur. ff. de eden. facit casus sin. fm. d. Abb. ibi in. c. p tuas de arb. q; laicus associatus clerico est habilis ad arbitrandum super re spirituali lz solus non possit. facit qō babek in. c. cōtingit eo. ti. z facit glo. fin. in cle. j. de testa. ergo ita dicamus in proposito q; lz alias mulier non sit idonea testis in testō tñ si fuerit adiuncta testis masculo propter habilitatem cū testis substinebitur eius dictum quis enim cum sequitur aliquid ratiōe adiuncti qō alias per se nō cōsequeretur. l. loci corpus. §. si fundus. ff. si seruꝰ. vēd. l. j. z ij. C. si vnus ex pluribus app. z. c. pe. de cōcess. prebē. facit qō dixit Lo. cōsi. ex ciij. facit qō vo. glo. no. in c. j. de in. pat. in. vj. facit casus stupendus z fin. in. c. multorū de iudeis vbi dicitur q; lz iudeus non possit possidere christianuz mancipium tñ potest cū adiuncto puta agrum cum ascriptitijs ita dicamus in proposito q; lz mulier nō sit de per se idonea testis in testamento ad pias causas tamen adiuncta testi masculo admittetur propter adiunctū habile z ita procedat cōis sententia aut vero ambe erant femine z tūc dicēdū secus z ita procedat opi. Fed. z Lod. z ista te, me, quia non reperies in pluri-
16 bus locis ita examinata. † Quero quid in codicillis an mulier sit testis idonea z dicas q; sic ita dixit glo. in. d. §. mulier z ibi Bar. z glo. ordina. in. l. fi. C. de cod. vbi idem dixit esse in donatione causa mortis in qua mulier pōt esse idonea testis z rō est q; regula est q; mulier est idonea testis in oībus casib⁹ qui nō reperiuntur, spāliter p leges exceptī. d. l. ex eo. ff. de testi. sed nō est exceptum nisi in testō in quo mulier nō est idonea testis vt hic ergo in codicillis z donatione causa mortis remanebimus sub Rubri. vt per glo. in. d. l. omnis diffinitio z ex hoc inferebat hic Are. q; cū quotidie clausula codicillaris apponatur in testō q; si mulier adhibeatur in testem q; cum non valeat vt testamentum valebit vt codicillus quod est no. fm eum z bene di-
17 cit iudicio meo. † Quid aūt in causa criminali an mulier sit idonea testis: z in hoc sic dicas q; aut tu loqueris de iur. canonico aut de iur. ciuili si quidem loqueris de iure canonico z tūc aut agitur de crimine criminaliter z tunc mulier non potest esse testis z ita procedit casus in. c. foꝛus. §. testes extra de ver. sign. z ita procedit casus in. c. mulierem. xxxiij. q. v. aut vero agitur de crimine ciuiliter aut per viam inquisitionis vel denuntiationis z isto casu mulier poterit esse idonea testis z ita procedit casus in. c. tam literis z. c. qm̄ extra de testi. z ibi glo. z glo. in. d. c. foꝛus z ita dixit Imo. in. d. l. q̄ testō. §. mulier z Are. z Jo. de. pla. Si vero loqueris de iure ciuili pro hoc etiam facit nam speciale in testamento in quo mulier nō testis idonea ergo in alijs casibus erit secus exceptio enim firmauit regulam z regula est q; mulier est idonea testis z hoc per regulam generalez legis ex eo. ff. de test. z. c. ex eo. xv. q. iij. z ita dixit glo. in. d. c. foꝛus fallit tñ hoc nisi essemus in crimine publico vel in casu in quo veniret membꝛi abscisio qm̄ etiā casibus istis de iure ciuili mulier non erit idonea testis ratio est. q; sicut in istis casibus mulier remouetur ab accusando. l. q̄ accusare. ff. de accusa. eadē rōne remouetur a testificādo z ita dixit Jo. de pla. hic z Are. qui dixit q; Jo. de pal. istud habuit a flo. i. d. l. ex eo. ff. de testi. Sz aduerte tu q; si istud esset verum q; mulier in causa publici iudicij vel vbi venit pena coꝛporalis imponenda quod ipsa etiam de iure ciuili nō sit idonea testis sequeretur q; inter ius canonicum z ciuile nulla foꝛet differentia q; eodem modo etiam mulier de iure canonico in causa criminaliter agitata z sic in qua venit imponenda pena coꝛporalis non potest esse idonea testis vt per glo. in. d. c. quoniam z per Imo. in. d. §. mulier sed istud est falsuz q; est differentia in hoc inter ius canonicum z ciuile vt per glo. in d. c. foꝛus. ergo videtur indistī. dicendum q; mulier possit de iure ciuili esse idonea testis in causa criminali sine veniat imponēda pena coꝛporalis vt membꝛi abscisio sine nō z hoc per regulam generalem. d. l. ex eo. ff. de testibus z ita videtur velle gl. in d. c. foꝛus dum indist. dixit qō mulier in criminalibus est idonea testis z ita etiam voluit Imo. in. d. §. mulier vbi repꝛendit Jaco. de Are. qui nolebat q; mulier in causa capitali esset idonea testis. nam ipse dixit q; communis sententia est in contrarium de iure ciuili per regulam. d. l. ex eo z per tex. d. §. mulier a contrario sensu z sicut vult exꝑresse Imo. q; de iure ciuili fm communem sententiam mulier est idonea testis in causa capitali dato q; in ea versetur magnum preiudiciū q; iste casus nō reperitur exꝑresse exceptuatus a regula. d. l. ex eo. vide Alex. consi. xj. in. j. vol. vbi trāsit cum communi sententia q; mulier de iure canonico in criminalibus non est idonea testis sed de iure ciuili sic istud tamen limitat non procedere in meretrice z etiam in causa lese maiestatis vna sola meretrix nō facit sufficiens indicium ad torturam vt ibi per eum vide etiam per Alex. consi. viij. in. j. vol. vbi vult q; mulier admittatur ad testificandum in criminali quando alij testes haberi non poterant quod declara vt ibi z idem vol. consi. xxxiij. in. ij. vol. z ibi etiam vo. q; dictū mulieris tollereť quando haberet contestem dignum puta docto. vt ibi habes in. vj. col. vi. etiam Alex. consi. cxv. in. iiij. vol. q; in terris imperij mulier est idonea testis in criminalibus z maxime quando non agitur de crimine criminaliter mō nunc stante ista communi sententia q; mulier in causa criminali indistīn, possit esse testis dicit. d. Christo. hic quod hec cōis sententia nunq̄ sibi placuit z quod semper tenuit contrarium z dicit ipe moueoꝛ primo per tex. in. c. foꝛus in fi. ibi variū z mutabile z c. extra dever. sig. Scōo dicit ipse moueoꝛ ratiōe vꝛgētissima nā difficilius quis admittitur ad testificandum in causa criminali
18 quā ad testificandum in causa testamenti patet. nā † minoꝛ. xx. ann. non potest testificari in causa criminali. l. in testimoniuz. ff. de testi. z. l. antece. z ibi glo. intelligas siue procedatur per viā accusationis siue inquisitionis Alexā. consi. lxiij. in. j. vol. qō tamen limita nō procedere quādo alij testes haberi non possunt vt ibi per eum z tamē secus est in causa testamenti. q; satis est q; sint puberes vt hic. sed mulier ipsa non est idonea testis in causa testamenti vt hic z. d. §. mulier ergo multo minus admittetur in causa criminali. nego q; difficilius admittatur ad testificandum in causa criminali quam in causa testamenti patet
19 nam † mutus si sciat scribere admittatur ad testificandum tam in causa ciuili quam criminali ita videtur probari per glo. iij. q. ix. que istud indistī. dixit. c. testes. Et tamen clarum est qō non potest esse testis in testamentis casus est hic z sic facilius quis admittitur in testimonium in causa criminali quā in testamētis non ob. tex. in. d. l. in testimonium q; ille tex. procedit in casu suo nec debet extendi vt patet ex instantia. Tertio probat ipe nam ideo mulier non est idonea testis in testamento ratione magni preiudicij quod in testō versatur z rōne falsitatis que posset in eo cōmitti vt hic per glo. z dictum fuit super tex. ergo eadē rō, ne z multo magis repelletur a testificādo in causa criminali cū ibi versetur preiudicium maius argu. l. in seruoruz. ff. de pen. z ita ipse resident. Tu vero adde quod hanc suaz opi. Jac. de are. in. d. §. mulier motus hac vltima ratione de qua hic p. d. Christo. nā dicebat ipse vt refert Imol. in. d. §. mulier no. ex isto tex. q; mulier non potest esse testis in testamento nam dicit ipse idē dicas in causa capitali per gravitatē preiudicij z hāc opi. Jac. de are. dixit Imo. ibi q; erat equa tamen fm eum cōmunis sententia erat in contrarium de iure ciuili: quia non reperit prohibita isto casu ergo permissa. l. j. ff. de testi. item nec excepta a regula generali. d. l. ex eo ergo. Quid dicenduz certe si volumus tenere opi. Jo. de pla. z Are. z Flo. est responsum ad argu. d. Christo. si vero volumus tenere cōmunem opi. que est vt indi-
20 stincte mulier † admittatur in causa criminali dicerē q; in puncto iuris verioꝛ sit opi. sua z Jac. de are. lz sit cōmunis in cōtrarium vnde super hoc cogita. Addas etiam z predictis vnū casum valde singularem in quo mulier etiam in contractibus nō pōt esse testis videlicet in casu. l. scripturas. C. qui pot. in pig.
21 habeantur. nam ibi est casus q; † scriptura priuata facta manu tertij si fuerit subscripta a tribus testibus habet vim publici instrumenti vt ibi habetur modo dicit ibi tex. q; inter testes ibi subscribentes non poterit interuenire femina vt vo. ibi tex. in ver. si. trium virorum z ita no. illum tex. ad hoc ibi Bal. qō no. z vi. mo. in. d. §. mulier in opp. Capio vltimam partē eiusdem
22 glo. hic q̄rit dicit in tex. q; † mulier nō est idonea testis in testō querit mō glo. quid in hermafrodito an possit adhiberi in testem in testō z dicit glo. qō si magis incalescit in sexu masculino z recipi poterit si vero in femenino z tunc secus allegat tex. in. l. querit. de sta. ho. z tex. in. l. repetundaruz in fi. vbi est casus de hoc in terminis. ff. de testi. z ita resident glo. z istam glo. dicebat Are. hic signandam esse q; dicit ipse qō in ciuitate sua vidi quendam hermafroditam qui magis incalescebat in masculi-

no lz

no lꝫ in vtroq; frigidus esset qm̃ ille potuisset adhiberi in testē
23 in testamēto. ¶ † Sed quid in eunucho an ipe sit testis ido-
neus in testō ꝛ dicatis qō sic qm̃ ipe hꝫ testamēti factionē pas-
sinam ꝛ actiuā. l. eunuchū. C. qui testa. facere possunt nec ꝑ istū
tex. reperiꝛ prohibitus ergo. l. a patre fu. ff. de his q̃ sunt suivel
24 alieni iuris. ¶ † Capio glo. in versi. impubes ꝓo cuius expe
ditione arg. ꝺ istū tex. hoc mō dicit in tex. nostro qō impubes
nō est idoneus testis in testō nā istud vꝛ esse falsum cū ipubes
in oībus causis possit esse idoneus testis dūmō postea pubes
factus deponat vt not. in. l. iij. ℊ. l. iulia. ff. de testi. sicut etiam di
cimus de seruo qui pōt deponere fact⁹ liber de his que vidit
in seruitute ergo ita videbaꝛ dicēdū in ꝓposito nostro q; impu
bes posset adhiberi i testē in testō qꝛ postmodū factus pubes
poterit deponere. Propter hoc est facta glo. nostra q̃ dicit q;
25 lꝫ alias † pupillus pubes factus possit deponere de his q̃ vi-
dit in pupillari etate sicut etiā seruus pōt deponere de his que
vidit in seruitute liber factus vt. l. notionē. ℊ. instrumentoꝝ. ff.
de ver. sig. facit tex in. l. qm̃. C. de here. tm̃ illud ꝓcedit in oībus
alijs casibus ꝓterq; in testō qm̃ pupillus pubes factus non
poterit deponere de his q̃ vidit in pupillari etate circa testm̃
ꝛ ratio est dicit gl. qꝛ in testamentis testes adhibentur ad sub-
stantiā testi ideo est necesse q; tēpore quo adhibentur sint ido-
nei ꝛ ita residet glo. Vos primo habetis notare ex ista glo. q;
pupillus pubes factus pōt deponere de his que vidit in pupil
lari etate vide Alex. cōsi. lxxxviij. in. v. vol. vide pulchre ꝑ Are.
cōsi. ciij. ꝛ ita etiā dixit glo. in. l. iij. ℊ. l. iulia. ff. de testi. ꝛ glo. in. l.
notionē. ℊ instrumentoꝝ per illū tex. qui voluit q; etiā seruus
de his que vidit in seruitute liber factus possit deponere. ff. de
verb. sig. idē etiam firmauit glo. in. l. ad testiū ꝛ vbiq; per Bar.
ꝛ ibi mo. ff. eo. Istud tm̃ ꝑmo limita qm̃ nō erat adeo impubes
q; nō posset cognoscere q̃d tunc ageret, sed est necesse q; esset
talis iudicij vt posset percipere ea que tūc ageret vtputa qui
erat pubertati ꝓximus argu. tex. in. l. excipiunt. ff. ad sile. ꝛ ita
dixit Bar. i. d. ℊ. notionē ꝛ d. l. ad testiū ꝛ omnes hic, sed si fuis
set infans vel infantie ꝓximus tunc nō testificaretur ita dixit
Are. hic ꝛ ita dicit ipse intelligaꝛ gl. in. c. cū nobis de ꝓscrip. ꝛ
glo. iij. q. ix. c. testes in versi. noverint que videnꝛ vo. pupillum
nō posse testari de his que vidit in pupillari etate vi. etiā ꝑ spe.
in ti. de testa. ℊ. j. ꝛ per Ra. in. d. l. ad testium ꝛ ita residet. Tu tm̃
adde circa hoc q; immo etiā pubes factus poterit deponere
de his que vidit in īfantia vel in tēpore quo ꝓximus erit infan
tie nedū de his que vidit in tpe quo erat ꝓximus pubertati
vt loquunꝛ doc. hic ꝛ maxime. are. ꝛ Bar. vbi supꝛa si tm̃ tūc tē
poris erat capaꝛ eoꝝ que deposuit ita dixit Jo. an. in add. ad
spe. in ti. de testi. ℊ. j. ꝛ refert eū Jmo. in. d. l. ad testiū dabat añt
exemplum Jo. in eo qui deponebat q; talis erat maiꝛ. xxx. an.
ꝛ adducebat qꝛ recoꝛdabatur q; fuit secū in scolis dū erat. vij.
an. vel circa ꝛ q; tūc tēpoꝛis erat vnius anni vel duoꝝ an. ma
ioꝛ eo qō nunc dꝫ esse. xxx. an. q; est valde not. Secus añt si te-
stis vellet deponere pubes factus de his que vidit tempoꝛe in
fantie que tm̃ nō intelligebat vt puta qꝛ volebat deponere fal-
sam monetam fuisse factā in tali loco ipo videnteꝺm esset. vij.
annoꝝ vel circa. nā isto casu ei nō crederet qm̃ tūc tēpoꝛis il
la nō intelligebat. l. j. C. de falsa mo. ꝛ ita residet Jo. an. in loco
ꝓallegato ꝛ istud mihi placet. Scō limita istā gl. non ꝓce
dere in his casibus in quibus testes requiruntur ad substantiam
seu solēnitatē actus vt in testamētis in quibus testes requiru
tur ad solennitatē qm̃ in casu isto pupillus pubes factus nō po
terit deponere de his que vidit in pupillari etate ꝛ ita dixit gl.
hic ꝛ glo. in. d. ℊ. instrumēto ꝛ in. d. ℊ. lege iulia ꝛ. d. l. ad testiū ꝛ
vbiq; per Bar. ꝛ doc. Et ex hoc inferebat vnum singulare hic
26 Are. q; † in testamētis ad pias causas ꝛ in testō iter liberos ꝛ
in testō mil. qꝛ in testamentis talium testes non requiruntur ad
solennitatem seu substantiā testamēti sed tantū ad probationē
q; pupillus pubertati ꝓximus poterit esse testis in testamen
tis talium reliquit tm̃ cogitandum ꝛ cū eo etiā videꝛ pertrans-
ire. d. Jason. Sed cōtra ipsum Are. ego ponderabam casum
in. l. lucius. ff. de testa. mil. in ver. legitimis ꝓbationibus vbi in
testō militis requiriꝛ q; adsint ꝓbationes legitime ꝛ idē ꝓ
bat tex. in. c. relatum in ver. legitimis testibus de testam. ſꝫ im-
pubes in testamētis nō est legitimus testis vt hic ergo ꝛc. Nec
ob. glo. nostra hic qꝛ dico q; licet in testō mili. ꝛ liberoꝝ nō sint
necessarij testes ad substantiā eius tm̃ debēt esse legitimi vt ibi
sed isti non sunt legitimi ergo ꝛc. Sed pōt saluari i Are. ab hac
impugnatione vt dicamus q; in testa. milit. dicaꝛ testes legiti
mi qui non sunt per ius gē. reꝓbati secus añt si essent per ius
gen. reꝓbati vt puta. qꝛ furiosus vel mente captus hinc est q;
dicimus q; mulier dato q; non sit legitima testis in testamētis
factis de iure cō. vt hic tm̃ in testō mil. dicit legitima testis vt ꝑ
glo. in. d. auc. q; fine ꝛ supꝛa vidimus ergo eadē rōne dicamus
in ꝓposito q; lꝫ aliter pupillus pubertati ꝓximus non sit le
gitimus testis in testō facto de iure cō. tm̃ sit legitimus testis
in testō mil. ꝛ aliꝝ ex quo nō reperitur testimoniū talis a iu
re gen. reꝓbatū ꝛ per hoc salvata sit ꝛ firma illatio facta per
Ang. q; ipse reliquit cogitandū. Intelligas tm̃ istud esse verum
q; lꝫ pupillus pubertati ꝓximus possit adhiberi in testem in
testō mil. ꝛ cōsimilium. tm̃ non poterit deponere nisi postmodū
maioꝛ factus per ea que supꝛa dicta sunt ꝓ hoc etiā adduco
quod dixit Bar. in. l. j. in fi. ff. de testa. mil. vbi dixit sin. Bart. q;
lꝫ ipsi mil. sit remissa omnis solennitas iuris ciui. in testamenti
cōfectione tamen adeo q; sufficiāt duo testes in suo testō ipe iu
dex postmodū in examinatione taliū testiū debebit obseruare
terminos iuris cōis nā dicit ipse in eo qō venit explicandū per
ipsuꝫ militē est remissa solēnitas iuris ciuilis sed nō in eo quod
venit expediendū per iudicem vel heredē allegat tex. in. d. l. lu-
cius ꝛ in. l. in fraudē in fi. ff. eo. sed dispositio iuris cōmunis est
vt pupillus nō possit examinari in testē de his que vidit in pu
pillari etate vt hic per gl. ergo idē erit ꝛ in casu nostro ꝛ ista sin
gularis restrictio ad id qō dixit ang. hic ꝛ no. ideo qꝛ si nō pōt
examinare ante pubertatem posset esse q; interim pupillus mo
27 reretur ꝛ sic testiū destitueretur ꝛ ideo not. eā. † Querebat etiaꝫ
hic Jo. de pla. ꝛ post euꝫ Are. ꝛ d. Jason an si aliquis esset effe
ctus cecus possit deponere de his que vidit ante cecitatē ꝛ de
terminant oēs qō sic per supꝛa dicta ꝛ idē dixit spec. in ti. de te
sti. ℊ. j. ver. sed nūqd factus pubes ꝛ Bar. in. d. l. ad testiū. ℊ. j. in
fi. In alijs añt nō requirentibus visum nedum cecus pōt testifi
cari de tēpoꝛe quo nō erat cecus sed etiam poterit adhiberi te
stis existens cecus ita glo. ord. allegata hic per Ang. in. ℊ. si ve
ro absunt in ver. noverint ꝛ ibi Ang. in auc. de here. ꝛ fal. ꝛ etiā
est glo. in. c. testes. iij. q. nona de hoc etiā dicas vt per Bald. ꝛ
28 plenius per Ang. ꝛ ibi. d. Alex. in. fi. in. l. si vnus. C. eo. ¶ † Sꝫ
quero ego hic vltra docto. an credatur soli pape de his q̃ vidit
ante promotionem ad papatum. nam tu habes tex. in. c. cum a
nobis extra de testi. q; licet voci vnius non credatur. l. iuris in-
randi. C. de testi. ꝛ. l. vbi numerus. ff. eo. cū vulg. tm̃ soli creditur
vt est tex. in. d. c. cum a nobis vide etiā Alex. cōsi. lxxv. in. v. vol.
vbi ponit vnū casum in quo vni credit licet nō firmet an credaꝛ
soli pape de his que vidit ante ꝓmotionē ad papatum ꝛ di-
catis q; sic due sunt gl. vnice ꝛ singu. vna est in. c. j. in ver. statuit
de renun. in. vj. alia est in. c. ad apostolice in ver. promisissent de
re iudi. eo. lib. ꝛ de istis glo. fecit magnum festuꝫ Roma. in fin.
suis singulari. cxxx. incip. sanctissimus pater Eug. papa cū esset
ꝛc. q; no. de hac tua materia an soli pape credatur vide vnam
sin. limitationem per mo. in trac. car. in. ij. parte in. j. q. in. iij. no.
in ver. circa tertiuꝫ vide Are. consi. xxiij. q; sic q̃ attestatur de
facto suo secus si de alieno vi. qō dixi in. l. ex hac scriptura. ff. de
don. vbi omnino vide Ro. cōsi. cccl. in casu ꝓposito q; statur
dicto pontificis narrantis factū predecessoꝛis sui tm̃ limitat duo
bus modis in quibus non stabitur dicto pontificis vt ibi ꝑa
bes vide Paul. cōsi. xxxv. q; statur dicto pontificis ꝛ dicto cu
iuslibet ordinarij in eo q; pertinebat ad officium suum. ¶ Ca-
pio glo. in ver. furiosus quoniam alia est literalis ꝛ arg. contra
29 istum tex. dicitur hic q; † furiosus nō potest esse testis in testa
mento sed istud videꝛ esse falsum vt est casus in. l. qui testamen-
to. ℊ. furiosus. ff. eo. ꝓ hoc est facta gl. nostra que dicit q; tex.
iste debet intelligi de furioso non habente dilucida intervalla
aliter si haberet bene possit esse testis in testamento vt in con-
trario ꝛ ita residet glo. Circa hoc tamen dicas �means Aret. hic q;
aut testis qui adhibetur in testamento tempoꝛe quo fuit adhi
bitus erat furiosus. item tempoꝛe quo examinabaꝛ ꝛ tunc nul-
li dubium q; iste non est idoneus testis vt hic. Aut vero tempo
re quo fuit adhibitus in testem ꝛ erat furiosus ꝛ idem: ꝛ ratio
est: qꝛ testis dꝫ intelligere ea que fiunt in testamēto. l. heredes
palam. ff. eo. per Bar. in. l. si ita scripsero. ff. de cond. ꝛ demō. sꝫ
q̃ testis est furiosus tūc non intelligit qō agitur in testamēto
merito non est idoneus testis. facit ꝛm Aret. l. cum antiquitas.
C. eo. Si vero tempoꝛe quo fuit adhibitus in testeꝫ erat sanus
tempoꝛe vero quo fuit examinatus in testē erat furiosus ꝛ tūc
etiam idem dicas q; non valebit tale testimoniū. qꝛ in teste con
sideratur habilitas tempoꝛe depositionis ꝛ examinationis vt
l. j. ꝛ ibi de materia. C. eodem. ꝛ infra dicetur in. ℊ. sequen. cum
ergo tempoꝛe examinationis non sit idoneus: quia furiosus
merito tale testimonium non valebit. concludendum est itaq;
qō est necesse qō testis nō sit furiosus nec tempoꝛe quo fuit ad
hibitus in testem nec tempoꝛe quo fuit examinatus vt hic si ve
ro medio inter ista vel ante ista duo fuisset furiosus non vitia-
tur testimonium nec testamentum ꝛ ita residet Are. ꝛ bene. an
autem ille qui semel fuit furiosus semper ꝓsumitur furiosus

tangit hic Are. sed reseruo dicēdum in. §. item furiosi. ī. qui test. fa. possunt vbi melius cadet. ¶ Capio aliam glo. in ver. inter-
30 dictum quia tex. dicit q̄ † is cui bonis est interdictum non pōt esse testis in testō glo. exponit istud verbum interdictū. s. siue a l. siue ab homine de interdicto a lege. allegat tex. ī. l. fi. C. ad leg.
31 iul. ma. vbi ille qui cōmisit lese maiestatis † crimen statim est priuatus administratione bonorū suorū ꝛ oīa applicant fisco. Idē dicas in hereticō vt auf. credentes. C. de here. statim enim ex quo pdurat in hereſi statiz efficitur infamis nec pōt ferre testimoniū nec testari. De interdicto ab hoīe allegat glo. l. is cui
32 in fi. primi ff. eo. vbi † prodigus cui bonis est interdictum non potest testari nec adhiberi testis in testamento. ¶ Capio
33 aliam glo. in ver. intestabilem dicit glo. † q̄ ille quem leges appellant improbū ꝛ intestabilem q̄ nō potest esse testis in testamento quero qui sunt isti quos lex vocat intestabiles respon. glo. q̄ sunt illi qui sunt dānati de aliquo famoso crimine vel qui est muliebria passus allegat tex. eo. l. is cui. §. fi. ꝛ. l. cū lege ꝛ. ff.
34 de testi. l. ob carmen. No. ex ista glo. q̄ † damnatus ex famoso crimine ꝛ sic infamis non potest adhiberi testis in testa. vt hic q̄ singulariter limita quando omnibus notorie erat notum q̄ erat ille infamis quia tunc si adhiberetur in testem testamentū erit nullum vt hic. secus vero si non esset notorie infamis apud omnes: q; tunc bene adhiberi possit in testē testō ita dixit glo. quam forte Imo. dixit sing. ibi. in. l. cum lege in. fi. ꝛ ibi Bart. q̄ eam sequitur. ff. eo. quā tñ glo. declara vt ibi per Imo. ¶ No-
35 tat etiam Are. hic ex glo. † dum allegat legē ob carmē. ff. de testi. qm̄ illa lex loquitur in iudicijs q̄ infamis nō est idoneus testis in iudicijs, q̄ illi qui nō sunt idonei testes in iudicijs nō sunt idonei testes in testamētis adidem tex. in. l. qui testō. §. nec furiosus. ff. eo. ꝛ dictum fuit sup tex. amplius non insisto hic non sunt alia.

1 ☞ Seruus communi opinione reputatus liber pōt in testamēto esse testis.
2 Articulus debet concludere.
3 Seruus vel infamis non potest esse testis in testamēto.
4 Libellus incertus admitti non debet sed si postmodū sequaī probatio certa talis libellus sustentatur.
5 Extensio an debeat fieri in exorbitantibus.
6 Seruus ad hoc vt possit esse testis in testō necesse est q̄ omniū consensu reputetur liber.
7 Uniuersalis locutio recipit restitutionē actus cui attribuitur.
8 Seruus ad hoc vt sit idoneus testis in testō an sit necesse q̄ omnium consensu sit reputatus liber.
9 Fama vbi a lege requiritur satis est probare q̄ maior pars ita teneat.
10 Ueritas an preferatur opinioni.
11 Error an sit magis attendendus quam veritas.
12 Testō in scriptis siue etiam nuncupatiuo in scripturā redacto manu tabellionis an sine testibus credatur.
13 Testis si postq̄ fuit adhibitus in testō fuerit effectus seruus vel infamis an si velit recognoscere sigillum suum: possit ꝛ nu. 28.
14 Testis conditio an attēdi debeat ꝑm tēpus in quo producit in iudicio, ꝛ nō tempus testamenti ꝛ nu. 4.
15 Impubes nō pōt esse testis idoneus in testō dato q̄ postea factus pubes testificetur ꝛ nu. 31.
16 Notarius ex aliqua causa puta de falso priuatus non pōt noua instrumenta conficere: potest tñ instrumenta de quibus antea fuit rogatus perficere ꝛ idē in notario facto monacho.
17 Sinagogas nouas non possunt iudei erigere: possunt tñ antiquas reparare.
18 Babella si de quolibet instrumento debeat solui non soluet de instrumento antiquo refecto.
19 Inhabilis ad testificandum effectus post testamentum potest reddere testimonium de his in quibus primo fuerat adhibit⁹ in testem.
20 Testes an debeant esse habiles tpe examinationis.
21 Tabellio si damnatur de crimine famoso vel si deportet ꝛ reuocetur in dubium an instrumentum scriptum per eum ante condemnationem sit scriptum sua manu an poterat super hoc esse testis. nu. 26.
22 Pater si legauit filio libros iuris ciuilis si efficiatur doctor in iure ciuili: ꝛ si efficiatur doctor in medicina legauit sibi libros medicinales si postmodum efficiatur doctor tam in iure ciuili quā in medicina an habebit libros vtriusq; facultatis.
23 Testes infames: criminosi vel aliter inhabiles nō admittuntur ad testificandum ꝛ quare.
24 Casus superueniens in persona alterius non dz alteri nocere in perfectis ꝛ consummatis.
27 Testes rogati an possint semper deponere in iudicio nō obstā te defectu superueniente.
29 Testis si tēpore quo iurauit erat idoneus: sed tēpore quo dz deponere effectus est infamis seu aliter non idoneus an repellatur a testimonio.
30 Testis si tēpore quo iurauit erat inimicus seu īfamis: sed post ea tempore depositionis effectus est amicus vel bone fame an valeat eius dictum.
32 Instrumēta cōfecta p notariū qui cōi opinione reputabaī notarius an valeant si in veritate non erat ꝛ nu. 34.
33 Salaria diu tanq̄ decurio recipiens vel si diu steterit descriptus in libro decurionum nō ꝓpter hoc dz reputari decurio.
25 Ratio vbi assignaī in lege semp attendamus rationē ꝛ nō dictum: q; dictū ampliatur ꝑm limites rationis.
36 Scientia ꝛ patientia superioris valentis cōstituere aliquē tabellionem an videaī concedere poteſtatem instrumenta conficiendi ei qui se gerit pro notario.
37 Bannitus qui pōt impune offendi si sciente ꝛ patiēte magistratu habitat in loco a quo bannitus est an possit impune offendi.
38 Cōis error reputatur que patrēfamilias vel emācipatū an faciat vt gesta per talem sic reputatum valeant acsi gesta essent per patrēfami.
39 Papa licet scienter pticipet cū excōicato nō tñ intelligiī ipsuz absoluere ab excōicationis sñia nisi expresse absoluat ipsum.
40 Edificare ecclesiā siue capellā nō pōt q̄s sine auctoritate epi.
41 Emācipatus an p̄sumatur filius q̄ vixit seorsum a patre p viginti annos habitādo ꝛ negociando ꝛ dicit se emancipatum.
42 Ordinatus iam sunt quinquaginta anni si nō extāt testes nec instrumēta ordinationis sue: cōstat tñ per eos inter quoversatus est q̄ semp se gessit vt p̄sbyter an hoc sufficiat.
43 Baptizatus presumiī ille q̄ est natus ex parentibus christianis ꝛ uersatus est inter christianos.
44 Tabellio q̄ p tabellione longo tēpore se gessit an presumi debeat tabellio.
45 Instrumentum validum allegans: ipsum probare tenetur.
46 Titulum sue possessionis ostendere cogi pōt per episcopū sacerdos qui ecclesiam tenuit. xl. annis.
47 Bonorū possessio p patientiā longi tpis cozā pretore agnita an legitime probetur.
48 Electus si diu steterit in possessione beneficij sciente eo ad quez spectat cōfirmatio presumitur confirmatio precessisse.
49 Testa p notariū q̄ cōiter reputabaī notarius q̄ in veritate nō erat: nec habebat titulū lz nō valeant tñ ista instrumenta facier aliquam presumptionem.
50 Priuandus exercitio sui officij ꝓpter aliqō crimē ab eo cōmissum an impediet illud explicare dato q̄ nō fuerit adhuc condēnatus ꝛ quid si crimen erat notorium.
51 Testa p notarium occulte depositum an teneant.
52 Sententia legis non declarata ꝛ manifestata ab homine non priuat ab exercitio tabellionatus.
53 Sententia debet legi publice ꝛ non in camera.
54 Sententia lata ab excōicato an ꝛ qñ valeat.
55 Tabellio si fuerit depositus a lege ꝓpter aliqō factū si postmodum cōficiat instra anteq̄ fuerit declaratū p iudicē ipsum cecidisse ab officio tabellionatus an valebunt talia instrumenta.
56 Notarius cōdēnatus de falso in alamania. si in alia ꝓincia in qua hoc ignorabatur cōfecit multa instra an valebunt.
57 Notarius publice exauthorizatus p sñiam an possit reponi in possessione.
58 Durius agitur cum homine quā cum lege.
59 Notarius depositus ꝓpter delictum nō pertinens ad notarius officium an possit instrumenta conficere.

Sed cū aliqs † seruus cōi opiniōe reputaī liber pōt in testō testis adhiberi hoc. d. ꝑm are. vsq; ad. §. pater. Not. primo ex isto tex. ibi omniū cōsensu hic testis liberorū loco ꝛc. q̄ nō procedit ista exceptio siue articulus dicere. dico q̄ nō valet testiñ q; vnus ex testib⁹ in eo adhibitis erat seruus vel infamis sed est necesse dicere ꝛ ita tūc tpis quo adhibitus fuit sic habebaī ꝛ reputabaī seruus ita videī velle tex. iste q̄ vult q̄ ad hoc vt testiñ annulleī nō sufficit ꝓbare q̄ vnus ex testibus erat seruus sz etiā est necesse ꝓbare q̄ cōi opinione non reputabaī liber sed seruus ita dicebat Bar. in. l. ad testiñ in. §. cōditionē. ff. eo. ꝛ in. l. ij. C. de arb. ꝛ in. l. j. C. co. p illum tex. ibi quo hec eadē verba habeanī. nā ibi dixit nota mirabilē formam ex hac lege ꝓponendi exceptionē ꝯ testem vel iudicē vel cōtra sententiā. nam non sufficeret dicere q̄ talis iudex erat excommunicatus vel infamis quando tulit sententiam sed necesse est dicere quod tunc temporis sic habebatur ꝛ reputabatur ita dicit ibi esse casum inver. communi consensu ꝛ hanc opinio. Barto. secuntus fuit Jo. de pla. hic ꝛ Alexā. consilio. cxiiij. in ij. vol.

2 ij.vol.in pe.col.z.d.meus in.d.l.j.pro quibus facit: nam † articulus debet concludere.l.neq; natales.l.non nudis.l.non epistolis.C.de proba.l.nō hocvñ legit.c.in p̄sentia de proba.cum vul.sed iste articulus nō cōcludit de necessitate dicere nō valet testim̄:q; vnus ex testibus in eo adhibitis erat seruus q; potuit esse q; tunc temporis reputaret cōmuni opinione liber z p cōsequēs testim̄ nō vitiaret.vt hic.ideo ad hoc vt iste articulus de necessitate concludat est necesse dicere q; tpe quo fuit adhibitus testis erat seruus.z cōmuni opinione reputabatur seruꝰ q; tunc bene articulus iste de necessitate cōcludet.vide Alexā. in consi.cliij.in.v.vol.q; nō sufficit dicere q; talis testis erat infamis vel excōmunicatus.sed q; reputaret sic cōtrariū tamē tenuit Bal.in.d.l.j.C.eo vbi dixit q; non est necesse dicere q; tunc temporis qñ fuit adhibitus esset reputatus seruus vel infamis.sz satis est q; dicat tunc temporis erat seruus vel infamis hāc eādem sniam sequutus fuit ibi Fulgo.Paul.de cast.z Roma.et Rapha.in.d.l.ad testiū.z ibidem Imol.qui dixit q; hāc etiam opi.sequutus fuerat Fran.de rampo.in.d.l.j.C.eo. hanc etiaz partem sequutus fuit Are.hic in pe.col. mouentur autē ipsi et maxime Bal.primo per text.in.c.presentiū.§.testes de testi.in vj.vbi videtur velle text.q; qñ opponitur contra testes satis sit dicere tu es infamis.z exprimere cām quare sit infamis nō autem videtur requirere ille text.q; ita dicat reputabatur.z habebatur pro infami ex eo enim q; erat infamis est presumendū q; communiter reputaretur infamis ita dicebat Bald.vbi supra Secundo pro hoc adducunt z maxime Fulgo.z Imo.nā sufficit q; articulus sit fundatus iure cūmuni.z cōtineat regularem dispositionē iuxta no.per glo.in cle fin.de rescrip.z in.l.oēs.§. lutius.ff.de his que in frau.cre.z que not.Bar.in.l.ij.ff.si quis in ius voc.non ie.z per Inn.in.c.ij.de reg.sed regularis dispo-
3 sitio est q; † seruus vel infamis nō potest esse testis in testamento.l.qui testamento.§.seruus.ff.eo.z supra proximo.§.serui esti z infames a testimonio repelluntur.l.quoniam liberi.C. de testi.l.iij.l.iulia.ff.de testi.c.preterea de testi.cog. ergo videt satis esse si opponēs dicat q; vnus ex testibus erat seruus vel infamis ex tali cā z necesse habebit aduersarius replicare. z dicere q; licet esset seruus tamen cōmuni opin.reputabatur liber vel famis.z hanc cōmunē opi.probare.z ita dicebant ipsi cū q̄bus etiā pertransit.d.Alex.in.d.l.j.nec obstat fm eos text.noster.z in.d.l.j.q; ista verba de quibus hic non erant excipiētis. sed replicantis hoc modo agebant petitione hereditatis instituti in testō cōtra venientes ab intestato q; possidebāt hereditatem excipiebant venientes ab intestato q; testim̄ non valet: q; vnus ex testibus erat seruus replicabāt instituti q; dato quod vnus ex testibus esset seruus tñ cōmuni opi.reputabatur liber tunc temporis qñ adhibitus fuit testis in testō modo rñdet imperator: q; si ita est cōmuni opi.seruus reputaretur liber eo tēpore quo adhibitus fuit ī testē in testō q; subuētū est testō z vz testim̄.z iam iuste possunt obtinere hereditatem .z sic vt vides ista verba q; cōmuni opi.reputaretur seruus liber nō erāt excipientis.vt dicit Bart. q; nō erat ei necesse hoc allegare ex eo q; habebat intētionē suā fundatā de iure cōmuni.sed ipsius replicantis.Vel scdo possumus rñdere ad text.in.d.l.j.q; vult ibi hoc imperator: q; si heredes scripti ꝓbāt seu ꝓbare se offerūt q; testes tempore testamēti reputabantur cōmuni opin.liberi tunc frustra laborāt venientes ab intestato probare q; testes tē pore testamēti erant serui.sed si heredes scripti nō ꝓbassent de cōmuni opi.tunc bene satis esset si ipsi venientes ab intestato testem fuisse seruū nec fuisset eis necessariū ꝓbare in exceptiōe sua q; cōmuni opi.reputaret seruus.z ista est cōmunis opi.Aduerte tñ ad predicta: q; lz dicant doc.q; sufficiat excipienti dicere q; vnus ex testibus in testō adhibitis erat seruus vel infamis vt supradictum fuit tamen erit opus vt etiā exprimat causa quare est infamis ita ꝓbat casus reputatus singu.in.c. p̄sentium.§.testes in ver.figillatim.de testi.in.vj.z ita dixit Bar. in d.l.j.in fi.cū quo ibi omnes pertrāseunt.C.eo.z rō est q; vbicūq; excipitur cōtra aliquē de crimine vel defectu dz semp specifice:z figillatim opponi alias talis exceptio nō cōcludit ita ꝓbat casus singu.in prealleg.§.testes.z idē dixit Bart.in.l.iij.in fi.ff.de libe.z posth.z idē dixit glo.in cle.cōstitutionē in ver.cō substātialiū.de elec.z in.c.vnico in ver.circunstan.de cle.egro. in.vj.z Bal.in cōsi.incip.cōe litignan. vbi tradidit hāc regulā q; vbi aliquis vel agēdo vel excipiēdo aliquē sibi damnū dedisse in re sua.z nō exprimat quomodo damnū datū fuerit q; non dz audiri idē ipse tenet in cōsi.incip.factū tale petrus nicole ꝛc. vbi no.q; vbicunq; aliqs asserit cōtractū aliquē simulatuz eē si non exprimat ex quo capite sit simulatus non dz audiri de quo cōsi.fecit festū Paul.de cast.in cōsi.xxv.incip.sup primo dubio clara est rñsio facit qd dixit Bal.in.l.si quis testibus.C. de testi.q; vbi aliquis opponit cōtra testē asserēs illū esse inimicū q; si non exprimat genera inimicitie dz succumbere facit qd dixit ipse idem Bal.in.l.turpia.ff.de leg.j.q; vbicūq; statutuz punit diffamantē alium dz intelligi qñ diffamās venit ad speciē delicti facit qd in simili dixit idē Bal.in.c.licet cām in.ij.col.de ꝓba.q; si aliquis agat iter dicto turbatorio q; dz exprimere modum turbationis facit qd dixit Bart.in.l.j.§.interdictū.ff.vti possid.vbi dixit q; quādo alicui obijcitur dolus debet deuenire ad speciem vide etiam text.in.c.q̄.de sentē.excom.in.vj.facit quod in simi.dixit Bar.in cōsil.incip.visa accusatiōe porrecta vbi dixit q; si aliquis accusat aliquem q; dedit damnuz in re ad eum pertinente z non exprimit iure dominij vel possessionis q; ipse debet succumbere q̄uis cōtrariū dixerit Bal.in.l.domū. C.de rei vendi.non faciens mentionē de Bart.in prealleg.to cōsi.z de hac etiā specificatiōe criminū faciēda vide Rom.cōsil.cc̄c.incip.omnipotentis postulato suffragio videas etiam no.per Bar.in.l.iij.§.lege iulia.ff.de testi.in.l.j.in.iij.col.de excep.z Bal.in autē.si dicatur in fi.C.de testi.z in.l.edita in repe. paduana.ī ver.xv.oppono.predicta tñ omnia limita fm qd̄ voluit Paul.de cast.in consi.xxv.vbi dixit q; non est necesse q; sigillatim exprimatur per excipientem de crimine vel defectu si tamē in probationibus post sigillatim probetur z allegat Jo. and.in.d.c.presentium in nouella z hāc etiam sniaz secutus fuit do.meus in.d.l.j.allegans pro hoc dicto glo.no.z peregrinam in.d.l.j.§.si quis argentum.ff.depositi.z in.l. pomponius scri-
4 bit si frumentum.ff.de rei vend.vbi dixerunt glo.q; † licet libellus incertus admitti non debeat.l.si ad rem.ff.de rei ven.et in l.fi.C.de annal.excep.tamen si postmodum sequatur probatio certa tunc subsistentatur talis libellus.z ita tenet Inno.in.c. cū dilectus de ordi.cogn.z spe.in tit.de offi.iudi.§.desinit ver.q̄d si libellus.z ista no.q; notanda sunt fm.d.meuz in.d.l.j.q̄ quasi predicta omnia retulit.vide Are.dsi.cccl̄xxxiij.in anno presenti q; sufficit dicere tu non potes esse ꝓcurator q; sacerdos non autem dicere nisi in tali z tali causa z nos nō sumus in illo. Sz vlterius queritur an idem sit in excōmunicato infami vel alias inhabili q; si communi opi.reputetur famis.z non excommunicatus possit adhiberi testis in testamento glos.reputata fin. in.l.cum lege in fi.ff.eo.dixit quod idem erit.z illam gl. sequuti fuerunt Jaco.de rauenna Cy.z Bar.in.d.l.j.C.eo.z ibi cōmuniter doc.Bart.in.d.l.cum lege.z in.l.j.in.iiij.col.C. de secun. nup.z in.l.cassius ad fi.ff.de senat.z in.l.ij.in.j.col.C.de senten.z d.meus in.d.l.j.contrarium tamen z q; iste text.nō procedat in alio inhabili puta infami vel excommunicato tenet Ange.in.d. l.j.C.eo.cum quo pertransit ibidem Fulg.mouentur autē ipsi z maxime Ang.per text.in.d.l.j.in ℞.in hac causa tractari quasi velit dicere secus si hec esset in alia causa q̄ testamenti.l. cum p̄ tor.ff.de iudi.c.nonne de presump.mouentur etiam.z secundo per.§.nostrum:naz hic dicitur q; diuus Seuerus z Antonin⁹ per suum rescriptum gratiosum in hoc casu subuenerunt testō ex sua liberalitate:vt hic dicitur ergo manifeste patet qd̄ isto casu testamentuz erat nullū iure ciuili inspecto:ideo casus iste non debet extendi extra casum in eo compreh̄ensum.l.quod vero.l.ius singulare.ff.de leg.pro hoc etiam facit fm Fulg. quia non videtur esse tanta ratio in alijs inhabilibus sicut in seruis quia frequentius fm eum contingit qd̄ serui reputentur liberi alleg.text.in.l.iusto.in princ.ff.de vsuca.qui tamen text. videtur potius dicere contrarium:vt dicit.d.Alex.in.d.l.j.nam ibi dicitur qd̄ frequēter liberos pro seruis emimus.sed pro Raph. facit text.in.l.q; difficile.ff.de contraben.empt.z ex istis ēt ipse Ange.inferebat qd̄ text. iste non procederet in alijs actibus in quibus testes ihabiles cōi opi.reputati habiles adhibiti fuissent:qñ dicit ipse istud tñ est speciale in testō cui fuit subuētuz per rescrip.principis vt hic.z supradictū fuit:non obstat dicit ipse si allegares p opi.gl.in.d.l.cū lege text.in.l.ad testiū.§.conditionē.ff.eo.vbi mutatio ꝺditionis testis adhibiti in testō nō nocet ipsi testō:qñ dicit ipse illud est verū qñ a principio erat habilis.sed post fuit effectus ihabilis:sed qñ a principio erat inhabilis.z post effectus est habilis vel qñ a principio reputabat habilis.z post detectus est inhabilis ille text.de hoc nō loquitur: tu tamen per predicta licet subtilia z elegantia sint nō recedas a communi opin.d.glos. nec obstat inquantum dicit ipse Ange.qd̄ iste casus est exorbitans a reg.iuris communis ideo non est extendendus extra terminos proprios.d.l. quod vero quia respondet:vt respondet.d.meus.z.d.Alexan.in.d.l.j. videlicet q; dato q; in † exorbitantibus non debeat fieri extensio ad alios casus non expressos tamen illa regula fallit nisi essemus in fauorabilib⁹ vtputa quia subesset fauor publice vtilitatis vel alia fauorabilis causa ita dixit Barto.in.l.si constante in.ix.q.principi.prime partis.ff.solu.matri.z per Bart.post

glo. in l. ij. ff. exercitum. ff. de infamibus modo sic dispositio huius tex. est in fauorē publice vtilitatis inducta: idest gratia cōseruandi testamēti interessentis reipublice. l. vel negare. ff. quē ad. testa. aper. l. z qz. ff. de interroga. melior tex. de corpore iuris z ibi glo. z Bal. in l. gallus. ff. quid si is. ff. de libe. z posth. ergo sequitur q̄ poterit extendi extra propriuz casum vt nedū procedat in teste inhabili ratione seruitutis: sed cuiuscunq; alterius inhabilitatis cum semper subsit eadē ratio publice vtilitatis. i. conseruandi testamenti. Vel scdo ego rñdeo z dico q̄ licet in exorbitantibus nō debeat fieri extensio tñ fallit nisi rō esset expressa in casu exorbitanti: qz tunc possumus extēdere illum casum exorbitantē ad limites rōnis expresse vbicūq; enim ratio est generalior dicto legis dz extēdi ad limites rōnis. l. pater filiuz. ff. fundi. ff. de leg. iij. l. cum pater. ff. dulcissimis. ff. de lega. ij. gl. in cle. j. de elec. gl. iñcto tex. in l. tres fratres. ff. de pac. c. cū sit generale de foro cōpe. text. z glo. in l. si cōmunes edes. ff. de nego. gest. modo sic ratio quare est q̄ seruus cōmuni opi. reputatus liber si adhibetur testis in testō testiū non vitiatur est ppter cōem errorē qui ius facit z fauor testamenti conseruandi vt hic per glo. et in. d. l. j. sed hec eadem ratio habet locū qñ adhibitus fuit alius inhabilis cōmuni opi. reputatus habilis in teste: in testō qz subest rō erroris publici z fauor testamenti cōseruandi. ergo nō est mirū si casus iste loquēs in teste inhabili respectu seruitutis ad aliā inhabilitatē extēdit p hac opi. facit qđ dixit Jo. an. in addi. ad spe. in ti. de teste. ff. vī q̄ est seruus z in addi. que icip. vt dicit ibi vbi dixit q̄ tex. iste q̄ vult q̄ seruus reputatus liber cōmuni opi. sit idoneus testis i testō q̄ procedet etiā si sit error in etate vel sexu qđ dictū etiam retulit. d. meus in. d. l. j. dicēs ppetuo no. z sic vt vides text. iste non est restringēdus tantū ad inhabilitatē testis respectu seruitutis. sed etiā alterius inhabilitatis puta sexus vel etatis p hoc etiā ego adduco qđ dixerūt doct. in simili in l. barbarius. ff. de offi. presi. vbi doc. extendunt. l. illā loquētē in seruo ad excōmunicatum: vel infamem vel aliter inhabilē. z ita teneas. ¶ † Secundo no. ex eisdē verbis oiuz consensu z. q̄ ad hoc vt seruus sit idoneus testis in testō est necesse q̄ oium consensu reputet liber q̄ tñ intelligē nō cōsensu oium totius mundi: qñ impossibile esset q̄ omnes homines totius mundi reputarēt istū liberum. sed intelligas q̄ iste reputabat liber ab omnibus qui verisimiliter scire potuerunt vtputa a vicinis propinquis z amicis notis facit ad hoc glo. in l. j. C. de sentē. que pro eo q̄ int. in ver. subtilitatem in fi. facit glo. in l. cum quidam. ff. quoddam el
7 ij. i ver. obstetrices. ff. de acqui. here. Uniuersalis † enim loquutio recipit restrictionem actus cui attribuitur glo. in l. fina. C. sine censu vel reli. l. inter omnes. ff. qui satisda. cog. z ibi glo. facit tex. in l. iij. ff. ad macedo. z in l. cenodorus. C. eo. z per bart. in l. de minore. ff. si plurium in. ij. q. ff. de questio. facit casus no. quem allegat Jhau. de ca. in. d. l. j. z post eū. d. meus in. c. ad nostram el. iij. de iureiur. vbi ille qui iurat in oibus causis obseruare ordinez iudiciariū dz ista vniuersalis loquutio restrigi ad causas in quibus ordo iudiciarius obseruandus est. hinc dicebat Bar. in l. j. ff. nunciatio in. iiij. col. quē refert Jo. de pla. hic et Bal. z Saly. in. d. l. j. C. e. q̄ si testis deponit q̄ oēs sic dicūt q̄ propter hoc nō dicetur falsus qz debet intelligi q̄ omnes dicunt. s. de ea re loquētes de hoc vide per Siculuz in. c. j. de iur. cal. in. iij. charta hinc etiā dixit Bart. in. d. l. inter oēs z ibi Cynus z ceteri q̄ si notarius dicat in instrumēto q̄ talis reformatio processit de cōsensu oium de cōsilio intelligitur de oibus. s. presentibus ita est dicendum in proposito q̄ licet dicat tex. iste
8 q̄ ad hoc vt † seruꝰ sit idoneus testis in testō sit necesse q̄ oiuz consensu sit reputatus liber dz restringi ad oēs qui verisimiliter debent habere notā eius cōditionē: sed hic cōtingit dubitare an sufficiat q̄ maior pars eorū qui habebant notitiam de seruo reputēt ipsuz liberū an vero oēs indistincte de eo notitiā habentes reputent ipsum liberū Spe. in tit. de test. ff. j. ver. q̄d si tantum dixit q̄ sic. z ita etiā tenuit Ang. in. d. l. ad testiū hanc etiā partem sequutus fuit Jo. fab. hic vt refert. d. Alex. in. d. l. j. z Jo. de pla. in. ij. col. in medio licet de predictis mentionem nō faciat monenk aūt ipsi qz dato q̄ tex. iste velit q̄ de cōsensu oium iste seruus reputet liber tñ satis dici pōt oium cōsensu reputari liber ex quo maior pars ipsum reputat liberum allegat tex. in l. q̄ maior. ff. ad municip. p hoc etiā facit fm. d. Alexā. in d. l. j. ná iste tex. z tex. in. d. l. j. videtur solū requirere q̄ fama sit q̄ iste seruus reputet liber. z ita in terminis dixit Bart. in. d. l. de minore in vlti. q. prin. ff. de quest. dum alleg. tex. in. d. l. j. C. e.
9 sed † vbicūq; lex requirit q̄ sit fama satis est probare q̄ maior pars ita teneat vt no. gl. in. l. iij. ff. eiusdē in ver. fama. ff. de test. z per Bar. in. d. l. de minore in. ij. q. ergo sequitur q̄ in casu nō sufficit p bare q̄ maior pars cognoscentiū ipsuz seruū tenebāt ipsum liberū. p hoc etiā facit fm eū: nam vī satis excusatus testator si talez in testē exhibuit ex eo qđ maior pars ita tenebat et hanc partē etiā dicit firmasse expresse Bar. in. d. ff. qđ dicit quod in casu nostro sufficit q̄ pro maiori pte ita reputat. Idez etiam dicit fuisse de mente Anto. de but. in. c. cum quid per nouale in. v. col. de ver. sig. z Raph. fm euz in. d. l. j. qui dicebat q̄ non ob. tex. in. l. si arbiter. ff. de proba. si forte allegaret contra predicta qz ille tex. loquitur in casu specialissimo. s. memoriā nō extare pro qua responsione allegat dicta per spe. in tit. de proba. in. ff. proba. ver. illud autem sciendū. z qđ not. Anto. de but. in. d. c. cū quid per nouale in vltima col. de ver. sig. cōtrariā tñ partem. z quod sit necesse q̄ ab omnibus qui hoc verisimiliter scire debuerant indistincte talis seruus reputetur pro libero tz Jmo. in. d. l. ad testium mouetur autē ipse sic a verbis legis nō est recedendum. l. non aliter. ff. de leg. iij. l. prospexit. ff. qui et a qui. ad quem non adaptant verba legis non adaptatur z eius dispositio. l. iiij. ff. toties. z ibi per Bar. ff. de damn. infec. l. iij. ff. gessisse. z ibi per Bar. ff. de admi. tuto. sed tex. in. d. l. j. z hic videntur requirere duo. vnum est qđ dictus seruus ab omnibus liberorū loco habitus fuerit vt pz hic z ibi in ver. oium consensu liberoruz z c. ergo sequit q̄ maior pars nō sufficiet qui enim omne dicit nihil excludit. l. a procura. C. man. l. iulianus. ff. de lega. iij. c. si romanor xix. di. l. is qui ducenta. z ibi not. ff. de rebꝰ dub. Secundo etiam videtur requirere iste tex. q̄ vsq; ad illud tempus quo fuit in testem in testamento adhibitus q̄ nullus ei qōnem status moverit. vt hic. z in. d. l. j. ibi nec quisq; esset qui qōnem ei status moueret. ergo vī dicendum q̄ si alter istorum deficiat. s. vel q̄ omnes vnanimiter non reputent ipsum liberū vel aliquis ei moverit status cōtrouersiam qđ non erit idoneꝰ testis. l. j. ff. per cōtrarium in vtrunq; occurrere debet. ff. de tute. et ra. distra. l. si heredi plures. ff. de cōdi. isti. vnde ipse finaliter concludit q̄ siue isti seruo ab aliquo fuerit mota questio status q̄ indistincte siue fuerit reputatus liber a maiori parte siue nō q̄ non erit idoneus testis. idem etiam ipse dicit quando nullus mouisset sibi questionem status tamē ab omnibus indistincte nō reputebatur liber qz dato q̄ a maiori parte reputaretur tamen hoc non sufficiet. z hoc per verba dicti text. in. d. l. j. z hic debuit enim imputari isti testatori qui talem adhibuit in testez de quo verisimiliter dubitare debebat an esset liber debuit emutationem viā eligere. c. inuenis de spō. hāc etiā opi. secutus fuit hic Are. maxime qñ testator aliū idoneum testem habere poterat qz erat in illo loco copia hominum. l. scire opz. ff. si qs duas ff. de excu. tut. z q̄ ibi Bar. nec erat tempus pestis nec in rure allegat not. in. l. de etate. ff. ad treb. z not. per Bart. in. l. ff. C. e. hanc etiaz opi. videtur secutus ipse Bar. quā refert Jmo. vbi supra in. d. l. j. prope fi. C. eo. vbi dixit Bart. q̄ sufficit ad hoc vt seruus repellatur probare q̄ erat dubiuz de statu suo inter homines ipsum cognoscentes. Et pro hac opi. ego adduco nam casus iste. z. d. l. j. est exorbitās a regula iuris cōmunis que est vt seruus non sit idoneus testis in testamento. d. ff. testes. z. d. l. qui testamento ergo restringendum est ad propium casum in quo loquitur nec ampliare ipsum debemus. l. ius singulare. et l. qō vero. ff. de leg. cum vul. sed ille tex. proprie loquitur qñ ab omnibus reputabatur liber ergo intelligamus ab omnibus proprie videlicet qñ nullus discentiebat. d. ff. vtrum cum vulg. non autem qñ a maiori parte tantū pro hoc etiam facit tex. in l. si rē. ff. omnis. ff. de pig. ac. iñc. tex. in. l. q̄ diu. C. de distrac. pig. vbi pbant q̄ vbicūq; lex facit mentionē de isto ver. omnis nō sufficit fieri p maiori parte vt ibi habet. cū ergo tex. noster req̄rat q̄ cōsensu oium iste seruus reputet liber lequit q̄ nō sufficiet cōsensus maioris ptis. Pro hac etiā opi. adduco qđ dixit Bal. in. c. canonū. in prin. extra de cōsti. z in. l. fi. C. sine cēsu vel reliqs z ipz retulit. d. meꝰ i. d. l. j. z. d. alex. i. l. iter oēs. C. q̄ satis. cog. q̄ si testis vel notarius in instrō dicat q̄ omnes canonici interfuerunt z postmodum appareat vnuz solū non interfuisse q̄ totum instrumentū reditur falsum ergo ita dicamus in proposito q̄ cum tex. iste requirat q̄ seruus iste fuerit habitus p libero q̄ non sufficit maior pars sed indistincte omnes nullo excepto debeant hoc tenere. Et si vellemꝰ hanc partē sustinere possemus rñdere ad adducta pro cōi sententia z primo non ob. d. l. q̄ maior qz ipsa loquitur in his que gerunk per vniuersitatē ad eorū cōmodū vel preiudiciū quo casu sufficit maiorez partem consentire vt ibi. z in. c. j. de his que fiunt a maio. parte capi. que ratio cessasset in casu nostro. z ita respon. Jmo. in. d. l. ad testium. Vel secundo possemus respondere q̄ illud qđ maior pars facit omnes fecisse dicūtur procedit ex interpretatione abusiua z impropria. vt patet in. d. l. q̄ maior in ver. pro eo habetur q̄ est verbum abusiuū z in pprium. l. mercis la scda. ff. de verbo. significa. facit qđ dixit Bar. in. l. si maritus sit in magi-

stra. ff. leg.

stra. §. leg. iulia vbi aliud est esse ciuē ⁊ aliud haberi pro ciue facit quod not. per Barto. in. l. is qui pro emp. sed in casu nostro non debet fieri ista interpretatio in propria maxime cuꝫ simus in exorbitantibus a iure communi quo casu verba sunt proprissime intelligenda. d. l. ius singu. ⁊. d. l. q̄ vero ⁊ fuit supradictuꝫ cum ergo text. noster dicat q̄ est necesse q̄ seruus iste ab omnibus sit reputatus liber intelligam proprie; ideſt nemine dissentiente non autem pro maiori parte. ⁊ sic improprie. Nec id quod dicebat dominus Alexan. q̄ in casu nostro sufficit probari per famam q̄ iste seruus reputetur liber: quoniam ego dico q̄ istud nullibi probatur ⁊ dato q̄ Bartol. istud velit in. d. §. si plurium tamen hoc nullo iure probat: sed dico q̄ erit necesse p̄bare q̄ consensu omniuꝫ iste seruus reputetur liber vt proprie requirit text. iste. ergo non sufficit probare per maiorem partē d. §. verum cum alijs superius allegatis ⁊ pro hoc patet q̄ substineri potest opi. Imo. ⁊ Are. hic contra communem. Tertio not. ex eisdem verbis in eo tempore quo testamentum signare tur q̄ ad hoc vt testamentum valeat in quo seruus fuit in testamento adhibitus valeat sufficit probare q̄ eo tempore tantuꝫ quo fuit adhibitus reputabatur ab omnibus liber non autem est necesse probare de anteriori tempore ita colligebat etiam Barto. in. d. l. j. C. eo. per illum text. ⁊ Jo. de pal. post eum hic. ⁊ sic ex hoc prestatur forma articulandi in hac materia videlicet vt dicatur q̄ talis testis tempore conditi testamenti reputabatur liber vel seruus. itē etiaꝫ addatis vt articulus sit perfectus ab omnibus scientibus et cognoscentibus eum per ea que fuerunt dicta supra in precedenti not. in princip. ⁊ ita dicit Bart. in. d. l. j. ⁊ hic Joan. de pla. Nunc descendo ad glo. ⁊ capio glo. primā positam super verbo sed cum liberalitate ⁊ pro intelligētia istius glo. premitte q̄ istud verbum liberalitate in text. nostro positum sumitur hic per glo. pro libertate sicut in toto titulo de liberali causa quasi vellit dicere text. iste q̄ diui seuerus et Antoninus subuenerunt isti testamento in quo fuerunt serui adhibiti in testes communi opi. reputati liberi propter libertatem istorum seruorum non autē assumas liberalitate pro donatione seu largitate prout sumitur in titu. de dona. modo sic isto stante arguas contra istum text. hoc modo dicitur in text. isto q̄ diuus seuerus ⁊ Anto. subuenerunt testamento vbi serui fuerunt adhibiti testes si tamen tales serui communi opi. reputabantur liberi ⁊ hoc propter libertatem istorum seruorum sed certe imperator male loquitur quod si isti erant serui vt p̄sumitur quomodo potuit diuus seuerus ⁊ Antoninus subuenire tali testamento propter libertatem talium seruorum cuꝫ certum sit quod serui nullam habent libertatemꝫ iuxta text. supra de iure perso. in prin. cum vul. Ideo propter hoc est facta glo. nostra que dixit quod subuenit imperator seuerus ⁊ Anto. testamento ex sua liberalitate. s. putatiua: vt sit sensus quod subuenit imperator testamento propter libertatem putatiuam istorum seruorum qui dato quod essent serui tamen communi opi. reputabantur liberi ⁊ propter hoc subuenit testamento. tamē iudicio meo iste intellectus glo. videtur mihi multum alienus a mente huius text. nec erat necesse expositio ista. Postmoduꝫ
10 glos. colligit vnum notabile ex hoc q̄ † plus valet quod est in opi. q̄ quod est in veritate naꝫ vt vides hic si consideraremus veritatem istud testamentum non debuisset valere: quia in eo seruus fuit adhibitus vt in. §. precedd. si vero cōsideramus opi. et tunc testamentum valeret qꝛ fm opi. testis dicitur esse liber ex quo ita reputabatur et istud attendimus vt hic. ergo ptꝫ q̄ plus valet quod est in opi. q̄ quod est in veritate allegat glos. text. in. l. iij. §. fꝫ si qua. ff. de leg. j. ⁊ de offi. presi. lege barbarius. Postmodum arguit contra ⁊ q̄ immo plus attēdi debeat qō est in veritate q̄ quod in opi. adducit casum in. §. si quis rē suā. j. de leg. vbi not. text. q̄ si quis leganit rem alienam credēs sua q̄ legatum non vꝫ sed si attenderemus opi. deberemus dicere q̄ tale legatum valeret tanq̄ rem suaꝫ legasset ex quo ita i opi. habebat tamen qꝛ consideramus potius veritatem qꝛ res in veritate non erat sua legatum non valet. vt ibi glos. non soluit. Sed tu solues fm. d. Christo. hic q̄ ibi loquitur quando sing. opi. contradicebat veritati quo casu verum est q̄ magis attenditur veritas q̄ opi. hic vero loquitur quando communis error: contradicebat veritati quo casu attenditur magis opin. q̄ veritas vt hic. ⁊. l. j. C. eo. ⁊. l. barbarius. ff. de offi. preto. cū vul.
11 ⁊ ita sit exposita ⁊ declarata glos. ¶ † Circa predicta tamen an magis sit attendendus error: vel veritas post Areti. hic habes regulas istas. prima est regula q̄ si est error singularis seu particularis. ⁊ tunc prefertur veritas opin. l. si per errorem. ff. de iurisdi. om. iudi. ⁊. d. §. si rem facit glos. in. l. j. §. quesitum aliter est lex quesitum. ff. quando actio de pe. an. sit. Secunda est regula q̄ si error sit communis. ⁊ tunc si reipu. interest vt opi. seu error preferatur. ⁊ tunc prefertur error veritati ita loquitur text. noster nam quia intererat reipu. testamenta conseruari. d. l. vel negare quemadmodum testamenta aperiā. l. et qꝛ. ff. de interroga. act. cum vul. ideo iste communis error qui reputabat istos seruos liberos prelatus fuit veritati et idem probat text. in. l. barba. ff. de offic. presi. ⁊. l. j. C. eod. Secus vero si publica vtilitas suaderet vt veritas preferretur communi errori: quia tunc prefertur ipsa veritas. l. q̄ non ratione. ff. de leg. l. decernimus. C. de episco. et cleri. Tertia est regula q̄ si attēto communi errore ⁊ non veritate actus valet. ⁊ tunc prefertur error. et ita probat casus noster hic. ⁊ text. in. d. l. j. Aut vero attento communi errore actus non valeret sed attēta veritate sic et tunc magis attenditur veritas q̄ error communis ita singu. dixit Bald. in. l. ij. C. de senten. allegat ad hoc glo. singu. que tamen male hoc probat fm do. meum in. d. l. j. in. l. cum lege. ff. eo. Ex quo infert ipse Bald. ibi q̄ si in casu nostro fuisset adhibitus in testamento aliquis testis qui communi opi. reputatus foret seruus vel infamis cum ésset liber vel famis q̄ valeret testamentum attenta potius veritate q̄ communi opi. ⁊ pro hoc dicto videtur glos. in. d. l. j. in prima glo. in versi. vt valeat testamentum. ⁊ ibidem istud tenet Fulgo. pro hoc allegans. l. item si cum putaui in fi. de nego. gest. ⁊. l. ij. §. qui ignorauit. ff. de iur. et fac. ignoran. pro hac etiam opi. facit fm do. Alexan. in. l. j. id quod dictum fuit supra in precedē. regula videlicet q̄ communis error prefertur veritati quando reipu. interest q̄ communis error habeatur pro veritate sed in casu proposito non interest reipu. q̄ communis error habetur pro veritate immo redundaret in ipsius preiudicium quia attento isto communi errore testamentum rumperetur. ⁊ sic generaretur ipsi reipu. p̄iudi. d. l. vel negare. ⁊ ideo non attendere debemus ipsum communem errorem sed ipsam veritatem. Quarta est regula q̄ qñ sumus in casibus in quibus publica vtilitas nō suadet q̄ error habeatur pro veritate nec q̄ veritas magis attendatur q̄ opi. et isto casu si errans vult damnum euitare pretextu erroris et communis error facit ius et ipsum magis attendimus q̄ veritatem. l. iij. ad mace. l. cenodoxus. C. e. Aut vero illius qui errat non interest q̄ error habeatur pro veritate. ⁊ tūc magis attēditur veritas q̄ opi. l. j. §. fi. ⁊ ibi gl. ff. qñ ac. de pe. ante sit. l. fi. de here. insti. ⁊ ita tenet Barto. in. d. l. barba. post Jacob. but. et Are. hic de hac tamen materia vide per Ly. in. l. decernimus. C. de epis. ⁊ cleri. per Saly. in. d. l. cenodoxus per Bar. in. l. ij. de sup. leg. per Bald. in. d. l. ij. C. de sen. ¶ Capio glo. in versi. signaretur pro huius glo. expeditione arguo contra istum text. hoc modo conditio testis debet inspici tunc temporis quādo examinatur. l. iij. §. due cause. ff. ad carb. vnde q̄ quis iste seruus tempore testamenti haberetur vt liber tamen ex quo tempore examinationis est detectus seruus sequitur q̄ nō poterit vt seruus examinari. l. quoniam liberi. C. de test. Propter hoc est facta glo. nostra que dicit q̄ debet intelligi text. iste in testamēto
12 in scriptis siue etiam nuncupatiuo in † scripturam redacto manu tabellionis: quoniam de consuetudine statur talibus testamentis. ita in scripturā redactis manu publici tabellionis siue testes deſierint siue non. ⁊ sic valebit testamentum cum non sit necesse q̄ testes examinentur sed credatur tali instrumēto sine testibus. Et ita dicebat glos. q̄ quidam sic dicebant generaliter intelligentes text. istum. Sed glo. ipsa dicit q̄ inquantū isti volunt q̄ credatur testamento in scriptis vel nuncupatiuo redacto in scripturam manu publici tabellionis etiam sine testibus. ⁊ sic volunt q̄ verificetur text. iste in casibus istis dicit gl. q̄ attenta hac cōsuetudine bene loquuntur vtroq; casu. fꝫ nō stante hac cōsuetudine. dicit glo. q̄ text. iste non potest verificari nisi in testamento in scriptis. Ratio est: qꝛ testamento in scriptis creditur etiam sine testibus tam de iure q̄ de consuetudine. Et ideo isto casu substinebitur testamētum: qꝛ testes nō habent necesse deponere. Sed in testamento nuncupatiuo circū scripta consuetudine text. iste nō procederet qꝛ non creditur de iure testō nuncupatiuo ⁊ in scripturā redacto nisi prius examinentur testes qui in eo affuerunt cum in eis consistat tota substantia testamēti. ⁊ sic isto casu testiū nō poterit probari cuꝫ testes in eo adhibiti nō p̄nt deponere dicit tū glos. q̄ testiū in se valebit fꝫ non possit probari. Et hoc dicit glo. tua vsq; ibi q̄d si seruus factus. aduertas primo circa istam gl. qꝛ inquātū glo. ista vult q̄ credaꝫ testō in scriptis etiā sine testibus dꝫ intelligi de testō in scriptis redacto i scripturā manu publici tabelliōis q̄n tūc isto casu bñ eis credit sine testib⁹ vt p̄ gl. in. l. ij. ff. quē. te. ap. Secus vero si testiū nō esset redactū in scripturā manu publici tabellionis: qꝛ ei nō crederet fꝫ est necesse q̄ testes ipsi recognoscant sigilla sua ⁊ subscriptiōes lege si q̄s ex signatoribus. ff. quēad. test. aper. ⁊ sic nō posset verificari textus iste cū

habeãt testes necesse in casu isto deponere. ꝛ ita intellexit glosam istam Barto. in l. j. C. eodẽ ꝛ Joã. de plat. hic. ¶ Item in quantum glo. vult ꝙ non credatur testamento nuncupatiuo in scripturã redacto sine testib⁹ de consuetudine sed nõ de iure si quidẽ glo. intelligit de testõ redacto in scripturã manu primati ꝛ tunc nõ bene loquitur qꝛ nec de cõsuetudine nec de iure tali testõ credit sine testiũ depositione. ¶ Si vero loquit de testamento nũcupatiuo redacto in scripturã manu publici tabellionis. ꝛ tunc etiam male loquitur qꝛ tali instrumẽto creditur sine testibus tam de iure ꝙ de consuetudine. ꝛ ita tenet Bar. ꝛ alij in l. heredes palam. in prin. ff. eodem. ¶ Et sic vtroq; casu posset verificari text. iste sine simus in testamento in scriptis sive nũcupatiuo quando esset redactum in scripturam manu publici tabellionis quia vtroq; casu statur instrumento sine testibus vt supradictum fuit. ¶ Item inquãtum vult glo. ista ꝙ etiam iste potest verificari in testamento nũcupatiuo qꝛ bene valebit testamentum: sed non poterit probari. qꝛ testes in eo adhibiti non possunt deponere cum sint detecti serui sed certe secundũ hoc modicam ex hoc vtilitatem consequeremus si non posset probari. ¶ Unde dicas post Are. hic ꝛ Bar. in d. l. j. ꝙ poterit esse vtilitas quando de tali testamento nũcupatiuo esset cõfecta publica scriptura qꝛ illa probabit nec erit necesse productio testium vt supra visum fuit argumento legis cum precib⁹. C. de proba. ꝛ qõ no. in l. heredes palam in princ. ff. eodem. ꝛ l. fi. C. de fideicommiss. ¶ Item potest esse vtilitas ſm Bald. in d. l. j. in fine poli qꝛ quocunq; ingenio possit heres habere de istis bonis poterit ipsa retinere sine peccato allegat Inno. in c. qꝛ plerisq; de immu. ecc. Item poterit esse vtilitas si pars fateatur testamentũ sic esse factum sed dicat nõ solẽne qꝛ vnus ex testibus effectus est seruus qꝛ tunc nõ est necesse ꝙ tenor testamenti deponat cum probetur per confessionem. Item poterit esse effectus si testes deposuerũt i iudicio anteq; appareat de hoc defectu: nam testimonium semel reditum non vitiabitur lꝫ detegatur postea aliquis defectus in testamento facit qõ not. in l. furti supra de his qui no. infamia ꝛ qõ no. in §. si vero quis in autẽ. de testi. col. vij. ꝛ in Spec. de testi. §. j. ver. quid si erat et se. ꝛ quod habetur in. c. factum legitime de reg. iur. in. vj. et isti erant effectus qui poterant resultare ꝙ testamentum valeat lꝫ non possit probari per testes in eo adhibitos ꝛ istos ponit hic
13 Are. post ꝛ glo. ꝛ. d. l. j. ꝛ Imo. in. d. l. ad testiuꝫ. §. j. ¶ † Capio vltimam partẽ gl. in qua querit glo. quid si aliquis testis postq; fuit adhibitus in testamento effectus fuerit seruus vel infamis an si velit recognoscere sigillum suũ possit ꝛ glos. determinat ꝙ non per casum. ff. ad carbo. l. iij. §. due cause. ¶ Modo nunc est videndum an glos. dicat verum tam respectu nostri. §. videlicet an si seruus cõmuni opinione reputatus liber fuit in testamento adhibitus in testem ꝛ postea detectus fuerit seruꝰ examinari possit in iudicio ꝛ suaꝫ recognoscere subscriptionẽ. ¶ Item etiam est videndum an ꝙtum ad questionem per gl. factaꝫ videlicet si aliquis in veritate erat liber ꝛ post fuerit seruus factus possit examinari in testẽ ꝛ possit recognoscere subscriptionem suam ꝛ sigillum. tamen qꝛ doctores pmixtim bas. q. videtur pertractare ita etiam ego pertractabo ꝛ quidẽ bar. in l. j. C. eodem ꝛ latius in lege ad testium. §. conditionem. dicit ꝙ glo. male loquitur nam dicit ipse post Azo. in summa huius tituli cum quo transiuit Fran. tig. in. d. l. j. vt refert. d. Alexã. ibi ꝙ aut testis culpa sua mutauit conditionem vtputa qꝛ post testamẽtum est effectus infamis ex suo delicto. ꝛ tunc dicit Bar.
14 fateoꝛ † ꝙ debet attendi conditio testis ſm tempus in quo producitur in iudicio ꝛ non testamenti ꝛ isto casu fateoꝛ ꝙ non potest examinari in iudicio. ꝛ ita procedat casus in. d. §. due cause allegatus per glo. sed quando testis mutasset conditionẽ sine sua culpa post testamentum vt fuit in casu nostro quia fuit detecta seruitus sine sui culpa. ꝛ tũc ipse dicit ꝙ bene poterit deponere in iudicio nec attendetur tempus examinationis in iudicio sed testamenti tantum. ꝛ ita procedat casus noster hic. ꝛ in dicta lege prima. C. eodem. ꝛ ita dicit ipsa limitandam legem: quoniam liberi. C. de testi. que vo. ꝙ seruus non potest examinari in iudicio nam debet intelligi nisi tempore actus ad quem fuisset adhibitus communi opinione esset reputatus liber vt hic ꝛ cum hac etiam sententia Azo. pertransiuit Cyn. in l. j. C. eodem pro hac opinio. etiam facit quod dixit Bartol. in. d. l. ad testium in fine et vidimus in preced. §. post alios vbi diximus quod licet alias cecus non possit esse idoneus testis in testamento vt in lege si non speciali. C. eodem et ibi per doctoꝛ tamen si testis tempore quo fuit adhibitus in testamento in testem non erat cecus: sed postmodum est effectus cecus poterit testificari. ¶ Contra tamen ꝛ quod ista opinio. Azo. non procedat tenet Fulgo. in dicta lege prima. C. eodem dicens hanc opinio. esse contra text. in dicta legẽ quoniam liberi qui indistinc. loquitur. et ideo ipse transibat cum opinio. glos. ¶ Secunda fuit etiam circa hec opi. Dy. ꝛ Jaco. de are. vt refert Bart. in. d. l. ad testium cum qua videtur pertransisse Jo. fab. hic vt refert do. Alex. in. d. l. j. qui fortius dixerunt ꝙ quando testis adhibetur ad solennitatem alicuius actus vt est in testamento in quo testes pro solennitate adhibentur et isto casu defectus superueniens in persona testis quantumcunq; ex culpa sua seu delicto nõ impedit testificari in iudicio. allegãt text. in lege ad testium. §. conditione z. ff. eodem vbi text. indistincte dicit ꝙ conditionem testis in testamẽto adhibiti debemus cõsiderare ſm tempus testamenti. et si tunc tẽporis idoneus erat si postea aliquid in persona eius cõtingerit non debet obesse vt ibi habetur et etiam per text. nostrum. ¶ Aut vero dicunt ipsi testes non fuerunt adhibiti ad solennitatem actus: sed ad probationem tantum vt est regulariter in omnibus contractibus ad quorum substantiam ꝛ validitatem non requiruntur testes imo valent sine testib⁹: sed tm apponunt ad ꝓbationẽ: nã in casu isto bene inspicitur conditio eorum tempore quo in iudicio producuntur ad probandum. ꝛ ita procedat casus in. d. l. quoniam liberi ꝛ dicto. §. due cause. ¶ Et pro hac opin. adducebat Imo. in. d. l. ad testium ꝛ domi. Alexan. in. d. l. j. casum in c. j. an remoueri debeant testes qui pares esse desierunt in vſi. feudo. c. j. si inter domi. ꝛ vassa. de inuesti. lis crimi. pro hac etiã opin. adducebat domi. Alexan. glos. in l. notionem. §. instrumẽtorum. ff. de verbo. significatio. ꝛ in l. iij. §. lege iulia. ff. de testi. ꝛ glo. in. d. l. ad testium ꝛ vidimus in prece. §. vbi voluit glos. ꝙ in casibus in quibus testes adhibentur ad solennitatem consideramus conditionem ipsorum ſm tempus ipsius actus celebrati. si vero sumus in casibus in quibus testes adhibentur ad ꝓbationem non autem ad solennitatem. ꝛ tunc consideramus tẽpus examinationis sed ista erat ratio Bal. in. d. l. j. licet domi.
15 Alexan. non alleget. † ꝛ ideo referebant ibi glos. ꝙ impubes non erit idoneus testis in testamento dato ꝙ testificetur postea factus pubes: quia in testamentis testes adhibentur ad solennitatem actus. et ideo debent esse idonei tunc temporis secus vero in contractibus quia impubes bene poterit esse idoneus testis qꝛ in illis testes non adhibentur ad solennitatẽ sed ad probationem. ideo sufficit ꝙ sint idonei tempore probationis ꝛ examinationis. ergo ita dicamus in proposito quod cum testes in testamento adhibeantur ad solennitatem testamenti debeamus considerare conditionem testium ſm tempus testamenti ꝛ non depositionis seu examinationis. ¶ Pro hoc etiã ipse adducebat nam dato quod testes mutauerint conditionẽ suam ex delicto suo non debet ex hoc infringi facultas probandi vltimam voluntatem testatoris ne sibi ex delicto testis preiudicium inferatur. l. nõ debet alteri de regulis iuris. ¶ Pro hoc etiam adducebat ipse et etiam ista fuit ratio Bald. in di-
16 cta lege prima quod dicimus in simili quod † notarius qui fuit officio tabellionatus ex aliqua causa priuatus puta de falso licet non possit noua instrumenta conficere tamen potest instrumenta de quibus antea fuerat rogatus perficere vt per Ang. in l. si quis ex argentarijs. §. cogentur. ff. de edendo. per Bartol. in l. barbarius. ff. de officio preto. et in dicta lege ad testiũ per Joan. de pla. hic et Are. facit glos. not. in capitulo vt officium in versiculo ad premissa de here. in. vj. que voluit idem esse in notario facto monacho qui dato quod non possit noua instrumenta conficere antiqua poterit autenticare de quo etiã per Fulgo. in l. quicunq; ff. de fide instrumentoruꝫ. ꝛ Joan. de
17 pla. facit etiam quod dicimus in simili quod licet † iudei non possunt nouas synagogas construere antiquas tamen possunt reparare. c. consuluit de iudeis. l. fina. C. eodem. et ibi dixit do
18 minus Anto. quod si de † quolibet instrumento debeat solui gabella quod non soluetur de instrumento antiquo refecto facit text. in lege prima. §. si quis edificium. ff. de operis noui nunciatio. et quod ibi per docto. ergo eodem modo dicamus in
19 proposito quod licet † post testamentum effectus inhabilis ad testificandum in futurum: tamen poterit reddere testimonium de his in quibus primo fuerat adhibitus in testem. et eo magis hoc debet esse verum cum valeat argumentum de notario ad testem lege domitius labeo. ff. eodem et cum hac opinio. Jacob. de Are. et sequatium transiuit etiam Bald. in dicta lege prima et Paul. de castro et cuma. in dicta lege ad testium. Sed dicit Imol. in dicta lege ad testium quod hec opinio Jacobi de Areti. et sequatium non videtur de iure vera et contra ipsos dicit quod fortiter facit text. in dicta lege quoniam liberi. et dicto. §. due cause: que iura indistincte
20 volunt quod † testes debent esse habiles tempore examinationis ergo indistincte debent intelligi in quocunq; casu sive

simus

simus in actu in quo testes adhibeantur ad solēnitatez siue ad
probationem semper testes debent esse habiles tempore exa-
minationis lege de precio de pub.lege tertia de offic.presidis.
lege in fraudem in fi.ff.de testamen.mili.cum vulg. Contra opi
nionem Dyni allego Ange.in.d.l.j.glo.in auten.de instru.cau.
§.q;si tabellio in ver.defunctus vbi dixit glo.sin.ibi secundum
21 Ang.q; si † tabellio damnaꝫ de crimine famoso vel deportatus
fuerit z reuocetur in dubium an instrumentum scriptum p euz
ante condēnationem sit scriptuz sua manu non poterit sup hoc
esse testis ita est dicenduz in proposito si dubitatur an illud sit
sigillum vel subscriptio testis non debet ipse testis mutata cō-
ditione admitti z pro hac opinione Jmo.ego adduco id quod
voluit Bart.in.l.j.§.seruus el secundo.ff.de que.vbi not.dixit
Bar.q; quando testes mutant conditionē facto proprio z nō
facto partis q; debemus inspicere tempus examinationis te-
stium z non actus celebrati: sed ita fuit in proposito nostro q;
testes isti sua culpa z delicto z non facto partis mutarunt con
ditionem: ergo attendemus tempus depositionis z non actus
celebrati sed certum est q; si istud tempus attēdimus q; hoc tē
pore non sunt idonei testes ergo ꝛc. ¶ Tertio pro hac opinio
ne etiam ego adduco nam testes in testamento non solum adhi
bentur ad solēnitatem z substantiam testamenti sed etiam ad
probationem immo potius ad probationē q; ad substantiam
ita dixit Bart.in.l.j.ff.de condi.inde.z in lege cum quis.C.de
iur.z fac.igno.ergo sequitur q; vtroq; tempore tam confectio-
nis testamenti q; probationis debebunt esse habiles: vbicūq;
enim in persona alicuius plures concurrunt qualitates vterq;
qualitati debet se conformare lege z si pretor.ff.de offi.eius le
ge si pater.§.qui duos.ff.de adop.facit qō dixit Bal.in.l.fi.in
22 princip.in.ij.col.C.eodem de leg.vbi dixit q; si † pater legauit
filio libros iuris ciuilis si efficiatur doctor in iure ciuili z si effi
ciatur doctor in medicina legauit sibi libros medicinales q; si
postmodum iste filius efficiatur doctor tam in medicinis q; in
iure ciuili q; habebit libros vtriusq; facultatis z ipsum referūt
et sequitur Oldrad.in lege titie textores in fi.ff.de lega.primo
ergo ita dicamus in proposito quod cum in istis testibus in te
stamento adhibitis concurrant qualitates testimoniorum ad-
hibitorum ad probandum z ad solēnizandum vtriusq; qualita
ti debebunt se conformare. z ideo debent esse idonei a princi
pio vt debent esse testes adhibiti ad actus solēnitatem vt per
glo.in.d.§.l.iulia z vidimus in prin.§.item debēt esse idonei tē
pore examinationis z depositionis vt debent esse testes adhi
biti ad probandum ex quo'eniz funguntur isti testes partibus
testium adhibitorum ad solēnizandum actum z ad probanduz
debent sapere eorum naturam lege si eum.§.qui iniuriam.ff. si
quis cau.l.iij.§.hec stipulatio vt legato no.cau.cum vul.
¶ Quarto pro hoc adduco nam integrioris debent eē status
testes qui adhibentur ad solēnizandum q; testes qui adhiben
tur ad probandum.patet per ea que dixit glo.in.d.§. lege iulia
et in.d.l.notionem.§.instrumentorum vbi vol.glo.q; testes ad
hibiti ad solēnizandum actum non solum debent esse idonei tē
pore depositionis z probationis ipsius actus sed etiam tēpo
re confectionis ipsius actus: z ideo dicebat ibi gl.q; pupillus
vel seruus non erunt idonei testes in testamento dato q; pupil
lus factus pubes deponat vel seruus fact? liber q; ex quo ad
hibentur ad solēnitatem actus debent esse nedum idonei tem
pore probationis z depositionis: sed etiam tempore actus ce
lebrati sed non sic in aliis casibus in quibus testes adhibentur
ad probationem q; satis erit testes fore habiles tempore pba
tiōis. z ideo pupillus pubes factus vel seruus factus liber po
terit deponere de is qui vidit in pupillari etate et seruitute cū
ergo integrioris vt vides debēt esse status testes adhibiti ad
solēnizandum q; testes adhibiti ad probandum: z testes adhi
biti ad probandum vt patet debent esse idonei tempore proba
tionis ergo multomagis debebunt esse idonei testes inducti
ad solēnizandum z ad probādū vt sunt testes in testamento ad
23 hibiti. ¶ Quinto facit nam ratio quare est q; testes infames
criminosi vel aliter inhabiles non admittuntur ad testificandū
est quia lex presumit propter prauitatez vite eorum cellaturos
veritatem: iuxta ea que habentur per totam legem tertiam.ff.
de testibus fac.c.semel malus de regulis iuris in.vj.sed ista ra-
tio habet locuz siue testes deponant de his que viderunt ante
inhabilitatem siue post quia ex quo sunt facti male vite lex pre
sumit eos falsa dicturos dicto capitulo semel: ergo sequitur cū
eadem ratio sit prohibitiōis in ipso teste siue a principio actus
celebrati esset inhabilis siue etiam postea efficiatur inhabilis
q; vtroq; casu eadem erit iuris dispo. lege illud ad leg.acquil.
lege atici.de verborum obligatio.cum vulg.et maxime in casu
nostro debemus dicere istos tales ita effectos criminosos et
inhabiles non posse deponere in casu nostro cum lex multum
de falsitate timeat lege finali.C.de fideicommis. hinc videmus
q; illos testes qui in aliis actibus admittuntur hic prohibuit
vt patet in femina que licet in aliis casibus sit idonea testis.
et.l.ex eo.ff.de testibus tamen in causa testamenti est inhabi-
lis vt vidimus late in preceden.§.ergo multomagis debemus
dicere istos infames et inhabiles effectos non posse depone
re in causa testamenti cum in eo requiratur multum testes ido
nei et maximus versetur falsitatis timor. ¶ Et ista erant que
videbantur mihi posse adduci pro opinio. Jmol. et glos. no-
stre et si vellemus substinere hanc opinionem possemus respō
dere adducta per Jacob.de are. Barto. Azo. et alios nec ob-
stat modo text. in dicta lege ad testium.§. conditionem quia
possumus respond.primo vt respond. Jmol. quia text. ille non
dicit quia non debeat inspici tempus examinationis in teste
24 adhibito in testamēto. † Sed bene dicit ille text. q; nō debet
inspici conditio testis qualis esset tempore mortis testatoris
quasi velit dicere ille text. q; non inspiciatur immutatio contin
gens in persona testis in medio tempore inter tempus testa-
menti et tempus examinationis in iudicio q; est tempus mor-
tis testatoris q; est medium inter tempus depositionis et te-
stamenti sicut dicimus in fi.in lege si in conditione.§.solemus.
ff.de heredi.instit.non autem negat quin etiam debeat attendi
tempus etiam examinationis in tali teste. ¶ Vel secundo re-
spond.ipse q; ibi non reuocabatur in dubio voluntas testato
ris: sed solum solennitates quia dicebatur q; tempore testa-
menti non fuerant adhibiti testes idonei vt dicebat glos. no-
stra hic et in dicta lege prima. ¶ Non obstat etiam secundum
eum textus in dicta lege prima quia eodem modo ipse dicit q;
ibi solum disputabatur de valore testamenti an valeret testa-
mentum in quo seruus reputatus cōmuni opinione liber erat
adhibitus in testem et determinat ibi text. q; sic non autem di
cit ille text. quod seruus detectus si expediat quod ipse depo-
nat in iudicio quod deponere possit et sic proprie vult illa li-
tera. ¶ Vel etiam secundo respondeo quod in casu dicte.l.
prime solum dicitur quod testes erant serui tempore testamē
ti non autem ibi dicitur aliquid de tempore quo debebant de-
ponere in iudicio. ¶ Non obstat etiam textus noster secun-
dum eum quia eodem modo possumus respondere prout re-
sponsum fuit ad dictam legem primam quia idem casus ponu-
tur hic et ibi. nam vt vides hic textus iste solum se refert ad
tempus conditi testamenti dicendo quod valet illud testamē
tum in quo seruus qui communi opinione fuerat reputatus
liber fuit adhibitus ac si in veritate liber fuisset non autem ibi
dicitur quod tales testes detecti serui si expediat ipso in iudi
cio deponere quod possint. non obstat etiam text. in. d.c.j. an
remo.de.ꝛc. quia dicit ipse ibi nō superuenit in persona testis
defectus respiciens seruitutem vel infamiam vel alium defe-
ctum qui verisimiliter detrahat de fide testis. et ideo ibi faci-
lius admittitur testis ad testificandum hic autem secus dicta
lege: quoniam liberi et.d.§.due. ¶ Non obstat etiam dicta glos.
in dicta.§. lege iulia quia possumus respon. et fateor quod te-
stes adhibiti ad solennitatem actus debent esse idonei tem-
pore actus sed tamen non dicit ibi glos. quod testes adhibiti
ad solennitatem actus si postmodum efficiantur inhabiles q;
possunt deponere in iudicio et certe non dicta lege: quoniam
liberi et dicta.§.due. ¶ Vel secundo dico quod testes adhibi
ti ad solennitatem actus debent esse idonei tempore actus ce
lebrati et testes adhibiti ad probanduz debent esse idonei tem
pore probationis: sed ego dico quod testes in testamento ad
hibentur ad vtrunq;.scilicet ad solennizandum et ad proban
dum ergo debebunt esse idonei tam tempore testamenti tan-
q; solennizantes et tempore probationis tanq; probantes cū
enim in ipsos plures concurrant qualitates vtriq; qualitati
debent se conformare vt supra dictum fuit. ¶ Non obstat dic-
ta.l.non debet alteri cum similibus. quia idem etiam debere
mus dicere etiam quando testes fuissent adhibiti ad proban
dum vt casus superueniens in persona testium non deberet of
ficere ipsis contrahentibus sed istud est falsum ergo. ¶ Vel
secundo possumus respondere qō imperfectis et consumatis
25 casus superueniens in † persona alterius non debet alteri no
cere vnde fateor quod cum testamentum a principio fuerit re
cte solennizatum et celebratum non vitiabitur per casuz super
uenientem in persona testium: sed ipsa probatio cum adhuc
non fuerit perfecta bene vitiabitur sicut si testes ipsi fuissent
26 mortui. ¶ † Non obstat q; dicimus de notario qui licet post
q; fuit depositus ab officio tabellionatus non possit noua in-
strumenta conficere potest tamen antiqua reparare quia dico
quod speciale est ipso notario propter reliquas precedentis

officij facit casus in.l.fi.ff.de decurio.in ver. in memoriam p̄cedētis dignitatis facit optimus casus in.l.vnius.§.seruꝰ eius in ver.in memoriaꝫ p̄ioris dñi.ff.de que.facit qđ dixit Ro.in l.j.ff.de cōdi.inde.sed nō sic est in teste. ¶Uel scđo possumus respon.vt respon.Bal.in.l.ij.C.de sen.ꝛ ita dicebat.d.Alex.in d.l.j.posse respon.ꝛ sic per hec patet q defensari p̄ōt opi.glos. amoꝛsibus Dy.Jac.ꝛ Bar.ꝛ q varioꝛ vī opi.Jmole ꝛ cū hac etiā opi.glo.transiuit Fulg.in.d.l.j.ꝛ Jac.but.ꝛ Ray. ¶Certia fuit opi.Ang.in.d.l.j.ꝛ Ang. in.d.l.ad testiū nā ipse dixit q aut loquimur in testō.ꝛ tūc si testis mutauit cōditionem absq culpa sui.ꝛ tūc nō obstāte hac mutatiōe poterit admitti ad testificādū ꝛ hoc speciale est fauoꝛe testamēti ꝑm eū ꝛ ita p̄cedat opi.Azo.p̄imo relata aut vero sumus extra causam testamenti.ꝛ tūc ipse dicit quomodocūq ipse testis mutet cōditionem siue ex sua culpa siue nō poterit admitti ad testificādū ꝛ ita dicebat ipse saluek opi.glo.ꝛ sequatiū nō referēdo eā ad tex.sed simpliciter eā intelligēdo ꝛ hanc etiā opi.retulit Jo. fabri hic vt refert.d.Alex.in.d.l.j.de quo Ang.nō fecit mentionē ꝑm eū mouenk autē ipsi p casum in.d.l.j.C.eo.in ver.in hac causa vbi vī velle tex.q hoc sit speciale in hac cā testamēti vt testes qui detecti fuerūt serui p̄sūt deponere ergo erit secus in alijs mouenk etiā secūdo per tex.nostrū in ver.ex sua liberalitate subuenire testō vbi imperatoꝛ ex sua liberalitate ꝛ gratia subuenit testō ergo dispositio istius tex.nō erit extendenda extra casuꝫ testamēti.l.ius singulare.l.q vero.ff.de.ll.cuꝫ vul.ꝛ ita residet Ang.Sed Jmo.in.d.l.ad testiū dicit q hec opi.Ang. inquātū vult q testis qui mutauit cōditionē suā sine culpa sua possit testificari in cā testamēti nō vī iure p̄bari.nā dicit ipse iste tex.et tex.in.d.l.j.in quibus se fundat Ang.hoc nō ꝓbat quin istis testibus dicitur tantū q testiū valet nō aūt dicit q testes si opus fuerit possint examinari in iudicio.itē q̄tū dicit Ang.q opi.gl. pōt saluari nō referēdo ipsaꝫ ad tex.etiā in hoc male loquutus est iudicio meo qꝛ gl.nostra.hic in exp̄sso in fine dicit q seruus factus post signationē testamēti nō poterit recognoscere sigillu suū vel suā subscriptionē ergo cōtra istā opi.Ang.te.d.Alexan.in fi.qōnis dicēs q cōtra suā opi.est tex.in.d.c.j.an remoueri debebāt ꝛc. ¶Quarta fuit opi.Bal.in.d.l. ad testiū vcꝫ
27 q vbicūq apparet q † testes fuerūt rogati p̄sūt semp deponere in iudicio nō ob.defectu superueniente allegat glo.singu. in aut.de testi.§.ꝛ lꝫ in fi.in ỹ.supplicijs que vo. q qñ testes sunt a ptibus rogati dicūtur approbati a ptibus.ergo sequitur q cōtra personas illoꝝ nō poterūt postmodū aliquid opponere.l.si quis testibus.C.de testi.ꝛ cū.d.glo.in ver.supplicijs trā siunt Ang.in.d.l.j.ꝛ hanc rōnez dixit Jmol. q Bald.assumpsit post Jaco.de bel.in.d.§.ꝛ lꝫ ad fi.Sed Jmo.in pallegata.l.ad testiū postq̄ retulit p̄dictam opi.Bal.dicit q etiā hec opin. Bal.iure non p̄obatur qꝛ illud qđ glo.dicit in.d.§.ꝛ lꝫ nō probatur per.tex.illū immo potius contrariū vt.d.ptꝫ ꝛ declarat Jmo.in.d.l.ad testiū vel secundo possumus respon.q illa glos. loquitur in cōtractibus quo casu pars que rogauit testem nō potest postmodū ei aliquid opponere tanq̄ ipsum approbauerit.d.l.si quis testibus sicut etiā dicimus in tabellione fꝫ Jmo. qui ex eo q a ptibus fuit rogatus non potest postmodum aliquid sibi opponi.§.nos autē in autē.de tabel.col.v.sed nos sumus in testamentis in quibus testes roganꝭ ab ipso testatoꝛe. l.heredes.§.in testamē.ff.eo.vī merito si ꝓducantur postmodum cōtra aliquē in iudicio poterit ille cōtra ipsos testes opponere cum ipse nō dicak quoquomodo ipsos approbasse ex quo ipsos non rogauit itē si hoc esset verū sequerek q semper mulier seruus ꝛ alij inhabiles possent esse testes in testamento qꝛ semper testes in testō roganꝭ.l.hac cōsultissima.C.eo.ꝛ.d.§. in testa.ꝛ sic semper dicerentur esse approbati nec posset illis aliquid opponi sed istud est falsum vt supra.§. p̄cedē. ergo ꝛ ita videk sentire.d.Alexan.post alios in.d.l.j. p̄terea.d.opin. Bal.posset esse vera qñ a p̄incipio testis fuisset inhabilis quo casu eo q rogatur videtur approbatus nec ei pōt opponi per ipsum rogantem.d.l.si quis testibus sed in casu nostro superuenit vitium post rogationem.quomodo ergo possumus dicere q q̄tum ad vitium quod superuenit videtur approbatus.l. de etate.§.ex tam.ff.de interroga.act.c.insinuante de offic.deleg. c.nulli licere de elec.in.vj.ꝛ ita residentmo.vbi supra damnando opi.Bal.ꝛ ipsam etiam damnauit Roma.in.d.l.j.ꝛ Paul. de castr.in.d.l.ad testium. Sed ego contra opi.ipsius Bald.ꝛ p̄o opi.mo.adduco.nam Bald.vult q ideo testes in testamēto adhibiti si mutarunt conditionem possunt in iudicio examinari qꝛ ex eo q rogati fuerunt intelligunk approbati.ꝛ sic amplius aliquid contra eos opponi non potest sed certe istud est contra tex.in.d.l.j.et tex.nostrum qui tex.si aliquo modo volunt q testes in testamento adhibiti possunt in iudicio deponere volunt hac ratione communis erroꝛis vt hic non autem ratione rogitus.item si dicta rō Bal.foꝛet.vera sequerek q de stricto iuris rigoꝛe potuissent tales testes deponere ex quo intelligebank approbati per rogitū.d.l.si quis testibus sed tex. noster vult q istud fuerit introductū ex liberalitate ꝛ speciali gratia ipsius imperatoꝛis ergo pꝫ q hoc nō fuit ratione rogitus vt ipse dicit.ita quomodo possumus dicere q ptes rogando testes i casu nostro dicank ipsas approbare cū ignoꝛēt ipm esse seruū vel infantez ptꝫ cōem erroꝛē ergo ꝛ ita te. firmiter cōtra.d.opi.Bal.ō quē etiā facit qꝛ dato q testes dicank a ptib⁹ approbari per rogitū tñ nō intelligenk approbati p ipsuꝫ iudicem immo ipse p̄to etiā partib⁹ nō opponētib⁹ poterit ipsos nolle audire.l.quos p̄hibet.ff.de postḥ. ꝛ ita dicebat.d.me⁹ in d.l.j.ꝛ sic in casu nr̄o vī dicēdū q dato q ptes ipse non possent opponere.ipse tñ iudex posset ipsos repellere.ꝛ sic de nihilo vī de modico inseruiret nobis hec sua doctrina de intellectu tamen glo.in.d.§.ꝛ licet.vide Anto.de but.ꝛ Jmo.in.c.ex literis extra de transac.Bal.in.l.parentes.C.de testi. ¶Unde quinta fuit opi.Jmo.in.d.l.ad testium qui dixit q speciale est in testamento in scriptis in quo testes non deponunt nisi de facto suo qꝛ non habēt nisi recognoscere suas subscriptiones ꝛ sigilla.l.si quis ex signatoꝛibus.ff.quemadmoduꝫ testa.aper. ergo merito de hoc poterit testificari cum etiam seruus possit de facto suo in iudicio interrogari.l.interrogari.C.de questi.ꝛ p̄opter hoc dicit ipse non sine ministerio tex. in.d.l.j. loquitur in testamento in scriptis vt ptꝫ in ver.signaretur ꝛ eodem modo loquitur tex.iste ꝛ tex.in.d.§.conditionem secus antē dicit ipse si essemus in testō nuncupatiuoꝝ qñ tunc detectus seruus nullo modo poterit in iudicio testificari ratio est: qꝛ tunc testis non deponit de facto p̄opꝛio sed de voluntate testatoꝛis que p̄obari debet per testes habiles ꝛ non inhabiles ꝛ possent p ipm iudicē repelli etiam si pars aduersa non repellat.argumento legis quos p̄hibet.ff.de postu.ꝛ ita requienit ibi Jmo.dicens hunc esse suum nouum intellectum ad p̄dicta sed certe salua pace sua iste fuit intellectus Nico.de mat.vt refert Bal. in.d. l.j.in fi.ꝛ ita dixit ibi.d.Alexan.ꝛ.d.meus. Sed Ro.in.d.l.j. dicit q iste intellectus Nico.de mat.ꝛ Bal.reprendit Ro.nam dicit ipse isti volunt q testis detectus seruus ideo potest testificari in iudicio in testō in scriptis qꝛ non habet deponere nisi de facto suo.s.recognoscere sua sigilla ꝛ suam subscriptionem ideo merito poterit cum etiam seruus de facto suo in iudicio interrogari possit.naz dicit ipse si ista ratio esset vera sequerek q semper seruus esset idoneus testis in testō in scriptis cū possit ipse de facto suo interrogari vt per te sed certe istud est falsuꝫ.d.§.ꝛ.l.qui testamento.§.seruus.ff.eo.ergo. sed certe p p̄edicta non putarem recedendum ab opi.Jmo.ꝛ sequatium ratio est qꝛ illud qđ infert Ro.ex dictis Jmo. non recte infertur nam ipse dicit Jmo.vult q seruus detectus potest examinari in iudicio super testamento in scriptis non deponit nisi de facto suo. ergo infert Ro.seruus semper erit idoneus testis in testamēto sed ista non est bona consequentia ptꝫ. qꝛ dico q testes in testamento adhibentur non solum ad p̄obandum sed etiam ad solēnizandū vt vidimus supra in relatione opi.Jaco. de are.ꝛ Dyn.vnde bene inferk ex dictis Jmo. hoc modo seruus potest in iudicio deponere de facto suo ergo poterit deponere in causa testamenti in scriptis qꝛ deponit de facto suo et istud est verum nec inconueniens sed dicere modo semper poterit adhiberi testis in testamento in scriptis nego qꝛ dato q sit habilis ad deponendum super testō in scriptis tñ non est habilis ad solēnizandum.ꝛ ideo p̄esupponebat ipse Jmo.ꝛ ceteri q tempoꝛe conditi testamenti iste qui nūc est detectus seruus cōi opi.erat reputatus liber quo casu est habilis ad solēnizandum testamentum vt textus noster ꝛ.d.l.j.ꝛ hic ꝛ ibi per omnes ꝛ istam etiam rationem sensit dominus Alexā. licet nō tam clare in.d.l.j. Sed contra opi.Jmo.ꝛ sequa. melius facit ꝑm domi.Alexan.in.d.l.j.quia Jmo.ꝛ Nico. videntur restringere istum tex.ad seruum tantuꝫ quia p̄in.erat communi opi: reputatus liber vt si postmoduꝫ deregatur seruus possit deponere in testamento in scriptis ratio est quia seruus in casu isto nō deponit nisi de facto suo.ꝛ ideo merito potest deponere cū seruus in iudicio de facto suo interrogari possit.ꝛ sic videntur restringere istum tex.tantum ad seruuꝫ detectum si ex quo potest deponere de facto suo poterit sup hoc deponere sed istud videtur esse contra casum.d.§. conditionem qui videtur velle indistincte q quodcunq vitium superueniat testi qui tempoꝛe testamenti habilis erat non habeat testamento officere. ꝛ dicit autem Jmo.non p̄ocedere nisi in vitio seruitutis superueniente testi qui non impediet ipsuꝫ deponere quia de facto suo potest interrogari. Secundo mouetur ipse quia non est verū

id quod

id quod dicit Jmo. q̄ testis deponens super testamēto in scriptis non habeat deponere nisi de facto suo. ꝛ non alterius naz ipse debet interrogari etiam de subscriptione aliozum contestium ita dixit Jaco. bur. ꝛ Ful. in. l. ij. C. eo. al's enim omnes testes essent singulares. ꝛ sic non probarent. c. licet cām. de pba. l. ob carmen. §. fi. ff. de testi. immo plus dixit Fulg. in. d. l. ij. qō dicti testes debent deponere q̄ ipsi fuerunt rogati a testatore et q̄ testator sibi dixit q̄ illud erat suum testamētum ꝛ q̄ testator etiam se subscripsit per. l. hac consultissima in prin. C. eo. al's ſm eum forma ibi posita frustra esset posita predicta tamē sunt vera ſm eum vbi tractaretur de publicatione secus vero si tractaretur de apertura: quia tunc sufficeret q̄ testes suam subscriptionem recognoscerentur. d. l. cū ab initio. ꝛ sic esset opus restringere istam legem. ꝛ. d. l. j. ad aperturam tantum in qua testes non habent deponere nisi de facto suo nō autē ad publicationem quod non est dicendum. Et contra opi. ipsius Jmo. ego aduco glo. hic in terminis in fi. que vo. q̄ testis factus seruus vel infamis non admitteretur ad recognoscendum
28 suum. ꝛ sic in terminis vult glos. q̄ † ipsi effecti serui non poterūt recognoscere suam subscriptionem seu sigillum de directo contra ipsum Jmo. ꝛ sequaces. Contra etiam ipsum Jmo. adducebam: nam ipse vult q̄ tex. iste. ꝛ. d. l. j. restringantur vt procedant tantum in testamēto in scriptis: sed certe dato q̄ casus loquatur in ipso testamento in scriptis tamen ratio ipsius legis est generalis que hoc statuit ratione communis erroris ꝛ ratione testamenti conseruandi que ratio habet locum siue simus in testamento in scriptis siue nuncupatiuo. ergo generaliter videt intelligendum tam in testamento in scriptis q̄ nuncupatiuo propter generalitatem rationis. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. ij. per Bart. in. l. reg. ff. de iuris ꝛ fac. igno. ꝛ ideo restringere tex. istum ad testamentum in scriptis tantum videtur esse contra mentem: ꝛ rationem huius tex. maxime cū procedat argumentum de testamento in scriptis ad nuncupatiuū. l. iubemus ver. quemad. ꝛ ibi glo. C. eo. ꝛ sic non videtur posse substineri hec opi. Jmo. Unde sexta fuit opi. Paul. de castr. in d. l. ad testium qui dixit q̄ aut aduersarius contra quem producitur testamentum fatetur testamentum factum fuisse ꝛ isto casu dicit Pau. q̄ si opus erit q̄ testes in testamento adhibiti super aliquo circa testamentum examinentur. ꝛ isto casu testes poterūt deponere dato q̄ fuerint facti inhabiles culpa sua vel quomodocunq̄ ꝛ ita procedat opi. Dyn. Jaco. de are. ꝛ sequatium. Aut vero aduersarius negat testamentum factum fuisse ꝛ isto casu testes facti inhabiles non poterunt examinari in iudicio. ꝛ procedat opi. glo. nostre hic. ꝛ. d. l. j. ratio est secundus eū q̄ ad hoc vt procedat tex. noster esset necesse q̄ testes fuerint habiles tempore testamenti: vt hic ꝛ. d. l. j. sed hoc probari nō potest q̄ fuerint habiles tempore testamenti si negatur testamentum factum fuisse. ergo ꝛ ita dicebat ipse q̄ poterat saluari opinio glos. ꝛ Dyni. Sed dominus Alexander in. d. l. prima dicit q̄ hec opi. Pau. non est bona: nam dicit ipse ego dico q̄ heres scriptus de tali anno ꝛ tali die ꝛ mense fecit testamentū presentibus talibus ꝛ talibus testibus. ꝛ q̄ tunc temporis dicti testes cōmuni opinione erant reputati liberi ꝛ idonei: et si ipse neget factū fuisse testiū: ꝛ illos nō fuisse liberos: ꝛ idoneos tūc temporis probabitur per alios testes q̄ dicti testes erant tunc temporis causa opi. reputati liberi. ꝛ idonei ꝛ tunc isto probato statim isti videntur habilitati ad deponendum de ipso testamento per casum nostrum qui vult q̄ isti testes sint idonei testes in testamento ex quo deponunt de eo tempore quo erāt communi opi. reputati liberi. Sed iudicio meo dominus Alexander non bene respon. ad. d. Pau. nam tex. iste vult q̄ si constet testamentum factum fuisse: sed dicebatur tale testamentuz non valere: q; testes erant serui q̄ si isti testes tēpore testamēti erat communi opi. reputati liberi q̄ tale testamentum non poterit dici non solenne. ꝛ inualidūt vt hic. non tamen dicit iste tex. q̄ testes communi opinione reputati liberi possunt probare testamentum factum fuisse eo tempore quo erant liberi ꝛ q̄ ad tale testamentum fuerint ipsi adhibiti. ꝛ ita dicebat Paul. de castro: sed prius est necessarium q̄ probetur ipsos fuisse adhibitos ad tale testiū: vñ ego dico q̄ siquidē cōstaret testiū factuz fuisse: et istos testes fuisse adhibitos ad tale testamentum qō statim probato per alios testes q̄ isti tunc temporis erant habiles q̄ erunt idonei testes in testamento. vt hic. Sed si prius non constat q̄ testamētum fuit factū. ꝛ q̄ in eo tales testes fuerunt adhibiti dico q̄ dato q̄ probetur istos fuisse habiles tūc temporis quando dicitur testamentum factum fuisse: tamen propter hoc non poterunt ipsi probare q̄ ipsi fuerunt adhibiti ad tale testamentum ꝛ testamentum factum fuisse nec iste tex. hoc dicit. Tamen non placet mihi opinio Pau. quia dico q̄ sine p

betur factum fuisse testamentum siue non semper videtur dicēdum q̄ testes postmodum facti inhabiles non possint deponere in iudicio super testamento nec tex. in. d. l. prima nec tex. noster nec in. d. §. condi. hoc probat: sed tantum volunt ista iura q̄ testamentum non probatur inualidum: ꝛ insolenne non autem q̄ testes in eo adhibiti possunt examinari i iudicio vt vidimus supra post Jmo. in repren. opinione Dy. Septima fuit opinio Saly. in. d. l. j. que fuit quasi relata per Bar. in. d. §. conditionem: nam ipse dicit q̄ aut testis deponit de facto sibi noto: sed tamen ad illud non fuit vocatus nec rogatus vtputa que deponit q̄ sempronius tanto tempore possedit. ꝛ tunc qualitercunq̄ mutata fuerit eius conditio non poterit examinari in iudicio vt in. d. §. due cause. ꝛ. d. §. quoniaz. Aut vero producitur testis in iudicio ad probandum actum vel gestum ad quā ipse fuit vocatus ꝛ rogatus. et tunc aut ille actus requirebat pro sui essentia ꝛ solennitate rogitum illum et conuocationez vt est in testamentis. ꝛ tunc quomodocunq̄ fuerit mutata conditio sua semper poterit examinari in iudicio si tēpore actus celebrati erat idoneus. et ita procedat text. in. d. §. conditionem ꝛ q̄ ibi Bartol. Aut vero ille rogitus et illa conuocatio non erat de solennitate: ꝛ substātia actus celebrati: sed fuit facta per partes voluntarie. et tunc aut testes isti fuerunt conuocati ab altera tantum partium. ꝛ tunc si mutarunt conditionem post tēpus act celebrati non poterūt in iudicio examinari vel deponere ꝛ isto etiaz casu procedat dictus §. due cause. Aut vero testes fuerūt ab vtraq̄ parte rogati seu vocati. et tunc dicit ipse licet hoc casu sit magis dubitandum tamen videtur dicendum q̄ tempore examinationis vna pars alteri obijcere non potest q̄ ille non sit idoneus testis ex quo ipsos approbarunt recapiendo eos in testes nec est dicendum q̄ vitium eis superueniens debeat alteri nocere lege non debet. ff. de reg. iur. pro hoc facit qō no. glo. in lege quoniam. C. de here. pro hoc facit quod not. glo. in d. auten. de test. §. ꝛ licet in ver. supplicijs. et ita dicebat Saly. vbi supra subdens q̄ ista sua opi. non seruaretur in practica: ꝛ communis di. Jaco. ꝛ Bar. et sequatium dicens q̄ si quis vellet substinere istam communem opinionem posset respond. ad istam suam rationem q̄ ista mutatio conditionis superueniēs testi non officit ipsi testanti: quia propter hoc ipsum testamentum seu actus non vitiabit poterit que probare per alios modos legitimos et si dicis non habet alios modo respon. Saly. sibi imputet qui cautius sibi non prouidit a principio tales adhibere testes de quibus non fuisset timor iste vel faciendo conficere publicam scripturam. ꝛ ita quieuit Saly. prout refert Are. hic dicens q̄ q̄uis contra ipsum Saly. sit communis sententia dicit tamen ipse q̄ in veritate sibi multum placet opi. Saly. Sed certe hec opi. Saly. vt vides nec videtur esse tuta ꝛ de hac ipse etiā dubitat: nam semper videtur dicēduz q̄ siue testes fuerint a partib⁹ rogati: siue nō ꝛ sic intelligātur approbati per ipsas partes tamen non videntur approbati per ipm iudicem ꝛ ipse iudex poterit eos nolle audire etiam partibus nō petētib⁹ lege quos prohibet. ff. de poſt. et etiam opi. ipsius Saly. fuit multum eneruata per ea que dicta fuerunt in quarta opi. confutando sententiam Bald. Octauo et vltimo supernenit dominus Alexander in. d. l. j. ꝛ dicit q̄ opi. Dy. sibi videtur de iure tenenda ꝛ q̄ opi. communis Dy. et sequatium sit de iure verior: mouetur autem ipse primo per textum in. d. l. j. versi. vsq̄ adhuc vbi secundum eum textus videtur velle q̄ si vsq̄ ad tempus quo fuit adhibitus testis in testamento non fuit sibi mota questio status nihil nocebit si postea detegatur seruitus si ergo nihil nocebit ista detectio seruitutis sequitur q̄ poterit deponere ac si non fuisset detecta ista seruitus. Nec est verū dicere id quod dicebat glos. in. d. l. j. q̄ ibi constabat testamentum factum fuisse ex confessione partis vel q̄ hoc apparebat per publicam scripturam confectam manu tabellionis: quia ista esset magna diuinatio ꝛ restrictio ad illum textum. Secundo mouebatur ipse per dictum. §. conditionem qui vol. indistincte q̄ in testibus in testamento adhibitis considerare tantum debeamus conditionem eorum secundum tempus testamenti et si postmodum aliquid eis superueniat nihil illis debet officere. Nec obstat si dicatur dicit ipse vt dicebat Jmo. q̄ ille textus loquitur quando inhabilitas superuenit tempore mortis testatoris que nihil habet officere vt proprie loquitur ille text. non autem dicit q̄ illa inhabilitas esset etiam tempore depositionis ipsius testis: nam dicit ipse qō istud est falsum. q; immo est dicendum qō illa eadem inhabilitas durauit tempore iudicij: naz ex quo constat qō ille testis tempore mortis testatoris erat effectus inhabilis nec constat ibi quod postmodum esset effectus habilis debemus presumere ipsum perdurasse in eadem inhabilitate pura infamie sicut erat tempore mortis testa

toris vt in regula ſemel malus. de regu. iur. in. vj. et ibi Dyn. l. ſi cui. §. iſdem. et ibi Barto. ff. de accuſa. ⁊ not. Bald. late in lege ex perſona. C. de probatio. Tertio pro hac etiaꝫ opinione dicebat ipſe quod benefaciebat textus in. d. c. j. an remoueri debet teſtes in ratione tradita per illum textum: naꝫ ibi dixit textus quod ſi aliqui qui erant pares tempore quo vaſallus fundū ad domino ſuſcepit per quos poſtmodum poterat probari inueſtitura facta per ipſum dominum vaſallo deſierint eſſe pares quod nihilominus per tales poterit probari de inueſtitura: rationem ibi aſſignat imperator. quia in nullo videtur peccaſſe vaſallus qui tempore inueſtiture pares. et per conſequens idoneos teſtes adhibuit: vnde licet poſtea deſierint eſſe pares nihil poteſt ei imputari: ſed iſta ratio eſt generalis etiam ad caſum noſtrum quando teſtes poſt teſtamentum factum ſunt facti inhabiles: quia nihil poteſt imputari ipſi teſtatori ex quo tē pore teſtamenti erant habiles. ergo debet eſſe in vtroq; eadē iuris diſpoſitio lege adigere. §. q̄uis de iur. pat. vbicunq; eniꝫ ratio eſt generalior dicto dictū extēditur ad limites rōnis. vt p Barto. in. l. ij. §. ſi quis. ff. de iur. et fact. ignorā. et iſta fuit ratio Joan. fabri hic. ⁊ per hec dicebat ipſe patet q̄ reſponſio tradita per Jmolam ad dictam legem primam non eſt bona qui dixit q̄ teſtes qui deſierunt eſſe pares non impediuntur teſtificari in cauſa inueſtiture: quia dicebat ipſe q̄ ibi ſuperuenit defectus qui veriſimiliter detrahat fidei ipſi⁹ teſtatoris: vnde nō eſt mirum ſi facilius iſte admittitur ad teſtificādum: ſed hic ſuperuenit vitium ſeruitutis vel infamie vel alternis inhabilitatis: vnde merito eis non eſt credendum: nam dicit ipſe iſta non eſt ratio illius capitu. ſed illa de qua ſupra que videtur generalis ad quodcunq; vitium ſuperueniens ex quo ipſi actum celebranti nihil potuit iputari: quia a principio idoneos adhibuit et ita ipſe requienit in dicta lege prima. Sed certe ſi volumus tenere opinionē gloſe noſtre et Jmole poſſemus reſpondere ad aducta per dominum Alexandrum. et primo nō obſtat textus in. d. l. j. in ver. vſq; adhuc: quia dicit ille textus q̄ ſi vſq; ad tempus quo ſeruus fuit adhibitus teſtis ipſi teſtamento non fuit ſibi mota queſtio ſtatus: ⁊ dato quod poſtmodum detegatur ſeruus nihil nocebit quo ad validitatez teſtamenti. et eius ſolennitatem. et ita proprie loquitur textus ille. et ibi gloſ. in verſi. vt valeat teſtamentum. ⁊ textus noſter et textus etiaꝫ in dicto. §. conditionem non autem dicunt dicta iura quod talis mutatio ſtatus eis noceat et vt ſupra vidiſti iſta fuit reſponſio Jmol. quam dominus Alexander nō eneruat. Nec obſtat inquantum ipſe dicit q̄ ſubaudire ad illum textuꝫ prout facit ibi glo. videlicet q̄ teſtamentum fatebatur per confeſſionez aduerſarij vel quod teſtamentum conſtabat per publicam ſcripturam q̄ iſta eſt diuinatio et reſtrictio ad illum textum: quia ego dico q̄ gloſa non ſubaudienda eſt ad illum textum: ſed tantum glo. querit: quia dictus textus vult quod teſtamentum in quo ſerui communi opinione liberi reputati valeat querit modo nunc glo. quid iſta validitas teſtamenti operabitur cum teſtamentum iſtud probari nō poſſit per iſtos teſtes ex quo ſunt detecti ſerui allegat dictam legem: quoniam et dictū §. due. et ſic ſi tu aduertis gloſ. non ſubaudit aliquid ad dictum textum ſed ipſa querit ex quo textus ille dicit tantum quod teſtamentum valet in quo ſerui communi opinione reputati liberi ſunt adhibiti cuius effectus ſit iſta validitas. et reſpondet vt in ea non obſtat dictus. §. conditionem: quia reſpondeo q̄ dato qō non poſſit ſubſtineri dicta reſponſio data per Jmo. tamen illa quam dedi ad textum in dicta lege prima non fuit enervata.

Non obſtat etiaꝫ ratio dicti capituli primi: quia ſi illa ratio eſt nimis vniuerſalis et periculoſa: nam ſi attenderemus illam rationem ſequeretur q̄ eodem modo deberemus dicere in teſtibus adhibitis ad probandu: quia ſi efficerentur inhabiles q̄ nihilominus poſſent teſtificari: q; illi qui eos acceperunt tempore quo ipſos acceperunt erant idonei: et ſi poſtmodum mutarunt conditionem ſuam nihil illi qui eos adhibuit poteſt imputari. ⁊ tamen clarum quod iſti tales ſi mutarunt conditionē nō poſſunt in iudicio examinari vt fatetur ipſe di. Jaco. de are. et ſic vt vides iſta ratio non eſt attendēda. Et per predicta patet q̄ opinio gloſe noſtre et Jmo. eſt de iure verior. et ita tenerem in puncto iuris licet paſſus ſit valde dubius vt etiam dicebat dominus Alexander in dicta lege prima. Stante tamē cōmuni opinione Dyn. ⁊ ſequatium pro vera inferebat cumanus ad vnum quod eſt valde ſingulare videlicet quod in teſtamento inter liberos vel ad pias cauſas in quibus teſtes adhibentur teſtes ad probandum ⁊ non ad ſolennizandum ſi teſtis mutauit conditionem non poterit teſtificari in iudicio. et hanc dixit eſſe ſuam nouam cogitationem cuma. ſed dominus Alexander in dicta lege prima dicit quod hanc cogitationem poſuit hic Bald. et pro hac opinione cuma. aducas tu quod in ſimili dixit Areti. ſupra in precedenti. §. et ibi vidimus et iſtud. d. cuma. valde not. quia nullus fuiſſet qui non dixiſſet contrarium: quia ſi mutatio conditionis contingens in perſona teſtis non impedit: quin ipſe poſſit deponere in iudicio vt eſt communis ſententia Dyni et aliorum. hic ergo multomagis videbatur dicenduz in teſtamento inter liberos et ad pias cauſas quod eſt magis priuilegiatum ideo iterum not. et per hec expeditus ſit articulus iſte. Modo nunc dubitare contingit: quia vidimus in proximo precedenti articulo an mutatio contingens in perſona teſtis poſt tempus actus celebrati impediat ipſum teſtificari in iudicio ſup eo actu in quo fuit adhibitus ante nullatio-
29 nem conditionis quid ſi teſtis † tempore quo iurauit erat idoneus tempore autem quo debet deponere ſeu teſtificari eſt effectus infamis ſeu aliter non idoneus an repellatur a teſtimonio. et dicas quod ſic ita dixit ſpecu. in titulo de teſte. §. primo verſiculo quid ſi teſtis erat et ad ipſum ſe remittit Bartolus in. d. §. conditionem in vltimo verſiculo. et idem tenuit Bartolus in conſilio incip. ſed Joannes de tuderto et Baldus in capitulo ſuper eo el primo de teſtibus. et idem dixit Baldus in preallega. add. ad ſpecu. in titulo de teſte. in princip. vbi not. dixit quod in teſte duo tempora conſiderantur et non plus ſilicet tempus iuramenti ⁊ depoſitionis vt ſi illis duobus temporibus ſit habilis quamuis medio tempore ſit effectus inhabilis non eſt curandum facit quod dixit idem Bald. in lege ſi vero de teſtamento militis. vbi dixit quod licet iuramentum firmet dictum teſtis: tamen fallit niſi conditio perſone ſit mutata et idem facit quod dixit idem Bal. in lege furti. §. j. de his qui no. infa. et Bald. in capitulo: quoniam contra falſam in quarta columna de probationibus. vbi tradidit hanc doctrinam quod ſemper notarius apponat in actis diem iuramenti. et diem depoſitionis. et hoc propter inimicitiam vel infamiam que ſuperuenire potuiſſet poſt diem iuramenti ante depoſitionem. ¶ Et ibidem ſubiecit aliud ſingulare verbum
30 quod † ſi teſtis erat inimicus ſeu infamis tēpore quo iurauit: ſed poſtea erat effectus amicus vel bone fame tempore depoſitionis quod valet eius dictum quod eſt menti tenendum: qō eſt not. pro ampliatione eorum que vidimus ſupra in precedē. §. vbi diximus qō habilitas ſuperueniens teſti poſt actum celebratum: facit vt ipſe poſſit admitti ad teſtificandum vt voluit ibi Gloſſ. ⁊ Gloſſ. in. d. l. ſeptima. §. l. iulia cum vul. inquantum
31 loquitur de impubere effecto † pubere vel de ſeruo effecto libero an poſſint teſtificari de his que viderunt in pupillari etate vel in ſeruitute: qm̄ illud nedum habebit locum quādo habilitas ſuperuenit poſt tempus actus ante depoſitionē: ſed ēt ſi ſuperuenerit poſt iuramentum ante depoſitionem de hoc tamen an inhabilitas ſuperueniens teſti poſt depoſitionem impediat ipſum teſtificari videas etiam per Joann. And. in regula. factum legitime in merc. per Jpau. de Ligna. in commento capituli teſtimonium extra de teſtib. ⁊ ibidem etiam p Anto. de Butr. in ſecunda columna. ⁊ tangit etiam Barto. in dicto. §. due cauſe remittens: ſed ad. §. Sabini in. l. damni. de dāno infecto. ⁊ poſtmodum ibi non examinat: vide etiam per dominum meum in dicta. l. prima. C. eodem. qui plura que ſuperretulit. Et per predicta venit ſignanter limitenda Gloſſ. reputata ſingu. in clemen. prima in prima gloſſ. de officio deleg. qō teſtis qui iurauit die ſolenni ⁊ poſtea depoſuit die feriato q̄ iurauit in tempore dato ad probandum: ⁊ poſt lapſo tempore depoſuit quod dicitur recte depoſuiſſe: quia depoſitio trahit ad diem iuramenti: ⁊ illam gloſ. ſequuti fuerunt ſcribentes in lege damni. §. Sabini. de dam. infect. ⁊ Bal. in. l. ij. C. de ſacroſanc. eccl. ⁊ in. l. obſeruare. §. fi. ff. de offi. procu. ⁊ domi. An. in. c. licz cauſam in ſecunda colum. de proba. ⁊ Bal. in. l. ſi quando. C. de teſtibus: ⁊ in. c. erpoſuit in ſecunda columna. de dilatio. ⁊ Saly. in. l. prima in. xvj. colum. de confi. ⁊ Bal. in. l. antiſtius. de acquirenda hereditate Joan. And. in titulo de teſtibus. §. qualiter in additio. que incip. quod ibi dicitur ⁊ Bald. in addi. in titulo de ferijs in Rubrica: ⁊ in dicto. c. licet cauſam. ⁊ in lege fi. §. illud. de tempo. appella. nam predicta gloſſ. eſt limitanda niſi poſt tempus iuramenti ante depoſitionez ſuperuenerit. vtputa quia efficeretur infamis quoniam depoſitio ſua non traheretur ad tempus iuramenti per ea que ſupra vidimus. ⁊ ita in terminis limitauit dicta glo. Bald. in dicta lege ſi vero. de teſtamēto militis: ⁊ dominus meus in dicta lege prima: vbi etiā ponit tres ſingulares limitationes ad predictā Bl. videas ibi per eum: quoniā non eſt proprie materia dic vt ibi. ¶ Reſtat nunc examinare illam arduam queſtionem de qua per omnes
32 in. d. l. j. An inſtrumenta confecta per notarium † qui communi opinione reputabatur notarius valeant ſi in veritate non erat

⁊ primo

er primo videtur dicendum quod sic per textuz nostrum hic. t text. in dicta lege prima ita inducendo validum est argumẽtum de teste ad notarium lege hac consultissima. §. fina. C. qui testamenta facere possunt lege domitius. ff. de testamentis: sed testis communiter reputatus legitimus admittitur ad testificãdum: vt est text. hic. et in dicta lege prima ergo eadem ratione dicendum est in tabellione qui communiter reputatur legitimus tabellio: licet veritate inspecta non sit legitimus: vt instrumenta per eum facta valeant. t ista erat ratio Bartoli in repe. quam posuit Bald. in dicta lege prima de Barto. mentionem non faciens pro ista opinione. facit que habentur per Areti. in consilio. xlij. quod probatur quem fuisse notarium per plura instrumenta confecta ab eo que fuerunt recepta pro publicis. vide Alexandrum consil. cxxxiij. in primo volumine. vbi late explicat istum articulum. vbi ponit quid de eo qui gerebat se pro comite palatij cumulando ibi multa in materia. vide etiam eundem consilio. lxxx. in secundo volumine. vbi loquitur de eo qui communiter reputabatur tabellio. vide etiam eundem consil. clvij. in eodem volumine. vbi ponit quod si aliquis gerebat se pro vice potestate vel locum tenente sciente: t patiente superiore videtur probatum mandatum. et ibi adducit multa similia. vide eundem consilio. clxij. in quinto volumine quod si aliquis gerat se pro administratore sciente: t patiente domino vel socijs censetur habere mandatum. vide eundem consilio. cxxxij. in quinto volumine. quod si vnus ex fratribus. t alij continuarunt in trafico dicti fratris premortui cum eo censebitur prorogata societas. vide eundem consilio. clxxxvj. in secundo volumine an ex eo quod quis exercuit se pro scriba scientibus t patiẽtibus socijs an videatur deputatus scriba ab eis. vide eundem consilio. lxxx. in quarto volumine. de eo qui gerebat se tanq̃ negociorum gestor pro fratribus ipsis scientibus. t non contradicentibus an videantur ratificare vel dare ei mandatum. vide eundez consilio. cxx. in quinto volumine. quod ad hoc vt gesta per eum qui gerebat se pro negociorum gestore noceant domino est necesse probare quod gerebat sciente. t patiente domino. t ibi an ille qui soluit Abbati qui reputabatur Abbas liberetur. vide que dixi in. l. si certum. ff. de conditio. indebiti. vide Pau. consi. cclxiij. quod ex eo quod quis gerebat negotia mulieris ea sciente: t patiente t domos t apothecas locabat qõ presumitur ei dedisse mandatũ. t omnes ratificare contractus et pacta in eis contẽta. vide Roma. consilio. cccclxv. quod sufficit quod quis habuerit renunciationem ab eo qui reputabatur rector capelle. vide Bal. consilio. clxiij. casus quod potest prescribi iuri creandi tabellionem. Item quod ex eo qõ quis incipit creare tabelliones sciẽte superiore incipit superiori tollere potestatem creandi in eo. loco vide Bald. consilio. cccxix. quia pleniſſime an si aliquis gerat se publice ꝓ tabellione debeat haberi pro tabellione. t ibi distinguit q̃d si erat questio inter ipsum t alium. t non habebitur si vero inter contrahentes. t in longa fuerit possessione habebitur secus si esset recẽs: nisi aliquas scripturas fecisset in iudicio vel esset bone fame. Item pro hac opi. facit generalis regula que est quod error cõmunis reputantium quem habilem ad aliquid: licet in veritate non esset reddit ipsuz habilem. l. barbarius. ff. de offi. presi. l. ij. C. de senat. cum alijs pluribus allegatis hic per glo. t per glo. in. d. l. j. C. eod. ergo ita dicemus in proposito quod error communis reputantium istum legitimum tabellionem dato quod in veritate non esset debet eum reddere habilem. t per consequens instrumenta per eum facta erunt valida. Item pro hac opi. facit fm Bartol. nam ponamus quod iste notarius plura et infinita instrumenta confecisset. non esset absurdum dicere quod omnia ista instrumenta cassarentur t magnum redundaret damnum ipsi rei publice. ergo saltem ratione istius publice vtilitatis debemus dicere istum cõmunem errorem ius facere. t talia instrumenta valere argumento. d. l. barbarius in ratione sui ibi aut forte propter vtilitatem eorum tc. vbi voluit text. quod ideo gesta ibi per barbarium qui communi opinione reputatus erat legitimus cum in veritate non esset: quia seruus erat valeant propter publicam vtilitatem ne si diceremus talia acta non valere maximum redundaret reipublice detrimentum propter subditorum vtilitatem in auten. vt iudi. sine quoquo suffr. in princip. facit opti. text. in auten. de tabellio. §. penul. ibi propter vtilitatem contrahentium. t illud Augusti. Frangatur potius legum tc. sed hec eadẽ ratio est in casu nostro ergo tc. t istam rationem sensit Bartol. in. d. l. barbarius pro hac opinione inducitur alio modo. d. l. barbarius hoc modo notariatus dicitur esse publicum officium facit quod nota. in. l. non aliter. t in. l. nec ei: sed quotiescunq̃ quis communi opinione gerit officium publicum vel est officialis publicus dato quod in veritate non sit communis error ius facit: t facit quod gesta per istum publicũ officialem sint valida iste est casus in. d. l. barbarius. ergo et istam rationem sensit Bald. in dicta lege prima. Quinto facit secundum eundem Baldum vbi supra nam ponamus istum diu gessisse istud tabellionatus officium nonne in casu isto debemus dicere quod instrumenta per eum facta valeant. t certe sic cum per istam longam possessionem dicatur prescripsisse ipsuz officium tabellionatus. l. viros C. de diuer. offi. lib. xij. longa enim possessio pro veritate habetur lege prima. C. de serui. t aqua. Sexto facit secundum eundem: nam clarum est quod presumit pro isto tabellione ex quo est in quasi possessione officij tabellionatus: vnde ista quasi possessio debet transferre onus probandi in eum qui dicit ipsum non tabellionem: sed probare istam negatiuam quod non sit tabellio dicitur impossibile lege actor qõ asseverat. C. de probationibus. c. cum ecclesia sutrina de causa possessio. t propri. ergo necesse erit dicere acta per istum gesta valere. t tenere cum probari non possit istum non esse tabellionem. Septimo pro hac facit secundum Bartolum in dicta lege barbarius id qõ voluit glos. in auten. de tabellio. in versi. ipsis tamen documentis in fi. que voluit quod si ex aliqua causa fuerit priuatus notarius officio tabellionatus: vt puta quia fecerit instru. super alienatione rei sacre iuxta ea que habentur in auten. de alie. §. ad hec. t postmodum cum fecerit aliqua instrumẽta inter aliquos qui ignorabant eũ cecidisse ab officio tabellionatus quod valebunt talia instrumẽta ratione iusti erroris. t allegat. d. l. barbarius. ergo ita dicendum est in proposito quod gesta per istũ qui communi opin. reputabatur notarius valeant ex quo illi q̃ ipsum adhibent videbantur esse iniusta ignorantia ex quo communi opin. reputabatur tabellio. In contrarium. t quod talia instrumenta non valeant inducitur text. t maxime per Guil. de cu. in. l. actuarios. C. de mi. t adu. lib. xij. t ibi dixit Barto. per illum text. quod licet aliquis habeatur: t reputetur pro publico officiali, si tamen in veritate non est q̃ acta per ita reputatũ officialem sunt nullius momenti. t ipse faciens punitur: vt ibi habetur. ergo eodem modo dicendum est in proposito q̃ licet aliquis habeatur. t reputetur publicus tabellio si tamẽ in veritate non est q̃ instrumenta per ipsum acta erunt nullius momenti. t ipse notarius sit reputatus punietur. Secundo facit fm Bald. in. d. l. j. t Bartol. in. d. l. barbarius in repe. nam ex quo iste talis se gessit pro notario cum in veritate non esset dicitur committere falsum. l. eos. §. qui se. ff. de fal. facit quod dicimus in simili quod si titius gerat se pro nuntio si sibi non est commissum officium nuntij per iudicem dicitur incidere in falsum. l. neminez. C. de exhiben. l. t si nomen de fal. l. j. de ma. prĩ. et per not. in. l. si qua per calumniam. de epis. t cleri. ergo sequitur q̃ instrumenta per eum gesta tanq̃ a falsario non valebunt allegat. l. si aliquid de suscep. t archa. t quanto diutius in hac prauitate perstitit tantominus debemus dicere instrumenta per eum cõfecta valere cum diuturnitas: t perfistentia in peccato magis aggrauet q̃ minuat peccatum. c. cum haberet ibi cum diuturnitas temporis peccatum non minuat: sed augumẽtet. c. cum tanto sit grauiora peccata quod est. c. fina. de cõsue.

33 ergo. ¶ Tertio pro hac etiam opi. adducitur casus. t ibi gl. in. l. berẽnius mod. ff. de decurionibus. vbi dicit text. q̃ licet aliquis diu recepit salaria tanq̃ decurio vl̃ diu steterit descript? in libro decurionum quod propter hoc nõ debet reputari decurio si in veritate decurio non erat. ergo ita dicamus in proposito q̃ licet aliquis diu gesserit pro tabellione recipiẽdo salaria t mercedes instrumentorum tanq̃ tabellio: q̃ si tamen in veritate non erat tabellio quod propter hoc non debet reputari tabellio per consequens instrumenta per eum facta nõ valebunt. Quarto pro hac opi. etiam adducitur nã iste error cõmunis reputantium istum tabellionem cum non esset videtur esse supinus nec aliquo iusto colore vellatus nec sic ita de facili debebunt credere istum tabellionem cum tabellionatus sit q̃dam qualitas extrinseca. t qualitas non presumitur: nisi probetur. l. non ignorat. C. qui accu. non possunt op. glo. in. c. si forte de elec. in. vj. nec presumatur officium: nisi probetur. l. prohibitum de iure fis. libr. x. ideo non ita temere debebant credere istum assumptum ad tabellionatus officium: nisi prius probaret: parcendum enim erant errãtibus in casu legis barbarius et text. nostri. t text. in. l. j. C. eo. t in. l. ij. C. de senten. q̃ tunc populus videbatur habere iustam causam erroris si illos credebant liberos et non seruos: quoniaz naturaliter quis nascitur liber. t non seruus. t seruitus dicitur esse qualitas que non presumitur: nisi probetur. d. glos. in. c. si forte: vnde erat eis indulgendum si istam qualitatem seruitutis non presumebant: ſz potius liberos. t secus est in questione nostra cum nullus natura

liter naſcatur tabellio: ſed eſt opus q̄ creeꝫ per ipſum p̄ncipē
iuſta not. in. c. cum. p. tabellio. de fide inſtru. vñ populus p̄ſumē
do iſtū tabellionē vr̄ eſſe ingroſſa ⁊ ſupina ignorantia q̄ debet
potius nocere q̄ ꝓdeſſe. l. nā ſupina. ff. de iu. ⁊ fac. igno. nec de
bemus tenere iſtā opi. vulgi tanq̄ vanā ⁊ ineptam. l. ſi dictū in
ver. non vt vulgus opinatur. ff. de euic. vane enim voces populi
non ſunt attendende. l. ſi decurionū. C. de penis. ff. qui ⁊ a quib.
⁊ per cōſequēs dicemus iſtū cōez errorē nō debere attendi vt
geſta per iſtū tabellionē ita reputatū valeant. Quinto facit et
maxime ſm Bal. in. d. l. j. ⁊ Bar. in. d. l. barba. in repe. nam da
to q̄ iſte tabellio dicatur fuiſſe in poſſeſſione vel quaſi officij ta
bellionatus: tamen iſta quaſi poſſeſſio erat iniuſta ⁊ clandeſti
na ⁊ malafide inducta: ergo ſequitur q̄ talis poſſeſſio i aliquo
non debet patrocinari iuxta not. per doc. in. l. ſolennibus. C. de
fide inſtr. ⁊ maxime in his que iuris ſunt iuxta no. in. c. nihil de
elec. ⁊ per cōſequens q̄ ratione iſtius quaſi poſſeſſionis nō de
bemus dicere acta per ipſum facta valere: ſed potius nulla eē.
Sexto facit ſm eundem Bal. in. d. l. j. nā officium nō preſumit:
niſi per literas ꝓbeꝫ facit: licet ipſe non allegat aliquid. l. ꝓhi
bitum. C. de in. fiſ. lib. x. ⁊ l. j. C. de mand. p̄n. ergo eodem mō
debemus dicere in tabellione: vt non preſumatur tabellio: niſi
oſtendat literas officij tabellionatus: ſed vbicunq̄ eſt tradita
certa forma a iure ꝓbandi per inſtrumentū nō ſufficit probare
quaſi poſſeſſionē. d. l. j. C. de mand. p̄n. C. de ſac. ſan. eccle. l. de
cernimus de epiſ. ⁊ cleri. l. ſi qua per calumniā. C. de diuer. off. l.
probatorias. d. l. herēnius. cū ergo tabellio debeat probare of
ficium tabellionatus per literas ſequitur q̄ nō ſufficit ipſum eē
in quaſi poſſeſſione officij tabellionatus als ita reputari. ⁊ per
conſequens geſta per eum nō valebunt. Septimo ⁊ vltimo fa
cit ſm eundem Bal. officium tabellionatus confertur per ſolū
p̄ncipem. c. cum. p. tabellio. de fi. inſtru. ⁊ ibi per Inn. ergo ſe
quitur q̄ cōis error reputantium aliquem tabellionem non fa
ciet ipſum pro tabellione haberi. ⁊ per cōſequens geſta p eum
valere abſonum enim eſſe videꝫ vt id qō non poteſt facere po
pulus ex certa ſcientia poſſit facere per errorem ⁊ imprudētiā.
Quid itaq̄ dicendum erit in hac ardua qōne cū videantur iu
ra pro vtraq̄ parte inclinare: ideo dicendū eſt vt dicebat Sa
ly. in. d. l. j. C. e. influat nobis altiſſimus deus veritatem ſup hac
exitatiōe pro veritate itaq̄ dilucida ad huius articuli tria aut
quatuor erunt videnda ſm Bal. ⁊ Saly. in. d. l. j. primū erit q̄d
ſi iſte nunq̄ fuit creatus tabellio tamē cōi opi. reputabaꝫ tabel
lio an geſta per ipſum valeāt ſcōz erit quid ſi fuit creatus tamē
fuit depoſitus ab officio an geſta p eū valeant tertiū erit ſi non
fuit depoſitus adhuc: ſed erat deponendus an geſta per ipſuz
34 ante depoſitionē valeāt. Circa primū † qñ nunq̄ fuit creatus
tabellio tñ cōi opi. reputabatur tabellio an geſta per eū valeāt
et lz Bar. in. d. l. barbarius in lec. tenuerit q̄ ſi iſte diu geſſit ſe
pro tabellione q̄ valeant dicta inſtrumenta per eū cōfecta per
rationes pro hac parte adductas. Contrarium tamen te. ipſe
idē Bar. in repe. d. l. barbarius. ⁊ in. d. l. actuarios per illū tex.
⁊ Azo. in ſumma de fide inſtru. ⁊ Bal. in. d. l. j. ⁊ idem vr̄ tenere
idē Bal. in. d. §. cōditionē idē etiā tenet Ang. in. d. l. j. C. eo. idē
tenuit ſpec. in tit. de fide inſtr. ver. quid ſi is. ⁊ ibidē Joā. an. in
ver. ⁊ ſcias ⁊ Guil. de cu. ⁊ Jac. de are. vt refert Barto. in. d. l.
barbarius. ⁊ iſta eſt magis cōis opi. Nō ob. mō. d. l. barbari⁹.
q̄ ille tex. loquitur qñ ille qui cōi opi. reputabaꝫ officialis erat
creatus in veritate officialis: q̄ interuenerat decretū ſuperio
ris creantis ipſum officialē licet ipſe eſſe non poſſet ꝓpter de
fectū perſone ſue: q̄ ſeruus vel q̄ alio defectu incognito labo
rabat: vñ decretū ſuperioris facit qō valet factū a minus legi
tima perſona. l. j. §. itidem pomponius. ff. q̄ falſo tut. auc. l. ſi in
fanti in fi. de in. delibe. C. vt in caſu noſtro eſt defectus in tit. ſeu
creatione: q̄ ipſe nunq̄ habuit titulum tabellionatus ab ipſo
ſuperiore quo caſu nō loquitur. d. l. barba. ⁊ ita vnde ipſi dicūt
idem diceremus in caſu noſtro ſi iſte tabellio fuiſſet creatus ta
bellio ab ipſo ſuperiore. ⁊ haberet titulum tabellionatus: quia
dato q̄ iſte in veritate nō poſſet eſſe tabellio: vtputa q̄ erat ſer
uus vel alio defectu incognito laborabat ſi tñ cōmuni opinīōe
reputabatur legitimus tabellio q̄ valebunt inſtrumenta p euz
geſta. ⁊ hoc propter cōmodum tituli poſſumus etiā. ⁊ ſecūdo
reſpō. ad. d. l. barbarius prout colligitur ex quarto argumēto
huius partis. ſcōo ob. etiā ſm eos tex. noſter ⁊ tex. in. d. l. j. C. e.
q̄ iſta iura loquuntur in actu teſtificandi qui eſt p̄miſſus a iure
cōi ⁊ in quo actu nō req̄rit creatio ſuperioris ⁊ iſto caſu fateor q̄
cōis error hoc operaꝫ nos vero loquimur in caſibus in quib⁹
requirit creatio vel decretū ſuperioris. d. c. cū. p. tab. p Inno. ⁊
ita reſpō. Bal. in. d. l. ad teſtiū. ⁊ d. Alex. in. d. l. j. tu etiā potes
reſpō. vt colligit ex dicto. iiij. argumēto ⁊ per hec patet reſpō
ſum ad p̄imū ⁊ ſcōm ⁊ tertium ⁊ quartum argumētū aductum
pro contraria parte. non ob. quintum quod dicaꝫ preſcripſiſſe
officium tabellionatus: qñ iſtud eſt falſum facit qō dixit Bal.
in. l. j. in. ij. col. C. de eman. lib. vbi dixit q̄ locus profanus nullo
tempore preſcribitur in ſacrū ⁊ qui non eſt ſacerdos nullo tpe
preſcribit ſe ſacerdotē ⁊ ſimile annis exerceret officiū ſacerdo
tale nec tabellio longo curſu temporis preſcribit ſe tabellionē
immo ſemper de falſo punit allegat. l. eos. §. qui ſe. de fal. item
etiā nemo preſcribit matrimoniū. l. qua in prouincia. §. diuus.
ff. de ritu nup. facit in ſimili glo. ſing. in. l. nemo. ff. de vſuca. pro
leg. vbi legitimatio ſeu legitimitas nullo tpe preſcribitur. et ſic
vt vides ſi mille annis exerceret tale officiū tabellionatus nun
q̄ poſſet illud officiū p̄ſcribere. Ad alia etiam argumēta patet
rñſum ex p̄dictis. ⁊ ad gl. in. d. autē. de tabel. patebit reſpon. ex
j. dicēdis. Et ſic per predicta patet q̄ cōmunis ſnīa defenſata
tñ ſi q̄s vellet ſubſtinere ptem ſuā poſſet dicere q̄ oēs iſte rñ
35 ſiones nihil valēt qō ſic oſtēdo per hāc rōnem † vbicūq̄ ratio
aſſignatur in lege ſemp attēdimus rōnem. ⁊ nō dictū: dictū eſſe
ampliaꝫ ſm limites rōnis. l. cū pater. §. dulciſſimis de lega. ij. l.
pater filiū. §. fundū de leg. iij. per Bar. in. l. ij. §. ſi q̄s de iuris et
fac. igno. glo. in cle. j. de elec. cū vul. modo ſic ratio principalis
deciſionis in caſu. d. l. barbarius qō cōis error haberetur pro
veritate fuit ꝓpter vtilitatē ꝑhentiū ⁊ qui egerāt coram barba
rio. et ita dixit ibi pe. q̄ ſecutus fuit ibi Bart. et Dy. in. c. j. de
reg. iur. in. vj. et ꝓbat ille tex. in ver. ꝓpter vtilitatē ꝛc. et ꝓ hac
opi. tex. in. d. autē. de tabel. §. ibi ꝓpter vtilitatē ꝑhentiū. ſi ergo
iſta fuit ratio deciſionis ad illū tex. et nō titulus creatiōis ipſi⁹
principis vel populi ſequit q̄ geſta per iſtū tabellionē propter
vtilitatē ipſorū ꝑhentiū valebūt. et tenebūt: et maxime ſi mul
ta: et infinita inſtrumēta cōfeciſſet nō attēto q̄ titulū nō habue
rit vbicūq̄ enim eſt eadē rō ibidē dz eſſe eadē iuris diſpoſitio.
l. adigere. §. q̄uis de iure patronatus. l. a titio. de ver. obli. cum
vul. et iſta fuit rō que fecit mouere Bart. ad hoc tenēdū in. d. l.
barbarius. in lec. cui rationi nō eſt bene reſpon. et per hāc rō
nez oēs ſue rñſiones cōfutantur. Vel ſcōo poſſumus rñdere q̄
negare nō poſſumus. quin ibi due fuerint rōnes decidendi ad
illā legem. p̄ima auctoritas ſuperioris ſcda vtilitas ꝑhentium
vnde dato q̄ vna ceſſet in caſu noſtro. ſ. creatio ſuperioris: tamen
alia remanet. ſ. vtilitas ꝑhentium. ergo dz remanere firma iu
ris diſpoſitio. §. affinitatis. inſti. de nup. l. liberorū. §. j. ff. de his
qui no. infamia. ergo ⁊ ſtanti. iſto de facili poſſemus rñdere ad
aducta in ſuum. Nec ob. d. l. actuarios q̄ tex. ibi not. dicit qō
ille reputaretur actuarius cōmuni opi. vel ſcōo poſſumus rñde
re q̄ eſt ibi caſus ſpecialis in quibuſdā exactoribus pub. pecu
nie qui nō poſſunt exigere ſine p̄ncipis licentia. ⁊ ita rñd. bar.
poſt Guil. in lec. d. l. barba. vel tertio nō dicit ille tex. q̄ ille diu
ſtetiſſet in poſſeſſione talis officij ſicut nos loquimur: vñ rōne
iſtius longeue poſſeſſionis. ⁊ cōis erroris non eſt mirū ſi geſta
per iſtū notariū valeant. longinquitas enim tēporis multa ope
raꝫ que alias nō inducerent. l. ſi filius. C. de pet. here. et ibi vi
debimus. Nō ob. ſcōm q̄ fateor q̄ rōne ſue p̄ſone nō valebūt:
q̄ ipſe dicitur falſarius: ſed dico q̄. d. inſtrumēta debent valere
propter vtilitatem contrahentiū. d. l. barbarius ver. forte itez
propter cōem errorem non ob. d. l. herēnius: q̄ fateor q̄ ꝓpter
talem communem opi. non diceꝫ iſte tabellio: nec erit tabellio
ſed dico q̄ propter vtilitatem ꝑhentiū. et cōem errorem inſtru
menta valebunt ac ſi eſſet tabellio. Non ob. quartū q̄ dico qō
ſatis dicuntur fuiſſe in iuſto errore: q̄ bene etiā debebant cre
dere iſtū nō ita inſipide ⁊ ſtulte ſe gere pro tabellione ſi nō eēt
cum nullus p̄ſumit doloſus: immo bonus. l. nō omnis. §. barba
ris. ff. de re mi. l. ſi vero. §. qui pro rei qualitate. qui ſatisdare co
gan. nec erat preſumendū iſtū ſic de facili vel incidere in falſuz
vel totū decipere populū. vel ſecūdo reſpō. q̄ nō illa fuit rō de
cidendi in. d. l. barba. ſed cōis vtilitas vt ſupradictū fuit que eſt
in caſu noſtro. ergo item. d. l. nec ſupina loquitur in ignorantia
ſingulari ſupina nō cōi ergo. Nō ob. quintū q̄ fateor q̄ geſta
per iſtum non valent ratione iſtius ſue quaſi poſſeſſionis: quo
niam nulla erat: ſed ꝓpter cōem vtilitatem ꝑhentium item pro
pter cōem errorem. Non ob. ſextum q̄ fateor q̄ ad probandū
quem tabellionem non ſufficit probare quaſi poſſeſſionem in
officio tabellionatus. d. l. j. C. de mand. p̄n. cum vul. ſed ad hoc
vt valeant geſta per ipſum tanq̄ a tabellione dico q̄ ſufficiet
concurrere iſtam quaſi poſſeſſionem cum vtilitate contraben
tium: ⁊ cōmuni errore vt ſupradicta fuit. Non ob. ſeptimum q̄
fateor q̄ iſte error non facit iſtum tabellionem: ſed facit vt ge
ſta per ipſum valeant tanq̄ facta a publico tabellione propter
cōtrahentium vtilitatem. ⁊ ſic vt vides opi. Bar. in lec. d. l. bar
barius ſatis defenſari poteſt. Retenta tamen communi ſentē
tia que eſt q̄ ad hoc vt geſta per iſtum tabellionez valeant de
buit habere titulum tabellionatus ab ipſo ſuperiore: q̄ dato

q̄ tunc

q̄ tunc ipse cū effectu nō posset dici tabellio puta: qz erat seruꝰ vel alio morbo laborabat: tñ si tunc cōmuniter reputabaꝫ idoneus valebūt gesta secus vero si nō habuisset titulum vt supra dictum limitare debes primo istam cōem sniam nisi iste qui nō habebat titulū tabellionatus cōiter esset reputatus notarius in loco vbi erat antistes seu iudex correctoz notariorū: nam si in illo loco gerebat pro notario sciente: z patiente ipso antistite vel correctore tunc gesta per talē notariū ita reputatū dato qō non haberet titulū valebunt: z tenebunt ita dixit Saly. i. d. l. j. C. eo. ratio est qz iste talis dato qō non haberet titulū tabellionatus verū habebat tū psumptū ex quo illi ad quos spectabat hoc indagari. z perscrutari cōsentiebant z patiebantur. facit. l. si filius. C. de peti. here. z. l. qui in aliena. ff. de acqui. here. isto enim casu error cōmunis nō dicitur esse supinus z crassus immo iustus. z coloratus ex quo videbant illos ad quos hoc perscrutari pertinebat istud pati. z isto modo dicebat Saly. intelligendū tex. in autē. de tabel. §. pe. in ver. ipsis documētis pro hac etiā opi. Saly. facit qō dixit Inn. in. c. ex parte decani de rescrip. z in. c. cū in iure peritus de offi. dele. z in. c. in nostra de procur. vbi dixit q̄ si quis asserit se procuratorē meū. z agit tanq̄ procurator meus in iudicio et ego scio z patior q̄ videor sibi dare mandatū pro quo dicto licet per quosdam non leuis auctoritatis docto. reprobetur est casus in. c. fi. de iureiurā. in vj. vbi licet procurator generalis cōstitutus non censeatur habere mandatum ad delinquendum nec ad obligandum dictuz ad penā. l. iij. §. si procurator. ff. q̄ quisq̄ iuris. l. j. §. si pcurator. ff. si quis ius dic. nō obtempe. cū simi. tñ si numerus sciat z patiatur procuratorem suum in iudicio delinquē. vel agere ex aliqua cā ex qua venit pena imponenda sibi preiudicat. z ipsum male gestum per procuratorem reddit, validuz vt ibi est casus
36 valde not. iij. eo modo dicēdum in proposito† q̄ scientia z patientia superioris valentis constituere aliquem tabellionem videatur concedere tali se gerenti notariū potestatē cōficiēdi instrumenta pro hoc facit quod voluit Alex. cōsi. xliij. in. ij. vo. vbi voluit post Bal. q̄ si discipulus cōsueuit negotiari in apotheca sciēte magistro vr̄ constitutus institor. z pro hac opi. Saly. adducebat. d. meus idem quod dixit ipse idem Salyce. in. l. nullus. C. de iudeis vbi singul. dixit Salyce. quod vbicunq̄
37 bānitus† qui potest impune offendi habitat in loco a quo bānitus est sciēte z patiēte magistratu psumitur adeo habilitatꝰ q̄ amplius nō pōt impune offendi qō dñs meus dicit esse ppetuo not. qz dicit q̄ semel in facto habuit ergo ita dicemus in ppositio q̄ ex q̄ iste tabellio sciēte: et patiente magistratu ipsoz tabellionū: vt puta correctore z antistite z cōsulibus ad quos pertinet tabelliones creare gerit se pro tabellione videꝫ habilitatus ad cōficienda instrumēta. z ad alia que pertinet ad tabellionatus officiū hanc eādem sniam Saly. vr̄ secutus Anto. de but. in. c. j. extra de fide instru. vbi dixit do. An. q̄ ipse putat q̄ si iste tabellio est ingressus istam quasi possessionē officij tabellionatus q̄ sciente: z patiente ipso superiore q̄ istud sufficeret allegat. c. cōsultationibus. de iurepatro. hanc eandē sniam vr̄ secutus Ang. in autē. de tab. in fi. Sed certe hec doctrina seu limitatio Sly. nō vr̄ eē vera moneoz per ea que dixit Ang. in. l. ij. C. de sen. et in autē. de tab. in §. pe. circa fi. z Inn. in. c. cuz dilectus. de relig. domi. et in. c. nihil. in fi. j. col. de elec. vbi voluerūt q̄ ad hoc vt habeat locū dispo. d. l. barbari? est necesse qō tria cōcurrāt pio vtilitas scdo cōis error tertio q̄ ille fuerit electus in pretorē per habētē potestatē eligēdi: vñ dicebāt q̄ si ille barbarius non fuisset electus in ptorē dato q̄ se publice gereret pro pretore p̄sentibus superioribus qui possent euz creare ptorē nō tñ diceꝫ pretor. z iō dixit sing. Bal. in. l. nō ois in fi. si cer. pet. q̄ in tutore z pcuratore z curatore non habebit locū disp. d. l. barbarius: qz in eis nō pcedit titulus. ꝺ istud tñ videtur facere tex. in. l. iij. ff. ad maced. z in. l. cenodorus. C. eo.
38 vbi† cōis error reputātiū quē patrē familias vel emācipatum faciunt vt gesta per talē sic reputatū valeant ac si gesta essent p patrem familias: z tñ ille nullū titulū habebat: cū ergo videas fm Bal. q̄ ad hoc vt pcedat. d. l. barbarius est necesse q̄ prius fuerit creatus ptor per habentē potestatē nec sufficit q̄ publice se gerat pro ptore patiente: z sciente eo qui posset eū creare pretorē. ergo eadē ratione dicendū est in ppposito nostro q̄ licet quis se gerat pro notario publico sciētibus: z patientibus his qui habent potestatem eū creandi tabellionem tamen per hoc non valebunt per eū gesta nisi in veritate habuerit titulus et per predicta ita tenebat. d. meus in. d. l. j. contra Saly. idem etiaz videtur tenuisse. d. Abb. in. d. c. j. de fide instru. quē. d. me? non vidit vbi dixit q̄ si cōstat de vsurpatione officij tabellionatus non sufficit, pbare scientiā: z patientiam superioris monet ipse: nam ex quo ad hoc vt quis sit tabellio requiritur collatio officij tabellionatus. d. c. cum. p. tabellio per Inno. sequitur q̄ non sufficit sola patientia superioris allegat text. z quod ibi gl. in. c. dudum. in fi. extra de pben. cle. si pontifex. de sent. excom.
39 vbi† licet papa scienter cum excōmunicato pricipet non tamē propter hoc ipsum intelligitur absoluere a sententia excōmunicationis: nisi expresse ipsum absoluat. z idē dixit ibi gl. si eps audiat missam ab eo quē sciat illegitime ordinatū nō tñ ꝓpter hoc intelligitur cuz eo dispensare allegat etiā qō habetur in. c. ad decimas. de resti. spo. in. vj. ergo ita etiam dicamus in ꝓpo sito q̄ licet superior ad quē spectat officiū creandi tabellionem sciat z patiatur quē sepro tabellioē gerere tñ per hoc nō intelligitur cū eo dispensare vt possit instrumenta cōficere z cetera ad notariū pertinentia nisi expresse cōferat ei tabellionatus officiū. z per cōsequens facta per istū talem tabellionem nullius erunt momēti. z ita teneas cōtra ipsum Saly. in isto casu. Nec ob. c. cōsultationibus allegatū per. d. Ant. qz ibi loquit de possessione bona fide quesita al's nō valeret p̄sentatio vt ibi tenēt omnes z latius per Inno. in. c. ij. de in integ. resti. z ita respon. do. Abb. in. d. c. j. de fide instru. Secūdo limita predicta nisi lōgo tempore quis se pro tabellione gessisset: qm̄ tūc est p̄sumendū q̄ ipse habuerit titulū tabellionatus. l. si certis annis. C. de pac. cū ibi no. l. cū de in rē verso. ff. de vsu. z. l. si filius. C. de peti. here. Hanc etiam opi. videtur sequutus Bal. in. l. ij. C. de sent. et per cōsequēs gesta per istum notarium ita reputatum tanq̄ ab habente titulum valebunt. z ita dicebat Saly. in. d. l. j. C. e. cum quo etiam videt pertransire. d. Abb. in. d. c. j. de fide instr. nā dicit ipse ex quo iste tabellio tanto tpe exercuit tabellionatus officiū est p̄sumendū quē titulū habuerit allegat. c. illud. de presump. z per Inno. in. c. ij. de in integ. restit. z qō habetur in c. cum eccle. sutrina de cā possessionis z propie. al's enim dicit ipse si aliter diceremus sequeretur q̄ infinita instrumenta perirent tractu temporis cū moriātur notarij. z perdātur instrumenta collationis officij. z duruz est hec omnia reperire iuxta not. in. c. q̄m̄ contra de proba. z ita ibi residet. z ita etiam videt voluisse Inno. in. d. c. veniens. de ℣. sig. qō tempus autē requiratur ipsi declarāt: sed possumus dicere q̄ sufficiat tempus. x. an. per. d. l. si filius quā ipsi allegāt. z ita dicebāt mod. in rubri. de fide instru. z pro hac opi. Saly. z sequatium adduco glos. in cle. qz cōtingit de religiosis domi. in ver. altare. z dictū Feder. de senis cōsi. cxxx. z archi. in. c. nemo de consecra. di. j. vbi dixe
40 runt q̄ licet† quis nō possit edificare ecclesiam z capellā z similes sine auctoritate episcopi. vt in. c. nobis de iure patrona. et in. c. cū olim. el scdo de priuile. xiij. q. ij. vbicunq̄ tñ dicūt ipsi q̄ si reperiaꝫ quedā capella edificata tñ nō apparet an interuenerit auctoritas epi q̄ si longo tempore illa ecclesia extitit edificata. z ibi p sacerdotes publice celebreꝫ q̄ psumiꝫ q̄ auctoritas iterunenerit arg. c. q̄ interrogasti. xxvij. q. z qō no. Hosti. in summa de relig. do. §. j. ver. vr̄ q̄ ver. dicit aūt. ergo eodem mō est dicendū in proposito q̄ si aliquis longo tempore se pro tabellione gessit exercendo publice tabellionatus officium q̄ p̄sumaꝫ habuisse titulū tabellionatus a superiore pro hoc etiam facit quod sing. dixit Bald. in. l. post mortē. de adop. vbi dixit
41 q̄ si† filius vixit seorsum a patre per. xx. ann. habitādo. z negotiando. z dicit se emancipatum q̄ presumiꝫ emācipatio ar. l. ij. C. de prescrip. longi temporis que pro liber. z idē etiā ibi dixit si steterisset tantum per. x. ann. z idē etiā voluit Bald. in. l. j. C. de pat. pote. facit etiā qō singulariter dixit Hosti. in. c. ij. de cle. pe
42 regri. vbi dixit q̄ si quis† ordinatus sit iam sunt anni quinquaginta nec extant testes vel instrumēta ordinationis sue cōstat tñ per eos inter quos cōuersatus est q̄ semp se gessit vt presbyter q̄ hoc sufficiet arg. l. iij. ad macedo. z idem sequitur ibi. do. Lardi. flo. facit qō voluit. d. Joh. de perusio in tractatu quarte canonice. vbi dixit q̄ si ecclesia vel altare reperitur edificatum z est antiqua ecclesia q̄ p̄sumiꝫ edificata auctoritate epi. z sic est cōforme. d. archi. faciūt no. in. c. veniēs. de presby. nō ba-
43 pti. vbi† ille qui est natus ex parentibus christianis z cōuersatus est inter christianos presumitur baptizatus facit qō dixit Bal. z Ang. in. l. qui aliena. §. q̄ si adierit de acqui. here. q̄ si p̄latus fuerit in possessione p̄lature longo tempore q̄ p̄sumiꝫ institutus auctoritate superioris. z ibidez etiā dixit Ang. q̄ si ex dispositiōe statuti in ꝺctu mulieris debeat iterunenire cōsensus ppinquoz̄ z longo tēpore apparet ꝺctū celebratum q̄ p̄sumitur interuenisse consensus propinquoz̄ allegat glo. sing. in. l. j. C. de fide instru. z iu. aste fisca. li. x. ergo ita dicamus in propositio q̄ si notarius longo tempore se p tabellione gessit cōficiēdo instrumēta z alia q̄ ad tabellionatus officiū ptinere videnꝫ q̄ p̄sumaꝫ titulū tabellionatus a superiore sibi collatū fuisse et ista erāt q̄ videbanꝫ mihi posse adduci pro opi. Saly. z sequa.
44 †Contrariū tñ z dato q̄ longo tempore se p tabellioē gesse-

rit aliquis tñ nō p̄sumatur tabellio tenuit martin⁹ de silima. quē refert ꝛ sequitur Jo. and. in. d. tit. de fide instr. ver. ꝛ scias
45 mouebaꝯ añt ipse marti. qz ille qui † dicit instrumentū validuz allegat factū ꝛ solennitatē facti. ergo ipsam ꝓbare teneꝯ. l. que cūq; §. j. de pub. l. sciendū. de ver. ob. scdo mouebaꝯ ipse: qz licet sit p̄sumptio p̄o allegante instrumentum validū ꝓpter longeuam quasi possessionez officij tabellionatus: tñ videmus quod p̄sumptio que est p̄o aduersario transfert onus ꝓbandi in possidentē vel quasi. l. sine possidetis. C. de ꝓba. ꝛ hic ꝓ negante ipsum esse tabellionē est p̄sumptio: qz tabellionatus est qualitas officij. ꝛ qualitas nō p̄sumiꝯ: nisi ꝓbeꝯ. l. nō ignorat. C. qui accu. nō pñt facit glo. singu. in. c. si forte de elec. in. vj. ergo sequitur q ista p̄sumptio q̄ est ꝓ negāte tabellionē trāsferet onus ꝓbandi in ipsum tabellionē q sit tabellio dato q sit in quasi possessione officij tabellionatus hanc eandē sn̄iam videtur sequutus fuisse Jo. de imo. in. d. §. cōditionē. in fi. vbi dixit q ista qualitas tabellionatus vī esse cōtra naturalē statum cū quis non nascatur tabellio iō ex ista quasi possessione officij tabellionatus nō debet p̄sumi quis tabellio allegat not. per Bar. in. l. si prius. ff. de oper. no. nun. ꝛ p̄o hac opin. mar. ꝛ sequa. adduco qō dixit Bal. in. l. male agiꝯ. C. de p̄script. xxx. an.
46 vbi dixit q si sacerdos † tenuerit ecclesiā quadraginta annis q ep̄s poterit cogere vt ostēdat titulū sue possessionis. ꝛ sic vt vides ex ista ex possessione longeua nō p̄sumaꝯ quis habere titulū nisi hoc ostēdat p̄o hac etiā opi. opt. facit qō dixit Bal. in. l. ij. C. de leg. here. querit enim ibi Bal. vtrū bonoꝝ pos. per
47 patiētiā longi temporis † probetur legitime coꝛā ꝑtore agnita. ꝛ decidit q nō mouebaꝯ: qz patientia non pōt adaptari ꝑtori. et idē ibi dicit q ex possessione longi temporis pacifica. ꝛ sine vlla cōtradictione facta nō p̄sumiꝯ facta insinuatio donationis: qz nihil cōmune habet auctoritas p̄etoris cū possessiōe. l. papinianus exuli de mino. l. eū actū. ff. de neg. gest. ꝛ ibidē etiā subdit q si statutū requirit certas personas adijcere ꝓtractui mulieris vel minoris q ex diuturnitate tēporis ꝛ longa patientia nō p̄sumeꝯ eoꝝ interessentia. l. nō hoc vnde cogna. q q̄dē dictū vī esse cōtra multa que supradicta fuerūt. ergo eodē mō dicamus in proposito q lz notarius diu gesserit se p̄o tabellione. ꝛ fuerit in quasi possessione officij tabellionatus q ꝓpter hoc nō p̄sumeꝯ q a superiore habuerit tabellionatus titulu z si nō ostendat illud. ꝛ per cōsequens gesta per istū tanq; per non habentē titulū erunt nulla. vt cōclusum fuit supra post cōmunē sn̄iam. ꝛ ista erant que videbantur mihi posse adduci p̄o opi. Bar. ꝛ sequatiū ꝛ hec cō cordia fuit assumpta per Ro. ꝛ bal. in. l. ij. C. de sen. lz de ipsa mentionē non faciat. Unde tertia etiā hec fuit opi. Lod. in. d. l. j. C. eo. q̄ dixit q hec opi. poterāt reduci ad cōcordiā hoc modo vez q aut p̄incipaliter deducit in iudicio an quis sit tabellio vel non: vt puta qz accusaꝯ tabellio de falso q gerat se ꝓ tabellione cū non sit iuxta tex. in. l. eos. §. qui se de falsis ipse vero dicat se tabellionē. ꝛ isto casu cogeꝯ ostendere titulū tabellionatus nec erit p̄sumptio q ipse habeat titulū nisi illū ostēdat ita ꝓcedat opi. Bar. Jo. an. imo. ꝛ sequa. per rōnes eoꝝ. ꝛ p. d. l. herennius. ꝛ per not. per Bart. in. d. l. si prius vbi dixit q q̄ quasi possessio nō cōcordat cū naturali. et primeuo statu ipsius rei nunq; transfert onus ꝓbandi in ipsum aduersariū: sed in casu nostro ista quasi possessio tabellionatus nō concordat cū primeuo. ꝛ naturali statu hominis: qz ante quis nō nascit tabellio. ergo ꝛc. Aut vero deducitur incidenter vtrū quis sit tabellio vel ne vt qz pars ꝓducit instrumētū ꝛ aduersarius negat cōficientē fuisse tabellionē. ꝛ tunc ex quasi possessione officij p̄sumatur quis tabellio allegat qō dicit in simili de dominio p̄incipaliter vel incidenter deducto in. l. j. ff. fa. her. et in. l. quidā in suo. ff. de cōdi. insti. ꝛ ita p̄ocedat opi. cōtraria Saly. ꝛ aliorū ꝛ ita ibi reſidet Ro. cū quo videt etiā pertrāsire. d. meus in. d. l. j. Quid igitur erit dicendū super hoc ego sic dicerē q aut iste notarius steterit longo tēpore in ista quasi possessione officij tabellionatus sciente ꝛ patiente superiore. ꝛ isto casu dico q p̄sumitur q habuerit titulū tabellionatus nō autem putarē q sufficeret alterū istorū vt vī velle Saly. ꝛ sequaces. moneor añt primo per tex. in. l. qui in aliena. §. q si nō adierit. ff. de acqui. here. vbi p̄sumitur q filius adierit hereditatem sibi delatam iussu patris p̄cedente si longo tempore sciēte ꝛ patiente patre possedit ꝛ est casus formalis in. d. l. si filius C. de pe. here. nec sunt alibi illi duo tex. ꝛ ita dixit. d. Alex. post alios in. l. j. C. qui admit. facit qō dixit Bal. i. l. sine possidetis. C. de ꝓba. q lz ep̄s possit petere sibi edi titulū beneficij a beneficiato. vt in. c. j. de reg. iur. in. vj. ꝛ in. c. ordinarij. de offi. ord. eo. lib. tñ dicit ipse q illud est verū in recēti possessiōe secus in possessione antiqua sciente ꝛ patiente diocesano: qz tunc p̄sumitur institutus in beneficio allegat Imo. ꝛ Jo. and. in. c. illud de p̄sump. facit qō voluit Hostiē. in. c. lz hely. de simō. modo si sic in beneficijs ecclesiasticis longa possessio cū scientia et patientia superioris facit vt quis p̄sumatur legitime institutus quāto magis operabitur in tabellione qui longo tempore exercuit officiū tabellionatus scientie et ꝑmente superiore vt p̄sumitur legitime institutus ad tabellionatus officiū facit qō sin. dixit Bald. in. d. l. si filius. vbi dixit illam legem esse in argumen-
48 tum q si † electꝰ diu stetit in possessione beneficij sciente eo ad quē spectat cōfirmatio p̄sumitur cōfirmatio p̄cessisse. ꝛ ibidez etiā dixit q si statutū dicit q filius nō possit cōtrahere sine expressa licentia patris modo quidā filius vēdidit mihi quandam rē ꝛ diu eam tenui patre sciēte ꝛ patiente nec aliter appet de patris licentia q nihilominus p̄sumitur q licentia p̄cessit ꝛ sic per predicta mihi videt dicendum q si notarius longo tē pore gessit se p̄o tabellione sciente ꝛ patiente eo ad quem spectat potestas creandi tabelliones q p̄sumeꝯ creatus tabellio ꝛ titulū tabellionatus habere. ꝛ ita tenerē in hoc dubitabili passu. Tertio limita predictam cōem sn̄iam nisi ꝓducereꝯ instrumentum de longinquo in forma publica et nemo apparet contradictoꝛ neq; in aliqua parte est suspectum: nam isto casu erit standum de instrumēto et p̄sumendū erit q factū fuerit a legitimo tabellione ita dixit Jo. an. in. d. ver. ꝛ scias. ꝛ. d. Abb. in. d. c. j. de fide instru. ꝛ Guil. in. d. l. cōparationes. C. de fide instru. idem etiā dicas q̄n ꝓducereꝯ instrumentū antiquuz nō est p̄sumendū p̄o ipso q fuerit factus a legitimo tabellione ita dixit Saly. in. d. l. cōparationes. et eum sequitur. d. meus in. d. l. j. C. eo. et idem tenet Bal. l. quedā. §. nūmularios. ff. de eden. et in autē. quas actiones de sacrosan. eccle. in addi. ad spe. in ti. de instru. edi. ver. instrumentum tabellionis. et in. d. l. cōparationes. ꝛ idem Bal. in. d. l. barbarius. Et ista sufficiant q̄tum ad istum primum membrum q̄n tabellio non fuit creatus tabel-
49 lio. Quarto limita q lz † gesta per notariū qui cōmuniter reputabatur notarius qui in veritate non erat nec habebat titulum non valeant vt supra cōclusum est post cōem sn̄iam: tñ ista instrumenta facient aliquā p̄sumptionē ita dixit Bal. in. d. l. barba. ver. et per predicta multe dirimūtur qōnes allegat no. in. l. quedam. §. nūmularios. de edendo. Quinto etiam limita nisi foret forma antiqua q quis foret tabellio: quoniam iste p̄sumetur fuisse tabellio ita dixit etiam Bald. in. d. l. barbarius allegat Imo. in. c. veniens. de ver. sig. Sexto limita nisi reperirentur in archiuo publico: qz tunc etiā p̄sumeretur q fuerūt facta ab habente potestatez ita etiam dixit Bal. in. d. l. barbarius argu. autē. ad hec. C. de iud. Circa vero fm membrum q̄n fuit creatus tabellio: sed postmodū depositus et in hoc concludit ipse Saly. ꝛ Bal. in. d. l. j. q instrumenta confecta post depositionem erunt nulla: qz per depositionem perdit auctoritatez legis. vt. l. ij. §. miles. ff. de infa. de digni. l. iudices. ꝛ de diuersis officijs. l. nullis lib. xij. d. l. si aliquid q de suscep. ꝛ archi. lib. x. per glo. in. d. c. vt officium in hac materia tu vide Pau. cōsil. cciij. q non creditur instrumento notarij de falso condemnati. et hoc sive sit condemnatus de falso et p̄iuatus officio sive simpliciter de falso condemnatus vide eundem cōsi. ccvij. q q̄ notarius cōmiserit crimen ꝓpter quod veniat p̄iuandus officio adhuc poterit conficere instrumenta si adhuc non est p̄iua-
50 tus vide Pau. cōsil. ccxxiij. an et q̄n ille qui † venit p̄iuandus exercitio sui officij ꝓpter aliqō ab eo cōmissum impediaꝯ illud explicare dato q nō fuerit cōdēnatus adhuc et quid si erat notorium illud p̄o quo veniebat p̄iuandus. Istud tñ primo limita q̄n p̄iuatio fuit notoria secus vero si fuisset occulta: qz tunc licet de rigore iuris non valeant gesta ab isto notario cōmuniter reputato nō depositio tamē de equitate valebunt ita dixit Bal. ꝛ Salyce. et ita dicunt ipsi ꝓcedat glos. in aut̄. de tabel. §. pe. isto enim casu dicit saly. iste error cōmunis dicit esse iustus ex quo ista depositio fuit occulta vnde nō est mirū si est eis subueniendum secus autē q̄n est notoria: qz tūc videt iste error cōmunis crassus et supinus cū ignorauerit id qō notoriū est sibi
51 imputare debent hanc etiā eandē sn̄iam q † gesta per notariū occulte depositū valeant tenuit Bal. in. d. l. ad testiū. §. cōditionem. et idem ipse tenuit in. d. l. barba. ℣. ꝛ p̄dicta multas dirimunt qōnes. ꝛ iō dicebat ipse q cōsuluit in qōne facti qō cum quidā episcopus condēnasset aliquē de falso secrete in camera sua ꝛ iste postea inter ignorātes cū fecerit instrumēta q talia instrumēta valebūt ꝓ hoc etiā ipse adducit ibi. et in. d. l. j. naz ex quo nō est notoriū istū fuisse depositū dicunt adhuc remanere reliquie ipsius officij. vī rōne illarū reliquiarū debemus dicere talia instrumēta valere allegat tex. in. l. si pluribus. ff. de aut. tu. tu allega tex. in. l. fi. in ℣. in memoriā p̄sentine dignitatis. ff. de decurio. ꝛ in. l. si vnus. §. si seruus. ff. de q̄sti. et p̄ Ro. in. l. j. ff. de cōdi. ide. ꝛ p̄ Ang. in repe. l. j. C. de iud. ꝓ hoc ēt ipse adducebat

quod

52 qō dicimus in simili q† snia legis nō declarata z manifestata ab hoie nō prinat ab exercitio tabellionatus vt p gl.i.d.§.pe. in ver.ipsis documentis de tabe.idē est dicendū in snia occulta hois vt nō prinet quē officio tabellionatus donec fuerit ma
53 nifestata Are.c.j.vt ecc.benefi.nā dicit ipse† snia dz legi publice z nō in camera.l.cū snia.C.de sentē.z interloq.om.iud. z idē etiā te. Bal.in.l.ij.C.de sen.vbi etiam facit mentionem de di
54 cta.q.facti.Et p hac opi.adduco qō dicimus in fi. q lz† snia lata ab excōmunicato nō valeat tñ itelligerē si fuerit notorie excōmunicatus secus si occulte:qz tūc bene valebit.c.ad probandum z ibi gl.z omnes extra de re iud.Et ideo inferebat Sal.
55 in.d.l.j.q si† tabellio fuerit depositus ab ipsa lege ppter aliquod factū q fecerit qō sibi interdictū erat lege qō instrumenta aliqua postmodū fecerit anteq fuerit declaratū p ipm iudicem ipm cecidisse ab officio tabellionatus q valebunt talia instrumenta tāq ista depositio fuerit occulta allegat op. glo. in d.auf.de tab.§.pe.z tex.in auf.crede.iune.prin.cum si.C.de be re.z ita te.Bal.in.d.l.ad testiū:vt.§.d.fuit z in.d.l.ij.C.de sen. pro hac opi.facit nā si snia occulta hois non facit vt quis non possit cōficere instrumenta:vt.§.dictū fuit:ergo multo minus hoc facere debebit snia occulta legis.mitius enim agitur cum lege quā cum hoie.l.celsus z ibi not.ff.de arb. ergo.Secundo limita nisi dicta depositio esset notoria z publica tñ nō esset notoria z publica in loco in quo notarius cōficit instrumenta: qz tūc dicta instra valebūt ita dixit Bal.in.d.l.j.C.eodē in.iij.col.
56 ver.idē si erat publica:sed nō in loco publico z ideo dicebat ip se q si† notarius condēnatus de falso in allamania postmodū reuersus florentiā vbi hoc nesciebatur confecit instrumenta q talia instrumēta valebunt allegat qō habeā in fi. per Jo.an.in c.j.in add.que incip.dixit vicētinus in nouella extra de ordina. ab epō q renunciauit episcopa.z istud dicebat valde not.Sed idē Bal.sui immemor in.l.nihil.C. de manu.vind.tenet contrariū vbi dixit pone q notarius est condemnatus de falso z iuit ad partes remotas vbi dicta cōdemnatio nō erat nota z ibi multa fecit instrumēta querit an dicta instrumēta valeāt z determinat q nō:qz dicit ipe ista instrumēta sunt nulla:qz mādatū cōficiendi instrumēta qō habebat iste notarius est penitus renocatum.vñ cū auctoritas cōficiendi istrumēta sit res ipsius principis.d.c.cū.p.tabellio nō potuit circa rē illā aliq̄d disponere vt.l.eius q̄ in puincia.ff.si cer.pe.Nec ob.l.barba. qz dicit ipe quidā sunt in statu inalido q̄ tñ possunt validari sicut est seruus qui pōt ad libertatē ꝓmoueri z in quasi possessione libertatis esse z tūc loquitur tex.in.d.l.barbar.vt cōis erroz z publica vtilitas validitatē gestoz̄ inducat p quo facit op.tex.in.d.l.barbar.in fi.ibi z si scisset seruū liberū effecisset quidā vero dicit ipse sunt in statu prohibito ita q nec in iure nec in quasi possessio
57 ne esse possunt sicut est† notarius quondā publice exauctoratus per snīam q̄ nunq̄ amplius reponi pōt in possessionē tabellionatus vt vol.Old.in.d.l.nihil z gl.not.in auf.de armis.§.fi. z idē dixit Bal.in.c.at si clerici.extra de' iud.z idē dicebat Bal. in.d.l.nihil in sacro baptismate q lz baptizatus sit factus z papa ei indulgeat tñ nō poterit rebaptizari:qz nō est q̄d reiterabile vt ibi per eū z sic.d.l.barbar.nō loquit in casu isto qñ ille q̄ cōiter reputat' erat habilis nō poterat ꝓmoueri ad illud ad qō reputabat habilis z istud est valde not.ad intellectum.d.l. barbar.z ad ea q̄ dixi supra post Ang.z.d.meū circa intellectū d.l.barbar.Nō ob.etiā dicit ipe q not.gl.i.d.auf.de tab.§.pe. qz ipse dicit q illa glo.loquit qñ tabellio pdit officiū p sentētiā legis nos añt qñ p snīam hois pro quo facit glo. in.l.celsus.ff.
58 de arb.† durius eñ agitur cuz hoie q̄ cū lege z ita residet ibi Bal.que añt opi.sit magis tenenda relinquo nūc cogitandum tñ prima sententia vī mihi magis equa vtroq casu.d.sententia videt esse occulta apud illos.Quarto predicta limita qñ notarius fuisset cōdemnatus ob aliqō delictū p euz cōmissum circa notariatus officiū vt puta qz falsum cōfecerat instrm vel aliam falsitatē circa notariatus officiū q tūc instra post talē cōdēnationē p eū cōfecta erūt nulla.Secus vero si fuisset priuatus officio tabellionatus ob aliud delictū p eū cōmissum nō tñ circa tabellionatus officiū:qz dato q ꝓpter tale delictū effectus fuerit infamis nihilominus valebūt instrumenta per eū confecta de his que fuerit rogatus ab ipis partibus ita dixit Bar.in.l. eadē.ff.ad leg.iul.rep.z in.l.si q̄d de sucep.z archa.z i.l.indeis. C.de digni.z Bal.in.l.a militibus.C.de testa.mili.z Bar.latissime in cōsilio ꝑm Joānez q̄q̄d dixit Inno.in.c. fraternitatis extra de here.qui reprobat per bar.in.d.l.eadem z istud maxime dixit esse verum bar.ibi qñ iste notarius post talē depositionem stetisset in possessione notariatus esset bone fame vt ibi p eum z ita dixit.d.meus in.d.l.j.in fi.istud tñ sing.intellige verū prout dixit Bal.in.l.cunctos popu.in.vj.col.de summa trī. q
59 lz† notarius depositus ob delictuz nō ptinens ad notariatus officiū possit instrumenta cōficere dato q infamiam incurrerit tñ ei soli instro nō crederet nisi aliter adminiculet: qz instrm eius debilitatū ppter suā infamiā allegat no.in.l.si quis ex argētarijs sic.ff.de eden.z ita dixit dñs meus i.d.l.prima.in fi.de hoc videas per mo.in rep.Ru.de fide instru.in pe.col.Tertiū vero z vltimum mēbrum est qñ nō est adhuc depositus:sed venit deponendus z tunc dicit ipe bal.z sal.in.d.l.j.z ibi.d.meus tenet q valebunt instra per istū cōfecta:qz dato q q̄s veniat deponē dus tñ añq̄ deponat valent gesta per ipm prętextu officij.oīa eñ dicit ipe bal.tollerant ppter officiū qō administrat donec ꝺ eum sit data snia depositionis vel spoliatus sit in signibus allegat.d.auf.credētes z no.p Jnno.in.c.qualiter in fi. quē dicit omnino esse videndū extra de accusa.facit etiā glo.in.l.si quis ex argentarijs.§.j.ff.de eden.z.l.ij.si seruus ad adecurio.aspirauerit li.x.z qō no.in.d.l.si pluribus.ff.de auf.tu.facit qō fin. dixit bal.in.l.cūctos populos.C.de summa tri.in.viij.col.ver.sed in infamia tabellionis vbi dixit q si notarius est cōdēnatus q instra per eū cōfecta valebūt dato q infamia sua esset notoria z istud dictū sequunt mo. in rep.Ru.de fide istr.i pe.col.pdicta tñ limita nisi nomē notarij damnādi esset inter reos receptum qñ tunc non valebunt instra per eū postea cōfecta dato q adhuc nō esset cōdemnatus ita fing.dixit Bal.in.l. in exercēdi in pe.col.de fide instru.qō dixit.d.meus in.d.l.j.esse valde no. ad limitationē predictoz qñ añt nomē rei dicat receptū iter reos dic vt per bar.in.l.is qui reus.ff.de pub.iud.z in.l.j.C.vt nemo prina.z in.l.adulterij.C.de adulter.Sed iusta pdicta ego ꝓro qz dictū fuit supra post cōem sententiā q si notarius cōiter reputabatur notarius dato q iste notarius esset inhabilis puta: qz seruus vel aliter incapax si tñ habebat titulū tabellionatus a superiore gesta per ipm valebūt q̄d erit si iste talis ita reputatur nō cōfecisset nisi vnicū instrm vel duo'an talia instra valebūt z solus bal.i.d.l.ad testiū dixit q sic nā dicit ipse lz in casu isto actu nō versetur publica vtilitas tñ aptitudine ꝺz versari cum istud officiū tabellionatus dicat publicū officiuz auctoritate z vtilitate z in quolibet particulari representat auctoritatem publicam vt dicit ipe se dixisse in.l.j.fol.ma.z pro hoc etiā dicit ipse esse casum in.l.ij.C.de sen.Sed certe ꝺ istud dictū Bal.facit qō dixit Jnno.in.c.cum dilecta de rescrip.vbi dixit q si barbarius tulisset rantū vnicā snīam dūtaxat non tenuisset.qz invnica sententia nō versat publica vtilitas:sed tantū priuata.ergo ita vī dicendū in ꝓposito in notario reputato qui tñ vnicū instrm cōfecisset z idem etiā vī velle cōis sententia inquantū doc.cōiter loquunt de notario qui plura instra cōfecisset z in hāc sententiā vī etiā inclinare mod.in.d.Rep.Ru.de fide instru. in casu quo iste nō haberet titulū verū lz presumptū:lz in casu quo haberet titulum verū vt in ꝓposita.q.vident stare cū Bal. z ꝺ opi.ipsius Bal.etiā facit.nā casus in.d.l.barb.est ꝺ terminos iuris cōis.nā destricto iure per ipm gesta nō valebant ptz prima in ver.humanius:ergo non est extendendū extra terminos proprios.l.ius singulare z.l.q vero cōtra.ff.de leg.lz ille tex.loquitur qñ ille barbarius plura confecerat:ergo idē vī dicendū in proposito tamen tene tu.d. Bal.

1 ☞ Filius non est idoneus testis in testō patris: z quid in alijs negotijs.
2 Pater an possit esse testis pro filio.
3 Filius emancipatus an possit testificari in causa patris.
4 Filius emancipatus notarius an possit scribere instrm de contracta patris z eius testamentuz z nu.8.
5 Filius censetur vna z eadem persona cum patre.
6 Filius emancipatus ꝺz reuerentiam patri.
7 Filius quare repellatur a testimonio patris.
9 Bastardus siue naturalis testificari non potest pro patre nec etiam pro matre.
10 Concubina habens potest repelli a testimonio.
11 Pater nō est idoneus testis in testō filij testātis extra castra z etiam in omnibus alijs negotijs indistincte.
12 Pater an possit esse testis in causa in qua filius agit causaz pro curatorio nomine alterius z quid econtra.
13 Pater spiritualis vt prelatus vel per regenerationem vt quia leuauit aliquem de sacro fonte vel chrismate an poterunt testificari pro leuato.
14 Et quid in patre nutritio.
15 Pater pōt pro filio testificari qñ tractatur de probāda etate.
16 Testes consanguinei admittuntur in causa matrimonij qñ alij habere non possunt.
17 Domestici z parentes possunt esse testes idonei de his que in domo fieri solent.
18 Criminosi testificari possunt de his que fiunt in barataria.

19 Ad probandam torturam admittitur probatio per indiciam ꝛ coniecturas.
20 Domestici admittuntur ad probandū ea que gesta sunt inter virū ꝛ vxorem.nō tamē admittentur ad probandum in preiudicium alterius.
21 Testi etiam non fidedigno adhibetur plena fides qñ est a partibus pro teste adhibitus.
22 Testis instrumenti vel scripture nunq̄ repellit̄ per amicitiā licet alias non possit esse testis pro amico.
23 Frater non est idoneus testis in testamēto fratris testantis extra castra.
24 Domesticum testimoniū est reprobatum in testamēto: sed an idem sit in alijs causis.
25 Pater an possit esse testis in testamento filij militis.
26 Solennitas vbi non requiritur si interueniat ꝛ minus solenniter: non vitiatur actus.
27 Testes si adhibeantur in casibus in quibus nō requirantur testes nō potest cōtra eos opponi de inhabilitate.
28 Actionis expressio non est necessaria in libello si tñ exprimat ꝛ inepte non vitiabitur libellus.
29 Judex vnus si solus poterat cognoscere ꝛ cognouit cum alio ꝛ inhabili vitiatur iudicium.
30 In appellatione a diffinitiua non est necessaria expressio cause: si tñ exprimat ꝛ friuola appellatio erit ipso iure nulla.
31 Filius an possit esse testis idone⁹ in testamento patris ad pias causas testantis.
32 Argumentum a contrario sensu an sit validum in iure ꝛ quando procedat.
33 Domestici qui dicantur: ita quod repellantur a testimonio.
34 Domesticus vel familiaris licet repellatur a testimonio tñ domesticus ipsius domestici non repelletur.
35 Amicus an possit pro amico testificari.
36 Legatum factum sacerdoti a suo consanguineo acquiritur sibi ꝛ non ecclesie.
37 Cōsanguineus pro consanguineo agere potest sine mandato ꝛ beneficium impetrare.
38 Testis si deponit q̄ est amicus partis an probet.
39 Amicus inimici mei ꝛ etiam amicus fratris mei an repellatur a testimonio ꝛ quid de inimico quando est facta pax.
40 Maritus non est idoneus testis pro vxore nec econtra.
41 Concubina testificari nō pōt nec etiam amasia pro amasio ꝛ econtra.
42 Amor appellatur furor vehemens.
43 Colonus an possit esse testis pro domino.
44 Famuli ꝛ seruitores non sunt idonei testes pro domino.
45 Inimicus an ꝛ qñ possit produci in testeꝫ contra inimicum.
46 Testificari p vniuersitate an possunt he hoīes vniuersitatis.
47 Testificari an possit subditus regis vel tyrani pro tyrano vel rege.
48 Procurator ꝛ aduocatus non sunt idonei testes pro clientulo suo.
49 Proseneta an possit testificari in causa in qua fuit proseneta.
50 Tutor an sit idoneus testis pro pupillo.
51 Testis an ex eo q̄ fuit instructus an dicatur suspectus.
52 Nauta an possit testificari in causa domini.
53 Testis habens similē causam an possit testificari in alia simili.

Pater necnon Pater ꝛ filius in eisdē potestate existentes itē duo fratres in eisdem potestate existentes ꝛ similiter plures de eadem domo quantūcūq̄ coniuncti possunt insimul adhiberi testes in testamento ꝛ alijs negotijs extraneorū in testō vero patris filius nō est idoneus testis nec pr̄ in testō filij in expeditione nō degētis nec domestic̄ testimoniū in testō admittit̄ hoc.d.fm.Joā. de pla.vsq̄ ad.ſ.sed neq̄ heres. Not primo ex isto tex.ibi in testibus añt q̄ † filius nō est idoneus testis in testō patris concordat tex.in.l.qui testō in prin.ff.eo. Idē dicas fm Jo.de pla. hic in omnibus alijs negotijs ad ipsum patrē noie suo pertinētibus: qz indistincte in illis non poterit filius testificari in causa patris siue patri ex tali negotio aliq̄d commodū querat siue nō.l.parentes.C. de testi.l.testis idoneus.ff.eo.l.lege iulia.ff. eo.que iura indistincte dicūt q̄ filius nō est idoneus testis patri p3 etiā per tex.nostrū.nā durū est q̄ p testiū patris nihil q̄rit ipsi patri ꝛ tñ in eo filius non est idoneus testis: qz istud est negotiū pertinēs ad ipm patrē suo noie ꝛ ideo filius nō est idoneus testis dato q̄ ipi patri nihil querat ꝛ ita dixit Bar.i.d.l. qui testō in.ij.col.ver.q̄ro igit̄ pro declarāda glo.post Jac.de Are.ibi. In alijs vero negotijs ad ipm patrē noie suo nō pertinentibus: vt qz agit pater procuratorio noie alterius an filius sit idoneus testis in tali causa est aduertendū: qz aut pater venit aliquid querendū ꝛ tūc filius nō est idoneus testis patri.d.l.testis idoneus cū vul. Aut vero nihil venit ipsi patri querendum ꝛ tūc filius in tali causa est idoneus testis ita procedat casus in d.l.qui testō.ſ.quecūq̄.ff.eo.ꝛ ita dixit ibi Bar.ꝛ Jac.de Are.
2 ꝛ ceteri. ¶ † An añt pater possit esse testis pro filio.j.proxime dicā ꝛ id qō dictū est de filio q̄ nō possit testificari in causa patris idē dicas in matre ita dixit glo.in.d.l.parētes.nā eadē rō
3 affectionis esse vr̄. Sed an hec ꝓcedant in filio † emācipato: vt nō possit testificari in causa patris sicut fuit dictū in filio in potestate existente ꝛ primo vr̄ dicendū q̄ sic p tex.in.l. impuberē. ſ.j.ꝛ.l.de eo ꝛ.l.si pater.ff.de fal.ꝛ ibi dixit Bar.per dicta iura
4 q̄ † filius emancipatus notarius pōt scribere instrumentū de ꝯctu patris ꝛ eius testiū ꝛ idē dixit Dy.in.l. q̄ dicimus.ſ.fi.ff. de auct.tuto. filius emancipatus notarius potest scribere instrumentum de ꝯctu patris vide Bal.cōsi.lxj.vsq̄ ad quingentos in.ij.vol.q̄ nepos transuersalis notarius pōt scribere donationem in fauorē patrui.vide Bal.cōsi.xliij.quedā in.iij.vol.q̄ notarius pōt esse rogatus de instō ꝯ se ipsum ergo eodē mō debemus dicere q̄ possit in causa sua testificari cū validū sit arg. de teste ad notariū.l.hac cōsultissima in fi.C.qui testa.fac.possunt. Secūdo pro hac opi.facit nā filius nōr̄ repelli a testimonio in causa patris nisi rōne patrie potestatis quaz hz pater in filium vt patet hic in ver.in potestate ꝛ.d.l.q̄ testō: sz qñ filius est emācipatus cessat hec patria potestas: ergo sequit̄ q̄ isto casu dz posse testificari cessante eiꝰ rōne legis cessat ꝛ ipsa dispo.l. adigere.ſ.q̄nis de iure patro.c.cū cessante de app. cum vul. Tertio p hoc facit.nā ideo vr̄ q̄ filius nō admittat̄ ad testi
5 ficandū pro patre: qz † filius censet̄ esse vna eadēq̄ psona cum patre.l.fi.C.de impub.ꝛ vna ꝛ eadē vox.ſ.ci q̄ infra de inuti.stipu.l.patris ꝛ filij.ff.de vul.ꝛ pup.merito nō admittit̄ vnus pro alio ad testificandū ita dixit Are.hic ꝛ Bal.in.d.ſ.quecūq̄ in fi.sed ista rō vr̄ cessare qñ filius est emācipatus: qz amplius nō dr̄ esse eadē vox vnius ꝛ alterius nec eadē psona cū per emancipationē videant̄ distincti ꝛ segregati. In ꝯtium facit.nā ratiōe reuerentie quā quis habet ad eū pro quo testificatur efficitur idoneus ad testificandū.l.iij.ſ.lege iulia ibi aliqui ꝓpter reue-
6 tiā.ff.de testi.sed † filius lz sit emācipatus tñ dz habere reuerētiam ad patrē.l.liberto.ff.de obsequijs.l.parentes.ff. de in ius voc.ꝛ quasi per to.illū ti.ergo sequitur q̄ rōne istius reuerētie quā hz filius ad patrē nō poterit pro eo testificari ꝓ hac etiam op.facit nā si libertus ꝛ liberti filius nō admittunt ad testificādum ꝓ patrono rōne reuerētie quā ad patronū habent.d.ſ.l. iul.ꝛ.l.maritus ꝛ ibi not.ff.de questi.multo magis debemus dicere filiū emancipatū repellendū a testimonio ꝓ patre cū maiorem ipse debeat habere reuerentiam ad patrē q̄ libertus vel
7 liberti filius ad patronum. Secūdo pro hac opi.facit nā † tribus rōnibus filius vr̄ repellēdus a testimonio ꝓ patre vna est rōne potestatis patrie quā in eū hz vt hic ꝛ.l idonei nō vident̄ ꝛ ibi glo.ff.de testi. Secūda est rō.l.vnitas personarū.d.l.fi.C. de impub.ꝛ.d.ſ.ei qui vt hic per Ang.ꝛ per Bal.in.d.ſ.quecūq̄ in fi. Tertia est ratione sanguinis ꝛ coniunctionis que est inter patrem ꝛ filium que merito eos reddit suspectos.l.is q̄dez quod metus causa.l.iul.ff.si quis omi.causa testa. per glo.in.l. j.in ius voc.vt eant. Unde licet quando filius est emancipatus cessent due rationes.s.patria potestas vt insti.quibus mo. ius patrie pot.soluitur.ſ.item per emancipationez itez personarū vnitas tñ remanet firma rō coniunctionis ꝛ sanguinis cū per emancipationē ista coniunctio sanguinis separari nō possit.d. l.iura sanguinis.ff.de reg.iu.l.eas de cap.dimi.cū vul. ideo ergo remaneat in filio emācipato vna rō prohibitiua testimonij pro patre sequit̄ q̄ debet remanere firma iuris dispo.vbicūq̄ eiꝰ plures rōnes sunt causa vnius si vna remanet lz alie cessent remanet firma iuris dispositio.ſ.affinitatis insti.de nup.l. liberorum.ſ.j.ff.de his qui not.infamia ꝛ istā rationē sensit.d.christo. Et istā partē puto veriorē ꝛ istā partē te.gl.in.l.parētes in gl.j.C.eo.ꝛ Bar.in.d.ſ.quecūq̄ ꝛ Jo.de pla.Are.ꝛ.d.christo.
8 hic lz predicta ipsi nō viderint. Nō ob.primū † q̄ filius emāci patus potest scribere instrumentū pro patre ergo eodē modo potest testificari dico prout dicebat Bart.in.d.ſ.quecunq̄ q̄ aliud est in filio emācipato notario scribēte instrumentum pro patre aliud est in filio emancipato testificante ratio est: qz qñ filius scribit instrumentum pro patre ad illud scribendum adhibetur vt persona publica de consensu vtriusq̄ partis merito cessat suspitio. nam etiam si vtraq̄ pars vellet quod filius testificaretur valeret testimonium eius.l.si quis testibus.C.de testi. Item quando scribit instrumentum vt notarius videtur cessare suspitio propter auctoritatem publicam q̄ habetur ab eo qui ei concessit notariatus officium ideo merito psona eius dicitur approbata.l.j.ff.de officio prefecti preto. sed non sic

in teste

in teste qui testificatur vt priuatus ꝛ non vt persona publica ꝛ ita dixit Bar.vbi supra. Ad alia autem argumenta patet responsio ex adductis pro hac parte. Et predicta etiã intelligas
9 ꝓcedere in filio† bastardo seu naturali.nã hi etiã ꝓpter naturalem affectũ nõ poterunt ꝑ patre naturali testificari ita dixit Bar.in.l.tutellas.ff.de capi.dimi.ꝛ ita etiã dixit Joan.de pla. Are.ꝛ.d.christo.hic. Et pro hoc ego adduco.nã rõne reuerentie repellit quis a testificando.d.§.lege iulia.sed filius naturalis seu bastardus debet habere reuerentiam ad patrem naturalem seu illegitimũ.d.l.parẽtes.ff.de in ius voc.merito repelletur a testimonio pro eo idẽ dicas etiã ꝙ sicut predicti filij nõ possunt testificari ꝑ patre eodẽ mõ nõ poterũt testificari pro matre.d.l.parẽtes.C.de testi.ꝛ qz est eadem rõ in vtroq; facit
10 op.tex.in.l.iij.§.fi.cũ.l.sequẽ.ff.de in ius voc. Not.tñ vnũ ꝙ† habẽs cõcubinã potest repelli a testimonio Abb.in.c. testimonium de testi.retulit Sicu.in.c.j.vt lit.nõ cõ.ꝛ ista sufficiãt quãtum ad istud primũ not. An filius possit testificari ꝑ patre ꝛ qñ
11 not. ¶† Not.scõo ex isto tex.ibi sed si filius familias ꝛc. ꝙ pater nõ est idoneus testis in testõ filij testantis extra castra ita vult tex.iste hic idẽ etiã dicas in oĩbus alijs negotijs indistincte: qz pr̃ nõ poterit testificari in causa filij.l. testis idoneus.ff. de testi.ꝛ.d.l.parentes ꝛ ita dixit glo.in.l.qui testõ.§. quẽcũq;
12 ff.eo.vbi plus vr̃ voluisse glo.ꝙ si† filius agit causam ꝓcuratorio nõie alterius ꝙ in illa causa pater nõ erit idoneus testis ꝛ ita declarat ibi Bar.lz secus sit in filio testificante in causa patris: qz si pater agit causam procuratorio nõie alterius poterit ipse filius in dicta causa testificari: vt supra dictũ fuit.tñ Bart. in.d.§.quẽcũq; dicit ꝙ sibi hoc indistincte nõ vr̃ esse verũ vnde ipe dicit ꝙ si filius agit causam ꝓcuratorio nõie alterius ꝛ tũc si querit de facto filij ꝛ tũc indistincte pater nõ est idoneus testis argumento.l.quesitum.ꝛ.l.lz.§.j.ff.de obseq.vbi quẽadmodum libertus nõ põt vocare patronũ in ius sine venia ita etiaz non põt ipm vocare qñ est ꝓcurator alterius qñ vocat ipm rõne sui facti vt qz dicit ipm ꝑ eũ supposuisset vel q̃d simile ꝛ sic de facto suo tractaꝝ ita est dicendũ in ꝓposito ꝙ sicut pater nõ est idoneus testis pro filio ita etiã nõ erit idoneus testis qñ est ꝓcurator alterius si tñ de facto filij tractaꝝ. Aut vero de facto filij nõ tractaꝝ: ꝛ tũc pater licet filius sit procurator in cã poterit testificari arg.l.ad testiũ in ꝓin ff.eo.ꝛ.l pater.ff.de testi.ꝛ ter.nostri vbi lz pater in vna causa sit testis nihilominus in eadem causa poterit ꝛ filius esse testis dũmõ nõ tractet de facto eorum vt hic ergo eadẽ rõne est dicendũ in ꝓposito ꝙ lz sit procurator in vna cã nihilominus pater poterit in eadẽ esse testis ex quo nõ tractaꝝ de facto patris vel filij ꝛ ita dicebat ipse intelligendã glo.in.d.§.quẽcũq;. Et sic ꝛm eũ erit differentia inter patrẽ ꝛ filiũ in testificãdo: qz filius poterit esse testis in causa in qua pater agit procuratorio nõie alterius sine de facto ipsius patris queraꝝ sive nõ dũmõ ex tali facto patri nihil queratur: sed qñ filius agit causaz ꝓcuratorio nõie alterius pater nõ est idoneus testis si agaꝝ de facto filij nõ habita distinctione an ex tali facto aliq̃d veniat q̃rẽdũ filio sive nõ. nec est mirũ. nã nõ ita illa affectio q̃ mouet patrẽ nõ mouet filiũ.l. isti q̃dẽ ꝙ mer. cã.l.iulia.si q̃s omi.ꝛ ita dixit bar.ibi cũ quo pertrãsit Jo. de pla.hic. Sz Bal.in.d.§.quẽcũq; dicit lz ꝙ dña sibi nõ placet: ſz dicit ꝙ indistincte pater poterit testificari ĩ cã in qua filius est ꝓcurator alterius sive q̃raꝝ de facto filij sive nõ. nã ipse dicit ꝙ immo est dicendũ ꝙ in casibus istis pater ad testificãdũ admittaꝝ rõ est dicit ipse: qz vr̃ magis testificari pater domino ipsius cause ꝙ ipsi filio.nã istud testimoniũ qõ reddit pater de facto filij videt principaliter redundare in preiudiciuz ipsius domini cause ꝛ nõ ipsius filij: ergo sequitur ꝙ iste pater debet admitti argumento.§.legatarius.j.eo.ꝛ.l.legatarius.ff.de excussa.tuto.vbi legatarius admittitur ad testificandum in causa testamenti: qz principaliter non tractaꝝ de cõmodo ipsius: sed heredis ergo ita est dicendũ in proposito qõ lz pater non admittatur ad testificandũ pro filio intelligitur qñ principaliter agitur de eius cõmodo: sed in casu nostro lz pater deponat super facto filij tamen principaliter ista depositio non fit ad commodum vel preiudiciũ ipsius filij ergo ꝛ ita dicebat Bal.ꝙ te. Ray.de fozlivio pro quo etiã ipe adducebat quodam dictum Inno. in.c.insinuante de off.deleg.de quo.j.faciam mentionez ꝛ ita ipse reside: sed Are.hic dicit ꝙ sibi videt ꝙ he opi. possunt reduci ad cõcordiam hoc modo vz ꝙ aut pater vult testificari de facto filij agẽti procuratorio nõie alterius pro quo facto ipse filius teneret vel nõ teneretur dño ad interesse vt si tractatur de sua cõtumacia ꝓpter quã est dñs passus primum decretum vt.l.eum qui res agit.C.de procura.tũc ad probanduz quod non fuerit cõtumax dicit ipe nõ credo ꝙ pater sit legitimus testis: qz in effectu isto calu testificatur ad vtilitatem filij ꝛ isto casu dicit ipse credo opi. Bar.veram argumẽto.l.omnibus.C.de testi.facit tex.in.d.l.testis idoneus. Aut vero est tale factum filij ex quo ipse non pretendit infamiã vel damnũ pecuniarum iuxta.l.plane.§.fi.ff.de leg.j. tunc isto casu dicit ipse credo patrem admittendũ: qz in casu isto magis pro dño cause q̃ pro filio testificatur ꝛ ita dicit ipse intelligo procedere opi. Bal.per iura sua ꝙ profecto hec sua opi.vr̃ multũ equa tñ credo ꝙ in practica obseruaretur cõis sentẽtia Bar.que est indistincte ex quo tractaꝝ de facto filij sive ex tali facto ipse sit consequuturus commodum sive nõ ꝙ pater nõ est idoneus testis ꝛ cõtra ipsum Are.videtur facere textus noster vbi pater non est idoneus testis in testõ filij ꝛ tñ clarum ꝙ in hac causa non tractatur de infamia vel commodo pecuniario ipsius filij: sed principaliter de commodo ꝛ vtilitate ipsius heredis ꝛ tamen in ea ipse non potest testificari: sed tñ possumus respõ. ꝙ satis ỏr tractari de cõmodo ex quo tractaꝝ de adimplenda eius voluntate iuxta ea que dixit glo.in.l.cũ seruus.ff.de cõd. ob causam vbi dixit gl.quod quis satis dicitur lucrari ex quo explet voluntatem suã itẽ qz est vtilitas testatori vt decedat testatus vt.l.sed pupillus paterna.§.j.ff.de acq̃.here.vñ in practica sup
13 hoc esset cogitandũ. ¶Predicta tñ ꝙ† pater non possit testificari pro filio intelligas de patre naturali non de patre ratiõe prelationis vt est episcopus: qz bene ipse poterit testificari pro capitulo si bona sunt separata.c.cum nuncius extra de testi.ꝛ ibi not.ꝛ ita.d. Jo.de pla.hic ꝛ.d. Jason. Octauo limita in patre spirituali per regenerationem: qz leuauit aliquem de sacro fonte vel chrismate.nam tales poterunt testificari pro leuato ita dicunt doc.ĩ.l.parẽtes.C.de testi.d. Christo. Jo.de pla.

bari vide pulchre p. d. meū in l. carboniānū. C. de carbo. edic. vbi multa elegātia adducit ꝛ dixi. in l. in illa. ff. de ver. obl. quo modo aūt ꝓcedat ista questio qñ nō possunt haberi alij testes admittant nō legitimi vide. d. Alex. in cōsi. lxiiij. in primo vol. vi de etiā eundē cōsi. xxiiij. in. ij. vol. vbi ponit hāc cōclu. ꝙ qñ sumus in his in quibus cōiter accidētibus difficilis est probatio admittetur probatio p cōiecturas ꝛ ꝓpterea dicit ꝙ ad ꝓbandum furtū admittit probatio p cōiecturas puta probando ꝙ
19 fuit ruptū hostium vel ꝙ famulus aufugit. Itē † ad probandū torturā admittitur probatio p indītia ꝛ cōiecturas: qꝛ tortura cōsuevit fieri secrete. Itē dicit ꝙ ad probanda maleficia: quia fiunt de nocte admittitur probatio p indītia vide eundē consi. liij. in eo. vol. vbi similiter ponit istā conclusionem ꝙ qñ sumus in his in quibus de sui natura est difficilis ꝓbatio admittitur probatio per cōiecturas istud ꝓbat pluribus exēplis ꝛ istud etiam vol. cōsi. lxix. in. ij. vol. vbi plures quotas allegat vide eū dem consi. lxxvj. in. ij. vol. vbi declarat istū articulū qñ dicamur esse in casibus in quibus propter deficientiam probationū inhabiles admittant qñꝫ nō aderant alij testes nō admittuntur testes illegitimi q̄ habēt deponere sup negotiū vt ibi pulchre per eū vide Paul. cōsi. cclxxx. ꝙ qñ est negotiū cōsuetū occulte celebrari sine testibus admittunt probationes nō necessario cōcludētes Bal. cōsi. cxxij. i. c. ꝓponit in primo vol. vide Aret.
20 in cōsi. xiij. ꝙ licet † domestici admittant ad probandū ea que sunt gesta inter virum ꝛ vxorē non admittunt ad probandū in preiudiciū alterius qō dic vt ibi. vide Aret. consi. lxj. ꝙ ad probandum ea que sunt gesta in domo puta furtū domesticum admittitur probatio per domesticos vide eundē cōsi. lxxvj. in causa nobilis ꝙ ratione difficultatis admittit probatio que alias nō admitteret vide Alex. cōsi. clx. in. v. vol. ꝙ ad probandum ea que fiunt de nocte sufficiunt probationes non plene sed per cō iecturas vide eundē consi. cxv. in. iiij. vol. ꝙ ad probandū vxorem a viro verberatā admittunt probationes non omnino sufficientes vide Aret. cōsi. xiij. ꝙ ad probandū matrimoniū clandestinum admittuntur domestici ꝛ familiares. Septimo limita nisi pater fuisset adhibitus testis ī instrumēto inter ipsum filium ꝛ alium cōfecto ꝛ a partibus fuerit rogatus qñ tunc erit idoneus testis in causa filij ita. d. Bal. in l. parentes. C. de testi
21 bus ꝛ. d. Christoph. ꝛ Jo. de pla. hic ratio est secūdū eos: qꝛ † testi etiā non fide digno adhibet plena fides qñ est a partibus ꝓ teste adhibitus vt est glo. sing. in aut. de testibus. §. hec autem in omnia verbo ꝛ supplicijs ꝛ illā alleg. Bal. in l. ad testiū §. j. ff. eo. ꝛ Rom. in rub. de arbit. in. ix. col. nec est mirum. nā ex quo partes semel eos approbarunt rogando eos in testes nō debēt posse illis amplius opponere. l. si quis testibus. C. de testi. l. theopompus. ff. de do. ꝓleg. facit qō dixit Ang. in. l. j. in vlt. col. C. eo. vbi dixit ꝙ si testes alias inhabiles sunt adhibiti p ipsas ptes ad ipsum actū ꝙ poterunt testificari nec amplius poterūt reprobari per ipsas partes alle. ꝓrealleg. glo. facit qō dixit Aleg. in cōsi. liiij. i. iij. vol. vbi dicit ꝙ cōtra testes testamētarios non pōt opponi de inhabilitate: qꝛ fides vī a testatore approbata facit itē ꝓ hac limit. qō dixit Bar. in. d. §. quecūqꝫ vbi dixit ꝙ si partes vellent ꝙ filius testificaret in causa patris ꝙ est admittendus. Sed qñ partes adhibēt in testem patrem vel filiū vī velle ꝙ ipi in. d. cā possint testificari merito erūt idonei testes facit qō not. d. Anto. de but. in. c. ex literis in primo ꝛ scōo not. ꝛ in pe. col. ver. ꝛ p hoc pōt dici cū ver. sequē. de transac. facit qō sing. dixit Bal. in l. dictantibus. §. eo. ꝛ in. l. ij. ver. sed quero q̄d si fuit domesticus. C. de testi. vbi dixit ꝙ testificatio domestici valet quando sunt testes instrumētarij: qꝛ vtraqꝫ pars eos adhibuit alle. l. sciendū ꝛ ibi glo. ff. de vsu. facit quod dixit Bal. in cōsi. cxxxvj. in. ij. vol. vbi dicit ꝙ suppleꝛ defectus testis ex eo ꝙ apponit in instrumēto facit qō pulchre dixit bal: in l. instrumēta. C. de ꝓbat. vbi. d. post Nicol. ꝙ qñ notarius est rogatus de facto cōmuni vtriusqꝫ partis puta cōtractu potest cōficere instrumentū ꝛ si sit magis domesticus vnius partis q̄ alterius ꝛ ei sit maiori affectione cōiunctus ꝓ quo. d. facit optime qō dixit Bar. in. l. si pater in prin. ff. de fal. vbi dixit ꝙ licet pater nō possit esse testis ꝓ filio emancipato. d. l. parētes ꝛ supra visum fuit. tū poterit pater notarius cōscribere instrumentum filij rō est. d. ipse qꝛ instrumentū scribit de mandato partiū ꝛ sicut partes cōsentiendo possunt patrē iudicem ꝛ arbitriū eligere. l. qꝛ etiā. ff. de arbit. ita poterūt ipe partes notarium eligere: nō sic in teste qui ab altera parte producitur. ꝛ idē dixit ipse in. d. §. quecūqꝫ ꝛ sicvt vides ptes rogādo aliquē adactū videnť ipsum habilitare nec possunt vlterius cōtra eū opponere de inhabilitate sive sumus in teste sive in notario
Pro hoc etiā optime facit qō dicit Bal. quem refert. d. Jaco
22 bus hic in l. scripturas. C. qui pot. in pign. habe. vbi. d. ꝙ † testis instrumenti vel scripture nūcꝫ repellit ꝙ amicitiā licet als nō possit esse testis ꝓ amico alle. tex. in ver. amicus ꝛ glos. in ꝓreall. l. sciendū. ff. de vsu. qō est not. ꝛ p hec dixit Alber. malū. in suo tractatu de teste. ꝙ cautela est vt in cōtractibus eligant potius fratres vel affines testes in instrumētis q̄ alij: qꝛ poterunt testificari rectius ꝛ ideo dixit ꝙ in. q. facti cū esset accusatum testiū de falso ꝙ fuit admissus quidā affinis ad testificandū ex quo testatoꝛ eū rogaverat ꝛ subdit ibi generaliter ꝙ sive sit rogatus a cōtrahentibus sive a testatore sive a iudice ꝙ semper erit idoneus testis. immo etiam maritus qñꝫ admittit ad testificandū ꝓ se de matrimonio qñ inter ipm ꝛ vxorē nō est disparitas vt dicit Aret. in consi. lxxxij. q̄ etiā ibi subiungit an admittatur ad testificandū in cā que est inter coniugē ꝛ aliū sup matrimonio qō p prius secū cōtraxit vide Alex. cōsi. cxliij. i. j. vol. vbi dixit ꝙ affinis nō pōt testificari in cā matrimo. ꝓ affine maxime qñ est disparitas vide eundē cōsi. cxlix. in. v. vol. vide eūdē cōsi. cl. vbi hoc declarat ꝛ vide cōsi. clj. eo. vol. ꝛ vide consi. clj. eo. volu. ꝛ cōsi. cliij. in. v. vol. Aret. cōsi. xiij. vbi est qualiter ꝓbetur disparitas vide etiam Bal. in l. data opera in. ix. col. C. qui accu. possunt vbi. d. ꝙ ex quo q̄s vocať ad testimonium eo ipo videť approbatus p eū q̄ fecit ipsum vocari: ꝛ debet examinari vt not. xvij. q. ij. c. indecima idē tenet ipe Bal. in. c. in noīe dñi de testi. Predicta tamen limita primo quando partes que rogaverunt notariū vel testes cognoscebant conditionē partis vel notarij vt puta: qꝛ sciebāt ipsos esse domesticos vel cō sanguineos vnius partis vel ex alia causa non idoneos: qꝛ bene isto casu partes eos rogando videntur habilitare nec eis vlterius aliquid possunt opponere ꝛ ita intelligatur glo. in. d. §. ꝛ licet. Secus vero si partes istud ignoraverint: qꝛ tunc nō videtur eos habilitare ita voluit Ang. in l. j. C. eodē de hoc. d. exclamavit. d. Barto. cepo. in caut. suis caut. incip. licet regulariter parētes ꝓ liberis ꝛc. ꝛ. d. ꝙ hoc ipse habuit de facto ꝛ quod est verū licet. d. ipse iudices de grosseto hoc non credant ꝛ ꝓ eius dicto allego id quod dixit Jmo. in. d. l. ad testium. §. condi tionem vbi videtur istud velle. Secundo limita nisi testis adhibitus fuisset infamis: quia tunc dato quod ipse partes non possent opponere de infamia tamen tpse iudex opponere poterit. l. quos prohibet. ff. de postul. ꝛ ita dixit. d. meus in. d. l. j. C. eodem. ꝛ vide que dicta fuerunt in p̄cedēti. §. vbi etiam disputatum fuit de intellectu. d. glo. in. §. licet. Tertio limita ꝙ testes rogati videntur approbati respectu ipsorum contrahentium sed non respectu notarij de instrumento rogati ꝛ propterea si notarius esset accusatus de falso testes instrumētarij qui alias non potuissent deponere contra eum non poterunt deponere tanqꝫ approbati Alexan. consilio. lxx. in primo volu. Octano limita predictam regulam quod pater non potest esse testis in causa filij nisi essemus in filio testante in castris quoniam pater tunc erit idoneus testis vt hic ꝛ videbimus in glo. vbi etiam videbimus quid in testamēto ad pias causas ꝛ omnia que supra dicta fuerunt quod pater possit testificari ꝓ filio vel non habent etiā locum in matre. d. l. parētes per Bar. in. d. l. quecūqꝫ ꝛ an pater possit testificari ꝓ filio emancipato dicas ꝙ non sicut supra fuit dictū in filio emancipato qui nō pōt testificari ꝓ patre ꝛ an pater possit conficere instrumentū super aduenticijs ꝓ filio in quibus sibi nō querit vsufr. dicas ꝙ sicvt per Bar. in. d. l. si pater ꝛ l. de eo. de falsis ꝛ in castrensibus. l. impuberem. ff. eo. in prin. Mono limita quod licet non possit testificari tamen in collegio poterit dare fabaꝫ ꝓ filio tex. est sing. in l. ei qui. §. illud. ff. qō cui. vniuer. cum. l. seq. ꝛ ita illum tex. alleg. ad hoc Ro. consi. dcccxxxvij. in vlt. car. ꝛ ista sing. not. quia tibi facient honoreꝫ in ꝓratica. Sed an filius possit admitti ad testificandum contra patrem vel pater contra filium dicas qō
23 non casus est in. d. l. parentes. Nota † Tertio ex isto tex. ibi neꝫ is qui in eiusdem patris potestate est ꝙ frater non est idoneus testis in testamento fratris testantis extra castra. Sed an idem sit in alijs causis dicas quod aut loqueris in civilibus ꝛ frater admittitur in testem ꝓ fratre ita dixit glo. in l. parentes ꝛ Barto. in. d. l. quecunqꝫ probant maxime per tex. in. d. l. j. ff. de testi. secundo probant per casum in l. iulia. ff. de testi. vbi specialiter est statutum in favorem fratris ꝛ aliorum de quibus ibi vt non cogantur inviti testimonium dicere contra fratrem: ergo volentes dicere testimonium ꝓ fratre debent admitti alias quod esset inductum in favorem redundaret in odium. l. quod favore. C. de leg. cum vulg. c. quod ob gratiam de reg. in. in vj. minus tamen credetur tali testi ratione fraternitatis ita dixit Barto. in. d. §. quecunqꝫ ꝛ Joan. de plat. ꝛ Aret. hic ꝛ Joan. de Jmol. in. d. §. quecūqꝫ dixit quod hoc erit remittendum ad arbitrium iudicis. Itez quod frater possit testificari ꝓ fratre in causa sua tenuit glo. in. c. insinuante de off. deleg.

de leg. que all'. c. literas de p̄sump. vbi vult tex. q̄ frater admittitur ad purgandū fratrē de hereſi. quē tex. all'. Bal. dicēs eſſe ſing. in. d. l. parētes. C. de teſti. q̄ etiā in cauſa criminali frater admittitur ad purgandū fratrem de ſua innocentia: z p̄o pterea dicebat ipſe q̄ ſi aliq̄s interfecit aliquē q̄ frater occidē tis poterit p̄oduci in teſtem q̄ ad ſuā defenſionē illum occidit q̄ iſto caſu vī deponere ad purgādū innocētiā fratris z ſequit ibi Bal. z per p̄edicta etiā decidunt moderni aliā not. q. quaz dicunt obtinuiſſe in p̄actica in. d. c. in: ſinuante in vlt. col. ſequit Alex. cōſi. v. in primo vol. cōſi. xxiiij. in. ij. vol. Pze. hac etiā materia vide mod. in ſuis not. in not. incip. licet frater poſſit teſtificari p̄o fratre iuxta ſi. z Alex. cōſi. xiij. in primo volu. vbi ponit qualiter dictū cōſanguinei eſt ſuſpectū z latius cōſi. dcccxxiij. in eo. vol. z cōſi. cxxxij. eo. vol. z cōſi. xc. in. ij. vol. vbi ponit qualiter dictū affinis nō eſt integruz vbi plus not. q̄ q̄s non poſſit teſtificari p̄o vxore fratris viuentis z q̄ iſti affines nō ſint integri teſtes vi. eundē cōſi. ciij. in. ij. vol. Iſtud qō dixi fratrem eſſe teſtem in cauſa tu limita non p̄ocedere qñ frater habitaret in ſimul cū fratre. nā tūc rōne familiaris ſocietatis repelleꝝ a teſtimonio ita dixit Bal. in. l. ij. C. de epiſ. z cler. vide etiā Alex. cōſi. xxxij. in. v. vol. q̄ ſocer filij mei eſt teſtis p̄ me ſuſpectus vide Alex. cōſi. clvj. in. v. vol. vbi voluit q̄ maritus pōt teſtificari p̄o affinibus vxoris z dicē integer teſtis vide Rom. conſi. clxxxvj. in. c. in caſu ppoſito q̄ nepos ex fratre eſt idoneus teſtis z frater p̄o fratre in leuibus. Aut vero loquimur in criminalibus: z tūc repellitur immo plus quilibet de caſato venit repellendus vſq̄ ad quartū gradū rō eſt: q̄ iniuria que fit cōiuncto dī fieri oībus de caſato. ff. de li. cau. l. j. l. lege iulia. l. lex cornelia. ff. de iniur. facit. l. qui iuriſdictioni de iur. om. iud. z ideo tanq̄ tractē de p̄opria iniuria teſtificantis non erit idoneus teſtis. d. l. nullus idoneus z. l. oībus. C. de teſti. Idē etiā dicas in cauſa ciuili omniū bonoz̄ vel maioris partis rō: q̄ iſta cauſa omniū bon. vel ma. par. equiparatur criminali alleg. not. per Bar. in. l. item ppter litē ſupza de excuſ. tut. vñ ſicut frater p̄o fratre nō admittitur in cauſa criminali. d. l. lege iulia ita non admittetur in ciuili omnium bonoz̄. Limita tñ p̄dicta niſi cōiunctus teſtificaretur inter equaliter coniunctos vt puta frater inter duos fratres qñ tūc erit idoneus teſtis ī cauſa fratris etiā in criminalibus ita dixit Bar. in. d. §. quecūq; rō eſt ꝑm eū: q̄ paritas conſanguinitatis tollit ſuſpitionem. l. non ſolum. §. j. ff. de ritu nup. Bar. in. l. extraneo. §. j. z in. l. hoc. C. de queſti. vbi lz alias ſeruus nō poſſit torqueri cōtra dñm. l. j. §. diuus z p̄o tū tit. ff. de q̄ſti. tñ fallit niſi ſeruus torqueꝝ inter duos dños q̄ñ tunc rōne equalitatis dominij valebit tortura facit tex. in. l. ſed z milites ver. quo equalitas. ff. de excuſ. tuto. facit qō dixit glo. in. c. poſtremo de appella. xxiij. q. v. c. j. q̄ lz iudex conſanguineus vnius partis poſſit per aliam recuſari. l. qui iuriſd. ff. de iuriſd. om. iud. d. c. poſtremo ſecus erit ſi ſit iudex cōſanguineus vtriuſq̄ vt ibi gl. z per mod. in. d. l. qui iuriſd. facit quod dixerunt mo. poſt Bal. j. de leg. §. nō ſolū q̄ lz q̄ñ teſtator ignoranter legauit rem alienā cōiuncte p̄ſone q̄ valet legatū vt debeatur extimatio tñ fallit niſi teſtator legaret cōiuncte perſone a ſimiliter cōiuncta. nā iſto caſu par affectio tollit p̄ſumptionem legādi vide q̄ ibi dixi z p̄dicta q̄ dixi intellige qñ eſt paritas affinitatis inter eos inter quos vult conſanguineus vel domeſticus teſtificari vt q̄ eſſent ambo illi teſti pares in gradu affinitatis. Secus vero ſi vnus eſſet magis affinis teſti q̄ alius q̄ tunc non eſſet idoneus teſtis z ita vī velle glo. in. d. c. poſtre. quā not. ibi Ab. z idem dicebat Bal. ibi qñ alia indicia diſparitatis concurrerent z ibi mo. ſup. d. gl. de hoc vide Alex. conſi. clvj. in. v. vol. Bal. cōſi. cxxvij. in. ij. vol. ſz q̄ro q̄d de ſocero an ſit idoneus teſtis p̄o genero z dic q̄ non. vt vol. glo. in. l. teſtis idoneus. ff. de teſti. q̄ eſt loco parentis vñ ſicut parens, nō eſt idoneus ita nec ille vt ibi per glo. z Barto. in. d. §. quecunq;.

24 ¶ Quarto not. ex iſto tex. ibi in ea enim † reprobatum eſt domeſticum teſtimoniū q̄ domeſti. teſti. eſt reprobatū in teſtō an autem idē ſit in aliis cauſis dicā in glo. vbi glo. ponit. Capio glo. ij. in ver. miſſionē q̄ prima nō videt habere difficultatem z p̄o expeditiōe iſtius gl. opp. cōtra tex. hoc mō dz in tex. q̄ ſi miles teſ. poſt miſſionē a caſtris q̄ in eo teſtō pater nō eſt idoneus teſtis: ſed iſtud vī eſſe ꝺ caſum in. l. q̄ teſtō. §. p ꝺcium. ff. eo.

25 vbi vī velle tex. q̄ † pater poſſit eſſe teſtis i teſtō filij militis gl. ſol. q̄ dz intelligi ille tex. q̄ñ teſtabat ipſis caſtris quo caſu pater eſt idoneus teſtis hic vero loquit quando poſt miſſionem a caſtris. i. extra caſtra ita dicit glo. que aūt ſit rō differentie q̄ q̄ñ filius teſtatur in caſtris p̄ eſt idoneus teſtis ſecus aūt ſi extra caſtra dic vt p glo. d. §. p contrariū z p Aret. hic poſt alios: q̄ q̄ñ miles teſtat in caſtris. i. in expeditiōe pōt teſtari quomodo velit nec requirit q̄ in eo adſint teſtes ſolennes: ſed ſufficit quomodocūq; voluntatē ſuā p̄obari. l. milites. C. de teſtamē. mil. cū vulg. immo poſſet teſtari ſine teſtibus ſanguine ſuo dūmodo cōſtaret q̄ aliquo mō illud erat manu ſua ſcriptū. d. l. milites ſi ergo miles pōt in expeditione degens teſtari ſine teſtibus ſequit q̄ ſi adhibiti z ſint inhabiles q̄ ꝓpter hoc nō debebit vitiari teſtū immo tanto magis valere. l. j. C. de rei vxo. actā q̄ vnū nō eſt neceſſariū ad actū ſi interueniat inutiliter act?

26 nō vitiat vide Ro. conſi. ccccxcvij. diligēter q̄ † vbi nō requirit ſolēnitas ſi interueniat z minus ſolēniter actus nō vitiat vide Ro. conſi. ccccxcij. quo ad primū q̄ auctoritas inutilis interueniens vbi nō eſt neceſſe actum nō vitiat. Secus vero q̄ñ miles teſtat extra caſtra: q̄ tūc nō eſt ſibi remiſſa omnis ſolēnitas. l. diuus. ff. de teſta. mili. z. l. lucius ibi legitimis z ideo eo caſu pater nō eſt idoneus teſtis z ita dixit glo. in. d. §. per contrariū.

27 Et ideo inferebat Bal. ibi per illā glo. q̄ † in caſibus in q̄bus non requirunt teſtes ſi fuerint adhibiti non pōt cōtra eos opponi de inhabilitate z illā glo. dicebat ad hoc ſin. z deſeruire ad dictuz Inno. in. c. cū in tua de ſponſa. q̄ dixit q̄ iudex ſine teſtibus in forma iudicij receptis pōt informari de fama: q̄ iudex multo fortius poterit informari p teſtes inhabiles qō dixit eſſe valde not. iſtud tñ intellige verū niſi eſſent malinoli z ſuſpecti: q̄ iudex huiuſmodi inhabilibus non debebit credere. c. qualiter de accu. z ita dixit Imo. in. d. l. qui teſtō in p̄in. in vl. col. in fi. z p̄o dicto Bal. z glo. in. d. §. per cōtrariū adduco dictum Inno. in. c. examinata ibi ceteri de iud. vbi dixit q̄ cū ho

28 die nō ſit neceſſaria expreſſio † actionis in libello ſi exprimat z inepte nō vitiabitur libellus facit glo. no. in. l. vinuz in fi. ff. ſi cer. pe. qō in caſibus vbi nō eſt neceſſarius libellus ſi producatur z ineptus nō vitiabit iudiciū z illā ponderauit ad hoc Ro. ibi z Bal. in. l. z ſine ſcriptura. C. ad treb. z idē dixit Bar. in extrauag. ad repri. in ver. ſine figura z Bald. in. l. j. in. ij. col. C. de execu. rei iud. per Bal. z Imo. in. l. fi. ff. de lib. z poſtu. p Anto. de but. in. c. j. de liber. ob. facit qō dixit glo. valde not. inſti. de lib. in ver. intranſitus q̄ dixit q̄ cū hodie manumiſſio nō requirat preſentiam pretoris ſi fiat coram eo z in loco non cōgruenti qō manumiſſio non vitiabit facit qō dixit Ro. in Rn. C. qui admi. qō cū hodie nō ſit neceſſe exprimere ex quo capite quis agnoſcat bo. poſſeſſionē ſi quis exprimat z incōgrue qō agnatio nō vitiabitur facit qō dixit. d. Anto. in. c. bone el primo in x. col. de elec. vbi dixit qō in caſibus in quibus non requiritur ordo iuris ſi interueniat z nō recte nō vitiatur iudiciū facit qō habetur ī. l. certi cōditio. §. quoniā. ff. ſi cer. pe. z in. l. ſi ſtipuler. §. ſi. dever. oblig. z in. l. ſi ita ſtipulatus. §. griſogonus. ff. eo. vbi in caſibus in quibus cōtractus pōt fieri ſine ſtipulatiōe ſi fiat cū ſtipulatione inutili cōtractus non vitiatur. ergo eodem modo dicēdū eſt in ꝓpoſito qō in caſibus in quibus nō ſunt neceſſarij teſtes ſi intercedant z ſint inhabiles actus nō vitiabitur z iſta erant que videbant mihi poſſe adduci p̄o gl. illa z dicto Bal. in contrariuz nihilominus facit tex. in. c. cum ſuper abba

29 tia de off. de leg. vbi ſi vnus † ſolus iudex poterat cognoſcere z cognouit cū alio z inhabili vitiatur iudicium ergo eodē modo dicamus in ꝓpoſito qō cum in actu non requirant teſtes ſi adhibeantur z inhabiles actus vitiabit facit quod dixit Joan. in add. ad ſpec. in titulo de requiſi. cōſilij in add. incipiē. ponitur p̄eambulum vbi dixit ſtatuto cauet qō per populares debeat q̄d ꝓponi in cōſilio z per populares z nobiles fuerit propoſitū qō ꝓpoſitio vitiabitur p̄o quo dicto facit op. caſus in. c. meſſana eccleſia z. c. ſacroſancta de ele. ergo eodē modo eſt dicendum in ꝓpoſito quod in caſibus in quibus non requirunt teſtes ſi fuerint adhibiti z maxime inhabiles actus vitiabitur facit quod dixit Innocen. in. c. ſi. de procura. vbi dixit quod in caſibus in quibus nō eſt opus decreto pretoris vt per to. titu. quando decreto opus non eſt ſi interponatur z inutiliter vtputa: quia iudex interponēs erat excommunicatus quod vitiabitur actus z illud dictum reaſſumpſit Barto. in. l. actor in. iij. col. ff. rem rat. ha. ergo eodem modo dicamus in ꝓpoſito quod in caſibus in quibus non ſunt neceſſarij teſtes ſi intercedent z ſint inhabiles actus vitiabitur facit quod dixit Joan. an. in. c. cordi in vlti. col. de appe. in. vj. in noue. vbi di

30 xit quod licet in appellatione † a diffinitiua non ſit neceſſaria expreſſio cauſe ſi tamen exprimatur z friuola appellatio erit ipſo iure nulla allegat not. in. c. ſi. de condi. appella. vbi appoſitio cauſe que neceſſario apponi non debebat ſi tamē apponat z ſit falſa vitiat cōtractū ergo eo mō eſt dicendū in ꝓpoſito facit quod dixit Bal. in. l. pe. C. de naufra. quod vbi poteſt proceꝺi leuato vello ſi eſt ceptū iuramē. ordinario illud debet perſequi p̄o quo facit tex. in. l. herēnius z ibi glo. de cuic. z gloſ. in. l. pinde. §. ſi procurator in fi. ad leg. aquil. p̄o hoc etiā dicto Bal. allego qō dixit ipe idez in. l. ij. in. vij. col. ver. x. q̄ro de ſer.

ꝛ aqua. vbi si ille q̄ poterat expellere aduersariū ꝓpria auctoꝛi
rate cepit eū expellere iudice medio dꝫ seruare iuris oꝛdina.
qꝛ dicit ipse viā quā elegit sibi patere dꝫ. l. si mulier. ff. q̄ metus
causa ꝛ idē dixit Jo. de cast. in cōsi. cccx. incip. sup eo q̄ pri
mo loco queriꝫ ꝛ Bar. in. l. creditoꝛes. C. de pigno. i. xv. col. p
hoc etiā adduco q̄ dixit Ang. ꝛ ibi. d. meus in. l. vinū si cer. pe.
vbi dixit q̄ ꝫ quis possit cōstituere aliquē in moꝛa p simplicez
interpellationē extra iudicialē vt p gl. in. l. moꝛa. ff. de vsu. ꝛ no.
in. l. q̄ te. si cer. pe. tñ si creditoꝛ nulla interpellatione extra iu
diciali interueniente cepit debitoꝛē cōuenire in iudicio nunq̄
reus dicet in moꝛa cōstitutus nisi per litis conte. ꝛ hoc p glos.
in. d. l. vinū ergo eodē modo dicamus in ꝓposito q̄ cum in ali
quo actu quis haberet viā habilem faciendi actū sine testibus
si eos adhibuit ꝛ inhabiles sibi imputet tāq̄ viam malam ele
gerit. d. l. cum mulier. l. fi. C. de cod. ꝛ facit que no. d. meus in. l. j.
ff. de iurisdi. omnium iudicum facit q̄ dixit Barto. in. l. denun
ciasse als q̄ vꝛoꝛi. §. q̄d tñ. ff. de adult. vbi dixit Bar. p illū tex.
q̄ ꝫ dies nō debeat inseri in accusatione vt. l. libelloꝛū. ff. de ac
cu. tñ si actoꝛ inserit dꝫ illū pꝛobare vt ibi per euꝫ ergo ꝛ p ista
vī q̄ hec glo. ꝛ dictū Bar. in. d. §. per cōtrariū confundi possit
tñ ab ea nō recedas ꝛ si dareꝫ ocium ad ista possemus respon
dere ista tñ omnia te. me. qꝛ tibi facient honoꝛē in disputationi
bus in quibus hec argumēta solent sepe numero fieri. Stante
itaq̄ firma rōne differentie posita per glo. in. d. §. per cōtrariū
31 inferebat hic Are. † q̄ in testō ad pias causas filiꝰ erit idoneus
in testamento patris ad pias causas testantis ꝛ eodē modo in
habiles testes erunt idonei dūmodo tales filij seu testes inha
biles non fuerint heredes instī. vt in. §. seq. mouet ipse. nam si
istud est in testō militis vt p glo. in. d. §. per contrariuꝫ ergo eo
dem modo debet esse in testamēto ad pias causas cū testū mi
litis ꝛ testū ad pias causas equiparetur vt per glo. in auth. q̄ si
ne. C. eo. ꝛ vidimus in pꝛin. huius tituli. Sed certe istud videꝫ
mihi esse falsum ꝛ cōtra ipsum adduco casum in. c. relatum el se
cundo in ver. legitimis testibꝰ extra eo. vbi formaliter vult tex.
q̄ in testamento ad pias causas sint legitimi testes ergo sequi
tur q̄ ipsi filij ꝛ alij testes non legitimi ꝛ inhabiles nō poterūt
esse testes in tali testō nec obst. q̄ istud sit in testō militis. qꝛ di
co q̄ argu. nō cōcludit dicere istud cōceditur in testō militis
ergo dꝫ cōcedi in testō ad pias causas. qꝛ dico qō laxioꝛes ha
bet miles habenas ad testandum q̄ testans ad pias causas vt
vidimus supꝛa in pꝛincipio huius tituli. tamen tene menti di
ctum hoc ꝛ pꝛo eo possumus adducere quod dicimus in simili
quod licet femina nōvt idonea testis in testō vt vidimus supꝛa
in. §. testes tñ dicit esse legitima in testō ad pias causas vt vidi
mus in. d. §. testes. ergo eodē mō dicendum est in ꝓposito q̄ ꝫ
alias testes inhabiles ꝛ filij testātis non sint legitimi testes in
testō patris vt hic tñ erūt legitimi in testō patris testantis ad
pias causas cogita. Capio aliā glo. positā sup verbo in ea re ꝓ
huius glo. expeditione arg. p̄ istū tex. hoc mō dicit in tex. q̄ in
ea re. i. testō est repꝛobatū domesticū testimonium. ergo infert
tex. iste a cōtrario sensu q̄ in alijs rebus domesticū testimoniū
admitteꝫ qui eū vnū dicit aliud excludit. l. cū pꝛetoꝛ. ff. de ind.
cū vul. ſꝫ istud est p̄ tex. l. ij. C. de testi. ꝛ in. l. pe. ff. de testi. vbi do
mesticum testimoniū est in oībus rebus pꝛo domestico repꝛo
batum. vñ ꝓpter hoc est facta glo. nostra que dicit q̄ ꝫ tex. di
cat in ea tñ idē debemus dicere ꝛ in alijs rebus. d. l. ij. ꝛ. d. l. pe.
32 Ex hac itaq̄ pte glo. habes pꝛimo notare q̄ ꝫ alias arg. † a cō
trario sensu sit in iure validū. l. j. §. huius rei. ff. de off. eius. l. ex
eo. ff. de testi. ꝛ l. qui testō. §. mulier ꝛ ibi glo. ꝛ Bal. ꝛ Jmo. ff.
de test. cū vul. Tñ illud nō pꝛocedit q̄n resultaret cōtrarietas
in alijs iuribus vt hic p glo. que vo. q̄ nō sumeremus arg. a cō
trario sensu istius tex. hoc mō dicere in testō est repꝛobatū do
mesticū testimoniū. ergo debemus dicere q̄ in alijs sit appꝛo
batum. qꝛ resultaret ꝓrius intellectus. d. l. ij. ꝛ. d. l. pe. q̄ indistin
cte volunt q̄ domesticus non admittaꝫ pꝛo domestico ꝛ ita col
ligebat. d. chꝛisto. ex hac gl. De hac tñ materia q̄n ꝓcedat arg.
a cōtrario sensu ꝛ q̄n nō dicatis vt in locis supꝛa allegatis ꝛ in
l. conuenticulā. C. de epi. ꝛ cle. ꝛ in. l. ij. C. de cōd. inser. p Bart.
in. l. omnes populi. ff. de iu. ꝛ iu. in rep. Capio secundā partem
glo. ꝛ glo. hic querit qꝛ dicit tex. q̄ in testō est repꝛobatum do
mesticum testimoniū q̄ sit domestici dicit glo. q̄ colonus aleri
ptitius vel similes allegat. C. de his qui ad ec. confug. l. fi. §. sa
ne si seruus ibi sane si seruus aut colonus vel ascriptitius fami
liaris siue libertus ꝛ huiusmodi aliqua ꝑsona domestica alle
gat etiā casuꝫ in. l. pꝛidē ibi domestica seruoꝝ vel libertoꝝ pꝛo
pꝛioꝝ vel paternoꝝ testimonia ꝛc. Jtē dicit glo. q̄ vꝛoꝛ est
persona domestica marito ꝛ ecōtra allegat. §. item is. supꝛa de
vsu ꝛ hab. tu allega tex. in. l. quicūq̄. C. de re milita. li. xij. ꝛ tex.
in. l. ediles etiā. §. familie. ff. de edi. edicto. ꝛ. l. familiaria. C. de re
lig. ꝛ ad sile. l. j. §. si vir ꝛ ista iura allegauit glo. in. d. §. sane. Jtē
dicit q̄ seruientes ꝛ dapiferi dicuntur domestici allegat casum
in. l. respiciendū. §. furta domestica. ff. de fur. ꝛ ita refert glo.
Tu adde pꝛimo ad istā glo. alias glo. iij. q. v. in summa ꝛ in. c. in
33 literis de testi. vbi dixit glo. not. q̄ † illi pꝛopꝛie dicunt dome
stici q̄bus pōt imperari rōne patrie vel domestice potestatis
vt colonus ascriptitius mercenarius filius in patre libertus ꝛ
seruus ꝛ omnes in domo inhabitantes ꝛ idēvī sentire Barto.
in. d. §. furta domestici enim dicti sunt fm Are. hic a domus cō
uersatione facit tex. in. d. l. pe. ff. de testi. Not. secūdo ex ista gl.
q̄ omnes domestici de quibus hic per glo. repellunt a testimo
nio pꝛo domestico vt hic ꝛ. d. l. pe. ff. de testi. Jstud tñ pꝛimo li
mita nisi domesticus vel familiaris desinit esse domesticus tpe
examinationis illius pꝛo quo vult testificari qm̄ pꝛo eo poterit
testificari ratio est qꝛ in teste attendit tempus examinationis
vel depositionis nō aūt cōtractus celebꝛati. l. iij. §. due cause. ff.
ad carb. per gl. in. l. notionē. §. instrumētoꝝ. ff. de verb. sig. ꝛ in
l. iij. §. lege iulia. ff. de testi. per glo. supꝛa in. §. teste. Bart. in. l. j.
§. idem numio per illū tex. ff. de questi. ꝛ ita dixit Jo. de plat. ꝛ
Aret. hic qō tñ limita nisi domesticus testificareꝫ inter equali
ter domesticos. qꝛ tūc bene valet tale testimoniū. d. l. nō solum
§. j. ꝛ ibi Bar. ff. de ri. nup. Secūdo limita nisi tractaremus de
pꝛobandis his q̄ in domo fiunt qm̄ domesticū testimoniū ad
mittit. l. ex sensu. §. seruus de repud. ꝛ dictū fuit supꝛa. Tertio
limita nisi essent testes instrumētarij adhibiti p ipsas ptes qm̄
postmodum non poterit opponi eis aliquid de domesticitate
34 vel familiaritate vt. s. vidimus p gl. in. d. auth. de testi. §. pe. ver.
supplicijs. Quarto limita q̄ licet † domesticus vel familiaris
testis repellaꝫ a testimonio tñ domesticus ipsius domestici nō
repelletur. qꝛ ista pꝛohibitio nō est extendenda ita dixit Jnno.
in. c. insinuante de off. deleg. quē refert ꝛ sequitur Bal. in. d. l.
qui testō. §. quecūq̄. ff. eo. de hoc dicit per mod. in. d. c. insinuā
te qui tenent dictū Jnno. ibi licet Abb. ꝛ Joan. de Jmo. ibi te
neant cōtrarium p tex. illū qui vult q̄ ex eo q̄ quis est familia
ris poterit etiā vicarius epi tāq̄ suspectus repelli dic vt ibi p
eos. Quinto limita nisi domestici essent tales quibus impera
re nō posset nisi rōne familiaritatis qꝛ isti bene erunt idonei te
stes. tñ eis minus credeꝫ attenta qualitate familiaritatis ita
dixit glo. in. d. c. in literis in fi. secus vero si illis posset impera
ri vt qꝛ filius vel seruus vel similis tunc illis nullo mō credetur
vt glo. ibi. vide Alex. cōsi. lxxxviij. in. v. vol. q̄ licet testis dicat
q̄ poneret coꝛpus pꝛo eo pꝛo quo deponit pꝛopter hoc nō vi
35 tiabitur testimonium. Sexto fallit nisi essemus in familiaribus
seu † amicis non habitantibus in eadeꝫ domo. qꝛ erunt idonei
testes ita pꝛobaꝫ per casum in. l. sciendū ꝛ ibi gl. ff. de vsu. ꝛ ita
tenet ibi Bal. ꝛ Aret. hic sed Jpe. ꝛ Sal. in. l. eos. C. de testi.
dixerunt q̄ istud relinquēdū erit in arbitrio iudicis an debeat
ei credere vel non attenta qualitate amicitie pꝛo quibus facit
tex. in. l. ij. ver. vel amicus ei sit. ff. de testi. ꝓ hoc etiaꝫ opt. facit
qō dixit Bar. ꝛ Bal. in. l. admonē. ff. de iur. in. vbi dixerunt q̄
testis multū amicus non facit semiplenā pꝛobationeꝫ facit qō
voluit Bal. in. c. j. de testi. immo plus dixit Bal. in. c. cōiunctis
eo. ti. q̄ magnus etiam amicus repelletur a testimonio pꝛo. d.
etiam Sal. ꝛ seq. op. facit glo. in auth. de monachis. §. cogitan
dum in ver. testes ꝛ quod ibi Ang. vbi dixit q̄ monacho de
ponenti pꝛo commonacho nō adhibebiꝫ plena fides: sed ei ali
quantulum minoꝛ fides adhibebitur tāq̄ deponat pꝛo amico
vt ibi per glo. ꝛ pond. d. gl. qꝛ inquantuꝫ loquitur in monacho
vī velle q̄ etiā homini itegro ꝛ sancte vite vt est monachus nō
pꝛestabiꝫ plena fides si pꝛo amico deponit facit glo. iij. q. v. in
sum. ꝛ qō habeꝫ in. c. quoties. c. mulieres de testi. ꝛ ibi p scrip.
pꝛo hoc etiaꝫ facit. nā amicus magna amicitia cōiunctus equi
parat cōsanguineo ꝛ cōiuncto facit tex. in. c. subdiaconus ver.
cognati ꝛ amici extra de homi. l. ij. §. j. ff. ex quib. cau. ī possi. ea.
facit qō dixit glo. in. c. requisisti de testam. vbi voluit q̄ sicut le
36 gatum † factū sacerdoti a cōsanguineo suo aquiritur sibi ꝛ nō
ecclesie ita si relinquaꝫ a suo magno amico facit no. d. Barto.
in. l. titia. ff. de sponsa. vbi dixit q̄ sicut non valet pena appositа
per consanguineum q̄ puella contrahat matrimonium cū ali
quo ita non valet q̄n pꝛomittitur ab aliquo magno amico facit
qō voluit Bar. in. l. heres meus. §. fi. ff. de condi. ꝛ demon. facit
glo. multū sing. in. l. ij. C. in qui. cau. col. vel cens. li. x. vbi dixit q̄
appellatione suoꝝ veniunt amici. facit tex. in. l. successoꝛi alias
37 tutoꝛi. ff. de nego. gest. vbi sicut † consanguineus potest agere
pꝛo consanguineo sine mandato. l. sed ꝛ he persone. ff. de ꝓcur.
not. in. l. patri. ff. de mino. ita ꝛ amicus pōt agere sine mandato
pꝛo amico ita dixit Bar. in. l. non solum. §. qui pꝛo amico. ff. de
pꝛocur. due sunt glo. sing. in. c. ad aures ꝛ in. c. nōnulli de reseri.
q̄ sicut consanguineus potest impetrare beneficium pꝛo con
sanguineo

sanguineo: ita et amicus pro amico facit: quod habeꝫ in. c. nisi specialis de off. deleg. cū ergo videas q magnus amicꝰ eq̄paratur cōsanguineo sequit̄ q sicut cōsanguineis rōne cōsanguinitatis nō plene credeꝫ vt p glo. in. d. c. in literis et p gl. in sum. iij. q. v. ita etiam non credetur magno amico p hoc facit: quod dixit Bal. i. l. eos. C. de testi. vbi dixit q amicus nō valt nisi bona amico vnde nimirū si eius testimoniū debet reddi aliquātū suspectum ratione amicitie et ita tene quicq̄d dicat Aret. q̄ vī velle q eis indistincte credaꝫ transeundo cū bal. z possemus respondere ad tex. in. d. l. sciendū q loquunt̄ in testibꝰ instrumentarijs de hoc vide Alexan. cōsi. clvj. in. v. vol. et qō amicus non sit integer testis. vide Aret. cōsi. lxxj. vide etiā Alexan. cōsi. l. in
38 v. vol. q si † testis deponit q est amicus partis non probat et
eūdē in cōsi. cliij. de hoc etiā vide eundē cōsi. lxxviij. in. j. vol. et
39 vide in cōsi. xcix. in. j. vol. vbi ponit an † amicus inimici mei et an amicus fratris mei repellatur a testimonio. Et quid de inimico qñ est facta pax vide Ro. consi. clxxxvj. incip. in casu proposito. z Alex. consi. cxxvij. in. iiij. vol. z in. con. cl. in. v. volu. vide Ro. con. ccccxx. inci. proposita questio. vide Bal. cōsi. cccxxxix. vnius in. j. vo. quod testis graviter inimicus nō facit idicium ad torturam. vide Aret. cōsi. cxxij. ꝓpterea que superius dixi quero q̄d si statuto caueꝫ q in certo casu admittaꝫ pbatio per domesticos an intelligatur de domesticis consanguineis. dicas q sic z propterea fratrer z vxor admittenꝫ ad probādū Alex. cōsi. xxiij. in. ij. vol. in pen. col. vide Alex. consi. cc. i. ij. vol. qui voluit q testis q̄ dixit se velle q ego obtinerem potest repelli. Septimo limita q domestic⁹ repellit̄ a testimonio qñ pbatur q erat mercenarius meus: secus si probareꝫ q simpliciter habitaret mecū in domo Alex. cōsi. lxxviij. in. j. volu. z ibi ēt voluit q lz duo domestici non faciant plenā fidem: tamē tres facient inhabilitas testium suppletur per numerum testium vt dicam in seq. limit. z dicit idem Alex. cōsi. xlvij. in. ij. vol. z in cōsil. xcj. in. iiij. vo. z q mercenari⁹ qui laborat mihi sub diurna mercede non est mihi idone⁹ testis. vide eundē cōsi. cxlix. in. v. vol. q quis non repellit̄ vt domesticus licet plurimum conuersetur in domo vide Areti. cōsi. clxj. q quando domestico non potest omnino imperari ratione dominij vel patrie potest. vt in mercenario z laborāte tunc eius dictum non reprobatur. Octauo limita nisi domesticus haberet pro dicto suo cōtestes habiles qñ tunc ratione contestium habilium substentatur dictū eius pro domestico Ang. in cōsi. j. alleg. tex. in. l. si quis ex argētarijs §. coguntur. ff. de eden. Alex. con. lvj. in. ij. vo. pro hoc facit q dixit Bal. in. l. imperator. ff. de sta. homi. vbi dixit q si duo notarij sunt rogati de instrumentis z vnus est bonefidei z aliꝰ male fidei quod substentabitur instrumentum propter adiunctū notarij habilis. alleg. tex. in. d. §. coguntꝰ facit casus fm Abbat. in c. per tuas. de arb. q licet laicus solus nō possit esse arbiter super re spūali tamē si fuerit associatus clerico erit habilis ad arbitrandum super re spūali: facit quod habeꝫ in. c. cū contigat. eo. tit. ergo ita dicamus in proposito q lz alias domestic⁹ nō sit idoneus testis p domestico tamen fallit nisi sit associatus testibus habilibus: q̄ pro ipso testificari poterit nec tibi istud videatur mirum. nam multa concedunt̄ ratione mixture que alꝫ non concederenꝫ. l. si cōmunem. ff. quemadmo. ser. amitta. l. loci corpus. §. si fundus. ff. si ser. ven. l. ij. C. si vnus ex plu. app. cū vul. vnde licet domestic⁹ non sit idoneus testis pro domestico tñ si fuerit admixtus z associatus cum testibus habilibus valebit eius dictum. Nono limita nisi domesticus esset bone vite z ite gre q̄ tunc bene poterit testificari pro domestico: q̄ bonitas vite facit cessare suspitionem falsitatis. pro hoc adduco quod dixit Spec. in ti. de iudice delegato. §. superest. ꝟ. quid si enim. vbi dixit q licet iudex consanguineus aduersarij mei possit recusari vt suspectus. c. postremo. z ibi per oēs. de app. tñ secus erit si dictus iudex erit bone z sancte vite q̄ non poterit recusari. z ita dicūt omnes in. d. c. postremo. z vide ibi mod. in versi. sexto querit̄. facit. c. j. de ope. no. nun. vide ad hanc materiā de suppletiōe testiū habiliū Ro. cōsi. ccccl xxxvj. in casu proposite vbi dicit q testis affinis suppleꝫ ex concomitantia testis habilis z vide eundem cōsi. ccxc. in. casū proposite. vide Pau. cōsil. cxl. q dictum consanguinei suppleꝫ per alios testes. vide alex. consi. xliij. in. iiij. vol. z in cōsil. cxlix. in. v. volu. q qñ testes non sunt multum boni qō deficit in fide supplet numerus. vide eundē cōsi. lxxviij. in. j. vol. z consi. xxiij. in. ij. vol. sed quid de prelato an possit testificari in cā eccleſie sue. vide Ro. consi. ccccxx. p posite questionis: z dic vt habetur in. c. insinuante. §. alleg. sed q̄d si domesticus producatur per aduersarium cōdomesticū an valeat eius testimonium z dicatis q sic ita dixit glo. in. d. l. ij. C de testi. z ita dixit Aret. ratio est quia istud fuit in fauorem aduersarij. vt testis domesticus non possit produci contra eus er-

go sequitur quod iste fauor non debet extendi contra ipsum vt pro se non possit producere alias enim quod esset inductū in fauorem resultaret in odium. l. quod fauore. C. de legi. c. quod ob gratiam de reg. iur. in. vj. sed quid si isto casu testis domestic⁹ pductus per aduersarium contra domesticum partim dicat p domestico z partim contra: an ei credaꝫ etiā pro domestico: et vī dicendū q credatur ei quatenus dicit cōtra domesticū non aūt in eo q dicit p domestico pro hoc adduco quod dicimus i simili q statur libro alicuius seu scripture cōtra scribentē nō p pscribente aut cōtra q̄ pprią. C. de non nu. pe. l. fi. C. arbi. tuto. l. lucius. §. tutele. ff. de admi. tut. facit quod habeꝫ in. l. nō putauit. §. quis sua manu. ff. de contratab. modo pone qō in vna z ea dē carta reperiꝫ aliq̄d scriptū cōtra scribētē z aliq̄d p scribēte certe non stabitur dicte carte nisi quatenus dicit contra scribētē. ita dixit Bar. in. l. inter cartulas. per illum tex. C. de cōuen. fis. debit. vbi dixit not. tex. iniquus. quod si i aliqua scriptura reperiatur aliq̄d contra scribentem z aliquid pro scribente q stabitur dicto scripture quatenus loquitur contra scribentem nō autem p scribente z est casus fin. l. publici. in fi. ff. depos. z p. d. meum in. l. j. in fi. ff. de eden. ergo eodem modo dicendum est in proposito q stabitur dicto testis domestici p domestico quatenus dicit cōtra ipsum. d. gl. in. d. l. parentes. sed si partī dicat p domestico non credetur quatenus p ipso domestico dicit tamen nihilominꝰ dicas istud esse falsum q̄ stabiꝫ dicto eiꝰ. tā p domestico q̄ cōtra. rō est q̄ illū testem quē pro te recipis eū dē debes recipere cōtra te. l. si quis testibus. C. de testi. vnde sicut aduersarius domestici recipit domesticum testem in sui fauorem quatenus dicit pro se contra domesticum eo modo debet recipere contra se quatenus dicit pro domestico ita dixerunt doc. in. d. l. ij. C. de testi. Are. hic. z sic etiā iste erit alius casus in quo valebit dictum domestici p domestico p hoc ēt opfacit quod dixit Pet. de anc. in. c. super eo de testi. vbi dixit q vbi cōmodum z incōmodum sunt admixta potest domestic⁹ testificari pro domestico: per illum tex. ergo ita est dicendum in ꝓposito: q ex quo iste testis admiscuit cōmodum cum incommodo q̄ partim dixit pro domestico partim ꝺ q rōne istiꝰ cōmoditatis z incōmoditatis valebit dictus eius pro domestico
40 ¶ † Secōdo no. ex ista gl. ibi item vxor marito q maritus non est idoneꝰ testis pro vxore. nec ecōtra tāq̄ sint domestice persone. Adde Are. cōsi. lxj. qui istud tenuit z Alex. in cōsi. clvj. in v. volu. dixit hoc ēt verū qñ maritꝰ ē psona vilis z abiecta: nec est istud mirū q̄ eadē ꝺr esse psona viri z vxoris. c. gaudemꝰ de diuor. l. aduersus. C. de cri. ex pill. hered. facit gl. valde nota. in c. admonere. xxxiij. q. ij. q si aliquis recipiat alimenta p se intelligitur recipere p se filijs z vxore. facit qō habetur. ꝺ. de vsu et habi. §. item is de quo dicas vt per dominum meum in. l. j. C. ꝺ in ius voc. z in. l. ij. ff. de iurisd. om. iud. vnde non est mirū si vnꝰ non admittatur in testimonium pro alio. Idē dicatis in spōsa. l. qō seruus. ff. de condi. ob cām. z ita dixit Bald. in. d. l. ij. C. de
41 testib. Aret. z dñs Jas. Idem † dicatis in concubina q̄ in affectione non differt vxor a concubina. sed tñ in honore. l. itez legato. §. parui. ff. de lega. iij. ff. de ver. sign. l. necessarius. ita dixit Bal. in. d. l. ij. Aret. z do. Jas. Idem etiam dicatis de amasio z amasia. quia vnus non poterit testificari pro alio. nam vt dicebat Lyn. in. d. l. ij. Amasij z mariti magis consueuerunt expauescere minas amasiarum z vxorum quam probatissimorum virorum. z pro hoc adduco: nam amasius pro amasia fas omne atq̄ nephas committeret. l. ij. §. z cuꝫ placuisset ibi captum amore virginis fas atq̄ nephas committebat. z per illum tex. dixit ibi Bald. quod amor puellarum peruertit ſensum. facit tex. in auf. quib. mod. natu. effic. leg. §. illud quoq̄ ibi nihil est furore amoris vehementius vbi dixit glo. no. † amorem appellari furorem vehementem: vt sicut furiosus se non sentit: ita nec amorosus. z dicit q est similis ebrio z allegat illa duo carmia.
42 Nō frater fratri cum furor ille venit. Ignens ille furor nescit habere modum. z sic non est mirum si amasius non admittaꝫ p amasia z econtra quia de facili ratione amoris veritatem perverterent z vide que dixit dominus meus in. l. ij. in fi. C. qui te-
43 sta. face. poss. ¶ † Not. tertio ex ista gl. q colonus tanq̄ familiaris non potest esse testis pro domino quod tu intellige verū in colonis ascriptitijs z necessarijs qui non possunt pro libito recedere sed in colonis nostri temporis qui possunt pro libito recedere non procedit ista glo. q̄ isti bene possunt esse testes pro dominis z contra dominos. z ita seruatur de consuetudine z ita referunt docto. in. d. c. in literis z Ang. in. l. quoniam. C. ꝺ testib. z ita dixit dominus Jas. hic. limita tamen q lz colonꝰ admittatur in testem tamē non est omni exceptione maior adeo q actori producenti talem testem non deferetur sacramentum in defectum semiplene probtionis. Alexander consi. xxxij. i. j. vo.

Alex. cõsi. xcj. in. iiij. vol. q colonus nõ est idoneus testis. Alex. in cõsi. cxiiij. in. iiij. vol. quod colonus non est integer testis. de hoc vide omnino Aret. cõsili. xij. q dicit q est idoneus testis.

44 C† Tertio no. ex ista gl. ibi dapiferi t seruientes q famuli t seruitores non sunt idonei testes pro dño tãq̃ eius domestici. vide tu Alex. cõsi. cl. in. v. vo. vbi dixit q famuli t ancille nõ sunt idonei testes t Alex. in consi. cliij. in. v. volu. vbi dixit non sufficere dicere q testes sint familiares: sed oportet probari causa familiaritatis. vide Bar. cõsi. ccccxx. vbi dixit q absq̃ salarij ptipatione non repellit a testimonio Bal. in cõsi. ccxvj. incip. Videndũ est. Hoc tñ primo limita quando isti seruitores: seu familiares essent viles persone t abiecte conditionis: vt sunt famuli scolarium vel birruarij qñ tales non poterunt testificari pro scolari vel potestate: secus vero si essent conditionis honeste t laudabilis puta q esset cancellarius potestatis vel familiaris episcopi vel alicuius nobilis: q isti tales admittunt ad testimonium pro dñis suis ita dixit Jnn. in. d. c. in literis extra de testi. t in. d. c. insinuãte t Bal. in. d. l. ij. d. Chri. t Are. hic roma. consi. ccccxx. proposita qõ. Bar. consi. lxviij. incip. visis: dicit q compromissum põt fieri in famulum vni⁹ ex compromittẽtib⁹. Secundo limita nisi tpe depositionis t examinationis desierint esse seruitores. vt dixi. §. in prima limi. ad secundum no. gl. cui addo Alex. cõsi. cxlix. in. v. vo. Alex. cõsi. lxxviij. in. j. vo. t Alex. cõsi. cxij. in. j. vo. t hoc intelligas esse verum non solum in ciuili: sed etiam in criminali. t etiam si licentia processisset a domino t nõ a famulo. nã dñs poterit licentiare famulum vt pro ipso deponat dũmõ stati nõ reassumat. Alex. cõ. v. i. j. vo. Jstõ tñ limita fm Jo. de pla. t Are. hic. nisi iste famul⁹ fuisz expuls⁹ in fraudẽ per dñm vt p eo posset testificari. qñ tũc iste talis famulus dato q tempore depositionis non sit famulus pro eo p quo vult deponere tñ repelletur a testimonio fm eos arg. no. in. l. peto. §. a fratre. ff. de leg. ij. t. l. si cognatis. ff. de reb. dubijs Bal. t Sal. in. l. ij. C. eo. t pro ipsis adduco quod dicim⁹ in si-

45 mili: q licet testis inimicus † non possit produci contra inimicum. l. iij. ff. de testib. c. qualiter. de accu. tñ fallit nisi illa inimicitia fuisset facta in fraudem: vt puta sciebaz q tu non habebas nisi vnum testem cõtra me: iui t dedi vnã alapam illi teste vt efficeretur meus inimicus t sic ei non crederet: certe ista malitia tanquam in fraudem facta nõ iuuat ita dixit Bar. in. l. j. §. cum quis. ff. de quest. t Alex. in. l. sed t si quis. §. illud post Bal. ibi. ff. si quis cau. t Bal. in. l. ij. §. sed si agant t ibi dixi. ff. de iud. ergo eodem modo debemus dicere in proposito q ex quo quis in fraudem expellit aliquem seruitorem vt pro eo possit testificari q non proderit sibi ista malitia. Sc̃o limita nisi postquã desierit iste seruitor esse seruitor illius pro quo vult testificari: deberet nihilominus tali dño prestare reuerentiam vt est videre in seruo manumisso vel filio emancipato qui dato q desinãt esse domestici vel seruitores sui dñi vel patris tñ pro eis nõ possunt testificari rõne reuerentie quã debent habere ad patronũ t ad patrem. vt vidimus. §. t ita dixi in. d. §. idem numio. limita etiam predicta q lz familiaris non possit testificari in causa sui dñi. tamẽ ipse dñs non repelletur a testificando in causa sui familiaris. ita sentit gl. t ibi Mod. in. c. cãmq̃. in. iij. col. de offic. deleg. Barto. in. d. l. idonei non videntur: t ratio potest esse q dñs semper dz honesta persona respectu famuli: tiõ metito dz p ipso posse testificari sicut dicimus qñ familiaris ẽ honesta persona q põt testificari in cã dñi t ista habent neruũ lz non allegeꝝ. Jtem predicta limita qñ familiaritas fuisset modica seu extranea. nã triplex est familiaritas de quo dic vt per Bal. in. l. j. C. de epis. t cle. t per mod. in. d. c. insinuante. in. vj. colũ. Limita etiã q familiares t cubicularij sunt idonei testes ad purgãdaz innocẽtiã. Alex. in cõsi. v. in. j. vol. t in loco prealleg. dixit q dato q duo testes domestici non sufficiant. tñ sufficiunt tres. Jtẽ limita in casu quẽ posuit Bar. cõsi. vij. inci. visis necessarijs. vbi

46 dixit q † quamuis hoies vniuersitatis non sint idonei testes: vniuersitatis tamen familiares singulorum poterunt testifica-

47 ri p facto vniuersitatis si al's sint psone honeste. C† Nõ extra gl. quero: q̃d in subdito alicuius regis vel tyranni: an poterit testificari pso tyranno vel rege. t lz glo. in. l. idonei videatur velle quod nõ per illũ tex. tñ Bar. ibi reprehẽdit illã post pe. de quo tñ dicas vt per Bal. t Saly. t alios in. d. l. eos t q possit testificari. habes Alex. consi. xvj. in. v. vol. t in cõsil. lxxxviij.

48 eo. vol. Quid añt in procuratore † t aduocato. an sint idonei testes p suo principali t dicas q non. l. si. ff. de testi. c. postremo. de app. q intelligunt suspecti rõne affectionis quã habent ad causam. facit tex. in. l. prime. ff. de his q̃ in testa. delen. lz in alia causa in qua nec sunt nec fuerunt aduocati: vel procuratores: bene poterunt testificari. t ita videt velle tex. in. d. l. si. t in. d. c. postremo. t ibi doc. t per gl. in. c. Rom. de test. in. vj. t per bar. in. d. l. deferre. ff. de in. fis. vbi ẽt ponit de procuratore ad negotia an sit idone⁹ testis pro dño t in qua causa vt ibi per eũ p Bal. t alios in. d. l. omnibus. per Flo. t Jaco. but. in. l. si. ff. de testi. per Aret. hic in fi. poterit tamen procurator vel aduocatus cõtra suum principalẽ adhiberi in testem etiam suo principali inuito: vt est casus in. d. l. deferre. ver. idem. t ibi Bar. t per Jnno. in. c. insuper de testi. t Aret. hic. in fi. fallit tamẽ hoc quando procurator deposuisset offiñ procurationis: quia tunc poterit testificari Bal. consi. ccclij. ad euidentiam. Alex. consi. cxlvj. in v. vol. t Alex. consi. cliij. in. v. vo. Are. tamen in consi. xiij. dixit q aduocatus t iudex testificanꝝ in subsidium. sed quero an procurator vel mandatarius possint deponere de mãdato illis dato vide Alex. consi. lxxxviij. in. v. vol. q sic t Bar. consil. clxxxvj. in casu proposito. Alterius queritur quid de sollicitatore an possit esse testis in causa dñi dicas quod nõ est idoneus testis: sicut nec procurator quod tamen limita vt pulchre habes p Alexã. cõsi. lxxviij. in. j. vol. ad hoc vide Alex. cõsi. lvj. in. ij. vol. t ibi ponit aliam fallentiam. t Alex. cõsi. liij. in. iij. vol. vide Bar. cõ-

49 si. ccccxx. q † non est idoneus testis sine sit salariatus sine non Quid de proseneta an sit idoneus testis in causa in qua fuit p seneta dic q si vtraq̃ pars vult est idoneus testis. secus amba bus partibus inuitis vel altera tñ ita dixit glo. in auc. de testi. in. §. pe. in ℣. phibere. t gl. in. c. fi. de testi. lib. vj. per Bal. t Saly. in. d. l. oibus t per Bar. in. d. l. deferre. t Are. hic. vide Bal. cõsi. ccxvj. videndũ est q cõmuniter isti prosenete sunt viles homunes t non admittuntur ad testificandũ nisi de consensu partium: secus in cõpositore amicabili fallit istud de proseneta fm Alex. in cõsi. xiij. in. j. vol. in crimine symonie t dato q nõ possit inuitus compelli ad testificandum nisi vtraq̃ parte volente q̃d si sponte deposuit ad instantiam vnius partis. vide ibi. vid. ale xã. con. cxxx. in. ij. vo. vbi dixit q nõ est idone⁹ testis t si nullum receperit salarium Alex. cõsi. cl. in. j. vol. t consi. cliij. eo. volu. t

50 ibi. seq. t Bar. cõsi. clxxxvj. † An tutor sit idoneus testis p pupillo vide Bar. in. l. qui testamẽto in prin. ff. eo. t ibi quid si tutor constituit actorem an in causa pro actore agitanda possit testificari t vide per Bar. consi. ccccxx. proposita qõ. an cedens possit testificari pro cessionario dic vt per Alexã. con. xiij. in. j. vol. vbi concludit q non etiam si cedentis nihil interest. Subsequenter quero an pauper ex eo q pauper repellatur a testimonio. dic q nõ Alex. cõsi. lxv. in. j. vol. t de hoc an pauper in ciuilibus t criminalibus admittatur ad testificandum vide Alexã. cõsi. xv. in. iij. vo. t q non repellatur si sit honeste vite. vide eundem Alex. cõsi. cxlix. in. v. vol. t etiam vide Are. consi. xiij. t ego dixi in. l. si constante. ff. solu. matri. vide Roma. consi. ccclxxxij. quoad primum quod repellitur a testimonio quando concur-

51 rit alia qualitas fidei minime. C Dubium modo an ex eo † q testis fuit instructus dicat suspectus vide Bal. in. l. data opera in. xj. col. C. qui accu. non possunt vbi dicit quod si testis interrogatus an fuerit instructus. t an promiserit certum deponere: respondet q sic subdit tamen q veritas ita se habet valet eius dictum. facit quod voluit Lanfranc. in repe. c. quoniaz cõtra falsam in ℣. testium depositiones de testibus vbi dicit q licitum est instruere testes vt congrua ratione deponant ita qõ concordent. licet non sit licitum vt sic deponant. t Mod. in. d.

52 l. admonendi. in. xxv. carta. Quero an nauta † possit testificari in causa dñi: vide Bal. con. ccclxxxvj. punctus est in. ij. vo. q

53 non. Ultimo quero quid de † teste qui habet similem causam: an possit testificari in alia simili. vide Alex. consi. cvij. in. j. volu. vbi concludit q sic. t vide eundem consi. xlij. in. ij. vol. vide que dixi in. l. Julianus. ff. de iud. vide Areti. consi. lxxxij. Sed quero an criminosus possit esse testis. vide Alex. consi. cxlix. t consi. sequẽ. in. v. vo. t ibi an periuro credatur vide Alex. consi. clij. in. v. vol. t ibi an ad hoc vt criminoso nõ credatur sit necesse q fuerit condemnatus t dicitur q non. quod limita de iure canoni. nisi fuerit emẽdatus: vt ibi. et ista pro nunc sufficiant. Seq̃tur. §. sed neq̃ heres.

1 ☞ Heres non potestes esse testis in testamento: in quo est institutus.

2 Pater in cuius potestate est heres non est idoneus testis in testamento t nu. 6.

3 Filius existens in potestate heredis non est idoneus testis.

4 Monachus an possit esse testis in testamento in quo monasterium fuit institutum heres.

5 Leges correcte non sunt in corpore iuris describende.

Sed neq̃ heres. Heres t in ei⁹ potestate existens t ille in cuius potestate est heres t fratres heredis in eadem potestate existẽtes nõ possunt esse testes in testamento sublata differentia iuris antiqui quod prohibebat emptorem familie. i. hereditatis qui obtenebat

tinebat vicē heredis ⁊ in eius ptāte exīstētes esse testes in testamēto ⁊ ipsum hr̄dē ⁊ ei per ptātē cōiunctos permittebat. h. d. fm Jo. de pla. vsq; ad. §. legatarijs. Mo. primo ex isto tex. fz
1 d. Christo. ⁊ Aret. q; †heres nō pōt esse testis in testō in quo est instituꝰ ⁊ merito q; dicer̄ esse testis in cā ꝓpria ergo. l. oi
2 bus. C. de testi. ⁊ nullus idoneꝰ. ff. de testi. Jtē ⁊nec †pater i cuius potestate est heres est idoneus testis in testō ⁊ etiam merito q; etiā ipse vider̄ testificari in cā ꝓpria cū iure isto quicquid querebat filius q̄rebat patri. l. placet. ff. de acq̄. here. l. j. ff. de coniungen. cum emācipato liberis. vnde merito pr̄ semp diceret q; filius fuit institutus vel q; testm̄ fuit solenne: q; sciebat q; oia q̄ queruntur filio sibi acquirunt ⁊ quodammodo in consequētiam dicit testari in cā ꝓpria: ⁊ ꝓterea eius dictum dz
3 reprobari. Jtē etiā †filius exīstens in potestate heredis non est idoneus testis q; ēt ipse vider̄ testari i cā ꝓpria q; semper diceret q; pater eius fuit institutus cū ea q̄ sunt patris dicant̄ consequenter ipsius filij. l. in suis. ff. de lib. ⁊ post. facit qō dixit gl. in. l. vbi dixit quod extimū patris dicit extimū filij. Et eodem modo frater heredis exīstentes ambo in potestate eiusdem patris non est idoneus testis quia etiam ipse semper diceret q; frater eius fuit institutus q; scit q; illa bona acquirūtur patri dicta. l. placet ⁊ per ꝓñs etiā sibi cum vt supra dictum sit: bona patris dicant̄ bona filij. d. l. in suis. ⁊ sic q; in consequētiā testificant̄ in causa ꝓpria merito sunt repellendi: ⁊ ista fuit ꝓprie intentio gl. hic super verbo adhiberi fm Jo. de pal. hic. ⁊ in ea dicetur. ⁊ ista inducuntur per Aret. hic ad questionē. An
4 †monachus possit esse testis in testamento in quo monasteriū fuit institutum heres ⁊ videtur dicendū q; non quēadmodum dicimus hic q; pater non potest esse testis in testō in quo filius instituitur: q; quodāmodo dicit testificari in causa ꝓpria: q; quicquid acq̄rit filius acquirit patri. ⁊ sic in consequentiam dicitur testificari in causa ꝓpria merito repellit̄. d. l. in omnibꝰ ita videtur dicendū in monacho q; ipse semper diceret qō monasterium fuit institutum q; ipse debet alimētari ex bonis monasterij ⁊ quanto habundantiores habet fructus monasteriū tanto melius alimentabitur ⁊ gaudere poterit: vnde tanquam ipse consequenter expectet de hoc cōmodū non erit idoneus testis. d. l. omnibus. ⁊ supra dictum fuit. Secūdo q; illi nō sunt idonei testes quibus imperari potest. l. idonei testes non videntur. ff. de testi. sed Abbas potest imperare ipsis monachis ergo sequit̄ q; ipsos producere non poterit in fauorem monasterij. Jn contrarium tamen facit q; quod est vniuersitatis non est singulorum. l. incautum. §. vniuersitatis. ff. de rerum diuisio. §. vniuersitatis. s̄. eo. ⁊ l. sed si hac. §. qui manumittatur. cū vul. ff. de in ius vocā. cum ergo istud veniat acquirendum ipsi mōasterio tanq̄ non sit cā ꝓpria ipsorum monachorum debemus dicere qō sint idonei testes. Unde circa hoc sic dicas post bar to. in. d. §. vniuersitatis quod aut ex tali negotio super quo ipsi monachi volunt testificari habet resultare commodū ipsi ecclesie in communi ⁊ non in particulari singulis monachis. vt puta q; fuit institutum monasteriū vt ex bonis hereditarijs debeat ornare ⁊ fabricare ecclesiam ⁊ tunc isto casu q; ex hoc non resultat cōmodum nisi ipsi ecclesie in cōmuni poterunt monachi testificari tanq̄ non testificentur in causa ꝓpria sed vniuersitatis. d. §. vniuersitatis cum vul. Aut vero ex tali negotio hz resultare commodum ipsi ecclesie in cōi ⁊ ipsis monachis in particulari vt q; fuit institutum monasterium vt ex bonis hereditarijs haberet facere vnam tunicam singulis monachis omni anno ⁊ tunc non poterunt testificari tanq̄ testificent̄ in cā ꝓpria ex quo ipsi ex hoc habent cōmodum consequi in particulari. ⁊ ita dixit Bar. in. d. §. vniuersitatis. ⁊ idem etiam in collegio an si aliquid fuerit relictuz collegio singuli de collegio possunt testificari i hac cā de quo vide etiā ibi per Bar. ⁊ per doc. in. c. insuper de testi. per gl. in. l. idonei. ff. de testi. in. c. super prudentia. xliij. q. ij. per doc. in. d. §. qui manumit. ⁊ in. d. l. oibus. C. de testib. ⁊ Aret. hic. Secundo no. ex isto tex. in fi. secūdū dām
5 Christo. †q; leges correcte non sunt in corpore iuris describē de pro hoc adduco qō pulchre dixit Bar. ⁊ Bal. in auf. cassa ⁊ irrita. C. de sac. sanc. ec. vbi dixit Bar. tu habes qō statuentes cōtra libertatē ecclesie puniunt̄ penis de quibus in. c. nouerint de senten. excō. ⁊ in. d. auf. cassa. modo dicit ipse pone statuētes statuerunt aliq̄d cōtra libertatē ecclesiasticam postmodum in fi. voluminis statutoz apponūt hāc clausulā: qō si qua statuta sint in. d. volumine q̄ sint cōtra libertatem ecclesiasticā illa cassant ⁊ irritant ipso iure an ꝓtalē clausulā ipsi sint liberati a dictis penis ⁊ dicit ibi singulariter q; nō q; dicta statuta nō solū sufficit cassare ⁊ irritare verbo. sed etiam debēt de volumie statutoz aboleri ⁊ cancellari vt probat. d. tex. in. d. auf. cassa ibi ⁊ ca decapitulari qō dixit est tenēdū mēti. ad multa q; semel vidit de facto pisis ⁊ ipsum sequit̄ Pe. in. c. cano. statuta in. lxxxiij. col. in fi. ℣. postremo. q; statutarijs scriptoribꝰ. ꝓ hoc etiam adduco q; in simili dixit bar. in. l. sub prętextu. ff. de col. illi. als de extra. cri. vbi dixit q; potestas loci pōt inq̄rere statuta istaz societatum si cōtineāt aliq̄d cōtra religionē vel ꝺ rē publicam: ⁊ de isto dicto fecit festum Bal. in. l. j. C. de mono. ⁊ in. c. j. §. hec aūt sacra de pace in. firmā. ꝓ mo. in. c. inq̄rendum de pec. cle. Et ista inducebātur ꝓ Bar. in. d. auf. cassa qō q̄ñ aliqs hz instrm cōtra te ⁊ tu soluisti. ⁊ ipse fecerit tibi instrm q̄tatiōis qō etiaz poteris petere vt illud instrumetum lacer̄ ⁊ de originali cassetur q; vt vides hic nō solū sufficit. l. abrogare ⁊ cassare ℣bo. fz ēt dz abrogari a libris i q̄b⁹ posita ē: ita nō sufficit verbo liberare debitorē. fz instrz dz lacerari ⁊ decapitulari facit tex. in. l. disso late. C. de con. sine cā ⁊ in. l. sicut data. ff. de lib. cā. in fi. Jntro
6 gl. in ℣. adhiberi. q; prima gl. nihil habet gl. querit que †est rō q; nec; pater heredis nec; heres nec; filius hr̄dis sunt idonei in testō testes gl. soluit q; etiam ad eos. s. patrē heredis ⁊ filioz ⁊ fratres heredis dicit̄ spectare huius rei cōmodū ⁊ damnum q; declara: vt dixi in tex. Et iō tanq̄ testificent̄ in cā ꝓpria non sunt idonei testes. d. l. in oibus. ⁊ iō dixit tex. q̄ est per potestatē cōtingunt q; ad eos dicit̄ spectare vere cōmodū ⁊ incōmodū cū vt. §. dictū est quicq̄d acquirat filius in potestate exīstēs acquirat patri ⁊c. ita dicit gl. tua. Aduerte q; rō istius gl. videtur esse vera fm Aret. hic fm ista iura antiqua fm que omnia q̄ acquirebat filius acquirebat patri. d. l. placet cū vul. Sed fm iura noua fm q̄ fili⁹ nō acq̄rit oia patri sed tm̄ quo ad vsumfructum an ꝓcedat iste tex. videt̄ dicendū q; fic q; in casu isto pater non dicit̄ tractare de omni cōmodo ⁊ incōmodo cū omnia sibi non querant̄ nihilominus dicas q; indistincte oio poterit esse testis. d. l. parentes ⁊ supra dictum fuit in. §. prece. Jn glo. in ℣. agi q̄rit gl. quare non dixit geri sicut dixit agi gl. soluit: q; verbum agere est verbum generale cōueniēs tā vltime voluntati q; contractui. sed verbū gero est spāle ad ipsos cōtractus l. verba gesserunt ⁊ iō si dixisset oē negotium geri inter heredē testatorē male loquutus fuisset cum verbum gerit non pertiet ad vltimas voluntates sed contractus alie glosse non indigent declaratione.

1 ☞ Legari potest testi in testamento adhibito.
2 Legatarius est idoneus testis in testō ⁊ nu. 6.
3 Snia lata super principali non nocet super incidenti.
4 Fideicōmissarius potest esse testis in testamento.
5 Executoz testamenti an sit idoneus testis in testamento.
7 Testamentum si non valet: non valet legatum.
8 Socius an possit esse testis in causa socij ⁊ nu. 10.
9 Legatarius vn⁹ an possit ferre testimoniū alteri collegatario.
11 Mulieri dicenti aliquem secum se vi immiscuisse an credatur.
12 Socius criminis testificatur contra consocium quando agit̄ de crimine ciuiliter.
13 Confessus crimen an ⁊ quando possit interrogare de cōsocijs
14 Fideiussoz an sit testis idoneus in causa sui principalis.
15 Usurarium ꝓbare volens aliquē esse an sufficiat ꝓbare per testes qui dicant se recepisse pecunias sub vsuris ab ipso.

Legatarijs autem. Legatarius ⁊ fideicommissarius singularis potest esse testis in testamento in quo est sibi relictum legatuz vel fideicōmissum. Jtem hij qui in eoz̄ potestate sunt vel illi i quorum ipsi potestate sunt. h. d. Mo. primo q; potest †legari testi in testamēto adhibito concordat tex. in. l. qui testamēto. ff. e. in princ. Alex. consi. clxxvij. in. ij. vo. Are. con. lxxxij. dixit q; oio
1 legatarius non erat integer testis ꝓ testamento. secus tamen est in scribente testamentum q; sibi legari non potest immo si sibi legatū ascripsit incidit in penam quasi falsi. l. fi. C. de his q̄ si. ascri. ⁊ ibi per Saly. ⁊ alios de quo etiam dicas vt ꝓdicto. in. d. l. dictantibus in gl. ⁊ Aret. hic. Secundo nota ex isto
2 tex. q; †legatarius est idoneus testis in testamento vt hic. ⁊. d. l. qui testamēto. ratio est quia videtur principaliter testificari i fauorem ipsius heredis ⁊ dato q; consequer̄ ipse ex hoc cōmodum cum constituto de validitate testamenti ipse possit petere legatum suum quod als non posset tm̄ hoc ei contigit cōsequēter ⁊ non principaliter ⁊ ideo in hoc debet attendi. attendit̄ em̄ quod principaliter agitur ⁊ non quod in consequentiam venit. l. rogasti. ff. si cer. pe. l. si quis nec cām eo. ti. l. j. ff. de autho. tuto. ⁊ ideo sing. dixit Bal. in. l. j. §. huius studij. ff. de inst. ⁊ iur. qō si legatarius productus in testez per heredes ad validitatem testamenti interrogatus an sua interfit ⁊ ipse iurauerit sua nō interesse non dicitur periurus: q; principaliter nō agit̄ de suo cōmodo sed heredis ⁊ istud dictum retulit ⁊ sequutus fuit dñs

meus in.d.l si quis nec causaꝫ et ita.d.Christopho.hic.De hoc
aũt q̃ multa cõcedũtur in consequentiã que pr̃incipaliter non
cõcedũtur vi.Mod.in.d.c.cũ sup abbatia in fi.vbi multa pul
cra adducunt facit q̃ dixit Angel.in.l. armatos.ff. devia publ.
vbi dicit statuto pusij caueꝫ q̃ si q̃s offenderit aliquẽ cũ armis
vel cũ re aliqua apta ad nocẽdũ si sanguis exiuerit puniaꝫ tãta
pena q̃ debet intelligi qñ q̃s percussit aliũ cũ re de sui natura
pr̃incipaliter ordinata ad nocendũ ideo nõ cõpr̃ehẽdit illũ qui
percussit aliquẽ cũ amphora plena vino vel cũ vase terreo seu cũ
sticho qõ habebat in manu ita referũt moderni in trac.cardi.
in vlt.q. facit qõ di.Bar.in.l.nulla.C.de delato.lib.x.q̃ si statu
to caueꝫ q̃ occidẽs bãnitũ lucreꝫ.c.nõ habebit locũ in occidẽ
te bannitũ ad sui defensionẽ qz pr̃incipaliter illud fecit in fauo
rem suũ nõ reipub. vt in.l.apud iul.ff.ad tre. vide ad hoc Alex.
3 consi.j.in.iij.vol.z in cõsi.viij.in.iij.vol.facit qõ dicim⁹ † senten
tia lata super pr̃incipali nõ nocet sup incidẽti.Paul.cõs.cxcvj.
pro hoc q̃ ille ad quẽ cõsequẽter lucrũ peruenit possit testifica
ri vide plura per Alex.in cõsi.lxxviij.in pmo vol.z in cõsi.clxxij.
4 in.ij.vo.vbi allegat duo bona dicta.¶Tertio no.† ex isto tex.
ibi fideicõ.q̃ fideicõmissari⁹ põt esse testis in testõ in quo est si
bi datũ fideicõmissuꝫ q̃ intelligeverũ fm oẽs hic in fideicõmis
sario particulari secus vero in fideicõmissario vniuersali qz ipse
no erit idone⁹ testis i testõ.¶Ratio est qz ipse habeꝫ loco he
redis.l.j.§.si heres z.l.restituta.ff.ad trebe.¶Ñ sicut heres
non est idoneus testis in testõ vt.ſ.proximo.§.ita nec iste erit.
5 ¶Quid aũt in † executore testamẽti an sit idone⁹ testis in te
stamẽto z dicas q̃ aut iste est mer⁹ z purus executor nullũ co
modũ sentiẽs z dicendũ est q̃ sic aut vero nõ est nudus minister
iuxta not.l.si q̃s titio.ff.de lega.ij.z in.l.alio vbi per Bart.j.de
alimẽ.z cibariis leg.z tũc dic vt dicã.j. in legatariis et ita dixit
Bar.in.d.l.q̃ testõ z Are.hic in vlti.col.vi.Bal.cõsi.ccccxxj.q̃
executores testamenti nõ sunt idonei testes in testõ.¶Capio
glo.primã pro cui⁹ expeditiõe argumẽ.ſ. istũ tex. hoc modo dr
hic legatariis aũt z fideicõmissariis z sic tex.videꝫ parificare le
gatarios z fideicõmissarios sed certe istud videꝫ esse falsuꝫ qz
immo legatarij z fideicõ.nõ equiparanꝫ immo ĩter eos magna
est discrepãtia z differẽtia vt est casus in.§.pterea.j.de fideicõ.
here.ergo solut gl.illud qõ dr hic q̃ equiparanꝫ legatarij z fi
deicõmissarij ꝓcedit de iure nouo fm qõ ius nõ discrepãt lega
tarij a fideicõmissariis.§.sed nõvsq̃.j.de leg.l.j. tex.aũt
in.d.§.pterea loq̃tur fm ius antiquũ fz qõ ius bñ discrepabãt
legatarij a fideicõ.¶Capio aliã gl.in ꝟ si.nõ iuris gl.querit qz
tex.dicit q̃ legatari⁹ nõ est successor iuris in q̃ ergo erit succes
sor gl.dicit in re legata quã rẽ aq̃rit sine aliquo onere.nã legata
rius bz legatũ sibi pr̃ecipuũ nec teneꝫ ad aliqõ on⁹.l.si heredi
tatẽ.ff.mãdati.¶Ita dicit gl.ad quã aduerte qz lz gl.vellit q̃
legatari⁹ nõ sit successor iuris sed rei intelligas fm.d.Cristo.z
Aret.vt ipsi dicũt sup tex.ſ.vniuersalis nã legatari⁹ nõ succedit
in vniversuꝫ ius defuncti sed ipse heres vt.l. nihil aliud est here
ditas.ff.de reg.iuris z.l.hereditas.ff.de ꝟb.sign.¶Tamẽ ipse
legatari⁹ dicit esse successor iuris respectu sue rei sibi legate et
q̃tum ad ipsum dicit esse heres casus sing.fm oẽs hic in.l.in tẽ
pus.ff.de vsuca.¶Capio aliã gl.super ꝟbo cõstitutione dicit
hic imperator q̃ ipse cõcessit per suas cõstitutiones vt legata
rius z fideicõmissari⁹ possit esse testis in testõ sed istud videꝫ eẽ
falsum cũ nullibi cõstitutiões ipsas reperiam⁹ in.ffor volumini
bus vel.C.vel auf.¶Ñ glo.dicit q̃ ista cõstitutio q̃ cauebaꝫ
q̃ fideicõmissari⁹ z legatari⁹ esset idone⁹ testis i testõ erat gre
ca ꝟstitutio vñ nõ est mirũ si nõ reperit in libris.ff.Vel dicit gl.
q̃ immo ista cõstitutio est in.l.q̃ testõ in pr̃in.ff.eo. vbi hoc sta
tuitur.Nec ob.dicit gl.q̃ illa nõ est cõstitutio Justiniani:sed est
lex iurisconsulti vt ibi pz qz dicit glo. q̃ satis põt dici Justiniani
ex quo legẽ illã approbauit vñ ꝓpter approbationẽ illa cõsti
tutio seu lex dicit effectu Justiniani.l.ũ.C.deve.iu.enun.ibi oia
nostra facim⁹ quib⁹ auctoritatẽ nostrã impartimur tamẽ gl.di
cit q̃ ista solutio nõ est bona z q̃ prima est verior.¶Vel tertio
nos possem⁹ dicere q̃ istud fuit cautũ in quibusdã cõstitutioni
bus quas nõ habem⁹ z ita dixit glos.in.l. admonẽdi. ff.de iure
iur.z glo.j.de literarũ ob.in. ꝟsi.cõstitutiõib⁹ z in multis aliis
qua per te legendo videbis.¶In glo.inversi.in potestate ad
6 uerte ad hanc glo.nã text.iste dicit q̃ quẽadmodũ ipse † lega
tarius potest esse testis in testamẽto ita z ei⁹ filij in patre existẽ
tes.Et sic videꝫ velle iste tex.q̃ in casibus in quib⁹ quis admit
titur in testẽ in testamento eodẽ modo potest admitti eius fili⁹
et pater nisi alia ratione prohibeatur z probat etiã text.in.l.pa
ter.ff.de testib.Modo isto stante dicit glo.dicas idẽ in tabel
lione quia in eo testamẽto in quo erit tabellio in eodẽ testamẽ
to poterunt esse testes filius ipsius tabellionis existens in eius
pr̃ate z pater ipsius tabellionis.Ratio est prout videꝫ sentire
gloss.quia tabellio computatur in numero testium.l.domicius
Labeo.ff.de testamen.sed vbi admittitur quis in testem testa
mento admittitur eius filius z pater vt supra dictum fuit.ergo
idem erit dicendum in tabellione z ita istam glo.declarat Joã.
de pla.hic.¶Capio aliã glo.super verbo dam⁹ pro huius gl.
expeditione arg.õ istũ tex.hoc modo dicit hic in text.q̃ legata
rius est idoneus testis in testõ sed istud nõ videtur posse proce
dere cũ omnib⁹ sit interdictũ testimoniũ in re propria vt.l.om
nibus.C.de testi.sed si dicerem⁹ legatariũ idoneũ testẽ in testa
mento diceremus ipsum esse testẽ in causa propria qz ex quo di
cimus ipsum esse testẽ in causa testamẽti ipsum dicim⁹ esse testẽ
7 in cã ꝓpria cũ causa sui legati pendeat a testamẽto † nã si testa
mentum nõ valet nõ valet legatũ.l.si nemo de testa.tu.z.l.si ne
mo.ff.de reg.iur.cũ vul.Ñ ex quo dicimus istũ legatariũ esse
testẽ in causa testamẽti z super validitate ipsius testamẽti ipsuꝫ
dicim⁹ esse testẽ super validitate sui legati quod videꝫ nõ posse
procedere.d.l.omnib⁹.¶Propter hoc est facta glo. nostra q̃
dicit q̃ illud quod dicit hic q̃ legatari⁹ est idoneus testis in te
stamẽto intelligitur qñ agitur inter heredẽ scriptũ z aliũ de vi
ribus testamẽti quo casu legatari⁹ est idone⁹ testis qz nõ agit
de causa sua sed heredis nõ aũt erit idoneus testis cũ agitur de
suo proprio legato ita dicit gl.tua.Sz certe hec so.gl.nõ videꝫ
bona z ipsam reprehendit Bald.vt refert.d.Christo.hic.in.d.l.q̃
testamẽto.naz inq̃tũ tu dicis q̃ qñ causa vertitur inter heredẽ
scriptũ z aliũ q̃ ipse legatari⁹ potest testificari in causa testamẽ
ti eo qz in casu isto legatari⁹ nõ dicit testificari in causa propria
sed ipsius heredis nã istud est falsum qz immo semp videtur te
stificari in causa propria nã ipse nõ potest testificari pro herede
scripto quinetiã testificetur implicite z cõsequẽter pro suo lega
to.nã ex quo deponit testamẽtũ validũ fuisse validãtur etiã sua
legata sibi facta cũ legata nõ valeãt nisi valeat testamentũ.l.eã
q̃.C.de fideicõ.cũ vul.cũ ergo dicis ipsum legatariũ admitten
dum super validitate testamẽti statim dicis eũ admitti pro suo
legato ergo seq̃tur q̃ tanq̃ semper legatarius testificetur in cã
propria nõ erit idone⁹ testis z sic remanemus in ꝟio.d.l.oĩb⁹.
Et pro hoc facit fm.d.meũ glo.in.d.l.omnib⁹ que voluit q̃ siue
principaliter siue cõsequẽter tracteꝫ de cõmodo testis non est
idoneus testis in illa causa sed ita est in casu nostro qz si dicim⁹
istũ legatariũ posse deponere super validitate testamẽti certũ
est semp istũ dicturũ q̃ valuit testamentũ ad hoc vt ipse legatũ
suũ habeat qõ alias habere nõ posset nisi pri⁹ cõstaret testamẽ
tum valere:vnde cũ ipse semp cõmodũ ex hoc sentiat cõsequen
ter debem⁹ dicere ipsum legatariũ nõ esse idoneũ in testamẽto
etiã super validitate testamenti testẽ.¶Itẽ cõtra hãc so.facit
fm Bar.ĩ.d.l.qui testamẽto qz si intelligerem⁹ q̃ legatari⁹ non
posset testificari nisi in causa mota ipsius heredis z alterius de
modico inseruiret nobis tex.iste.nec vllum dubium haberet nã
cui dubiũ est q̃ ipse legatarius põt esse testis in cã heredis :ex
quo de suo cõmodo nõ tractaꝫ vñ nõ est dicẽdũ q̃ tex.iste istõ
voluerit.l.ancille.C.de furtis cum vulg.Unde tertia fuit sol. gl.
in.d.l.oĩbus.z in.l.si ita q̃s.ff.de reb.dub.z in.l.nullus.ff.de te
sti.qz legatarius non adhibetur vt testis an sit sibi legatũ vl nõ
qz tunc in cã propria adhibereꝫ qõ nõ est dicẽdũ.d.l.oĩbus.sed
interrogabit vniuersaliter de toto testamento quomodo testa
status fuerit defunctus z sic isto casu nõ dr testificari principali
ter in cã sui:sed ipsius testamẽti z isto casu erit idone⁹ testis. et
cum hac sol.videnꝫ ptrãsire cõiter oẽs fm.d.Christo. hic. Ex
qua habes no.fm ipsum qõ. d.l.oĩbus q̃ vbi quis testificatur
in cã ꝓpria directo nõ aũt p directũ vt est in casu nostro ꝓ quo
facit.d.l.j.de au.tuto.cum vulg.z que dicta fuerunt super text.
Alias etiã multas sol.traditas ad tex.nostrũ z.d.l.oĩbus dicvt
per Aret.hic latissime z Jmol.in.d.l.qui testõ qñ sunt fastidio
se non refero.Capio sequentẽ partẽ gl.z ꝓ huius intelligentia
premitte fm.d.Jas.qz in ea z in tex.nostro fit mentio de coniũ
cto quis dicatur coniunctus.de quo dicvt habeꝫ in.l.j. in fi.ff.
de vsuf.accre.z in.l.j C.de cad.to.§.antepe.z in.l.re coniuncti cũ
materia.ff.de leg.iij.z in.l.plane.§.si coniunctim.ff.de leg.j.z in
§.eadem.j.de leg.Nõ nunc querit gl.An socius possit esse te
8 stis in cã † socij.z q̃dã dicebat sumendo argu.ex isto tex.q̃ sic:
inquãtum vult q̃ vnus legatarius possit ferre testimoniuꝫ pro
alio collegatario sibi coniuncto vt pz hic ſin verbo z aliis perso
nis eis coniunctis.qz coniuncti dicuntur socij re ipsa societate
incidenti.l.cohiri.z ibi gl.ff.pro socio.z.l. vt sic pro socio.ff.eo.
z sic dicebant ipsi videꝫ esse in arg.tex.iste q̃ vnus socius possit
esse testis in causa socij.socius tamẽ societate incidenti non dici
tur vere socius z facta mentione de socijs non comprehẽdunꝫ ta
les socij.Alex.consi.xl.in.ij.vol.Aduerte q̃ quãdo duo insimul
eandem rememerunt presumiꝫ inter eos contracta societas ꝓ
illa vide Alex.consi.xxxviij.in.v.vol.sed gl.dicit q̃ tex. iste nul

lo modo

lo modo facit ad predictã.q.& tradidit duas sol.ad istum tex.
9 prima est solutio q̃ iste tex.non dixit q̃ † vnus legatarius pos sit ferre testimoniũ alteri collegatario sibi cõiuncto:sed bñ dicit q̃ ipsi legatarij possunt ferre testimoniũ in cã testamẽti qñ vertit qõ inter ipsum heredẽ & alium vt vidimus in ꝓxi.so.tradita hic per gl.non añt q̃ vnus legatarius alteri collegatario sibi coniuncto possit ferre testimonium & sic dicit gl.falsum est istud arg.q̃ assumunt isti dicentes q̃ vnus socius fert testimonium ꝓ alio cum socio. Vel secundo dicit glo.dato q̃ text. iste velit quodvnus legatarius possit ferre testimonium pro alio si bi coniuncto & sic vnus socius pro alio. Istud est spãle fauore testamẽti vt vnus socius admittatur pro alio in causa testamẽti & ꝑm istam solutionem dicit gl.erit bonum argumen.istorum qui dicñt q̃ socius admittit in cã socij: quia procedet in testamẽtis. Et sic gl.in hoc remanet q̃ vnus socius seu legatari⁹ possit esse testis pro consocio sibi coniuncto in cãm testamẽti. Sz gl.arguit contra hoc & q̃ immo etiã in cãm testamẽti nõ admittatur soci⁹ ꝓ socio etiã hoc modo adducit casum in.l.quoniam in fi.C.de testa.vbi dicit casus q̃ indist.socius ꝓ socio etiã in cã pecuniaria non est idoneus testis & sic vt dicẽdũ in casu nostro q̃ cum ista sit causa pecuniaria qõ vnus socius non erit idone⁹ testis ꝓ alio & sic vnus coniunctus ꝓ alio.gl.soluit qõ ille text⁹ non habet obstare q⁹ tex.ille non dz referri ad totã legẽ sed tñ ad ea q̃ in proximo prece.ꝛ si.erant dicta.hoc nam in principio illius legis dictũ erat q̃ est necessarium q̃ testes sint liberi & nõ serui postmodum subiungit q̃ socij seu participes criminis nõ debent admitti ad testificãdũ in cã correi criminis. postmodũ subiungit ille tex.qõ iudex debet aduertere vt ab illa parte a q̃ petunt produci testes ab illa parte debeãt solui expense ipsis testibus & subiungit postmodũ imperator in fine hec habeant locum in cã pecuniaria & sic dicit si volumus referre istam clausulam ad oia supradicta q̃ testes socij indistincte siue sumus in cã crimiali siue ciuili nõ sunt idonei testes in cã socij nã superi⁹ dictũ fuerat q̃ in criminalibus socius seu particeps crimis nõ est idone⁹ testis pro socio.postmodũ q̃ hec eadẽ habeant locũ in cã pecuniaria siue ciuili & sic videt velle ille tex.ita referẽdo: q̃ in omni cã testis socius non est idoneus ꝓ socio sed dicit gl. q̃ ille tex.nõ est referendus ad oia supradicta.sed tñ ad proxime pcedẽtia hoc modo.nã tex.ille dicit tria. primũ est quod testes debẽt esse liberi.scõz qõ correi & socij criminis nõ sunt idonei testes.tertium q̃ testes debent alimentari per ꝓducentem postea dicit.hec habeãt locũ in cã pecuniaria referã istã clausulam ad proxime precedẽtia videlicet vt testes debeant alimẽtari ab ea parte a qua producunt:siue simus in ciuilib⁹ seu criminalibus non ad aliud.c.qõ socius criminis non possit esse testis pro alio & habeant locum in causa pecuniaria & sic non obstat ille tex.Et sic gl.videt in hoc remanere vt socius in causa testamenti sit idoneus testis pro alio. Istud tamẽ põt limitare nisi lucrum haberet rediri ad ipsum consocium qui velit testificari pro consocio q̃m tunc ꝓ ipso nõ erit idoneus testis tãquã testificet in cã ꝓpria vt.ff.q̃m appel.sit.l.j.§.in ꝓpria & ita est declarata hec gl.intricata. Circa tñ istud † an socius possit eẽ testis in causa socij:dicas ꝑm Joan.de pla.hic aut loquimur i criminalib⁹ & socius ꝓ socio non admittit vt.d.l.q̃m. & vide q̃ pulchre per Sal.post alios in.l.fina.C.de accu.& qõ ibi dixi & alexan.consi.cxxxij.in.j.vol.in fi.qui tenet q̃ nõ.vide ẽt cũdẽ cõsi. lxix.in.ij.vo.vbi dixit qõ q̃n sumus in delictis que pricipaliter cõmittuntur ad cõmoduz committentis soci⁹ criminis admittit ad testificandũ.vide eundẽ consi.lxxxix.in.iij.vo.vide Aret. in consi.incerto inter consilia Alex.cxxvij.in.iiij.vol.qõ in furto socius criminis admittit ad testimonium contra socium & vide Alex.in cõsi.seq.in fi.vbi vult qõ etiã socius criminis in casu quo potest de consocio interrogari non faciet sufficiẽs indiciũ
11 ad torturã.Alex.cõsi.cxxvij.in.v.vo.qõ † non creditur mulieri quod talis se immiscuit secum.vide Aret.consi.lxj.qõ quando
12 agitur de † crimine ciuiliter socius criminis testificatur cõtra consociũ etiã quando agetur de furto.itez admittitur soci⁹ criminis contra consocium q̃m crimẽ ciuiliter probari non põt vide Paul.consi.cxvj.an credat mulieri dicenti se fuisse adultera tã cũ tali & q̃d de eo q̃ adulterũ associauit & ibi qõ non sunt integri testes & q̃ nõ faciũt ad torturã. Bal.con.lxxix.dicit qõ con
13 fessus † crimen non potest interrogari de consocijs nisi in certis casibus specialibus vt in crimine lese maiestatis. Artis magie & simul. Aut vero loquimur in ciuilibus & tunc aut isti erant socij omnium bonorum & non possunt cum omne lucrum & dãnũ sit cõmune & idem si sunt socij certe rei quia vnus non potest esse testis in re illa cum similiter cõmodum spectet ad eum:sec⁹ vero si cõmodũ nõ spectet ad eum vt si est factum legatũ mihi et tibi in testameto quo casu dicemur socij re ipsa societate incidenti vt fuit supra dictum & tunc si sit questio inter te collegatarium & heredẽ an sit tibi legatum potero testificari cum com
14 modum ad me nõ spectet. An autẽ † fideiussor sit idone⁹ testis in cã sui principalis:dic vt per Aret.hic & per Jmo.& ibi mod. in.l.sicut.§.fi.cum.l.seq.ff.de leg.j.vide Alex.cõsi.lxxviij.in.j.volu.vbi concludit q̃ sic:& vide eũdẽ tenẽtem contrariũ cõsi.cliij
15 in.v.vol. Itẽ si volo probare aliquẽ † vsurariũ & pbo per testes qui dicunt recepisse pecunias ab ipso sub vsuris an sint idonei testes dic vt per Aret.& Jmo.in.d.l.dictantibus & ibi Bald.& per Alexan.cõsi.lxxij.in.j.vo.& per Abb.cõsi.cxiij.tria in.ij.vo. vbi ad probandũz q̃ quis extorserit mihi vsuras sufficit probare q̃ erat consuetus extorquere a quib⁹ mutuabat.vide Paulum consi.clv.q̃ licet probatum sit quem fenerari ad quatuor denarios pro libra ex hoc non est probatum debitorez solvisse istos quatuor denarios pro libra. An autem ad probandũz qõ recipiebat tot fructus ex possessione admittantur coloni q̃ dicunt q̃ omni anno tñ solvebant vide Paul.consi.cxlj.q̃ non q⁹ ex hoc illis etiam resultat vtilitas.

1 ☞ Testamentum potest scribi in tabulis ligneis:& etiã in cartis de papiro seu bombice.

2 Carta si reperitur perforata & reperitur ibi bulla:bulla reputabitur falsa.

3 Notarius an possit scribere in cartis rasis.

4 Testñ põt scribi quacunq; lingua & q̃buscunq; verbis dũmodo ex illis appareat de mente testatoris.

5 Testñ non debet scribi per notas & signa inusitata.

6 Scripture diuerse nõ debent esse in eodẽ instr̃o: q⁹ talis diuersitas reddit instrumẽtum suspectum de falso.

7 Scripture plures siue plura exempla si cõficiant ex vno & eodem testõ:dicetur tñ vnum testamentum & nu.10. & 13.

8 Cõis vsus loquẽdi dat proprium significatum verbis.

9 Statuta sunt intelligenda ꝑm cõem vsum loquendi.

11 Testator qui de suo testõ plura exẽpla cõfecit si posteavnuz ex his interleuerit aut cãcellauerit:an propter hoc dicatur revocare voluntatem suam.

12 Instr̃a plura diuersorum testõrum a diuersis personis factorũ per eundẽ tabellionẽ cum eisdem testibus sigillis & subscriptionibus quare in vna & eadem carta fieri possunt.

14 Exemplari non credit nisi producatur originale.

15 Exemplar an sit eiusdẽ auctoritatis cuius & originale.

16 Dicta testium didicisse non dicitur quis licet viderit exẽplar si originale non viderit.

17 Tabellioni nõ creditur de eo de quo non est rogatus.

18 Scriptura archivi publici an faciat fidem sicut instrumentuz publicum.

19 Originale si nõ producatur: credetur exemplari reperto in camera cardinalis.

20 Camera cardinalis est fidelis sicut camera pape.

21 Exemplo exemplian credatur.

22 Exemplatio vbi est antiqua presumũtur omnia solẽniter facta Exemplum auctoritate iudicis exemplatum facit fidem:lz nõ producatur originale & hoc iudice sedente pro tribunali & parte citata.

23 In exemplatione an requiratur specialis citatio partis vel sufficiat generalis.

24 Duo dñi si sint eiusdem territorij si vnus delinquat non potest per alium puniri: nisi expectatio alterius iudicis esset periculũ allatura.

25 Exemplo creditur originali nõ producto q̃m notarius dicit se non habere aliud originale quam illud.

26 Registrum probat quando apud acta registratum fuit instrumentum predictum aduersario presente vel citato al's non.

27 Notarius si dicat vt apparet in tali instrumento a me viso & lecto an istud faciat fidẽ licet originale non producatur.

28 Protocolli productio an probet.

29 Tabellio sepius extrahens vnum instr̃m debet ponere in secũdo vel tertio instr̃o q̃ extrahit illud q⁹ forte primũ fuit perditum vel vetustate consumptum siue deletum.

30 Scriptura originaria si nõ reperitur in ꝓtocollo:sed in filza notarij an probet.

31 Instrumẽtum si non reperiatur in libro:sed in filza an ei credatur:& an possit peti authenticari.

32 Et quid si duo instrumẽta originaria reperiant vnum cancellatum aliud non:cui stabitur.

Nihil. Testñ põt in qualibet materia scribi & de vno & eodem testõ possunt confici plura instr̃a.h.d. vsq̃ ad.§.fi. ¶ No.primo ꝑm Jo.de pla.hic ibi tabulis q̃ † testamentũ põt scribi in tabulis & sic in ligno.concordat tex.in.l. j.ff.de bo.poss.in prin. Et idem etiã in cartis de papiro seu bõ

bice vt patet hic in verbo cartis. nā carte propie dicunt de papiro. vt. l. libroz. ff. de leg. iij. z ita declarat Bar. in. d. l. j. ff. de secun. tab. idē etiā dicas in carta edina vt patet hic in ver. mēbranis iuncta. d. l. librozum in prin. itē poterit scribi in quolibz alio corio aīalis vt est casus in. d. l. j. de sec. tab. item poterit scribi in lapide z in terra dūmodo possit postmodum testm̄ sigillari: z ita dixit Bar. in. d. l. j. post gl. de sec. tabu. item poterit scribi in carta rasa. l. certe. z ibi gl. ff. de secū. tab. z generaliter in qualibet materia vt est casus hic z in. l. qm̄ indignum. C. eo. z in. d. l j. ff. de secun. tab. Et per predicta inferē q instrm̄ publicum poterit scribi per notarium in ligno z in cartis de bōbice z alijs materijs: z ita dixit Bar. in. l. qui tabulas. ff. de fur. z in. d. l. j. ff. de secun. tab. z Buil. per illum tex. in. l. incommodato. §. si pugillares. ff. commo. z vide Bal. consi. xliij. quedam in. iij. vo. qō tamen singulariter limitat nisi certa carta in qua scribit notarius esset valde vilis immunda: q tunc scriptura redderē suspecta: ita signāter dixit Bal. post Buil. in. l. contractus in. vij. col. §. ſ. deinde q̄ro. alleg. gl. no. in auē. de trien. z semis. §. q sepe. in ſ. si. abiecta. nam dicebat Bal. ibi q si carta † reperiretur perfota z reperirē ibi bulla reputarē bulla falsa z non darē ei fides. z ita dicit obseruari in curia pape in literis ipsius Pape in quib' decet oēm mundiciā z ita referunt mod. in rep. Rub. de fide inst. † Itē etiā notarius poterit scribere in cartis rasis vt voluit gl. not. in. d. l. carte. z per oēs hic quod tamē intellige verum de iure sed de consuetudine istud non seruaē. nā dū creā tur tabelliones iurant se non confecturos instrā in cartis abrasis quod est bonum vt euitē suspitio falsitatis z ita dixit bart. in. d. l. carte z Jo. de Imo. in. c. j. de fide instru. z Ang. z Salyc. in. d. l. factum indignum. z oēs hic. z Mod. in. d. rep. An autez rasura vel cancellatio noceat dic vt habē in. l. fi. C. de edi. diui adri. vbi per gl. in ſ. prima figura. z in. l. si vnus. C. eo. vbi poēs z aliquid per Aret. hic. Itez etiā ex supra dictis infertur inquātum determinatum fuit q testm̄ potest scribi in lapidib' z marmore q litere antique in marmore vel in muro faciunt fidem de quo dic vt per Bar. in. l. monumētoz. C. de relig. z in. d. l. j. in fi. de secū. tab. z gl. in. l. in testō. ff. de cond. z demō. p Bar. z alios in. l. j. ff. si cer. pet. vbi habes etiā an credaē ipsis cronicis z aliquid per Aret. hic. Itē aduerte q † quemadmodū pōt testm̄ scribi in qualibet materia vt supra dictum fuit. ita etiam poterit conscribere testm̄ suum quacunq̄ lingua itaq̄ poterit scribere lingua greca latina seu Arabica z alijs linguis vt est casus in. l. hac consultissima. in fi. C. eo. facit quod habē in. l. decreta. ff. de re iud. z in. l. j. in fi. ff. de ver. ob. Item quibuscūq̄ verbis dummodo ex illis appareat de mente testantis. d. l. quoniam. C. eo. l. omne verbum. C. eodem. de leg. † non tm̄ poterit scribere testm̄ per notas z signa inusitata vt habetur in. l. sed cum patrono. §. notis. ff. de bo. poss. z in Authen. q sine. C. eo. sed per signa z notas vsitata: vt vnum. c. per centum z de alijs similibus bene poterit. l. quoties. §. j. ff. de here. instī. et ibi Bar. z idē etiā dicas in notario: quoniam non poterit scribere instrumentum per notas z signa inusitata seu ciferas vt per Bar. in. d. l. quoties. sed signis vsitatis sic. de quo etiam dic vt per omnes in. d. authen. q sine. facit tex. in. l. j. C. de eme. instī. co. debet etiam notarius cauere a periculosis abbreuiationibus que possent alterare sensum. ita dixit Spec. in tit de fide instr. §. postremo. ver si. item opponitur per moder. vbi supra. Subde etiam q notarius debet cauere in eodē instrumēto ne reperiatur diuersitas scripturarum vel manuuz. † nam talis diuersitas reddit instrumentum de falso suspectum casus est singul. z vnicus in auē. de trien. z semiss. §. qō z sepe. z Bal. dixit illum non esse alibi in. l. contractus. C. de fide instru. sed alium casum similem alle. Roma. sing. ccxlij. incip. an diuersi. ¶ Nota tertio ex isto tex. ibi. sed z † vnum quod de vno z eodem testamento conficiaē plures scripture seu plura exempla. tamen dicetur esse vnum testamentum tantum z non plures. ad idem tex. in. l. z vnum. ff. eodē vbi est casus omnino isti similis. Et ratio est quia testamētū dicitur quid intellectualevt patet ex diffinitione quia est iusta sententia voluntatis nostre. z ideo dato q de eodem testamento mille conficientur scripture tamen diceretur esse vna z eadē voluntas z per consequēs idem testamentum. sequi. Alex. consil. xlij. viso tenore in primo vol. z ideo inferebant hic docto. ad qōnem si statuto cauē quod de quolibet testamento vel instrumē to soluatur certa gabella: z de vno testamento vel instrumento sunt facte plures scripture: an debeat solui pro singulis scripturis gabella: an vero semel tm̄ vnde ipsi dicunt quod aut statutum ponitur pro quodam intellectuali z tunc non debet solui: nisi vna gabella exemplum dicit statutum quod de quolibet testamento soluatur tanta gabella: z isto casu si de vno testamento fierent mille scripture non deberet solui nisi vna gabella: q: dato quod sint plures scripture tamē non est nisi vnicum testm̄ seu vnica voluntas nostra. d. l. j. de testa. Aut vero statutum se refert ad testm̄ prout est quoddam corporale seu ad ipsaz scripturam testamenti vt puta quia statutū dicit q notari' de quo libet testamento scripto per eum debeat habere vnum florenū certe si isto casu de eodē testamento faciat mille copias debebit habere mille florenos q statutum refert se ad ipsaz scripturam testamenti prout est q̄d corporale z clarum est quod sunt plura corpora testamēti. ergo pluries debebit habere salariū z ita dixit Bart. in. l. j. in fin. ff. de testa. z cum ipso pertranseunt omnes hic. z pro hac decisione Bar. adducebat Areti. hic qō dixit Bar. in. l. libellorum. §. sed z si aliud. ff. de accu. z per Saly. in. l. si quis homicidij. C. de accus. ver. iusta predicta. pro hac autem opi. adduco quod in simili dixit dominus Alexand. per hanc doc. in. l. patris z filij. ff. de vul. z pup. in prin. ¶ Sed ego circa predicta de vno admiror. nam Bar. in. d. l. j. in fin. dixit q licet de propria significatione vocabuli testamentum dicaē q̄d intellectuale. vt patet ex diffinitione quia est iusta sententia voluntatis nostre z c. tm̄ fm̄ cōmunem vsum loquendi vulgarium ipsa scriptura appellatur testamentuz. postea dicit quod si statutum facit mentionem de testamento debet intelligi fm̄ quod est quoddā intellectuale z sic fm̄ propriam significationem: et ideo ipse dicebat quod si de quolibet testamento debeat solui gabella z mille fuerint facte scripture de eodem testamento q non soluetur nisi vna gabella cum non sit nisi vnum testamentū nisi vna sententia voluntatis nostre vt supra dictum fuit. nam si ipse fatetur quod fm̄ cōmunem vsum loquendi vulgariuz testamentum accipitur pro scriptura testamenti certe eodez modo debemus accipere in casu nostro cum statuta debeant interpretari fm̄ communem vsum vulgarium. l. liberoruz. §. quod tamē cassius. ff. de leg. iij. c. ex literis de spon. facit q dixit Jac. butr. in proe. ffoꝝ q in materia stricta recedimus a propria significatione verborum propter cōmunē vsum loquendi facit qō dixit ipse in auth. sacra pub. C. si aduersus vend. vbi dixit q † cōmunis vsus loquendi dat proprium significatum verbis. facit quod dixit Bar. in. l. j. C. de iura. calum. q † statuta sunt intelligenda fm̄ cōem vsum loquendi. facit quod pulchre dixit Bar to. in tit. de pace cōstan. §. sentētie. q omnis intellectus qui nō consonat auribus vulgi est extraneus allegat. d. c. ex literis: facit quod habē per glo. z alios in. l. stipulatio ista. §. hi quoq̄. ff. de ver. obl. z in. l. j. in fi. si cer. peta. cum ergo communis vsus loquendi vulgariū capiat testamentum pro scriptura testamēti sequitur q si statutum dicit quod pro quolibet testamēto soluatur gabella qō interpretabimur. i. pro qualibet scriptura testamēti z sic notarius pro qualibet copia debebit habere salariū suū vel solui gabella z ita in si. questione dixit Bar. in. d. §. ſz z alibi. ff. de accu. vnde ergo dicebat quod possz saluari doctrina Bar. quando statutum istud fuisset factuz a peritis quoniā isto casu statuta non debent interpretari fm̄ communem vsum vulgarium: sed ipsoꝝ peritoꝝ ita dixit Bald. in. l. j. de success. ecc. in. c. j. de successi. feud. per gl. in. l. quid si nepotes. ff. de testa. tu. z Bar. in. l. qui filiabus. ff. de testa. tu. z Imol. in. c. cum tibi extra eo. in fi. vbi voluerunt q licet statuta debeant interpretari fm̄ cōem vsum loquendi. tamen illud est verum; nisi esset condita a iurisperitis quoniam debent interpretari fm̄ morē peritoꝝ z non vulgarium. facit text. in. l. si dictum. ibi non vt vulgus opinatur. ff. de euic. de quo dic vt per dōm Alexā. in. d. §. hi quoq̄. vnde si statutum istud foret factum a iurisperito qō deberet intelligi fm̄ morē peritoꝝ. z sic verbum testamentū deberet capi pro quodam intellectuali vt fm̄ ppriam significationem capi debet. z ita procedat opi. Bar. autvero esset factū ab imperito z vulgari z tunc capiatur testamentuz pro scriptura testamēti fm̄ cōem vsum loquendi z sic isto casu de qualibet scriptura deberet solui gabella nec procederet doc. Barto. et sequatium. ¶ † No. tertio ex isto tex. fm̄. d. Christo. ex eisdez verbis q licet de eodem facto plura conficiantur instrumenta tm̄ pluralitas scripturarum non faciet censeri pluralitatem factoꝝ ita probatur hic q licet eodem testamento conficiaē plures scripture tm̄ dicetur vnum testamentum et non plura: vt hic z. d. l. vnum. et ideo dicebat Bald. in. l. vnum q̄ sequitur hic. d. Christo. q si notarius plura confecerit instrumenta falsa de eodem facto non tamen dicetur nisi semel falsum cōmisisse q intellectualiter non est nisi vnum maleficium z vna causa sicut hic non dicitur nisi vnum testamentuz licet de eo plures cōficiantur scripture z idem etiam dicebat esse in teste q si vnus z idē testis pluries sup eodē articulo falso fuerit testificatus q tā tum semel dicē falsarius. Qō tamen intellige verum fm̄ Imolam in. d. l. vnum. nisi ex reiteratione scripture false. vel dicti fit sequutum nouum preiudicium: quia tunc propter pluralitatem

offense

offense pluries pena falsi punietur arg.l.nunq̃ plura de priuatis delictis et ita ipse dicit. Quarto not. ex isto tex. qõ de eodẽ testamẽto possunt confisci plures scripture vt hic ꝛ d.l. vnum sed quid si testator qui plura confecit testamenta de suo testamento postmodum vnum ex his interleuerit aut cancellauerit an pro hoc dicatur reuocare voluntatem suam ꝛ dicas singulariter quod non in dubio nisi apertissime declarauerit voluntatem suam iste est casus singu. scõm. d. Cristo. hic in.l.fi.ff. de his
12 que in testamen. delentur. Sz † nũquid in vna ꝛ eadem carta possint confisci plura instrumenta diuersoꝝ testamentorum a diuersis personis factorum per eundem tabellionem cum eisdez testibus sigillis ꝛ subscriptionibus et dicas quod sic ita dixit d. Cristo. hic post beatum in. d.l. vnum. Quinto nota ex isto tex. ibi q̃ interdum necessarium q̃ qñq̃ esse necesse vt de vno ꝛ eodem testamẽto conficiantur plures scripture seu codices vt puta quando testator vult nauigare ad partes remotas ꝛ vult ferre secum vnam copiam testamẽti ꝛ aliã domi dimittere imo dicebat Bal. in. d.l. vnum q̃ si aliquis erat procurator alicuiꝰ prelati ꝛ fuerit missus per prelatum ad curiam Romanã pro q̃busdam expediendis q̃ cogeꝭ idez notarius facere aliud instrumentum procurationis et illud ad ipsum mittere. sicut hic quã do testator vult peregre proficisci si vult dimitte vnam copiaz sue voluntatis hic ꝛ aliam secum ferre habet necesse facere plures scripturas sue voluntatis: ita etiaz notarius qñ est necesse q̃ procurator de cuius procuratione fuit rogatus vadat ad partes longinquas cogeꝭ facere sibi nouum instrumentum ꝑcurationis q̃ secum possit ferre. ¶ Sexto ꝛ vltimo no. ex isto text. in fi. fz Aret. hic propter alias innumerabiles causas ꝛc. qõ in multis periculoz est homini concordat tex. ꝑm gl. hic in. §. si igitur ibi multe. neq̃ sunt dñm anxietates innumerose ꝛ repẽtine mortes facit tex. in.l.j. ibi siquidẽ fortuitas causas ꝛ casus humanos. C. de his qui ante aper. tab. facit tex. in.l.j.ff. de condi. ꝛ demon. vbi nihil certius morte ꝛ nihil incertius hora eius: ꝑ hoc etiam allegabat Are. hic qõ dixit apostol. periculum in mari periculum in terra ꝛc. Et ista sunt que veniunt dicenda super tex. mõ nunc deuenio ad gl. Et capio gl. super verbo imminet q: alie glo. nihil habent. ꝛ primo glo. inquantum tex. iste dicit: q̃ varie et innumerabiles cause imminent humanis necessitatibus alleg. tex. concordantem in auf. de consan. ꝛ vterinis fratribus. in. §. si igitur. de quo dictum fuit super tex. postmodum gl. querit q: tex. dicit q̃ plura exemplia seu codices possunt fieri de eodẽ testõ † an credaꝭ istis exẽplis etiã si nõ ꝓducaꝭ ipm
13 authẽticũ: idem ipsum primũ testm̃ a quo fuerũt exemplati isti codices seu exempla. ꝛ glo. primo rñdet q̃ nõ per regulã generalem de qua in auf. vt sponsa. largitas. §. insuper. ꝛ ff. de fide instru. quicũq̃. et in auf. siquis in aliquo documẽto. C. de edendo
14 in quib⁹ locis est regula generalis † q̃ non crediꝭ exẽplo: nisi ꝓducaꝭ originale seu authẽticum. ita etiam est dicendũ in ꝓposito q̃ non credaꝭ istis codicib⁹ seu exemplis nisi ꝓducatur ipsum primum testamentum authenticum a quo fuerunt extracta ista exempla. sed postmodum glo. j. determinat contrariuz q: ista exempla non proprie dicuntur exempla. sed magis omnia esse originalia ꝛ principalia. ꝛ ideo oibus istis crediꝭ tãq̃ authenticis ꝛ originalib⁹. ꝛ ita resident gl. ꝛ ita etiã dixit glo. in d.l. ꝛ vnum. ꝛ istas gl. inducebat Bal. ꝛ post eũ Jm. in. d.l. vnũ ad questionẽ q̃ si notariꝰ dicat hoc est quoddã exẽplũ sumptũ manu mea de meo originali. ꝛ ei obijciaꝭ q̃ nõ faciat fidẽ: dato q̃ sit in forma publica q: nõ crediaꝭ exemplo nisi ꝓducaꝭ originale. d. auf. si quis in aliquo documento cum vulg. q̃ nihilominus hac exceptione nõ obstante faciet fidẽ etiã si nõ ꝓducatur originale q: oia ista exempla ex quo sunt cõfecta manu eiusdẽ notarij dicunꝭ oia originalia ꝛ oib⁹ est credẽdũ tãq̃ authẽticis. vt hic per gl. que voluit q̃ ex quo per manum eiusdem testatoris sunt confecta plura exempla de suo testamento omnia ista exẽpla dicunꝭ authentica ꝛ originalia ꝛ tanq̃ originalibus eis creditur. nam illud verbum hoc est quoddam exemplũ ꝛc. dz exponi. i. exẽplare ex eo quod istud exemplũ est cõfectum a manu eiusdẽ q̃ cõfecit originale. ꝛ ita exponebat gl. in. d.l. vnuz Tu adde q̃ hanc eandẽ opi. tenuit Bar. in.l.si quis ex argentarijs. §. preto: ait. de eden. de quo nec Bal. nec Jmo. faciunt mẽtionem. nã dixit ibi Bart. per illũ tex. ego dico tibi q̃ licet non credatur exemplo nisi ꝓducaꝭ originale. tñ fallit nisi exemplum fuisset sumptum manu eiusdem notarij qui originale cõfecit: q: isto casu crederẽ ipsi exẽplo etiã si nõ producatur originale mouetur primo per text. vbi vult sin. ille tex. q̃ si argentarius dederit copiam rationum parti ꝛ postmodum ipse amiserit suũ originale potest petere a parte cui dedit illam copiam vt illam sibi retradat vt ex ea possit assumere originale ꝛ sic probat manifeste ille tex. quod illi copie credebatur dato q̃ nõ extaret: nec produceretur originale. al's enim notarius seu argentarius ab ipsa non potuisset sumere originale si einõ crederetur. ergo ita dicamus in proposito quod si notarius tradidit copiaz seu exẽplum sui instrumenti per ipsum confecti illi credatur: etiã si nõ
15 producatur originale. ¶ † Preterea dicebat ipse istud exemplum videtur esse eiusdem auctoritatis cuius ꝛ originale cũ eadem sit persona. ꝛ eadem auctoritas vterq̃ fidem imponat. l. illud ad legem acqui. l. a titia. de ver. obli. cum vulg. nec est presumendũ ipsum errasse in assumptione exempli ab originali cum ex quo ipse fuerat rogatus de ipso originali est presumendũ q̃ in aliquo non errauerit cum debeat esse instructus de instrumẽto sue professionis ibi. d. §. preto: ait. ibi instructus esse debet instrumento sue professionis facit tex. in.l.ij. §. seruus autem sulpitius ibi turpe est patritio viro ignorare ius in quo versatur: itaq̃ dicit ipse dicendum est quod ita credatur isti exemplo sicut originali ꝛ idem ipse tenuit in. d. auf. si quis in aliquo. Hãc eandem opinionem sequutus fuit An. de but. in. c. licet causam in. ij. col. de probati. ꝛ in. c. j. in. xiij. col. de fide instru. ꝛ Lappus allegatiõe. lxxvij. al's. lxxiij. et idem sentit decisio rote. xlix. idez videtur sequutus Jnno. in. c. cum in iure peritus prope fi. idem sequutus fuit Ro. con. clij. in vlt. dubio ꝛ pro hoc adducit qõ habetur in auf. ad hec. C. de fide instr. et quod vol. Bal. in.l. gesta ad fin. C. de re iudi. allegando. c. ad audientiam de prescrip. Et pro hac sententia Bar. ꝛ sequatium oppo. facit quod dixit
16 Jmo. in.l. fina. ff. quemadmo. testa. aperiun. vbi refert q̃ per illum tex. dicebat Bal. ꝛ Ang. q̃ † quis non dicitur percũctatꝰ dicta testium licet viderit exemplum si non viderit originale ꝑ quibus allegabat quod habetur in auf. qui semel. C. de proba. ꝛ in. c. vltra tertiam extra de test. ꝛ istud pro singulari alleganit Roma. in singu. suis sing. xxxv. incipien. visis exemplis. Subdit tamen postmodum ibi Jmo. per verbum tamen forte quod ista doctrina non procederet quando illud exemplum quodq̃ vidit fuisset scriptum manu eiusdem tabellionis qui fecit originale. nam tunc verisimile est quod illud exemplum continet illud idem quod originale. dicendum est quod habuerit notitiaz perfectam dictorum testium. et ideo non poterit amplius testes producere sicut si originale vidisset. videtur enim isto casu esse eadem ratio in vtroq̃. ergo. l. illud. ad legem aquil. d.l.a titio: cum vulg. quod dicebat esse valde notandum. non allegat bartolum vbi supra nec doctrinas preallegatas. Hanc etiam opinionem Barto. sequutus fuit Aret. hic ꝛ dominus meus in. d. auf. si quis in aliquo et ibi communiter doc. pertranseunt cum d. Bar. idem tenet Jo. de pla. supra de leg. paren. tute. Contrariam tamen partem tenuit ipsemet Bar. sibi cõtrarius in.l.j. §. si quis duobus. ff. de secundis tabul. vbi dixit Bart. q̃ si notarius de testamento rogatus dicat hoc est exemplum cuiusdam testamenti facti manu mei notarij quod tali exemplo non credetur: nec ex eo competet aliqua bon. poss. nec dari poterit ex eo beneficium diui Adriani de quo in.l. fin. C. de edi. diui adriani. Jstud tamen limitat ibi Bartolus nisi tale exemplum fuisz extractum a protocollis notarij mortui q: tunc tale exemplũ haberet pro instrumento publico ꝛ authentico allegat. c. cũ. p. et quod ibi Jnno. et ceteri de fide instru. ꝛ ita ibi residet. hanc etiam opinio. Bar. tenuit Ro. sibimet contrarius in.l. sciẽduz in. xxxv. col. de ver. ob. hanc etiã sententiam sequutus vꝫ Bal. sibimet contrarius in auf. l. si donatione. C. de dona. querit eñ ibi Bal. quid si vnus cõtrahebat vt ꝑcurator alterius et notarius de contractu rogatus dixit. de cuius ꝑcura ꝛ mãdato cõstat per instrumentum mei notarij an si postmodum ad probãdum mandatuz seu procurã ostendatur tale instrm̃ ei credaꝭ licet alr instrm̃ ꝑcurationis non ostẽdatur et ipse dicit primovꝫ dicendum q̃ sic q: creditur exemplo facto manu eiusdem notarij qui originale confecit et allegat doct. barto. in. d. auf. si q̃s in aliquo tamen ibi bal. terminat contrarium et hoc per regulam generalem. d. auf. si quis in aliquo. et per. d.l. si donatione quaz ꝑxie inducã. hãc etiã sniam sequut⁹ fuit Jpau. de ca. in. d. auf. si q̃s in aliquo. Mouenꝭ aũt ipsi ꝛ maxie bar. et Bodo. ꝑ casum in. d. §. si q̃s duob⁹. vbi si testator scripsit duo testamẽta: vnũ vt testm̃ aliud vt exẽplũ q̃ nõ credeꝭ exẽplo ꝛ ꝓ oñs ex eo nõ potest peti bon. poss. sed totũ ex ipso exẽplari et tm̃ ille idem q̃ fecerat originale hoc est testamentum fecerat et exẽplũ. ergo eodẽ modo est dicendum in proposito q̃ lz ille idem notarius q̃ fecit originale faciat exemplũ tm̃ ipsi exemplo non crediꝭ sed ipsi originali. ¶ Secundo mouentur ipsi et maxime bald. et Roma. per casum in. d.l. si donatio vbi dixit textus quod si testator in testamento referat se alias per epistolam donasse quedam Titio ꝛ confirmet dictam donationem in testamento quod dict⁹ titiꝰ non poterit petere donationẽ tanquaz sibi facta fuerit in epistola nisi epistola donationis ostẽdatur sed bñ poterit cõse-

qui tāq̄ fideicō. in testō factū ꝛ sic ibi ille idē q̄ fecerat donatio-
nem per epistolā hoc est originale faciebat de ipsa mentionē et
tamē ei nō credit nisi ipsa epistola donatiōis appareat. ergo eo
dem modo dicam⁹ in ꝓposito q̄ ly ille idē notari⁹ q̄ de originali
rogat⁹ erat dicat hoc est quoddā exēplū cuiusdā instrumēti ma
nu mea facti nō credat tali exēplo nisi ipsuꝫ originale appareat
¶ Tertio ꝓ hac opi. facit nā quatuor vident esse rōes ꝓpter
quas nō credit exēplo nisi ꝓducat originale ita dicūt doc. ꝛ ma
17 gime Bal. ꝛ d. me⁹ in. d. aut. siqs in aliq̄ ꝑma est q; nō credet †
tabellioni de eo de quo rogat⁹ nō est. ſ. nos aūt in aut. de tab. q
Bar. Bal. ꝛ Ang. in. l. j. de fide instr. ꝛ iure hast. fi. li. x. per doc.
in. l. sciendū de ꝟbo. obli. sed de exēplo notari⁹ nō fuit rogatus
ergo ꝛc. secūda ratio est q; nō credit tabellioni nisi de gestis tē
pore cōfecti instrumēti. d. l. j. de fide instru. ꝛ not. in. d. l. sciēdū. sz
tūc tēporis nō fuit ꝑfectū nisi originale ergo ꝛc. ꝛ hāc rōnē alle-
gat Inno. in. c. cū in iure peritus de offi. deleg. ꝛ. in. c. qm̄ cōtra
de ꝓba. tertia rō assignat q̄ oportet cōstare id ad q̄ fit relatio
per regulā q̄ dicit si deficit exēplar deficit exēplatū. l. in testamē
to la grande de cōd. ꝛ demō. quarta ratio est q; posset fraus in
teruenire nā posset esse q̄ originale esset falsuꝫ ꝛ sic nō posset re
dargui de falsitate ex cōparatione sigilli no. vel litere ꝑm Inn.
in. c. alberic⁹ de testib⁹ modo in ꝓposito ly qm̄ exēplū est factū
manu eiusdē notarij q̄ fecit originale videat cessare vna rō vide
licet de qua in. d. l. in testamēto cū satis dicat cōstare de exēpla
ri ex quo exēplū factū est manu eiusdē notarij q̄ exēplar fecit et
sic videatur adesse eadē auctoritas tā exēplo q̄ exēplari. tm̄ nō
cessant alie rōnes de quib⁹ supra ergo remanebit regula gene-
ralis qō nō credet isti exēplo nisi producat originale. ſ. affinita
tis insti. de nup. l. liberorū. ſ. j. ff. de his q̄ no. infamia. ¶ Et istā
opi. dicebat disputādo Ro. in. d. l. sciendū teneri posse ly cōis
sit in contrariū ꝛ siqs vellet defendere hanc pertē dicebat ipse
q̄ posset respō. ad tex. ī. d. ſ. ꝓtor ait q̄ ille tex. videt velle hoc q̄
exēplū assumptū ab eo q̄ de originali fuerat rogat⁹ hoc operat
vt si quoquō sit deperditū ipsuꝫ originale possit notari⁹ ab ipo
exēplo reassumere ꝛ sic illa copia facit fidē quo ad ipsum nota-
rium nō autē quo ad alios ꝛ ita resp. ibi Paul. de cast. in. d. aut.
si quis in aliquo ꝛ in hoc est ibi casus nō aūt dicit ibi tex. qō si
exemplum sit in iudicio ꝓductū ꝑbet plene vt patet per tex. in
d. ſ. si quis in duobus. Vel scō possumus respondere q̄ ille te
xt⁹ nō dicit q̄ notarius tradiderit parti exēplū instrumēti ꝑ aut
est qō nostra qño tradidit illud tanq̄ exemplar ꝛ authēticum:
alꝫ em̄ si tradidisset exēplum instrī tm̄ non ꝓbasset tale exēplū
nec ab eo potuisset sumi post originale per ipsum notarium. d.
ſ si quis duobus ꝛ facit qō dicit Jo. de pla. hic qō statim refe-
rā. ad alia aūt ptz respon. ex. d. ſ. si quis ī duobus. ꝛex tertia rō
ne adducta ꝓ hac parte. Tertia fuit opi. Joan. de pla. hic: ꝙ
quem videt reduci opi. ad cōcordiam hoc modo q̄ aut ab eo
dem notario sunt facte plures copie tanquā publice ꝛ authēti
ce ꝛ originales tunc quelibet ꝓbat per se ita procedat casus
noster ꝛ in. d. l. vnū. ꝛ opi. Bar. in. d. ſ. ꝓtor. aut vero idez no-
tarius fecit vnum testamentum originale ꝛ authēticuꝫ postea
fecisset plures copias tanq̄ exemplaria vt q; diceret hec est co-
pia siue exemplū testamenti talis scriptū manu mei notarij ꝛc.
q; tunc non credere⁹ isti exemplo sine originali nec ostendēdo
istud exemplum iudici posset heres petere se mitti in possessio
nē bonorū hereditariorum nisi ostenderet originale ꝛ ita dicit
ipse procedat doctrīa Bar. in. d. ſ. si quis ī duobus ꝛ sequatiū
ꝛ profecto ista opi. videtur esse multum iuri consona ꝛ maxime
cōsonat litere. d. ſ. si quis ī duobus vbi ꝑprie fit hec dīa iūcto
ſ. antece. ꝛ ꝑ hac opi. Joan. de pla. adduco tex. iuncta gl. in. l. si
in duobus. ff. quemadmo. test. ape. nam dicit ibi tex. q̄ si ī duo-
bus exemplarīs scriptum sit testamētum q̄ alterutro patefa-
cto dicūt tabule aperte dicit gl. ibi. in verbo exemplarīs hoc
fieri pōt ꝛ vtrūq̄ erit authēticū ꝛ allegat tex. nostrū. ꝛ. d. l. vnū
secus aūt si alterum esset exemplum ꝛ allegat tex. in. l. fi. eo. ti. ꝛ
sic vī dicta gl. concordare cū. d. Joan. de pla. Tamē cōtra hāc
suā opi. fortiter facit tex. in. l. vnū in ver. exēplis q̄ tex. videt vel
le q̄ licet testator fecerit vnum testamētum vt originale ꝛ aliud
vt exemplum. tamen ex quo ille idest qui originale confecit scri
ptsit exemplum videtur velle q̄ omnia ista dicantur originalia:
ꝛ authētica: ꝛ credetur eis sine principali testamento: vt ibi ꝙ
glo. item q; dato q̄ notarius dicat hoc est quoddam exemplum
sumptū ab originali meo. tamē ꝑpter hoc nō probat q̄ hoc sit
exemplū vt dicit Jo. de pla. immo debemus interpretari hoc ē
exemplū. i. exēplar. ꝛ aut. ex quo originale erat factū manu eius-
dē notarij vt exponebat gl. in. d. l. vnū. ꝛ Bal. ꝛ Inno. vt supra
relatuꝫ fuit. ¶ Unde quarta fuit opi. Ro. in preallegata. l. sciē
dū in pe. col. ℣ si. aduertēdū tm̄ est ad intellectū. d. ſ. si qs in duo
bus q̄ vbicūq̄ notari⁹ fuit rogat⁹ de testō vel cōtractu in scri-
ptis celebrato ꝛ tunc exēplū sumptū manu eiusdē notarij consi
ciētis originale nō ꝓbat nisi ipsum originale ꝓducat. ꝛ ita pro
cedat casus in. d. ſ. si quis in duobus. ꝛ ita voluit Bal. in. rub.
C. de fide instr. ly nō alleg. d. ſ. si quis in duob⁹. Aut nō est testa
mentū vel cōtract⁹ in scriptis celebratus: ꝛ tunc si exēplū fue-
rit factū manu eiusdē notarij q̄ de originali fuerit rogat⁹ ei cre
det etiā si nō ꝓducatur originale q; isto casu vtunq̄ tā exēplū
q̄ originale dicit authēticuꝫ ex quo manu eiusdē notarij fuit scri
ptum ꝛ ita dicit ipse procedat doctrina Bar. in. d. ſ. ꝓtor. cū
vul. sed certe ista opi. Ro. mihi nequaq̄ placet. primo⁹ q; Bal.
in. d. Rub. C. de fide instr. hoc nō videt velle vt dicit Ro. secū-
do q; ista esset maxima restrictio ad tex. in. d. ſ. si quis in duo-
bus qō ꝓcedat tm̄ in testō in scriptis ꝛ non in testō nūcupati-
uo ergo. Tertio contra ipsum adduco casum in terminis in. d.
l. vnū in ℣. exēplis consignare. nam ibi testator fecerat testamē
tum in scriptis vt patet ibi ver. consignare ꝛ tm̄ postmodum di
cit in tex. q̄ si plura exempla de ipso confecerit q̄ statur dictis
exēplis vt originalibus sic ergo manifeste patet quādo ly nota
rius fuerit rogatus de testō in scriptis. tamē si manu sua post
modum alia exempla conscribat q̄ stabitur illis exēplis vt ori
ginalibus ergo. ¶ Quinta fuit circa predicta opi. dñi mei in
d. aut. si quis in aliquo. nam ipse dicit si tu queris an exemplu
sumptum manu eiusdē notarij qui de originali fuit rogatus ꝑ-
bet ꝛ si non producat originale sic dicas q̄ aut antequam pro-
duceret istud exemplum sumptum manu eiusdem notarij q̄ ori
ginale confecit fuit oppositum per potestatē vt originale pro-
duceretur aut non. primo casu quando fuit oppositu⁹ ꝛ tūc aut
pars petijt produci originale quia volebat de falso arguere: ꝛ
tunc non credatur ipsi exemplo nisi ꝓducatur originale ꝛ isto
casu opponēs dz se inscribere ad penam tallionis ꝛ isto casu ꝙ
cedat doc. Bar. in. d. ſ. si quis in duob⁹ ꝛ sequatiū. Aut vero ꝑs
petijt produci originale vt veritas appareret ꝛ isto casu nō de
bet audiri: sed stabitur exemplo ex quo est scriptuꝫ manu eius-
dem notarij ꝛ ita procedat doc. Bar. in. d. ſ. ꝓtor. ꝛ istam di-
cit fuisse doc. Ang. in. l. fi. ff. de fide instr. quā dicit perpetuo mē
ti tenē. in practica. Aut vero pars non petijt originale produci
ꝛ tunc a maiorītate rationis debemus idē dicere vt ei credat
sine originali. Subdit postmodum ipse qō si produceret exem
plum non scriptum manu eiusdem q̄ originale confecit: tūc etiā
si ꝑ partē nihil opponeretur ex tali productione exēplī non po
test producens quicq̄ assecq̄ ꝛ hoc dicit ipse exꝓsse ꝓbari ꝙ
glo. non ponderatam ab aliquo in. l. ij. in fi. ff. de fide instr. que
volit q̄ ille qui producit exemplū non exemplatum auctorita
te iudicis sedentis pro tribunali cadit in penam falsi: si ergo ca
dit in penam falsi ex eius productione non debet lucrū consecq̄
l. itaq̄ verbo in princ. ff. de fur. ꝛ ita dicit ipse intelligendā doc.
Ant. de but. in. d. c. qm̄ contra falsam in. vj. col. de ꝓba. ꝛ Ang.
in. l. pompo. ſ. rati. de procu. vt ibi per eū. ꝛ ita ipse ibi remanet
in versi. num pro solutione ꝛ in ver. itez adde q̄ licet quādo exē
plum est scriptum ꝛc. Sed certe hec doctrīna Ang. ꝛ dñi mei
non videtur posse procedere: nam inquantū ipsi dicunt quod si
pars petit exhiberi originale quia illud vult redarguere de fal
so ꝛ tunc non credatur exemplo: nisi producatur originale: et
istud fateor: sed inquantum ipse dicit quod si pars petit vt pro
ducatur originale ad indagandam veritatē: ꝛ tunc non debeat
exhiberi istud nego: ꝛ hoc per casum dicti. ſ. si duobus cuz vul
ga. vbi non creditur exemplo facto manu eiusdem testatoris:
etiam quoad veritatem si non producatur originale: ꝛ ideo ex
tali exemplo non potest peti bonorum possessio. vt ibi ergo eo
dem modo dicendum in proposito: vt non credatur exemplo
facto manu eiusdem notarij etiam quoad indagandam verita-
tis fidem nisi producatur originale. Unde per predicta videtur
qō verior sit opi. Bar. in dicto. ſ. si quis in duobus. ꝛ Lo. ꝛ se-
quatium. ¶ Tamen si volumus sustinere communem sentētiā
a qua in practica non est recedendum possemus respondere ad
d. ſ. si quis in duobus. primo vt dicebat Lappus dicta allega-
tiōe. lxxvij. videlz quod ideo exemplo testatoris ibi non creda
tur: q; ibi non erat persona publica: seu talis ad quaz publice
recurreretur vt est argentarius ꝛ notarius vt est in casu nostro
ergo. Sed certe hec solutio mihi non placet: quia eadem ratio
ne esset dicendum quod si testator fecisset plures scripturas de
suo testamento vt authēticas ꝛ principales quod eis non cre-
deretur: quia nō est publica persona sicut notari⁹. preterea nā
circa testamentum suum satis potest dici testator publica per
sona cum ipse de bonis suis disponat in quib⁹ nulla est suspitio
ergo ꝛc. Unde secunda fuit solutio dñi mei in dicta authē. si qs
in aliquo: quia ille textus loquitur in testatore cuius voluntas
debet attendi vt lex. ſ. disponat. in authenti. de nup. vnde quan
do duo fecit testamēta vnū vt exēplar aliud vt exēplū vī velle

q̄ exemplo

q̄ exēplo nō deb̄ fides cuius voluntas dꝫ attēdi.d.ſ. diſponat. l.in conditionibus primum locū de cōdi.z demō.nā ſi voluiſſet teſtator exē vtroq; poſſe hereditatē adiri feciſſet vtrunq; vt exē plar z ita loq̄tur tex.in.d.ſ.ſi quis in duob⁹ in princ.z in.l.ſem pronius ꝓculo.ff.de leg.ij.nā in prin.d.ſ.ſi quis in duob⁹ teſta tor fecit duo exēplaria z vtrūq; valuit poſtea ſubdit q̄ ſi vnum vt exemplar aliud vt exēplum faciat q̄ exemplo non crederēt: quin voluntas ſua fuerit q̄ non crederēt exēplo at nos loq̄mur in notario cuius voluntas non ſeruat̄ pro lege vnde videmus ſi vnus qui ſcripſit rōnem dat exemplū rōnis eadem manu ſcri ptum.illud exemplum facit fidem cōtra eū q: ei⁹ voluntas non ſeruatur pro lege nec eſt in poteſtate ipſius notarij facere: vt non credat dicto exemplo niſi quatenus ius diſponat: ſed ius vult vt tali exemplo credatur ſicut originali.d.ſ.ꝓhibet ſed di ctus.ſ.duob⁹ loquit̄ i teſtatore q̄ bene poteſt facere vt tali exē pro non credatur cū eius voluntas obſeruet̄ ꝓ lege ꝛc.z ꝓ hoc dicit ipſe facere quod not.Bal.in.l.admonendi poſt glo.in ꝟſ. conſtitutionibus de iureiu.dum opponit de iſto tex.Et hāc di xit eſſe ſuam ſubtilem conſiderationem: quam dixit inueniſſe poſt multorum doctor z ſcholariū itellectus. Sed certe hec ſo.fuit de mente Ro.conſi.ccxxxv.quoad primū.Ego autē no niſſime dico poſſe reſpoderi ad illum tex.vz q̄ ille tex.loquit̄ in teſtamētis in quibus ſubtilis z diligens fit obſeruatio.l.cū an tiquitas.C.eodem.z in eo laborat multum vt voluntas teſtato ris ad vnguem obſeruet̄.l.in cōditionib⁹ primum locū de cōd. z demon.l.ij.C.de neceſſa.ſer.z ideo lex vt obſeruet̄ voluntas ipſi⁹ teſtantis nec in aliquo decipiat̄ voluit vt lux veritatis me lius appareret q̄ dato q̄ exēplū fuerit factum manu eiuſdē te ſtatoris q̄ originale cōfecit non credat̄ niſi producat ipſum ori ginale z ita loq̄tur.ſ.ſi quis i duobus.nos vero loq̄mur i alijs actibus in quibus non requirit̄ tanta indago ſicut in teſtamen tis: quo caſu dico q̄ credet̄ exemplo etiā ſi nō ꝓducat̄ originā le dūmō exēplum ſit factū manu eiuſdē q̄ fecit originale z ita ꝓ
17 cedat caſus in.d.ſ.prohibet z cōmunis ſententia.† Et ex hoc ego nouiſſime infero ad nouū intellectū per quē reducent̄ opi niones ad concordiā z ſaluabitur Bar.a cōtrarietate hoc mō vez q̄ aut notarius fuit de teſtō rogatus: z tunc nō credat̄ exē plo eius quantūcūq; factum fuerit manu ſua.z hoc per tex.d. ſ.ſi quis in duobus q: ſi exemplum eiuſdemmet teſtatoris qui originale confecit non probat vt ibi multominus ꝓbabit exē plum factum manu eiuſdemmet notarij qui fuit de originali ro gatus z ita ꝓprie loquit̄ Bar.in.d.ſ.ſi quis in duobus vbi ꝓ prie figurat queſtionē in notario rogato de teſtamēto q̄ poſt modum exemplificans illud dixit hoc eſt quoddā exemplū te ſtamenti manu mea facti ꝛc.z querit an probet tale exemplū z ſi non producat̄ originale z determinat q̄ nō per illū textū: z ſic ꝓprie loquit̄ in notario rogato de teſtō: aut vero notari⁹ fuit rogatus de contractu vel alio actu z tunc dico q̄ exēplum manu eiuſdem factum ꝓbat etiā ſi non ꝓducatur originale z ita loquat̄.d.ſ.prohibet.z ibi Bar.z cōis ſnia z hāc ego puto eē veritatē per quā oēs reducunt̄ ad concordiā: z Bar.ſaluatur a contrarietate. Quid autem ſi aliquis confiteat̄ prout in inſtr̄o z inſtr̄m eſt inualidum an cōfeſſio noceat: vide Ro.cōſi.ccxciij. hec confeſſio.z iſta tenementi q: in paucis locis iſta reperies ſic examinata.Et ſic exiſtis habes vnam limitationem ad.d. auf.ſi quis in aliquo cum vulg.q̄ creditur exemplo z ſi non ꝓ ducat̄ originale. Secundo limita niſi exemplū reperiret̄ in ar chiuo publico.qm̄ tunc probaret ēt ſi nō ꝓduceret̄ originale: ita dixit Angc.in.d.auf.quis in aliquo ſub dubio tm̄ forte arg. auf.ad hec de fide inſtr. An aūt ſi ꝓducat̄ originale inſtrumētū regiſtri ꝓducti apud acta ꝓbet contra alium cōtractū vi.alex. conſi.cviij.in.v.vol.vide Roma.conſi.clxv.liber regiſtri. vide Ro.cōſi.cccxix.in cā Joannis q̄ plus credet̄ ſcripture archi
18 ui publici: quam teſtibus: z quod† ſcriptura archiui publici facit fidem ſicut publicum inſtumentum z qō exemplo ſumpto ex archiuo publico ſtari debeat. Bal.cōſi.lxvj.ſtatuto z q̄ ēt ſi in bulla referat̄ effectus ſententie ad narrationē partis non probat̄ ſnia niſi ꝓducat̄ vide Ro.conſi.ccclxxxvj.circa ꝓpoſitā conſulta. Sed tu dicas ꝑm.d.Alex.in.d.auf.q̄ idē tenet Jnno. in.c.j.de fide inſtr.allegās ad hoc.c.ad audiētiā.de preſcript.z idē ēt ꝑm eū vꝫ velle Bar.in auf.z ſi cōtractus poſt prin.de fi de inſtr.tm̄ iſtud limitabat.d.Alex.ꝓcedere quo ad locū z ciui tatem in qua eſſet ille archiuus publicus alias fidem non face ret iſtud dixit fuiſſe ſing.verbum Jo.and.in add.ad Specu.in tit.de inſtru.edi.ſ.nunc dicēdum. in add.mag.z Bald.in Ru. j.de fide inſtr.invlt.col.z Ant.de but.in.c.ij.in ꝟ.octauus caſus iuncto ꝟ.ſeq.de fide inſtr.ſequitur late in cōſi.cxxxviij.in.j.vo. z vide eundem conſi.xvj.in.v.vol.z ibi plus voluit q̄ ſcripture reperte in archiuo publico non faciunt fidē inter perſonas nō ſubiectas iuriſdictioni cuius in archiuum erat etiā ſi ſtatutū ex preſſe diſponeret qō ſcripturis in archiuo repertis debeat ꝓ ſtari fides plena z ibi etiā ponit q̄ credatur ſcripturis reptis in archiuo publico quando notarius qui ea confecit reperitur mortuus nec alibi ſue ſcripture reperiuntur vide eundē conſil. xxiij.q̄ ſcripture reperte in archiuo nō faciūt fidem contra nō ſubditos. Secundo limitarē ego q̄ tunc exemplū in Archiuo publico probet quando archiuus ille bene cuſtodiebatur a pſonis publicis: pro hoc adduco quod dixit in ſimili.d.Anto.in c.j.in.ij.colum.de procur.z in.c.cū cauſam de probat.z in.c.ad audientiam in.iiij.col.de procu.vbi dixit q̄ licet inſtrumentum non ſit publicū.ſed priuata ſcriptura facit fidem plenam: ſicut publicum inſtrumentum.d.authen.ad hec per.d.An.z Bal.in c.cum cām in.iiij.col.de teſti. Tamen dixit ipſe in.d.c.j.z i alijs locis preallegatis iſtud forte verum quando talis archiuus cu ſtodiebatur a publicis perſonis alias autem ſecus z ita refert z ſequitur dominus meus in.l.prima.C.de eden.ergo ita dica mus in propoſito q̄ licet exemplum repertum in archiuo pu blico probet: tamen illud ſit verum quādo talis archiuus erat cuſtoditus a publicis perſonis alꝫ autem ſecus. Tertio limito
19 ex predictis q̄† credetur exemplo z ſi non producatur origīa le quando tale exemplum eſſet repertum in camera cardinalis q: ita creditur ſcripture repte in camera cardinalis: ſicut ſcri pture reperte in archiuo publico pro hoc adduco quod dixit
20 d.An.in.d.c.ad audientiaz.in.iiij.col.vbi dixit q̄† camera car dinalis dicitur eſſe fidelis ſicut camera pape z ideo ita credit ſcripturis repertis i camera cardinalis ſicut i archiuo publico z iſtud etiam dictum retulit z ſequutus fuit.d.meus in.d.l.j.C. de eden. Et de iſto archiuo vide prout ſingulariter loquit̄.d. meus in.d.l.j.z in.l.lecta.ſi cer.pet. Quarto limitavt credatur exemplo z ſi non producatur originale q̄tum ad hoc vt faciat fidem cōtra eū q̄ exemplū dedit ita probatur in.l.in fraudez.ſ. neq; de iure fiſci.z ita not.omnes in.d.auf.ſi quis in aliquo: et d.An.in.c.j.de fide inſtru. Et ideo dicebat Bar.in.d auf.ſi q̄s in aliquo q̄ tu debes eſſe cautus quando tibi datur exempluz alicuius inſtrumenti in iudicio qō ſemper facias deſcribi ꝑ no tarium actorum hoc eſt quoddam exemplum cuiuſdam inſtru menti per talem producti cuius copia de voluntate dicti ꝓdu centis datur z de mandato iudicis vt ſic ſemper poſtea illa co pia faciat fidem contra dantem qō not. pro ꝓatica q: ſi pete res a notario copiā nō poſſes te fundare in aliquo ꝺ ipſum q̄ dictam copiam produxiſſet.z ita ſequitur Jdan.de caſt.z domi
21 nus meus in dicta authenti.ſi quis in aliquo. An aūt† credat exemplo exemplꝫ vide pulchre Alexan.conſi.cxxxviij.in primo volu.vide Baldum conſi.ccccliij.longum quod facit inditium: poſſet queri quid ſi iudex condemnat homines talis caſtri ad ſoluendum collectas ſecundum modum hactenus obſeruatuz z conſuetum z non apparet de conſueto.vide Alexandrum cō ſi.cxlv.in.ij.volu.vide Aretinum conſi.xxxvj.vbi quando exem platio eſt antiqua preſumuntur omnia ſolenniter interueniſſe:
22 z ibi quando dicatur antiqua. Quinto† limita quod exemplū facit fidem z ſi non producatur originale quando fuit exempla tum auctoritate iudicis ita dixit Barto.poſt Gloſſ.in.d.auth. ſi quis in aliquo per textum in authent.vt fratrum filij.ſ.illud z in.l.cirographis z ibi per gloſſ.de adminiſtra.tuto.z per text. iuncta Gloſſ.in.l.ij.ff.de fide inſtrumento. Jſtud tamen intelli ge verum quando tale exemplum fuit ſumptum auctoritate iu dicis ſedentis pro tribunali. Secus vero ſi iudicis procedē tis vel exiſtētis in camera ita dixit Spe.in titu.de inſtru.edi.ſ. oſtenſo ꝟ.fiat ergo a iudice. Et etiā eſt neceſſe q̄ pars citet: ita dixit Barto.in.d.authen.ſi quis in aliquo poſt Jnno.in.c.oliz de priuileg.z in.c.fina.de fide inſtrumen.z in.c.albericus de te ſtib.z Specu.in.d.ſ.oſtenſo ꝟ.ſic.hoc etiam nota.z idem Joā nes And.in.d.ſ.oſtenſo.in addi.miro: de rolandino.z Bal.in l.adoptio.de adoptionibus z in.l.ſecunda.in ſexta colum.de te ſtamen.z in dicta.l.Cirographis z in.l.finali.circa vltimam co lumnam.de tabu. exhibend.z Baldus in.l.ſecunda de fide in ſtrumentorum in exemplatione requirit̄ partis citatio: ſed
23 an† requiratur ſpecialis vel ſufficiat generalis. Vide Alexan drum conſilio.cvj.in quinto volumine. Et ibi de materia quan do ſufficiat citatio generalis.z in conſilio ſequenti.z vide eun dem in dicto conſilio.cvj.vbi ponit quid ſi per ſtatutum eſt da ta vni poteſtas conficiendi ſeu exemplandi inſtrumenta pater na an requiratur partis citatio et dicit quod non quod limi ta vt ibi. Quod tamen intellige verū quod requirit̄ partis citatio niſi pars eſſet preſens quia tunc earum preſentia ſuffice ret ita videtur velle Specula.in dicto.ſ.oſtenſo.verſicu. quid ſi citatio cum apprehendit pro quo faciunt ea que habēt̄ z no. per docto.in.l.de vno quoq;.ff.de re iudicat.z in.c.j.de iudi.in

articulo illo an psens sit citandus. Secundo istud limita nisi mora esset periculum alatura q; tūc valēt exēpla facta ēt sine p tis citatiōe sed sola iudicis auctoritate ita dixit Ang. in. d. auk. si quis in aliquo post Inno. in. c. fi. de fide instr. q̄ alleg. in argu. c. cū dilecta. ℞. nos igit. de cōfirma. vti. vel inu. c. qm̄. §. j. vt lite nō con. z idē etiā tz Spec. in ti. de instr. edi. §. ostenso. ℞. q̄d si citatio z ita tz. d. meus z. d. Alex. in. d. auk. si quis in aliquo nec ti bi istud videak mirū nā multa cōcedūtur qm̄ mora est periculū alatura q̄ al's nō cōcederenk facit tex. in. l. cū hi. §. trāsactionez ff. de transac. vbi si res est tpe peritura possunt recipi testes a nō suo iudice. z ita refert Ang. se ibi practicasse in facto apō padua p illū tex. z idē vol. in. l. si societatē. §. arbitror. ff. p soci. idē voluit Fed. de senis cōsi. ccl. z Pet. de Anc. in. c. cū sit generale. de fo. cōpe. z. d. An. in. c. si clericus laicū eo. tit. z Abb. in. c. si q̄s cōtra clericū. e. ti. z in. c. ex parte. de resti. spo. z in. c. j. de iu. iu. refert Sicu. in. c. qm̄ frequēter vt lit. nō cōte. z de hac materia dixi in. l. de pupillo. §. si quis rivos. ff. de ope. no. nun. vi. etiā vnū bo. verb. z ibi dixi in. l. si longi⁹. §. j. ff. de iud. facit qō dixit Bal. in. c. j. in vlt. verbis qualiter debeat iurare vasallus vbi di
24 xit q̄ † si sunt duo dñi vnius territorij z vn⁹ delinquat q̄ licet p aliū dñm nō possit puniri vt not. Bar. in. l. inter tutores in fi. de admi. tut. q; par in parēnō habet imperiū. l. ille a quo. §. tem pestiuū ad treb. tñ qñ expectatio q̄ p aliū iudicē puniak essz periculū alatura pōt per aliū cū dñm puniri p hoc ēt facit nā licz iudex non possit ferre sniam nisi habita relatiōe nuncij q̄ citauit. l. hec aūt. §. defendi. z ibi per Bar. ex q̄b. cau in possessorium z p eūdē in. l. multū. ff. de cōdi. z demō. tñ qñ expectatio nuncij esset periculū alatura prius pōt ferre sniam ita dixit Bal. in. l. falsus. C. de fur. in. vij. col. z ponit exēplū vt si statu. artabat iudicē ad sinodum z nūci⁹ fuerat corrupt⁹ z differebat reportare dilationem facit q̄ dixit ipse idē Bal. in. c. de causis de offi. deleg. vbi dixit q̄ qm̄ mora est periculū alatura nulle sunt ferie etiā in honorē dei iuxta. l. iij. ff. de ferijs. z iō Ly. in. l. fi. C. de ferijs dixit q̄ pietas z mora periculū alatura equiparātur. facit q̄ sing. dixit Bal. in rū. C. comi. vel epi. q̄ lz al's iudex a cui⁹ interlocutoria fuit appellatum possit in cā pcedere nō citato amplius appellante. c. eū q̄. de dolo z cōtu. in. vj. per Bar. in. l. ei⁹ q̄ de app. recipi. tñ si q̄s appellauit a iudice q̄ volebat eū torq̄re z postea in tortura aliq̄d cōfessus fuit nihil sibi preiudicat talis cōfessio ēt si p iudicē appellationis non fuerit inhibitū iudici torquēti q; expectatio illius inhibitionis erat periculū alatura z vide per Ro. de hac mora periculū alatura in. l. si vero. §. de viro. in. gl. fal. z vide tex. in. c. fi. de pe. z remis. z p dām meus qui quasi oia ista retulit in. l. j. ff. de off. eius. et aduerte q; eo casu q̄ pars dz citari p exēplatiōe fiēda dz particulariter citari pars quasi posset ledi qñ est certa al's fiet citatio gñalis per pclama ita dixit Saly. i. d. auk. si q̄s in aliquo allegēs Bar. l. si eo tpe. de remi. pig. z in extrauagāti ad repri. in ver. z per edictū. z bal duz in. l. publicati. c. de testa. p. Ang. in. l. fi. de in. delib. C. z vide ēt. d. Alex. in. d. auk. si q̄s. Unū tñ circa p̄dicta sing. tene menti. q̄ vbicūq̄ ē psona certa q̄ nō fuit citata particulariter si tñ citatio gñalis p pclama ad ei⁹ notitiā puenit ita afficit eū ac si essz particulariter citat⁹ ita dixit Pet. de anch. in cōsi. cccviij. incipi. efficax z fortis fuit allegatio facit q̄ dixit Spec. in. d. ij. ostēso. ver. q̄d si citatio eū appredit. ibi idē si hoc sit q̄ quis citatio eum nō appredat ꝛc. z ita dixit. d. me⁹ in. d. auk. si q̄s in aliquo. Tertio predicta limita q̄ exēplū sumptū auctoritate iudic. z parte citata vt. §. dictū fuit nō facit fidē si statu. diceret q̄ instrz scriptū manu de cōtractu rogati habeat executionē paratā. nā nō verificabitur in instro exēplato cū auctoritate iudicis: q; nō est scriptū de manu notarij de cōtractu rogati gl. ē no. quā ibi pō derat Bar. in. l. pbatorias. j. de diuer. off. lib. xij. in ver. autenticis z ita ptrāsit. d. Alex. z. d. me⁹ in. d. auk. si q̄s i aliquo q̄ nō not. Sexto limita q̄ credek exēplo. z si nō pducak originale vbicūq̄ notarius esset rogatus de exēplatione ab vtraq̄ parte q; tunc tali exemplo crederek. z si non producak originale ita dixit baldus. z post eū. d. meus in. d. auk. si quis in aliquo. z rō est: quia semp contra edentem seu consentientem exempla probant. d. l. in fraudē. §. neq̄. Septimo limita quoad aliqualez probationem seu presumptionē q; quoad hoc probat exemplū ita nota. gl. in. l. ij. ff. de fide instr. z illā videk seq̄ Bar. in. d. auk. si quis in aliquo. in. ij. coll. sed Bal. in. l. in bonefidei. in antepe. colū. post Ray. C. de reb. cred. tenebat cōtra dictā glo. hac rōne q; sicut testis deponens de auditu alterius non probat vt. l. testium: et ibi gl. C. de testib. ita nec istud exemplum facit, tex. in. l. i exercēdis cum vul. de fide instru. sed possemus saluare dictā glo. in. d. authē. si quis primo fm quod voluit Bartolus in. l. admonendi in. viij. colū. versi. sed quero quid de exemplo. ff. de iure iurā. scilicet quando ego probarem originale esse deperditum, nam tunc exemplum faceret semiplenam probationem pro hoc dicit esse glo. nota. in. l. sicut iniquum. C. de fide instrumen. quam Angel. dixit esse singu. Secundo possumus saluare secundum eundem: scilicet q; tale exemplum etiam non perdito originali faciet talem presumptionem per quam quis excusabitur. addo quia quelibet causa etiam iniusta excusat a dolo vt si per errorem iuris putaui exemplum probare. l. igitur. §. primo. ff. de libera. cau. not. glos. in. l. plagis la secunda. infra ad leg. flaui. de pla. z istud fuit de mente Baldi in. d. l. secunda in lect. antiqua si autem quis scienter produceret exemplum dico quod neduz pro eo faceret presumptionem sed in penā falsi incideret. vt est glo. in. d. l. secunda de fide instrumen. in fi. z supra dixi post do-
25 minum meū. Octauo limita quod † creditur exemplo z si non producatur originale quādo notarius dicit se nō habere aliud originale q̄ illud ita dixit Ange. consil. cccj. incip. in questione vertente inter Antonium. Et ideo debent esse cauti notarij quā do dant instrumentum partibus vt non dicant hoc est quedaz copia. Et ita etiam pertransit dominus meus in dicta authē. si quis in aliquo. Nono limita in exemplo facto per modum registri in actis notarij vt si actor producit in causa instrumētū mandati coram iudice apud acta notarij qui illud registrat in libro actorum. nam illud registrum fidem faceret absq; eo q̄ producatur originale ita dixit Ange. in dicta authen. si quis in aliquo allegans. l. fina. C. de fide instrumen. z not. per Innocē. in. c. quoniam cōtra. de probati. Idem not. etiam Bald. in dicta auk. si quis allegans nota. per Inno. in. c. j. de procu. idem tenet Bar. in. d. l. cirographis. ff. de admi. tutorum per. d. l. fin. z ibidem Bar. z Bal. z idem not. Bar. in. l. nostram in quarta col. C. de testamē. allegans pro hoc. l. eos. §. super his. in versi. exempla. C. de appel. z idem Bal. in. l. fi. de edi. edi. C. in vj. col. z in. d. l. ij. de fide instru. z idem te. spec. in ti. de rescript. presentatione. §. j. versi. sed obijcitur z in tit. de instru. ed. §. nunc dicamus versi. penul. facit. l. gesta. C. de re iud. z plus volu. Bart. in l. j. ff. si tab. te. nul. ex. per. d. l. fin. z ipsum sequitur Bald. in. l. si vnus in fine. C. de testa. quod credetur tali exemplo et si post registrum appareat originale esse abolitum. Istam tamen limitationem restringe secundum do. Alexan. in. d. authē. si quis in aliquo duobus modis scilicet quod registrum facit fidem si totus effectus instrumenti fuit registratus. Secus si simpliciter in actis diceretur comparuit titius vt procurator Semp. et produxit instrumentum sui mandati quod incip. sic: z finit sic: quia tunc tenor instrumenti non est de actis: sed sola productio. ita dicit. voluit Innocen. in. c. cum in iure in fin. de
26 officio delegati. Secunda est restrictio. scilicet quod † registrum probat quando apud acta registratum fuit instrumentū predictum aduersario presente vel citato al's non fm Joannē andream in addi. super dicto versiculo. sed obijcitur. et hoc per eandem rationem qua dicimus quod in exēplatis que fuerunt auctoritate iudicis requiritur citatio partis vt supra dictum fuit. Et plus dixit Hostien. z alij prout refert idez domi. Alexand. in. d. c. quoniam contra quod necessarium sit quod pars citata nihil opponat contra instrumentum productum. et ita etiam tenet Imol. in. d. c. cum in iure. z pro hoc allegabat domi. Alexand. in. d. l. fina. de fide instrumentorum. et. l. j. C. de relat. que omnia dicebat ipse esse menti tenē. Decimo limita nisi notarius attestaretur de originali per hec verba dicendo: vt quia diceret comparuit sempronius procurator Bay. de cuius procuratione constat ex instrumēto manu talis notarij cōfecto a me viso et lecto: quoniam tunc crederetur tali instrumēto etiam si non producatur originale ita dixit Specu. in titulo de instrumento edicto. §. restat versi. penulti. et ita tenet Joannes de pal. supra de legi. parē. tu. et ita obseruat cōis notario-
27 rum practica. An si † notarius dicat vt apparet in tali instrumēto a me viso z lecto an istud faciat fidem licet originale nō producak. vide Alexā. consil. vj. in. iiij. vol. vbi nonnulla alia similia. vide Alex. consi. cxij. vbi ponit quando exemplatur priuilegium que sunt necessaria ad hoc vt fidē faciat. In contrariū tñ tenet Pau. de cast. in. d. auten. si quis dicens q̄ semper fuit miratus de hoc dicto spe. q; est contra. d. autē. si quis in aliquo que generaliter loquitur. z cōtra rōnem allegatam per gl. in. d. autē. si quis in aliquo ibi dum dicit z potest esse ꝛc. z dicit q̄ semper credidit. d. Spe. non esse verum. z q̄ non reperit aliquem qui faciat mentionem de hoc nisi Alberi. de rosa. qui istud dictum reprendit referens se ita obtinuisse in practica. z idem etiaz cōtra Spe. tenet Ang. in. d. autē. si quis. z in. l. sciēdū. ff. de ℞. ob. vnde prima fuit concordia Pau. de cast. in predallegato loco q̄ aut pars opponit vt producatur originale. z tunc non stetur dicto notarij sic asserētis aut ℞o pars nō opposuit. z tūc pcedat dictū spe. Secunda fuit concordia. d. Alex. in. d. autē. si quis in

fi. q̄ aut

ſi.q aut tu queris quo ad caſdē perſonas contrahentes iſtud inſtrumentum faciat fidem eius q continetur in alio: qđ dicit notarius ſe vidiſſe: t dicas q ſic t ita tenet Barto. in.d.auk. ſi quis. t ibi oēs per tex. in.l.optimam.C.de contraben. t cōmit. ſtipu. Aut vero queris an faciat fidem quoad alias perſonas t tunc ſit ſecus. t ita dicit velle Specu. in loco preallegato. t ita tene. t de hoc vide per Oder. in rep.l.admonendi.ſ.gl.in ꝟ. conſtitutionibus quas non habemus: vbi plura dicunt circa iſtud dictum Spec. ¶ Undecimo limita niſi eſſem⁹ in diſpōe legali faciente mentionem de alia.l.quoniam ſtabit talirelatio ni etiā ſi ipſa prima lex de qua fit mentio nō oſtendat ita dixit Bar. in.l.admonēdi per tex. illuz iuncta gl. in verſi. cōſtitutiōi bus de iureiu. vnde dicebat ipſe q ſi priores fecerunt legez: q quilibet ſoluat collectam. j. ꝛ. dies ad penam quarti pluris ſm formam ſtatuti quod ſi postmodū de hoc nullum reperiat ſtatutum an hec lex habeat effectum: t dicit ibi q ſic per illā glo. cum illo tex. Subde tñ vnum circa predicta quod ſing. eſt. qđ dixit Jo. and. in add. Spec. in titu. de inſtr. edi. ſ. videndum re
28 ſtat in addi. incip. vbi hoc not. Accur. vbi ſingul. dixit † q pro ductio protocoli non probat per rōnē per ipm aſſignatam: qđ dicebat. d. meus in. d. auk. ſi quis in aliquo q vnuſquiſq dixiſ ſet cōtrariū cuz ſemper ad protocolū recurratur qñ dubitatur de inſtrumēto eſt gl. in. c. vetez. ix. diſt. t in. c. cōtra morem. c. di ſtin. t plus dixit Aret. hic poſt Bar. in.l. Sempronius procu lo. ff. de leg. ij. q ſemper dz recurri ad originale ſeu protocoluz: etiam ſi exemplum fuerit ſumptū manu eiuſdē notarij qui ori ginale confecit t hoc per caſum in auk. de tabel. ſ. pe. vbi debz ſemper recurri ad matricē vide Alex. conſi. cv. in. ij. vo. t ibi po nit quomodo cognoſcat ſcriptura originaria: t q ſtatur dicto tabellionis que ſit ſcriptura originaria vide Ro. cōſi. clxxxvij. quod magis credatur protocolo quam inſtro. Unum etiā aliō
29 ſing. verbuz ſubde qđ poſuit. d. Chriſto. hic † q tabellio extra hens ſepius vnum inſtrumentum ſit cautus ponere hanc clauſulā in. ij. vel. iij. inſtrumento quomodo extrahit illud inſtrumē tum ad hoc q forte primum fuit deperditum velvetuſtate de letum al's eīm poſſet ſequi ſcādallum. q debitor q̄ haberet duo inſtrumenta quibus probabatur ſe ſoluiſſe poſſet ſe bis ſoluiſ ſe dicere t ita repetere vnam ſolutionem quod ſcandallum eui tabit ſi tabellio inſeruit clauſulam. de qua ſupra iſtud dicit fuiſ ſe ſing. verbum Ang. in auk. de here. t fal. ſ. j. Sed certe ego nō poſſuz videre qūo iſtud poſſit contingere q nonne ſemp i quo libet inſtrumento continebitur dies facte ſolutionis. certe ſic: cum hoc ſit de ſubſtantia publici inſtrumen. iuxta not. in.l.ſi q̄s ex argentarijs. ſ. ſi initium de eden. ergo ſemper apparebit q illa inſtrumenta non loquuntur niſi de eadem ſolutione eodem die facta t ſic ipſe non poterit repetere vnde cogitabis. Quid
30 autem † ſi ſcriptura originaria non reperitur in protocolo ſed in filza notarij an probet vide Alex. cōſi. cliij. in. ij. volumi. item ibi ponit omnes ſolennitates quas debet habere inſtrumētuz debet habere protocolum vt ibi per eum t ſemper pōt petere pars vt protocolum exhibeatur vt ibi per eum. Vide Ro. con ſi. clxxiiij. amplisſime doctor ſpeciabilis ꝛc. q qñ contract⁹ eſt celebratus in ſcriptis t petatur productio ꝓtocoli ei nō credi
31 tur niſi ꝓtocolum habeat. vide Jſau. conſi. ccxxiiij. an † inſtru mento nō reperto in libro: ſed filza credatur t an poſſit peti au thenticari vide eundem cōſi. ccxxx. quid ſi inſtrumentum repe riatur: ſed non reperiatur originale in protocolis notarij vl nō ſua manu an probet. vide Baldum cōſi. xxij. ſi inuenieſ in. j. vo. quid ſi inueniatur cartula non conglutinata in libro notarij ſed
32 per ſe: an ei ſit fides adhibenda. Quid aūt ſi reperiātur duo in ſtrumenta originalia: vnum cancellatum aliud non cui ſtabitur vide Bal. cōſi. xj. punctus. in. ij. vol. item quid ſi vnum erat pro tocolum t aliud nō. vide Bald. conſi. cxxx. dubitare in. ij. vol. q valet inſtrumentum licet non reperiatur protocolū. vide bal dum cōſi. ccccxlviij. proponitur in. ij. vol. ſi de inſtrumēto ꝓduc to. non apparet alia matrix illud appellatur protocolum. Et iſta tene menti. quia non reperies in multis locis: ita ſic plene tradita.

1 ☞ Teſtamentoz aliud in ſcriptis: aliud nūcupatiū in quo non requirit aliqua ſcriptura. nec etiā requiruñ ſolēnitates q̄ requiruntur in teſtamento in ſcriptis.

2 Teſtamentum nuncupatiuum ſi a notario redigatur in publicā ſcripturā non ꝓpterea dicetur teſtamētum in ſcriptis.

3 Teſtes ſeptē ſunt regulariter in teſtō neceſſarij quoad probā dum voluntatem teſtatoris: ſed ad probandam ſolennitatem duo ſufficiunt. t numero. ii.

4 Teſtes in teſtamento adhibiti debēt eſſe in preſentia teſtōis.

5 Teſtis dictum de eo quod audiuit poſt cortinam exiſtēs vel in loco propinquo vz preterq̄ in teſtamentis.

6 Teſtimonium de auditu proprio verborum alterius valet quā do teſtis habet vocē loquētis notam t nu. 8.

7 Eccus an poſſit teſtificari de his que audiuit.

8 Teſtes an debeant videre contrahentes.

9 Teſtes in maleficijs debent videre delinquentem.

10 Teſtamentum nuncupatiuum eſt de iure ciuili.

12 Teſtamentum militis in expeditione decedentis an valeat ſi ne teſte.

13 Teſtium patris inter liberos valet duobus teſtibus tñ adhi bitis t nu. 19.

14 Teſtes ſeptē regulariter in teſtamento requiruñ q̄ integrali ter deponant de tota diſpoſitione teſtamenti.

15 Teſtm̄ ſi fiat coram imperatore an ipſe ſolus ſufficiat: ita q̄ nō requirantur alij teſtes.

16 Teſtes duo ſufficiunt ad declarandū legatum validum.

17 Miles qñ eſt in caſtris vtputa qñ eſt in tentorio: non tamē eſt in expeditione belli ſi voluerit teſtari requiruñ duo teſtes: ſz ſi eſt in domo ſua debet adhibere ſeptem.

18 Solennitas teſtamentaria an poſſit ſtatuto vel conſuetudine minorari t nu. 20. t. 21.

22 Teſtm̄ factum coram minori numero ſeptem teſtium in quib⁹ caſibus valeat.

23 Teſtm̄ factum tempore peſtis an requirat ſolennitatem ſeptez teſtium t nu. 25.

24 Solēnitas ad actum aliquem quando a lege requiritur intel ligitur ſi illa ſolēnitas adhiberi poſſit.

26 Solennitas teſtamentorum an propter periculuz ſmorbi tolli poſſit.

27 Tps peſtis t tempus guerre vtrum equiparentur vbi eſt ea dem ratio in vno que in alio.

28 Preſcriptio an ſuſpendatur propter tempus mortalitatis ſi cut propter tempus guerre.

29 Peregrinus ſi in itinere egrotat poteſt coram duobus teſti bus teſtari ſi ibi plures non reperiantur.

30 Teſtamentum factum apud infideles an egeat ſolennitate ſe ptem teſtium.

31 Adhibitis an recte exponatur ideſt rogatis.

32 Teſtes in teſtamento in ſcriptis debent eſſe rogatiſſed quid in teſtamento nuncupatiuo.

33 Verba debent impropriari ſm ſubiectam materiam.

34 Teſtes in teſtamento ad pias cauſas an debeant eſſe rogati t numero. 36.

35 Rogitus teſtium ſolennitas fuit inuenta a iure ciuili: non a iure gentium.

37 Teſtamentum militis eſt abſolutum t liberatum ab omni ſolē nitate iuris ciuilis.

38 Rogitus teſtium non requiritur in teſtamento inter liberos.

39 Teſtamentum ad pias cauſas debet regulari ſm ius diuinum t ſm decreta ſanctorum patrum t non ſm leges.

40 Teſtes in teſtō a quibus debeant eſſe rogati an a teſtatore an a notario vel ab herede aut a quolibet alio.

41 Teſtes quare in teſtamentis debeant eſſe rogati.

42 Teſtes an in dubio preſumantur rogati.

Sed hec quidem Teſtamētuz fit etiā ſine ſcri ptis declarata voluntate te ſtantis coram ſeptem teſtibus rogatis. h. d. ſm Are. ¶ Not.
1 primo † ex iſto tex. q duplex eſt teſtm̄ vnuz q in ſcriptis appel latur t de hoc. ſ. latiſſime viditis: aliud vero eſt nuncupatiuuz in quo non requiritur alia ſcriptura: iō appellat nūcupatiū. i. q ꝓ nuncupationē. i. expreſſionē viue vocis fit. l. hac conſultiſſ. ſ. per nūcupationem. C. eo. ti. nec in tali teſtō requiruñ ſolēni tates teſtamēti in ſcriptis de quo fuit viſum t ibi dixi in princ. huius tit. requirit tñ q teſtes ſint puberes t liberi hoīes: vt ſu pra eo. ſ. teſtes. Itē debet eſſe legitimus numerus teſtium. ſcz ſeptem regulariter vt hic qñq tñ requiruñ plures: t quādoq pauciores vt p gl. hic. t cū ea dicetur: itē teſtes debēt eſſe roga ti vt hic t. l. hac conſultiſſ. C. eo. t. l. heredes. ſ. in teſtamētis. ff. eo. t vocati ad hunc actum teſtamenti: nō aūt debēt eſſe aduēti cij. t ob aliā cām: t dicti teſtes debent audire vocem teſtatoris vt. d. l. heredes. t. d. ſ. per nuncupationem. Hinc dicebat dñs Chriſto. hic qđ ſumpta eſt practica tabellionū dicentium talis volens cōdere teſtamentum nuncupatiuuz. i. per nūcupationē t ſine ſcriptis poſtea ſubiciūt pñtib⁹ talib⁹ teſtib⁹ ad hoc adhi
2 bitis t rogatis. Aduerte tñ q lz postmodū iſtud † teſtm̄ nūcu patiū redigat in publicā ſcripturā a tabellione: nō tñ dicetur teſtm̄ in ſcriptis. rō eſt q: de ſubſtātia ipſi⁹ nō fuit neceſſaria i mo facta ē ſcriptura ad maiorē cōprobationē. l. cōtrahit. ff. de pig. t ita vult gl. no. i. d. ſ. p nūcupationē t Are. t. d. Chriſt. hic.
3 ¶ Nota ſcdo ex iſto tex. ibi † ſeptē teſtibus q in teſtamento

sunt regulariter necessarij septē testes vt hic. ꝛ d. l. hac cōsult. C. eo. ꝛ d. l. heredes. Q̄ō tñ intellige verum quoad ꝓbandam ipsaꝫ voluntatē testatoris: qꝛ sunt necessarij septē testes. ſꝫ quo ad ꝓbandam ipsam solennitatem tñ sufficerent duo testes. ꝛ ideo si aduersarius fateat testatorem fecisse testm̄ ꝛ talem here dem instituisse sed negat testamentum fuisse solenne: vtputa qꝛ dicebat quod testator non erat sane mētis vel qō testes nō fue runt rogati: nam poterit ꝓbari per duos testes qualiter testa tor erat sane mentis ꝛ testes fuerunt rogati. ita dixit Bart. in d. l. heredes. ꝛ per gl. ꝛ doc. in l. ij. C. de secun. tab. ꝛ ita etiā di xit Joan. de pal. hic. ꝛ d. Jaſ. vide Alex. consi. clvij. in. ij. vol. se cus vero si aduersarius negaret testatorem fecisse testamentū ꝛ negat illū fuisse heredē institutū vel legatū factuꝫ fuisse qꝛ tūc talis voluntas debet ꝓbari per septem testes vt hic ꝛ p̄ do
4 cto. vbi supꝛa. Tertio no. ex isto tex. † ibi coram eis nuncupata q̄ testes in testamento adhibiti debent esse in ꝓsentia testato ris concordat tex. supꝛa in ꝓinc. huius titu. ꝛ ibi dixi ꝛ tex. in. l si non speciali. ꝛ in. l. si vnus. C. codeꝫ. ꝛ ibi per doc. Et ideo Bar. in. d. l. si non speciali: ꝛ ibi ceteri concludunt quod si esset cortina vel paries inter testes ꝛ testatorem non valeret testa mentum etiam si testes consueuerint habere notam vocem te stantis. quicquid dixerit gl. in. l. ij. §. idem labeo. el secundo i ꝑ sic. meminerint vel audiuerint. de aqua pluui. arcen. que videt voluisse contrarium ꝛ communiter reꝓbatur per omnes ibi
5 vide Alex. consi. xxiiij. in. ij. volu. vbi tenet quod † preter quaꝫ in testamentis valet dictum testis de eo quod audiuit existens post cortinam vel in loco ꝓpinquo ꝛ ibi dicit: quod si testis maledicum audiuisse dicit recte ꝓbat: dato quod istud nonvi derit. ꝛ vide eundem consi. xcix. cum sequen. in. iij. volu. vbi po nit an valeat dictum testis qui dixit quod audiuit vocem eius qui compellebatur dictis nonne occidas ꝛc. Et ista quidem p cedunt vt dixi in testamentis: sed in alijs actibus bene valeret dictum testis deponentis de eo quod audiuit existēs post pa rietem vel cortinam si habebat notas contrahentium voces ꝛ
6 ita procedit gl. in. d. §. idem labeo ꝓ qua facit quod regula riter valet † testimonium de auditu ꝓprio verborum alteri⁹: quando testis habet vocem loquentis notam. vt per glo. iij. q.
7 ix. c. testes. hinc est quod dicimus quod † cecus ipse potest te stari de his que audiuit: licet non possit videre: vt per gloss. in auc. de here. ꝛ fal. §. si vero absunt in ver. vidisse ꝛ ibi Ange. ꝛ p gl. in. d. c. testes: ꝛ per Spec. in tit. de teste. §. j. ver. sed nunquid secus ꝛ per Bal. in. d. l. si non speciali per Cy. ꝛ Ang. in. l. testiū C. de testi. ꝛ d. Alexan. in. d. l. si non speciali. Hinc dixit Hosti. in. c. ij. de consu. quod cum quidaꝫ tabernarius furto subtraxis set lanam mulieri nunquā volebat confiteri nisi in ꝓsentia mu lieris ꝛ non aliorum. ista mulier posuit testes ꝛ notarium in ab scondito post murum: ꝛ fecit quod ille tabernarius confessus fuit in ꝓsentia soluꝫ ipsius mulieris que incontinenti dixit te stibus: estote testes quomodo confessus est: nam dixit ipse qō fuit obtentum quod tales testes possunt testificari ꝛ valeret.
8 In contrarium tñ ꝛ q̄ immo etiam in alijs actibus sit necesse † q̄ isti testes videant ipsos contrahentes in. l. testium in ver. p̄ sto fuerint. C. de testib. ꝛ d. c. testes. iij. q. ix. ibi noverit ꝛ vide rit que iura videnᵗ velle q̄ testis nullo modo possit testificari: nisi de his que acta fuerunt in eorum ꝓsentia ꝛ ipsi viderint: ꝓ hoc etiam facit. nam dato quod testes habeant notam vo cem ipsorum contrahentium tamen posset esse quod aliquis il lorum ꝓpter infirmitatem vel aliquam etiā causam mutasset vocem suam communem ꝛ ꝓpterea testes qui non viderunt ipsum loquentem nō possunt clare deponere de ipso nec neces sario concludunt. ergo. l. non hoc. C. vnde cognati. l. neq̄ nata les. C. de ꝓba. item posset esse suppositus aliquis qui simula ret vocem aliquorum contrahentium. nam dixit Cy. in. l. si nō speciali se vidisse hominem qui tam bene transformabat seruo ces alterius ꝛ loquelam assumebat q̄ ab vxore illius viri quaꝫ repꝛesentare conabatur loquendo putabatur verus maritus esse: ergo talis testis de auditu non debet admitti quasi de faci li possit decipi ꝛ parari via fraudibus. l. cum hi. §. sed cum libe. ff. de transac. l. iij. C. de indic. vidu. Secundo cōtra. d. gl. videt facere tex. in. c. ꝓterea. extra de testi. vbi videtur ꝓbari nō sufficere testes deponere de auditu cortina in medio existente: nisi alia adsint adminicula ergo nec etiam gl. in. d. §. idez labeo videtur hoc firmare: licet communiter per omnes ad hoc alle getur. sed illa glo. videtur loqui interrogatiue. dum dicit: quid enim si paries vel cortina sit media inter testes ꝛ contrahētes ꝛ testatorem ꝛ sic solum querere videtur: ꝛ non decidere: ꝛ ita respon. quidam volentes hanc partem sustinere ad. d. gl. vt di cit dominus Barto. cepo. in caut. incip. quando quis non po test ꝓbare per testes vel instrumenta ꝛc. ꝛ hanc partē q̄ nul lo modo valeat testimonium de auditu ꝓprio cortina vel pa riete existēte medio vñ te. Frācisc⁹ Accur. vt refert Bal. i. d. l. si non speciali. Unde vna fuit concordia Bal. in. d. l. si nō spe ciali quod aut testes aliquo modo poterant videre ipsos con trahentes cum difficultate vt quia videbat ipsos contrahētes per aliquam rimulam ꝛ isto casu siue loquamur in testamētis: siue in contractibus valeat tale testimonium: ꝛ ita procedat gl. in. d. §. idem labeo cum superius allegatis ꝓ prima parte aut vero testes nullo modo poterant videre ipsos contraben tes: ꝛ tunc nullo modo valeat tale testimonium. Sed certe hec concordia non videtur posse sustineri: nam primo: inquantum ipse dicit quod in testamentis sufficeret testes videre ipsum te statorem quo quomodo puta per rimulam: vel figuram male loquitur: quia nedum est necesse quod ipsi testes videant testa torem: sed quod etiam sint in eius conspectu. d. l. si non speciali in ver. in conspectu testatoris ꝛ hic in ver. coram testatore. ẓin d. l. si vnus. item inquantum ipse dicit quod in contractib⁹ si te stes nullo modo viderent ipsos contrahentes non essent ido nei testes videtur quod male loquaᵗ: ꝛ gl. in. d. §. si vero absunt ꝛ in. d. c. testes. vbi volūt quod secus ē idoneus testis de his q̄ audiuit: ꝛ tamē clarum est quod ipse nullo modo poterat vide re ipsos contrahentes. Secunda fuit concordia seu opi. Ang. in. d. l. si non speciali quod aut sumus in his que visu percipiū tur ꝛ non valet testimonium si testes non sunt in conspectu. aut vero sumus in his que auditu percipiuntur ꝛ tūc aut testis po terat decipi vt quia deponebat de auditu vocis hominis ꝛ tūc non valeat testimonium de auditu: sed est necessarium quod vi derit et ita procedat opi. fra. ꝛ sequa. fallit nisi homo de cuius voce testis deponit esset multum notus testi ꝛ ita procedat gl. in. d. §. testes. Aut vero testis non poterat decipi vt qꝛ depone bat de auditu sonitus campane ꝛ isto casu bene probet ꝛ ita p cedat gl. in. d. §. idem labeo cum alijs supꝛa allegatis: ꝛ cuꝫ hac distinc. videtur transire dominus meus in. d. l. si non speciali. Tu autem in hac materia vtilꝫ quotidiana sic distinguas post d. Bartoluꝫ cep. in ꝓallegata caut. incip. quando quis non pōt ꝛc. quod aut loquimur in testamento aut codicillis vel do natione causa mortis: aut in matrimonio aut in contractibus: vel quasi aut i maleficijs. vel quasi primo casu si loquimur i te stamentis ꝛ non valet testimonium eorū q̄ audiuerunt testato rem testantem post cortinam vel parietem: sed est necesse quod ipsi fuerint in ꝓsentia ꝛ conspectu ipsius testatoris. d. l. si non speciali ꝛ hic. ꝛ d. fuit supꝛa reꝓbata in hac glo. in. d. §. labeo Secundo casu si loquimur in codicillis ꝛ donatione cā mortis ꝛ dicas qō valet tale testimoniū ita dixit dñs Mathe. de ma ta. no. suo. cxxiij. alꝫs. cxxv. incip. Not. q̄ licet regulariter valeat testimonium de sensu ꝛc. mouetur ex his que dicimus in simili quod licet in testamentis req̄rantur testes rogati. ꝛ j. dicetur tamen istud est secus in donatione causa mortis vel codicillis. l. si. C. de codi. item plures etiam testes in testamento requirū tur. quam in codicillis vel donatione causa mor. l. hac consulti. C. eo. ꝛ hic iunc. tex. in. d. l. si. C. de cod. vnde eadem ratione di camus in ꝓposito quod lꝫ alias testes in testamētis debeāt esse in conspectu testatoris: nec valeat si fuerint post parietem vel cortinam tamen secus sit in codicillis in quibus non requi ritur tanta solennitas: vt supꝛa ostensum fuit ꝛ cum. d. dñi Ma thei pertrāsit. d. Alex. in. d. l. si nō spāliꝫ. d. Bar. vbi supꝛa. aut vero loqueris im matrimonio ẓisto casu testes existentes post parietem vel cortinam non faciunt plenam fidem: sed cum alijs adminiculis sic: ꝛ ita procedat gl. in. d. c. ꝓterea extra de testi bꝰ. ꝛ ita dixit. d. Alex. in. d. l. si non speciali. Si vero loquimur i contractibus vel quasi ꝛ isto casu tales testes sufficienter ꝓ bant: ꝛ ita procedat glo. in. d. §. labeo. et. gl. iij. q. ix. c. testes ꝛ ea
9 q̄ fuerunt dicta. s̄. in prima parte. Si ꝓloqꝛis † in maleficijs et isto casu tale testimonium non valet: sed est necesse quod vi derint ipsum delinquentem nec sufficeret dicere quod audiue rūt ipsum delinquētem: et ipsum cognouisse per vocez ita dixit Bal. in. d. l. si non speciali. C. eo. facerent tñ indicium ſm Bal. l. ꝓpterea dixit sin. Bal. et Ang. in. l. sed cum exceptione. §. i hac per glo. ibi valde no. ff. qō met. cā. et Bal. in. l. aretusa. ff. ō statu homi. ꝛ in. c. j. §. porro que fuerit prima cā bene. amit. vbi dicunt qō Oldra. semel quendam accusatum de maleficio per eum commisso de nocte defendit. nam testes deponebant q̄ ta lis tali nocte talem interfecit interrogati fuerunt de causa scie tie responderunt q̄ viderunt ipsum interficere talez. interroga uit an haberēt lumen. et ipsi responderunt quod non postmo dum ipse ꝓquisiuit an illa nocte luna luceret: et fuit repertū quod non vnde ipse consuluit q̄ isti testes nō recte deposuerūt eo qꝛ erat impossibile q̄ isti vidissent istum delinquentē ex quo non habebant lumen nec luna lucebat ꝛ hoc per ꝓallegatam

gloss. in

glo in.d.§.in hac.quevol.q̄ ea q̄ de nocte vel multitudine fiunt ignoranter nec alias testimoniū eoꝝ valet in maleficijs nisi deponat de visu:vt.ſ. Subdas tñ q̄ in casibus in quibus dictuꝫ est testes de auditu post cortinā vel parietez ꝓbare intelligas qñ habuerūt notas cōtrahentiū voces vt vol.doc.in.d.l.si non ſpeciali ꝛ.d.Bar. Itē intelligas ſm eūdem q̄ oīa p̄dicta erunt ſubiecienda arbitrio iudicis q̄ habeat considerare si testes habeant vere notas cōtrahentiū voces ꝛ si decipi poterūt aliquo mō. Nec ob.tex.in.d.l.testiū in ver.ꝓsto q̄ satis ōz esse testis in ꝓsentia qui audit ꝛ intelligit licet non videant.l.j.in ꝓin.ff. de verb.ob.l.diē.§.cozā.ff.de arb.ꝛ ita respō.d.Alex̄ā.in.d.l.si nō ſpāli ergo. Et ista te.me.q̄ ista in paucis locis ita reperies
10 examinata. Quarto no.ex isto tex.in iure ciuili q̄† testamentū nuncupatiuū dicit esse de iure ciuili nec aliquā participationez hꝫ a iure ꝓtorio sicut testamentū in scriptis q̄ habuit participationem a iure ꝓtorio in sigillis ꝛ subscriptionibus vt vidimus supra in ꝓinc.huius ti.ꝛ ꝓbatur.in.l.ij.C.de secū.tab.ꝛ ibi.d.Alex̄.ꝛ ideo ex tali testō non dat directa bonoꝝ possessio ſm tabulas sicut dat ex quolibet testō a iure p̄torio ꝓbato sed vtilis dat bono.poſſ.ſm tab.vt dicit casus in.d.l.ij.C. de secū.tab. Capio|nūc glo.ꝛ ꝓ to expeditione ꝓme glo. opp.
11 cōtra istum tex.hoc modo dicit hic q̄† in testō requirunt septem testes:sed istud vī esse falsum immo vī q̄ testamentū valeat etiam nullo teste adhibito vt not.in.l.milites.C.de testa.
12 mil.vbi tex.vult q̄† testm̄ militis valeat sine vllo teste qñ in castris in expeditione belli testatur:sed sufficit q̄ quoquomodo de eius voluntate appareat vt ibi ꝓpter hoc est facta glo. nostra que dicit q̄ illud q̄ dicitur hic q̄ in testō requirūtur septē testes vt hic est verum regulariter tñ in quibusdaꝫ casibus nullus testis in testō adhibeā vt si miles moriat in bello.nā isto casu valet testm̄ eius nullo teste vocato vt.d.l.milites:ita dicit gl. q̄ qñq̄ vnus tantum testis est sufficiens in testō vt qñ testamētum fit cozam imperatoze ſm formā.l.omniū.C.eo. Qñq̄ duo
13 tantū† testes sufficiūt vt qñ pater testat inter liberos vt.l.hac consultissima.C.eo.§.ex imperfecto vel similes faciat testamentum in tentorio.nam duo tantuꝫ testes requiruntur vt.ff.de milita.testa.l.lucius. Qñq̄ sufficiūt tres vel quatuoꝛ vel pauciores qñ istud est ſpecialiter concessum patrie vt possit cū tot testibus vt.C.eo.si non speciali qñq̄ quinq̄ test.requirunt vt in testō rustici.vt.C.eo.§.inautem. ꝛ quādoq̄ requiruntur septē test.ꝛ hoc est generaliter ꝛ regulariter vt hic ꝛ.l.hac cōsul.C. eo.qñq̄ etiā requirunt octo testes vt in testō ceci vt.C. qui testa.fac. possunt.l.hac cōsultiſ.ꝛ ita residet gl.ꝓmitte ꝓ hac
14 materia q̄ non solum in testamento requiruntur† septē testes sed etiam esset necesse q̄ omnes deponant integraliter de tota dispositione testamenti ꝛ ꝓpterea non sufficeret q̄ septē testes ꝓbarēt mediam partem ꝛ alij septē aliam mediam partem Alex̄.cōſi.clxxvij.in.ij.vol. Aduerte ꝓmo ad istam glo.inquantum ipsa videtur velle q̄ quando miles in bello existens testatur potest testari sine aliquo teste:quia glo. hoc non dicit q̄ non requiratur aliqnis testis in testamento militis bello testantis:sed bene dicit q̄ nullus requiritur vocatus vt patet in glo.dū dicit qñq̄ nullus vocatur tñ adminus duo testes requiruntur licet non rogati vt not.in.d.l.milites ꝛ ita declarat gl.
15 istam hic Are. Item inquantū glo.dicit q̄† qñ testamentum fit cozam imperatoze q̄ ipse solus sufficit nec requirunt alij testes vt.d.l.omniū. Nā dicas q̄ rō est:q̄ nō est ꝓsumendū q̄ ipse imperatoꝛ ĩcedat fine multis ꝛ ideo vbi ipe imperatoꝛ est ꝓsumendum q̄ ibi multi fuerint ꝛ ita dicūt doc.in.d.l.omniū. Ad hoc tu allega qđ dixit in.l.sancimus in.ij.col.C. de dona. vbi dixit q̄ hodie fuit inductum quod in bullis pape ꝛ episcoꝝ non apponantur testes:q̄ tot ꝓceres coꝛā eis semp esse ꝓsumunt q̄ nihil occulte cozam eis fieri potest ꝛ allegat glo.in.d.l.omniuꝫ in ver.inter tot. adde hic quod de iure canonico sufficiunt in testamento duo vel tres testes cum ꝓsbitero parochiano.c.cum esses de testa.Alex̄.consi.lxxxiiij.in.ij.vol.ꝛ vide eundē consi.cxlvj.in.ij.vol.ꝛ idē vol.cōſi.clxxvij.in.ij.vol. debent tñ esse testes idonei.nō femine vt ibi per eum an autem sufficiant quatuoꝛ testes sine parochiano dic q̄ sic Alex̄.consi. xvij.in.iij.vol.ꝛ de hoc vide eundē cōſi.cv.in.iiij.vol.vbi refert
16 vnam opi.q̄ duo sufficiant. Subde tñ q̄ circa† declarandū legatum validum sufficiant duo testes Alex̄.consi.liij.in.iij.vol. Vide etiam Alex̄.consi.lxxvj.in.v.vol.q̄ in terris ecclesie sufficiunt duo testes q̄ ꝓsentia parochialis vel quatuoꝛ sine eius ꝓsentia vide Paul.consi.cclxij.super eo quod in testamēto ad pias causas sufficiunt duo testes etiā in terris imperij quando testatoꝛ erat in articulo mortis. Addas etiā ad glo.q̄ idem erit in testō facto cozam iudice.nā sufficient duo testes ita concludit Bar.in.d.l.omniū per illum tex.ꝛ idē te.Bald.in.l.pacta nouissima.C.de pac.de quo tñ dic vt ibi per doc. q̄ passus
17 iste altioꝛem requirit indaginem. In eadem ibi† vel si in tentorio faciat testamentū miles dicas ſm Are.q̄ qñq̄ miles testat in castris vrpura q̄ est in tentorio non tñ est in expeditione belli ꝛ isto casu in suo testō requirunt duo testes ꝛ rogati.l. diuus ꝛ.l.lucius.ff.de testa.mil.ꝛ ita loquitur gl.hic.qñq̄ vero miles non testat in castris:sed existens in domo sua ꝛ isto casu debet adhibere.vij.testes ꝛ obseruare formam iuris cōis qñq̄ vero testat existens in expeditione belli ꝛ tunc pōt testari coꝛā duobus testibus tantū nec tales testes debent esse rogati ꝛ ita loquitur glo.nostra in ꝓin.ꝛ ibi dixi ꝛ ita loquuntur doct.in.d.l. milites.C.de testa.milit.ꝛ dicemus in ꝓximo tit. In eadē ibi
18 in.l.si non spāli q̄ valet† consuetudo vel statutum quo solennitas testamentaria minoraf.adde Paul.cōſi.cccl xvj.viso q̄ qñ testamentū fuisset reuocatum sine debitis solennitatibus vt ꝓ cursum deconij iuncto tex.in.l.sancimus.C.de testa.tūc ad euz resuscitandū nō requiritur solēnitas nunc testiū:sed sufficit apparere de voluntate testatoꝛis etiā per scripturam ꝓpriam ꝛ ibi per eū.ꝛ ideo dicit ipe q̄ valet statutū vel consuetudo ciuitatis senarum vel venetiarum quo cauet vt testm̄ possit fieri coram tribus testibus ꝛ idem terminauit Bar.in.l. cunctos populos de summa tri.in ver.iij.quero ꝛ in rep.l. de quibus ꝓpe fi.ff.de leg.ꝛ ita cōmuniter tenent doc.in.d.l.si non spāli ꝛ spec. in ti.de instru.ed.§.compēdiose ver. sed nunqd ꝛ ꝓ hac opi. ꝓmo adducitur maxime per Bar.tex.in.l.ij.C. quāadmo. testa.aper.hoc modo.nā clarum est q̄ ad hoc vt valeat testamentum factuꝫ in scriptis requiritur publicatio.l.publicati.C.eo. l.si quis ex signatoribus.ff. quāadmo.testa.aper. ꝛ vbiq̄ not. sed ista solēnitas publicatiōis potest minui ꝛ mutari per statuta ꝛ consuetudines ciuitatū vt est casus in.d.l.ij.ergo eadem ratione debemus dicere q̄ possit immutari solennitas testium:
19 Secundo ꝓ hac parte adducunt ꝛ† maxime idem Bart. q̄ potest pater inter liberos cum duobus testibus disponere vt l.hac cōsultissima.§.ex imperfecto.C.eo.l.fi.C.fami.her. ergo ita debet posse patria disponere circa subditos cum eius potestas equiparetur potētie patris vt.l.veluti.ff.de iust.ꝛ in.l.post liminij.§.filius.ff.de cap. Tertio mouebatur ipse:q̄ non reperitur ꝓhibitum facere tale statutum ergo vī esse ꝓmissum p regulam generalem.l.omnes populi.ff.de iust.ꝛ iu. cum vul. Quarto adducebant ipsi ꝛ maxime Bal.in.d.l.si non speciali nam dicebat ipse non video quare debeamus dicere tale statutum nō valere cum tale statutū videatur iustum ꝛ equuꝫ cū per ipsum reducamur ad ius diuinum ꝛ naturalem iusticiam ꝛ ius gentium quo cauetur q̄ in oze duoꝝ vel triuꝫ stat omne verbū c.relatum ꝛ.c.cum esses de testa.ergo tale statutum est seruanduꝫ.l.fi.in ꝓin.ff.de iust.ꝛ iure.l.scire oportet.§.sufficit ibi cui? fide sufficit firmare ex naturali iustitia.ff. de excusa.tu. ergo ꝛ hanc partem firmauit Bal.in.l.testamēti.ff.eo.ꝛ.d.l. si nō ſpeciali vbi dixit q̄ ita obseruatur cōiter per omnes ciuitates vt statuta possunt minuere solennitatē testamentoꝝ hāc etiā partem firmauit Jo.an.in.d.§. cōpendiose post vbertū de bobio in add.parua super.d.ver.sed nunqd ꝛ ibi plus voluit Joā.an. q̄ consuetudo ꝓgenitei possit hanc solennitatem immutasse ꝛ illud dictū retulit Ang.in.d.l.testamenti dicens se non recordari alibi legisse tale dictū. Contrariam tñ partē ꝛ q̄† per
20 statutum non possit diminui solennitas testiū in testō tenuit Jac. de Are.vt refert Bar.in.d.l.cunctos populos ꝛ.d.l.de q̄bus monetur ipse ꝛ ꝓmo.nam validū est argu.de pacto ad statutum vt per glo. Ru.C.de decre. decurio.ꝛ not.in.l. nō in possibile.ff.de pac.sed per predictū nō pōt immutari seu minui solēnitas introducta a iure circa actū testandi vt.l.testandi.tit.eo. d.l.testamenti fac. ꝛ ibi gl.ff.eo.ergo eo.modo nō debet posse fieri per statutum ꝛ sic statutū nō debet posse minuere solennitatem testiū in testō. Secūdo mouebaī ipse nam tale statutum seu consuetudo vī esse mala ꝛ temeraria.nā ꝓpter timoꝛē falsi fuit inuentum vt septē testes adsint in testō.l.fi.C. de fideicō. l.iubemus.C.eo.cū ergo per talem consuetudinem ꝓcesseī via malitijs ꝛ falsuꝫ fabricandi debemus dicere talem consuetudinem seu statutum non valere.l.ij.C.de indic.vid.l.cū hi.§.ſz cū lis.ff.de transac.male enim consuetudines non sunt obseruande vt in auf.vt nulli iud.in ꝓin.vel inducas sic.d.l.fi. ibi vī esse casus q̄ nō valet consuetudo diminuens numerū testiū in testō nisi sit per principem approbata nec consuetudo extra casum d.l.si i rusticis vī approbari ꝛ ita vī velle Jmo.ergo. Tertio ꝓ hac opi.adducit casum in terminis in.l.fi.C.eodem vbi textus videtur cassare consuetudinem per quam remittitur solēnitas numeri testium in testamēto ꝓcter quā in locis rusticanis in quibus vult quod valeat testamentum cozam quinq̄ testibus ſm suam consuetudinem ꝛ sic est ibi casus expressus quod non

valet consuetudo minuens solennitatem testium in testamento
preterq; in rusticis in quibus sufficiunt quinq; testes vt ibi ha
betur nec etiam talis consuetudo in rusticis valuisset nisi fuisset
ibi per principem approbata. Quarto pro hac opi. adducunt
ipsi & maxime. d. Alex. in. d. l. si nō speciali casum in eadem lege
ff. ibi minus añ nullo modo concedimus vbi tex. videt velle q
nullo modo possit fieri q in testō adsint minus quā quinq; te
stes. ergo sequitur q per statutum fieri nō poterit q minus q
quinq; testes requirantur argumento glo. in cle. ij. in ver. cōce
datur de etate & qua. que vol. q vbicūq; lex vtitur istis verbis
nullo modo & similibus videt esse sublata quelibet dispensatio
adeo q vī esse sublata potestas statuendi cōtrarium per statu
tum & illam glo. alleganit ad hoc Ang. in. l. si queramus. ff. eo. &
Jmo. in. c. ij. extra eo. ergo & hāc opi. dicebat Jmo. in. d. l. testa
menti factio de iure fore veriorem & per hec dicebat Jaco. de
Are. in locis vbi supra sic posse distingui q aut princeps alicui
patrie seu ciuitati hoc cōcessit & debemus dicere quod valeat
tale priuilegium ita procedat casus in. l. si non speciali. C. eo. aut
vero hoc non fuit indultū per speciale priuilegiū ipsius princi
pis: sed erat statutū vel cōsuetudo in loco. & tunc aut istud sta
tutum seu consuetudo est de cōsensu principis & isto casu debe
mus dicere q valeat tale statutum seu consuetudo rō est: quia
princeps videtur hoc ipse inducere ex quo scit & patitur. ff. de
his qui not. infami. l. quid ergo. §. j. l. cum in plures. §. locato
heres. ff. locati. ff. de exerci. l. j. §. magistrum ex tali enim cōsue
tudine videtur induci priuilegium. xix. di. §. conquestus al. xxx.
di. & aut vero princeps omnino ignorabat tale statutum seu cō
suetudinem & debemus dicere quod non valeat tale statutum
seu consuetudo per supradicta. & ita dicebat ipse & perfecto si
volumus substinere hanc opi. Jaco. de are. & Jmo. que in veri
tate videtur habere neruum iuris possemus respondere ad ob
iecta & allegata pro cōi sententia hoc modo & primo non ob.
tex. in. d. l. ij. q; possumus respondere prout respō. Jmo. in. d. l.
testamenti: q; tex. ille non loquitur de consuetudine diminuen
te numerum testium: sed de quadam consuetudine aperiendi te
stamentum in qua non versatur tantum periculum. ideo si in il
la sit: secus quam in ea que derogat numero testiū & sic respō.
ipse. Vel secundo possem ego respondere & dicere q bene alie
solennitates a iure ciuili requisite circa formam testamenti vt
puta rogitus testium quod vno contexeu fiat testamentum qō
non sit necesse quod testes sigillent ipsum testamentum & mul
te alie solennitates ratio est: quia lex non videtur tollere hanc
potestatem subditis disponendi. ergo intelligitur eis permit
tere. d. l. omnes populi & ita loquit casus in. d. l. ij. Sed qō pos
sint ipsi statuentes tollere seu diminuere ipsum numerū testiū
videtur q hoc eis sit prohibitum & maxime vltra quinq; p tex.
in. d. l. fi. in ver. nullo modo & supra vidimus ergo. Vel tertio il
le tex. loquitur in solennitate requisita post ipsum testamentū
perfectum & ordinatū quā solennitatem dico q consuetudo &
statutū potest tollere: sed nos loquimur de solennitate que re
quiritur in ipsius actus & testamenti ordinatione q̄ dico q nō
potest tollere. potentior enim est solennitas que requiritur in
actus celebratione quam illā que requiritur post actū celebra
tum iuxta not. per Bar. in. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. ob.
& in. l. j. ff. de testa. vī nō est mirū si solennitatē de qua in. d. l. ij.
possit tollere tanq̄ sit minus potens cū requirant post actum
celebratum ista añ non cum fortior sit cū requiratur in ipsius
actus confectione ergo. Non ob. fm q permissum sit patri te
stanti inter liberos testari cum duobus testibus. d. §. ex imper
fecto ergo idem debet esse concessum patrie disponere circa
subditos: q; ego dico quod in casu nostro non est eadem ratio
in patria q in patre. nam non est mirum si licitum est patri te
stari inter liberos coram duobus testibus: quia in patre testā
te inter liberos cessat suspitio cuiuscūq; falsitatis cū ipse dispo
nat fm terminos iuris communis cum etiam & si testamentum
factū non foret ipsi successissent. At secus est qñ statutū vel con
suetudo disponeret q valeret testamentum factū coram duo
bus testibus quibuslibet institutis quoniā tunc non cessat frau
dis suspicio propter quā inuentus fuit testium numerus. d. l. fi.
C. de fideicō. vnde non est mirum si in casu isto statutum non va
leat. Vel secundo fateor quod ita deberet posse disponere pa
tria in subditos sicut pater in filios: sed ego dico q ista pote
stas in ipsa patria fuit sublata per tex. d. l. fi. C. eo. prout supra
induxi. Ad tertium patet responsio. Ad quartum possumus re
spondere quod ista est satis sufficiens ratio dicendi quod talis
consuetudo vel statutum non valeat quia est contra legē vt. d.
l. fi. ergo. l. prospexit qui & aquibus preterea dato quod vno ca
pite dicat hec consuetudo seu statutum bonum tamen ex alio
capite dicitur malum cum detur occasio falsum in testamentis
fabricandi propter quod tot fuerunt inuente in testamentis so
lennitates. d. l. fi. & d. l. iubemus. vnde non est mirum si talis cō
suetudo. nam valeat. d. l. ij. de indic. vid. & d. §. sed cum lis & per
hec videtur quod in puncto iuris hec opi. sit multum substenta
bilis. Si quis tamen vellet substinere communem sententiam
a qua in iudicando non esset recedendum posset respon. ad ad
ducta pro parte contraria & primo non ob. primum quod hoc
non potest fieri per pactum. ergo non debet posse fieri per sta
tutum: quia ego dico quod illa secunda nō procedit quādo ali
quid esset prohibitum fieri per pactum ex eo quod pactū ten
deret cōtra ius publicum. nam tunc licet illud non posset fieri
per pactum posset tamen fieri per statutum ita declarat Bar.
in. d. l. nō impossibile. ff. de pactis post glo. l. neq; pignus & l. ex
pretorio. ff. de regu. iu. sed ita est in casu nostro. nam ideo nō va
let pactum per quod remittitur solennitas testamentorum: q;
iste solennitates dicuntur publici iuris. d. l. testamenti factio &
ibi glo. vnde nimirum si per pactum non possunt remitti. l. ius
publicum. ff. de pac. Sed secus in statuto quoniam per statutū
bene potest ius publicum remitti vt per Barto. in. d. l. non im
possibile & in. l. omnes populi ī rep. ī. q. super quibus possunt
fieri statuta. Nec ob. quod ista cōsuetudo sit mala & temeraria
quia ego dico quod immo bona est & sancta cum per ipsam re
ducamur ad ius diuinum & iusticiam naturalem. d. l. scire opor
tet. §. sufficit item quia per istas consuetudines vel statutū con
seruantur defunctorum voluntates & testamenta obseruat cuz
sepe numero in ciuitate venetiarum senarum & in alijs ciuitati
bus magnis propter multitudinem mercantiarum & negotia
tionum non possit haberi copia testium: ergo debemus dicere
istam consuetudinem bonam & equaz interest enim rei publice
defunctorum voluntates obseruari & quod testamenta custo
diantur. l. vel negare. ff. quāadmodum testamenta aperiantur.
l. & quia. ff. de interroga. ac. l. gallus. §. quid si tantum vbi casus
melior de iure fm Bal. ibi. ff. de lib. & post. item quia verisimi
le est quod statuentes moti fuerint aliqua rationabili & iusta
causa ad sic statuendum vel quia cognoscebant legalitatē suo
rum subditorum vel propter alias quascumq; iustas & ratione
biles causas quibus est presumendum quod ipsi moti fuerint
ad sic statuendum vnde concludendum est quod istud statutuz
seu consuetudo dicatur sancta & equa & non mala & temeraria
& ita videtur sentire & respon. Bar. in. d. l. de quibus & in. d. l. cū
ctos populos & Bal. in. d. l. si non speciali. Non ob. modo tex.
in. d. l. fi. in quo videtur cassari consuetudo minuēs numerū te
stium in testamento: quia respon. vt dicebat Barto. vbi supra
quod ibi imperator damnat consuetudinem antiquam & prete
rita que diminuebat solennitatem testium in testamentis non
autem damnat futuram cōsuetudinem. Et pro eius opi. ego ad
do glo. valde no. in cle. statutum in ver. consuetudinē de elec. q
licet lex casset antiquam consuetudinem preteritam: non tamē
propter hoc videtur cassare nouam & futuram ad hoc an cassa
ta consuetudo possit in futurum introduci dic vt per Sicu. in
c. ceterum de in. calū. vide qō dixi in. l. si mihi. §. fi. ff. de leg. j. sed
certe hec so. nō est bona & ipsam damnat Jmo. in. d. l. testamen
ti: q; eadem ratio est damnandi futuram consuetudinem sicut
& preteritam ergo verisimile est legislatorem etiam futuram
voluisse prohibere cū ratio legis sit illa que regulet ipsam legē
l. j. C. que sit longa consuetudo & in. l. cum mulier so. ma. l. cū pa
ter. §. dulcissimis de leg. iij. l. pater filium. §. fundū de leg. ij. cle.
j. de ele. cum vul. & pro hoc etiam facit fm eum. nā si diceremus
tantum consuetudinem antiquam per illam legem fuisse cassa
tam & non futuraz sequeretur quod rustici de quibus in. d. l. fi.
possent inducere aliam consuetudinem remittentem numerum
testium vtputa quod valeret testamentum coram tribus vel qua
tuor testibus & sic de facili posset eludi dispositio illius. l. quod
absurdum est dicere: ergo. l. nam absurdum de bonis lib. cum
vul. pro hoc etiam facit fm. d. Alexā. in. d. l. si non speciali: quia
in. d. l. fi. tex. videtur cassare indefinite consuetudinem per quā
diminuitur numerus testium in testamēto preterq̄ in ipsis ru
sticis in quibus vult quod consuetudo eorum obseruetur dum
modo per talem consuetudinem nō inducatur minor numerus
quam quinq; testium in testamento. si ergo ibi cassatur consue
tudo indefinite videtur etiam cassari consuetudo futura argu
mento. l. si seruitus. ff. de seruit. vrb. pred. & colligitur ex no. per
Bar. et alios in. l. si mihi & tibi. §. fi. de leg. j. & not. Ly. in. l. ij. C.
que sit longa consue. in. v. q. princip. & ibi etiam Bal. & Jo. an.
in. c. certificari de sepul. & per Anto. de but. in. c. fi. de consue. &
doc. in cle. statutum de elec. & istam dicit esse magis communē
opi. & sic patet quod hec respon. Bar. non est vera quod nō sit
cassata futura consuetudo immo intelligitur esse cassata si ergo
est cassata sequitur quod contraria cōsuetudo nullo modo po
test induci

test inducī auf. nauiga. C. de fur. l. eos. C. de vsu. no. Bart. ⁊ alij in. l. de quibus. ff. de leg. Jtem per hec not. patet responsum ad tex. in. d. l. fi. ibi nullo modo per que verba videt cassata queli bet consuetudo ⁊ statutum ⁊ sic hec responsio nō procedit. vn de secunda fuit so. Bal. in. d. l. fi. C. eo. que fuit de mente Bar. in. l. omnes populi in prima. q. ff. de iu. ⁊ iure q̄ ideo non valuit dicta consuetudo ⁊ fuit necesse q̄ approbaretur per principē: q; talis consuetudo erat facta vel inducta ab vniuersitate ville que non habebat potestatem legis condende vt per Bart. in d. l. omnes populi vnde nimirum si non valebat talis consuetu do ⁊ fuit necesse q̄ per principē approbaretur. vnde si essemus in alia ciuitate habente potestatē legis condende bene vale ret talis consuetudo ⁊ si per principē vel legem non approbet. Sz certe etiā hec so. Bal. vt etiā dicit Jmo. in locis vbi supra non est bona patet dicit ipse: nā in. d. l. fi. in principio dicit indi stincte ⁊ indefinite: q̄ in omnib⁹ ciuitatib⁹ ⁊ castris subiectis romano imperio vbi habetur copia peritorū vult q̄ obseruen tur leges loquentes de testamenti solennitate post in ver. in il lis vero aduersatiue loquēdo subdit q̄ in alijs locis in quibus non habetur copia peritorum vt in locis rusticanis vult q̄ ipi possint obseruare suam cōsuetudinem antiquam dum tñ quin q̄ testes adsint ⁊ sic aperte videtur innuere q̄ in ciuitatibus ⁊ castris in quibus est copia peritorum non debet obseruari dic ta consuetudo: sed tantum in locis rusticanis natura enim ad uersatiue est aduersari precedentibus facit qō habetur in. l. ij. §. sed ⁊ fortius. ff. ne quis eum qui in ius voc. ⁊ sic dicebat ipse
21 Jmo. q̄cquid dicaf videt aperte ibi velle tex. q̄ † solennitas te standi circa numerū testium non possit detrahi per consuetudi nem vel statutuz nisi in casu illius legis. vnde vt vides nulla cō moda respon. potest dari ad illam tex. Non ob. vltimum: quia possemus respondere q̄ ipsi rustici nullo modo possint per con suetudinem eorum inducere vt minor numerus quinq̄ testium in testamento requiratur ratio est vt dicebat Bal. ⁊ supra vi dimus: q; ipsi non possunt statutum vel consuetudinem facere vnde per illam legem fuit ipsis specialiter concessum q̄ in casu illo obseruetur sua consuetudo dum tamē adsint quinq̄ testes vnde non est mirum si non possunt recedere a dicta consuetudi ne ⁊ nouam facere. Sed secus videtur dicendū in ciuitate que potest statutum ⁊ consuetudinē facere tamen opi. contraria vi detur de iure verior. Retenta tamen ista cōmuni sententia pro vera. Subdit vnum verbū hic Are. q̄ licet per statutum sit so lennitas testamentorum sublata tñ non intelligitur intantum sublata vt ad minus nō debeant adesse duo testes ratio est ſm ipsum: q; de iure diuino vel naturali duo testes requiruntur vt in. c. relatum ⁊ in. c. cum esses extra de testa. ergo sequit q̄ hec solennitas non intelligitur esse remissa: q; per statutum quan tumcūq̄ generale tollens solennitatem in actu non videtur tol lere solennitatem iuris naturalis seu diuini vt per Bart. in. l. j. ff. de testa. militis ⁊ in. l. filiusfamilias. ff. de dona. per Rom. in Rep. Rubrice de arb. ver. xvij. ⁊ pro hac opi. facit nam verba generalia ipsius disponentis non trahunt ad impossibilia ipsi disponenti. c. a nobis de sententia excommu. ⁊ ibi Abb. c. tua nos de decimis ⁊ quod ibi Hosti. ⁊ alij. c. eos. de immu. ec. in vj. B. arto. in. l. si quis sub conditione de cond. insti. Bal. in. l. fi. C. de iure delib. sed ipsi statuentes non possunt tollere ius di uinum seu naturale. §. sed naturalia insti. de iure na. gē. ⁊ ci. l. ij. de vsuf. ea. rerum. c. cum inferior de ma. ⁊ ob. late per Bart. in rep. l. omnes populi ⁊ in terminis nostris dixit Ang. in. l. testa menti quod per statutum nō potest tolli quin ad minus duo te stes in testamento requirantur. cum ista sit solennitas iuris na turalis quam statuentes tollere non possunt. ergo sequitur qō per verba generalia ipsorum statutorum tollentium solennita tem testamentorum videtur velle tollere tantum solennitates iuris ciuilis non autem naturalis cum ipsis hoc sit impossibile nec istud facere possunt ⁊ per cōsequens non videtur tollere so lennitatem duorum testium tanq̄ a iure naturali requisitam. Jtem etiam intelligas predicta quod licet per statutum possit tolli solennitas testamentorum tamen non poterit tolli illa so lennitas per quam de facili posset excogitari in testamentis vt puta quod testes non debeant esse in conspectu testatoris. naz hoc non poterit induci per statutum vel cōsuetudinem: sed tan tum per speciale priuilegiū principis. d. l. si nō speciali ⁊ ita di xit Ang. in. d. l. testamēti. Jtē etiam per statutum laicorū nō po terit tolli solennitas que est inducta per ius canonicum vt ani marum periculis obuietur ita dixit Ang. in. d. l. testamēti ⁊ da bat exemplum vt habetur in. c. q̄q̄ de vsu. in. vj. argu. eorū que habentur in. s. ecclesia sancte marie de consti. ⁊ in. c. tue extra de ordine cogni. Et ista omnia tene me. q; in multis locis non
22 ita reperies examinata. Ultra glo. † addas alios casus in qui bus etiā testamentum factum coram minori numero septem te stium valet primus est in testamento ad pias causas in quo suf ficit numerus duorū testium vt habetur in. c. cum esses vbi la te per eos extra eo. Jtem etiam fallit in omnibus testamentis conditis in terris ecclesie in quibus sufficit numerus duorum testium cum presentia presbiteri parochialis de quo tamē val de dubitatur. dic vt habetur late in. d. c. cum esses. Tertius est
23 casus ſm Are. † hic in testamento facto tempore pestis quo niam in eo est relaxata solennitas septē testium vt valeat tu de hoc vide Alex. consi. lxx. in. ij. vol. vbi vol. q̄ in testamento qō fit tempore pestis vel in rure femine nō poterunt esse testes vi de etiam Alex. consi. clxxvij. in. ij. vol. vbi vol. quod si ciuis te stetur in rure ⁊ etiam tempore pestis sunt necessarij septem te stes. Jtē q̄ in testō qō fit in rure vel tēpore pestis testes debēt esse idonei ⁊ propterea femine non poterunt esse testes vide ta men Bal. post nichol. de mat. qui hoc expresse tenet in. l. fi. C. eo. ⁊ ibi Sal. qui tamen videntur velle ſm Are. hic q̄ non suffi ciat minor numerus quinq̄ testium ⁊ ad predicta ipse allega bat quod vol. Bar. ⁊ Ang. ⁊ Jmo. in. l. recusare. §. fi. cuz. l. seq. ff. ad trebe. ⁊ ita dicit ipse q̄ istam. q. habuit de facto hanc etiā opi. dixit Raph. in. l. conficiuntur. §. codicilli forte equiorē. mo uentur autem ipsi ⁊ primo: q; tempus guerre ⁊ tempus morta litatis equiparantur vt no. per Bar. in. l. naturaliter in pe. col. de vsu cap. ⁊ cano. in. c. ex transmissa de prescrip. sed existens in guerra seu bello potest testari coraz imperfecto numero testiū vt. l. lucius de testa. militis. l. fi. eo. titu. l. j. ff. de bo. poss. ex te. mi litis ergo idem dicendū est quando quis testatur tempore pe stis: q; illo tempore dicitur esse bellum inter deos ⁊ homines. Secundo pro hoc adducitur ⁊ maxime per. d. Alex. in. d. l. fi. id quod not. dixit Ang. in rep. legis si vacantia. C. de bo. vac. li. x. in. x. col. vbi dixit per illam legez ⁊ per tex. in. l. vbi absunt. ff. de tuto. ⁊ cura. da. ab his q̄ si statutum disponat quod nō valeāt testamenta scripta per tabellionē qui non sit descriptus in ma tricula ⁊ contingat q̄ tempore pestis alius notarius nō matri culatus sit adhibitus ad conficiendū instrumentum cum nota rius matriculatus haberi non posset quod valebit tale testa mentum scriptum manu notarij non matriculati: ergo idē dica mus in proposito quod licet in testamēto debeant adesse septē tamen illud procedat nisi propter pestem adhiberi nō possent quia tunc sufficiat minor numerus. Tertio mouebantur ⁊ ma xime Bal. per tex. in. l. fi. C. eo. nam ratio finalis legis que pro mittit rusticis testari coram quinq̄ testibus est propter penu riam ⁊ inopiam testium que non pōt de facili in villis haberi: sz ista eadem ratio viget quando est tempus pestis cum propter contagionem non possit haberi copia testium. ergo eadem de bet esse iuris dispositio. l. illud. ff. ad leg. aqui. cum vul. ⁊ p pre dicta inferebat Bal. post Nicho. de mat. in. d. l. fi. q̄ si aliquis esset in carcere tyranni ⁊ faceret testamentum coram quinq̄ testi bus cum plurium copia haberi nō possit metu tyrānī valeat ⁊ idem si esset in manibus latronum vt ibi per Bal. post prin. ⁊ in fi. Et pro hac opi. Bal. Are. ⁊ sequatium q̄ testamentum fa ctum tempore pestis coram illegitimo numero testium valeat
24 adduco. nam † vbicūq̄ lex requirit aliquam solennitatem ad actum intelligitur si illa adhiberi possit vtputa: q; illa solenni tas adsit vide Alex. cōsi. xxiij. in. ij. vol. vide Rom. cōsi. xxxvj. visa disceptatione vbi adducit nonnulla similia ⁊ quod indefe ctum vnius pōt alia subrogari ita expresse dixit Bal. in. l. in cō iunctione. C. de nup. vbi dixit statuto cauetur quod in contra ctu minoris debeat intervenire consensus matris ⁊ duorū pro pinquorum modo accidit quod minor mortua matre cōtrahit cum consensu duorum propinquorum tantum. queritur an va leat cōtractus ⁊ decidit quod sic ratio est: quia ista solennitas quod mater cum propinquis admittatur intelligitur si omnes isti adhiberi possunt secus aūt si non omnes: q; tunc adhiberi tantum debent qui possunt pro hoc etiam facit qō dicimus in simili q̄ lz matrimonium requirat verba vt dixit glo. sing. in. l. cū notissimi de prescrip. xxx. an. per Bar. in. l. nuptias. ff. de re gu. iu. Bal. in. l. ad cognoscendas de ingenuis ⁊ ma. tñ istud in telligatur qñ adhiberi possunt. Secus autem si non possunt vt q; matrimoniū cōtrahentes essent muti. l. mutus. ff. de iu. dot. c. tue ⁊ c. cum apud de spon. per mo. in. l. j. in prin. ff. de verbo. oblig. ergo ita dicamus in proposito qō licet in testamento re quiratur numerus septem testiuz. tñ illud debet intelligi si om nes septem haberi possunt si autem omnes adhiberi non pos sunt vt est tēpore pestis quo casu propter timorem contagio nis non potest haberi sufficiens numerus testiuz. Quinto pro hoc adduco. nam si bene cōsideretur tex. in. d. l. fi. C. de testa. ru sticis in eorum testamentis maxime duo priuilegia concedunt vnum quidem est qō dato quod in testamento in scriptis vnus

quisq; testium debeat propria manu se subscribere iuxta tex. in l. hac cõsultissima. C. eodez t. l. pe. ff. eo. tĩ in testamento rustici vnus sciens scribere poterit scribere pro omnibus alijs testibus non scientibus scribere t hoc priuilegium cõceditur illis propter eorũ simplicitatẽ seu literarum imperitiam quã rustici habent. prz in. d. l. fi. ibi rustici t quibus non est literarũ proitia quomodo possunt tantam legum subtilitatem tc. Aliud etiam eis priuilegium cõceditur vt possint coram quinq; testibus testari t hoc eis videt esse cõcessum propter penuriam testiũ quam rustici in villis habent vt patet ibi in ver. sinautem in illo loco minime fuerint inuenti septem testes tc. cum ergo ipsis rusticis concedatur ppter testiũ penuriam quasi in loco habẽt vt possint coram insufficienti numero testium testari: ergo eadẽ ratione erit dicendum in testantibus tẽpore pestis cũ t ipsi maiorem habeant testiuz penuriam propter contagionẽ. d. l. a titio de verbo. obl. t. d. l. illud pro hac pte facit qõ vol. Bal. cõsi. ccxxiiij. punctus q; vbi deficit forma nõ sufficit causa etiã iustissima. Pro hac etiã pte adduco q; singulariter dixit Bart. in. l. idẽq; per illum tex. ff. pro soc. vbi dixit q; vbicũq; per legẽ aliquis debet mittere procuratorẽ intelligit si de facili haberet poterat alias aũt non tenet mittere t ibidẽ dixit ipse t in. l. si ab hostibus. §. fi. ff. so. ma. q; lz maritus teneat adhibere medicos ad curandum vxorez vt habet in. d. §. fi. tĩ dicit ipse q; illud est verum quãdo de facili habere poterat secus aũt si de facili habere non poterat: qz tũc excusabitur si non adhibuit vt ibi p eũ ergo ita dicamus in proposito q; lz in testamẽto debeant adhiberi septẽ testes debet intelligi si de facili adhiberi poterãt secus aũt si non poterant adhiberi de facili vt est in casu nostro propter timorez contagionis: qz non sit necesse eos adhiberi.

25 Contrariam tamen partem t q; † non valeat testamentũ factũ coram illegitimo numero testiũ tẽpore pestis tenet Ang. in. d. §. codicilli t istud etiã fuit de mẽte Bart. in. d. l. j. ff. de bo. poss. ex test. mi. in quantũ dicit q; bonuz esset q; statuta ciuitatũ hoc prouiderent quasi vellit dicere q; de iure cõi sit secus idem tenet Fulg. t Paul. de cast. in. d. l. fi. t Paul. de castro. in. l. casus eo. ti. t Ro. in rep. auf. similiter. C. ad leg. fal. i. xxxiij. specialiv timarum voluntatum idẽ etiam firmauit. d. Alex. in. d. l. fi. monẽtur autem ipsi t primo per casum in. l. conficiunt. §. codicilli. ff. de iure cod. ibi quid enim si sufficientẽ testium facultatem non habuerit vbi formaliter vult tex. q; licet aliquis tẽpore quo facit testamentũ non possit habere copiam pfecti numeri testiuz q; non poterit valide testari: ergo ita dicamus in proposito q; quis ppter mortalitatem non possit habere sufficientẽ numerum testium tĩ propter hoc non poterit testari coram insufficienti numero testium. Secundo mouẽtur ipsi qz speciale est in ipsis rusticis quando in villa sunt propter eorũ simplicitatem t qz in loco non potest haberi sufficiens testium numerus vt testari possint coram imperfecto numero testium iste est casus in. d. l. fi. C. de testa. ergo incontrarium erit ius cõmune in alijs casibus. l. ius singulare. ff. d. ll. l. qõ vero eo. ti. t per cõsequens in casu nostro erit secus vel sic tex. ille videtur concedere hoc priuilegium rusticis vt possint testari coram illegitimo numero testium duplici de causa vna est propter eorum simplicitatem alia est propter penuriam testium sed in casu nostro lz adsit penuria testium non tamen eadem simplicitas: ergo sequitur qõ non valebit testamentum cum imperfecto testium numero. l. q; heredi plures de cond. institu. l. j. §. per contrariuz ibi vtrinq; concurrere debet. ff. de reb. eorum. Tertio pro hac opin. etiam ipsi adducunt. nam si ciuis sit in villa nec possit habere sufficientem numerum testium nõ potest valide testari: sed istud habet locum tantum in ipsis rusticis in villa existentibus vt est casus in. d. l. fi. §. illis vero locis t ibi per mo. t per Bar. in. d. §. codicilli: ergo eodem modo dicamus in proposito q; lz testator propter aliquod impedimẽtum siue mortalitatis siue alterius cause non possit habere sufficientem testium numerum q; non possit valide testari. Quarto p hac opi. adducit tex. in. l. casus. C. eo. vbi dicit tex. q; propter periculum morbi seu contagionis

26 non † debet tolli solennitas testamentorũ: sed tantum suspẽdi seu laxari vt ibi habetur. vnde ego bene dico quod testes poterunt esse aliqualiter remoti nec ita vno contextu signare testamentum propter periculum contagionis tamen non debet tolli hec solennitas quod non debeat adesse sufficiẽs numerus testium. Quinto facit fm Ro. nam imperator concessit hoc priuilegium quibuscunq; etiam priuatis t non militibus vt si reperiatur in loco hostili vt possint testari coram insufficienti numero testiũ. d. l. j. ff. de bo. po. ex. testa. mi. t. d. l. fi. ff. de testa. mi. qõ profecto nõ est ex alio qz ibi nõ põt haberi facultas integri numeri testium: sed si diceremus q; valeret testamentum factũ coram illegitimo testium numero in casu quo non potest haberi integer numerus testiũ tunc priuilegium illius legis nullam esset cum istud esset concessuz ex dispositione iuris cõis t sic p hec videt quod passus iste sit valde dubius. Et si volumus sustinere hanc partẽ que videt esse magis cõis possumus respon

27 dere ad adducta in contrariuz t primo qõ † tempus guerre t tempus mortalitatis equiperantur tc. qz respon. vt dicebat. d. Alex. in. d. l. fi. q; illud est verũ vbi est eadẽ ratio in vno que in alio secus si diuersa t ita loquitur Bart. in. d. l. naturaliter qui

28 voluit q; ita † suspenderetur prescriptio ppter tẽpus mortalitatis sicut ppter tẽpus guerre qũ eadẽ ratio erat suspendẽdi rõne pestis sicut t rõne guerre cum vtroq; tẽpore ius non reddatur: sed in casu nostro diuersa est ratio in testante in bello t in testante tẽpore pestis. nam non est mirum si preliantibus in bello est permissum vt possint testari coram insufficienti numero testium: qz quasi dant operam reipublice: sed ista rõ non viget in testante tẽpore pestis. ergo. vñ ex hoc inferebat. d. Alex. q; si aliquis remansisset in ciuitate tẽpore pestis ad administrãdum rempublicam cũ tunc possent testari coram insufficienti testium numero: qz tunc videt esse eadez ratio in testante tẽpore pestis sicut in testante in bello cuz vtrobiq; ipse dicatur esse in bello fauore rei publice t isto casu dicit ipse saluari posse decisionẽ Bal. t aliorũ. Nec ob. etiã dictũ Ang. qz dicit. d. Alex. q; illud dictũ nõ vr esse verũ t esse ꝺ casum. d. §. codicilli t respon. ad tex. d. l. vbi adsunt vt ibi p eũ vel secundo possumus respõde re q; testator in questiõe Ang. subrogauit vnũ loco alterius. nã loco notarij matriculati subrogaut notariũ nõ matriculatum sed in casu nostro nulla fuit facta subrogatio loco testium deficientium: sed omnino testes non afuerunt. vel tertio ego respõ deo t dico quod ex dicto Ang. bene hoc infertur q; si ppter pestem legitimus t idoneus haberi non potest illegitimus t nõ idoneus haberi ita videtur velle ipse. s. quod si notarius matriculatus qui debebat adhiberi ad testamentum si nõ potuit adhiberi propter pestem potest adhiberi non matriculatus t illegitimus vnde ex hoc ego inferrez q; si propter pestem nõ possent haberi testes legitimi q; tunc illegitimi poterunt adhiberi. t ideo isto casu posset adhiberi femina in testamento non autem ex hoc dicto Ang. infertur quod nullo modo debeãt adhiberi testes t p hoc dicto facit tex. in. l. casus. C. eo. vbi propter casum t contagionẽ debet relaxari solennitas testamẽtaria nõ aũt tolli in totum: t sic dico in proposito q; propter mortalitatẽ t ipsam contagionem poterit relaxari solennitas testamentaria quod testes legitimi non requirantur non autez q; omnino non debeant adesse. Non ob. etiam tertia ratio: qz rõ finalis. d. l. fi. fit propter inopiam numeri testium: qz fm hoc sequeretur q; si aliquis non posset habere sufficientem numerum testium propter aliquem casum quod tunc posset testari coram insufficienti numero testium quod est falsum t contra casum. d. §. codicilli: sed dispo. d. l. fi. fuit inducta in speciale priuilegium ipsorum rusticorum quod non est extendendum ad alios casus. d. l. ius singulare ad alia etiaz argumenta per me adducta poteris tu respon. Si quis tamen vellet sustinere partẽ contrariã posset respon. ad tex. in. d. l. conficiuntur in. §. codicilli: qz tex. ibi nõ dicit q; ille qui testabatur nõ posset habere testes si voluisset: sed dicit quod non habuit: quia forte non requisiuit vel habere non voluit alias autem si habere nõ potuisset tunc dico q; potuisset testari cum insufficienti testium numero. Addas etiã

29 quartum casum † in quo testamentum factum coram minori numero septem testium valebit videlicet in casu quẽ singulariter ponit Ang. in auf. de non alienandis. §. quod aũt quod si quis vadit romaz pro indulgẽtijs t in itinere infirmatus sit in quoddam castro t ibi faciet testamentum coram duobus testibus cũ plures ibi non essent quoniam isto casu valebit testamentũ coram duobus testibus mouetur autem ipse qz si milites in expeditione degentes pugnantes pro salute rei publice possunt cũ duobus testibus testari tanto magis idem debet esse in peregrinante ad salutem anime t ad seruitium dei cum deus sit superior princeps reipublice vt in auf. quomodo oportet epi. in princ. t qz anima cunctis rebus preferẽda est. C. de sac. san. ec. l. sancimus la secunda t ita ibi reſidet. Addas eundem Ang. in auf. omnes peregrini. C. eo. de succe. vbi fortius videtur voluisse q; indistincte tales peregrini possint testari coram duobus testibus non habita distinctione an in loco possint haberi plures testes vel non. sicut dixit in dicta auf. de nõ alienan. quo casu non ita erat mirandum si poterat testari coraz minori numero testium facit quod no. Bar. in. l. idẽq; pro soc. t vidimus supra in proximo arti. t cum isto vltimo. d. Ang. transiuit simpliciter Paul. de cast. i. l. nutritoribus. j. eo de succes. t ita etiaz vr pertransire. d. Alex. in. l. fi. C. eo. mouetur aũt ipse Ange. ad sic dicendum per casum in. d. auf. omnes peregrini vbi tex. dat peregrinantibus

regrinantibus liberam potestatē testandi vt ptz ibi in verbo liberā habeant potestatem ꝛc.ergo sequitur ꝙ poterunt testari coram duobus testibus sicut dicimus in milite qui pōt testari cū duobus testibus tantum ex eo ꝙ habet liberam testamenti factionē.l.j.ff.de testa.militis. Et pro certo lz hec sua opi. Ang.ꝛ sequatium videatur multū equa ꝛ benigna tñ contraria sententia videl de iure verioꝛ.Et cōtra eius opi.primo adduco nam quomodocūq; concedit alicui libera testandi facultas si quidē alias de iure poterat testari tunc per talem cōcessionem intelligit ei esse concessum vt possit testari non obseruata iuris cōis solennitate: sed tñ cum duobus testibus ita procedit tex.in.l.j.ff.de testa.mili. Aut vero ille cui concedit libera testandi facultas aliter de iure testari non poterat ꝛ tunc lz lex concedat ei liberam testandi facultatē intelligitur obseruata tñ iuris cōmunis solennitate ita procedit casus in.l. si quando ꝛ ibi glo.que istud dixit in terminis.C.de inoff.testa.ꝛ glo. in.l.j.C.de sac.sanc.ec.in verbo liber fit tribus ꝛ glo. exposuit dummodo fit casus ratioē munitus facit tex.in.c.irrefragabili ꝛ ibi .d.An. per illum tex. de off.oꝛ.vbi dixit ꝙ vbicunq; alicui concedit libera potestas procedendi ꝙ per illa verba non intelligatur sublata potestas procedendi fm dispositionem iuris cōis.ꝛ ideo dicebat ipse ꝙ si cōcessa est potestas arbitris libere procedendi ꝙ non possunt procedere iuris ordine nō seruato modo nūc in proposito ipsi peregrini de quibus in.d.auf. omnes non poterant testari ppter cōsuetudines ꝛ statuta terrarum que nolebant ꝙ dicti peregrini aliquo modo possent testari vt habeł ibi in tex.modo superuenit tex.in.d.auf. omnes ꝛ dat illis liberam testandi facultatem non obstātibus dictis consuetudinibus:ergo sequitur ꝙ debet intelligi ꝙ habeant liberam potestatem testandi obseruata tamen iuris communis solennitate:ex eo ꝙ prius non habebat testamenti factionem propter consuetudines ꝛ statuta terrarum ꝛ ita in terminis dixit ibi glo.in ver.liberam que exposuit dūmodo testentur fm ius cōmune ꝛ allegat tex.in.d.l.si qñ ꝛ ita etiam tenet ibi Sal. ꝛ sic vt vides tex.ille sic inducēdo magis facit cōtra ipm Ang. quā pro secundo cōtra ipsum Ang.pondero tex.in.d.auf.omnes ibi de rebus suis ordinandis habeant liberam facultatez ꝛ sic tex.ille videł ei dare liberam facultatē disponendi quantū ad bona non autem quantum ad solennitatem testandi:ꝛ sic debebunt testari fm ordinem iuris cuz septem testibus ꝛ alijs requisitis. tertio pondero cōtra ipsuz Ang.tex.in.d.auf.omnes hoc modo.nam tex.ille ibi omnes peregrini ꝛ aduene ꝛc. non loquitur solum de peregrinis:sed etiaz loquitur de aduenis ꝛ viatoribus qui non sunt peregrini ꝛ nomen aduene est generale ad quoscūq; ꝛ postmodū dicit tex.ꝙ vult ꝙ isti peregrini ꝛ aduene habeant liberam testandi de rebus suis facultatem: ꝛ sic dictum verbum liberam determinat tam ipsos peregrinos quā ipos aduenas vt ipsi habeant liberam testandi facultatē: ergo sequitur ꝙ debet omnes istos pariformiter determinare vna enim determinatio sequens plura determinabilia debet oīa pariformiter determinare.l.nam hoc iure.ff.de vul.ꝛ pup. l.q̄uis.C.de impub.l.in testō.C.de testa. mil.l.fi.C.de sen. sed clarum est quod respectu ipsoꝝ aduenarum vt ipsi possint testari cum duobus testibus tñ circunscripta solennitate iuris communis:ergo idem debet esse in peregrinantibus ꝛ ita tenerem. Nec ob.quod si is qui pugnat pro salute reipublice pōt testari coram duobus testibus multomagis debebit posse is q̄ pugnat pro salute anime sue vt est in peregrino qui peregrinat pro anima sua quia respondeł ꝙ quando miles pugnat in bello ne duz pugnat pro se sed pro salute totius rei pub.at ille qui peregrinatur videtur tantum modo pugnare pro salute anime sue ꝛ sic non videtur par ratio in pugnante in bello ꝛ peregrinante.vel secundo dico quod argu.istud procederet nisi aliter in iure cautum esset:sed in iure cautum est quod tales peregrinantes iuris ordinem seruent dicta auf. omnes. ꝛ supra vidimus ergo. An autem dictum Ang.in.d.auf.de nō alien.fit verū pendet ex his que diximus in p̄cedenti articulo ꝛ cōtra Ang. tenuit Sicu.in Ru.extra eo.in rep. Potes etiam adducere similem casum in quo testamentum factum cum minori numero
30 septem testium valet videlicet quando † testamentum esset cōfectum in barbaria hoc est apud infideles.nam non requirunt septem testes:sed sufficiunt duo ita dixit Bal.in.l.ius ciuile.ff. de leg.ꝛ in.l.j.infra. q̄admo.te.aper.vbi dixit ꝙ ita alias consuluit cum produceretur quoddam testamentum cuiusdam magni mercatoris conditum apud infideles quod tale testiū valeret cum duobus testibus:quia non est presumptio ꝙ illi viuant fm ius ciuile:sed viuant fm ius gen. seu naturale in quo in oze duoꝝ ꝛc.c.nouit de iud.cū vul.ꝛ ita refert ꝛ sequitur.d.mens in.l.hac consultissima.C.eo.ꝛ vide latius per moder. in Rep.

31 Rubrice extra eō. Capio aliam glo. † positam super verbo adhibitis glo.querit quid vult dicere adhibitis ꝛ glo.exponit.i. rogatis vt intersint ꝛ sint attenti allegat tex.ff. eodem.l.heredes.§.pe.ꝛ in auf.de testi.§.ꝛ licet in fi. Tu habes primo notare ex ista glo.quomodo testes debent rogari in testamento:qꝛ
32 eis debet dici vt velint itereſſe in testō ꝛ ꝙ † sint attenti debet enim eis notificari quod fuerunt adhibiti ad hoc. ideſt ad testamentum vt.d.§.in testamētis ꝛ Are.hic ista glo.primo facit cōtra ea que dixit Sal.in.l.hac consultissima.C.eo.vbi querit Sal.an quēadmodum in testamēto in scriptis est necesse ꝙ testes sint rogati.d.l.hac consultissima ꝛ.l.pe.cum vul.idem sit in testō nuncupatiuo ꝛ ipse ꝙ hoc non reperiē expressum ꝙ in testamento nuncupatiuo testes debeant esse rogati:sed bene dicit ipse ꝙ iura dicunt ꝙ debeant cōuocari ꝛ allegat tex.in.l.in testamētis.C.eo.ꝛ.l.hac cōsultissima.C.q̄ testa. facere possunt ꝛ pro hac opi.ꝙ testes in testō nuncupatiuo nō debeāt esse rogati dicebat Ro.in auf.similiter in vndecima ꝓalentia ꝙ q̄daz adducebant glo.quā dicebant fing.iij.q.ix.§.de his in glo.magna que tñ glo.fm eum nihil facit:qꝛ illa glo.tantum dicit ꝙ in contractibus testes debēt esse rogati quādo sunt contractus in scriptis non autem qñ contractus fierent viua voce non autem illa glo.aliquomodo dicit fiendam esse hanc differentiam in testamento in scriptis ꝛ testō nuncupatiuo. Et cōtra opi.ipsius Sal.ꝛ sequatium dico ꝙ est glo.hic in terminis.nam licet iura tantum dicant ꝙ in testamēto nuncupatiuo testes debeāt conuocari debet exponi.i.rogari vt exposuit glo: nostra hic ꝛ eodem modo exposuit etiam glo.in.l.diuus in ver.conuocatis ꝛ glo.in.l.nullam.ff.de repud.ꝛ per Bart.in.l.sciendum in pe. col.in ver.quid si dicit adhibitis.ff.de verbo.ob.ꝛ sic debet exponi tex.in.d.l.in testamētis cū similibus ꝛ pro opi.huius glo. ꝙ in testō nuncupatiuo testes debeant esse rogati adducebat Ro.in.d.auf.similiter casum in.l.hac cōsultissima.§.per nuncupationem.C.eodem vbi dicit primo legislatoꝛ ꝙ vult quod in testamento nuncupatiuo adsint septem testes postmodum subiungit pro vt supra diximus:sed in prin. ipsius legis loquutus fuerat de testamēto in scriptis in quo volebat requiri rogitus testiū.ergo manifeste patet quod sicut in testamento in scriptis ita in testamento nuncupatiuo requiritur rogitus testiū. ꝛ hanc etiam opi.videł firmasse glo.in.l.fi.C.de cod. que indi. vult qō in testamentis testes debēt esse rogati facit tex.in auf. rogati vt in testamentis ꝛ ibi glo.C. de testibus ꝛ ita firmarūt d.Alex.ꝛ cōiter scribē.in.d.l.hac consultissima. Contra tamen hanc glo.ꝛ.d.glo.in.l.nullum cuz vul.videtur facere tex.in.l.fi. C.de cod.in ver.adhiberi vbi tex.dicit ꝙ testes quinq; in codicillis debent esse adhibiti ꝛ tñ clarum ꝙ non debent esse rogati vt ibi habetur ꝛ sic videtur esse mala expositio glo. nostre ꝛ sequatium exponere adhibitis.i.rogatis cum argu.de necessitate non concludat dicere testes debent esse adhibiti. ergo debent esse rogati vt est tex.in.d.l.fi.vnde dicas pro solu.ad illuz tex.ꝙ ibi verbū adhiberi impropꝛie ponitur rōne subiecte ma
33 terie que non requirebat rogitum † verba enim debent impropꝛiari fm subiectam materiam.l.si vno.ff.loca.l.si olei.C.de dolo.l.insulam de prescrip.verbis cum vul.ꝛ ita videntur respon. mod.in.c.relatum extra eo.stante itaq; firma hec cōi sententia ꝙ tam in testamento nuncupatiuo quam in scriptis testes de-
34 beant esse rogati. Limita nisi essemus in † testamento ad pias causas quoniam in eo admittunt testes etiam non rogati vide Alex.consi.lxx.in.ij.vol.qui videtur inclinare ꝙ testes debent esse rogati tñ non firmat ibi etiam tenet ꝙ de iure cano. testes debēt esse rogati vide Rom.consi.cccvj.proposita consulta.ꝙ in testamētis ad pias causas etiā de iure cano. est necessarius rogitus ꝛ ibi quod secus est in testamento inter liberos vide Pau.consi.cccvij.quod in testamēto ad pias causas nō requiruntur testes rogati etiam de iure ciuili quādo testatoꝛ erat in articulo mortis ita communiter concludunt doc.in.l.prima de sac.san.eccle.ꝛ Jo.and.in add.ad Spe.§.nūc aliqua hāc etiaz opi.secutus fuit Anto.de but.in.c.relatum el primo extra de testamē.ꝛ ibi Joā.de Imo.qui dixit ꝙ ista opi.est verioꝛ de iure ꝛ quod obseruaretur in practica hanc etiam opi. sequutus fuit Bal.in.l.j.ad finem ver.super quarto puncto.C.de sac.san. ec.in rep.ꝛ in lectura vbi dixit quod de iure ciuili requiritur rogitus per.l.generaliter de sac.san.eccle. sed de iure cano. ipse dicit quod hoc est secus adducunt autem isti pro hac communi sententia. nam testamentum factum per patrem inter liberos ꝛ testamentum ad pias causas parificantur vt habeł per Bart.ꝛ alios in.d.l.j.C.de sacrosanc.eccle.ꝛ in.auf. quod fine C.eo.sed in testamento condito per patrem inter liberos non est necesse testes esse rogatos vt no.glo.ordi.in.l.fi.§. in omni. C.de condi.ergo idem dicendum est in testamento ad pias cau

sas. ¶ Secundo mouentur ipsi ꝛ maxime. d. Anto. per tex. in
d. c. relatum vbi dicit quod in testamento ad pias causas suffi-
ciunt duo testes ſm ius diuinum ꝛ ſm decreta sanctorū patruꝫ
sed de iure diuino non reperitur ꝙ testes debeant esse rogati
ergo sequitur ꝙ non erit necesse eos esse rogatos pro hoc etiã
facit. nam testamentum ad pias causas nõ regulatur ſm ius ci
uile: sed gentium. d. c. relatum ibi non ſm leges ꝛ not. p Bart.
ꝛ omnes in. l. j. C. de sac. san. ec. ꝛ in. d. §. ex imperfecto: sed ista
35 solennitas † rogitus fuit inuenta a iure ciuili. d. l. hac consultiſ-
sima ꝛ. d. §. pe. non autem fuit inuenta a iure gentium: ergo ſequi-
tur quod non erit ista solennitas rogitus necessaria in testamẽ
to ad pias causas. Tertio pro hac opin. inducitur tex. in. l. fi. C.
de codi. hoc modo vbicũqꝫ requiritur minor numerus septem
testium in vltima voluntate ibi nõ requiritur rogitus vt ibi est
casus ꝛ ibi glo. sed in vltima voluntate ad pias causas requiri-
tur minor numerus. ergo sequitur quod non requiretur rogi-
tus. Contrariã tñ partẽ tenuit Ro. in. d. rep. vbi dixit qõ licet
36 sit communis opi. legistarum ꝛ canonistarũ † quod in testamẽ
to ad pias causas sufficient testes non rogati tamen dicit ipse
quod ista opi. est falsa ꝛ idem tenuit consulendo in contingen-
tia facti Franciscus de albergatis vt refert. d. Anto. in. d. c. re-
latum ꝛ idez etiam firmauit Lapus de castellione in alleg. suis
allegatione. iij. ꝛ refert Bal. ita etiaz consuluisse dixit. d. Anto.
quod hec opi. obseruaretur in practica licet contraria sit de iu
re verior mouentur autez ipsi ꝛ maxime Ro. per casum expres
sum ſm eum in. c. relatum el primo extra eo. in ver. tribus aut
duobus legitimis testibus requisitis vbi expresse loquit tex.
ille in relictis que fiunt ecclesie ꝛ sic ad pias causas ꝛ nihilomi
nus ad validitatem eorũdem conuocationem testium esse ne-
cessariam vt patet ibi in ver. requisitis ꝛ sic non sufficit qõ sint
fortuiti. Secundo pro hac opi. adducit ipse quod dicimus in si
37 mili quod licet † testamentũ militis sit absolutum ꝛ liberatum
ab omni solẽnitate iuris ciuilis. l. j. ff. de testa. mil. nihilominus
si ipse miles testatur in territorio non dico in cõflictu belli ne-
cessarius est ad testamẽti validitatem testium rogitus. l. diuus
in ver. conuocatis. ff. de testa. mil. quem casuz dixit Ang. ibi esse
sing. sed dicit Ro. quod est alius omnino ei similis in. §. j. infra
titulo primo: ergo idem dicamus in testamẽto ad pias causas
quod licet sit absolutum ꝛ liberatum ab omni solennitate iuris
ciuilis tamen dicamus quod sit necessarius rogitus testium ad
eius validitatem. Tertio pro hac opi. facit maxime ſm. d. Frã
ciscum de alberg. nam dicebat ipse non debemus recedere a
dispositione iuris ciuilis nisi quatenus est dispositum contra-
rium per ius canonicum: sed per ius canonicũ non est recessum
a iure ciuili nisi in testiũ numero vt habetur in. d. c. relatũ: ergo
quãtum ad rogitum testium ꝛ ad alia remanebimus sub dispo
sitione iuris ciuilis: sed ſm dispositionem iuris ciuilis est neces
se quod testes sint rogati. d. l. generaliter ꝛ per Bart. vt supra
dictum fuit ergo. Quarto pro hac opi. ego adducebam. nam
vbicunqꝫ lex vtitur istis verbis conuocatis testibus vel requi
sitis vel adhibitis vel similibus debet exponi. i. rogatis ita di-
xit glo. in. l. diuus. ff. de testa. mili. ꝛ glo. in. l. nullam. ff. de repu-
diis ꝛ supra vidimus: sed tex. in. d. c. relatum vtitur istis verbis
duobus aut tribus legitimis testibus reqsitis: ergo debet ex-
poni. idest rogatis ꝛ pondero dicta verba tribus aut duobus
testibus requisitis. nam illi sunt ablatiui absolati. ergo debent
resolui in ius conditionis. l. a testatore. ff. de condi. ꝛ demon. l.
enictis. ff. de vsu. ꝛ sic videtur esse necessarium quod omnino re
quirantur ꝛ sic rogentur. Quinto pondero tex. in. d. c. relatum
ibi tribus aut duob⁹ legitimis testibus requisitis ꝛ sic tex. il-
le vult quod illi tres vel duo testes sint legitimi ꝛ sic ſm leges.
sed leges volunt quod sint rogati. d. §. in testamẽtis ꝛ hic ergo.
Et pro certo si volumus sustinere hanc opi. que videtur habe-
re iuris saporem possemus respondere ad adducta in cõtrariũ
38 ꝛ primo ad id quod dicitur quod † in testamento inter liberos
non requiritur rogitus testiũ: ergo idem in testõ ad pias cau-
sas: quia dicimus quod non semper procedit argu. de vno ad
reliquum. nam ego dico quod credit plus testanti ad pias cau
sas quam patri testanti inter liberos pater per ea que singula
riter dixit Dy. in. l. lutius. ff. de test. mil. per illum tex. nã magis
debita est hereditas paterna liberis ꝛ ecclesie. l. si qs ad decli-
nandam. C. de epi. ꝛ cle. ꝛ in. l. papinianus. ff. de inoff. test. c. qui
cunqꝫ. xvij. q. iiij. vnde non est mirum si ipse pater laxiores ha-
bent habenas in instituendo filios quam in instituendo eccle-
39 siam. Non ob. ſm ꝙ † testamentum ad pias causas debet re-
gulari ſm ius diuinum ꝛ ſm decreta sanctorum patrum ꝛ non
ſm leges: quia dico quod illud est verum quantum ad numerũ
testium non autem quantum ad qualitatem eorũdem immo ta
les testes debent esse legitimi vt ibi patet. Vel secundo dico ꝙ
debet obseruari ius diuinum ꝛ non leges quatenus disponit
ius canonicuz non deberi obseruari: sed quantum ad rogitum
non apparet immutatum ius ciuile immo approbatum vt pa-
tet ibi in verbo requisitis ergo. Non ob. tertium quod vbicũ-
qꝫ requiritur minor numerus septem testium ꝛc. qz dico quod
istud est falsum patet. nam in testõ militis in tentorio degentis
sufficiunt tantum duo testes ꝛ tñ requiritur ꝙ sint rogati. d. l.
diuus patet in. l. nullũ. ff. de repu. ꝛ in auf. rogati. C. de testi. ꝛ in
multis alijs locis in quibus requiritur minor numerns septez
testium ꝛ tñ requiritur rogitus ergo. Et sic p hec patet ꝙ hec
opi. est multum subsistentabilis. Tñ si volumus substinere cõ-
m sententiam possumus respondere ad textũ in. d. c. relatũ in ver
bo requisitis prout respõ. Imo. ibi ꝙ intẽtio illius litere nõ est
ꝙ testes rogari debeant: sed ꝙ ipsi iudices in causis relictorum
piorum debẽt iudicare requisitis tribus aut duobus legitimis
testibus ꝛ sic est sensus ꝙ improbatione piorũ relictorum suffi
ciat interogare requirere seu examinare duos aut tres testes
nõ autem ꝙ tales testes debeant esse rogati ꝛ hanc dicebat ip
se fore mentẽ illius litere. Et ista etiaz re. me. qz in paucis locis
ita etiam reperies examinata ꝛ vide etiã per mod. in. d. c. rela-
tum. Modo nunc iuxta p̃dicta quero: qz vidimus supra qñ te
40 stes † debeant esse rogati in testamentis mõ nunc quero per
quos testes debeant rogari an a testatore vel notario vel here
de an a quolibet alio vide Alex. cõsi. clvij. in. ij. vol. ꝛ vide eũdẽ
consi. cxxxiij. in. iij. vol. ꝛ ibi ponit ꝙ sufficit rogari a notario vel
ab alio presente testatore vbi etiã ponit plures casus in q̃bus
presumuntur rogati testes: sed in hac materia est aduertenduz
qz iura hoc non bene videnꝫ aperire. nam tex. in. l. heredes pa-
laz. §. i testamẽtis dicit ꝙ in testamẽtis testes debẽt esse rogati
non aũt declarat per quos ꝛ idẽ etiã dicit tex. in. l. hac consultis
sima. C. eo. glo. etiã in auf. rogati. C. de testi. nã inquantuz dicit
ibi tex. rogati vt in testamẽtis glo. supplet ab eo q̃ introducit
eos ꝛ sic glo. vult quod debeant rogari ab eo qui eos vocauit
seu introduxit: sed per quos modo sint vocãdi seu introducẽdi
glo. non declarat. vnde Bal. in. l. fi. C. de fideicom. vꝫ sentire ꝙ
sint rogandi a testatore. nam dixit Bal. ibi testator fecit testa-
mentum coram septẽ testibus ꝛ lecto testõ per notariũ ꝛ testa-
torem affirmato dictum fuit testatori ꝙ testamentũ erat nullus
qz testes non fuerant rogati: ꝛ ideo testator imediate continuz
tiue subiunxit ꝛ dixit ꝛ ita rogo vos testes querit mõ ibi Bal.
ꝛ an valeat tale testamentũ ꝛ decidit ibi quod sic qz idẽ operaꝫ
qõ incõtinenti supplet ac si in ipso tenore factũ esset. l. petẽs cũ
sua materia. C. de pac. facit tex. in. §. cũ addicit in. l. j. ff. de verb.
obl. ꝛ sic sentit Bal. ꝙ ipse testator est ille qui debet rogare te
stes idẽ etiã videt sentire Bal. i rep. Ru. C. de fide istru. in. iij.
col. ver. sed dubitaꝫ a quo vel a quibus notarius debet esse ro-
gatus. nã ipse dicit ꝙ aut est actus dependens in sua substãtia
a cõsensu plurium ꝛ tunc ab illis debet esse rogatus aut vero
actus pendet a cõsensu vnius vt pro testatio hereditatis addi-
tio repudiatio vel testñ ꝛ tũc sufficit ꝙ tabellio sit rogatus ab
illo solo qui est illius actus ordinator allegat glo. in auf. de tab.
§. nos autem ꝛ dicit ipse quod rõ est in promptu: qz a quo depẽ
det esse rei ab eodẽ depẽdet motus. l. videamus. §. pe. ff. de in li
tem iuran. ꝛ sic vult ꝙ testes sint rogandi ab ipso testatore. Et
idem etiam videtur sentire Bal. in. l. fi. §. in omni. C. de iure co-
41 dici. nam ibi Bal. querit † quare in testamẽtis testes debeant
esse rogati respõ. qz testibus rogatis magis credit cum fides
eorũz sit electa ꝛ approbata a testatore: ꝛ sic videtur sentire ꝙ
ab ipso testatore rogandi sint ꝛ idem etiam firmauit. d. Alex.
expresse. in. l. j. C. de testa. in. v. col. in princ. vbi dicit quod solus
testator rogat testes in testamentis. Sed pro ipsorum opi. ad
duco casum op. quem ipsi non viderunt in. l. dinus ibi si ergo
miles conuocatis ad hoc hominibus vt voluntatem suam te-
staretur ita locutus est ꝛc. iuncta gl. in ver. heredem ꝛ est alius
casus omnino ei similis in. §. plane in ti. primo ꝛ forte ista pos-
semus ibi referre quia. §. iste est nimis oneratus. Secundo ad-
duco alium casum op. in lege pamphilo. §. propositum ibi ac-
cersitis amicis iuncta glo. ff. de legatis tertio vbi etiam casus
formaliter probat quod testes rogantur seu vocantur ab ipso
testatore de hac tamen questione videas etiam per Dy. d. l. he
redes. §. fina. ff. eodem ꝛ ibi Jhan. de castro per Sal. in. d. auf.
rogati ꝛ quod not. Bar. in. l. sciendum in vl. col. ver. q̃d si de no
tarius vel testis ꝛc. ꝛ Bal. in. l. parentes in prima vel secunda
col. C. de testi. ꝛ Joan. fab. hic ꝛ Bal. per dominum Alexãdrũ
in. d. l. hac consultissima vbi remissiue loquitur ꝛ vide Spec. in
titu. de instru. edi. §. ij. ver. sed pone ꝛ in. §. sed postq̃ ver. item
nunquid ꝛ Abb. in. c. j. de fide instru. vbi videt concordare cum
Jo. an. Sed ℈ istam cõem sententiã docentũ ꝛ quod immo ro
gari testes possint ab omnibus ego nõnulla adducam ꝛ primo

argu-

arguo sic vbicunq; aliquis facit actum nomine meo & ego scio et patior: video: constituere ipsum procuratorem ad illum stu pendum fuit dictum Innocen.in.c.ex parte decani.de rescrip. et in.c.cum in iure peritus.de offi.deleg.& in.c.cum olim.eodē titu.et sequitur Archi.et Joan.an.in.c.si papa'de priuile.in.vj. et Ang.in.l.sepe de re iudi.facit text.in.l.si procuratori presen tis.ff.de verbo.obligatio.cuz ergo in casu nostro testator sciat extraneū rogare testes vt velint interesse in testamento ipsius testatoris sequitur q; illi videtur dare mandatuz vt illos roget et constituere ipsum suum procuratorem ad rogandum.& per consequens debet valere talis rogatio ac si ipse testator ipsos rogasset vt in regula qui per alium.de regu.iur.in.vj.l.iij.§.gesi sse de admini.tuto.l.iij.§.deiecisse de vi & vi ar.cum vul.Secū do persona heredis et persona testatoris dicitur esse vna & ea dem & sermo heredis presumitur esse propius sermo testato ris vt est text.melior de iure.in autē.de iureiur.amo.presti.in v. propius sermo.& glos.singu.& melior de iure in.c. significauit. de rescri.ergo sequitur q; heres ipse poterit rogare testes cuz ipse rogando testator dicatur rogare. Tertio illud dicit fieri per ipsum testatorem quod fit coram testatore pro hoc adduco quod dicimus in simili q; illud dicitur fieri per iudicē quod fit coram iudice ita not.scrib.in.l.vinum per illum text.in versi.per iudicem.ff.si cer.pet.& maxime.d.meus.& idem dixit.d.Ant.in c.quoties.de penis al's.de pac.& ideo dicebat ipse q; si statutū vetat aliquid posse opponi contra factum per iudicem q; etiaz non poterit apponi contra factum coram ipso iudice tanq; il lud dicatur factum per ipsum iudicem & refert do.meus in.d.l. vinum.in prin.& per do.meum in.l.singularia.ff.eo.prope finez facit qō dicimus q; licet citatio facta a iudice operetur vim tri ne citationis vt est glo.no.in.l.cessante fm vnam lec.C.quomo do & quando iudex & glo.in.c.consuluit.de offi.deleg.tamē idē est si nuncius citet reum presente iudice nam ista citatio opera tur terminum peremptorium ac si ipse citasset ita dixit singu. Bald.in.d.l.cessante per moder.in.c.pe.de iura.calū.facit qō dixit Joan.an.in tit.de assessor.in addi.ad spe.q; si potestas ele git iudices in publico parlamento dicuntur habere iurisditio nem ordinariam.& allegat.d.l.si procuratori presentis.cū ergo extraneus presente testatore rogat testes vt velint interesse te stamento sequitur qō debet valere talis rogitus ac si ipse testa tor rogasset vnde pro solu.istorum cogitabis: qz videntur mul tum stringere contra communem sniam.& videas etiā per mo der.in.l.sciendum.ff.de verb.obli.vbi videntur tenere contra istam cōmunez sniam. Juxta predicta quero fm Are.hic & Jo.
42 de pla.& do.Christopho.an † testes in dubio presumantur ro gati.& dicatis q; non vt tenet Alexan.consi.lxx.in.ij.vol. Nam ista solennitas rogitus dicitur esse quedam solennitas extrinse ca.& ideo nō presumitur nisi probetur.l.quecunq;.§.fi.de pub. facit glo.in.l.j.C.de vsu.& ita dixit Barto.in.l.sciendum versi. extra glo.quero vbi dixit q; licet in instrumento dicatur presen tibus talibus testibus si non dicatur & rogatis non presumitur q; tales testes fuerint rogati adde Cy.in.l. hac cōsultissima.et ibi Bald.C.eo.& idem tenet Spec.in tit.de testa.§.j.ver. quid si in predictis.& in.§.seq.& idē tenet Ang.in.d.l. hac consulti ssi. C.eo.vbi dixit istam fore cōem sniam.& ita pertransit etiaz hic Jo.de pla.& do.Christopho.& Are.Et ideo singu.dixit Bar. in.l.vinus.in fin.ff.de testa.mili.et refert Areti.q; licet testes di cant se audiuisse titium instituisse talem heredem.& non dicunt se adhibitos & rogatos ad hoc q; nihil probant.Et ideo dice bat ipse q; qui vis probare testamētum per testes q; debes esse cautus in formando articulos vt concludant q; testes fuerunt adhibiti & rogati ad hoc. Istam tamen cōmunez sniam primo limita nisi in instrumento diceretur q; tales testes fuerunt ro gati qz p̄sumeretur q; in veritate fuerint rogati ratio est: qz cre ditur instrumento asserenti aliq̄d interc essisse quando illud qō in instrumento asseritur potuit tunc temporis fieri.l.j.& ibi no. C.de fide instru.& in.haste fisca.lib.x.& ita concludit Barto.et post eum ceteri in.d.l.sciendum. Secundo limita nisi testis se subscripsisset testamento seu instrumento: nam tunc ratione ta lis subscriptionis per seipsum facte presumitur rogatus ratio est qz ex quo testibus presente testatore vel partibus se subscri bit videtur tacite eos rogare argumento.l.fin.de pigno.act.et l.qui patitur.ff.mand.& pro hoc etiā videtur esse casus in.l.do micius.ff.eo.ex eo enim q; se subscripserūt satis apparet q; nō erant forsiti vel transeuntes.& per consequens rogati nec eēt est verisimile q; ipsi testes se debeant ingerere negocijs alijs nisi fuissent rogati vt in regula culpa est de regu.iur.in.vj.et ita tenet Barto.et communiter scriben.in.d.l.sciendum ver.quid si testis subscribit se &c.& ita etiam tenet Bald.in.d.l.hac con sultissima.& Are.& d.Christopho.hic. Tertio limita nisi testis passus est se scribi per notarium pro teste in instrumento: nam tunc etiaz presumitur fuisse rogatus ita dixit Bald.in.d.l.hac consultissima argumento.l.cum ostendimus.§.fina.de fideiuss. tuto.& ita etiam tenet dominus meus ibi & Are.hic & Roma. in.d.l.sciendum.argumen.l.domitius.ff.eo.pro hoc etiam alle gat Areti.hic glo.in autē.de tab.§.nos vero. Istud tamē intel lige verum fm Areti.hic quando notarius scripsisset aliquem in testem in instrumento ipso volente sciente.& patiente prout loquitur text.in.d.l.cum ostendimus. Et ideo inferrebat ipse quod licet in instrumento dicatur per notariuz presentibus ta libus testibus tamen propter hoc non presumentur rogati: sz est necesse quod doceatur prius q; ipsi fuerint descriptis per notarium ipsis scientibus: & patientibus. Quod dicit esse no tandum quia sepenumero notarij ponunt testes in instrumen to nec dicunt eis qualiter eos ponit .p testibus vt patet in exa minibus priuatis vel publicis doctorum in iure vel in artibus nam dicit ipse isto casu non dicerem q; isti presumantur rogati sed certe licet ipse non dicat istud expresse dixit Barto. in.d.l. sciendum & supra vidimus q; licet notarius dicat presentibus talibus testibus non propter hoc presumuntur fuisse rogati.vi de Alexand.consilio.clxxix.in secundo volumine. Quarto limi ta nisi in instrumento diceretur testibus adhibitis et vocatis ad hoc nam presumerentur fuisse rogati: nam nihil aliud est ro gare q; vocare testes vt adsint ad testamentum ita quod non sint fortuiti & transeuntes.l.heredes.§.penul.ff.eo.l.fina.C. de cod.& ita dixit Bart.in.d.l.sciendum cum quo omnes pertrā seunt. Et idem dicas etiam si diceretur tantum in instrumento testibus adhibitis licet non diceretur: & vocatis ad hoc.naz ex hoc quod dicitur testibus adhibitis presumitur q; fuerint ro gati ita probat glo.nostra hic in versi.adhibitis.& glo. in.l. nul lum.ff.de repud.& idem etiam si diceretur talibus testibus vo catis licet non diceretur & adhibitis ad hoc.nam ex eo quod dicitur vocatis presumitur q; fuerint rogati vt probat gl.in.l. diuus.in ver. cōuocatis .ff.de testamen.mili.et vidimus super glos.et idem etiam dicas si simpliciter diceretur testibus tali bus adhibitis vel testibus talibus vocatis licet non diceretur ad hoc nam tunc presumeretur q; fuerint vocati ad hoc.l.ij.§. omnis.ff.vi bo.rap.facit.ff.ad mace.l.iij.§.pinde.et ista omnia voluit Barto.in.d.l.sciendum.de verbo.obliga.& domi.Chri stopho.hic. Quinto limita nisi in instrumento diceret partib' talibus testibus.& cetera: quia tunc ex natura & interpretatio ne istius breuiloque loquutionis & cetera: satis ostenditur te stes fuisse rogatos per istud enim verbuz & cetera videtur sub breuibus verbis exprimi quod intercesserunt alia ad actum necessario iuxta not.per Barto.in.l.gallus.§.primo de libe.& posthumis.cum ergo rogitus sit ad actum necessarius dicto. §.in testamentis merito videtur esse expressus sub isto verbo.& cetera.& ita dixit Bal.in dicta lege hac consultissima cum quo pertransit Areti.hic.in fin.et ista omnia tene menti: quia pra cticabilia sunt et quotidiana. An autem notarius presumatur fuisse rogatus dic vt per Barto.et alios in dicta lege sciendu z an etiam regulariter testes debeant esse rogati ad actum. dic vt hic per dominum Christophorum.et per domi.Cardinalez in.c.ex parte de spon.et concludunt ipsi quod testes regulari ter non debent esse rogati nisi in casibus a iure expressis alle gat.et maxime Cardi.specu.in titulo.de testi.§.primo versicu lo.item quod non fuit probat text.in.l.ad fidem.ff.de testi.& iiij. questione.iij.c.ad fidem. et ibi glos.que dixit quod tantum in tribus casibus testes debent esse rogati.et per glos.in.c. debi tum.iij.questione.ix.et per glo.in dicta autentica rog.et ita vi detur velle dominus Christophorus hic. An autem in matri monio testes debeant esse rogati.vide Aretinum consilio. xiij. quod non.

1 ☞ Miles quis dicatur & que requirant ad hoc vt quis di catur miles.

2 Miles vnde dicatur.

3 Scholares qui .on matriculantur non debent gaudere priui legio scholarium: nec etiaz miles qui non est matriculatus nec tabellio.

4 Miles ad hoc vt gaudeat priuilegio militum est necesse q; iu ret q; non recedet a signis & q; non euitabit mortem pro salute reipublice.

5 Scholares contumaces & inobedientes contra rectorem pos sunt legitime priuari priuilegijs vniuersitatis.

6 Monachus qui non obedit priori priuatur cōsortio fratrum.

7 Scholaris qui non vult iurare obedientiam rectori debet pri uari & reijci ab vniuersitate.

8 Miles ad hoc vt gaudeat priuilegijs militum debet creari cū solennitatibus de quibus hic per glo.

9 Miles si nō est matriculatus censet vt paganus seu priuatus.
10 Milites nostri temporis an sint milites.
11 Et an toqueri possint.
12 Milites nostri temporis carcerari non possunt.

De testamento Militis. Rubrica.

Ontinuatur hec Rubrica ad precedētes titulos hoc ordine supra visum est de testamentis in genere: verum: qr testamēta militum sunt exceptuata a regulis iuris cōis. et priuilegiata ideo merito de his separatim videndum erat. argumento. l. item apud labeonem. §. hoc edictum. ff. de iniurijs ideo subsequenter subijcitur titulus specialis de testamēto militis. Rita continuat. d. Christopho. hic. Querebat autē hic. d. Jason quare est q in codice imperator prius proposuit de testamento militis r postea de testamentis hic vero fecit econtra qr prius posuit de testamentis. r postea de testamēto militis. de quo dic vt hic per eum qr modice est vtilitatis non refero. Sed simpliciter condescendo ad glo. rubrice quam diuido ꝯz domi. Christopho. in duas partes in prima ponit quis sit siue dicatur miles in secunda vero vnde dicatur miles. Secunda ibi item miles dictus est rc. Capio primam partem r glo. que
1 rit † quis sit miles. r glo. dicit q ille dicitur miles qui iurauit a signis non recedere allegat tex. ff. ex quib. cau. ma. l. pe. r dicas q iurabant per genium principis non vitare mortē pro re publica. r ita dixit gl. in. d. l. pe. Item dicit glo. q ad hoc vt sit miles est necesse q sit descriptus in matricula vbi alij milites descripti sunt allegat. ff. eod. l. pe. r per totum illum titu. Dicit etiam glo. q sunt r alia quinq necessaria vt quis sit miles de quibus dicit se dixisse in. d. l. pe. ff. ex quibus cau. ma. r in autē. de mād. prin. §. fi. Jbi autem glos. dicit q est necesse quod non sit negotiator. Item q examinetur. Item q ensis ei cingatur. Item q stigmata brachijs eius imponantur. Et sic si tu aduertis licet glo. dicat q sint alia quinq necessaria vltra duo que posuit hic glos. ad hoc vt quis sit miles: vt dicit se dixisse in. d. l. pe. tamen si bene aduertis non dicit postmodum nisi quatuor alia vltra ista duo hic enumerata. r ita videtur sentire hic domi. Christopho. Et subdit postmodum glos. in. d. l. penul. q si quis non habuerit omnia ista non gaudebit priuilegijs militum que plura sunt vt. j. dicetur in progressu. Capio aliam partem glo. ibi itē
2 miles dicitur glos. hic querit vnde † dicatur miles. et glo. dicit q miles dicitur a malo quod substinet pro alijs vel dicit glos. dicitur a mille: qr ex numero mille hominuz eligitur allegat. ff. eo. l. j. §. miles. r ita quieuit glo. Ex hac glo. primo habes notare inquātum dicit q est necesse q
3 † miles sit descriptus in matricula q scholares qui non matriculant non debent gaudere priuilegio scholarium sicut nec miles gaudet priuilegijs suis si non est matriculatus. r ita voluit glo. in. l. eos. C. de offi. ma. mil. Jdem etiam dicas in tabellione: quoniam si non est in matricula tabellionum nō potest exercere officium tabellionatus sed habetur loco priuate persone ita dixit Bald. in. l. ex eo. ff. eo. ꝑm q refert domi. Christopho. hic. Not. etiam secundo ex
4 hac glos. q ad hoc vt † miles gaudeat priuilegio militum est necesse q iuret q a signis non recedet. r q non cuitabit mortem pro salute reipublice vt latius per glos. in. l. penul. ff. eō. r supra dictum fuit. Nam idem dicas in scholare: quia debet iurare in manibus rectoris. r si iurare noluerit non debet haberi pro scholari et debet reici ab vniuersitate scholastica ita dixit bal. in. c. j. de contro. feudi apud pares terminanda post princi. ibi not. optimum argumentum q scholaris r allegat. c. ex literis de cōsti. r. l. eos. C. de offi. ma. mili. et legē pe. Ex qui. cau. ma. pro hoc facit quod dixit in simili Bald. in. l. j. C. de iurisdi. om.
5 iudi. Et refert domi. Christopho. hic vbi dixit q † scholares contumaces et inobedientes contra rectorem possunt legitime priuari de matricula. r sic priuari priuilegijs vniuersitatis. Et pro hoc ego adduco casum in. c. cū in ecclesijs de ma. r ob.
6 vbi † monachus qui nō vult obedire priori priuatur consortio fratrum facit quod not. Lardi. in. c. ex transmissa. de foro competenti. et ibi moder. Ergo ita dicamus in proposito quod †
7 scholaris qui non vult iurare obedientiam rectori debet priuari r reici ab vniuersitate scholastica. Et ista tene mēti quia pulchra sunt quotidie cōtingit in practica in istis scholaribus insolentibus qui dedignantur subesse rectori nec volunt ei iurare obedientiam. Tertio not. ex ista glos. quod ad hoc vt mi-
8 les gaudeat priuilegijs militum est necessarium quod † fuerit creatus cum solennitatibus de quibus hic per glos. et latius in. d. l. penultī. et in dicta auten. de man. princip. Sed quid erit in militibus nostri temporis qui omnes sunt mercatores. r nō creantur cum istis solennitatibus an gaudebunt priuilegijs mili. vide aliquid per Areti. consilio. xij. licet non se firmet. vide Roma. consilio. xxvj. et an. l. licet. C. de pact. habeat locuz in militibus nostri temporis. vide Roma. consilio. xliij. ad primum quod iura loquentia de militibus verificantur in nostris militibus. et maxime in istis magnis dominis qui continue armis dediti sunt. et an milites nostri temporis gaudeant priuilegijs militum. vide Romanum consilio. ccccvj. in re presenti. et quod non tenet Barto. in. l. filiusfami. §. veterani. de procurato. et in. l. militem. C. eodem et Joannem andree. et Specu. in titulo de procurato. §. primo versicu. item quod est miles et Jaco. de areti. Cyn. Barto. Bald. r Salyce. in lege prima. C. de iuris et facti ignoran. et Hostien. Joannes andree. r Lano. in. c. cum desideres de sententia excommunicatio. Mouētur autem ipsi. et primo per glo. nostram. r glos. in. d. l. penulti. ex quib. cau. mai. vbi glos. dixit expresse q milites tunc gaudēt priuilegijs militaribus quando in eis concurrunt ea de quibus ibi per glos. et supra vidimus sed in militibus nostri temporis non concurrunt ea que traduntur per gl. hic. r ibi. ergo sequitur quod non gaudebunt priuilegijs militaribus. Secūdo cessante causa priuilegij cessat priuilegium. l. titia seio. §. vsuras. de lega. ij. l. generaliter. C. de episcopis. r clericis. c. cum cessante. de appellatio. et dicē in. §. primo modo sic ratio quare est quod ista priuilegia concessa fuerunt militibus pro certo non fuit propter aliud: nisi quia quotidie incumbebāt morti pro salute reipublice. et vt armis intenti sint. l. militem. C. de procura. l. j. ff. eodem. l. milites cum similibus. C. loca. sed milites nostri temporis non militāt causa reipublice. et armis sed magis negotiationibus. et ad pompam vt dicebat Bald. in l. in testamento. a prima in fin. C. eodem r maxime milites florentini et veneti vt dicit hic Joannes de pla. milites enim nostri temporis non in castris habitant: sed per plateas solatiantur vt dicebat Barto. in. l. filiusfami. §. veterani. de procura. et in banchis cōmorantur vt dicebat Raphā. in. l. qui suspecruz. §. fina. ff. de appellatio. ideo merito non debent gaudere priuilegijs militum. et dicebat Cyn. in. l. ne quidam. C. eodem quod gloria nostrorum militum consistit in pellibus varijs r qr honorantur in conuiuijs. r ibi dixit Raph. q milites nostri tēporis commorantur sublogia refert dominus meus ibidem. Tertio qō isti quos nos milites appellamus non dicantur milites r per cōsequēs q nō gaudeāt priuilegijs militarib⁹ ptz: nā milites dicti sunt eo qr p nobis malū sustinēt vel q de mille hominib⁹ vnus strenus eligebat vt hic p gl. r tex. r gl. in. l. j. ff. eo. sed milites nostri tēporis nō substinēt malū p nobis nec eligūtur de numero mille hoīm imo nullus respuitur a militia ergo seq̄tur q nō dicētur milites si eīm re priueris. nec nomē habere reveris. c. admonē. xxxiij. q. ij. r per cōsequēs nō gaudebūt priui-
9 legijs militū. Quarto si † miles non est matriculat⁹ cēsetur vt paganus seu priuat⁹ ita dixit gl. in. l. eos. C. de offi. mag. mili. et illam reputat no. Bal. in. l. nō ignorat i. viij. col. C. qui accu. nō possunt r in. l. scriniarios. C. de testamento mil. facit q habetur per Bar. in. l. ex eo. ff. eo. r in. l. matriculam in fi. C. de ag. in reb. li. xij. Sed milites nostri tpis non sunt matriculati ergo sequitur q debent reputari vt priuati r pagani r per consequēs nō debent gaudere priuilegijs militum vnde possemus dicere q isti quidem dicuntur militare largo modo sicut dicimus in simili militat in siluis catulus iuxta glo. in. l. j. ff. de bo. poss. ex te. mili. non autem proprie dicuntur milites nec eoz priuilegijs gaudebunt r hanc dixit esse communem sententiam Aret. in. §. plane. j. eo. r ita etiam te. Jo. de pla. hic qui dicebat q possum⁹ di-
10 cere † q immo milites nostri temporis essent veri milites sed eorum militia non est priuilegiata de quo etiam per Bal. in. l. pe. ex qui. cau. ma. r ita etiam dixit Aret. hic. Jstam tamen cōmunem conclusionem limita nisi subesset aliqua ratio vel causa propter quam a iure fuisset concessum aliquod priuilegiū ipsis militibus. naz si illa ratio addesset in militibus nostri temporis dato q in illis cessarent solēnia ad militiam requisitā tamē gaudebunt priuilegijs militum r ideo si quispiam ex militibus nostri tpis vacaret armis r paratus esset pro defensione ipsius rei pub. vel regis vel domini sui prout sunt in apulia tunc tales milites gauderent priuilegijs militaribus ita videtur probari argumēto tex. in. l. j. ff. de bo. pos. ex te. mi. r. l. fin. ff. de testa. mil. que iura op. probant pro hoc etiam facit nam licet solennitas in assumptiōe militie in vsu esse desierit tamē effectus remanet ex quo enim habemus effectum nō debemus curare de modo l. iij. C. de instit. r sub. l. oē verbū. C. e. de leg. l. decreto. C. ex q. ca. ifa. irrog. l. actio. ff. de neg. ge. l. ordo. ff. de pub. iu. r ita vt velle doc. s. allegati maxie Ja. ō are. Ly. r alij. i. l. j. C. ō iu. r fac. igno.

r ita e. iam

et ita etiam tenet dom. Alexan. in l. centurio in vij. col. versi. ij. iuxta expositionem huius litere. ꝛ do. meus in l. j. C. eo. ꝛc. Secundo limita q̄ licet milites nostri tēporis etiam vacātes otijs et mercantijs. ꝛ non gaudeant priuilegijs militaribus tñ gaudebunt hoc priuilegio q̄ ✝ torqueri non possunt quod est concessum militibus. ita dixit Saly. in. d. l. j. C. de iu. ꝛ fac. ignoran. Et idem etiam tenet Bal. in. d. l. j. licet de eo non faciat mētionem Saly. et idem etiam sentit Bartol. in l. milites. C. de questi. vbi dixit quod semel defendit quendam potestatem qui cū esset vocatus ad sindicatum. et probaretur delictum contra eū per indicia. ꝛ vellent sindici eum ponere ad torturam. ꝛ ipse dixit quod illud facere non poterant: quia ille potestas erat miles mouentur autem ipsi hac ratione: quia ratio quare hoc priuilegium ne possint torqueri ipsi milites videtur militare in militibus nostri temporis: nam ratio concessionis istius priuilegij fuit nobilitas seu quedam dignitas militaris non autē exercitium ipsius rei militaris ita videtur probari per text. in. d. l. milites. vbi etiam istud priuilegiuꝫ conceditur ipsis militibus veteranis. ꝛ non exercentibus artem militarem in memoriam antique dignitatis. facit text. in l. nihil. C. de questi. in fi. sed ista ratio videtur inesse in militibus nostri temporis qui dato q̄ non exerceant artem militarem: sed sint in tenti mercantijs et otio tamen ipsa dignitas militaris. videtur eos semper concomitari. ergo pro hac etiam opin. adducebat dom. Alexand. in d. l. centurio id quod pulchre voluit Bald. in l. j. in fi. C. qui bo. ced. pos. vbi dixit quod milites etiam hodierni temporis gaudebunt illo priuilegio militum quod non possint carcerari pro debito nec teneantur vltra q̄ facere possunt. l. miles. de re iud. sicut etiaꝫ dicimus in aduocato vt est casus in. l. medicos. C. de profesſo. et med. lib. x. et allegat rationem: quia dicit ipse licet milites nostri temporis non habeant insignia obseruantie veteris habent tamen insignia obseruātie noue que loco veteris succedit. c. translato. de cōsti. ergo ita dicamus in proposito q̄
12 etiam sicut ✝ milites nostri temporis non possunt carcerari ita etiam non possit torqueri. et cum hac etiam opi. pertransit dominus Alexand. in. d. l. centurio. Contrariam tamē partem tenet Barto. in tracta. suo de questio. vbi simpliciter dixit quod milites nostri temporis poterunt torqueri: q̄ non obseruāt ea que ad milites spectant. Et forte hec opin. est de iure verioꝛ. contraria sit communis. ꝛ pro hac opi. ego adduco: nam ideo veteranis: ꝛ non exercentibus artem militarem iuxta text. in. d. l. milites conceditur priuilegium ne possint torqueri ob memoriam dignitatis antique ita vult text. in. d. l. milites. ꝛ clarius. in l. nihil. C. eod. sed certe hec ratio non viget in militibus nostri temporis: quia ipsi nunq̄ fuerunt milites creati cum in eis non interuenerit forma: ꝛ solennitas requisita ad creationem militum. ergo sequitur quod non fuerunt milites. forma est cū illa que dat esse rei. ꝛ sine forma actus non est. l. qui quadringēta ad leg. fal. l. etiam de lega. j. l. iulia. §. q̄tum ad exhiben. si ergo nunq̄ fuerunt milites sequitur quod in eis non potest remanere memoria dignitatis militaris. et per consequens cum in eis cesset causa cōcessionis istius priuilegij cessare debet ipsuꝫ priuilegium. l. titia seia. §. vsuras. de leg. ij. Secundo ex quo milites negotiantur. ꝛ maxime in vilibus negotiantur videntur parui pendere ipsam dignitatem militarem ideo enim milites non possunt negotiari duplici de causa prima vt assistant reipublice. dic. l. milites. C. locati. secunda quia videtur in pudicum dignitati militari talia negotia ꝛ artes exercere. et ita videtur velle glo. in. d. l. j. C. negotiatorem militem non esse. cū ergo milites nostri temporis negotientur ꝛ mercantijs assistant: et sic ipsam dignitatem militarem parui pendant sequitur quod non debent ab ea auxiliuꝫ sumere. c. ex eo de reg. iur. in. vj. l. auxiliū in. fi. ff. de mino. c. fina. de immu. eccl. l. prima. C. de iure delibe. et ideo ratione dignitatis non poterit gaudere hoc priuilegio ne torqueatur: vnde cogitabis. An autem preferatur miles vel doctor quia Areti. dixit se tractaturum j. eod. §. fi. ideo hic non refero: sed ibi dicam.

1 ☞ Militem arma scire magis q̄ iura decet.
2 Miles mulier rusticus. ꝛ minor an propter ignorantiam iuris omisit opponere exceptionem peremptoriam et quando.
3 Milites in expeditione degētes testari possunt quomodo volunt siue testamentuꝫ condatur in scriptis. siue sine scriptis.

Sprædicta. Miles in expeditione degens iure militari potest facere testamentum quomodo vult hoc
1 dicat ✝ vsq̄ ad. §. in illis autem. Nota primo ex isto textu secundum Joannem de pla. ꝛ Aretinum ibi propter eorum imperitiam. Quod litium est militi allegare quod ius ignorat ꝛ ratio est quia adeo magis spectat scire arma q̄ iura. l. fina. in princip. C. de iu. delib. Et ideo dicebat text.
2 in l. j. C. de iu. ꝛ fac. ign. ✝ q̄ si miles ob ignorātiā iuris obmisit opponere exceptionē peremptoriā que dꝫ opponi ante sniam. vt. l. exceptiones. C. de proba. l. peremptorias. C. sentē. rescin. non posse poterit eam opponere etiā post sniaꝫ vt ibi dicit text. Idem etiam dicatis in femina ꝛ minore ꝛ rustico. l. fi. C. de iur. et fac. igno. l. iuris ignorantia. C. qui admi. l. in bonoꝝ. ff. de bo. pos. cum vul. Quod tñ intellige verū q̄n rusticus vel femina nō poterūt consulere pitioꝛes secus aūt si potuerunt cōsulere peritioꝛes ꝛ nō cōsuluerūt: q̄ tunc non excusabuntur ignorantia iuris. l. iuris ignorantia. C. qui admit. Et ibi dixit Bald. q̄ sicut mulier vadit pro indulgentia ad ecclesias rusticus ad nemus pro lignis. ita debet ire ad ciuitatem pro consilijs facit text. in. l. in bonorum. ff. bonorum pos. facit text. in l. si auia ibi si cum peritioꝛibus tractatum habuisses facile cognouisses. C. de ingenu. ꝛ manu. Secundo limita quod licet miles rusticus. ꝛ predicti excusentur propter ignorantiam iuris. tamen istud non procedet in his que concernunt formam actus nam si per ignorātiam iuris rusticus miles vel similes omiserint debitam solēnitatem actus non substinebitur propter ignorantiam ipsius rustici. ꝛ ideo si rusticus non seruata debita solēnitate testamēti: testamentum fecerit: testamentuꝫ erit nullum. l. fi. de testa. C. ita dixit Bal. cum quo pertranseunt omnes ibi in. l. iuris ignorantia. C. qui admi. Qui etiaꝫ subdebat q̄ si statuto caueꝫ q̄ si pax seu cōcordia nō fuerit ꝓducta j. octo dies q̄ nō valeat q̄ō etiā si rusticus per iuris errorem non produxerit pacem in termino octo dierū q̄ non excusatur. Ratio est q̄ istud q̄ pax produceretur. j. viij. dies requirebatur pro forma ipsius pacis merito si rusticus omisit istam formam nō debebit iuuari ignorātia iuris. Idem etiam dicatis in his que concernunt rigorē iudiciorum nam non attenditur sexus vel rusticitas. et ita no. gl. in. l. ambiguitates. C. de testa. ꝛ in l. j. §. si quis in appellatione. ff. de appella. ꝛ glo. in. l. iuris igno. ff. de iur. ꝛ fac. igno. ꝛ ita dixit Bald. in. d. l. iuris ignorantia. C. qui admit. ꝛ Barto. in l. j. §. nunciatio. de operis noui nunciatio. Et ideo si rusticus non produxerit libellum aptum vel non opposuerit exceptionem dilatoriam ante litem contestatam vel peremptoriam ante sententiam per ignorantiam iuris non excusabitur: q̄ ista sunt inducta ob rigorem iudiciorum conseruandum ita dixit Barto. et ceteri in. l. j. C. de iuris ꝛ fac. ignorā. quod tamen secus est in militie vt ibi est text. et ibidem Bar. Secundo not. ex isto tex.
3 ibi quo quomodo ꝛc. Quod ✝ militibus in expeditione degentibus est data potestas testandi quomodocunq̄ voluerint. et hoc siue condant testamentum in scriptis siue sine scriptis concordat text. in. l. j. ibi liberam testandi facultatem. ꝛ. l. lucius. e. titu. et. l. diuus. ꝛ. l. milites. C. eo. Quomodo autem verba ista intelligantur. et quid importetur dicam. j. eodem. §. plane vbi Areti. tangit. Capio glos. primam dicit text. quod obseruatio diligens que in testamentis requiritur non habet locum in testamento militis glos. modo nunc querit in quibus consistat hec diligens obseruatio. et dicit glos. quod si tu loqueris in testamento in scriptis. et ista consistit in quatuoꝛ. Que autem sint ista quatuoꝛ glos. non declarat. sed tu dic quod immo requirūtur plura vt late dictum fuit supra titulo primo in principio. Si vero tu loqueris de testamento nuncupatiuo ista obseruatio diligens non consistit nisi in duobus videlicet in sola nuncupatione heredis coꝝ septem testibus allegat ad primum supra eodem. §. sed cum paulatim ad secundum supra eodem. §. fina. et. l. j. §. sed neq̄ ff. de hereditā. instituen. sed de isto vltimo dic vt dixi late supra eodem. §. fina. Capio glos. super verbo introduxit: quia alie sunt literales. et contra istum textum arguitur sic. dicit hic imperatoꝛ quod per suam constitutionem introduxit vt milites possint testari quomodo velint. et quomodo possunt: sed certe istud est falsum et contra text. infra eodem
3 §. illis autem temporibus vbi milites debent obseruare solennitatem iuris communis: vnde propter hoc est facta glos. nostra que dicit quod illud quod dicitur hic quod milites possunt testari quomodo velint intelligitur quando in militia sunt vt hic. et lege penultima. C. eodem secus autem si essent extra militiam: quia esset secus et hoc est quod subicit. infra eodem. §. illis autem.

1 ☞ Milites extra expeditionem degentes debent in testamentis obseruare solennitates iuris communis. ꝛ nu. 5.
2 Cessante causa cessat effectus. ꝛ nu. 5. 6. 8. ꝛ. 13.
3 Bannitus propter contumaciam si compareat reuocabit bānum per solam citationem.
4 Scholaris ꝓrectoꝛē ꝓpter inobediētiā a matricula priuaꝫ: si postmodum velit obedire an reuocabit ista snīa priuationis.
5 Filiusfamilias testari non pōt: nisi fuerit miles. ꝛ nu. 16.

6 Prebenda cessare dz cessante clerico ab ecclesia. z nu. ii.
7 Postulare est virile officium mulieribus non congruens.
8 Donatio an reuocetur propter supernascentiam filiorum. z si filij nati decedant an reconualescat donatio.
9 Testator si aliquid relinquat legatario pro certo onere explendo an illo onere expleto reuocetur legatum.
10 Causa adiecta legato in fauorem legatarij non restringit legatum.
12 Destributiones quotidiane dantur tantum interessentibus diuinis officijs.
14 Ratio in lege assignata presumitur finalis. z non impulsiua.
15 Causa z ratio quomodo differant.
17 Testamentum filiusfamilias militis an subiaceat querele. et numero. 19.
18 Peculium quasi castrense habere dicuntur presbyteri z sacerdotes z diaconi: z in illis bonis testari possunt.
19 Testari debent sacerdotes z presbyteri fm ius commune z legitimam parentibus z filijs relinquere alis testamentum eoꝝ subiacebit querele.
20 Qualitas aduenies enti qualificat illud z ponit in diuersas species.
21 Scholaris appellationv non venit rector propter accidens z qualificationem rectoratus.
22 Testamentum filiusfamilias veterani an subiaceat querele.

Illis autem Imperator supra in prece. §. ponit qliter testari possint milites in expeditione degentes. z dictum fuit qꝫ possunt testari quomodo volūt. Modo nunc ponit imperator quomodo solennitatez debeāt
1 obseruare † milites in confectione testamentorum quādo testantur extra castra: sed alibi degentes. z hoc dicit miles testādo extra expeditionem debet testari fm ius commune. z lz filiusfa. sit testari tamē potest. h. d. fm Are. vsqꝫ ad. §. plane. Mo.
2 primo ex isto tex. iuncta glos. qꝫ † cessante causa cessat effectus ita colligit ex isto tex. Mā causa propter quā conceditur militibus testari quomodo velint est ex eo qꝛ sunt occupati in expeditionibus. z ideo non possunt obseruare istas iuris solennitates vt. §. §. precedēn. z ideo si cessat ista causa: qꝛ non sint occupati in expeditionibus: sed in domibus suis degant debēt seruare formam iuris communis. vt hic concordat tex. in. l. adigere. §. quis de iure patronatus. c. cū cessante de appel. facit tex. in. c. ij. z ibi not. de fo. compe. c. j. in ver. donec. z. c. ex literis. de cōsti. facit quod voluit Ang. in con. cxciij. vbi dixit ianuēses indixerunt represalias contra florentinos nō soluentes certa cābia consuluit qꝫ remedium esset soluere. z qꝫ ita, cessarent represalie allegat casum singu. in. l. si pecunia. §. qui si de fideicom. ff. vt in pos. leg. facit tex. in. l. j. §. si frater in fi. oblata cautiōe post recepit pristinum ius. ff. de colla. bo. facit quod voluit Bald.
3 in. l. j. C. de postu. vbi dixit qꝫ si † bannitus per cōtumatiam cō pareat reducit bannū ad simplicē citationē facit quod voluit Odofr. in auc. statuim. C. de epi. z cle. z qō voluit bal. i. l. acce
4 pta. C. de usu. in. fin. q. vbi inquit † scholaris est priuat matricula: qꝛ non vult obedire rectori. nam dicit ipse qꝫ si postea vult obedire qꝫ reuocabitur ista sententia priuatiōis facit quod voluit Bar. in. l. si quis adulterium. §. si quis adulteriū. ff. de adulter. vbi dixit qꝫ si ciuitas vel castrum destructum fuit: qꝛ nolebat obedire superiori qꝫ si postmodum velint obedire menia ciuitatis poterunt iterum reponi vt ibi per eum qꝛ cessante causa ipsius destructionis debet cessare ipsa destructio z ista sunt valde no. ad hanc regulam. Secundo not. ex isto text. ibi sed testari. Quod licet † filiusfa. testari nō possit: vt. l. penulti. z fi. C. qui testa. face. pos. z dicetur in titu. j. in princip. tamen filiusfami. miles bene testari potest vt hic. Lapio glo. in ver. adiuuā tur. Glos. colligit ex isto text. argu. qꝫ cessante causa cessat effectus: nam istud priuilegium quod conceditur militibus vt possit testari non obseruata iuris communis solennitate concedebatur ex eo qꝛ erant occupati in expeditione armorum si ergo cessat ista causa: qꝛ non sint occupati in expeditionibus armorum: sed domi degant cessat istud priuilegiuz sine effectus facit text. in. l. titia seio. §. usura de leg. ij. et dictum fuit supra. z ideo dicebat glo. qꝫ ex isto text. et text. in. l. generaliter. C. de episco.
6 et cleri. poterat sumi argumentum qꝫ † cessante clerico ab ecclesia debeat cessare prebenda text. autem i. l. generaliter vult quod clerici vel monachi quibus cōpetit excusatio a munere tutele vel cure tunc habeant talem excusationē quando fiūt ea propter que ista priuilegia illis conceduntur. z ideo si ipsi clerici vel monachi nō resideāt in ecclesijs. z ibi vigilent cultui diuino non habebunt talia priuilegia qꝛ ista priuilegia sunt ei concessa ne distrahantur a cultu diuino: vnde dicit tex. si isti nō inuigilent diuino cultui debet cessare hoc priuilegiuz. Modo nunc dicebat glo. in proposito prebenda conceditur clerico vt habeat residere in ecclesia. et inuigilare cultu diuino. ergo sequitur qꝫ si ipse non resideat in ecclesia cessabit ipsa prebenda. Glo. postmodum contra istud not. sumptum ex isto text. qꝫ cessante causa cesset effectus adducit tex. in. l. j. §. sexū de post. vbi dicit casus quod hac de causa fuit statutum vt mulieres nō possent postulare: qꝛ quedam mulier caia affrania cum postularet minus pudice z minus honeste se habuit z propter hoc pretor statuit vt ipse femine postulare non possent si ergo impudicitia ipsius calphurnie fuit causa qꝫ mulieres non possent postulare videbatur dicendum qꝫ si aliqua esset femina que esset honesta et pudica qꝫ posset admitti ad postulandum quasi cesset causa propter quaz ipsa erat repulsa: idest ipsa impudicitia: z tamen istud est falsum quia dato quod aliqua femina reperiatur pudica et honesta nihilominus non poterit postulare vt ibi not. et maxime per glos. ergo dicit glos. patet quod cessante causa non cessat effectus. Unde glo. soluit quod duplex est causa vna est causa impulsiua alia finalis si cessat causa impulsiua non cessat effectus. et sic procedat illud vltimum generale seu vltima regula quod cessante causa non cessat effectus. z ita procedit etiam tex. in dicta. §. sexum. nam ratio fin. per quam mulieres non sunt admisse ad postulandum non fuit propter caiam Affran. sed quia † ipsum postulare videtur esse virile officium nec
7 videtur congruere sexui mulieris coram iudicibus postulare: sed bene impudicitia ipsius caie affran. fuit causa impulsiua p quam fuit motus pretor ad sic statuendum. z ideo cessante ista causa impulsiua: quia reperiatur aliqua pudica tamen non cessabit ipse effectus. z sic non poterit postulare: quia dato quod cesset ista causa remanet tamen finalis. Aut vero cessat causa finalis. et tunc bene cessabit ipse effectus. et ita procedat prima regula. ratio finalis quare est quod milites possunt testari sine solennitate iuris communis est: quia non possunt seruare has solennitatis armis intenti: sed si sint domi debemus dicere qō cesset istud priuilegium et testari debebunt iure communi. In hac tamen materia an cessante causa legis debeat cessare dispositio. accipe duas regulas vnam affirmatiuam. et aliam negatiuam. Affirmatiua sit ista quod vbi est eadem ratio ibi debet esse eadem iuris dispositio. l. illud. ff. ad leg. aquil. l. non possunt. ff. de legi. cum similibus. et propterea dicimus quod vbi ratio est generalior dicto dictum ampliatur. et restringitur ad limites rationis. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de lega. secundo lege regula. §. fina. et ibi Barto. ff. de iur. et fact. ignoran. glo. in clementina prima de electio. glos. iunct. text. in lege tres fratres. ff. de pactis. c. cum sit generale. de foro competenti iunc. glos. in. l. si communes edes. ff. de nego. gest. istam modo conclusionez limita procedere quando ratio assignata in lege esset assignata per modum rationis: quia dictū fuit ideo statuimus sic quia z. c. secus si esset assignata per modum enunciatiuum. l. pater filium. §. fundum. et ibi Barto. ff. de legatis. iij. quod vide contra: istam tamen regulā ponderauī in regularibus meis text. in. l. generaliter. §. qui duas. ff. de usufruc. lega. Istam ta-
8 men regulam quam dixi quod † cessante causa fin. cessat effectus limita procedere quando causa ante effectum consumatur ita pulchre dixit Barto. in. l. titia. §. imperator. in fin. ff. de legatis secundo alleg. tex. in lege fina. vnde lib. et propterea docebat ibi Barto. quod licet donatio reuocetur per supernascentiam filiorum lege si vnq. C. de reuoca. donatio. c. quicunq. xvij. questione. iiij. si filij sunt nati. z sic donatio fuit reuocata cum effectus sit consumatus dato quod postmodum filij nati decedant non reconualescet donatio. vide aliam limita. per Bald. in. l. non dubium in. iij. et. iiij. colla. C. de legi. ad istud qō cessante causa cesset effectus. vide plura per Roma. in consilio. cccl. in proposita. et ibi quid si causa iterato reuiuiscat an
9 effectus resurgat. posset queri ad hanc materiam quid si † testator reliquit aliquid pro certo onere per legatarium explendo an si testator postmodum onus adimpleat an videatur legatum reuocatum. vide Areti. consilio. xciij. vide Pau. consilio. cclij. Quid si testator est motus: quia alter eidem legauit an si postmodum alter reuocet cesset secundum legatum et ibi quod non. vide etiam in consilio sequenti. quid si testator reliquit vt ex fructibus certarum terrarum deberet ornari ac fulciri ecclesia an fructus superabundantes debeant applicari ecclesie vel heredibus. vide etiam eundem consil. ccv. quod
10 † causa adiecta legato in fauorē legatarij legatum non restringit. et propterea si dictum fuerit lego vxori tale predium vt eius fructibus possit vti et frui non videtur legatum restrictuz vt solum habeat vsumfructum. quod tamen limita vt ibi habes. vide que dixi in. §. longo insti. de lega. An autem et quando contractus militis celebratus inter personas habiles reconualesca:

cōualescat ꝓpter cessationē ihabilitatis. vide Ro. ꝯsi. ccccciꝛ. ꝛ per hec sit expedita glo. quatenus ad eius declarationem at-
11 tinet. An autem illud quod dicit glo. ꝙ † cessante clerico ab ecclesia ꝙ debet priuari prebenda sit verum sic distinguas ꝙ aut clericus cessat ab ecclesia ex licentia sui prelati ex aliqua iusta causa pura studiorum. ꝛ tunc isto casu licet cesset ab ecclesia nō tamen debet priuari prebenda casus est in. c. relatum. de cleri. non resi. ꝛ. c. de cetero. eo. titu. ꝛ ratio est quia absentes causa studiorum habentur pro presentibus. l. quesitum. ꝛ ibi Barto. ff. de leg. iij. quod est not. isti tamen sic absentes licet non priuē-
12 tur tamen non poterunt percipere † distributiones quotidianas que dantur tantum interessentibus diuinis officijs. vt est text. in. d. c. de cetero. ꝛ. c. j. eo. titu. in. vj. ꝛ ita dixit do. Christo. hic. Aut vero clericus cessat a prebenda non cum licentia sui p̄lati: ſꝫ suo capite. et tunc debet citari et admoneri per superiorem: vt resideat in prebēda sua. ꝛ tunc si clericus ita citatus nō venit in tempus sibi assignatum a suo superiore nulla subsistente legitima causa vel excusatione tunc debet priuari ipso beneficio et prebenda. et ita procedat glos. nostra hic. ꝛ ita probat casus in. c. inter quatuor. ꝛ in. c. fin. de cle. non resi. et plene per glos. et docto. in. c. quoniam frequenter. ſ. porro. Et sic. non cō testa. ita dicit Areti. Joan. de pla. et Joan. fab. hic. Not. secun-
13 do ex ista glo. quomodo † procedat illa regula quod cessante causa cesset effectus: nam debet considerari quod aut illa causa est fi. et illa cessante cessat effectus aut impulsiua et illa cessante non cessat effectus. Adde ꝙ illa presumitur causa fi. que colligitur ex prefationibus vt est bonus text. et ibi Barto. in. l. fi. ff. de here. instit. Item quando in dispositione est adiecta causa illa presumitur causa finalis Alexan. cōsil. lxxix. in. v. volu. Sed in dubio an causa presumatur impulsiua vel fi. dic ꝙ presumitur non fina. ita dixit glos. singu. in. l. ij. ſ. fina. ff. de donatio. ꝛ illam ad hoc allegauit Areti. hic de quo tamen dic. vt latius ibi per Barto. et ideo dicebat Are. hic quod qui vult dicere causam fi. fuisse illud probare debet: quia in dubio non presumitur
14 finalis. Subde tamen vnum quod est not. quod † ratio in lege assignata semper presumitur finalis. et non impulsiua nisi aliud probetur ita dixit glos. in. l. cum tale. ſ. falsam el primo in versi. non coheret. ff. de conditio. et demonstratio. et illam sequitur Barto. in. d. ſ. fina. ꝛ do. Christopho. hic et est alia in. l. non dubium in dell. et ibi etiam Bald. ponit qualiter dicatur constare de mente legis. et dixit in. l. apud in. ſ. antistite. Que autez sit
15 differentia inter rationem et † causam dic vt per Bartol. in. d. ſ. fina. Item adde quod vbicunq; due rationes finales assignā tur ad actum si vna illarum rationum cesset siltamen alia remaneat remanet firma iuris dispositio et effectus ista est glo. ꝛ ibi text. in. ſ. affinitatis insti. de nup. vel liberum. ſ. j. de his qui no-
16 infam. † Capio glo. super verbo sed testari pro cuius expeditione argu. contra istum text. hoc modo dicitur hic ꝙ filiusfa. miles potest testari sed istud videtur esse falsum: quia filijfa. testari non possunt: vt. l. tam his. ſ. fina. ff. de dona. causa mor. ꝛ in titu. proxime in princip. Unde propter hoc est facta gl. que dicit ꝙ licet alias filijfa. testari non possint. vt. j. ti. j. ꝛ. d. l. tam his tamen in casu nostro filijfa. propter militiam testari possunt. et hoc est quod voluit dicere text. sed testari quidem. ꝛ si filijfa. sint quasi velit dicere licet alijs filijfa. testari non possunt tamē quia milites sunt testari poterunt. Capio modo nunc aliā glo. positam super verbo communi pro cuius expeditione arg. cōtra istum text. hoc modo dicitur in text. nostro ꝙ filiusfa. miles testari potest dummodo testetur iure communi ꝛ ꝙ obseruentur in testamento suo ea que obseruantur in testamentis paganorum. Sed certe istud videtur esse falsum. immo est dicendus ꝙ talis filiusfami. miles non subiacebit regulis iuris communis quibus subiacent testamenta aliorum paganorū ꝛ ꝙ istud
17 sit verum ostendo. Nam † testamentum filijfa. militis nō subiacet querele. l. fina. ſ. in his. C. de inoffi. ergo patet ꝙ testamentum eius non subiacebit regulis iuris communis quibus subiacent testamenta ipsorum paganorum cum testamenta paganorum subiaceant querele: vt habetur per totum tit. ff. ꝛ C. de inoffi. testa. Propter hoc est facta glo. nostra que dicit ꝙ illud quod dicitur in text. nostro ꝙ filijfa. milites possunt testari dū modo testentur iure communi debet intelligi quo ad solēnitatem. q: in suo testamento debent adhibere solēnitates iuris cō munis que adhibentur in testamentis paganorum non autem quo ad alia testamenta eorum subiacet regulis iuris cōmunis et est quo ad hoc vt detur querela cōtra eius testamentū sicut datur contra testamenta paganorum de iure communi. Et idē dicit glo. ꝙ sicut testamentum militis non subiacet querele ita etiam non subiacet testamentum filijfa. iam veterani. vt. l. papinianus. ſ. contra veterani. ff. de inoffi. testa. Et hoc est quod dicit glo. in hac prima parte vsq; Ibi item hoc est verum. pro expeditione autem huius vltime partis glo. arguo contra istum text. hoc modo dicitur hic ꝙ filiusfa. miles debet testari obseruata solennitate iuris communis: sed certe istud est falsum imo videtur dicendum ꝙ possit testari etiam nō obseruata iuris cō munis solennitate. vt. ff. eo. l. ex militari. ſ. j. ꝛ. l. testamenta eoꝝ ſ. fina. propter hoc est facta gl. nostra que dicit ꝙ hoc quod dicitur hic ꝙ filiusfa. miles debet testari obseruata iuris communis solennitate intelligitur quando non est in castris sed domi reuersus vt supra: proprie dixit in. ſ. illis autem cum quo text. continuatur text. iste alias autē si in castris esset vteretur speciali iure sicut ceteri milites. d. l. ex militari. ꝛ. d. l. testamenta eorum. ꝛ ita residet hec glo. Tu habes primo not. ex ista glos. qō testamentum filijfa. militis non subiacet querele ita vult gl. nostra hic. Circa istud tamen est aduertendum an glos. verum dicat vnde sic dicas ꝙ aut tu loqueris de iure codicis vel. ff. ꝛ gl. verum dicit ꝙ testamentum militis non subijcebatur querele. et ita loquitur casus in. d. ſ. in his. ꝛ ita etiam procedit glo. in. l. j. ff. de inoffi. testa. Si vero tu loqueris de iure nouissimo. et in hoc videntur fuisse tres vel quatuor opi. prima fuit opi. ꝙ testamentum filijfamilias in castrēsibus. ꝛ sic in milite vel quasi nō subiaceat querele: sed si isti tales filijs suis vel parentibus legitimam non reliquerint possunt agere pro sua legitima cōditione ex lege per autē. presbyteros. C. de episco. ꝛ cle. et ita voluit glo. ibi in corpore vnde sumitur. ꝛ in. l. j. de inofficio. testa. C. et in. l. cum lege. C. de episco. et cleri. Secunda fuit opi. quod hodie indistincte testamentum filij. super castrensi. et sic in' milite vel quasi subiaceat querele. et ita tenet glos. in Rubrica. ff. si qs a patre. fu. manu. et in. l. aduersus. ff. de inofficio. testamen. et ita etiam tenet Jaco. de are. in. d. auten. ex causa et ibi Bartol. in ꝫ. colum. versi. circa fm quādo querimus. Et ista est magis cōmunis opin. fm domi. Alexand. ibi et Jmol. in. l. filio preterito. et are. hic. Douentur autem ipsi per casum in. ſ. sed hec quidē in auten. vt cum de appel. cog. vbi ponit ꝙ filij in bonis in q̄bus habent testandi licentiam. et sic loquitur in castrensibus vel quasi in alijs enim testari non possunt. l. penulti. ꝛ. fin. C. qui testa. face. possunt nullo modo possunt parentes preterire vel exheredare nisi ibi seruant causas heredationis in testamento et per heredes probentur si autem ipsi heredes non probauerint dicit ibi text. ꝙ testamentum debet rescindi: vt patet in. ſ. si tales ibi rescisso. et sic dabitur querela. per querelaz enim rescinditur. l. vt liberis. C. de collatio. cum vul. ergo patet ꝙ hodie testamentum filij in castrensibus vel quasi querelatur. Secundo pro hac opin. adducitur text. in. d. auten. ſ. aliud vbi dicit indistincte qō parentes non possunt filios exheredare: nisi causa exheredationis legitima inserta et quod illa causa per heredes probetur. et si non fuerint pbata talia testamēta subiciuntur querele vt ibi text. et glos. si ergo indistincte text. vult quod parentes non possunt filios exheredare sine causa inserta et quod illa causa per heredes probetur et quod si non fuerit probata quod testamentum quereletur sequitur quod habebit locum tam in patre milite testante in castrensibus vel in testante in quasi castrensibus vt debeat filios exheredare causa inserta et quod probetur ꝛ si non probetur testamenta eorū querelabuntur. l enim indistincte ita comprendit militez sicut alium. l. in fraudem in versi. generalis est hec constitutio. de testa. mili. ſ. fina. in auten. de here. et fal. l. enim indistinc. loquens indistincte debet intelligi. l. de pretio de publiciana. l. si preses. de offi. pre. l. j. ſ. et generalem cum vul. ff. de leg. prestā. cum vul. Tertio pro hac opi. facit et maxime fm Are. hic naz priuilegia testantium in castrensibus vel quasi non debent extendi in preiudicium alterius. l. si filius. ff. eodem. l. nec anus. C. de emanci. libe. ergo sequitur non debemus dicere quod concessum sit ipsis posse priuare filios suos vel parentes debita portione sine iusta et rationabili causa et si aliter fecerint testamenta eorum debent posse querelari et pro hoc etiam facit nam legitima est debita ipsis filijs naturaliter. l. cum ratio. de bon. damna. l. scripto. C. vnde libe. sed priuilegia militum sunt de iure ciuili. ergo sequitur quod per talia priuilegia non debet posse priuare sine iusta causa ipsos filios legitima. ſ. sed naturalia supra de iure naturali gen. et ciui. l. ij. de vsufru. earum rerum. et ideo si ipsos iniuste priuauerit debent habere querelā. Quar-
18 to pro hac etiam opinio. facit † nam presbyteri. et sacerdotes et diaconi dicuntur habere quasi castrense peculium. auctenti-ca presbyteros et in corpore vnde sumitur. C. de episcopis et cleri. et in illis bonis testari possunt vt ibi habetur modo sic
19 tales † presbyteri et sacerdotes si testantur debent testari fm leges et legitimam parentibus et filijs relinquere: vt patet in. d. auten. presbyteros ibi fm leges ꝛ legitimam ꝛc. ergo sequit

q̄ si testati fuerant ꝛ in testamento filios vel parentes priuaue rint sua legitima q̄ testamentum eorum querelabitur debet enim testari ſm leges: sed leges volunt q̄ si filius vel pater fue rit iniuste exheredatus q̄ habeat querelam. l. j. ꝛ. l. nam ꝛ si pa rentibus ꝛ per to. illum ti. ff. ꝛ. C. de inoffic. testa. ergo ꝛ sic ꝓz qō testamentum filiſfa. in quasi castrensibus subiacet querele ergo idem debet etiam esse in testante in castrensibus cū testa menta istorū q̄tum ad querelam equiparentur. d. §. in his itez q̄ equiparatur miles celestis militie ꝛ miles terrestris militie per glo. in. l. miles de re iudi. glo. in. l. filiusfa. §. veterani. ꝛ. l. ne q̄ feminis. ff. de procu. sed testamentum militis celestis militie supponitur querel. d. auk. presbyteros vt supra induxi. ergo eo dem modo debet subiacere testamentum militis terrestris mi litie. ꝛ sic sive loquamur in testante in castrensi sive in quasi ca strensi semper testamenta eorum subiacebunt querele. Quin to pro hac parte adducitur. vbi dicit text. nam ratio quare est q̄ non permittitur patri filios in testamento suo preterire vel exheredare est q̄ ipsi parentes debēt considerare q̄ semel fi lij fuerunt ꝛ q̄ optabant q̄ instituerentur a parentibus suis nō autem volebant preteriri vel exheredari a parentibus suis si cut ergo ipsi dum filij erāt volebāt exheredari vel preteriri ita etiam ipsi non debent exheredare vel preterire filios suos iu xta illud qō tibi non vis alteri non feceris: sed hec eadez ratio habet locum sive quis testetur in castrensibus vel quasi: nam clarum est q̄ isti tales noluissent preteriri vel exheredari a pa rentibus suis testantibus in castrensibus vel quasi. ergo eodē modo ipsi testantes in castrensibus vel quasi nō debent filios suos preterire vel exheredare: ꝛ ideo si exheredauerint iniuste habebunt querelam vbi est enim eadem ratio eadem debet eē iuris dispositio. l. illud ad leg. acquiliā cuz vul. ꝛ ista erant que iudicio meo poterant adduci pro hac communi sententia. Ter tia fuit opi. Joā. de pla. hic que fuit Bar. in. l. fi. C. de inoffi. te sta. vez q̄ aut filiusfa. testatur in castris in expeditione degens et tunc nec olim nec hodie eius testamentum subiacet querele. Aut vero filiusfamilias testatur de castrensibus domi existens vel etiam de quasi castrensibus. ꝛ tunc si tu loqueris de iure. ff. ꝛ. C. ꝛ eorum testamenta non subiacebant querele. d. l. fi. Sed de iure nouissimo hoc est correctum per text. in. d. §. sed hec qui dem. Et pro certo hec opi. videtur multum substentabilis pro
20 qua ego adduco: nam † qualitas aduenies enti qualificat il lud. ꝛ ponit in diuersas species adeo q̄ post facta mētione en tis in genere non comprehenditur ens qualificatum gl. est no. in. c. statutum iunc. c. licet cano. de elec. in. vj. vbi statutum in ec clesia parochiali non trahitur ad ecclesiam parochialem colle giatam: quia illud accidens collegij qualificat illud ens. ꝛ po nit in diuersa specie adeo q̄ postmodum facta mentione eccle sie parrochialis in genere non comprenditur ecclesia paro chialis collegiata propter illud accidens collegij facit quod
21 dixit Egidius in proemio decretalium q̄ † appellatione scho laris non venit rector propter accidens ꝛ qualificationem re ctoratus mō sic filius miles testans in expeditione habet ens valde qualificatum a ceteris filijsfa. testantibus extra castra vt habetur in. l. milites. ꝛ ibi no. C. eo. ꝛ dicetur in. §. proximo. er go sequitur q̄ licet in. d. §. sed hec quidem indistincte dicatur q̄ filijfa. in casibus in quibus testantur si non instituerint vel le gitime exheredauerint ipsos parentes q̄ testamentum eorum subiaceat querele non debet intelligi de filiofa. testante in ca strisz cum suum testamētum sit valde qualificatum a ceteris te stamentis aliorum filiorumfa. testantium extra castra. d. l. mili tes pro hoc etiam facit: nam text. ille est correctorius iuris cō munis. ergo debet restringi. ꝛ interpretari vt minus corrigat q̄ possit. l. ius singulare. ff. de lega. ij. sic videtur esse satis si cor rigat in filio testante in castrensi extra castra vel quasi non au tem corrigat in filio testante in castris quē constat habere plu ra alia priuilegia pre alijs. d. l. milites. ꝛ vt etiam videtur fuisse de mente Jmo. in. d. l. filio in. xxxiij. col. v. sed hic occurrit du bium. ꝛ si vellemus substinere istam opinio. hoc fundamento stante posses de facili ad adducta in contrarium respondere.
22 Secundo no. ex ista glo. q̄ † testamentum filijfa. veterani non subiacet querele: vt hic. et. d. l. fi. Secus autē esset si veteranus esset sui iuris: quoniam tunc bene eius testamentuz subiaceret querele. l. papinianus. §. papi. al's non est. §. sed incip. contra ve terani. ff. de inoffi. testa. et ibi Bart. et glo. et ratio dicitur esse vt ibi per Bar. Et ista dicas esse vera de iure. ff. ꝛ. C. sed hodie de iure nouissimo testamenta istorum subiacebunt querele vt supradictum fuit per. d. §. sed hec quidem. et per doc. in. d. autē. ex causa per Bar. in. d. l. fi. C. de inoffi. testa.

1 ☞ Priuilegium si concedatur alicui actui debet prius con stare illum actum fuisse.

2 Militibus remissa est omnis solēnitas testamenti ꝛ liberuz ar bitrium in testamentis eius tamen voluntas probari debet per duos testes adminus ꝛ nu. 4.

3 Solennitas duorum testium est de iure naturali que per ius ci uile remitti non potest.

5 Femina non est idonea testis in testō.

6 Testamentum sine scriptura potest fieri ꝛ a pagano ꝛ a non mi litante.

7 Testes in testō a quibus sunt rogandi.

8 Relinquo verbum an importet heredis institutionem.

9 Priuilegiati interest ne eius priuilegiuz retorqueatur in eius damnum.

10 Testis si dicit q̄ audiuit testatorem talem heredem instituen tem vel sic legantem: licet ipsum testatorē non viderit: q̄ cortina vel paries erat inter testatorem et testes an valebit eius te stimonium.

11 Testi deponenti de auditu post cortinam an credatur.

12 Miles si testatur in tentorio debent vocari duo testes: secus si in conflictu belli sive in ipsa expeditione: quia tunc non est ne cesse q̄ aliquis vocetur dummodo per signa sive indicia cōstet de eius voluntate: sed si testaretur domi debet solēnitatem iu ris communis obseruare.

13 Verba prolata causa demonstrandi non disponunt ꝛ idē in ver bis iocandi causa prolatis.

14 Promissio. Si peto a te vt dones mihi talem rem. ꝛ tu respon dens dicas: non solum hoc: sed quicquid tibi placebit ex tali responsione non possum me fundare etiam ad rem: q̄ talis p̄ missio nulla est.

15 Doctoribus montes ꝛ maria p̄mittētibus nō est leuiter cre dendum.

16 Verba causa commendandi aliquem non disponunt nec etiam verba enunciatiua.

17 Verba generalia. ꝛ renerentialia sunt potius adulatoria q̄ obligatoria.

Plane Priuilegia concessa militib⁹ tunc habent locuz quando constat eos vere voluisse testari: sed si non vere sed solatiose ꝛ iocose heredē instituerunt tunc cessant

1 hoc dicit vsq̄ ad. §. quinimmo ſm Joan. de pla. Not. † primo ex isto text. ibi vt vtiq̄ prius constare debeat ſm Joan. de pla. et alios q̄ vbicunq̄ aliqua priuilegia conceduntur alicui actui debet prius constare actum illum factum fuisse ita probat text. iste. nam licet testamentis militis plura sint cōcessa priuilegia tamen prius constare debet q̄ testamentum factum fuerit per militem: vt hic. ꝛ. l. diuus. ff. eo. vbi est casus omnino isti similis facit text. in. l. iij. §. condemnatum. ff. de re iudica. l. penul. §. do cere. ff. ne quis eum qui in ius vo. et ideo ex hoc inferebat Jo. de pla. hic quod si causa mercationum est priuilegiata per sta tutum vt debeat terminari summarie vel compromitti in duos mercatores vel arbitros quod si quis petat causam compro mitti in arbitros tanq̄ sit mercantilis quod prius probare de bebit causam illam mercantilem seu mercationem esse factam similiter. ꝛ dicebat Joan. de pal. post Barto. in. d. l. diuus. et do. Christopho. hic quod si statuto cauetur quod villa tenea tur emendare damnum datum derobato quod villa non tene bitur resarcire: nisi prius constet de derobatione. Similiter etiam dicebat Areti. hic post alios quod si statuto cauetur qō contra instrumentum guarentigiatum seu confessionatum non possit opponi aliqua exceptio quod tamē poterit opponi hec exceptio quod instrumentum non est guarentigiatum q̄ priui legia ista que conceduntur instrumento guarentigiato debent intelligi quando prius constabat instrumentum guarentigia tum esse vt hic item poterit opponi q̄ instrumentuz non est in strumentum vel quod instrumentum est invalidum. d. §. condē natum per glo. in clemen. j. de sequestra. poss. et fruct. per bar. in. l. j. §. parui. ff. quod vi aut clam. per Salyce. in. l. ita pudor. C. de adul. cum alijs alleg. hic per Areti. similiter et dicatis quod vbicunq̄ quis vult vt talis puta: quia comparet vt mater vt tu tor vt nobilis vel vt popularis dz prius probare se talem. l. nō ignorat. C. q̄ acc. nō pos. ꝛ ibi Sal. ꝛ ita dicebat Jo. de pla. hic.

2 ☞ † Secundo not. ex isto text. ibi conuocatis ad hoc homini bus iuncta glos. quod licet militibus sit remissa omnis solenni tas testamenti et habeant liberum arbitrium in testamētis fa ciendis: vt hic ibi quoquomodo ꝛc. ꝛ in. l. j. ibi liberam testa menti factionem. ꝛ in. l. diuus. ꝛ in. l. lutius. ff. eod. nihilominus per ista verba ita generalia ꝛ ampla non intelligitur sublata so lennitas numeri duorum testiuz: sed est necesse quod ad minus eius voluntas probetur per duos testes. vt hic. ꝛ. d. l. diuus. et

3 ratio est quia ista † solennitas duorum testium est de iure natu rali cum scriptum sit in ore duorum vel trium stat omne verbū.

c. relatum

c.relatum.c.cum esses de testa.c.nouit de iudi.ideo ista solenni
tas non potuit remitti per ius ciuile.§.sed naturalia supra de
iu.natu.gen.t ciui.l.ij.ff.de vsufru.ea.re. cum similibus. t ideo
per predicta inferebat Barto.in.l.j.ff.eo.q si concessum est li
berum arbitrium procedendi in maleficijs potestati nulla ob
seruata iuris solēnitate quod per ista ꝟba intelligitur remissa
tantum solennitas iuris ciuilis non autem iuris naturalis: vt
patet in casu.nam licet militi in testando sit concessum liberum
arbitrium nulla obseruata iuris ciuilis solennitate tamen de
bet seruare solēnitatem iuris naturalis.i.duos testes adhibe
re:vt hic.t ideo dicebat Bar.vbi supra.et in.l. filiusfami.ff. de
dona.t in extraua.ad reprimendam.in ver.figura iudicij quod
potestas vigore talis arbitrij non poterit procedere parte nō
citata:quia citatio est iuris naturalis cle.pastoralis. de re iud.
et in cle.sepe de verbo.signi. Item non poterit recipere testes
inhabiles impedimento nature:vtputa furiosos infantes: sed
bene poterit recipere testes inhabiles impedimento iuris ci
uilis puta q testis erat infamis infamia iuris.tunc bene illos
admittere poterit per predicta ita dixit Roma.in rub.de arb.
in.viij.coll.in.xvij.questio. Item non poterit admittere testem
inimicū tanq̄ inimicus iure naturali sit repulsus ita dixit bart.
in.d.l.filius.t quid importent hec verba.t an vigore talis ar
bitrij possit admittere testes non iuratos. Itē an possit admit
tere testes sine causa deponentes. Item an possit dare fidem
priuate scripture sicut publice. Item an possit post publicatas
attestationes testes admittere. Item an vigore talis arbitrij
possit prorogare terminum statutum.t dic q non vt per Bar.
in.l.si in lege t que ego ibi dixi.ff.loca.de his omnibus vide la
tissime Roma.in prealleg.rub.de arbit.in.xvij.q. Sed quid si
causa mandatur decidi fm veritatem dicas quod debet decī
di fm veritatem a legibus approbatam.l.nemo.C.de senten.t
interlo.omnium iudi.t ideo dixit eleganter ibi Barto. q isto
casu iudex non poterit decidere causam ex pacto nudo:q non
est a legibus approbatam si autem causa debet decidi de iure
veritate t iustitia intelligitur de iure fori non autem poli.ita di
xit Bald.in.l.iustitia.ff.de iusti.et iure facit quod habetur per
eundem in.c.ij.de no.for.fideli.t quod volūt domi. de rota de
ci.ccccxxxv.t.ccxl.si vero causa debet decidi fm equitatē tunc
intelliguntur tantum esse sublata ea que sunt de apicibus iuris
facit glos.melior de corpore iuris in.l.si mancipium.ff. de euic.
licet domi. Ant.in.c.literas.de iuramen.calum. tenuerit quod
isto casu intelligatur sublata solennitas iuris positiui tamē ve
rius est quod tantum ea que sunt de apicibus iuris intelligan
tur esse sublata non autem ipse solennitates iuris positiui de
quo dic vt ibi per Abba.et plus etiam dico quod si causa man
datur decidi fm equitatem non inspectis solennitatibus iuris
non videntur esse sublate omnes solennitates iuris: sed tantuz
videntur sublate ille que sunt de apicibus iuris que veritatem
non tangunt ita dixit Barto.in.l.fideiusso:.§.quedam.ff.man
da.et ita voluit Bald.in.l.si pro eo.C.manda.et in.d.l.fideius
so:.§.quedam.si vero cōmittatur causa terminānda de iure illud
verbum de iure intelligitur.i. de rigore ita dixit Bald.in.d.l.
iustitia.ff.de iusti.et iure pro quo allego casum in.l. nulla iuris
ratio vel benig.ff.de legi.in contrarium tamen est glos.in.c. vt
cōstitueretur.l.distin.de quo dic vt per moder.in.d.c. literas.

4 †Item not.ex eisdē verbis quod licet militi sit remissa omnis
solennitas in testamento et habeant liberam testamenti factio
nem tamen non intelligitur sibi remissa solennitas rogitus te
stium.sed est necesse quod testes rogent vt hic.et in.d.l.diuus.
et ibi glo.et hoc intellige verum quando testatur in tentorio se
cus quando testaretur in expeditione vt.d.l.milites.t dicetur

5 in glos.†Not.etiam ex isto text.ibi hominibus quia hic vide
tur esse text.pro communi sentē.docto.in autē.quod sine.C. de
testamen.et in.l.milites eodem titu.et supra eo.§.testes vbi cō
clusum est quod licet alias femina non sit idonea testis in testa
mento.l.qui testamento.§.mulier.ff.de testamē.t in.d.§.testes
tamen in testamēto militis poterit esse:quia hic videtur esse ca
sus pro illa communi sentē.inquantum dicit hominibus: nam
hominis appellatione continentur masculi et femine.l. homi
nis appella.ff.de verbo.significatio.glos.in clemen.j.in verſic.
homines de elec.Barto.in.l.si quis in tantam.C.vnde vi t sic

6 videtur velle quod in hoc femine vocari poterunt. † Tertio
not.ex isto text.ibi quod sine scriptura t.c. quod testamentum
sine scriptura potest fieri t a pagano.et non militante ita colli
gebat Areti.hic et Joan.de pla.de quo tamen dic vt dictū fuit

7 late supra titu.primo.§.fi.† Quarto no.ex isto text.ibi is ergo
miles t.c.ad vnum quod glos.et text.non videntur bene decla
rare:nam licet text.et glos.communiter dicant quod testes de
bent esse rogati in testamento.l.heredes.§.in testamētis.ff. de
testamen.l.hac consultissima.C.eodem tamen non bene decla
rant per quos sint rogādi text.videtur hic declarare quod sint
rogandi per ipsum testatorem vt patet hic.in versi.si miles er
go conuocatis ad hoc hominibus.et in.d.l.diuus facit.text.in
l.pamphilo.§.propositum ibi accersitis amicis.ff. de lega.iij.
de quo dic vt dixi late supra titulo proximo.§. fina. et poteris

8 illa referre hic quia.§.ille est nimis oneratus.† Quinto no.ex
isto text.ibi bona mea relinquo fm Joannem de pla. t Areti.
et domi.Christopho.quod verbum relinquo est aptum impor
tare heredis institutionem ita probat text.qui ideo vult quod
in casu nostro ista verba bona mea tali relinquo non importēt
institutionem quia fuerunt prolata iocose.t non animo dispo
nendi ergo secus si animo disponendi t testandi:quia tunc be
ne importassent heredis institutionem circa hoc tamen dicas
fm Joan.de pla.hic quod aut verbum relinquo adijcitur here
ditati vel quo te hereditatis vel vniuersitati bonorum vt est in
casu nostro.t nullus alius est institutus heres. et tunc impor
tat directam heredis institutionez.et ita procedit casus noster
si vero adijcitur certe rei vel quantitati vel si apponatur in co
dicillis importat legatum vel fideicommiss.et non heredis in
stitutionem.t ita videtur velle Barto.in.l.his verbis.ff.de he
re.institu.dic vt ibi per eum quod inducit ad questionem an si
pater relinquat filio vel filie certum quid hoc modo dicendo
relinquo filie mee tale quid.an valeat testamentum tanq̄ dica
tur instituta cum hodie filius vel filia debeat institui vel exhe
redari.§.aliud autem.vt cum de appella. cogni. dic vt ibi per

9 eum.†Sexto not.ex isto text. ibi nec vllorum magis interest
fm Areti.hic quod interest priuilegiati ne eius priuilegium re
torqueatur in suum damnum patet ex isto text.qui vult q illud
priuilegium quod datum est militibus vt possint testari quo
quomodo voluerint debet interpretari dummodo miles velit
testari alias si indistincte intelligeretur sequeretur quod istud
priuilegium noceret ipsi militi quia sepenumero eueniret qō
voluntas ipsius militis non obseruaretur et quod alius habe
ret bona sua q̄ ille quem ipse vellet vt hic quod non est dicen
dum facit text.in.l.quod fauore.C.de legi.c.quod ob gratiam.
de regulis iur.in.vj.et in.l.senator.ff.de sena. Septimo not.ex
isto text.ibi se audiuisse dicentem t.c. quod testis qui dicit qō
audiuit talem instituentem titium vel sibi relinquentem bona
sua quod talis testis non recte deponit nec probat institutionē
se debet deponere qualiter talis testator instituit titium here
dem vel ei reliquit bona sua ipso presente ad hoc adhibito et
rogato.et ita videtur velle text. noster ibi is ergo miles t.c. et
ita dicebat Joan.de pla.hic post Bart.in.d.l.diuus. Et ideo
dicebat ibi Barto.quod cautus debes esse informando arti
culos quando vis probare testamentum per testes vt conclu
das quod testes fuerūt adhibiti t rogati ad hoc.de quo tamē

10 diximus supra titulo primo.§.fina. Not.† ex eisdem verbis ibi
audiuisse dicentem t.c.quia iste text.facit fm Areti. hic pro gl.
in.l.ij.§.idem labeo de aqua pluuia.arcenda.nam dixit ibi glo.
quod siue loquamur in contractibus siue in vltimis voluntati
bus testimonium testis dicitur satis apte deponere si dicit qō
audiuit testatorem talem heredem instituentem vel sic legantē
licet non viderint ipsum testatorem vt quia paries vel cortina
erat inter ipsum testatorem t testes. ita videtur probare text.
istē hic qui videtur velle quod si testes fuissent rogati. t adhi
biti quod satis esset si deponerent qualiter audiuerunt testato
rem sic dicentem t.c. t sic de visu nihil dicit tamen glos. illa in
hoc communiter reprobatur per docto.nostros in.l.si non spe
ciali.C.de testa.Sed quatenus loquitur in contractibus com
muniter approbatur vt ibi per docto.tamen Areti.hic dicit q
licet glos.illa communiter approbetur per omnes quod in cō
tractibus valet testimonium testis deponentis de auditu exi
stente pariete vel cortina in medio inter testatorem t testem. t
quod tali testi plene creditur tamen dicit ipse q Jmol. in.d.§.

11 idē labeo videtur velle quod indistin. non † credatur testi qui
deponit de auditu post cortinam sine alijs adminiculis argu
mento.c.preterea.t quod ibi Jnno.de testi.t istud dicit Aret.
sibi magis placere vt tollatur materia fraudis vt semel fuit de
facto florentie: sed de hoc dic vt dixi supra titu. primo.§. fina.
vbi late istum articulum tractaui t poteris hic ponere si tibi vi
detur quia ille.§.est multum oneratus. Et addas quod reten
ta opin. Areti. hic q tantum faciat indicium q istud indicium
erit tante efficacie q transferet onus probandi in aduersarium
dictum fuit mirabile Archi.xxij.q.v.c.hoc videtur refert t se
quitur Roma.no.cccxlv.incipiente testimonium de auditu p
prio seu alieno t.c.t hec adde hic que dixi supra in.d.§. fina. nō
veniunt alia dicenda super text. Capio glo.positam super ver
bo hominibus pro expeditione huius gl. quero dicitur hic in

text. nostro q̄ miles in testamento suo debet conuocare homines sed non aperit quot homines: vnde quero quot homines sint vocandi. z glos. dicit q̄ vocandi sunt duo homines. vt. ff. e. l. lucius. z per text. in. l. vbi numerus. ff. de testi. vbi dicitur q̄ vbicunq; numerus testium non est taxatus a lege sufficiunt tantum duo cum ergo lex in casu isto requirat homines nec declarat quot intelligemus de duobus. Subdit autem glo. q̄ istud
12 quod duo testes debeant vocari in testamento † militis est verum quando miles testatur in tētorio. z ita procedat casus noster z text. in. d. l. lucius. Si vero testaret in conflictu belli siue in ipsa expeditione. z tunc dicit q̄ etiam non est necesse q̄ aliquis vocetur nec aliqui testes requiruntur sed sufficit quoquomodo. z per quecunq; signa seu indicia constet de eius voluntate. l. milites. C. eod. Si vero miles testaretur dum domi est debet obseruare solennitatem iuris communis vt supra eod. §. illis. z ita residet glos. Aduertendum est ad hanc glos. fm Aret. hic inquantum dicit q̄ si miles testatur in bello in conflictu q̄ non est necesse aliquos testes vocari. z sic videtur velle glos. q̄ in testamento militis testantis in conflictu belli non est necesse quod adsit aliquis testis. z idem videtur velle glos. in. l. qui testamento. §. per contrariū. ff. de testa. Sed intelligendo sic gl. istam simpliciter male loqueretur naz dicit ipse quando miles testat in conflictu belli iam non est necesse q̄ adsint duo testes rogati. z ita intelligitur glos. ista tamen debet adesse ad minus duo testes si loquimur in testamento nuncupatiuo qui deponant de eius voluntate qualiter audiuerūt ipsum sic testantem vel si testamentum suum erant in scriptis quod deponant qualiter viderunt ipsum scribere sanguine suo in terra vel clipeo vel quod ostendatur ex comparatione literarū al's enim si nullo modo constaret de eius voluntate deficeret testamentum ex defectu probationis. z non iuris. l. duo sunt titij. ff. de testamē. tut. cum vul. Capio aliam glos. super. ver. ceterum si vt sermonibus dicitur in tex. nostro q̄ si testator vt sermonibus fieri solet dixerit alicui te heredem facio q̄ per talia verba sic nominatus non efficietur heres. Modo glos. querit quomodo in sermonibus vtimur verbis istis te heredem facio. z dicit glo. forte vtimur istis verbis quando magister vult demonstrare discipulo quomodo fiat heredis institutio vtputa magister dicit discipulo quando vis constituere heredem aliquem debes dicere instituo te heredem ita dicebat Jo. de pla. hic nam per ista verba probata causa demonstrandi discipulus non erit heres. Jtem si quis proferret hec verba iocandi causa vtputa si aliquis diceret in presentia multorum iocando cōstituo te meū heredem: nam isto casu iste talis sic nominatus non erit heres allegat glos. ad vtrunq; text. in. l. obligationum substantia. §. fi. ff. de actio. et oblig. Jtem dicit glos. si verba ista essent prolata affectionis causa z dilectionis vt quia dicit volo q̄ sis mihi filius in morte mea nam propter hoc non occupabit hereditatem meam post mortem sicut filius allegat glos. ff. de codi. l. litere. z ita residet glos. Tu habes not. ex glos. quod † verba prolata causa demonstrandi non disponunt. z idem in verbis prolatis causa iocandi vt de vtroq; habes text. in. d. l. obligationum substantia. §. fina. facit tex. in. l. sicut semel. C. de lib. causa vbi datio libertatis per iocum data non tenet. Jtem etiam in verbis causa amoris z dilectionis. d. l. litere. Jdem etiam dicatis in verbis prolatis per antifrasim. i. per contrarium ita dicebat Joan. de pla. hic. vtputa si aliquis diceret instituo te meum heredem q; scis bene hereditatem seruare quasi dicam q; omnia discipas nolo q̄ sis heres. z licet ipse nihil ad hoc alleget tu allega tex. z glo. in. l. cum quidam in ver. affectionem. C. de lega. Jdē etiam dicatis in verbis oblatiuis causa amicitie prolatis vtputa si scribo amico omnia que habeo tua sunt nam per talia verba amic' non habebit aliquod ius in bonis amici iuxta nota per glo. in. l. ij. C. in causis colo. cen. lib. xj. et in. c. cum venissent. extra de instituti. z pro hoc adduco quod singu. dixit Bald. in d. c. conuenissent in conclusionibus suis circa fin. vbi singu. di-
14 xit q̄ō † si peto a te vt dones mihi talem rem z respondens dicas non tantum istud: sed quicquid tibi placebit q̄ petens ex tali responsione non potest se fundare etiam ad rem petendam: q; talis promissio nulla est fm Bal. ibi quod est mirab. z istud dictum pro singulari retulit z sequitur Roma. in rub. de arb. in. iij. colum. versi. nono pone. z in hac materia vide Alexand. in l. ita stipulatus la grande in. ij. colum. ff. de verbo. obligatio. z
15 in isto genere ita amplo policitationis videntur peccare † doctores glo. in. l. non omnis. §. fina. ff. de re mili. dum dicit no. cōtra doctores promittentes maria z montes vt non sit eis credendum. Jdem etiam dicas in verbis causa commendandi ali-
16 quem vtputa si scripsero ad † aliquam rogo habeas commendatum presentium latorem amicum meum: nam si ille cui dirigete sunt epistole aliquid tali sic cōmodato crediderit scribens non erit pro tali debito obligatus. l. si vero non remunerandi. §. cum quidam. ff. manda. facit quod habes per Barto. in. l. lucius. de fideiusso. Jdem etiam dicas in verbis enunciatiuis: q; non disponunt. l. ex hac scriptura de dona. l. titia de lega. ij. l. ex his verbis. C. de testa. mil. de quo tamen dic vt in dictis locis
17 habetur. vide Bald. consilio. ccccxviij. talia sunt quod † verba generalia et reuerentialia sunt potius adulatoria q̄ obligatoria: vt cum dicit amicus amico tuus sum. C. in quibus causis. col. lib. xj.

1 ☞ Miles dato quod sit mutus z surdus nihilominus testari poterit.

2 Miles an possit heredem instituere nutu ita quod non sit necesse q̄ verbis nominet ipsum heredem.

3 Mutus z surdus insimul milites testari potest.

4 Mutus z surdus a natura an testari possit.

5 Declarans nihil de nouo addere videtur.

Quinimmo Miles licet sit mutus vel surdus tamen testari potest. hoc dicit vsq; ad §. sed hactenus fm Areti. No. primo ex isto text. fm Joan. de pla. z Areti. q̄ priuilegium militis non est tantum circa solennitates testamentorū vez vt possit testari quomodocunq; voluerit non obseruatis ceteris solennitatibus a iure requisitis vidimus supra in precedentibus. §. sed etiam miles est priuilegiatus circa personam suam: q; dato q̄ licet al's paganus sit habilis ad testandum propter defectum contingentem in sua persona tamen secus est in milite vt patet ex isto text. nam licet al's paganus mutus z surdus testari nō possit. l. qui in patre. §. surdus. ff. de testa. j. titu. j. §. item surdus. tamen secus est in milite
1 quia † dato q̄ sit mutus z surdus nihilominus testari poterit. vt hic. z. l. iure militari. ff. eo. Secundo ego not. istum text. contra determinationem glos. in. l. in fraudem. §. j. ff. de testa. mili.
2 vbi dixit glos. q̄ † miles non potest instituere heredem nutu: ez est necesse q̄ verbis nominet ipsum heredem nam contra illaz gl. videtur text. noster qui vult q̄ miles mutus z surdus potest facere testamentum. z sic heredem instituere. z tamen clarum est q̄ iste non potest verbis nominare heredem: sed est necesse q̄ nutu ostendat cum mutus sit. Unde pro concordia z saluatione dicte glo. ego sic dicerem q̄ aut miles potest loqui. q; nō mutus. z tunc dico q̄ est necesse q̄ verbis heredē nominet nec potest ipsum nutu demonstrare. z ita procedat glos. in. d. l. in fraudem. Aut vero miles nullo modo potest verbis heredem nominare: vt quia est mutus. z tunc sufficiant signa. z ita procedat casus noster pro hac concordia adduco quod dicimus in simili q̄ licet alia in matrimonio requirantur verba. c. cū apud et in. c. tue de sponsa. per glo. singu. in. l. cum notissimi. C. de prescrip. xxx. ann. tamen illud est verum quando verba adhiberi possunt: vt quia possit loqui ille qui contrahit matrimonium. Secus vero si verba adhiberi nō possint: vt quia sit mutus cō trahens. nam tunc poterit cōtrahi nutu z sine verbis. l. mutus. ff. de in. do. z. d. c. cum apud. vnde ita dicamus in proposito q̄ō licet al's sint necessaria verba in institutione heredis per militem facienda tamen debet intelligi quando adhiberi possunt: vt quia miles possit loqui secus vero si adhiberi non possunt vt quia est mutus quia tunc sufficient signa sine verbis. z ita dixit in terminis do. Alexan. in. l. discretis. C. qui testa. face. possunt.
3 Tertio not. ex isto text. q̄ mutus † z surdus insimul miles testari potest ita videtur sonare litera ista. z colligit do. Christo. hic et ceteri quod videtur esse mirabile fm Are. Joā. fabri z ceteros cum quodammodo ipse non intelligat quod agat ex quo nunq̄ aliquid audiuit z loqui potuit de quo. j. dicetur cū glos. Capio glo. super ver. z mutus q; prima est clara. z contra istū text. op. tex. noster videtur velle q̄ de speciali iure z priuilegio sit concessum militibus vt licet sint muti z surdi possint testari. z idē etiam probat text. in. d. l. iure militari: sed certe vr̄ q̄ tex. iste nullum priuilegium circa hoc militibus concedat cū istud sit impartitum omnibus de iure communi: nam licet quis sit mutus z surdus potest testari. vt in. l. discretis. C. qui testa. facere possunt. z sic videtur q̄ istud priuilegium sit fruſtratoriū fruſtra enim precibus implozatur q̄ a iure communi conceditur. l. j. C. de tesau. libzo decimo. Unde propter hoc est facta gl. nostra que dicit quod debemus intelligere istum text. qui vult quod mutus surdus miles potest testari siue miles sit mutus z surdus natura siue etiam casu seu accidenti: vt priuilegium sit aliquod nam si simpliciter intelligeretur de muto z surdo casu seu accidenti tunc priuilegium esset nullum cū surdus z mutus ex accidenti de iure communi possit testari. d. l. discretis. Et dicit glo. conceditur ei iure militari z speciali priuilegio militis allegat. ff. eo. l. iure militari. z dum est in militia hoc est dum est

miles

miles non antē postq̄ est effectus veteranus vel etiā post missionem a castris in annum. ꝛ ita residet glos. Habemus primo
4 not. ex ista glo. iuncto tex. fm Joan. fabri ꝛ Are. q̄ licet † filius sit mutus ꝛ surdus a natura nihilominus testari potest qō dicebant ipsi vt etiā dictū fuit super tex. fore mirabile cum mutus et surdus simul a natura nihil quodammodo intelligat quod agat nec sciat quid sit testamentum cuz nunq̄ audiuerit nec intellexerit quid vnde tanq̄ fatuus videbatur impossibile quod ipse testari possit. Unde dicunt ipsi quod est necesse intelligere istum tex. de tali muto ꝛ surdo qui dato quod esset mutus ꝛ surdus nihilominus erat tante intelligentie: vt intelligeret per signa pro quibus allego quod in simili dixit Barto. in. l. j. ff. de verbo. obligatio. vbi facit mentionez de quodam dño nello de gabrielis de eugulio qui tante perspicatie erat q̄ dato q̄ esset surdus nihilominus homines quātūcunq̄ secrete loquentes intelligebat ad motum labiorum. ꝛ sic dicebat Areti. q̄ erit necesse q̄ talis mutus ꝛ surdus faciat talia signa per que colligi possit q̄ ipse intendit testari: nā dicit ipse per signa poterit intelligi animus suus maxime mediātibus notis ꝛ propinquis suis argumento not. per Barto. in. l. mutus. ff. de acqui. here. vbi dixit Barto. ꝛ ceteri q̄ licet additio hereditatis consistat in animo. l. gerit. ꝛ l. pro here. ff. de acquirē. hereditā. l. si quis. C. de in. deliberan. §. fina. j. de here. qua. ꝛ diff. tamen mutus poterit adire hereditatem. d. l. mutus ꝛ poterit probari aditio p notos ꝛ propinquos qui de ipso habebant notitiam. ita etiam dicit ipse poterit ostendere quod habet animum conficiendi testamentum per signa. Nec obst. dicit ipse si dicas quod ista sua voluntas signis declarata nō valeat tanq̄ captatoria sit in potestate ipsorum propinquorum declarantium voluntatem ipsius muti ex signis collectaz declarare quomodo voluerint ꝛ sic tanq̄ sit collata in arbitrium ipsorum videtur quod non valeat. l. captatorias. C. eodem. l. illa institutio. ff. de here. insti. l. captatorie. de lega. j. quia dicit ipse q̄ istud non habet obstare cum ipsi non possint declarare voluntatem muti quomodo voluerint: sed erit in potestate postmodum ipsius iudicis an velit credere eorum declarationi. Item tunc diceretur ista voluntas captatoria qñ fuisset commissa per ipsum testatorem in voluntate ipsorum propinquorum: sed in casu nostro ista volūtas non fuit commissa in arbitrium ipsorum propinquorum ergo ꝛc. preterea dicit ipse isti sic declarantes nihil videntur ipsi
5 disponere cuz ille qui † declarat nihil de nouo addere dicatur sed potius detegere quod inerat. §. si quis ex aliena materia supra de re. diui. l. heredes palam. ff. de testa. l. j. §. fina. ꝛ quod ibi per Barto. ff. de verbo. obligatio. facit fm eum. l. ad executorem. ff. de appel. ꝛ quod ibi not. pro hoc adduco quod dixit in simili domi. in. c. j. per illum tex. de summa trinita. in. vj. ꝛ bal. in. l. j. §. huius studij. ff. de iusti. ꝛ iure vbi dixerunt quod lz post terminum datum ad articulandum no possunt produci noui articuli antiqui tamē producti poterunt declarari: quia nihil de nouo intelliguntur producere ex quo antiquos articulos declarant. facit quod dixit Bald. in prima constitu. C. §. quibus vbi dixit quod licet statutarij non possint addere ad statuta tamen poterunt declarare quia non dicuntur addere facit quod dicunt scriben. in. l. edita. C. de eden. quod licet post litem contest. non possit mutari. libellus tamen poterit declarari: quia nihil dicitur immutari. ꝛ per hec videtur defensata opin. huius glos. ꝛ quomodo possibile sit q̄ mutus ꝛ surdus testari possit. Sed dominus Jason hic dicit qō alius potest esse huius text. intellectus: nam ipse dicit q̄ potest intelligi iste tex. de surdo ꝛ muto ex accidenti. ꝛ non a natura. ꝛ si tu dicis: lz quod erit privilegium militis in casu isto cum etiaz de iure communi mutus ꝛ surdus ex accidenti in quolibet pagano testari possit. d. l. discretis: nam dicit ipse q̄ erit hoc speciale: quia in pagano mutus ꝛ surdus simul ex accidenti ita demum potest facere testamentum si scribere sciat. ꝛ ita loquitur tex. in. d. l. discretis. Sz secus erit in milite: quia indistincte poterit facere testamentuz dato q̄ scribere nesciat. ꝛ hoc per generalitatem istius text. sicut etiam dicimus in simili q̄ miles potest testari per notas et zifaras. l. lucius. in princip. ff. eod. quod secus est in pagano. l. sed cum patrono. §. fina. ff. de bono. possess. non autem intelligamus q̄ iste tex. vellit privilegiare militem mutum ꝛ surdum in simula natura vt testari possit cum istud dicatur quodammodo impossibile cum ipse nunq̄ potuerit intelligere quid sit testamentum. ꝛ sic euitamus istud absurdum ita intelligēdo. ꝛ p fecto iste intellectus vī mihi satis bonus ꝛ euitat illa absurditas: vnde cogita propter communem sententiam.

1 ☞ Privilegium concessum alicui vt militi durat donec qualitatem seu exercitium militare exercet. Et privilegium scholaribus concessum debet durare quatenus studeant.

2 Scholares non studentes non gaudent privilegio scholariuz.
3 Scholares ad hoc vt gaudeant privilegio scholarium necesse est q̄ studeant in studio publico ꝛ nō in castris ꝛ villis.
4 Scholares male studētes an sint partites privilegiati sicut bene studentes.
5 Cessante causa privilegij cessat privilegium.
6 Miles descriptus non matricula ꝛ habēs omnia requisita ad hoc vt quis dicatur miles: si degit domi. ꝛ non in castris non gaudet privilegio militum.
7 Tabellio qui non exercet officium tabellionatus: an gaudeat privilegio tabellionis.
8 Privilegio artis an gaudeat per substitutum artem gerit.
9 Testamentum militis factuz in expeditione sine solēnitatibus durat post missionem a castris vsq̄ ad annum.
10 Privilegium concessum pro nundinis faciendis perditur non vtendo ipso privilegio per decenniuum.
11 Scholaris immatriculatus si recedat a studio an statim amittat privilegium scholarium.
12 Privilegium seu rescriptum q̄to tempore duret.
13 Miles mutus ꝛ surdus an possit testari extra castra.
14 Miles si in castris iure militari testetur an tale testamentum ita factum duret etiam post missionem a castris.
15 Miles si fuerit de crimine capitali damnatus an possit condere testamentum.
16 Miles si ex honesta causa ꝛ necessaria recessit a castris eius privilegia durant post annum a die missionis.
17 Scholaris qui ex iusta causa reuersus est in patriā gaudet privilegio scholarium per quinquennium: dūm ō habeat animum reuertendi.
18 Miles ignominia missus statim perdit privilegium militum.
19 Damnatus ad mortem an possit testari.
20 Miles damnatus de crimine capitali testari nō potest. ꝛ idez de quolibet ad mortem damnato.
21 Miles damnatus de fide rupta testari non potest nec ei p sententiam iudicis reseruatur testamenti factio. ꝛ nu. 27. ꝛ 28.
22 Notario qui in officio commisit falsum an possit per iudicē euz damnantem reseruari ius conficiendi instrumenta. ꝛ nu. 26.
23 Testis qui falsum dixit an poterit amplius testificari si de crimine penitentiam egerit.
24 Pena quelibet potest ex causa minui.
25 Inferior non potest tollere ius superioris.

Hactenus. Miles post missionem vel extra castra existens debet iure cōmuni facere testamentum: sed si testm̄ fecerit in castris iure militari durat etiam post missionē si moritur infra annum licet post annum extiterit conditio institutionis. h. d. Not. primo ex isto tex. fm Areti. q̄
1 † privilegium cōcessum alicui vt militi durat donec qualitatez seu exercitium militare exercet. ꝛ ideo inferrebat ipse q̄ privilegium cōcessum scholaribus debet durare quatenus studeāt et exercitium scholasticum exerceant al's autem secus per hoc allegat. l. scriniarios. ꝛ q̄ ibi per doc. C. eo. Tu autē allega pro hoc Bald. in autē. habita. C. ne fi. pro patre vbi idem determi-
2 nauit q̄ † scholares nō studentes non gaudent privilegio scholarium. ꝛ ipsum sequitur Pet. de ancha. in proe. sexti. ꝛ idem voluit Andr. de iser. in vsi. feudo. in corpore vnde sumitur dicta authē. habita. ꝛ idem voluit Bal. ꝛ Raph. in. l. qui sub ptextu. C. de sacrosan. eccle. ꝛ Bart. in. l. j. C. de su. ꝛ susceptoribus lib. xj. pro hoc adduco. c. cū ex eo de elec. in. vj. ibi literaruz studio insistentes facit tex. in. d. authē. habita ibi semetipsos examinauerūt facit tex. in. l. semper. §. negociatiores ibi q̄diu in huiusmodi actu sunt. ꝛ §. quibusdam. ff. de iure immunita. facit casus singu. in. l. si duos. §. pe. ibi ꝛ si circa operationē negligentiā nō habeāt facit. c. gloria. xxij. q. ij. ibi non satis est ierosolimis fuisse sed ierosolomis bene vixisse. Et per predicta dicebat Siculus in. c. q̄ clericis de fo. cōpe. q̄ cū ciuitas mesanensis sit solita dare. vj. vncias auri annuatim ciui suo in studio cōmoranti q̄ non debebāt prestari scholari qui in studio male studeat. Dicebat etiā ipse ibidē per predicta q̄ eps poterit reuocare scholarem ad residendū in beneficio si negligenter se habeat in stu-
3 dio. Itē etiā est necesse † ad hoc vt gaudeant privilegio scholarium q̄ studeant in studio publico. ꝛ nō in castris ꝛ villis. ita tenet glo. in proe. decre. in ver. homine. ꝛ gl. ibi in. d. c. cum ex eo. Itē est necesse q̄ sint descripti in matricula scholariū argumēto gl. in. l. eos. C. de offi. magistri mi. facit op. tex. in. d. l. si duas ibi nisi dogmate senatus inscripti fuerint numero concesso. ꝛ circa operationē se negligēter nō habeāt. ff. de excusa. tut. Itē etiā est necesse q̄ intrēt ita dixit. d. meus post Pau. de ca. in. l. scriniarios. C. eo. ꝛ iō dicūt doc. in. l. q̄ sub ptextu q̄ clerici qui retinēt fructus pbende cū absunt a beneficio cā studēdi nō oz

habere illos si non intrat. Jstud tamen singu. limita duob⁹ modis. primo si scholaris non intraret: sed studeret in domo ꝛ cõferendo cum doctoribus post doctior efficeretur ita dixit bal. per illum text. in. l. si cum dies. §. fi. de Arbi. Secundo limita qñ non intraret ad minus per quatuor menses anni secus vero si intraret ad minus per quatuor menses: qz tunc bene gauderet priuilegijs scholarium. ita dixit Bal. in proe. grego. in ver. rex pacificus pro. quo facit fm. d. meum in. d. l. scriniarios. l. maiore
4 parte anni. de ver. signifi. Contrariam tamen partē ꝛ q̃ † scholares male studentes sicut ꝛ bene studētes sint pariter priuilegiati tenet do. Lardi. in. d. c. q̃ clericis per illum text. in verbo parisius cõmorantibus non autem dixit studentibus remittit se tamen ad dicta per se in proe. grego. in. ix. oppo. ꝛ idem voluit ibi. d. Anto. ꝛ idem tenet glo. in proe. vſ. in ver. commorantibus. ꝛ ibi sequitur Joan. de fan. ꝛ domi. domi. qui hoc ipse tē perat dummodo sit matriculatus allegat legem scriniarios. C. eo. sed tu allega glo. in. d. l. eos. Et hanc etiam opi. q̃ tales male studentes gaudeant scholarium priuilegio tenet Jo. de lig. in proe. cle. facit quod voluit Bart. in. l. j. C. de tiron. lib. xij. tamen prima opi. videtur mihi iustior per illa que pro ipsa allegata sunt.
5 ¶ † Secundo not. ex isto text. ibi extra castra fm Are. q̃ cessante causa priuilegij cessat priuilegium concordat fm eũ supra eodē. §. illis autem tu allega text. in. l. ne quidam. C. eo. facit quod dixit Bar. in. l. titia scio. §. vsuras. de lega. ij. vbi etiã
6 probatur q̃ cessante causa odij cessat odium. ¶ † Tertio not. ex isto text. ex eisdē verbis q̃ licet quis sit miles. ꝛ sic sit descriptus in matricula. ꝛ habeat alia requisita ad hoc vt quis sit miles de quibus vidimus supra in rubri. huius titu. tamen si non exercet officium militare: vt qz in castris non degat: sed domi q̃ non gaudet priuilegio militum: vt hic concordat text. in. l. scriniarios. C. eo. ꝛ ibi moder. quod facit ad. q. q̃ mercator seu artifex qui non exercet artem licet sit descriptus in matricula artificum non gaudebit priuilegio artificuꝫ. ꝛ ita dixit Bar. per illum text. in. l. qui sub pretextu. C. de sacrosan. eccle. ꝛ Barto. ꝛ Ang. in. l. fi. C. de collegiatis lib. xj. ꝛ per Bart. in. l. semper. §. negociatores. vbi omnino vide de in. immuni. ꝛ ita colligũt do
7 cto. i. d. l. scriniarios. ideo dicebat. d. Christoph. hic q̃ † tabellio qui non exercet officium tabellionis non gaudet beneficio tabellionis allegat legem generaliter. C. de epis. ꝛ cleri. Sed do. Anto. in proe. grego. dixit q̃ imo artifex matriculatus gaudet beneficio artificum dummodo non exerceat artem oppositam. ꝛ ita restringi debet doc. Barto. in. d. l. qui sub pretextu. ꝛ aliorum preallegatorum. ꝛ ita pertransit. d. meus in. d. l. scriniarios qõ est valde not. Posset ēt q̃ri q̃d si sum descriptus in matricula mercatoꝝ. ꝛ ēt scholarium volo effici mercator feci me cãcellari de matricula scholariũ. an gaudeã priuilegio scholariũ. ꝛ ī b̄ dicas q̃ donec describat in alia matricula gaudebo priuilegio scholariũ casus est sin. in. l. j. §. fi. de bo. pos. ex test. mili. Roma. singu. cclxxxj. incip. non potest vnus. Jtem an suf
8 ficiat ad † hoc vt quis gaudeat priuilegio artis satis sit q̃ gerat artem per substitutum an vero ipse gerere debeat. dic vt p Roma. in singu. suis singulari. lxviij. vide Alexand. consi. cviij. in. iiij. volumine q̃ si statutum concedit immunitatem mercatoribus intelligitur de mercatoribus qui maiorem partem fortunarum habent in mercantijs.
9 ¶ Quarto not. ex † isto text. ibi et q̃ in castris fm Joan. de pla. hic q̃ testamentũ factum a milite in expeditione ꝛ sine solēnitatibus durat iure militari post missionem a castris vsq̃ ad annum. Jdez dicatis fm eum in eo qui abfuit causa reipublice: nam habet priuilegium vsq̃ ad annum ne possit vocari ad nouas tutelas: post annum vero sic al
10 legat supra de excusa. tuto. §. item si quis. ¶ † Addas fm eundem q̃ priuilegium concessum pro nundinis faciēdis perditur non vtendo ipso priuilegio per decennium. l. j. ff. de nundinis.
11 Sz quid si † scholaris fuit matriculatus stetit in studio ꝛ postmodum recessit a studio an statim amittat priuilegium scholarium. ꝛ Are. hic dixit q̃ aut abijt animo non redeundi amplius et tunc statim amittit aut vero animo reuertēdi. ꝛ tunc vsq̃ ad quinquennium gaudet priuilegio scholarium post vero amittit. l. fina. C. de primice. lib. xij. l. iij. C. de domesti. lib. xij. ꝛ ita dixit Barto. in. l. pen. C. eo. ꝛ Areti. hic. ꝛ vide moder. in. d. l. scri
12 niarios. Rescriptum autem sed † priuilegium quanto tempore duret. dic vt per doct. in. l. falso. C. de diuer. rescri. Sed quid si scholaris iste reuertatur post quinquennium quo casu iã amisit priuilegium matricule an si vult iterum reponi in matricula debeat soluere dic q̃ non casus est singularis. in. l. fi. C. de consul. lib. xij. quem allegat Bar. in consi. incip. scholaris soluit refert Roma. in sing. suis sing. cclxxxvj. incip. matricula extingui tur quinquennio. Quod autem si statuto cauetur q̃ venientes de nouo ad habitandum in tali castro gaudeãt immunitate an habebit locum in eo qui prius in eo loco habitauerat. ꝛ postmodum recesserat. ꝛ nunc reuertitur vide consi. domini mei incertum inter consi. Alexan. consi. liiij. in. iiij. volu. ꝛ per Barba. in consi. vltimo in eo. vol. Quinto not. ex isto text. ibi sed si quis ante militiam q̃ condictio retrotrahitur. l. qui potior. ꝛ. l. q̃ balneum qui po. in pigno. habea. de quo dicam latius infra cũ gl. non sunt alia dicenda circa text. Capio glo. positam super ver. sed hactenus. pro cuius expeditione arguo contra istum text. hoc modo dicitur in text. nostro q̃ hactenus milites sunt priuilegiati circa testamenti factionem quatenus in castris degunt et in expeditione sunt: sed q̃ istud sit falsum ꝛ q̃ modo talia priuilegia concedantur eis etiam extra castra ostendo: nam clarũ est q̃ hoc speciale priuilegium est concessum militi: vt ly sit mutus ꝛ surdus tamen testari potest vt supra eo. §. quinimmo: sed istud priuilegium durat ipsi militi etiã post missionem a castris qz miles mutus ꝛ surdus dato q̃ sit extra castra tamen testari potest dicto. §. quinimmo vbi indistincte dicitur q̃ miles mut⁹ et surdus testari potest nec distinguit siue sit in castris siue extra castra. ergo indistincte dicendum q̃ miles mutus ꝛ surdus dato q̃ sit extra castra tamen testari potest. ꝛ sic patet q̃ priuilegia concessa militibus circa testamenti factionem durant ēt post missionem a castris. Unde propter hoc fuit facta glo. nostra que primo dicit q̃ quidam respondebant ad contrariũ ne
13 gando q̃ † miles mutus ꝛ surdus extra castra testari posset. et ad hoc probandum dicebat q̃ hic in ver. sed hactenus nõ erat principium. §. sed erat ver. §. quinimmo quē dicebant cõtinuari cum illo. §. ꝛ sic iste ver. restringebat. §. illum hoc modo dicitur in. §. quinimmo q̃ miles mutus ꝛ surdus testari potest: sed hactenus hoc illis ei conceditur ꝛc. ꝛ sic volebat q̃ iste ver. deberet continuari cum. §. quinimmo ꝛ restringere q̃ miles mutus ꝛ surdus tunc testari potest quatenus est in castris ꝛ pro opi. istorum tenentium q̃ miles mutus ꝛ surdus extra castra testari non posset. dicebat Are. hic q̃ videtur fortiter facere text. in. l. iure militari. ff. eo. ibi ante causariam missionem a cõtrario sensu quasi velit dicere q̃ post missionē non posset. Alia est opi. gl. q̃ miles mutus ꝛ surdus etiam post missionem a castris testari poterit. ꝛ dicebat q̃ immo hic debet esse. §. nec debemus dicere q̃ iste sit versiculus. §. quinimmo qz habeat illud quod dicitur in. §. quinimmo restringere: vnde ipsa respondebat ad cõtrariũ distinguendo hoc modo vez quedam sunt priuilegia que habet miles vt testetur vt est videre in filiosa. qui dato qõ al's testari non possit. vt. l. senium. C. de testa. ꝛ dicetur. j. eod. §. fi. tamen si sit miles testari potest vt supra eo. §. sed testari. item etiam patet in muto ꝛ surdo qui licet al's testari non possit vt. l. mutus. ff. de test. tamen secus est in milite qui dato q̃ sit mutus et surdus tamen testari potest. ꝛ ista priuilegia que concedunt. vt miles testetur dato q̃ alias testari non posset durant ipsi militi etiam post missionem a castris. ꝛ ita procedat casus supra eo. §. quinimmo. ꝛ. §. sed testari. ꝛ ff. eo. titius. in prin. Quedam vero sunt priuilegia que milites habent non vt testentur: sed in testando vt in numero testium qñ miles corazꝫ illegitimo numero testium testari potest licet al's non possit ꝛ multa alia que ly miles in testando ꝛ ista priuilegia dicit gl. eatenus durant quatenus in castris sunt ꝛ militant. ꝛ ita dicit glos. procedat casus noster. ꝛ text. in. §. illis supra eo. et ita reſidet glos. Modo nunc duo sunt videnda primum an illud quod dicit hic glo. q̃ hic dz esse. §. verum dicat. ꝛ dicatis q̃ sic. nam si aliter diceremus sequeretur q̃ ver. post missionē vero deberet esse. §. ꝛ tñ istud est falsum cum ibi non sit principium materie seu noui casus: sz cõtinuatur cum superioribus: vnde necesse est dicere q̃ hic in ſ. sed hactenus est principium. §. et ita dicit Areti. hic. Secundo videndum est an miles mutus ꝛ surdus testari potest extra castra. ꝛ dicatis q̃ opin. glo. est verior. et hoc maxime per. d. §. illis vbi priuilegium quod conceditur militi vt testeť durat sibi etiam post missionem a castris. vt ibi patet: nã licet alias filiusfa. testari non possit tamen hoc est concessum per speciale priuilegium ipsi militi vt dato q̃ filiusfami. sit tamen testari potest. ꝛ istud priuilegium durat etiaz post castra. d. §. sed illis. ergo idē etiam dicendum est in proposito q̃ cum speciale priuilegiuz sit concessum ipsi militi. vt testari possit licet sit mutus ꝛ surdus ly al's testari non posset vt ei duret etiã post missionē a castris. et ita etiã dicit Are. ꝛ cũ hac opi. oēs pertrãseunt. nec ob. text. in d. l. iure militari: vt etiã dicebat hic. d. Ja. qz ille text. etiã a contrario sensu nihil facit: nã ibi dicitur iure militari surdus ꝛ mutus testari põt. ꝛ ante causariam missionē. ergo post missionem non poterit fateor. s. lege militari: vt ibi sed communi iure dico q̃ sic vt hic in glo. ꝛ text. Capio glo. positam super ver. post missionē pro cuius glo. expeditione arguo, cõtra istũ text. hoc mõ
14 dicitur in text. nostro q̃ † si miles faciat testamentum in castris

iure

iure militari q̄ tale testm̄ ita factum durat etiā post missionez a castris .j. annum: sed q̄ istud sit falsum. z q̄ imo tale testm̄ statim ex quo miles recessit a castris non valeat. adduco casuz in l. testamēta eoz̄. ff. eo. z. C. eo. l. ex testamento vbi hoc videtur expressum propter hoc est facta glo. nostra que respon. ad contrariū hoc modo distinguēdo vcz q̄ aut miles fuit missus a militia ex cā honesta: vtputa q̄ erat finitum tempus belli. et tunc durat eius testm̄ post talem missionem .j. annum: vt hic. z idem dicit glo. si missus missione causaria hoc est propter aliquā cāz etiam ante finitum tempus belli: vtputa propter aliquā necessitatem militi superuenientem: nam etiam isto casu durat testamentum eius iure militari factum .j. annum. z istis duobus casibus procedit casus noster. Aut vero miles fuit missus a militia ex causa ignominiosa. z tunc statim testm̄ factum per militē desinit valere. z ita procedit casus in. d. l. ex militari cum volg.

15 Querit postmodum gl. an si † miles fuerit damnatus de crimine capitali an possit condere testamentū. z glo. dicit sic esse distinguendum q̄ aut miles fuit condemnatus capitaliter de crimine cōmuni hoc est tam respectu paganoz̄um q̄ milituz vt est de homicidio. z isto casu non potest testari. iste est casus in. l. j. ff. de testamen. mili. Aut vero miles fuit condemnatus de crimine militari. z sic de crimine tantum ptinenti ad ipsos milites. z non cōmuni. Et isto casu aut crimen illud militare propter qō fuit miles damnatus erat graue: vtputa quia vēdidit arma vel alia similia fecerit que numerātur. in. l. ij. z. iij. ff. de re mili. z idē etiam dicit glo. si fuit condemnatus de fide rupta: nam omnib⁹ istis casibus non potest testari. Aut vero fuit cōdemnatus de aliquo alio crimine militari leuiozi. z isto casu aut iudex reseruauit sibi in sententia condemnationis testamenti factionez. z tunc testari potest dummodo testetur in castrensibus al's antē sibi non fuerit reseruatum in sentētia nullo modo poterit testari. vt. ff. de iniust. testa. l. si quis filio exheredato. §. sed si quis capite. z de lega. iij. l. si quis miles. in princip. z ita resident gl. Ba-

16 bemus primo not. ex ista glo. q̄ † quando miles ex causa honesta vel necessaria recessit a castris durant eius priuilegia post annum a die missionis: z ideo valet testamentum eius factū iure militari ac si in castris esset. secus vero si miles fuisset missus a castris ex causa ignominiosa. q̄ tunc statiz amittit priuilegia militum. vt hic per glo. Et ideo dicebat hic do. Christopho. q̄ idem possemus dicere de scholare qui in patriam ex causa honesta fuit reuersus: vtputa q̄ finiuit militiam hoc est studiuz. z doctoratus gradum fuit adeptus vel reuersus fuit ad patriam propter infirmitatem vel aliā iustam causam vt gaudeat intra annum priuilegio scholastico. Secus vero si per ignominiam a studio fuisset missus: vtputa q̄ volebat deserere studium vel propter malos mozes z maleficia que commisit propter que fuit bānitus: quoniam nullum priuilegium sibi retinebit: vt hic dicimus de milite. z ita dicit ipse quod not. doc. in. l. ex testamē-

17 to. C. eo. Sed tu addas † q̄ plus videtur, voluisse Bar. in. l. penul. ff. eo. q̄ immo scholaris qui reuersus est in patriam ex aliqua causa gaudeat priuilegio scholarium per quinquennium dummodo habeat animum reuertendi. z dictum fuit supra.

18 ¶ † Secundo not. ex eadem gl. q̄ miles ignominia missus statim amittit priuilegia militum: vt hic idem dicas fm Aret. hic si fuisset exauctoratus siue degradatus de quo vide tex. glos. z Barto. in. l. ij. §. ignominie. ff. de his qui not. infami. z ibidem etiam vide ad degradationem doctoz̄um de degradatione aūt clericoz̄um. dic vt habetur in. c. degradatio de pen. in. vj. de q̄bus omnibus remittit se Areti. ad no. per se in suo trac. malefi. in ver. clerici traditio. dic vt ibi per eū. z plus dicebat Are. hic

19 q̄ nedum isti sic ad mortem † damnati non poterunt testari: sz testamentum per eos factum irritabitur: vt est casus in. l. si q̄s filio exhere. §. tertiuz. z in. d. l. is cui. §. fi. quod dicebat esse pertuo not. z maxime in ciuitate Bononie vbi ita plurimi moriuntur q̄ testamentum eoz̄um quocunq̄ tempore factū nō valebit. dicit tamen q̄ aliter hodie prouidetur predicta tamen dicit esse vera nisi damnatus ad mortem appellasset a dicta sentētia per se vel per alium. vt. l. non tantum. de appel. vel superiori supplicauerit de gratia cōsequenda. z interim pendente dicta appellatione testetur z moriatur. valebit eius testamentum. d. l. si quis filio. §. cuius qui. z. §. hi autem. z ibi per docto. ¶ Ter-

20 tio not. ex eadem glos. ibi sed si miles q̄ † miles damnatus de crimine capitali puta homicidio testari non potest. Idem etiā dicatis esse in quocunq̄ alio qui sit damnatus ad mortem: naz testari non poterit. l. quibus vltro. ff. de pe. l. igitur cui. §. fina. z ibi Bar. ff. de testa. z ibi plus dixit Bar. q̄ si dānatus ad mortem dum duceretur ad patibulum au fugit a manibus familie et euasit q̄ nihilominus postmodum testari non poterit: vt ibi per eum. z ita dicebat Joan. de pla. hic. ¶ Quarto not. ex ea-

21 dem gl. ibi de fide rupta q̄ † miles damnatus de fide rupta testari non potest quod dicit Areti. hic fore not. contra istos stipendiarios qui accipiunt pecuniam ab vno capitaneo seu domino. z dant fidem q̄ volunt esse de sua comitiua. z post fidem frangunt: q̄z efficiuntur intestabiles quod dicit esse not. p̄z cō suetudine seu vsu nostroz̄um militum. Quinto not. ex hac eadē glo. q̄ militi damnato de fide rupta non potest reseruari testamenti factio per sniam iudicis. ita vult glos. nostra inquantum dicit hic idistincte q̄ miles damnatus de fide rupta testari nō potest. Si vero fuit damnatus de alio crimine tunc distinguit aut fuit reseruatum sibi in sententia: vt testari possit: z tunc potest dummodo testetur super castrensibus aut vero non: z tūc non potest. z sic videtur velle indistincte q̄ miles damnatus de fide rupta testari nō potest non habita distinctione an sibi fuerit reseruatuz in sententia vel non. z q̄ non possit fieri hec reseruatio per iudicem tenuit expressius glo. in. l. z militibus. C. eo. et ibi Ly. z ceteri. Et ista inducebat Areti. hic. z do. Christo. ad questionem post Ly. z alios in. d. l. z militibus. C. eo. de no-

22 tario † qui commisit falsum in officio q̄ non possit per iudicez eum damnantem reseruari ius conficiendi instrumenta mouētur autem ipsi: naz notarius iurat legaliter exercere officiū notariatus. c. ad audien. de p̄script. z forma iuramenti traditur p Hostien. z alios in. c. sicut te. ne clerici vel monachi per Spe. in titu. de instru. edic. §. restat ver. sub qua forma. ergo sequitur q̄ falsum postmodum fabricando notarius dicitur venire contra fidem. z sacramentuz quod ipse prestitit. z per consequens tanq̄ sit damnatus de fide rupta non debet posse ei reseruare instrumentoz̄um cōfectio sicut dicimus de milite damnato de fide rupta q̄ ei non potest seruari per iudicē testamenti factio z ita cōmuniter pertranseunt doc. in. d. l. z militibus. z. d. Chri-

23 stopho. hic qui subdebat ipse q̄ etiam † testis qui falsum dixit non poterit amplius testificari etiam si de crimine egerit penitentiam: vt per glo. in. l. imperiale. C. de nupt. z in. l. cum vno. §. ignominie. de re mili. z in. c. testimonium. de test. limita tamen hanc sniam nisi iudex ex causa reseruaret notario de falso damnato instrumentoz̄um confectionem: nā ex causa bene illi reseruare poterit. ita dixit Bar. in. d. l. z militibus. z ibi Ly. z bart. et Ray. in. l. si quis. in prin. §. miles. ff. de leg. iij. et Ang. in. l. et si seuerioz per ibi not. ff. de infami. z Dy. Bar. et Ang. in. l. diuus ff. de iniurijs mouentur autem ipsi per casuz in. d. l. diuus iunc. glo. sua. naz dicit ibi casus q̄ si quis decurio fuerit condemnatus ob atrocem iniuriam ab eo cōmissam qō debet priuari officio decurionatus nec poterit iudex reseruare sibi in sententia damnationis: vt remaneat decurio glos. ibi subdit respondendo ad contrarium. l. z si seuerioz. C. de his qui not. infamia nisi ex causa istud faceret iudex: q̄z tunc bene valeret talis reseruatio. ergo ita dicamus in proposito q̄ licet alias notario de falso damnato non possit reseruari per sententiam iudicis instrumentoz̄um confectio tamen intelligatur illud esse verum. nisi iudex istud ex causa faceret: q̄z tunc bene posset. Et p̄z hac opi-

24 adduco illud generale quod dicitur q̄ ex causa potest † quelibet pena minui. vt no. in. l. quid ergo. §. pena granioz. ff. de his qui not. infamia. et in. l. et si seuerioz. C. eo. sed ista reseruatio q̄ fit notario: vt possit instrumenta conficere est quedam diminutio pene. ergo sequitur q̄ ex causa fieri poterit. Secundo adduco illud generale q̄ illud quod est prohibitum ex causa intelligitur esse permissum vt est casus valde singularis in. l. si hominem. ff. mand. per quem text. dixit singu. Bald. in. l. omnes populi. ff. de iusti. et iure q̄ licet episcopus non possit statuere cōtra canonem. c. vt animarum. de consti. in. vj. er. c. fin. de offi. archi. c. non solum. de appella. in. vj. per Bald. in. l. p̄gramma. C. com. epi. p̄z. tamen ex causa poterit disponere contra canonem: vt ibi per eum allegat. d. l. si hominem facit qō dixit Bar. in p̄ima consti. C. §. q̄bus in vlti. col. ver. extra glo. vbi dixit qō si datum est arbitrium quibusdam sapiētibus super aliquo negocio puta abundantia vel super aliqua alia vtilitate publica q̄ tamen non poterit vigoze huius balie corrigere statuta nisi sit sibi specialiter concessum vel nisi hoc faciāt ex causa. allegat text. in. d. l. si hominem. et idem ipse videtur voluisse in. l. ambiciosa de decre. ab oz. fac. et cum hoc etiam videtur p̄coz̄dare. d. Abb. in. c. significasti. de offi. deleg. facit quod sing. dixit gl. in

25 c. tēpoza penitudinis. xxxvj. q. vij. que dixit q̄ licet † inferioz nō possit tollere ius superioris. c. cū inferioz de maio. z obe. et iō ipse episcopus non possit diminuere penitentiam a domino papa iniunctam tamen dicit ipse hoc esse verum nisi iudex diminueret ex causa: q̄z tunc bene posset. et sic vt vides multa ex cā conceduntur fieri que al's non permitterentur de quo videas altissime per. d. meum et melius per moder. in rubz. C. qui admit. ergo ita dicamus ī p̄posito q̄ licet al's iudex notario de

falso damnato non possit reseruare cõfectionẽ instrumentoꝝ
tñ debet intelligi nisi ex cã faciat. ꝛ cũ hac opi. pertrãsit. d. Ale
xan. in. d. l. ꝛ militibus. ꝛ Areti. hic. Joã. de imo. in. l. quoties. §.
sed cũ primũ. in fi. ff. de here. inst. facit qõ no. Bar. in cõsi. incip.
queritur. ꝛ in dubiũ reuocat vtrũ Franciscus ꝛc. ad fi. Contra
riam tñ ptez vident tenuisse Old. ꝛ Bal. in. d. l. ex militari vbi
26 simpliciter dicũt ꝙ † notario, q falsum in officio cõmisit nõ põt
in sua cõseruari ius cõficiẽdi instrumẽta. ꝛ idẽ dixit Ange. in. l.
quid ergo. §. pe. in vlt. col. ff. de insa. ꝛ Bal. Ang. Fulg. ꝛ Pau.
hic qui oẽs indistincte dicũt ꝙ nõ põt fieri hec reseruatio p ipꝫ
iudicẽ ipsi notario nec distingũt an cũ causa vel sine causa. ꝛ hoc
expresse ꝙ etiã cũ cã non possit fieri hec reseruatio numeri per
iudicẽ tenet Ro. in. d. l. ꝛ militibus. ꝛ ibi Ang. in quibusdã lect.
Mouent autez ipsi per casum in. d. l. ex militari vbi indistincte
27 dicit text. ꝙ illud qõ dicitur ꝙ † militi damnato põt reseruari
testamẽti factio: vt hic per glo. ꝛ. l. si quis. in prin. testamenti. §.
miles. de leg. iij. intelligiẽ nisi miles fuerit damnatus de fide ru
pta. q: tunc ei non poterit fieri hec reseruatio cũ indistin. dicat
ibi tex. ꝙ militi damnato de fide rupta nõ põt seruari testamẽ
ti factio per iudicẽ sequitur ꝙ nõ erit facienda distinctio aut cũ
causa aut sine cã istud faciat iudex. l. enim indistin. loquẽs. ꝛc. l.
de precio de publiciana. l. iij. de offi. pfi. sicut ergo militi damna
to. de fide rupta nõ põt reseruari testamẽti factio. ergo nec eo
dem modo poterit reseruatio fieri notario nõ distinguẽdo an
istud fiat cũ cã vel non. Sed certe per predicta nõ recedere a
prima opin. per ea que pro ipsa adducta sunt. nec ob. tex. ille q:
ego dico ꝙ aut miles nõ fuit damnat⁹ de fide rupta vel de alio
crimine simili: sed leuiori. ꝛ isto casu dico ꝙ idistincte iudex põt
tali militi reseruare testamenti factionẽ in castrensibus: vt hic
per glo. ꝛ ita procedit numerus in. d. §. miles. ꝛ in. d. l. ex milita
ri. in prin. Aut vero miles fuit dãnatus de fide rupta vel alio si
mili crimine. ꝛ isto casu. aut iudex vult sibi reseruare testamenti
factionẽ fine cã. et tunc non põt. et ita procedat casus in. d. l. ex
militari aut cũ causa. ꝛ dico ꝙ sic per supradicta. ꝛ ita respõ. d.
Alexã. in. d. l. ꝛ militibus. ꝛ qõ ex cã oĩno posset fieri hec reser
uatio militi damnato de fide rupta adducebat quod dicitur in
simili quod licet pagano damnato de crimine capitali non pos
sit fieri hec reseruatio faciendi testamentum per Ang. in. l. si ꝙs
filio. §. irritum. et sentit glo. in. d. l. ex militari. ꝛ dicetur ibi post
Areti. tñ ex causa istud fieri poterit argu. d. l. diuus cum ibi no.
et q: quelibet pena ex causa minui potest. d. §. pena. si ergo pa
gano cui al's hec reseruatio per iudicẽ fieri non poterat potest
fieri ex causa. ergo idem dicendum est in milite qui dato quod
licet alias si est damnatus de fide rupta non possit ei fieri re
seruatio testamenti. tamen secus sit si hec reseruatio fiat ex
causa. si ergo hec reseruatio põt fieri militi damnato de fide ru
pta ex cã. ergo eadẽ rõne dicendũ est idẽ in notario. ꝛ ita vr re
sidere. d. Alex. ibi. Subdas tñ vnũ fz. d. Ang. hic ꝙ si notarius
fuerit de falso cõdẽnatus tñ instrumẽta per prius per eũ cõfe
cta poterit authẽticare nec illa istrumẽta irritant. et hoc est ve
rum sine facte sibi fuerit reseruatio in sua sine non vt p Bar. in
l. eadem. §. j. ff. ad leg. iuliã repetũ. et in. l. ad testium. §. j. ff. de te
sta. et dic vt dixi supra eo. §. sed cum aliquis. Quinto no. ex hac
28 glo. ꝙ † militi damnato de crimine dummodo non sit damna
tus de fide rupta potest ei reseruari testamenti factio per iudi
cem: vt hic per glos. et probat in dicta lege si quis. §. miles. de
legatis tertio quod intelligas verum: vt dicit Aretinus hic
esse speciale in ipso milite. Secus autem si essemus in paga
no damnato de crimine capitali: quia ei non potest reseruari
testamenti factio per iudicem ita dixit Ange. et post eum Jmo.
in dicto. §. irritum. et hoc per illum textum. in versiculo. nam
huic quasi velit dicere ꝙ est speciale in ipso milite vt sibi pote
rit reseruari testamẽti factio per iudicẽ. ꝛ idẽ etiã vr sentire gl.
in. d. l. ex militari. Jstud tñ limita nisi ex cã iudex istud faceret:
q: tunc bene istud facere posset arg. no. in. d. §. pena grauior cũ
ibi notatis. ꝛ ita dixit. d. Alexã. in. d. l. ꝛ militibus. ꝛ supra retu
li. Et per hec sum expeditus de hac glo. magna. ꝛ de his q̃ ve
niunt dicenda circa ipsam. Capio glo. super verbo quid ergo
valere glo. hic reddit rationez quare est ꝙ si miles existens in
bello vnũ heredẽ sub cõditione instituit demum reuersus a ca
stris. j. annũ missionis perijt ꝛ post annũ missionis finituz venit
cõditio institutiõis ꝙ testm̃ valet gl. soluit q: ista cõditio retro
trahitur a morte testatoris vt in iurib⁹ in ea allegaris facit tex.
in. l. heres qñꝙ. ff. de acqui. here. ꝛ p ꝛsequẽs fingitur cõditio
extitisse tẽpore quo mortuus est testator. ꝛ per consequens dz
valere testm̃ ac si conditio venisset, j. annum missionis dicebat
tamen Areti. hic ꝙ ista nõ fuit ratio istius tex. nec istud ad tex.
istum esse subaudiendũ dicens tria tempora considerari in te
stamentis de quo nõ curo. ꝛ veniet dicendum. j. de here. in. d. §.
heres. ꝛ. §. pure ideo omitto.

1 ☞ Testamentum non iure militari factum ante militiam nõ valet.
2 Licentiatus an veniat appellatione doctorum.
3 Scholarium appellatione an veniant doctores. ꝛ. nu. 9.
4 Miles si sigillauerit testamentum ante militiam nõ iure factũ an videatur illud approbare.
5 Testamento aliquid addens vel detrahens an videatur illud confirmare.
6 Addens vel diminuẽs consilio ab altero facto an intelligatur in his in quibus non detrabit approbare.
7 Miles addendo vel detrahendo testamento non solenni ante militiam facto facit ꝙ illud testamentuz non remanet amplius sub dispositione iuris communis.
8 Libellus dicitur nouus si ei aliquid addatur.
10 Comedere sagimen licitum est diebus quibus comedun
tur ona.
11 Testamentum cancellatum resigillans an in dubio presumatur ꝙ faciat animo renouandi.
12 Notarius qui cancellauit instrumentuz. ꝛ post scripsit ꝙ istud instrumentum per errorem cancellauerat an illud instrumen
tum probet.

Sed ꝛ si quis. Testamentum factuz ante militiã sine solẽnitate valet si post militiã appareret de militis volũtate. Et idem si post testm̃ miles fue rit capite minutus. h. d. vsq; ad. §. sciendum fm Aret. Mot. pri
1 mo ex isto tex. fm Are. ꝙ † testamentuz non iure militari factũ ante militiam non valet. ꝛ ratio est fm eum quia anteq̃ quis sit doctor non potest gaudere priuilegijs doctorum nec ferre insi gnia doctoratus vt est biretum annulum aureum ꝛ gematum et corrigiam deauratam nec potest profiteri se doctorem cum non sit al's incidit in falsum: vt. l. eos. §. fi. cuz gl. ꝛ ibi Bar. ff. de fal. facit. l. j. C. nemini licere in fre. equest. ꝛc. ꝛ de vestib⁹ elebo
ris ꝛ auratis. l. j. ij. ꝛ iij. eo. lib. ꝛ in clemẽ. ij. de mag. coniuncta glos. in versi. insignia. Unde dicebat ipse ꝙ hodie malefaciunt scholares ferre ea que doctoribus assignantur videlicet annu lum ꝛ biretum ꝛc. ꝛ dicit ipse ꝙ melius esset si irent capite nu do. Tu vero pro hoc allega gl. i. c. vt apostolice. de priuilegijs. in. vj. que dixit ꝙ doctores debent ire rogati varati ꝛ ornati vt per illa ornamenta dignitas doctoratus appareat: ꝛ ideo dice bat ibi glo. ꝙ reprendendi sunt scholares qui talibus vestibus
2 congruentibus doctoribus incedunt. Sed an † licentiatus ve niat appellatione doctorum. ꝛ videtur dicendum ꝙ sic quia de proximo acingendus est. ergo habetur pro acinto. l. pe. ff. eo
dem nihilominus dicit Areti. hic quod Bald. in. d. l. penul. te
net contrarium: ꝛ ideo dicebat ipse Bald. fm eum ꝙ si statutũ in committendis causis requirat doctorem non admittitur licẽ tiat⁹ facit qõ dixit ipse in auf. habita. C. ne filius p pa. ꝛ in. c. cũ quidam. de elec. ꝛ in. l. sed reprobari. in fi. prin. per illum tex. de excusa. tuto. in quibus locis dixit ꝙ licentiatus nõ dicitur esse doctor quia cogi potest ad se doctorandum. Unde pro conclu sione dicas fm Bald. in. l. j. solu. matrimo. ꝙ aut sumus in fauo rabili. ꝛ tunc licentiatus habetur pro doctore. ita procedat ca sus. in. l. pe. ff. eodem aut vero sumus in odiosis. ꝛ tunc non cõ prehendetur licentiatus per predicta. ꝛ ideo dicebat Bald. in d. l. j. ꝙ si episcopus excommunicat omnes doctores nõ dispu tantes ꝙ non dicetur excommunicatus licentiatus: quia in pe nalibus ꝛ odiosis verba sunt stricte interpretanda. l. quicquid astringende. de verbo. obligatio. l. ꝙ constitutum. ff. eo. l. con stitutionibus. ff. ad muni. c. odia cum vul. de regu. iur. in. vj. ꝛ p hac opi. Bal. adduco quod dicitur in simili quod licet appella tione clericoruz non veniant canonici de quo per Abb. ꝛ alios in rub. de vi. ꝛ hone. cleri. tñ illud est verũ in odiosis. secus vero si essemus in fauorabilibus: q: bene tunc appellatione clerico rum venirent canonici vt est casus singu. in. c. per exceptionem de priuileg. in. vj. Sed Are. hic dicebat ꝙ hec distinctio Bal. aut sumus in fauorabilibus aut odiosis non sibi videtur vera. Sed ipse dicit ꝙ credit indistincte sive simus in aliqua dispo sitione fauorabili sive odiosa ꝙ non cõprehendat licentiatus: q: in licentiato requiritur secundario approbatio publica nec sufficit priuata. l. magistros. C. de profess. ꝛ medi. ꝛ ibi Bart. ꝛ cle. ij. de magistris. dicit tñ ꝙ super hoc semel fuit secuz dispẽ satum dum esset assessor. ꝛ pro hac opi. Are. ꝛ ꝙ opi. Bald. nõ sit vera adduco: nam si opi. Bald. esset vera ꝙ in odiosis non veniret licentiatus appellatione doctorum: sed tantum in fauo rabilibus. Sequeretur vnum absurdum ꝙ melioris esset con ditionis ipse licẽtiatus q̃ doctor: nam ipse licentiatus in fauo rabilibus haberetur pro doctore in odiosis vero non. ipse ve ro doctor semper tam in fauorabilibus quod in odiosis ha

beretur

beretur pro doctore q videtur magnū absurdū z incōueniens ergo.l.nam absurdū de op.lib.cohibendum tñ est ppter auctoritatem Bal.Subdas tñ vnū circa hanc materiā qō est nō dignum qō ille qui est licentiatus in vno studio non potest in alio doctorari ne continentia cause dividat ita dixit Bal.in.l.beneficiis.ff.de senato.z ita ipsum refert z sequitur.d.meus in.l.scriniarios.C.eo.dicit tñ ipse quod contrariū vidit practicari hic z quod ipse nonnullis insignia doctoratus imposuit qui alibi licentiati erant.Subdas etiā aliud circa predicta quod etiam
3 est† nota dignum vz an appellatione scolarium veniant doctores:z sic beneficia concessa scolaribus extendantur ad doctores z dicas quod sic ista est glo.reputata sing.per Sal.in.l.pe. in ver.disciplina ibi sive doceant.C.de resti.militum. de quo tamen vide Bal.in auf.habita z in phemio Brego.z ibi Cano. z maxime.d.An.qui allegat pro hoc bo.casum z.d.meus in.d. l.scriniarios qui etiam subdit vnuz aliud bo.verbum vt ibi per eum de medico.Not.secūdo ex isto tex.ibi resignavit illud iun
4 cta glo.secūdum.d.Christo.post Bal.quod si† miles resignavit hoc est sigillaverit testamentum non iure factum ante militiam quod videtur illud approbare ex quo inferebāt ipsi quod ille qui sigillavit contractum ab altero factum videtur intantum illud approbare ac si ipse illud fecisset.z ideo ita potest illi qui sigillavit imputari sicut illi qui primo composuit consilium
5 Tertio no.ex isto tex.fm Are.z.d.Christo.qō† ille qui in testamento aliquid addit vel detraxit confirmat illud in ceteris vt hic est casus not.z in.l.tribunus.§.j.ff.eodem.z sic addendo vel detrahendo vel cancellando dicitur esse manifesta volūtas confirmandi in reliquis vt hic.no.inferebat.d.Christo.hic qō quemadmodum per sigillū inducitur approbatio actus vt proxime diximus ita per additionem z detractionem.z ideo dice-
6 bat ipse quod ille† qui addit vel detrahit consilio ab altero facto intelligitur in his in quibus non detrahit approbare z ita dixit Bal.in.d.l.tribunus.§.j.ff.eodez facit.l. cum pretor.ff.de iud.l.ab arbitrio qui satisdare cog.c.nonne cū vul.de presump.
7 Quarto not.ex isto† tex.quod miles addendo vel detrahendo testamento in solenni ante militiaz facto facit quod illud testamentum nō remanet amplius sub dispositione iuris communis nec dicitur testamentū paganiːsed efficitur militare regulatur q fm ius militare ita probat casus iste.facit quod dicimus in simili quod quotiescūq ius civile addit vel detrahit iuri pretorio vel gentium illud ius gen.vel pretoriuz efficit civile nec remanet ius gen.vel pretoriū.l.ius civile.ff.de iusti.z iure z p illū tex.dixit ibi Bar.post Bul.z in.l.edita.C. de edē.q si aliquid
8 addatur libello q† efficitur novus libellus nec amplius dicit ille idē antiquus ita z in proposito per additionē que fit testō antiquo ante militiam facto illud testamentū desinit esse testamentum antiquum:sed efficitur novum testamentum z militare.Nec tibi istud videatur mirum quod per additionē q̄ fit rei mutetur ipsa res z transeat in aliam speciem.nam qualitas accidens enti qualificat illud z ponit illud in diversa specie glo.in c.statutum iunc.c.licet cano.de ele.in.vj.que voluit quod.c.statutum loquens de promoto ad ecclesiam parochialem non habeat locum in promoto ad ecclesiam parochialem collegiataz quia illud accidens hoc est collegium adveniens ecclesie parochiali qualificat illud z reponit in diversa specie.facit quod di-
9 xit Egidius in prohemio decretaliumvbi dixit q† appellatione scholarium non venit rector ex eo:quia illud accidēs rectorale ponit eum inesse qualificato facit quod dicimus quod statutum in clerico non habet locum in cano.q illud accidens canonicum qualificat z divisit illum a clerico de quo tamen dic vt in Ru.de vi.z ho.cleri.ibi per Abb.facit glo.in.c.admonere xxxiij.q.ij.in verbo carnem z in.c.presbi.lxxxij.di.quas glo.re-
10 putavit sing.Abb.in.c.consuluit de iud.quod licitū est† comedere sagimē illis diebus quibus licitum est comedere ova licet non sit licitum comedere carnes quasi immutata forma sit mutata rei substantia.vnde non tibi videatur mirum si per additionem vel detractionē quam facit miles testamēto antiquo:z sic per istam qualitatem supervenientem illud testamentuz mutet speciem z efficiatur militare.Quinto not.ex isto tex.fm Aret. z Joan.de pla.ibi quasi ex nova voluntate quod isto casu agit ex confirmante z non ex confirmato de quo in.l.asse toto.ff.de hered.instit.l.institutio talis de condi.instit.z in.l.eos in prin.z ibi doctores.C.de appel.z supra de auctor.tu.§.fina.z ibi per Are. Sexto not.ex isto tex.fm Jo.de pla.quod licet alias in pagano testamentum factum minima capitis diminutione rumpat vtputa quia tradiderit se testator in arrogationem vel emancipatus fuerit.§.alio.infra quibus mo.testamētū infirmet.tamē secus est in milite.nam licet miles qui testamentum fecit tradiderit se in arrogationem vel emancipatus fuerit tamen testamentum eius non irritatur si perduraverit in voluntate z velit quod testm prius factum valeat vt hic.Non sunt alia dicenda super tex.Capio glo.primam super verbo resignavit glo.est expositiua.idest sigilla aperuit z removit.Et sic habes not. ex ista glo.quod si miles aperuit sigilla testamenti facti ante militiam vel illa removit quod intelligitur approbare testamentū.
11 Querit modo Are.† hic q̄d in dubio si aliquis resigillat testamentum cancellatum an in dubio presumatur quod faciat animo renovandi illud z glo.in.l.in fraudem.§.j.ff.eo.dixit q non sed magis ne legatur id quod in eo retinetur.Tamen q istud vt esse cōtra casum in.l.tribunus.§.j.ff.eo.Unde dic secundum Bar.in.d.l.in fraudez quod aliquando quis non aperit solum testamentum:sed incidit linum in quo involuitur testamentum z ipsas tabulas testamenti incidit z eas induxit vel cancellavit z isto casu presumitur mutatio voluntatis z licet post testator illud resigillet non videtur facere vt approbet:sed magis ne legatur z ita procedat glo.in.d.l.in fraudem.quandoq vero q̄s simpliciter aperuit:sed non induxit vel cancellavit z isto casu si testator post resigillavit testamentum videtur illud approbare quia resigillādo illud videtur quod prius illud apparuerit causa magis revidendi quā cancellandi z ita procedat casus in.d. l.tribunus.Quid autem si notarius cancellavit instrumentum
12 z post scripsit q† istud instrumentum per errorem cancellaverat an illud instrumentuz probet dic vt per Bar.in.d.l. in fraudem z per doc.maxime mo.in.l.si vnus.C.de testa.Capio glo. super verbo deniq pro huius glos.expeditione arguo contra istum tex.hoc modo dicitur in tex.nostro quod si miles dederit se in arrogationem vel si emancipatus fuerit testamētū per ipsum factum non irritatur:sed valet quasi ex volūtate nova ipsius militis:sed certe tex.iste videtur male loqui:q tex.iste nō dicit quod iste miles aliquo modo declaraverit noviter voluntatem:sed dicit tantum quod iste miles qui testamentum fecerat dedit se in arrogationem vel emancipatus fuerit quod testamentuz eius non irritatur non autem aliquid dicit quod noviter declaraverit voluntatem quod velit testamentū antiquuz valere.quomodo ergo dicit iste tex.quod ex volūtate nova militis valet testamentum.Per hoc est facta glo.nostra que dicit quod illud quod dicitur in tex.nostro qō bis de causis manentibus.s.arrogatione z emancipatione valet testamentuz prius factum intelligitur si illud post resignavit per quam resignationem de nova militis voluntate apparet.Vel secundo dicit glo. possemus dicere quod etiam sine nova resignatione testamentum prius factum valeat quod probat glo.hac ratione:quia sicut existens miles arrogatus sic in potestate paterna vel etiaz emancipatus posset de novo condere testamentuz. vt supra eodem.§.sed testari multo minus testamentum prius factum debet rumpi facit licet glo.non alleg.l.a patre furioso.ff.de his qui sunt sui vel al.iu.c.quemadmodum de iure iuran.difficilius enim rumpitur iam factum quam impediatur faciendum si ergo miles existens in potestate alterius per arrogationem vel emancipatus potest de novo condere testamentum multo minus per ista testamentum prius factum rumpetur non ob. modo contrarium quod non appareat de voluntate nova:quia dico quod debet intelligi de voluntate tacita licet nō expressavn de dico quod licet miles tradat se in arrogationem vel emancipetur tacite tamen intelligitur confirmare prius testamentum z hac voluntate tacita z presumpta valet testamentuz licet nō adsit expressa:quia non resignavit testamentum.Contra istuz tex.postmodum glo.arguit de tex.in.§.alio infra quibus modis test.infir.vbi videtur casus quod si aliquis fecit testamētū postea se tradiderit in adoptionem vel arrogationem vel emācipatus fueritvel aliquo modo passus fuerit capitis diminutionem q testamentū irritetur hic autem dicitur cōtrarium:ergo ꝛc.Propter hoc est facta glo.nostra que dicit qō ille tex. procedit in pagano tex.vero noster procedit in milite per cuius capitis diminutionem minutiuam testamentum eius non irritatur.Ultimo hic veniret recensenda privilegia militum:sz quia longum esset referre dic vt hic per Are.z per Barto.in.l.iij.§. deportati.ff.eodem.

1 ☞ Testari non potest filiusfa.in potestate patris existens:secus tamen in castrensi vel quasi castrensi.
2 Testari an possit filiusfa.in bonis aduenticijs.
3 Peculium est triplex.
4 Lex nova generaliter disponens restringitur per leges antiquas specialiter in certis casibus loquentes.
5 Donare causa mortis an possit filiusfamilias de bonis aduenticijs.
7 Filiusfamilias in patris potestate constitutus potest in causis bñficialibus aut spiritualibus sine consensu patris agere z

esse in iudicio.
6 Testari an possit filiusfa. ad pias causas in bonis aduenticijs sine consensu patris.
8 Donare causa mortis etiam ad pias causas an possit filiusfa. sine consensu patris ꝛ nu. 10.
9 Interpretari non debent priuilegia seu rescripta principuꝫ in preiudicium alterius.
11 Testandi facultas inhabili concessa intelligitur dummodo testetur fm ius cõe: si vero habiliad testandum concedatur testamenti factio intelligitur q testari possit non obseruata iuris communis solennitate vt priuilegium aliquid operetur.
12 Conferre an debeat frater fratri libros quos pater sibi tradidit pro studio.
13 Quasi castrensi peculium fit aduocato ꝛ quid in notario ꝛ in illis qui aliquid lucrantur in officijs publicis.
14 Filiusfami. in castrensi vel quasi castrensi tantummodo testari potest.
15 Militia an sit dignitas.
16 Dignitas perditur per infamiam superuenientem.
17 Infamia si superueniat militi an desinat esse miles.
18 Damnatus de crimine publico efficitur infamis.
19 Clerici dicuntur esse in dignitate: dicuntur enim reges.
20 Priuatus dictio sumitur duobus modis.
21 Preferri vter debeat an miles vel doctor ꝛ nu. 23. ꝛ. 28. ꝛ. 30. ꝛ numero. 36.
22 Arma an preferantur legibus.
23 Doctor artium est in dignitate.
24 Doctoratus an sit dignitas.
25 Argumentum a nomine est validum.
26 Doctor ex eo qui est doctor dicitur nobilis ꝛ magis q̃ ille qui est nobilis genere.
27 Doctores an habeant merum ꝛ mixtum imperium.
29 Torqueri non possunt milites nec etiam doctores.
31 Doctor qui per viginti annos legit in studio generali efficitur dux ꝛ comes.
32 Doctores magne excellentie ab imperatore vocantur patres ꝛ amici.
33 Monachus senior preponitur iuniori: fallit tñ si monachus iunior efficiatur doctor: quia prefertur seniori.
34 Doctor canonũ preferri debet doctori iuris ciuilis.
35 Doctores duo si sint equalis scientie ꝛ vnus est nobilior altero prefertur nobilior: sed si doctor plebeius sit excellentior preferri debet.

Sciendum. Filiusfamilias in quasi castrensi põt facere testamentum secundũ ius cõe
1 hoc. d. fm Aret. Not. primo ex isto text. q licet alias † filiusfa. in potestate patris existens testari non possit. l. is qui in potestate. ff. de test. l. senium. C. eo. ꝛ. j. ti. j. in prin. vbi dicetur. tamen secus in castrensi peculio vel quasi vt hic ꝛ l. fi. C. de inoff. test. ꝛ l. pe. ꝛ fi. C. qui testa. fa. po. Sed quid in aduenticijs an filiusfa.
2 testari possit ꝛ dicas q † si quidez loquimur in his aduenticijs in quibus patri acquiritur vsufructus vt regulariter in omnibus aduenticijs contingit ꝛ isto casu dicas fm omnes qõ nullo modo testari poterit. l. fi. §. in illis. C. de bo. que lib. ꝛ p glo. hic ꝛ ita omnes concludunt. Si vero loquimur de his aduenticijs quibus patri non queritur vsufructus an super illis testari possit ꝛ super hoc est dubitatio maxima ꝛ Are. hic dicit qõ ipse ponet in ti. j. in prin. tamen q principiũ illud est satis oneratum. ideo referam hic. Et prima fuit opi. quorundam tenentiuꝫ quod in his filius in potestate testari poterit. primo mouebantur ipsi per casum in. l. fi. §. filijs añt. C. de bo. que lib. ibi in his tantummodo casibus vbi dicit text. q filiusfa. in his tantuꝫ modo casibus testari non potest in quibus patri querit vsufructus: ergo infert ille text. a contrario sensu q in illis casibus in quibus patri non queritur vsufructus q filiusfa. testari poterit: sed in istis aduenticijs nõ queritur patri vsufructus vt presupponitur: ergo sequitur quod de illis testari poterit. Secundo adducitur text. in auf. vt liceat matri ꝛ auic. §. j. ibi quacũq velint via disponere vbi vult text. q filiusfa. in aduẽticijs in quibus patri non queritur vsufructus q possit disponere quacũ q velit via: ergo sequit quod intelligetur etiã per viã testamenti ex eo: quia oratio vniuersalis est omniũ inclusiua ꝛ nullius casus exclusiua. l. a procuratore. C. mand. l. iul. de leg. iij. de maio. ꝛ ob. c. solite. Tertio mouebantur ipsi. nam ratio quare est qõ filiusfami. in castrensi vel quasi testari potest. est: quia in illis reputatur vt libera persona ꝛ integra ex quo in illis bonis patri nihil queritur. l. ij. ff. ad mace. Sed ista eadem ratio est in istis aduenticijs quibus patri non queritur vsufructus. nam in illis reputatur libera ꝛ integra persona. c. fi. de iud. i. vj. l. fi. §. necessitatem ꝛ ibi not. C. de bo. que lib. ꝛ maxime cum in casu nostro nihil patri queratur sicut in castrensi vel quasi. Quarto adducebant ipsi dicentes si vera esset opi. tenentium quod filiusfamilias in his bonis testari non possit sequeretur q in eisdẽ nõ deberet posse donationẽ mortis causa facere maxime sine patris consensu ratio est: qz alias ista prohibitio quod filiusfamilias in his aduenticijs non possit testari fieret illusoria: qz semp posset deludere hanc legem seu prohibitionem mortis causa donando facit bo. glo. in. c. quamq̃ de vsu. in. vj. l. si stipulatus fuero per te non fieri quominus. ff. de verb. ob. facit op. c. auaritie de ele. in. vj. Sed istud est falsum: qz ista bona põt donare causa mortis etiam sine consensu patris ita dicunt ipsi no. Dy. in. l. filius de dona. facit tex. in. d. auf. vt liceat mat. ꝛ auie. §. j. ergo sequitur quod debemus etiam dicere quod illi sit licitum testari super illis pro hoc etiam facit tex. in. d. l. filius vbi dicit text. quod ideo filiusfami. in castrensibus vel quasi potest donationem causa mortis facere: quia in illis potest testari: ꝛ sic vult tex. quod illi donationez causa mortis facere super illis bonis possunt super quibus testanf: possunt donare causa mortis qui possunt testari: sed filiusfamilias potest donationem causa mortis facere vt supra diximus: ergo ꝛ super istis potest testari. Contrariam tamen partem communiter tenuerunt glo. ꝛ doc. in. l. j. §. in filij. ff. ad treb. ꝛ in. l. is qui in potestate. ff. de testa. ꝛ in. d. auf. vt liceat ma. ꝛ auie ꝛ p Jmol. in. l. ij. §. titio de dona. ꝛ in. l. tam his. §. j. de dona. causa mor. ꝛ in. c. post translationem de renuntia. Mouentur autem isti primo: quia quamadmodũ non potest filius testari de proprietate aduenticiorum que sua est quando patris est vsufructus vt est casus in. d. §. filijs ꝛ supra vidimus idem etiam non debet posse testari cum proprietas ꝛ vsufructus aduenticiorum sua sunt cum idẽ iuris debeat esse parte quo ad partem quod de toto quo ad totum. l. que de tota. ff. de rei vendicatio. l. qui semisses de vsur. Nec ob. dicunt ipsi si dicatur quod ideo eo casu quo pater in aduenticijs habet vsumfructum filius testari non potest: quia tunc pater ipsorum aduenticiorum est legitimus administrator. l. j. cum si. C. de bo. ma. Secus autem est quando pater in his vsumfructuꝫ nõ habet. quia tunc ipse non est legitimus administrator aduenticiorum vt not. Barto. in. l. fina. §. j. ff. de verbo. obli. ergo quia ad hoc respondent quod ista ratio non est bona. nam secunduꝫ hoc sequeretur quod cum curator sit legitimus administrator bonorum adulti cum ipse principaliter detur rebus adulti non autem persone. l. in copulandis. C. de nup. quod ipse adultus curatorem habent testari non possit. Sed istud est falsum: quia immo potest vt. ff. de leg. ij. l. cum pater. §. curatoris. ff. de lib. leg. l. aurelio. §. gaius ergo. Secundo adducunt casum in titu. proxime in prin. ibi preter hos ꝛ text. in. l. fina. post prin. C. de in off. testa. ꝛ in. l. fina. C. qui testa. facere possunt in ver. in his tantummodo casibus ꝛ in text. nostro in ver. tantummodo in his enim omnibus casibus dicitur quod filijsfami. tantummodo in his casibus. scilicet castrensis vel quasi castrensis peculij testari possunt not. ergo illam doctionem taxatiuam tantummodo que est regulariter exclusiua tantum omnium posteriorum extra orationem in qua posita est de causa po. ꝛ proprie. c. cum ecclesia de admẽ. leg. l. iij. §. cum titio plene not. in. l. j. ff. si quis ius dicen. ergo sequitur quod extra casum castrensis peculij vel quasi omnes alij casus intelligentur esse exclusi nec in illis filijsfami. testari poterunt: sed iste casus non est de illis. ergo sequitur quod in hoc filiusfami. testari non poterit. Tertio arguunt exceptio firmat regulam in casibus non exceptuatis. l. quesitum. §. idem respondit de in. instrumen. l. nam quod liquide de penul. lega. in authenti. de non alie. §. vt autem. lege prima. ff. de regulis iuris. l. in his. ff. de. ll. c. ij. de coniug. lepro. modo sic text. infra titulo primo in princi. tradit primo regulam quod filijsfami. non est licitum testari exceptis his filijsfami. qui castrense vel quasi castrense peculium habet vt patet ibi in ver. exceptis iuncta glo. ergo sequitur quod ista exceptio firmabit regulam vt in omnibus alijs casibus ibi non exceptis quod filiusfamilias testari non possit: sed iste casus non est ibi exceptus: ergo sequitur quod isto casu testari non poterit. Quarto speciale est vt filiusfamilias testari possit in his aduenticijs que sibi acquisita fuerunt ex donatione imperiali in quibus etiam patri non queritur vsufructus. l. cum multa ibi ad similitudinem castrensis peculij. C. de bonis que liberis. Item hoc speciale est in presbitero vt ipse in aduenticijs talibus dato quod sit in potestate patris testari possit vt est casus singu. in authen. presbiteros. c. de epi. ꝛ cle. Si ergo speciale est in casibus istis vt filiusfa. testari possit in aduenticijs in q̃bus patri non querit vsufructus sequit q in alijs casibus in contrarium erit ius cõmune. l. ius sing. ff. de. ll. ꝛ. l. quod non. eo. tit. ꝛ sic regulariter

gulariter in his testari non poterit. Quinto adducunt ipsi casum op.in.l.pe.C.q̄ testa.fa.possunt vbi dicit tex. quod filij fa. non possunt testari super bonis que acquisita sibi fuerunt sine consensu patris vt patet ibi in ver. sine patris consensu bona possideant: & tamen clarum est quod in his bonis que acquisita sunt filio sine cōsensu patris vtputa q̄ delata fuerat hereditas filio vel legatum & acquisitioni hereditatis vel legati pater nolebat consentire patri de iure non acquiritur vsufructus l.fi.post.prin.C.de bonis que lib.ergo sequit̄ q̄ est ibi casus q̄ō in casibus in quibus bonorum aduenticiorū vsufructus patri non queritur in illis bonis filius fam.testari non potest & p ista & per duas alias rationes que per te videre poteris. cōcludit Ro.in auf.similiter in.cix.fal.vltimarum voluntatum hanc cōmunem sententiaz esse veram q̄ō filius fa.testari non poterit in his aduenticijs in quibus patri non queritur vsufructus & q̄ō dum esset scolaris perusij ita consuluit & quod maiores se subscripserunt dicto consilio & quod fuit primū suum cōsiliū. Ego aūt & sexto pro hac cōi sentētia adduco tex.in.d.l.fi.C.de inoff. te.hoc modo inducendo a sufficienti diuisione.naz tex.ibi dicit
3 quod est † triplex peculium quoddam castrense quoddam paganicum & quoddaz quod medietatē obtinet inter vtrūq̄ hoc est quod non est castrense nec paganicuz: sed quasi castrense vt ibi habet in ver. & alia subdiuisio peculij triplex inuenitur &c. postmodum dicit ibi tex.quod illi tantum qui habēt castrense peculium vel quasi testari possunt & excludit habentes paganicum peculium quos nō vult posse testari modo sic ista bona aduenticia que habet filius dato q̄ō in illis pater non habeat vsufructum dicuntur paganica & non castrensia vel quasi. ergo sequitur quod in illis testari non poterit. Septimo pro hac opi. adduco.nā ratio quare permittit filijs fa.testari est siue loquamur in milite siue loquamur de quasi milite est ppter summos labores quos pro republica substinent vt de milite est casus in l.j.ff.de testa.mil. de quasi milite est casus in.l.aduocati.C.de aduoc.diuer.iud.sed ista ratio non viget in istis: ergo nec iuris dispositio.l.adigere.§.q̄uis cuz vul.de iu.pa.& sic per predicta videt quod hec cōis sententia sit de iure verior: Et si volumus hanc partem substinere possumus respon.ad adducta in contra.& primo non ob.tex.in.d.§.filijs autez: q̄ dico q̄ō nō debet sumi argumentum a contrario sensu illius.l.q̄ resultaret cōtrarius iuri intellect̄ q̄ ea supra adducta sunt ergo.l.ij.C.de cōdi. incer.c.vnico de ma.& obed.in.vj.in gl.c.j.de eta.& qua.eo.lib. Itē si sumeretur argumentum a contrario sensu illius legis resultaret correctio.d.l.pe.C.qui testa.fa. possunt: ergo sequitur quod sumi non debet: quia per subauditos & coniecturatiuos intellectus non debet induci legum correctio glo.in.c.cupientes.§.quod si per.xx.de ele.in.vj.sed argumentum a contrario sensu dicitur improprius & cōiecturatius.l. apud antiquos ibi per coniecturas.C.de fur.iuncta.l.j.ibi per coniecturā non pro prie.ff.si tab.testa.ex. ergo sequitur quod istud argumētū non debet inducere.ll.correctio. Non ob. secundum videlicet text. in.d.authen.vt licet.quia dico quod ille tex. debet intelligi vt possit filius fa.quorumcūq̄ disponere super bonis aduenticijs quibus patri non queritur vsufructus.scilicet per actus inter viuos non autem per actum vltime voluntatis. Et ita restringatur ille tex.generaliter loquens per tex.in.d.l.pe. cum vul.l. enim posteriori declaratur per priores.l.nam & posteriores.ff. de.ll.& l.non est nouum eodem titu.& sic sit ibi casus not. quod quemadmodum filius fa.alienare castrense vel quasi castrense peculium per viam contractus sine consensu patri ita poterit per viam contractus alienare ista aduenticia in quibus patri non queritur vsufructus non autem inducat vt in illis possit te
4 stari.l.enim noua † generaliter disponens restringitur p leges antiquas specialiter in certis casibus loquentes glo.in.l.scien dum.ff.qui satisdare co.iunc.authē.offeratur.C.de lit.cont. gl. in authen.de here. ab intesta.in ver.vacantibus modo sic tex. in.d.l.pe.specialiter dicit quod in his aduenticijs filius fa.non potest testari: ergo sequitur quod tex.d.authen.vt licet postea superueniens & dans potestatē filio fa.disponendi quomodocūq̄ voluerit super istis bonis non extendet̄ ad casum.d.l.pe. & sic vt testari possit. Non ob. tertiuz quod in istis aduenticijs filius fa.reputetur integra persona: quia dico quod reputatur integra & libera persona quo ad agendum inter viuos & disponendum inter viuos sine patre vt dictis iuribus.tamen non dicunt dicta iura quod sit persona integra quo ad testandum: ergo remanebit firma regula.d.l.pe.cum vul.quod filius fa. etiā super his bonis non habeat integram personam ad testandū nisi in castrensibus vel quasi & ita dicebat.d.Alex.in.d.l.fi. Vel secundo respon.quod non debemus adducere istas rationes: quia veniremus contra casum.d.l.pe.quod nullo modo est dicendum glo.in authen.quas actiones.C.de sac.san.eccle. cum vul. Non ob.modo quartum: quia dico quod argu.non cōcludit filius fa.non potest testari in aduenticijs quibus patri non queritur vsufructus: ergo super his non poterit facere donationem causa mortis patet per casum.l.tam is.§.j. de dona. cā
5 mor.iunc.tex.infra.ti.j.in prin.vbi lz † filius fa.testari nō possit patre consentiente.tamē donare causa mortis potest vt ibi habetur. Vel secundo possumus negare quod filius fa. possit hec bona mortis causa donare sine consensu patris quod probo. nam filius fami.non habet integram personam etiam ad donādum causa mortis nisi per patrē reintegretur vt tenet Jmo. in l.j.§.quesitum cum se.ff.ad treb.sed ista ratio habet locum etiā in his aduenticijs in quibus patri nō queritur vsufructus: q̄ quantum ad donationē causa mortis non reperit̄ esse eius persona integra: ergo sequitur quod erit necessarius cōsensus patris & ita in terminis tenet.d.Alex.in.d.l.fi.ergo vide q̄ dixi in l.j.§.fuit quesitum.ff.ad treb. Retenta itaq̄ ista cōi opi. pro vera quod filius fa.in aduenticijs in quibus patri non querit̄ vsufructus non possit testari. Limita ipsam non procedere quan-
6 do † filius vellet testari ad pias causas.nā tūc in his testari poterit ista est magis communis sententia doctorum Bar.& aliorum in.l.qui in prāte in fine.ff.de testa.& in.l.j.in.iij.q.C. de sac. sanc.eccle.& Bald.Ang.& Sal.in.l.senium.C.qui testa.fa.possunt & Fed.de sents consilio.cxciiij.incip.habuisti & in consilio ccxcviij.incip.quando veritas de quo tamen disputabimus in ti.proximo & communiter concluditur quod nedum in aduenticijs quibus patri non queritur vsufructus: sed etiam in his in quibus patri queritur. Sed an istis casibus requiratur cōsensus patris & si quidem testetur de his aduēticijs in quibus pater habet vsumfructum & omnes concludunt q̄ requiratur patris consensus si vero queris de his in quibus patri non queritur vsufructus & in hoc est dubitatio.retenta itaq̄ hac etiā cōmuni opi.pro vera quod filius fa.testari potest ad pias causas in aduenticijs in quibus patri nō queritur vsufru.dubitare modo contingit an poterit testari cū patris consensu an vero etiā sine patris consensu & quidem Bar.in.d.l.j.C.de sac.sanc.ecc. ti.quod testari poterit etiam sine patris consensu. Sed Bald. ibi tenuit cōtrariū & Ro.in.l.pe.C.q̄ testa.fa.possunt & ita etiā vt tenere.d.Alex.in.d.l.senium & Bar.in.l.qui in potestate.ff. de testa.modo nunc est difficultas discernere quis iustius dixerit & primo quidem pro opi.Bar.quod nō requirat̄ cōsensus patris facit patria potestas est de iure ciuili.l.nā & ciuiz.ff. de is qui sunt sui vel alie. iuris supra de pa.po.§.ius autem: sed testamenta ad pias causas sunt reddacta ad ius gentium.c. relatum & c.c.cū esses de testa.de quo iure gen.non erat in cōsideratione patria potestas.d.l.nam & ciuium.ergo sequitur quod in filio fa.ad pias causas testante non curabimus ipsam patriam potestatem: sed etiam sine consensu ipsius patris ac si non esset in eius potestate testari poterit. Secundo adducitur text.
7 in.c.fi.in ver.huiusmodi quoq̄ de iud.in.vj.vbi dicit tex.quod ideo † filius fa.in patria potestate constitutus in beneficialibus aut spiritualibus causis sine eiusdem consensu agere potest & in iudicio esse quia pater in illis nullo modo circa personam filij se intromittere debet: sed hec eadem ratio est in aduēticijs in quibus patri nō queritur: quia in illis pater circa personam filij nequaq̄ se intromittere debet cum nec tunc sit legitimus administrator vt per Bal. in.l.fi.§.j.de verbo.ob.& supra dixi: ergo eadem ratione dicendum est quod in istis testari & agere & disponere quomodocunq̄ voluerit possit sine patris consensu. Tertio pro hac opi.facit.naz que spiritu dei aguntur non sub lege.xviij.q.ij.due sunt leges de reg.c. licet. sed quando quis testatur ad pias causas videtur agitari spiritu dei per Barto.in lege prima.C.de sac.sanc.eccle.ergo sequitur quod testamentum eius non debebit subiacere legi patrie potestatis & sic testari possit ac si non esset in patria potestate. Quarto ratio quare est quod quando filius testatur ad pias causas in aduenticijs quibus requiritur vsufructus est necesse quod interueniat consensus patris: est quia tractatur de eius preiudicio & ita dixit Barto.in.d.lege prima in tertia questione.C. de sacrosanctis eccle. sed ista ratio cessat quādo filius testatur ad pias causas in his quorum patri non queritur vsufructus: quia ipse in illis nullum ius habet: ergo sequit̄ quod cessabat iuris dispositio, & sic testari poterit sine eius consensu.l. adigere.§.q̄uis de in.pa.c.cū cessante de app.cum vul. Quinto quādo quis testatur ad pias causas debet habere liberā facultatem seu liberum stilum procedendi.l.j.ibi lib.sit stilus.C.qui testa.fac.poss.si ergo presupponimus filium fami.in his aduenticijs testari posse ad pias causas debemus dicere quod poterit libere & sine aliquo obstaculo: & sic pretermisso consensu

paterno ꝛ ita sentit Bar. in. d. l. j. Sexto adduco qꝺ dicimus in simili. nam licet alias filius familias non possit esse in iudicio sine consensu patris. l. fi. §. necessitatem. C. de bo. que lib. ꝛ no. in. l. j. C. qui admit. tñ in aduenticijs in quibus patri non queritur vsufructus filius fa. habet legitimam personaꝫ stãdi in iudicio vt not. in. d. l. nõ solum. §. necessitatem. C. de bo. que lib. ꝑ Bar. in. l. iij. alias. iij. §. si filio. ff. cõmo. si ergo in his habet legitimam personam stãdi in iudicio sine consensu patris multo magis debet habere legitimam personã testandi ad pias causas cũ fauoꝛabilioꝛ sit pia causa. l. sunt prime. ff. de religio. ꝛ maxime ex quo sumus in testamentis. l. in testamentis de reg. iur. Septimo si diceremus qꝺ filius in his nõ posset testari sine cõsensu patris sequeretur quod pater posset nole consentire filio qꝺ verissimiliter est credendum maxime cum bona essent ad ipsum peruentura. l. cum de indebito de proba. l. si cum auruꝫ de sol. ꝛ sic prestaretur via remouendi quem a bono opere: ergo hec opi. non est tenenda tanꝯ religioni ꝛ pie cause contraria. l. sunt persone. ff. de relig. cum vul. Octauo ꝓ hoc facit. nã vbi est spiritus dei ibi est libertas. c. ad nostram de here. ibi vbi est spiritus dei ibi est libertas sed quando quis facit testamentũ ad pias causas dicitur moneri spiritu diuino ꝑ Bart. in. d. l. j. C. de sac. san. ec. ergo sequiꝝ qꝺ debet putari liber nec suppositus consensui paterno ꝛ hoc erant que iudicio meo videbãtur adduci posse ꝓ hac sententia ꝛ hãc etiam sententiã sequutus fuit Roma. in. d. auf. similiter in. qix. fal. in fi. ꝓ parte autem Bal. ꝛ sequatiñ. facit primo tex. in. c. licet. §. j. de sepulturis in vj. ibi ꝓ anima tamen sua ꝓeter ipsius assensum aliquid iudicare non potest nisi in castrensibus vel quasi: ꝛ sic infert ille tex. a contrario sensu quod quando filius testatur in aduenticijs ꝓ anima debet testari cum patris consensu. Secundo casus. in. d. c. liꝫ est exoꝛbitans a regulis iuris cõis que volunt qꝺ filij fa. in aduenticijs nullo modo testari possunt vt supra vidimus superuenit postmodum dictuꝫ. c. liꝫ quod potuit testari in aduenticijs ꝓ anima: ergo sequiꝝ qꝺ casus ille erit restringẽdus nec extendendus a terminis proꝓijs. l. ius sing. l. qꝺ vero cõtra. ff. de. ll. cũ vul. sed ille tex. loquitur qñ filius fa. testaꝝ cum consensu patris in aduenticijs: ergo sequitur qꝺ erit restringendus casus ille vt tunc testari possit in aduenticijs qñ testaꝝ cum a sensu patris. iste enim intellectus est capiendus cũ minus vul
8 nerentur regule iuris cõis. Tertio filius fa. † non potest donare causa moꝛtis etiam ad pias causas nisi cũ consensu patris. l. tam his. ff. de dona. causa moꝛtis. que non reperitur immutata in pia causa: ergo remanebit firma quod filius non possit donare causa moꝛtis sine consensu patris si ergo filius nõ potest donare causa moꝛtis sine consensu patris multo minus debet posse testari sine eius consensu cum facilius ꝓmittatur donare causa moꝛtis quam testari. d. l. tam his iunc. l. senium cum vul.
9 Quarto † priuilegia principum nõ debent interꝓetari in iniuriam seu ꝓeiudicium alterius. l. merito. §. si quis a principe. ff. ne quid in lo. pub. l. nec cauus. C. de eman. lib. l. ex militari. ff. eo. cum vul. modo sic concessum est priuilegium pie cause vt dato quod filius fa. in aduenticijs testari non possit. tamen ad pias causas testari possit. d. c. licet: ergo interꝓetrabimur istud priuilegium vt testari possit cum consensu ipsius patris non autez ipso in requisito ꝓeiudiciuꝫ patrie potestatis ꝛ ista erant que videbaꝝ mihi posse adduci ꝓ hac parte quevꝝ esse magis cõmunis. tñ si quis vellet substinere cõtrariã partẽ posset ad predicta respõdere. ꝛ primo nõ ob. qꝛ fateoꝛ quod filius fa. põt testari ad pias causas in aduenticijs cũ cõsensu patris non tñ negat ille tex. quinetiaꝫ posset testari sine eius cõsensu ꝛ maxime in his aduenticijs in quibus nõ acquiritur vsufructus patri cũ nõ tractetur de aliquo eius ꝓeiudicio. ꝛ sic eius cõsensus non videꝝ necessarius. Non ob. secm qꝛ dico qꝺ casus exoꝛbitãtes a regulis iuris cõis non sunt extendendi extra limites ꝓꝓios nisi casus illi fuissent inducti fauoꝛe animarum. nã tũc sunt extẽdendi ꝛ non restringendi. Bar. in auf. sacramenta pub. C. si ad uer. vend. ꝛ dicitur in ti. proximo: sed casus ille fuit inductus in fauoꝛem animarum ibi ꝓ anima. ergo non est absurdum dicere quod licet ibi loquatur de testante ad pias causas cum consensu patris vt extendamus vt etiam possit testari sine eius cõsensu ꝛ maxime in his aduenticijs in quibus patri non queriꝝ vsufructus cum non tractetur de aliquo sui ꝓeiudicio. Vel secundo dico quod nos non extendimus casum istum: sed est ipa
10 lex prima. C. de sac. san. ec. Nõ ob. tertiũ qꝛ immo dico quod † etiaꝫ poterit donare causa moꝛtis predicta bona sine consensu patris per ea qꝺ supradicta fuerunt ꝛ maxime retenta opi. Ro. in. d. auf. similiter qui volait. qꝺ filius fa. in his aduenticijs indistincte testari potest sine patris consensu etiam ad nõ pias causas. Non ob. quartum qꝛ ego dico quod ex quo in istis bonis pater non habetur vsufructum nõ dicitur esse sibi ꝓeiudicium si eius consensus non attendatur in. d. §. necessitatem. d. c. fi. de iud. in. vj. Vel secundo dico quod immo patria potestas in hoc casu non debet attendi per ea que fuerunt dicta in primo argu. ꝓ hac parte: ꝛ sic per hec patet quod substineri potest hec opi. tamen si vis in disputãdo substinere aliã partem poteris colligere respõsiones ad adducta ꝓ prima parte ex his que dixit Ro. in. d. auf. similiter ꝛ d. Alex. in. d. l. seniuꝫ qui hãc partem magis cõem sequuti sunt. Not. secundo ex isto tex. ibi iure
11 cõi ſm Are. qꝺ † quando alicui inhabili ad testamentũ cõceditꝫ testandi facultas intelligitur dummodo testetur ſm ius cõe vt hic. nam licet alias filius fa. non sit habilis ad testandũ. l. is qꝺ in potestate. ff. de testa. cũ vul. tñ est ei concessum vt in castrensi testetur intelligitur tamen ſm ius cõe. Si vero alicui habili ad testandum conceditur testamẽti factio intelligitur vt possit nõ obseruata iuris communis solennitate vt priuilegium aliquid operetur ita dixit glo. ꝛ ibi ceteri in. l. si quando. C. de inoff. testamento expeditus de textualibus. Capio glo. primam posi-
12 tam super ver. sciendi † leges. glo. dicit. l. ffoꝛ vt. ff. de col. bo. l. j. §. sed nec castrensi vbi dicit tex. quemadmodoꝫ castrensia fratribus non conferunꝯ similiter quasi castrensia ꝛ ibi late Bar. qui ponit an frater debeat conferre fratri libꝛos quos sibi tradidit pater ꝓ studio de quo etiam per doc. in. l. si donatione C. de coll. Capio glo. super ver. cõstitutiones dicitur in tex. nostro quod imperiales cõstitutiones quibusdam dederunt quasi castrensia peculia glo. dicit quod constitutiones iste sunt in. l. velut. C. de asse. vbi tex. vult quod illud quod acquisiuit assessoꝛ ex officio assessoꝛio sit sibi quasi castrense. ad idem allegat glo.
13 l. foꝛi. C. de aduocatis diuer. iudiciũ vbi etiam † aduocato est cõcessum quasi castrense peculium. Tu autem dicas ſm Are. qꝺ idem est in notario ꝛ in illis qui aliquid lucrantur in officijs publicis quoniam ea omnia dicuntur quasi castrensia ꝛ de illis testari poterunt vt probat tex. ꝛ ibi doc. in. l. fina. C. de inoff. testa. An si filius lucretur ex officijs a communitate habitis habeat ꝓꝓria ꝛ an salarium ex huiusmodi officijs acquisituꝫ dicatur castrense vide Roma. consi. clxix. quo ad primũ glo. in ver. quibusdam dicit glo. vt est in consulibus ꝓfectis legionum ꝛc. Tu vero dicas vt dixi ꝓꝓrie quod generaliter omnibus qui aliquid lucratur ex dignitate vel officijs publicis in his est sibi permissum testari ꝛ ea dicantur esse peculia quasi castrensia vt
14 probat tex. in. d. l. fi. In glo. in ver. tantummodo dicit glo. † qꝺ ideo dixit tex. quod filius familias in castrensi vel quasi castrẽ si tãtummodo testari potest vt ostenderet quod in aduenticijs testari non potest dato quod in eis habeat ꝓꝓrietatemꝫ. vt est casus in terminis in. l. fi. §. filijs. C. de bo. que lib. Capio glo. in ver. communi iure contra istum tex. oppono hoc modo dicitur hic quod in omnibus istis peculijs filij fam. testari possunt duꝫ tamen cõmuni iure testantur: ꝛ sic vult tex. iste quod siue filius familias testetur in castrensi siue in quasi quod debeat obseruare formam iuris communis: sed certe istud est falsum: qꝛ immo filius fa. testans in castrensi testatur quomodocũqꝫ vult nõ obseruata iuris communis solennitate vt supra eo. in prin. l. milites. C. eo. l. latius. l. diuus cum vul. ꝓpter hoc est facta glo. nostra que dicit quod illud qꝺ dicit hic filij fa. in istis peculijs testãtes debẽt testari iure cõi intelligiꝝ nisi filius fa. testaretur in castris: qꝛ tunc potest testari quomodo vult vt in contrario Item dicit glo. quod testamenta talium non subiacebunt regulis iuris cõmunis quantũ ad querelam. naꝫ licet alias testamẽta de iure communi subiaceant querele tamen istoꝝ testamẽta non subiacebunt vt. C. de inoff. test. l. fi. ꝛ ita residet. An autez hodie istud sit verum quod testamentum in castrensi vel quasi non subiaceat querele dic vt dixi supra eodem. §. j. Quere-
15 bat Are. † hic extra glo. quis sit ꝓferẽdus an miles vel legũ doctoꝛ. Sed quia ista questio multum dependet ab articulo illo an militia sit dignitas vel non. ideo primo discutiamus articulum istum ꝛ quidem glo. in. l. j. C. de eque. digni. li. xij. dixit qꝺ miles simpliciter non dicitur esse in dignitate nisi sit positus ab custodiam ciuitatis romane ꝓ hoc allegat etiam Aret. post Joan. fab. tex. in. l. fina. ibi in quibus nõ militia: sed dignitas. §. qui mil. non pe. li. xij. ꝛ sic videtur velle tex. quod aliud sit militia ꝛ aliud sit dignitas. Tu vero allega tex. in. l. iij. ibi ꝓioris dignitatis seu militie. C. de digni. lib. xij. ꝛ tex. in authẽ. vt liceat matri ꝛ auie. §. quia vero el primo ibi cuiuslibet dignitatis vel militie ꝛ tex. in lege fina. ibi cuiuslibet militie seu cinguli vel dignitatis. C. de iurisdictione omnium iudicum. ꝛ tex. in. l. pe. ibi ꝓpter cingulum militie sue vel dignitatis. C. de pac. in quibus omnibus locis ponuntur vt diuersa militia ꝛ dignitas: ꝛ sic militia non est dignitas ꝛ quod nõ sit dignitas ꝓbat Are.
16 hic ex rõne hoc modo † dignitas amittitur per infamiã superueniẽtẽ.

penientem.l.nec̄. C. dē digni.li. xij. Roma. cōsi. cc̄xcvij. q̄ infamia tam iuris q̄ facti remouet ab honoribus ꝛ officijs terre non solum de ferendis: sed delatis ergo sequitur q̄ si militia esset dignitas q̄ propter infamiam militi superuenientez desinet esse miles: sed istud est falsum: qꝛ † per infamiā militi superuenientem ipse nō desinit esse miles vt statim probabo: ergo sequitur q̄ nō est dignitas q̄ autem ꝓpter infamiaz militi superuenientem miles nō desinat esse miles patet. nā claruz est q̄ † damnatus de crimine publico ꝛ capitali efficitur infamis. l. infamem. ff. de pub. iud. sed miles damnatus de crimine publico ꝛ capitali: ꝛ sic effectus infamis remanet miles. l. si q̄s filio exheredato. §. erratū. ff. de iniust. testō: ergo sequit̄ q̄ militia non est dignitas ꝛ hanc partem q̄ militia non sit dignitas firmauit Bar. in. l. ex eo in prin. ff. eo. ꝛ in rep. l. j. in. xij. col. C. de digni. li. xij. ꝛ Bar. in consi. incip. quidam capitaneus ꝛ Ro. in. l. diem functo de assesso. ꝛ hanc partē sequutus fuit Are. hic post Joā. fab. ꝛ ista videt esse cōis omniū docentū opi. ¶ Sed ꝑ istā cōmunem scribentium doctrinā videtur stringere tex. in. l. nolumus ibi omnibus ꝛ non priuatis ꝛ militantibus interdicimus ꝛc. C. de testa. hoc modo inducēdo omnes illi dicunt priuati q̄ sunt sine dignitate ista est glo. iij. d. c. deniq̄ ꝛ est glo. in. c. q̄ contra pacē in ver. priuati. xxxiij. q. j. cōtra tamen istas glo. ꝛ q̄ qui sunt in dignitate constituti dicantur priuati adduco. nam clerici † dicuntur esse in dignitate tex. ꝛ ibi glo. in. d. c. deniq̄ ꝛ glo. in. c. sedes apostolica de rescrip. c. reperiunt. j. q. j. Clerici enim dicuntur reges. xij. q. ij. c. duo sunt. itē clerici dicunt dij. c. cum ex iniuncto de heret. ꝛ ibi. d. Ant. ꝑ illum tex. cōtra modernos laicos qui volunt preferri clericis. pro hoc etiā facit. nam clericus si est plebeius ex quo est factus clericus desinit esse plebeius. l. ne' quis ver. si plebeius est. C. vt nemo priua. titu. ꝛ p mod. in Repet. Rub. de reb. eccl. nō alie. in secundo dubio facit. c. j. de sac. vnc. sed clerici dicuntur persone priuate. c. consultationibus de donat. sed dic q̄ ibi improprie sumitur priuata persona dic vt ibi per mod. sed in. d. l. nolumus ponitur vt diuersus priuatus ꝛ militans: ergo sequitur q̄ militans nō est priuatus: ꝛ sic sine dignitate illū tex. exclamauit. d. meus in. d. l. nolumus discens confundere communem sententiā que est q̄ militia nō est dignitas. ad idē est in. l. j. §. si quis aūt militum iunct. ver. appellandi in priuato. C. de falsa mon. facit tex. in. l. quis ibi quisquis cū militibus vel priuatis. C. ad. l. iul. maiest. ꝛ qō vo. Bar. in. l. j. ff. de bo. pos. ex test. mil. in suo summario probat etiam hoc casu in. d. c. qui cōtra pacem. xxiij. q. j. vbi formaliter dicit tex. q̄ qui contra pacem ecclesie sunt si dignitatem aut cingulum militie habent nudentur eis si aūt priuati ꝛc. ergo miles non est priuatus ꝛ si tu recte pōderas videt ibi tex. in terminis iuncta glo. q̄ militia est dignitas dicit enim tex. qui cōtra pacē ecclesie si dignitatē aut cingulum militare nudent si vero priuati ꝛc. glo. in ver. priuati not. quod illi dicuntur priuati qui nō sunt aliqua prediti dignitate. ꝛ sic sentit quod miles de quo supra fecerat mentionem tex. dicatur in dignitate esse vide de hoc mod. in. c. cōsultationibus de donat. ꝛ pro hoc adduco casum in auth. vt nullus mut. agricole ibi milites aūt tanq̄ altiori nitentes fastigio: sed certe nihil aliud est dicere quod milites dicunt niteꝛe fastigio quā dignitate: ergo sequitur quod miles dicitur in dignitate tñ si volumus sustinere communem sententiam possumus rñdere ad ista. ꝛ primo non ob. tex. in. d. l. nolumus cum simi. qꝛ respondeo ꝛ dico qō † duobus modis sumitur hoc nomen priuatus. nam aliquando sumitur pro his qui in aliqua dignitate constituti non sunt ꝛ ita sumitur per glos. in. d. c. deniq̄ quandoq̄ sumitur pro omnibus his qui priuilegiati non sunt ꝛ ita sumitur per glo. in. l. lz inter priuatos que exponit idē non priuilegiatos. C. de pac. modo nunc in proposito q̄ inquātum tex. in. d. l. nolumus dicit priuatis ꝛ militibus dico qō debet exponi. i. siue priuilegiatis siue non cū miles ipse dicat priuilegiatus vt per totū istum ti. ff. ꝛ C. non autē exponamus priuatis. i. in dignitate non constitutis. Non ob. mō tex. in. d. auth. qꝛ dico quod illud verbum fastigio nō debet exponi pro dignitate: sed potius pro quadam preeminentia vltra alias non autem pro dignitate per allegata pro cōi sententia: ꝛ sic remanet defensata cōis sententia q̄ militia nō est dignitas modo nunc isto discusso redeo ad principale propositū. An debeat preferri miles vel doctor ꝛ primo videtur dicēdum q̄ † debeat preferri miles doctori ꝛ hoc per tex. in. l. j. in prin. C. de insti. C. confirma. ibi armorum atq̄ legum vbi tex. preponit arma legibus: ꝛ sic videtur q̄ preferēdus miles doctori. validū est eīm argu. ab ordine litere. l. ij. ff. de albo. scrib. l. ij. §. prius. ff. de vul. ꝛ pup. ꝛ illum tex. ad hoc notauit ibi Bal. sed an clericus debeat preferri militi vide Bal. in. l. iij. C. de sum. tri. qui per illuz tex. colligit quod clericus ꝛ ibi etiam vide Pau. de cast. Secundo ꝑ hac parte adduco. nā ratione prioritatis quis debet alteri preferri. l. j. de aquiren. re. do. facit tex. in. l. semp. ff. de iu. immu. l. vinū ꝛ ibi no. ff. si cer. pe. hinc est q̄ dicimus q̄ qui prior est in tēpore potior est in iure vt in regula q̄ prior. ff. de reg. iu. l. in his tribus. ff. de iud. l. quoties vtriusq̄. ff. de reg. iur. cū vul. sed claruz est q̄ prius fuit ipsa militia q̄ doctoratus. l. ij. de or. iu. ꝛ supra in prohemio huius libri vbi post tempus bellorū sedatum inaē † ta fuit ipsa iuris prudentia. Tertio pro hac opi. † adduco tex. supra in prohemio vbi dicit tex. imperatoriā maiestatem nō solum armis decoratam sed ꝛ. ll. quoq̄ armatā esse oportet noto mihi illud verbum non solum armis quasi velit dicere qō non solum armis tanq̄ quid precipuum in imperatore debet maiestas imperatoris esse decorata: sed etiam legibus: ꝛ sic videtur preferre ipse imperator arma. ll. ꝛ sic militia videt. ll. preferenda ꝛ per cōsequens doctoribus. In contrariū facit ꝛ q̄ † imo sit preferendus doctor. nam miles non dicit esse in dignitate vt vidimus supra proxima. q. doctor vero dicitur esse in dignitate etiam si esset doctor artiū not. glo. ꝛ Bar. in. l. lege iulia ad legē iu. de via publica ꝛ Are. supra in prohe. ꝛ Alex. cōsi. cciij. in primo vol. c. quanto de magistris not. Bart. in prohe. C. ꝛ in. l. fi. C. de iud. ꝛ in. l. omnes. C. de decurio. li. xij. ꝛ in. d. l. ex eo. ff. eo. ꝛ per Abb. in. c. ꝓpositi de proba. vbi pulchre quinimmo doctor dicitur esse illustris per Bal. in prophe. ff. per illud rubruz et propterea dicebat Bal. in prima col. ꝛ §. ideoq̄ excommunicatus vel infamis non poterit doctorari argu. l. iij. de digni. Subdebat tamen q̄ † proprie loquendo doctoratus non erat dignitas nec ob. ille tex. qꝛ illi viri non erant in dignitate, quia magistri legum: sed qꝛ erant de agentibus in rebus vt ibi dicit ergo sequitur q̄ tanq̄ dignior q̄ debet preferri. Secūdo probatur. nam imperator appellat legū doctorem parentem suuz propter scientiam. l. ex diui. C. locati ibi ad domicium vlpianuz parentem meū ꝛ ibi dixit glo. in verbo parentē scientia et etate hinc est q̄ dicimus quod legum doctor dicitur antecessor imperatoris vt in prima con. ff. ꝛ supra in prohemio. §. cum autem hinc est quod imperator appellat doctores amicos suos. l. diui ibi cuz ipso metiano et aliis amicis nostris. ff. de iure patro. sed non sic reperitur in militibus: quia non inuenimus qō imperator appellet ipsos milites patres ꝛ antecessores dato qō eos appellet commilitones vt in. l. j. ff. eodem ergo sequitur: qꝛ ipsi legum doctores sunt magis preponendi. Preterea ipsi doctores vendicarunt sibi nomina satis singularia q̄ non vendicarunt sibi milites. nam ipsi dicuntur candele luminose ardentes ꝛ sidus matutinuz. c. gloriosus deus in sanctis suis. de reliqui. et vene. sanctoruz et in. c. super specula de mag. c. multa de pen. di. ij. ꝛ merito. nam per ipsos doctores illuminatur vniuersus mundus authenti. habita. C. ne filius pro patre hinc est quod doctores appellantur domini. d. authē. habita. lege prima fm vnam lectio. ff. si cer. pe. Item appellantur prophete. c. si rector in ver. prophete. xlvij. di. ꝛ dicuntur egregie persone. l. ad egregias et ibi glo. ff. de iu. iu. item dicuntur nobilissimi. l. ij. §. quia diximus. ff. de excu. tu. glo. in lege prouidendum. C. de posthu. item dicunt prudētissimi. l. a diuo marco. C. de questionibus. itē dicuntur clarissimi. d. l. diui ibi saluij iuliani vnici nostri clarissimi de iure patro. item dicuntur viri celsiores. l. singuli. C. de off. diu. iud. non autem reperitur in milite quod ista nomina sibi vendicauerit. vnde nobiliores ipsi debent reputari tāq̄ gloriosissima nomina consequuti fuerint iuxta illud sacre pagine ꝛ hereditabit nomen quod est super omne nomen ꝛc. facit tex. in prohemio. ff. §. quoties vbi dicit tex. quod simphonius iurisconsul. propter sui excellentiam appellatus fuit susim. idest sapiens quo nomine nullus ante vocatus erat hinc est quod dicimus quod validum est † argumentum a nomine. §. est ꝛ aliud supra de donat. ꝛ in prohemio digestorum. Adde etiam qō † doctor ex eo quod est doctor dicitur nobilis ꝛ magis quam ille qui est nobilis genere vide Alexan. consi. cciij. in primo vol. vide. Pau. consilio. ccxxx. quod milites non sunt nobiles nisi milites vbis rome tamen de consuetudine aliquarum ciuitatum reputantur nobiles q̄ vis florentini fm eum hanc dignitatem non admittant. Quarto patet. nam ipse preses scribit doctori debet eum vocare patrem ꝛ non fratrem. lege secunda. C. de off. diuer. iud. sed non sic reperitur quod debeat facere ipse militi: ꝛ sic patet quod maior honor debetur ipsis doctoribus quam militibus: ꝛ sic magis sunt preferēdi hinc est q̄ dicimus qō debet patere ipsis doctoribus aditus adeundi cōsistoriuz principis ꝛ salutari debent contrafacientes puniri in tribus libris auri vt est tex. iunc. glo. in. l. fi. C. de off. diuer. iudicum preallegata quod non sic reperitur in milite. ergo facit tex. in. l. iuris peritos. ff. de excu. tu. in prin. nam cum regulariter pene omnes stent ad pedes imperatoris aut pape nihilominus in-

fiscōsalti assistant ad latus eius vt ibi est tex. mirabilis. z ideo dicebat Ang. in l. cum salutatus. C. de fontibus pas. q̄ imperator z summus pontifex recipiūt omnes ad osculum pedis post ea ad osculum manus: sed ipse de se ipse peribet testimoniū se fuisse receptum a pluribus Ro. Pontificibus propter suam
27 celebrem scientiam ad osculum pacis. Quinto ipsi † doctores habēt merum z mixtum imperium. nam possunt carcerare scolares z ipsos in possessionem mittere vt per Jo. an. in Spe. de excu. sententie. §. nunc dicendum in add. incip. aliqui legū doc. z. d. meus. in. l. j. de off. eius: z idem tenuit. d. Abb. in. c. si quis ꝛ clericum de fo. compe. Contrarium tamen tenuit Bal. z. d. car. in. c. significasti de off. deleg. z ibi volunt q̄ doctor non potest mittere incorporalem possessionem nec carcerare scolares z ratio est ꝑm eos quia dato qō doctoribus sint assignati homines non tñ illis est assignatum territorium ideo merito non poterit in possessionem mittere tamen prima opi. est verior z illam sequuntur mo. in. d. c. significasti in fi. sed non sic reperitur ipis militibus quoniam non reperitur quod ipsi habeant iurisdictionem aliquam vnde merito ibi doctoribus postponēdi sunt z hanc partem quod preferri debeat doctor militi videtur sequutus Bal. in l. quod constitutum. ff. eodem vbi dixit not. ex
28 hac glo. sapientem puta doctorem preferri militi. Sexto † quod ipse miles nō debeat preferri doctori patet. nā illa ratio propter quam militibus priuilegia conceduntur eadem videtur vigere in ipsis doctoribus z aduocatis. nam ideo milites honorantur: quia morti pro salute ipsius reipublice se opponunt. l. j. ff. eo. sed hec eadem ratio viget in ipsis doctoribus: q̄ ipi non minus dicunt militare. l. aduocati ibi non minus prouidetur humani generi q̄ si prelijs ac vulneribus patriam parē tes que saluarent sicut enim milites gladijs clipeis toracibus patriam defendere nituntur sic z ipsi doctores gloriose vocis munimine patriam posteros que defendunt ita singulariter dicit tex. in. d. l. aduocati. C. de aduoc. diuer. iud. hinc est qō dicimus quod priuilegia militi concessa extenduntur ad doctores vt per Ly. z Sal. in l. j. in. v. q. C. de iu. z fac. igno. gl. in. l. miles
29 de re iud. hinc est q̄ sicut † milites torqueri non possunt. l. desertores. §. j. de re militari. l. milites. C. de questi. ita non pōt torqueri doctor per Ly. in. d. l. milites z per Bart. in tractatu de questio. Hinc est quod sicut castrense peculium est concessum militi ita quasi castrense ad eius similitudinem est concessuz ad nocato vt hic. l. fi. cum vul. C. de inof. testa. sicut enim versatur publica vtilitas in ipsis militibus. d. l. j. de test. mil. l. milites. C. eodem. ita etiam versatur publica vtilitas in ipsis doctoribus l. j. z ibi Barto. so. ma. Sicut ergo doctor est par militi in honore z labore ita debet esse ei par in honore z dignitate. l. ꝑm naturam. ff. de reg. iu. cum vul. si ergo sunt pares sequitur quod ipse miles non debet preferri doctori. l. nam magistratus. ff. de arb. l. ille a quo. §. tempestiuum. ff. ad treb. cum vul. Quid itaq̄
30 est dicendū in hac dubitatione dico † quod pro vera determinatione huius dubitationis sic puto distinguendum quod aut quis est miles z doctor: z tūc dico quod iste doctor est preferē dus simplici militi pro hoc adduco quod in simili dixit Bal. in l. sed z milites in prin. ff. de excussa. tu. nisi dixit per illum tex. volentem q̄ duo vincula vnum iuris specialis alterum iuris communis fortiora sunt vno tantum. z ideo dicebat ipse qō comes z baro debet preferri comiti tantum alias baroni tantum pro hoc etiam facit. nam que non iuuant singula multa prosunt. C. de proba. instrumenta. ff. de vsuris stipulatus in auf. de fide instru. §. si vero administrator z. §. si vero nullus per glo. in. l. j. C. qui numero tutela. nec est mirum. nam potentius ligat duplex vinculum quam simplex. c. primo. de treu. z pac. auf. sic itaq̄ cū vul. C. de succe. z sic dato quod doctor simplex non debeat preferri militi tamen si fuerit miles z doctor preferri debet soli militi z ita in terminis firmauit. d. Alexan. in. l. centurio in. v. col. ver. addo tamen istud tamen non seruatur de consuetudine hic Bononie. Aut vero quis est simplex doctor z simplex miles z tunc dicas quod aut doctor legit per. xx. an. z isto casu dico qō
31 debet preferri doctor ratio est in promptu dicitur † doctor qui legit. per. xx. annos in studio generali fruitur dignitate vicaria tus principis z efficit duc z comes vt est casus in. l. j. C. de profesto. qui in vrbe consta. li. xij. z ibi Bar. z per Bar. in. d. l. ex eo nec distinguo an sit doctor artium vel alterius cuiusq̄ facultatis vt est casus in. d. l. j. ibi grammaticos sophistas ꝛc. z ita firmat Aret. in. d. prohemio supra vnde merito isti tales sunt preferendi ipsi militi simplici cum non reperiatur iure cautum qō milites fruantur dignitate vicariatus principis z dicātur comites z duces sicut doctores qui per. xx. an. leg. ergo pro hoc etiam facit id quod supra dictum fuit quod p̄fertur miles et doctor militi simplici z quod isto casu preferatur doctor militi tenuit in terminis Are. in. d. probe. Aut vero doctor non legit p. xx. annos z tūc aut doctores militant ad latus principis z sunt descripti in eius diademate z isto casu idē dicerem. quia tales doctores ita descriptos iperator appellat patres vt est glo. in. l. j. in prin. C. de cad. tol. z isti tales doctores preferent etiam militibus ad latus principis militantibus: q̄ non reperitur quod istos sic militantes imperator appellet patres sicut ipsos predictos doctores z ita dixit Ang. ī. l. j. ff. eo. z. d. Alex. in. d. l. cēturio ver. puto quod in actibus. Aut vero doctor non habet aliquam ex istis qualitatibus: z tunc aut doctor erat magna excellentia predotatus. z tunc idem dico quod debet preferri militi ita dixit Bal. in prohemio. ff. in vltima. q. nec est mirum. nā ꝓpter eminentē sciētiā viri recedimus a regulis iuris communis z statutorum. l. sed z reprobari. §. j. ver. valde tamen disciplinati. ff. de excus. tu. z per illum tex. dicit Ro. in. l. si cum dies ver. quid tamen si eo loco. ff. de arb. quod licet reformatores ex forma statuti non possint conducere aliquem forensem ad legendum de mane. tamen dicit ipse fallit hoc in conducēte doctorem valde excellentez quod impune conduci poterit propter sui excellentiam debemus recedere a statuto ita dicamus in proposito. nā licet alias dato quod ex dispositione iuris cōmunis debeat preferri miles doctori tamē fallit in doctore valde excellente: quia ipse non debet comprendi sub dispositione
32 iuris communis pro hoc etiam facit. naz † doctores magne excellentie imperator appellet eos patres vt est tex. in. d. l. ex diui ibivlpianum parentem nostrum. C. loc. est enim quid mirabile videre hominem eminentis scientie qui sine reuolutione librorum respondeat de casu legis vt per Jnno. in. c. cum in cunctis de ele. per glo. in. c. non licet. ex. j. q. iij. facit. c. nisi cum pridez ibi satis emines scientia desideranda est de renun. pro hoc ad
33 duco quod dicimus in simili qō licet † monachus seniori preponatur iuniori tamen fallit si monachus iunior sit doctior quoniam preferetur seniori facit qō dixit. d. Car. in. c. clerici de iud.
34 q̄ licet † doctor canonum debeat preferri doctori iuris ciuilis tñ fallit si doctior sit doctor iuris ciui. facit qō dixit Bald. in. l.
35 nemini. C. de aduoc. diu. iud. vbi dixit q̄ si sunt duo doctores † equalis scientie z vnus est nobilior altero prefertur nobilior secus si doctor plebeius sit excellentior istud tamen male custoditur ita etiam dicamus in proposito quod licet alias miles debeat preferri doctori tamen fallit nisi doctor sit valde doctus merito enim tales viri sunt extollendi: quia virtute sua pollent l. sicut in bello. ff. de cap. l. ij. ff. de interd. z red. facit quod habetur in. l. qō principi z. l. auguste de leg. ij. z ideo dicebat Bald. in dicto prohemio quod Bononienses faciunt egregios doctores precedere quoscūq̄ milites z ita etiam tenuit Jo. de anch. in reportatis ad. d. l. aduocati z ita etiaz transit. d. meus in. l. ne quidam. C. eo. Et ista omnia putarē esse vera. siue loquamur in actibus tam doctoreis z militaribus q̄ etiam in promiscuis dato quod. d. Alex. in. d. l. centurio videatur velle q̄ istis duobus casibus vz quando doctor est descriptus in diademate principis vel excellens tunc preferatur militi quando sumus in actibus ꝑmiscuis vel doctoreis. secus vero si essemus in actibus militaribus: quia ipse videtur velle quod indistincte preferatur miles doctori tñ per predicta putarez quod in quibuscūq̄ casibus siue promiscuis siue doctoreis et militaribus quod semper essent preferendi isti doctores. Aut vero etiā doctor non erat excellens: sed bonus doctor non autem erat excellens nec doctorellus z isto casu sic dicerent qō aut sumus in actibus doctoreis z dico quod debet preferri doctor aut vero sumus in actibus militaribus z debet preferri miles z hoc argu. tex. in. l. ciuilibus. C. de off. iu. vbi dicit tex. quod in ciuilibus causis vicarius preferetur comiti in militaribus comes vicario ita dicendum est in proposito facit. c. cuz ad verum. ex. j. di. vbi imperator preferet pape. Jn his que sunt imperatori deputata vtputa in temporalibus z papa imperatori in spiritualibus z ita videt velle Are. hic qui dicit ita disputasse. d. signorelum z ita etiam videtur velle. d. Alex. in. d. l. centurio. Aut vero loquimur in actibus promiscuis z indifferentibus non magis appropriato vni quam alteri z isto casu licet videatur esse
36 dubium tamē dicit Are. hic q̄ dictus. d. signo. cōcludit q̄ † debet doctor tanq̄ nobilior preferri militi z istud putarem maxime verum quando doctor est valde antiquus z miles iuuenis z conuerso ita dixit Jo. an. de cast. in. d. probe. ff. z hoc per ea q̄ dicta fuerunt pro hac parte z maxime cum doctor dicatur esse in dignitate miles vero non. vt supra fuit conclusum z pro hoc etiam facit ꝑm Are. nam dato quod militia sit dignitas tamen non dicitur esse bona. quia legitur quod nō est liber a laqueis diaboli qui mundane militie se inuolvit de pe. di. v. c. contrariū z. c. fallitas z hoc dicit ipse si vnq̄ istud fuit e temporibus nostris z

stris ꝛ quod istud bene scit ꝛ tu scis regnum Apulie ꝛ Lombardia quotidie sentit. Et istud maxime debet esse verum in militibus nostri temporis qui non vacāt armis: sed ocio ꝛ quotidie solatiantur per plateas q̄quidem ſm cōmunem sententiam nō gaudent priuilegijs militū: vt vidimus supra in Rub. huius titu. ideo merito non debet gaudere honoribus militaribus facit etiā ſm eū quia milites debent esse defensores ꝛ non domini. l. ab hostibus la prima. C. de cap. tñ ille non probat si aduertatur. Aut vero doctor non erat bonus doctor. sed doctorellus ꝛ isto casu concludūt q̄ debet preferri miles doctorello ꝛ ita dixit Bal. in. d. pe. ff. ꝛ. d. Ale. in. d. l. cēturio. Subdas tñ vnū qđ qñ doctor est ignarus q̄ nedum debet postponi militi: sed etiā scolari perito: nam scolaris peritus preferꝛ doctori ignaro: vt est gl. fing. in. l. j. C. de anonis ciuilibus. lib. xj. ꝛ ita putarem dicendum super isto passu: salua tamen melius sentientis deliberatione.

¶ Qui testamenta facere possunt. Rubrica.

Continuaꝛ Rubrica ista

ad precedentes titulos hoc ordine supra visum fuit de testamentis ꝛ solennitate in eis adhibenda ꝛ sic videbatur dicendum q̄ omnes predictas solennitates obseruantes testari possint. Sed quia istud est falsum q̄ non omnes predictas solennitates obseruātes testari possunt ideo intitulauit consequenter titulum istum in quo tractat qui sint illi qui possint testari obseruatis dictis solennitatibus ꝛ ita voluit continuare glo. j. in nigro posita ſm Aret. hic ꝛ ita etiam videtur transire. d. Christo. Alijs etiā modis videtur continuare aret. hic. tñ q̄ ista est magis cōis: alias omitto.

1 ☞ Filiafamilias an testari possit super dote.
2 Filiusfamilias testari nō pōt nisi in castrensi peculio. vel quasi castrensi: in alijs vero peculijs puta aduenticio vel profecticio testari nō potest etiam patre consentiente.
3 Testari pōt filiusfa. ad pias cās patre consentiente de peculio aduenticio.
4 Legi non subsunt que dei spiritu aguntur.
5 Vnusquisq̄ est dictio vniuersalis omnes comprehendens.
6 Testamentum dependere debet a libero arbitrio testantis: et non ab alieno.
7 Testamenti factio est publici iuris.
8 Argumentum a contrario sensu non debet sumi quando resultaret absonus intellectus ꝛ iuri contrarius ꝛ nu. 15.
9 Filiusfamilias sine patris consensu relinquere potest nisi in castrensi vel quasi.
10 Extensio non debet fieri in correctorijs.
11 Testari potest vnusquisq̄ ad pias causas.
12 Testamenta ad pias causas sunt redacta ad ius gentium.
13 Patria potestas est de iure ciuili.
14 Matrimonium separatur propter fornicationem tam corporalem quam spiritualem scilicet si alter coniugum cadit in heresim.
16 Solennitates iuris communis in testamento ad pias causas sunt remisse siue concernant formam testamenti: siue ipsius testantis personam.
17 Voto obligatur filiusfa. non obstante patria potestate.
18 A patria potestate non liberatur filiusfa. licet efficiatur miles: ꝛ idem dicendum in doctore.
19 A patria potestate non liberaꝛ filiusfa. propter etatē grandeuam etiam si esset sexagenarius.
20 Imperator appellatur optimus maximus: consultissim⁹: sanctissimus: religiosissimus ꝛc.
21 Judicare potest princeps in causa propria.
22 Creditores patris non habēt regressum cōtra peculiū castrēse ipsius filij ratione debitorum patris ꝛ idem in fisco.
23 Publicatis bonis paternis an publicetur vsufructus quē pater habet in bonis aduenticijs filij.
24 Testamentum a principio nullum propter aliquā inhabilitatem seu defectum non confirmatur ex habilitate postea superueniente.
25 Testamentum ab initio nullū an possit cōfirmari ex postfacto
26 Donare cā mortis an possit filiusfa. consentiēte patre.
27 Donare verbum permissiue prolatum cōprehendit solum donationē inter vinos nō aūt cā mortis nisi spāliter exprimatur: sed prohibitiue prolatū cōprehendit vtranq̄ donationem.
28 Pater an possit consentire filio vt sibi patri donet cā mortis: vel alteri fratri existenti in potestate eiusdem patris.
29 Bona castrensia filij intestati nō extātib⁹ liberis ipsius filij vel fratrib⁹ an pertineāt ad patrē iure cōi vel iure hereditario.
30 Seruus si cum est seruus faciat testm̄ an tale testamētum confirmabitur si talis liber factus decedat.
31 Filiusfa. si quando erat in potestate patris fecit testamentum: licet postmodum efficiatur sui iuris testamentum nō confirmabitur. secus in codicillis.

¶ Non tamen omnibus. Qui alieno iuri subiectus est non potest facere testamētū etiaꝛ patre consentiente nisi de castrē. pecu. vel quasi de quo testari potest siue sit miles siue veteranus etiā patre inuito. hoc. d. ſm Aret. vsq̄ ad. §. preterea. ¶ Not. prio ex isto tex. ſm Aret. hic. ꝛ. d. Christop. quod tm̄ certe persone sunt prohibite testari vt hic. ꝛ ideo dicebat ipse q̄ ex hoc possumus colligere q̄ edictum de testamētis cōficiendis est regulariter permissiuum. ꝛ ideo omnes intelliguntur ad testanduꝛ permissi nisi specialiter prohibeantur facit quod dicitur in simili. de edicto de testi. ꝛ in. l. mutus. §. j. de procura. ꝛ in. c. cum locum de spōsa. Sed an † filiafa. possit testari super dote. dicit q̄ non. Alex. con. xvij. in. ij. vol. ¶ Secundo nota ex isto ibi exceptis his iunc. gl. q̄ † filijfa. testari non pūt nisi in castrensi peculio vel quasi vt hic ꝛ in ver. preter hos. in alijs vero peculijs puta aduentitio vel ꝓfecticio testari non possunt etiā patre cōsentiente vt hic. concordat tex. in. l. qui in potestate. ff. eod. ꝛ in l. tam is. ff. de dona. cā mor. cū vul. Istud tamē limita nisi filiusf. testaretur † ad pias cās qñ tunc poterit testari patre consentiente etiam de peculio aduenticio. ꝛ hoc verum siue pater ītalibus aduenticijs nō habeat vsumfructū vt videtur voluisse bar. to. in. d. l. is qui in potestate siue habeat vt videtur voluisse bar. to. in. l. j. in. iij. q. C. de sac. sanc. ecc. Bal. Ang. ꝛ Sal. in. l. senium C. eo. ꝛ Fede. de senis. consi. cxciij. incip. habuistis. ꝛ in cōsi. cc xcvij. incip. qñ veritas. ꝛ Bal. in. l. j. §. si filius de leg. iij. ꝛ paulus de cast. in. d. l. senium. ꝛ Rom. in. l. pe. C. eo. ꝛ Ang. in. d. l. is qui in potestate. ꝛ Jmo. ꝛ Domi. de sancto Gemini. in. d. c. 13. ꝛ Jmo. in. c. ij. extra de testa. ꝛ Ro. in repe. auf. similiter. in. xix fal. C. ad. l. fal. ꝛ Joan. cal. in consi. x. sub Rub. de testa. vbi etiā voluit quod. d. c. licet haberet locum in legato. ꝛ ista videꝛ esse cōmunis sententia. Fundatur autem hec opi. primo ꝛ maxime per Bar. hac ratione. Ratio quare est qđ non potest filius in potestate patris existens etiam de consensu patris testari est: quia testamenta debet ex proprio non autem ex alieno depēdere arbitrio. ff. de here. instit. l. illa institutio. ꝛ ita dixit gl. nostra hic. ꝛ glo. in. l. senium. C. eo. ꝛ in. l. is qui in potestate. ff. de testa. sed si diceremus filium posse testari cum consensu patris videꝛ tale testamentum filij dependere ab arbitrio ꝛ voluntate patris merito non valet tale testamentuꝛ. Sed ista ratio cessat in testante ad pias causas. quia potest conferre voluntatem suaꝛ in arbitrium ꝛ potestatem alterius. c. cum tibi extra de testam. ꝛ per docto. in. l. captatorias. C. de testamē. mili. ergo sequitur quod tanquam cesset dispositio prohibitiua filiumfamilias testari cum consensu patris quando testatur ad pias causas seq̄tur quod cessabit ipsa iuris dispositio. l. adigere. §. quamuis de iure patrona. c. cum cessante: cum vulg. de appellat. et sic valebit tale testamentum. ¶ Secundo mouetur ipse Bartol. per textum in. c. licet a contrario sensu de sepul. in sexto. nam dicit ibi textus. pro anima autem sua citra ipsius patris assensuꝛ nisi sit castrense peculiū vel quasi aliquid iudicare non potest. ergo infert ille textus a contrario sensu quod cum patris consensu. p anima poterit aliquid iudicare. i. testari: vt ibi per gloss. etiam in his que non sunt castrensis peculij vel quasi ꝛ sic in aduenticijs. ¶ Tertio pro hac opi. adducunt ipsi ꝛ maxime Bal. quia que † spiritu dei aguntur nō sunt sub lege. c. due sunt leges. xix q. j. c. licet. de reg. aposto. ad Galathas quinto. c. Barto. in. l. j de sacrosanc. eccl. clemen. ad nostram. de here. ibi vbi spūs dei est ibi libertas. sed quod filiusfami. non possit testari etiam patre volente fuit inductum per legem ciuilem. ergo sequitur qđ testans ad pias causas non debet esse suppositus huic legi tanquam relinquendo ad pias causas moueatur spiritu diuino. ¶ Quarto pro hac opi. adduco casum in. l. j. C. de sacrosan. ecc. cle. vbi dicit tex. habeat q̄lib̄ liberam facultatem ꝛc. not. † verbum vnusquisq̄ quod verbum est vniuersale omnes comprehendens. l. Jul. de lega. iij. l. a procuratore. ff. mandati. ꝛ sic videtur comprehendere tam filiumfa. quam quemcunq̄. sed testamenta ad pias causas sunt redacta ad ius gen. vt per Bar. in. l. j. C. de sacrosan. ecc. c. relatum. c. cum esses. de testam. sed de iure ciuili ista prohibitio fuit introducta quod filiusfami. etiam de cōsensu patris non possit testari. ergo sequitur qđ non debebit attēdi in testamentis ad pias causas. ¶ Contrariam tamen partem tenuit Joan. and. in. c. si pater. de testamen. in. vj. ꝛ hanc opi. se-

quutus etiam fuit Imol. in l. si is qui in potestate. ff. de testam. ℣ in l. tam his. §. j. de dona. cā mor. ℣ Pe. de anch. in c. ij. de te sta. ℣ in. d. c. licet vbi dixit q opi. Joan. and. est magis tuta ℣ q de facto interrogatus ita respondit ℣ ideo dixit Oldr. in pre dictis consilijs q ipse non auderet consulere pro parte contra ria quamuis illa opinio sit equa: q Jo. and. tenet contrarium. hanc etiam partem sequutus fuit Fulg. in. d. l. senium ℣ in . d. l. j. C. de sacrosanc. ecc. ℣ Richar. de sal. in repe. l. j. C. de sacr. san. ecc. ¶ Nouentur autem ipsi nam duplici de causa filiussami.
6 prohibetur testari: vna est q ℣ testamentum debet dependere a libero arbitrio testantis ℣ non alieno. d. l. illa institutio. vñ si diceremus q filiussa. posset testari patre consentiente videre tur tale testamentū dependere a voluntate ℣ arbitrio patris et non testantis. merito nō debet valere. ℣ ita ratio assignatur hic
7 per glo. ℣ in. l. senium. C. eo. ¶ Secūda est ratio. q ℣ testamē ti factio est publici iuris: ℣ ideo non potest concedi cōsensu pri uatorum. sed debet concedi ab ipsa lege vel principe vt est ca sus in. l. testamenti factio ℣ ibi gl. ff. eo. ℣ sic cum filiussa. sit inha bilis ad testandū ista facultas non debet ei concedi consensu ip sius patris. modo nunc in proposito licet quando filius testaℓ ad pias causas videaℓ cessare prima ratio: q testamentum ad pias causas potest dependere ab arbitrio alieno. d. c. cum tibi tamen non cessat hec secunda ratio videlicet quia testamēti fa ctio non potest concedi consensu priuatorum vnde succedit do ctrina q vbicunq; due rōnes sunt causa alicuius dispositionis: si cessat vna ratio ℣ alia remanet: remanet firma iuris dispositio. l. liberorum. §. notanℓ de infami . supra de nuptijs . §. affini. ff. de here. instit. l. si non. §. alia sententia gl. in. l. ventri. §. in bonis. de priui. credi. ergo ℣ sic ex hoc dicebant ipsi patet rnsum ad primum argumentum adductum per Bar. ℣ alios. ¶ Mō
8 ob. modo dicūt ipsi tex. in. d. c. licet per argumentum ℣ a cōtra rio sensu quia dicūt ipsi q non debet sumi argumentum a con trario sensu quando resultaret absonus intellectus ℣ iuri con trarius. l. ij. C. de condi. incer. not. gl. in. c. vno de eta. ℣ quali . in vj. c. cum apostolica de his que fiunt a prela. l. conuenticulā. de epi. ℣ cle. l. nemo. C. de iur. om. iud. de regu. c. cum virum ſz si su meremus argumentum a contrario sensu illius. c. resultaret cō trarius intellectus. l. pe. ℣ fi. ℣ tex. nostri. quia omnia iura volūt q filiussa. non potest testari extra castrēsia bona. vel quasi etiā cum consensu patris ergo. Sed certe ista responsio non ener uat contrarium q ostendo. nam licet non debeat sumi argumē tum a contrario sensu ad correctionem iuris. d. l. ij. C. de condi. incer. cum vul. tamen illud intelligitur nisi lex aliquid noui indu ceret: q tunc vt lex aliquid de nouo inducat possumus sumere argumentum a contrario sensu etiam in correctorijs glo. in au then. ex testamēto ℣ ibi no. C. de col. glo. in auf. die cōmissa. C. de epi. ℣ cle. cum val. sed si diceremus q non debet assumi argu mentum a contrario sensu illius. c. tunc tex. ille in ver. preter pa
9 tris assensum. p anima ℣c. nihil noui induceret cum iam clarum sit ℣ q filiussa. sine patris consensu nihil potest relinquere : nisi in castrensi vel quasi: vt hic. ℣. d. l. tam is . ergo sequitur vt tex. il le aliquid noui inducat debemus sumere argumentum a cōtra rio sensu illius. c. vt cum patris assensu possit pro anima testari extra causam peculij castren. vel quasi. ℣ sic ista respon. non ha bet obstare. vnde secundo ipsi respnodebant ad illum tex. q da to q sumeretur argumentum a contrario sensu illius tex. textꝰ ille non debet obstare. nam tex. ibi dicit q filiussa. citra patris assensum pro anima nisi in castrensi : vel quasi aliquid iudicare potest ergo infert ille tex. a contrario sensu q cum consensu pa tris pro anima cum consensu patris etiā extra cām peculij ca stren. vel quasi q posset aliquid iudicare. no. mihi verbum iudi care quod est equiuocū ℣ aptuꝫ plura significare que recolligit glo. in. c. in iudicijs de reg. iur. in. vj. ℣ in. c. j. §. donare qualiter olim feu. ali. poss. ℣ in. c. j. de prohibita feu. alie. per Fede. vnde illud verbum tanquam latum debemus interpretari ſm regu las iuris communis ℣ sic exponemus iudicare. i. mortis cā do nare. cum filiussa. de consensu patris potest in aduenticijs mor tis causa donationem facere licet non possit testari. d. l. tam is ℣ hec interpretatio videtur esse bona q in materia vltimarum voluntatum non est absurdum q lex ciuilis interpretet canones vt per gloss. extra de testamen. cum heredes. per istam enim in terpretationem reducitur ad concordiam ius canonicum cum ciuili ergo videtur quod admittenda sit. c. cuꝫ expediat de ele ctio. in sexto. l. vnica. C. de inoff. dot. ¶ Sed certe hecetiaꝫ so lutio non habet obstare. et quod immo illud verbum iudicare debeat exponi pro testari. probo. nam si exponerem⁹ illud ver bum iudicare pro donare tunc illud verbum pro anima nihil i portaret. nam filius indistincte de patris consensu potest dona re causa mortis etiam non donando pro anima. dicta. l. tam is. ergo frustra fuisset dicere quod pro anima posset cum consen su patris donare causa mortis: cum etiam non donando p ani ma posit istud facere cum consensu patris: vt ergo verbum il lud non sit frustratorium debemus exponere illud verbum iu dicare. id est testari: ℣ tunc erit ibi casus specialis quod filiussa milias cum consensu patris potest testari pro anima etiā extra causam Peculij castrensis vel quasi. licet alias hoc sit de iure p hibitum. ¶ Secundo quod illud verbum iudicare debeat ex poni pro testari. Probatur alia ratione. nam licet alias in cor
10 rectorijs ℣ non debeat fieri extensio. l. si vo. §. de viro. solu. ma trimo. cum vulg. tamē fallit nisi essemus in his que introducta sunt fauore anime quia tunc etiam in correctorijs ℣ penalibus fit extensio. ista fuit doctrina Barto. in authen. sacramenta pu berum. C. si aduersus vendi. facit singu. dictum Jo. and. in. c. ex tenore qui filij sint legitimi vbi dicit quod licet. c. final. de clam. de spo. sit penale ℣ debeat restringi ad impedimentum consan guinitatis ſm Hoffre. ibi tamen dicit ibi Joan. and. quod im mo debet extendi ad quodlibet aliud impedimentum quia illa dispositio fuit inducta fauore anime. ideo debet ampliari dato quod simus in penalibus: facit stupendum dictum Joan. andr. in. c. primo. de homi. in sexto. quod licet ille textus loquatur de principibus inferioris gradus. tamen extendetur ad principē superioris gradus. dato quod illud. c. sit penale. q. c. illud ema nauit in fauorem animarum vt patet ibi in versic. nos autē ani marum ℣c. facit singu. dictum Hostien. in. c. ij. de adul. vbi pro pter fornicationem separatur matrimonium quod ipse dixit in telligendum esse de fornicatione corporali ℣ spirituali ℣ hoc q illa dispositio emanauit in fauorem anime: facit singula. dictum Joan. cal. in. c. series. de testibus. ℣ illud refert dominus Abb. in. c. iuranit de prob. vbi dixit quod dispositio. c. sancti. c. series loquēs de matrimonio habet locum in sponsa. quia dispositio illa tendit in fauorem anime. facit dictum allegans Bald. in. l. j C. qui accus. non possunt. ¶ Pro prima opinione quod testari possit. adduco per dispositionem magis specialem intelligitur derogatum magis generali. l. sanctio legum. ff. de penis. c. ge neri per speciem de reg. iur. lib. vj. c. j. de resc. ℣ per illum textuꝫ pulchre dixit ibi Bald. quod si vno statuto pro homicidio est imposita pena mortis alio statuto est dispositum quod in omni bus criminibus potestas possit imponere penam suo arbitrio per illud statutuꝫ non extenditur ad crimē homicidij ex quo in eo est pena specialiter statuta. facit quod pulchre dixit Bald⁹ in. c. ad hec de appel. quod si vno statuto cauetur q contumax per octo dies habeatur pro cōfesso. alio statuto cauetur quod contra magnates contumacia iudicetur arbitrio potestatis q magnas habebitur pro confesso lapso sibi termino assignato: etiam si sit breuius octo diebus quia per istud statutum specia le quod loquitur in magnatibus censetur derogatum illi gene rali de contumacibus loquenti ℣ multa possent adduci similia: que breuitatis causa omitto. Modo sic per. l. qui in potestate
11 ff. de testamen. cum simil. est generaliter dispositum qō ℣ vnus quisq; ad pias causas testari possit. ergo per istam dispositio nem magis specialem erit derogatum quoad casum istuꝫ illi di spositioni generali qua cauetur quod filius testari non possit. ¶ Secundo fauor publicus ℣ pia causa equiparantur. l. fin. C. de sacrosanc. ecc. l. res publica. C. ex quibus causis maiores. ſz fauore publico concessum est filiusfamilias posse testari vt pa tet in militibus quibus propter publicum fauorem cui insistūt permissum est posse testari licet in potestate patris existant. l. j. ℣ per totum. ff. de testamen. mili. l. aduocat. C. de aduo. di. iudi ciorum. ergo similiter fauor pie cause debet concedere vt filius
12 familias testari valeat. ¶ Tertio testamenta ℣ ad pias causas sunt redacta ad ius gentium. probatur in. l. prima. C. de fac. sanctis ecclesijs. in. c. relatū ℣ c. cum esses de testamen. sed defect⁹ patrie potestatis: qui impedit filium testari. est de iure Ciuili:
13 ℣ non gentium ℣ paterna enim potestas de iure ciuili est instit. de patria potestate. in princip. facit tex. in. l. tertia. ff. de testam. ergo talis defectus non impediet filium ad pias causas posse testari. ¶ Quarto arguo sic ℣ premitto duo. primū est quod vbi tractatur de fauore anime verbum quod potest assumi stricte ℣ large in largiori significatione assumitur. ℣ si materia esset pe nalis: ita probat casus quem ad hoc ponderat ibi Abbas in. c.
14 secūdo de diuor. vbi vult textus quod illud quod dicitur ℣ ma trimonium separatur propter fornicationeꝫ. intelligituꝫ taꝫ de fornicatione spirituali quam corporali. puta quia alter conjuꝫ incidit in heresim: ℣ hoc fauore anime. ad hoc possem multa ad
15 ducere. q̄ breuitatis causa omitto. ¶ Secundo premitto ℣ q licet regula sit quod non sumitur argumentum a contrario sen su ad correctionem legis : tamen bene potest sumi ad limitatio nem seu restrictionem legis generalis: ita probat Bloss. in cle

mentina

mentina per literas in.c.apostolicis de preben.que vult quod licet legatis cardinalibus generaliter sit concessum conferre beneficia.c.primo de offi.lega.tamen ista dispositio generalis limitatur vt non possit conferre hospitalia: & hoc per textum in dicta clementina per literas a contrario sensu dum dicit q̄ non poterunt conferre nisi expresse illis fuerit concessum & pro illa glo.facit quia facilius iura limitantia extenduntur quam correctoria vt per gl.in.l.illud.C.de sacrosanc.ec.& per Bart.in.l. si constante.in.ij.questione prin.ff.solu.matr.modo sic.tex.in.c. licet de sepul.in sexto.dicit q̄ filiussa.sine patris assensu licitum est iudicare dico quod cum tractetur de fauore anime illud verbum iudicare assumetur in lagiori significatu vt comprehēdat donationem causa mortis & omnem speciem vltime volūtatis inquantum modo infert a contrario sensu q̄ cuz patris assensu poterit pro anima iudicare quod iste intellectus erit capiēdus quamuis veniamus ad limitationem seu restrictionem regule generalis quod filiusfami.cum patris assensu non possit testari.d.l.qui in potestate cum simi. ¶Quinto si recte considere-
16 mus in testamēto ad † pias causas sunt remisse solennitates iuris cōmunis: sive concernant formam testamenti vel ipsius testantis personam. de primo patet in.c.relatum.&.c.cū esses de testamen.vbi remittitur numerus septem testiuz rogitus & alie similes solennitates. ¶De secundo patet.nam licet alias non valens loqui si scribere nescit non possit testari.l.iubemus.C. de testa.nec nutu potest designare nomen heredis vt ibi habetur tamen in testamento ad pias causas non valens loqui etiaz si nescit scribere dummodo signis voluntatem suam declaret testari potest vt est cōmunis sententia in.c.cum tibi de testa.& nota.in.d.l.iubemus.cum ergo solennitates iuris communis: sive concernant personam testantis vel formam testandi in testamento ad pias causas sint remisse: merito debemus dicere q̄ licet alias in testamento requiratur q̄ testans non patiatur defectum patrie potestatis.d.l.qui in potestate tamen non habebit locum in testante ad pias causas. ¶Sexto adduco quod
17 dicimus in simili quod † licet filiusfami.de iure ciuili obstante patria potestate non obligetur etiam voto.l.si reus.§.voto.ff. de pollicit.tamen de iure canonico cum votum seu quid spirituale promisit non obstante patria potestate obligatur. Glos. sing.in.c.mulier.xxxij.questi.ij. illam allegat Roma.sing.dxv incipiente Capies tria pulchra.ita dicamus in proposito q̄ licet filiusfamilias testari non possit obstāte patria potestate tamen istud non habebit locum in testante ad pias causas & hoc etiam debebit obseruari in terris Imperij: quia iura Canonica in causis pijs obseruantur in vtroq; foro.vt in.l.priuilegia. C.de sacrosanctis ecclesijs.& dixi supra de testamentis in principio.de hac questione videas late per Barba.in Repetitione Rubr.de testamen.& vide Aret.in.l.qui in potestate.ff.de testamen.qui tenet contra communem & dat nouum responsum
18 ad.c.licet de sepul. ¶ † Nota secundo ex isto tex.fm Aretinū ibi & militibus precipue qui in potestate parentum sunt &c. q̄ filiusfamilias licet efficiatur miles.nihilominus remanet in potestate parentum.concordat tex.in.§.filius.supra quibus modis ius patrie potestatis solui. ¶Idem etiam dicas in doctore.nam doctor propter dignitatem doctoratus non liberatur a patria potestate vt no.in dicto.§.filius. Nam tantummodo certe sunt dignitates: que liberant a patria ptāte.de quib⁹ dic vt in dicto.§.filius.& in authen.consti.que de dignitate. ¶Itē
19 etiam † dicas q̄ etas non liberat a patria potestate.nam dato quod filius esset sexagenarius.nihilominus propter hoc nō esset liberatus a patria potestate.vt est gloss.singularis in.l. fin. in versicu.pupillus.de verborum obliga. ¶Tertio not.ex isto
20 textu ibi † optimi imperatoris Traiani quod Imperator appellatur optimus maximus in.l.cum tabulis.§.finali.ibi optimi maximi principes nostri iudicauerunt.ff.de his quibus: vt indign.l.in honoribus.ibi optimus maximusq; princeps deva ca.mu.l.qui solidum.ibi optimus maximusq; princeps.de legatis secundo. ¶Itez appellatur consultissimus.l.prima.C.ne licet pote.& appellatur pius.l.a diuo pio.de ritu nuptia.l.& pio. de re iudi.& in Rubric.ff.cum simi.& appellatur clemens.l. clemens.ff.de heredib.institu.item appellatur inclitus.§. item si quis ita ibi inclite recordationis leo.infra de inuti.stipul.& ibi dixi latius dic vt ibi. Item dicitur sanctissimus.l.queris ibi q̄ sanctissimus & nobilissimus Imperator.ff.de na.restit. Item dicitur religiosissimus.l.vnuz ex familia.ibi: & idem princeps prudentissimus: & iure religiosissimus de legatis secūdo. Et hic
21 est quod † dicimus quod ipse princeps potest iudicare in causa propria.textus in.c.cum venissent.de iudic.l.& hoc Tiberi⁹. ff.de heredib.instituen.quia ex quo ipse dicitur optimus & sanctissimus non est presumptio quod quoquomodo faciat iniustitiam dato quod in sua causa iudicet.hic est q̄ dicimus quod soli principi creditur.c.a nobis.extra de testibus cum propter summam principis bonitatem presumimus ipsum plenissimam veritatem dicturum dato quod solus deponat. ¶Quarto no
22 ta ex isto tex.ibi neq; patris debitores id vendere † q̄ creditores patris non habent regressum contra peculium castrēse ipsius filij ratione debitorum patris vt hic. Idem etiam dicas in fisco quia non poterit habere regressum in peculio castrensi ipsius filiusfami.propter delictum ab eo commissum.et ideo si filius committat aliquod delictum propter quod bona eius veniant publicanda non publicabitur castrēse peculium: vt est casus singu.in.l.tertia.C.de bo.pscrip.& per hec patet quod nec etiam publicabitur peculium filij aduenticium licet etiaz in eo minus ius habeat quam in castrensi: & ita concludit Barto.in l.si finita.§.si de vectigalibus.de damno infecto.versicu.sexto quero.nec etiam profecticium etiaz si filius habuisset expressaz potestatem donandi & dissipandi.ita dixit Ange.in.l.si filius. ff.de damno infecto.& ibi Imol.de quo per Modern.in dicto §.si de vectigalibus in.xxxvj.colum.in principi.sicut etiam dicimus quod publicatis bonis paternis non publicatur peculium profecticium: dato q̄ sit ipsius patris vt est casus sing.in l.tertia.§.sed vtrum.ff.de mi.& ibi Barto.qui tex.plus etiam videtur velle quod nedum si bona patris propter delictum ab eo commissum veniant publicanda quod non publicabitur peculium profecticium sed etiam si bona patris veniant occupanda per fiscum ratione contractus ipsius patris cum fisco gesti
23 & ita concludit Joan.de Pal.& Aret.hic. An autem † publicatis bonis paternis publicetur vsufructus quem pater habet in bonis aduenticijs filij.dicas vt per Bart.in.l.si quis in tantā. C.vnde vi: qui videtur inclinare quod sic: licet idem Bar.in.d. §.sed vtrum reliquerit cogitandum: de hoc etiam dicas vt per Salycetum in.l.si quis post hac de bonis damnatorum & Roma.& Modern.in dicto.§.si de vectigalibus. An autem publicatis bonis alicuius bona restitutioni subiecta veniant publicanda & Emphiteosis & feudum: & an in istis bonis possit fieri immissio.dicvt per Alexandr.consi.xxiij.in primo volumine.
24 ¶Quinto nota ex isto tex.in vlti.verbis quod † testamentuz a principio nullum propter aliquam inhabilitatem seu defectū non confirmatur ex habilitate postmodum superueniente patet ex isto textu qui vult quod si filiusfami.faciat testamentū tempore quo in potestate patris est testamentum erit nullum: quia filiusfamilias est inhabilis ad testandum ratione patrie potestatis vt hic & l.qui in potestate cum vulg.ff.de testamen. tamen si cesset ista inhabilitas post testamentum quia filius effectus sit sui iuris: tamen testamentum non confirmabitur vt hic concordat tex.in.l.prima.§.primo.ibi hoc vtiq;.ff.de lega.tertio.facit regula que ab initio de regu.iur.in sexto.facit ho.tex. infra de exhered.liber.in princip. ¶Contra tamen regulā istā videtur facere tex.in.l.filio preterito.ff.de iniusto testamē.& in l.ei qui soluendo.ff.de heredi.insti. ¶Unde prouera conclusio
25 ne huius articuli quo casu queritur † an testamentuz ab initio nullum possit confirmari ex postfacto sic distinguas fm Areti. post Barto.in.l.prima.§.primo.ff.de legatis tertio.quod quādoq; deficit testamentum ex persona testantis quandoq; deficit ratione solennitatis.quandoq; deficit ratione heredis scripti. ¶Primo casu siquidem deficit ratiōe testantis: quia erat intestabilis.postea testamentum non reconualescit dato quod testatoz efficiatur testabilis.ita procedit casus noster hic: et in l.prima.§.primo.ff.de legatis tertio. ¶Aut vero testamentuz a principio erat nullum non quia testatoz esset intestabilis. sed quia erat grauatus creditorib⁹ nec poterat instituere seruos vel quia erat vsurarius qui nō potest testari nisi prestita cautione de restituendis vsuris iuxta dispositionem.c.quamq; de vsuris in sexto.& tunc cessantibus istis impedimentis testamentū confirmatur.dicta.l.ei qui soluendo.& dicta.l.filio. ¶Secundo casu principali quando testamentum deficiebat ratione solennitatis: & tunc distinguas quod quedam est solennitas que respicit fauorem publicum vt quod sint septem testes rogati & similia.& tunc si deficit testamentum ratione huiusmodi solennitatis & testamentum postea non potest confirmari.ita not.in l.non dubium.C.de testamentis. ¶Istud tamen membrum limita nisi tractaremus de fauore alimentorum in testamento ita in solenni relictorum quoniam confirmatur per solutionem de illis factam concursu triennij.l.prima & ibi not.C. de fideicom. ¶Item limita nisi essemus in casu.l.in testamento de fideicō. liber. ¶Quandoq; vero testamentum deficit non ratione solēnitatis introducte in fauorem publicum.sed ratione solennitatis inducte in fauorem certe persone: vt quod filius non pretereat: sed q̄ instituatur vel exheredetur: & tunc testamentum po

test confirmari l. si impubes. in fi. ff. de carb. edi. & d. l. filio q̄ intellige verum ſm diſpoſitionem. d. l. filio vc̄ quando filius preteritus confirmaret illud. Secus vero ſi mortuus fuiſſet etiā viuente teſtatore. vt infra titu. j. in princi. ¶ Tertio caſu principali videlicet quando deficit ratione heredis ſcripti. & tunc nō poteſt confirmari quia in perſona heredis inſtituti tria tempora conſiderantur. l. ſi alienum. §. in extraneis. ff. de hered. inſtituendis. & j. de here. qua. & dif. §. in extraneis. fallit niſi heres fuiſſet inſtitutus conditionaliter. l. in tempus. ff. de here. inſti. ¶ Capio gloſſ. poſitam ſuper verbo permiſerint. quoniaꝫ prima gl. fuit declarata in continuatione Rubr. hec autem glo. clara eſt: & dicit quod licet filiusfamilias teſtari non poſſit etiam patre
26 conſentiente vt hic. tamē poterit † donare cauſa mortis patre cōſentiente. vt. ff. de dona. cā mor. l. tā is in fi. et rō diuerſitatis eſt ſm glo. quare eſt quod filiusfa. non pōt teſtari cōſentiēte patre. ſꝫ bene poteſt donare cauſa mortis: q̄ teſtū debet depēdere ex libero arbitrio teſtantis: non autem ab arbitrio alieno. l. illa inſtitutio. ff. de hered. inſtitu. cum vulg. vnde ſi dicerem⁹ q̄ filius poſſit teſtari cum conſenſu patris ſequeretur quod teſtamentum ipſuꝫ dependeret ab arbitrio ſeu poteſtate patris. nā in poteſtate & arbitrio eius eſſet an velit quod filius teſtetur: vel non. ergo merito no poteſt teſtari etiam patre conſentiente: ſed nō ſic reperitur in donatione cauſa mortis quod illa nō poſſit dependere ab arbitrio alieno. ergo & ita reſidet gloſſa. ¶ Modo prius antequā deſcendam ad notabilia que ex hac glo. colligi poſſunt. primo videndum eſt an ratio differētie quā ponit gloſſ. hic inter donationem cauſa mortis & teſtamentum ſit vera. & primo videtur dicendum quod non. naꝫ donatio cauſa mortis equiparatur vltime voluntati & eius naturam ſapit. l. fina. C. de donatio. cauſa mortis. & ſupra de dona. §. primo. ſicut ergo ipſum teſtamentum ſeu vltima voluntas non poteſt dependere ab arbitrio alterius. dicta. l. illa inſtitutio. ita etiam videtur dicendum quod nec donatio cauſa mortis. & per conſequens videtur dicendum quod nec etiam filiusfamilias. patre conſentiente poſſit donare cauſa mortis tanc̄ donatio iſta dicatur dependere a volūtate & arbitrio patris. ¶ Sed ad iſtud reſpon. ſm Joannem de pla. hic. & Are. & Modern. quod licet donatio cauſa mortis in pluribus ſapiat naturam teſtamenti: tamen in pluribus etiam ſapit naturam contractus vt per gloſſam no. in. l. ſecunda. ff. de do. preleg. & no. in. l. ſecunda. ff. de leg. primo. & ideo ſicut contractus pōt dependere ex arbitrio alieno. l. ſi quis arbitratu. ff. de ver. obli. l. fina. C. de contrahen. emptione. cum vulg. & per conſequens auctorante patre filius poterit donare cauſa mortis. non autem teſtari. quia ipſum teſtamentum vt dictum eſt non poteſt dependere ab arbitrio aliēo plures autē alleg. rationes propter quas filiusfamilias patre conſentiente non poſſit teſtari. dic vt per Bartolum in dicta. l tam is. & in. l. ſenium. C. eodem. & ibi ceteri doctores. ¶ Babes not. ex iſta gloſſa quod filiusfamilias poteſt donare cauſa mortis patre conſentiente. dicta. l. tam is. Et dicas quod iſte conſenſus poterit interuenire in ipſo actu vel ante actum: ita dixit Bartolus in dicta. l. tam is in fin. Item poterit interuenire poſt actum dummodo poſt talem conſenſum patris appareat ipſum filium in prima volūtate perſeuerāſſe. ita probat gl. in. l. in mortis cauſa donat. ff. de donatio. cauſa mortis. in fine & ita dixit Areti. hic poſt Bartolum in dicta. l. tam is in vlti. verbis. & ad probandam iſtam perſeuerantiam erūt neceſſarij qui q̄ teſtes: vt per Bar. in. l. prima. §. ſi filius. ff. de legatis tertio & Aret. hic vide Roma. conſi. cccccxij. quoad primum quod ſi filius eſt in poteſtate aui non poterit donare cauſa mortis ſine eius conſenſu. Et aduertas etiam quia iſte cōſenſus patris debebit eſſe ſpecialis & ſpecificus ad donandū cauſa mortis nec ſufficeret quod diceret. pater do tibi poteſtatem donandi ſimpliciter. vt eſt caſus ſing. in. l. filiumfamilias. §. fina. ff. de dona. & ita dixit Salyce. in dicta. l. ſenium. & Aret. hic. & ſingula. dixit Bald. per tex. in dicta. l. filius. in ca. §. primo. de prohibi. feud.
27 aliena. per Feder. quod verbum † donatio permiſſiue prolatū comprendit ſolummodo donationem inter viuos. non autem cauſa mortis niſi ſpecialiter exprimatur: ſed prohibitiue prolatum comprendit vtramq̄ donationem vt ibi eſt caſus nota. de hac queſtione vide late per Modern. in Rubrica de donati. vide Roma. conſilio. ccccl̄xxvj. huic felici quod cui cōceſſa eſt facultas donandi inter viuos poteſt diſponere per vltimaꝫ voluntatem. Et iſta inducuntur ad queſtionem quid ſi filius fecit teſtamentum de conſenſu patris & adiecit quod ſi illa diſpoſitio non poſſit valere vt teſtamentum quod valeat iure cuiuſlibet vltime voluntatis. Et poſtea contingat quod illa diſpoſitio non poſſit valere vt teſtamentum: an trahat ad donationem cauſa mortis ſi illi quibus relinquebatur preſentes eſſent alias enim non poſſet eſſe dona. cauſa mortis cum illa debeat fieri preſenti. l. inter mortis. ff. de dona. cauſa mortis & per predicta videtur dicendum quod non quia ad hoc vt filius poſſit donare cauſa mortis eſt neceſſe quod ei ſpecifice & ſpecialiter fit conceſſum vt poſſit donare cauſa mortis. d. l. ſi. Roma. conſi. cccccxij. quo ad primum. ſed in caſu noſtro non fuit facta ſpecialis permiſſio de donatione cauſa mortis. ſed ſimpliciter fuit: ſi non valet iure teſtamenti valeat in vim cuiuſlibet vltime voluntatis ergo. de hac tamen queſtione dic vt per ſcriben. in. d. l. ſenium et per Jmol. in. l. qui in poteſtate. ff. de teſtamen. ¶ An
28 autem † pater poſſit conſentire filio. vt ſibi patri donet cauſa mortis vel alteri fratri exiſtenti in poteſtate eiuſdē patris. dic vt per Joan. de pla. hic per glo. in. l. j. de aucto. tut. & per Saly. & alios in. d. l. ſenium & multa alia ad hanc materiam pertinentia: dic vt hic per Aretin. & plene per omnes in dicta. l. ſenium. ¶ Capio glo. ſuper verbo ſi vero ad poteſtates pro huius gl. expeditione arguo contra iſtum tex. hoc modo dicitur in text. noſtro quod ſi illi qui in peculio caſtrenſi teſtari poterant deceſſerint ab inteſtato nec extent liberi ſeu fratres quod tūc pater ſuccedit: & ſic videtur velle iſte tex. q̄ ipſi fratres preferantur ipſi patri in ſucceſſione fratris: ſed certe iſtud videtur eſſe falſum quia immo ambo debent admitti nec vn⁹ debet excludere alium vt eſt caſus in auc. de here. que ab inteſt. §. ſi igitur defunctus tranſumptiue in auc. defuncto. C. ad tertu. ergo. Unde propter hoc eſt facta glo. noſtra que dicit quod iſte tex. loquit ſm iura iſta antiqua ſm que liberi & fratres defuncti patreꝫ excludebant a ſucceſſione. vt eſt caſus in. l. fina. C. commu. de ſucc. hodie vero dicit glo. de iure nouiſſimo authenticorum ſoli liberi teſtantis: non autem fratres patrem excludunt ſed ambo admittuntur. dicto. §. ſi igitur defunctus. ¶ Capio glo. ſuper verbo iure communi pro huius gl. expeditione arguo contra iſtū tex. hoc modo dicitur in tex. noſtro quod ſi filius qui teſtari poterat de caſtrenſi peculio deceſſerit non relictis filijs nec fratribus q̄ bona ipſius filij inteſtati pertinent ad ipſum patrem iure communi. ſed certe iſtud eſt falſum. quia ad patrem non pertinent bona filij inteſtati ſm diſpoſitionem iuris cōmunis. naꝫ ipſe pater non capit bona ipſius filij inteſtati vt heres: vt de iure communi fit quando aliquis ab inteſtato ſuccedit alteri: vt per totum titulum de acquiren. here. ſed capit bona ipſius filij caſtrenſia tanc̄ peculium. l. ſecunda. ff. de caſtrenſi peculio ergo ꝛc. ¶ Unde propter hoc eſt facta gloſſa noſtra que dicit
29 quod iſtud quod dicitur in textu noſtro quod † bona caſtrenſia filij inteſtati pertinent ad patrem iure communi non extantibus liberis ipſius filij vel fratribus debet exponi iure communi: non hereditario: quia pater non capit bona caſtrenſia filij inteſtati: vt heres vt de iure cōmuni eſt. ſed occupat bona iſta caſtrenſia tanc̄ eſſent peculium profecticium vel aduenticium vt eſt caſus in. l. ſecunda. ff. de caſtrenſi peculio. & ſic debet exponi iure communi. vt ita dixerim peculiario. Poſtmodum dicit gloſſa quod hodie iſtud eſt immutatum quia pater de iure nouiſſimo ſuccedit filio ab inteſtato vt heres: vt in authen. de hedi. que ab inteſta. §. ſi igitur. & ita reſidet glo. Babes no. ex iſta gl. q̄ de iure nouiſſimo: aut pater ſuccedit filio ab inteſtato defuncto vt heres. aut occupat bona eius iure peculij. Sed dubitatio eſt quid de iure codicis. nam de iure authentico clarum eſt vt hic per glo. & dicas quod eſt etiam de iure codicis. quia de iure. C. pater nō occupabat bona filij aduēticia iure peculij: ſed vt heres. vt eſt caſus ſing. & ibi Bar. in. l. qō ſitis. C. de bonis que liberis de quo etiam per Bar. & alios in. l. poſt dotem ſolu. matrimo. & ita dicit Aret. hic. ¶ Capio glo. fina. ſuper verbo deceſſerint. & glo. in prima ſui parte eſt clara & dicit quod illud quod dicitur in tex. noſtro quod ſi filiusfami. dum eſt in poteſtate patris ſi faciat teſtamentum quod tale teſtamētum etiā non confirmabitur dato quod filiusfami. ſui iuris factus deceſ
30 ſerit glo. dicit quod idem dicendum eſt in ſeruo. nam ſi † ſerus dum eſt ſeruus faciat teſtamentum. tale teſtamentſt non confirmabitur dato quod liber factus decedat. ¶ Capio nunc ſecundam partē gl. ibi ſi fideicom. ꝛc. & dicitur in tex. noſtro quod ſi filiusfamilias fecit teſtamentum dum erat in poteſtate patris: quod licet poſtmodum ſui iuris factus decedat quod propter hoc teſtamētuꝫ ſuū non confirmabitur. Sed contra iſtum tex. oppo. & quod iſtud ſit falſum adduco caſuꝫ in. l. prima. §. primo ff. de leg. tertio. vbi dicit caſus quod ſi filiusfamilias dum eſſet in poteſtate patris fecit codicillos quo caſu certum eſt qō codicilli non valent quia filiusfamilias ſicut nō pōt teſtari ita nec codicillari. l. ſecunda. & ibi no. per omnes de lega. primo. tamen dicit ibi tex. quod ſi filiusfamilias poſtmodum ſui iuris factus deceſſerit quod codicilli confirmabuntur & legata ſeu fideicōmiſſa in illis relicta valebunt dummodo ipſe filius poſtquā eſt.

effectus

effectus sui iuris perduret in eadem voluntate. quod codicilli per eum facti valeant: vt ibi est casus. ergo eadem ratione dicendum erat in proposito quod licet tempore quo filiusfamili. fecit testamentum esset in potestate patris & per consequēs testamentum non valeret. tamen si postmodum liber factus decesserit quod testamentum debeat confirmari. & legata & fideicō. in eo data valere. ¶ Unde propter hoc est facta Glo. que dicit quod † iste textus debet intelligi in casu suo videlz quando
31 filiusfa. dum esset in potestate patris testamentum fecit. nam licet postmodum efficiatur sui iuris testamentum non confirmabitur vt hic. Secus ve. nā ist[illegible] ami. cum esset in potestate patris fecisset codicillos. & postmodum efficeretur sui iuris. nam tunc codicilli & legata in ipsis data cōfirmabuntur dummodo filius in eadem voluntate persistat. & ita procedit casus in. d. l. j. §. primo. & ita resident glo. Ad quam Gloss. addas quod erit necesse probare per quinq; testes quod filius postq; est effectus sui iuris quod perseuerauerit in eadem voluntate. vt per Bar. in. d. l. j. §. j. & Joan. de pla. hic.

1 ¶ Impuberes testari nō possunt. possunt tamen donare cā mortis eis q̄ ab intestato successuri sunt & nu. 8.

2 Impuberes an possint contrahere matrimonium.

3 Testari non potest pupillus siue sit doli capax siue non. & nume ro. 6.

4 Statuto an inducī possit quod pupillus possit testari si sit doli capax.

5 Crimino si & periuri an per statutum possint admitti ad testificandum.

7 Prescribi siue vsucapi possunt res mobiles triennio.

9 Dies cepta in testamētis habeb̄ pro completa & nu. 13.

10 Noctis pars media versus diem tendentis dicitur pars diei sequentis.

11 Dies incipit a media nocte ad aliam mediā noctem.

12 Comedere carnes non licet preterita media nocte carnispriuij

13 Dies cepta quando habeatur pro completa.

Preterea. Impubes testamentū facere non potest: nec recōnalescit licet efficiatur pubes. vel
1 hoc dicit vsq; ad. §. item furiosi. ¶ † Nota primo ex isto textu qō impuberes testamentum facere non possunt. quia nullū est eorum animi iudicium. vt hic. ¶ Sed quid si aliquis esset pupillus & haberet eum iudicium vt quia erat doli capax. An iste talis testari possit. dic quod non etiam ad pias cās. vide Alexā drum consilio. clxxxij. in quinto volumine. vide Romanum cōsilio. cxcix. presens statuti quod licet pupillus doli capax non possit testari. poterit tamen donare causa mortis ei qui ab intestato ei successurus erat. sed immo videtur quod sic per istum textum. nam ratio quare est quod impuberes non possunt testari quia nullum est eorum animi iudicium: vt hic. ergo sequit qō si haberent eum iudicium quod possent cessante ratione legis: debet cessare & ipsa dispositio. l. adigere. §. quamuis. de iur. patronatus. c. cum cessante. de appellatio. l. generaliter. cum vulga. C. de episcopis & clericis. ¶ Secundo pro hac opinio. adduco quod dicimus in simili quod † licet alias contrahentes
2 matrimonium debeant esse puberes. supra de nuptijs. in principio. tamen fallit nisi malitia suppleat etatem. quia tunc cōtrahere poterunt matrimonium. dato quod sint impuberes. quia debemus potius attendere malitiam quam etatem. Glosa in c. de illis. & c. puberes. extra de desponsa. impuberuz. ergo ita dicamus in proposito quod licet alias impuberes non possint testari. vt hic. tamen limitetur: nisi discretio suppleat etatez: q; tunc debemus dicere quod attendamus ipsam discretionem: non etatem. ergo. ¶ Tertio pro hac opinione adduco. naz lex correctoria & penalis loquens de pubere extenditur ad impuberē si sit doli capax pubertati proximus. de primo tu habes casum in. l. impuberem. ff. de falsis. vbi lex illa penalis que vult q; nisi quis sit pubes non possit puniri de falso extendatur ad impuberem doli capacem. vt ibi per Glossam. si ergo lex penalis et correctoria loquens de Pubere. extenditur ad Impuberem doli capacem. Ergo multomagis debemus dicere in casu nostro quod textus iste loquens de Pubere debeat extendi ad impuberem. dum tamen sit doli capax. cum simus in materia fauorabili. scilicet in testamentis in quibus fit largissima interpretatio regula in testamentis. ff. de regulis iuris. & p Glossam nostram hic. et cum ea dicitur. vel sic possemus figurare argumentum in penalibus et correctorijs pupillus doli capax reputatur pubes. vt de primo &c. ergo multomagis in casu nostro debet reputari cum simus in fauorabilibus & per cōsequens tanquam pubes debet posse testari. ¶ Quarto vbi cunq; lex facit mentionem de impubere debet intelligi de impubere doli non capace. ita probat casus in dicta. l. impuberem. iuncta glossa. ff. de falsis. ergo eodez modo dicamus in proposito cum textus ille loquatur de impubere vt hic in verbo impuberes &c. quod non possint testari vt intelligamus de impubere doli non capace. nec pubertati proximo. non autez de doli capace. quia ipse bene testari poterit. pro hoc etiam facit. nā probitas supplet etatem Gloss. in. l. tertia. C. si minor se maiorē dixerit. Gl. in. l. prima. C. qui & aduersus quos. Et ista erant q̄ pro hac parte iudicio meo adduci poterant. In contrarium tamen facit. primo textus in. l. finali. C. de testamento milit. in versiculo nullo modo concedimus. vbi vult formaliter text⁹. quod
3 pupillus † nullo modo possit testari. quod si ergo vult text. ille quod nullo modo pupillus testari possit. sequitur quod sive sit doli capax: sive non quod testari non poterit. l. a procuratore mandati. l. Julia. ff. de legatis tertio. cum vulg. ¶ Secundo p hac opinione induco aliter textum in dicta. l. fina. nam vult ibi textus quod pupillus esse tribunus militum non possit. ergo videtur probare ille textus quod pupillus etiam doli capax non possit testari. nam non est verisimile quod pupillus esset promotus ad tam grande officium quale erat tribunatus militum illud enim erat quale est prefectorū pretorio. vt est casus in. l. secūda. §. exactis. de origine iuris. nisi in eo cognita fuisset singularis indistincta & integra fides. l. prima ibi. credidit enim princeps eos quos ob singularem industriam explorata eorum fide ad huius officij magnitudinem &c. ff. de officio prefe. pretor. facit textus in. l. si patronus. & ibi Bartol. ff. de confir. tu. ergo manifeste patet quod dato quod pupillus sit singularis industrie & opinionis. tamen propter hoc non poterit testari. Item pro hoc facit duplici de causa Pupillus non potest testari: vna est ratione iudicij. quia non habet iudicium seu intellectū vt est casus hic. ¶ Secunda est ratio scilicet ratione etatis. l. qua etate. ff. de testamentis. & per Glossam hic. & cum ea dicetur & plus dico quod prohibetur pupillus ad testandum magis ratione etatis: q̄ intellectus. Patet per casum in lege tertia. §. minorem. ff. de minoribus. vbi vult textus quod si aliquis sit maior tredecim annorum & non deficiant nisi duo dies vel vna dies cum dimidia. ad hoc vt compleuerit quartum decimum annum quod tamen non poterit testari: sed est necesse quod omnino tetigerit de vltimo die quatuordecim annos. ergo manifeste patet quod plus consideratur etas quam iudiciū nam si tantum consideraremus iudicium sequeretur quod pupillus qui haberet quatuordeciz annos exceptis duobus diebus quod posset testari quod nunc habeat tantum intellectum quantum habebit hinc ad duos dies. quod est falsum. vt ibi habetur. cum ergo pupillus prohibeatur testari duplici de causa valet. quia non habet iudicium. Secundo quia non habet etatem. sequitur quod licet in pupillo doli capace cesset vna causa scilicet iudicium. quia est iudiciū. tamen non cesset. scilicet etas ergo sequitur quod remanebit firma iuris dispositio. ¶ Ubi cunq; enim due rationes assignantur ad actum. si vna cesset si tamen alia remanet: remanet firma iuris dispositio. §. affinitatis. supra de nuptijs. l. liberorum. in principio. ff. de infami. cum vulga. ¶ Et ista opinio videtur mihi de iure verior. Et istam opinionem videntur communiter tenere doctores in. l. fina. C. de testamento militis. ¶ Et si hanc partem volumus sustinere possumus respondere ad adducta in contrarium. & primo Non obstat textus: quia dico quod licet quando pupillus est doli capax cesset vna ratio. scilicet discretionis. tamen non cessat alia scilicet etatis. ergo &c. ¶ Vel secūdo dico quod ista ratio non debet attendi. nam si attenderemus istam rationem: sequeretur quod vnusquisq; Pupillus habens aliquale iudicium quod testari posset. patet per istum textum qui dicit quod ideo impubes non potest testari. Quia nullum habet animi iudicium. ergo sequitur quod si aliquod haberet quod posset testari. Sed istud est penitus falsum. ergo &c. ¶ Non obstat secundū de. c. de illis. quia dico quod ibi attenditur principaliter malitia et non etas. & etas attendetur ratione mulieris. vt per glossam in dicto capitulo de illis. & textus in. c. puberes eodem titulo. vnde non est mirum si habemus ipsam maliciam non curamus de etate. at in casu nostro etas principaliter respectu sui. et non ratione discretionis. dicto. §. minorez. vnde licet adsit discretio. tamen ex quo non adest etas non valet testamentum. et ex hoc poteris colligere responsiones ad alia argumenta. potest etiam responderi ad textum in dicta authentica sacramenta quod ibi sit speciale fauore anime. ¶ Sed an

per statutum possit induci quod pupillus testari possit si sit doli capax. Bar. in l. si queramus. ff. de testamen. tenuit quod sic idem tenuit Pet. de ancha. in c. secundo. extra de testa. & Rapha. in d. l. si queramus. mouentur autem ipsi & maxime Barto. nam dicunt ipsi ista prohibitio quod nisi quis sit maior. xiij ann. vel. xij. in femina quod nō possit testari. ista prohibitio est iuris positiui a iure ciuili introducta. ergo sequitur quod p statutum tolli poterit. §. sed naturalia. de iure natu. supra cum vulga. Et hoc verum quando dictum fuit quando statueret vt pubertati proximus. & sic si habet iudicium vt testari possit. Secus vero si statueret vt pupillus non doli capax testari posset: quia istud facere non posset cum isto casu pupillus sit impeditus impedimento iuris naturalis. nec in eo potest cadere substantia testamenti que est testatio mentis. cum non habeat iudicium. ergo. d. §. sed naturalia. ¶ Secundo adduco casum in d. l. fin. C. de testamen. mi. vbi dicit casus quod antiquis legibꝫ iam istud erat pmissuꝫ q pupillus in casu illo posset testari. post modum imperator cassat illas leges & non vult quod ille leges obseruentur: vt ibi. modo sic vbicūqꝫ lex cassat antiquas leges vel consuetudinem antiquam aliquid statuentem. tamen ppter hoc non videtur prohibere quin illud idem possit introduci p nouas leges & consuetudinem nouam vt in glo. in clemen. statutum. in ver consuetudine. de elec. per Barto. in Repe. l. de quibus prope finez. ff. de leg. ergo. ita dicamus in proposito quod quemadmodum antiquitus erat statutum quod & ipsi impuberes testari possint quod eodem modo istud fic introduci poterit per noua statuta & consuetudines populorum. ¶ Certo probatur ex quo enim pupillus est doli capax iam cognoscit quid est testamentum certe non video rationem quare istud statutū non debeat valere. nam potissima ratio propter quam pupill' testari non poterat videbatur esse quia iudicium non habet vt hic. si ergo cesset ista ratio quia sit doli capax & iudiciū habeat certe videtur dicendum quod statutuꝫ possit inducere vt tales testari possint & maxime ex quo probitas etatem supplet iuxta not. per glossam. in l. tertia. C. si minor se maio. dixit. & in l. j. C. qui & aduer. quos. & licet cesset ratio etatis quia nō habeat quartumdecimum annum. vel. xij. tamen istam formam videtur quod statutum tollere possit sicut ceteras solennitates testamenti. vt per docto. in l. fina. C. de testam. & Barto. in Repet. l. de quibus. prope finem. ff. de legi. & in l. cunctos populos. de summa trini. ¶ Contrariam tamen partem tenēt Ang. & Jmola. in d. l. si queramus. ff. de testa. & Jmo. in c. secundo extra de testamen. vbi videtur velle quod indistincte non poterit statutum fieri quod pupillus testari possit. mouentur autem ipsi. primo per casum in d. l. fina. C. de testamen. mili. in versi. nullo modo cōcedimus. vbi vult text. nullo mō pmittatur pupillo testari. Si ergo dicit quod nullo mō debet permitti pupillo testari. certe satis videtur prohibere quod istud statutum fieri non possit. facit op. fm Jmo. Glo. in clementi. is qui. de etate & qualita. que vult quod per talia verba in l. prolata impediatur omnino potestas dispensandi. ergo. ¶ Secūdo pupillus videtur impeditus ad testandum impedimento iuris naturalis. facit text. in l. cum prefor. §. primo ibi quidam natura vt impubes. ff. de iudic. ergo sequitur quod per statutum non poterit fieri: quod possit testari cum statutum non possit tollere impedimētum iuris naturalis dicto. §. sed naturalia. l. secunda. de vsufru. earum rerum. ¶ Tertio si diceremus quod per statutum posset fieri quod minor quatuordecim annorum posset testari videretur statutum quodammodo concedere veniam etatis. ꝫ statutum istud facere non potest. l. secūda. C. de his q̄ ve. etat. per Bartoluꝫ in l. omnes populi. ergo. ¶ Quarto videtur esse indignum quod posset per statutum induci quod impuberes testari possint. nam de facili possent induci impuberes ad priuandum ipsos propinquos & parentes hereditate extraneis heredibus institutis vt dicit formaliter casus in dicta. l. finali. q̄ non est ferendum quod parentes ipsi priuentur luctuosa filij hereditate. l. finali. C. de impuber. ideo tanquam statutum sit iniquum: & parans materiam fraudis videtur dicendum qō non valeat. l. secunda. ff. de leg. cum vulg. ¶ Quid itaqꝫ est dicendū vnde pro concordia dicebat dominus Alexander in dicta. l. finali. Quod aut statutum istud fuit factum a principe vel populo non recognoscente superiorem. quia tales possent derogare dicte. l. fina. C. de testa. mil. iuxta. l. princeps. ff. de leg. & l. prima cum gl. in ver. C. rescript. de nat. liber. per Bar. in l. relegati de penis. & in l. hostes. ff. de cap. & isto casu valeat tale statutum. aut vero tale statutum fuit factum a populo superiorez recognoscente. & tunc sit secus & ita procedat opi. Ange. & sequatium. & pro hac concordia adduco quod dixit in simili Barto. in l. quippiā consulebant in fin. ff. de re iud. vbi dixit quod licet alias pupillus vel infans non possit habere iurisdictionez nec e vide ex l. cum pretor. §. primo. ff. de iudi. tamen dicit ipse qō p statutum poterit conferri iurisdictio ipsi infanti vel pupillo dū modo facientes tale statutum non recognoscant superiorē ergo. ita dicamus in proposito quod licet alias pupillus testari non possit tamen dico quod poterit fieri statutum quod testari possit dummodo fiat a populo non recognoscente superiorē ¶ Tamen si volumus sustinere opinionem Barto. quod indistincte possit istud fieri per statutum possemus respondere ad textum in dicta. l. fina. in versic. nullo modo qui videtur magis stringere. & dico quod non est indistincte vera illa regula: que ex quo lex vtitur istis verbis nullo modo vel nullatenus &c. qō sit sublata potestas statuendi contra per statutum. & do instantiaz lex prohibet nullatenus legitimam minui. l. hac edictali. C. de secun. nup. & propter hoc non intelligitur esse sublata facultas diminuendi legitimam per statutum. vt per Dyn. in Rubr. & per docto. in c. Rainutius. extra de test. per doc. in. l. in quartam. ad legem fal. patet etiam. nam lex nullatenus vult admitti criminosos periuros & similes ad testificandum tertia q̄stione prima. §. criminosi. & tamen per † statutum fieri potest quod tales admittuntur vt notatur in. c. testimonium extra de testi. patet etiam. nam lex vult quod omnino quinqꝫ testes adsint i testamento. l. fina. C. de testamen. & tamen clarum est quod per statutum poterit induci minor numerus. vt per Bartolum in dicta. l. cunctos populos & in dicta. l. de quibus. ergo. ad alia autem argumenta posset de facili responderi que omnia nunc breuitatis causa omitto ne conteram tempus in his que non valent multum. ¶ Sed tamen dicas quod per ista confundi-
6 tur quod dixit Bal. in l. prima. in. xxiij. colum. C. de confess. ver sic. Quero que sint exempla. vbi dixit impossibile quod † pupillus possit testari etiam ex principis priuilegio. nam dictū sum debet intelligi de pupillo non doli capace vel pubertati proximo. nam talis pupillus non poterit testari etiaz ex rescripto principis. quia videtur impeditus impedimento iuris naturalis & ita intelligitur casus in. l. cum pretor. ff. de iud. fm Ange. in dicta. l. fina. secus vero si esset doli capax: vel pubertati proximus. quia tunc bene poterit testari ex rescripto principis: q si potest istud facere populus non recognoscens superiorem. ergo multomagis princeps. pro hoc etiaz facit quod no. Baldus in. c. cum. xx. de offi. delega. vbi voluit quod princeps & populus possunt facere pupillum etiam infantem iudicem & potestatem. ergo multomagis poterit concedere pupillo vt possit testari si sit doli capax: & ita etiam videtur pertransire dominus Alexan. in dicta. l. finali. C. de testamen. mili. ¶ Capio gl. super versicu. preterea impuberes: & antequam ingrediar de-
7 clarationem eius premitto quod † res mobiles prescribuntur seu vsucapiuntur triennio. & ista vsucapio dicitur esse fauorabilis inducta tantum in fauorem ipsius prescribentis res vero immobiles siquidem summus inter presentes vsucapiuntur spatia. x. ann. si vero sumus inter absentes spatio. xx. vel. xxx. anno. & iste vsucapiones fuerunt principaliter introdiū negligētiū res suas. de quo per Bar. & docto. in l. traditionibus. C. de pactis. Modo nunc isto stante arguo contra istum tex. hoc mo-
8 do dicit in tex. nostro. q̄ † impuberes non possunt testari hoc est masculus ante. xiiij. annum completū. femina vero ante. xij. an. completum. vt est casus in. l. qua etate. ff. eo. Sed qō istud sit falsuz. & qō immo masculus & femina dato quod sint impuberes & non impleuerint dictos ann. possint testari. adduco casum in. d. l. qua etate. §. j. ff. eo. vbi dicit text. q̄ si femina vel masculus adhuc nō compleuerint. xiiij. an. vel. xij. sic sint impuberes. si tamen sint in vltima die. xiiij. an. vel. xij. q̄ testari poterit ecce modo q̄ impubes testari pōt. Propter hoc est facta glo. nostra que dicit q̄ licet impuberes testari non possint: tamen satis erit q̄ tetigerint de vltimo die pupillaris etatis vt puta q̄ sint in vltima die. xiiij. an. in masculo. vel. xij. an. in femina. quia tunc bene testari poterunt dato quod adhuc non deuenerit ad pubertatem. & hoc fauore testamenti. Sicut etiam dicimus in simili in vsucapione fauorabili. s. trium anno. in qua. q̄ tractaf de fauore sufficit vsucapienti q̄ tetigerit de vltima die triennij: dato q̄ ipsam vltimam diem non cōpleuerit. vt est casus in. l. in vsucapionibus cū le. se. ff. de vsucap. ita dicamus in proposito q̄ fauore testamēti sufficiat pupillum esse in vltima die pupillaris etatis ad hoc vt possit testari. Secus vero dicit glo. si esse mus in prescriptionibus puta. x. vel. xx. anno. quia tunc cū tractemus de odio. tunc non sufficiet prescribenti q̄ tetigerit de vltima die. x. ann. vel. xx an. facit. c. odia. de reg. iur. Item dicit glo. quod non sufficiet peruenisse ad vltimam diem quando tractatur de fauore eius q̄ vult prorogare. hoc est eius qui vult q̄ dies inducta in suum fauorem extendatur vsqꝫ ad vltimum momentum

mentum ꝛ gloss. dat exemplum in contractibus minoꝛe factis: vt in. l. iij. §. minoꝛē. ff. de mino. vbi vult text. quod si minoꝛ. xxv. anno. fuerit lesus in vltima die. xxv. anno. poterit petere restitutionem in integrum nec excludetur a beneficio quod concedit̃ur minoꝛibus. xxv. ann. lesis dato quod tetigerit de vltima die xxv. ann. q̃ videt esse qꝛ ex quo tetigerat de vltima die. xxv. anno. amplius non debebat reputari minoꝛ sed maioꝛ vt hic dicimus in impubere q̃ ex quo tetigit de vltimo pupillaris etatis reputatur pubes ꝛ sicut pubes testari potest. sed dicit glos. qõ illud ideo est qꝛ ibi tractabat de fauoꝛe eiꝰ qui vult quod dies extẽdat vsq; ad vltimũ. nã istud tempus q̃ minoꝛes in. xxv. an. lesi possint petere restitutionẽ in integrũ fuit inductũ in fauoꝛẽ ipsoꝝ minoꝝ. vnde si minoꝛes fuerint lesi in vltimo die. xxv. an. possunt dicere volumus quod istud tempus. xxv. an. sit penitus expletum ꝛ prorogetur vsq; ad vltimum. non autem qõ ex quo vltima dies est cepta quod habeat pro finito. ꝛ sic tanquã nõ lesi i. xxv. quod nõ possumus petere restitutionem. Habes primo no. ex ista gl. fm Ioder. hic post Bald. q̃ citius permittit testari mulieri q̃ masculo. nam mulieri permittit ex quo peruenit ad. xij. an. masculo vero ex quo peruenit ad. xiiij. dicta l. qua etate. quod citius pubescit femina q̃ masculus. nam femina efficitur pubes in. xij. an. masculus vero. in. xiiij. ꝛ ratio ẽ fm eos. qꝛ mulier citius deficit ideo citius pubescit: qꝛ que cito crescunt. cito deficiunt sicut videmus fm eos exemplo nature in plantis que cito deficiunt si cito crescunt. Vel secunda potest reddi ratio fm eosdẽ quod ideo citius pubescit: quia mala herba citius crescit ꝛ ita dixit glo. in. l. ij. C. de his qui ve. etate. impe. dicebat tamẽ gl. in. l. qua etate preallegata quod ideo citius femine permittitur testari. quia citius est sagacioꝛ q̃ masculus. ¶ Secundo no. ex hac glo. fm Iod. hic q̃ † in testamentis dies cepta habetur pro finita. ꝛ hoc fauoꝛe testamenti pupillus poterit facere testamentũ in vltima die pupillaris qꝛ ex quo vltima dies pupillaris etatis est cepta fauoꝛe testamenti habetur pro finita: ꝛ sic est ac si esset finita pupillaris etas et factus pubes quod pupillus poterit facere testamentum in vltima die pupillaris etatis. ¶ Sed quid si pupillus nõ fecit testamentum in vltima die pupillaris etatis. sed fecit testamẽtuꝫ post mediam noctem aduenientẽ vltima die pupillaris etatis an tale testamentum valeat ꝛ dicatis q̃ sic fm Ioder. hic. qꝛ media † pars noctis tendentis versus diem dicitur pars diei sequentis. ꝛ ita probat casus in terminis in dicta. l. qua etate † dies enim incipit a media nocte ad aliam mediam noctẽ. l. more Romano. ff. de feriis. c. consuluit. de offi. deleg. ꝛ ideo dicebat Inno. ibi quem referunt Iod. hic. quod si tabellio conficeret instrumentum post mediam noctem deberet ponere diẽ subsequentem ꝛ non precedentem. qꝛ ex quo est elapsa media noꝛ intelligitur finita dies precedens ꝛ incepta sequens. Et dicebãt Ioder. hic per predicta quod preterita † media nocte carnispriuij non erit licitum comedere carnes. quia iam intelligitur esse cepta prima dies quadragesime. ꝛ qõ preterita media nocte aduenientẽ Paschate quod erit licitum comedere carnes ꝛ ouа quia iam intelligitur ceptum pascha. ¶ Tertio no. ex ista glo. quando † dies vltima cepta habeatur p completa quia debemus distinguere quod aut sumus in fauorabilib⁹ vt in testamentis ꝛ tũc dies cepta habetur pro finita. ꝛ ideo pupillus in vltima die pupillaris etatis poterit testari qꝛ ex quo illa dies est cepta fauoꝛe testamenti habetur pro finita. ꝛ sic est ac si esset finita pupillaris etas. ꝛ factus pubes. ꝛ idem etiam in vsucapionibus fauorabilibus vt in vsucapione rei mobilis. ¶ Secus autem in odiosis quia tunc dies cepta non habetur pro completa. ꝛ ideo in prescriptionibus odiosis vigintivel triginta annoꝝ vltima dies non habebitur pro cõpleta vt hic. ¶ Item dies cepta non habebitur pro completa quando tractatur de fauoꝛe eius in cuius fauoꝛẽ fuit introducta dies. d. l. tertia. §. minoꝛẽ. ff. de mino. ¶ Et glo. similem ꝛ pleniorem videas in dicto §. minoꝛem. ¶ Tamen pro vera cõclusione distinguas sic fm Io. de pla. hic q̃ aut est causa fauorabilis aut odiosa aut mixta. si fauorabilis vt in faciẽdo testamẽto in manumissione. vel vsucapione rei mobilis: ꝛ tunc vltima dies cepta habetur pro completa vt de primo est glo. hic ꝛ tex. in dicta. l. qua etate. de secundo in. l. prima de manumiss. de tertio in. l. in vsucapionibus. ff. de vsucapioni. ¶ Secundo casu quando causa est odiosa vt est quando sumus in prescriptione triginta annoꝝ. ꝛ tunc dies vltima non habetur pro completa. sed computatur tempus de momento ad momentum vt. ff. de actioni. ꝛ obliga. l. in omnibus. ¶ Tertio casu quando causa est mixta scilicet partim fauorabilis ꝛ partim odiosa. vt in beneficio restitutionis in integrum minoribus concesso quod partim fuit inductum in fauoꝛem minoris ꝛ partim in odium decipientis minoꝛem ꝛ tunc attendimus fauoꝛem vt si est fauoꝛ quod temp⁹ duret. ꝛ tunc tẽpus cõputat̃ de momento ad momentum nec vltima dies cepta habeb̃ pro completa. ꝛ ita procedit casus in. d. § minoꝛẽ ꝛ istã distinctionẽ in terminis tradidit gl. in. c. cum in cũctis. de elec. ¶ Circa predicta tamen distinguebat alio modo hic Areti. nam dicit Aretin. quod aliquando tempus apponit̃ ad inchoationem beneficij. ꝛ tunc sufficit tetigisse vltimam diẽ ita procedat casus in. l. qua etate. ff. eodem. ¶ Aliquando vero apponitur ad exclusionem beneficij. ꝛ tunc computatur de momento ad momentum. dicto. §. minoꝛem ꝛ hoc quando dies apponitur a lege. si autem per iudicem dicit ipse. dic vt habeb̃ in. l. more Romano. ff. de feriis ꝛ in. c. consuluit de officio delegati. ¶ Si autem dies sit apposita in contractibus ꝛ tunc siue sit apposita ad inchoandam siue finiendaz obligationẽ semper fit computatio de momento ad momentum. l. eum qui calẽdis. ff. de verboꝝ obligatio. ¶ Si autem datur dilatio vniꝰ mensis. an tunc computetur tempus de momento ad momentum. ꝛ dicas quod aut dictum fuit per totum mensem nouembris. ꝛ tunc quantum durat ille mensis. ꝛ de eo supereſt tantuz habebit. Si vero dicatur habeas terminum vnius mensis: et tunc finitur mensis in alio mense ea die quota die inchoauit in mense dati termini: vt est glo. fm ipsum in. c. quanto de elect. in sexto. quod. c. non inuenio. ipse autem dicit quod est solitus allegare legem lecta. si certum peta. in princip. ¶ Aduerte etiaz fm Aret. ꝛ Joan. de pla. hic de anno biseztili quia illi duo dies computantur pro vno. de quo dic per Glossam in dicto §. minoꝛem. ꝛ ibi Bald.

1 ☞ Testamentum si propter defectum persone testantis fuit a principio nullum non reconualescit: lz persona testantis post efficiatur habilis.
2 Testm̃ recte factum non irritat̃ propter furoꝛem ipsi testatoꝛi postea superueniente.
3 Furiosus si ppter furoꝛẽ occideret patrẽ vel matrẽ an puniat̃.
4 Homicidium tpe sane mentis cõmittans si post est effectus furiosus an poterit cõdẽnari ad moꝛtem ꝛ puniri.
5 Furiosus põt exheredari rõne ingratitudinis per eum cõmisse cum esset sane mentis.
6 Exheredatio dicitur pena ingratitudinis.
7 Qualitas superueniens delinquenti post delictum non mutat penam que imponi debuerat tempoꝛe delicti commissi si delinquens tunc fuisset punitus.
8 Furiosus existens in peccato moꝛtali si incidat in furoꝛem ꝛ in furoꝛe moꝛiatur damnabitur ꝛ nu. 16.
9 Pena delinquenti a deo non remittitur propter superueniẽtem furoꝛem.
10 Furiosus ꝛ moꝛtuus equiparantur ꝛ nu. 15.
11 Executio non potest fieri in moꝛtuum.
12 Afflictio non est danda afflicto.
13 Furiosus post delictum perpetratum si quis efficiat̃ an poterit contra eum procedi ad sententiam.
14 Et si tpe delicti erat sane mẽtis ꝛ fuerit cõdẽnatus: postea ꝛo effectus est furiosus an cõtra eũ possit execution capitalis fieri.
17 Turpius reiicitur q̃ non admittitur hospes.
18 Juramentũ non põt per statutũ tolli seu inualidari. ꝛ hoc verũ in iuramento prestito sed secus in prestando.
19 Beneficiatus non põt beneficio iã quesito renunciare fine cõsensu superioꝛioꝛis: secus in querendo.
20 Inferioꝛ non potest coꝛrigere superioꝛem in crimine iã cõmisso. secus in committendo.
21 Jurans non reuelare delictum: si illud iã est cõmissum nõ potest illud reuelare. secus si est committendum.
22 Lex ciuilis non põt tollere naturalem obligationem.
23 Faciendũ facilius impedit̃ q̃ iam factum tollatur.
24 Furiosus qualiter q̃s probetur ꝛ q̃ semel fuit furiosus an semper presumetur furiosus ꝛ nu. 37.
25 Furiosus si tempoꝛe quo fecit testamẽtũ habebat dilucida intervalla an tale testamentum valeat.
26 An ille q̃ fuit furiosus ante actũ pſumat̃ furiosus tpe actus.
27 Furiosus ideo testari non põt qꝛ mente caret. ꝛ eadẽ ratio est in mentecapto.
28 Furiosus ꝛ mentecaptus equiparantur.
29 Ebrius an possit testari.
30 Ebrius an excusetur a pena delicti.
31 Amoꝛ vehemens peruertit sensum.
32 Jracundus dicitur esse in furoꝛe.
33 Donãs oĩa bona sua eccl'ie caloꝛe iracũdie an valeat donatio.
34 Somniantes an possint testari.
35 Doꝛmiẽs eq̃paratur moꝛtuoꝛi si tñ surgũt ꝛ malũ aliq̃d faciunt puniri debent si potuerunt sibi prouidere.

36 Morti prīm⁹ siue in extremo vite constitutus an possit testari
38 Lazarum mortuum deus non fleuit: sed ad hanc vitā suscitādū
39 Testi sine reditione cause non creditur etiam si de causa scien
tie non interrogatur.

Item furiosi. Furiosus nō potest facere testm̄ tē
pore furoris nec factū recōualescit:
licet post efficiaꝫ sane mentis hoc dicit. vsq; ad. §. item ꝑdigus

1 ¶ Mor. primo ex isto tex. ibi post compos mentis ꝛc. quod †
qn̄ testm̄ ab initio fuit nullum ꝓpter defectum persone testan
tis non recōualescit lz persona testantis post efficiatur habilis
vt dixi supra. in princ. ti. ꝛ sicut testari non pōt. itē nec matrimo
nium contrahere. ꝛ si contraxit dissoluit. vide Alex. consi. liij. ī
2 j. vol. ¶ Secundo no. qꝫ † testm̄ recte factuz non irritatur per
furorem post ipsi testatori superuenientē nec furor interueniēs
post actum legitime gestū illū interrūpit. ꝛ rō pōt esse fm Joā.
de pla hic. qz furiosus satis suo furore affligitur. vnde nō debz
etiam addi sibi ista alia afflictio qꝫ testm̄ suum vel alia per ipsuz
gesta irritenť cū afflictio non sit danda afflicto. l. tā demētis. C.
3 de epi. aud. cum vul. Et ideo dicit ipse videmus qꝫ † si furiosus
ꝓpter furorē occiderit patrez vel matrē qꝫ nō puniť. l. diuus. ff
de off. pre. ꝛ l. pe. §. sane. ff. de pari. ¶ Sed quid si quis tempo
4 re † sane mentis cōmisit homicidiū post est factus furiosus: an
poterit condēnari ad mortem ꝛ puniri. de hac. q. vide Mode.
in trac. Card. in. qj. Basi. in prima ꝛ in antepe. col. vide Aret. ꝛ
Mod. in trac. male. in ver. scienter ꝛ dolose. Sed qꝫ sit punien
dus primo arguo sic. furiosus potest puniri ratione delicti per
5 eum antea commissum dum esset furiosus pater. naz † furiosus
pōt exheredari rōne ingratitudinis per eum commisse tempo
re sane mētis. ita dixit Bart. in. l. ex facto in fi. ff. de vul. ꝛ pup.
pro quo est bo. tex. licet ipse non allegat in. l. fi. §. cum antiq̄tas.
C. de cura. furio. vbi formaliter dixit tex. qꝫ furiosus potest ex
heredari. ergo necessario intelligendum est ratione ingratitu
dinis per eum commisse tempore sane mentis. nam existens fu
riosus non potuisset cōmittere causas ingratitudinis sicut nec
infans. l. si quis in suo. C. de inoff. testa. in. §. j. l. maximū vicium.
C. de liber. pret. §. fi. si ergo furiosus exheredať ratione delicti
seu ingratitudinis per eum antea cōmisse sequiť qꝫ puniť ratio
6 ne delicti per eum cōmissi tēpore sane mentis † exheredatio eī
dicť pena ingratitudinis. in auť. vt cum. de app. co. §. si igitur
tales. ver. ꝛ he quidem preteritionis atq; exheredationis pe
ne quantum ad ingratitudinis causas. si ergo potest puniri fu
riosus ratione delicti per eum commissi tempore sane mentis:
sequitur quod poterit decapitari. ¶ Secūdo pro hac opi. ad
7 ducitur † qualitas superueniens delinquenti post delictum nō
mutat penam que imponi debuerat tempore delicti cōmissi: si
delinquens tunc fuisset punitus iste est casus in. l. j. ff. de penis:
ergo sequitur qꝫ ista qualitas furoris superueniens delinquen
ti post delictum non faciet quominus iste delinquens puniatur
capitaliter. sicut puniri poterat tempore delicti commissi quā
do erat sane mentis. ꝛ ista erat ratio Roma. in. d. l. furiosum. C
eo. ¶ Tertio pro hac opi. facit fm Jmo. in. l. ex facto. ff. de vul.
ecclesia iudicat de furioso fm statutuz in quo erat ante furorē
vt est casus in. c. maiores. extra de baptismo in fine. ꝛ ideo dice
8 bat ipse qꝫ si aliqs † existēs in pctō mortali incidat in furorē ꝛ
in furore moriať qd̄erit dānať sicut si existens sane mentis de
cederet. si ergo propter furorem superuenientem non remittit
Clementissimus deus penam eternam: multominus remitten
da erit temporalis. pro hoc etiam facit. nam iudicium nostrum
debet esse conforme iudicio dei. c. deus omnipotens. ij. questio
ne prima. ꝛ. c. vt nostruz. ea. causa. ꝛ. q. c. qualiter. el secundo de
9 accu. sed ipse deus non remittit penam † delinquenti propter
furorem superueniētem. ergo idem nos facere debemus vt suo
iudicio simus conformes. ꝛ istam opi. in puncto iuris dixit ve
riorem Roma. in. d. l. furiosum. dicit tamen qꝫ forte non obser
naretur in practica propter auctoritatem Baldi qui tenet con
tra vt infra dicetur. ¶ In cōtrariū tm̄ facit maxime fm Jmo.
10 etiā dictā. l. ex facto † furiosus ꝛ mortuus equiparātur. ita di
xit Bal. in. l. humanitatis. in. viij. col. C. de impub. ver. quarta
est differentia allegat. l. bonorum. ff. de bonorum poss. sed in ip
11 sum † mortuum non potest fieri executio. vt per Cyn. ꝛ alios i
l. secunda. C. qui testamenta facere possunt. ergo nec eodē mo
do non poterit fieri in furiosum. ¶ Secundo pro hac opin. fa
cit. nā vbicūq; qs est satis punit⁹ āplius puniri nō debz. l. satis
pene ff. de iniuriis vo. l. respiciēduz. de pe. cū vul. sz furiosus satis
puniť furore suo. l. diuus. ff. de offi. presi. ergo. pro hac etiaz fa
12 cit. nam † afflictio danda non est afflicto. l. tam dementis. C. de
episco. audien. septima questione prima. cum percussio. cum vul
ga. vnde non est danda alia pena ipsi furioso propter rabiem
furoris afflicto. ¶ Pro determinatiōe huius questionis duo
sunt videnda fm quod dicebat Jmo. in. c. Rainutius. in mate
ria exemplaria substitutionis. extra de testamentis. ꝛ dominus
Alexand. in dicta. l. furiosum. primum erit quod si quis post de
lictum commissuz fuerit effectus furiosus. an ꝓssit ꝓcedi cō
tra eum ad sententiam. Secundum erit quid si tempore delicti
erat sane mentis. ꝛ damnatus fuit. postea effectus est furiosus
an possit fieri executio contra eum existentem furiosum ꝛ deca
13 pitari. Quoad † primum dicit Jmola in dicto. c. Rainutius:
quod contra istum furiosum effectum non poterit ꝓcedi ad
sententiam. nec condemnari. ratio est quia furiosus habetur ꝑ
absente. l. secunda. §. furiosus. ff. de iure codic. ideo merito con
tra talem non poterit deueniri ad sententiam capitalem cū ta
lis sententia non possit ferri contra absentem. l. absentem. ff. de
pe. nec est dicendum fm eum quod possit fieri talis ꝓcessus
contra furiosum cum curatore furiosi quia dicit ipse. vbi venit
imponenda pena capitalis nō admittitur ꝓcurator. ꝛ per cō
sequens nec etiā curator illius qui nullus intellectum habet. al
legat. l. penul. §. ad crimen cum materia. ff. de public. iudic. isto
tamen casu licet non deueniri ad sententiam capitalem. contra
taliter furiosum tamen poterit deueniri ad annotationem bo
norum. ita dixit Baldus in dicta. l. furiosum. ¶ Secundo ca
14 su: † quando tempore sane mentis fuit condemnatus. et post
est effectus furiosus. An possit fieri executio capitalis con
tra eum. Sic dicas quod aut est spes quod iste redibit ad sa
nam mentem: ꝛ tunc debet custodiri et expectari tempus sane
mentis. argumen. l. ꝓegnantis. ff. de pen. ꝛ ita dixit Jmola in
dicta. l. ex facto. Aut vero nō est spes quod reuertatur ad sanā
mentem. ꝛ super hoc videtur esse difficultas. vnde Jmol. in di
cta. l. ex facto. non ausus fuit hoc determinare. sed idem Jmol.
in dicto. c. Rainutius. dicit quod sibi videbatur quod sup hoc
iudex deberet cōsulere superiorem cuius arbitrio hoc cōmit
titur. allegat dictam. l. diuus. versi. si vero. sed certe ille tex. ni
hil facit ad hoc fm dominum Alexand. in dicta. l. furiosum. qz
ille tex. non loquitur quādo aliquis erat de crimine per senten
tiam damnatus ante furorem ꝛ post superuenit furor tempore
executionis faciende. vt est questio nostra sed ille tex. loquitur
quando tempore delicti. Dubitabatur an esset furiosus vel sa
ne mentis. quo casu istud relinquitur iudicandum ab ipso supe
riore: vel ille tex. loquitur quando a principio tempore delicti
non erat furiosus. postmodum est effectus furiosus. non autez
dicit ibi quod esset condemnatus ante furorē. vt est nostra que
stio. ergo. vnde alia fuit opinio Romani. quam videtur sequu
tus Joan. de Pla. hic in dicta. l. furiosum. qui tenuit quod de
capitari poterit. ꝛ hoc in puncto iuris per dictam. l. primam. ff
de penis. per alias rationes supra allegatas. ꝛ si volemus sub
stinere predictam opinionem possemus respondere ad adduc
ta in contrarium. nec obstat primum quod furiosus habeatur
pro mortuo. ꝛ per consequens executio capitalis tanq̄ contra
mortuum contra eum fieri non poterit. quia possumus respon
dere fm quod dicebat Romanus in dicta. l. furiosum qō istud
non habet obstare quia eadem ratione possemus dicere quod
si aliquis tempore commissi delicti esset liber ꝛ postmodum ef
ficeretur seruus quod non posset capitaliter puniri. quia seruꝰ
habetur pro mortuo. l. seruitutem. ff. de regulis iuris. ergo ꝛc.
Sed istud est falsum. vt est casus in dicta. l. prima. versicu. con
trarium. ff. de penis. ergo. ¶ Non obstat quod furiosus satis
puniatur furore suo: quia dico quod istud non habet obstare:
quia dico quod ista ratio est nimis generalis. nam fm hanc ra
tionem idem deberemus dicere quod furiosus non posset ex
heredare ratione ingratitudinis commisse ante furorem. quia
satis videtur punitus per furorem superuenientem. ergo. et
etiam contra casum. d. c. maiores. vt supra dixi. ergo. Alia fuit
opinio quod immo furiosus non poterit capitaliter puniri. et
ista videtur esse magis communis sententia. ꝛ istam partem vi
detur tenere Bald. in dicta. l. furiosum. ꝛ ibi dominus Alexan.
ꝛ Bald. in. l. humanitatis. versicu. tertio queritur. in. qij. colū.
ꝛ in. c. primo de eo qui interfecit fratrem domini sui ꝛ hoc ma
xime per rationem illaz quia furiosus pro mortuo habetur ꝛc.
ꝛ ista opinio videtur eqnior fm Jmol. in dicta. l. ex facto. Et si
istam partem tanq̄ magis equam ꝛ communem vellemus susti
nere possumus respondere ad contraria. ꝛ primo non obst. pri
mum qꝫ possit exheredari. quia dico qꝫ duplex est pena. quedā
est pena que respicit bona. alia est pena que respicit corpus. vt
decapitato. pena quidem que respicit bona. dico quod illa po
test imponi furioso ratione delicti cōmissi ante furorē hic est qꝫ
dicim⁹ qꝫ patiť annotationē bonoꝝ. vt dixi. s. post Bal. i. d. l. fu
rio. ꝛ ideo merito potest exheredari. qz illa pena respicit bona
15 Pena vo q̄ respicit corp⁹: dico qꝫ ei ꝓponi nō pōt qz † furiosus
habeť pro mortuo: vnde sicut in mortuū nō pōt fieri executio:

ista non

ita non poterit fieri cõtra istum furiosum ⁊ ita in terminis re
spondet Jmo.in.d.l.ex facto.Et per hec patet etiã respon. ad
alia argumẽta ⁊ primo ad tex.in.d.l.j.qz ille tex.non loquit qñ
delinquenti superuenit qualitas que faceret ipsum haberi pro
mortuo.qñ tunc non releuatur delinquẽs a pena propter talẽ
qualitatem:secus vero si superuenisset qualitas delinquenti: q̃
faceret eũ haberi pro mortuo qz tunc bene releuaretur a pena
eũ mortuꝰ amplius puniri nõ possit vt.ꝟ.dictũ fuit ita vr respõ.
d.Alex.in.d.l.furio.tu vero addas ⁊ dato q̃ ille tex.loquat qñ
superueniſſet delinquenti qualitas que faceret eũ haberi pro
mortuo vt ibi in.ꝟ.per contrarium inducendo vt per Jmol. tñ
talis mors nõ erat priuilegiata:ſicut ista ergo.⁊ per hoc tollis
16 respõſionẽ iRo. ¶Non ob.etiã q̃† furiosus punit pena eter
na ratione peccati cõmissi ante furorez:qz dico q̃ merito furio
sus potest puniri illa pena qz illa pena imponit post mortẽ sed
non sic in ista pena corporali q̃ nõ imponit post mortẽ vt supra
dixim⁹.⁊ per hec sit defensata hec cõmunis sẽtẽtia.⁊ ex istis
inferr an si quis fuerit damnat⁹ ad mortem: an pena capitalis
possit sibi imponi eo dormiente.⁊ certe vr dicẽdũ q̃ non quia si
cut pena capitalis non potest imponi furioso:qz habet ꝓ mor
tuo eodem mõ non poterit imponi dormienti qui mortuo com
parat.l.j.ꝟ.sed furiosus.ff.de acq̃.poss.facit illud poeticuz stul
te quid est somnum gelide nisi mortis imago:⁊ ibi placide que
similime morti.ergo. ¶Tertio no.ex isto tex.q̃ facilius impe
ditur faciendũ quam si iam factum tollat.ita probat iste q̃ vult
q̃ furor impediat testm̃ fieri vt hic.tamẽ factum testm̃ ante nõ
tollit.facit tex.in.l.a patre furioso.ff.de his que sunt sui vel alie
17 ni iuris.† tur pius eñ eiscitur q̃ nõ admittit hospes.c.quem
admodum.de iureiur.facit qõ dixit Domi.post Joan.de imo.
18 in.c.quamuis.de pac.in.vj.vbi dixerunt q̃† licet iuramentum
non possit tolli vel invalidari per statutum. tamen illud intelli
gitur in iuramẽto prestito.sec⁹ añt est in prestando facit q̃ dici
19 mus in simili q̃† licet beneficiatus non possit renunciare bene
ficio sine consensu superioris per Jnno.in.c.admonet.de renũ
ci.per Fede.de sen.cõsi.ex.quia illud habet locum in beneficio
quesito:secus in q̃rendo vt ibi per eos ⁊ sic facilius impeditur
faciendũ quam iam factũ tollat.facit qõ dicimus in simili q̃ li
cet prelatus non possit renunciare ius quesitũ in ecclesia.tamẽ
poterit renunciare iuri querendo vt per oẽs in.c.sup. de reb⁹
eccle.non alie.⁊ in.c.tua.de his q̃ fiunt a prela.sine consen. c. ꝓ
Bal.⁊ alios in.l.si pupillozꝰ.C.de rep.here.in.l.legatum.ff.de
20 leg.j.facit qõ dicit in simili q̃† licet inferior non possit corrige
re superiorem.c.cum inferior.de maio.⁊ obe.l.nam magistrat⁹
ff.de arbi.l.minor añt magistrat⁹.ff.de mino.cuz vul. tñ illud in
telligitur in crimine iam cõmisso.Secus est autẽ in crimine cõ
mittendo quia inferior potest resistere ipsi superiori vt est glo.
in.c.ij.de here.que dixit quod in crimine committendo:q̃libet
potest alteri resistere:⁊ sic inferior superiori. facit quod dixit
d.An.in.c.ex parte de testib⁹.vbi dixit quod contra clericum
promouendum potest quilibet de populo se opponere.secus ẽ
in clerico iam promoto facit quod dixit glo.sin.in.c.nerui. xiij
21 dis.vbi dixit q̃† si quis iurauit non revelare delictum quod si
quidem delictum est iam commissum non poterit illud revela
re.Secus si crimen est committendum facit quod voluit Jnn.
in.c.omnis de pe.⁊ remi.quod licet peccatum dictum sacerdo
ti per confitentem non possit revelari per sacerdotẽ vt ibi.qñ
illud est verum si crimen est iam commissum:secus si crimen est
committendum:qñ illud revelare poterit dummodo illud re
velet in genere.⁊ item glo.sin.in.d.c.nerui.facit quod dixit Ly
22 nus in.l.cum quis.C.de iur.⁊ fac.ignor.vbi dixit quod† licet
lex civilis non possit tollere naturalem obligationem.ꝟ.sed na
turalia.ff.de iure na.l.eas de capi. dimi.per Barto.in.l.fi.rem
ratam habe.tamen poterit impedire quin illa contrahatur: et
23 sic per hec manifeste patet quod facilius impeditur† faciẽdũ
q̃ iam factum tollatur.vide Alexan.consi.xcij.in.v.vol.q̃ ꝓba
24 tur quis† furiosus ex eo q̃ percutiebat patrem⁊ alios de fa
milia.⁊ ibi etiã ⁊ qui semel fuit furiosus semper presumetur fu
riosus ⁊ si probem aliquo tempore fuisse furiosum ⁊ aliquo non
tamen per hoc presumitur q̃ tẽpore actus gesti fuerit sane mẽ
tis nisi probetur:⁊ maxime si ille actus non conueniebat homi
ni prudenti. Jtem ad probandum quem furiosum sufficit q̃ ꝓ
bet quod ita communiter reputabat.⁊ ibi an ex eo qõ ꝓbatur
nunc aliquem esse furiosum presumatur in preteritum fuisse: et
ibi dicit q̃ sic. ¶Quarto no.ex isto tex.ibi quo furor eoz iter
missus est ꝛc.⁊ istud non debet poni ante precedens fm ordinẽ
25 litere q̃† furiosus tempore quo habet dilucida internalla te
stamẽtũ fecerit valet tale testamẽtum.⁊ ita colligebat Are. hic
Sed quid in dubio an presumatur testamẽtum factum tempo
re furoris vel sane mentis.vide Alex.consi.cxlj.in.j.vo.⁊ consi.
lxxxv.in.ij.vo.⁊ in seq.⁊ dicit Aret.hic post Bald.in.l.furiosuz
C.eodem.sic esse distinguẽdũ q̃ aut tempore testamenti erat vi
cinum tempore furoris aut erat ab eo tempus multum remotũ
Primo casu refert aut qualitas ipsius dispositionis arguit ma
gis ad partem sani consilij.vt quia illa dispositio est ordinata:
vt quilibet homo sane mentis fecisset.vt quia ibi continetur in
stitutio filiorum legata pro anima ⁊ similia ⁊ tunc presumit sa
ne mentis fuisse.aut vero illa dispositio non congruebat homi
ni sane mentis ⁊ presumet furiosus allegat.l.his qui de tu.⁊ cu
ra.da.ab his cum vul.Jtem si fuerint permixta ea que sapiunt
furorem ⁊ que sapiunt sanam mentem in totũ presumetur fuisse
fatuum.nec actus in aliqua parte valebit dicta.l.furiosum.
¶Secundo casu principali quando tẽpus testamẽti erat mul
tum remotum a tempore furoris vt presumetur testamentũ fa
ctum tempore sane mentis:⁊ non furoris maxime dicit ipse: si
fuerit probatum quod inter tempus testamenti ⁊ furoris fue
rit sane mentis.⁊ ita dicit dixisse Oldra.Tu vero pro vera de
terminatione huius questionis sic puto distinguere debes: q̃
aut testator qui fecit testamentum nunquam ante testamentuz
in vita sua fuit furiosus ⁊ isto casu ille qui dicit testatorem tem
pore conditi testamenti fuisse furiosum illud habet probare.l.
nec codicillos.⁊ ibi no.ff.de iure codi.facit tex.in.l.ei qui.ff.de
proba.⁊ istud intelligas verum nedum in testamentis.sed etiã
in quo alio actu.nam ille qui dicit aliquem furiosum illud habz
probare.⁊ ideo dicebat Dominic.in.c.primo.ꝟ.si vero.de cle.
egro.in sexto.vbi dixit quod si aliquis commisit⁊ post velit se
defendere dicendo quod tunc erat furiosus quod istud debet
probare quando ante delictum non constabat ipsum vnq̃ fuis
se furiosum.facit tex.in.l.diuus.ff.de offic.preto. ¶Aut vero
constat quod testator seu alium actum facies quod semel ante
actum fuit furiosus ⁊ nunc etiam tempore actus presumit fuis
se furiosus:⁊ ideo ille qui dicit quod tempore actus erat sane
mentis illud habet probare vt est glo.notab.iuncto tex.in.c.in
dicas.xiij.questione.ix.⁊ glo.in.c.fina.in.versicu.compotem.de
successio.ab intestato.⁊ illam glo.sequitur ibi Joan.and.Jmo
la ⁊ An.de But.⁊ Abb.ibi.⁊ Salyce.in.d.l.furio.⁊ Jmo.in.c.
dudum.in septima col.de presump.⁊ doc.in.c.inter canonicos
de elec.⁊ Pau.de liaz.post antiquos in clemẽ.prima de homi.
⁊ ibi Petrus de Anchara.⁊ Cardi.⁊ Domi.in.d.c.j.ꝟ.si vero
⁊ Petrus de Anchara.in consili.v.incipien.in Christi nomine
amen.pro parte nobilis viri ꝛc.pro qua gloss.facit.quia huius
modi passiones ⁊ tales infirmitates presumũtur durare nisi cõ
trarium probetur vt est gloss.notab.in.c.cum inter canonicos.
de elec.in versicu.recusatus.⁊ illam ibi sequitur Joan. andree
⁊ Anto.de But.⁊ Jmo.⁊ dominus Cardinalis qui dixit quod
istud est maxime verum in passione furoris que non presumatur
de facili recedere.facit regula semel malus de regulis iuris in
sexto.l.non omnis.ꝟ.a barbaris de re mili.l.si cui.ꝟ.his dem de
accusa.predictam tamen gloss.limita.nisi ex serie actus appare
ret quod ille qui asseritur furiosus quod tempore actus cele
brati non erat vr puta quia fecit actum; vt quilibet homo sane
mentis.nam tunc certe iudicabimus ipsum fuisse sane mentis.
argumentum tex.in.l.is qui.ff.de tutor.⁊ curato.datis ab his
ibi ⁊ ex sermonibus compotes mentis videantur.⁊ per con
sequens ex ipsa serie actus poterimus iudicare ipsum fuisse cõ
potem mentis.facit tex.in.l.Titia in fine.ff.de inoffici. testamẽ
to.facit tex.in.l.quidam in suo.ff.de conditio.in fine.facit bona
gloss.in.l.filium emancipatum.ff.de acquiren.heredi.per exte
riora enim iudicantur interiora.ꝟ.pauonum.supra de reruz di
uisiõe.l.de minore.ꝟ.tormenta.ff.de questio.l.tertia.ff.de testi.
facit illud quid adhuc egemus testibus.nam loquela sua ipsuz
manifestum facit.⁊ per consequens si ipse disposuit⁊ ordinauit
vt quilibet homo sane mentis fecisset: presumã ipsum fuisse:tũc
tẽpore sane mentis.pro hoc etiã facit.nam accidẽtia multũ cõ
ferunt ad cognoscendum quod quid est.l.item apud Labeonẽ
ꝟ.si quis virgines.ff.de iniurijs.pro hoc etiam adduco quod di
xit Baldus in.c.primo in principio.per quos fiat inuesti. vbi
refert Valerium dicentem quod testamentum cuiusdam furio
si fuit a senatoribus approbatum.eo quia recte in testamento
disposuerat facit etiam quod dixit Joan. and.in.c.cum dilect⁹
de succes.ab intesta.⁊ ita in terminis tenuerunt Ang.Fulg.et
Paul.de cast.⁊ Roma.in dicta.l.furio.vbi voluerunt in termi
nis quod ad cognoscendum an testamentum factum a furioso
presumatur factum tempore sane mentis vel tempore furoris
quod debemus attendere qualitatem actus vt si actus conue
niat homini sane mentis presumatur sane mẽtis fuisse.Secus
vero si non conueniat homini sane mentis.et idem dixit Bar
tolus in tractatu de testamen.in articu.incipiẽte opposito pru
dentie:et ideo ibi dixit quod si aliquis furiosus habens dilucí

da internalla offendit matrem vel alium coniunctum certe ex
isto actu presumemus ipsum fuisse in furore sec' vero si interfe
cisset aliquem inimicū suum quod vnusquisq; sapiens fecisset:
quia forte ille inimicus suus quē occidit interfecerat fratrem
suum nō tunc debemus iudicare ipsum furiosum vt ibip Bar.
¶ Secūdo limita istam glo. qñ probatum foret aliquez fuisse
furiosum aliquo certo tpe fuisse furiosum ante actum q; nūc ēt
tempore actus presumeret furiosus. secus vero si probatū fuis
set q; ante actū vno die vel pauco tpe q; fuerit furiosus q; pro
pter hoc non presumeret nunc furiosus ita dixit Bar. in l. j. in fi.
ff. de bo. poss. furi. z infan. delata. z Aret. hic allegat in arg. tex.
in l. precia rerum in fi. ff. ad l. fal. vbi videt probari qō ad pbā
dum q; talis res puta mensura frumenti tm̄ valuerit isto anno:
non sufficit probare q; mensura frumenti fuit vendita vno die
istius anni. z. sed est necesse probare q; pluribus mensibus fuit
vendita. z. ita dicamus in proposito q; ad probādū quē furio
sum nō sufficiat probare quē certo die fuisse furiosum. sed oz; p
bare q; pluribus diebus z mensibus fuit furiosus z ita in termi
nis dixit. d. Alexan. in. d. l. furio. in ver. puta in tanta varietate.
26 ¶ Tertio limita predictā gl. q; † ille q; fuit furiosus ante actū
presumat etiam furiosus tpe actus qñ ille actus fuisset factus
post modicum tēpus a tempore furoris q; tunc presumitur fu
ror etiam nunc tempore actus facit tex. in l. si ventri. ff. in bonis
ff. de prini. cri. z in. c. officij. de elec. facit tex. in l. lecta ver. dice
bat si cer. pe. z in l. petens. C. de pac. cum vul. Secus ꝺo si act'
fuisset factus post longum interuallum a tēpore furoris. q; tūc
non presumet furiosus tēpore actus: sed dicentu; q; erat furio
sus tempore actus ei incumbit onus probandi z ita dixit in ter
minis Imo. in l. qui testō. ff. furio. ff. de testa. z istā op. dicit sibi
placere Are. s. de testa. ff. testes. z ita etiam voluit Bal. hic fm
q; refert. d. Alex. in. d. l. furio. et istud etiam voluit Bal. ibi. z p
hac opi. allegabat Bal. hic casum in arg. in l. plericz. ff. de ritu
nup. vbi vult tex. q; si vxor que fuit repudiata incontinēti post
repudium fuit iterum reuersa in matrimonium viri: z tunc pre
sumitur durasse idem matrimonium. Secus vero si reuersa est
post longum interuallum quia tunc non dicitur durare idē ma
trimonium. sed istud esse aliud: ergo ita dicamus in proposito:
q; si actus fuit incontinenti gestus post furorez presumatur ge
stus tempore furoris. secus vero si post longum interuallū: q;
tunc presumetur tempore furoris. ¶ Contrarium tamen z qō
actus factus a semel furioso presumatur factus tempore furo
ris. tenet Car. in. d. c. cū inter vbi dixit q; alij morbi non presu
muntur durare nisi per annuz. xxxiij. di. c. cōmuniter. tamen di
cit ipse istud fallit in morbo furoris. q; semel furiosus semp pre
sumitur durare furiosus. ¶ Contrarium etiam tenuit Angel'
Ful. Pau. de castr. z Ro. in. d. l. furiosum. vbi dixerunt q; ad co
gnoscenduz an actus fuerit gestus tempore furoris omnino de
bemus considerare an actus fuerit gestus post modicum tem
pus a tempore furoris vel post lōgum interuallū. sed tm̄ an ille
actus conueniat homini sane mentis vt dictuz fuit supra in pri
ma limitatione. vnde super hoc ego sic dicerem q; aut ex serie
actus apparet actum facientem fuisse vel non fuisse sane mētis
z tunc illud attendam. nec facio vim an talis actus fuerit fact'
ex interuallo vel post modicū tempus a tempore furoris: z ita
procedat opi. Ang. ful. z sequa. aut vero ex serie actus non po
test recte iudicari: z tunc attēdam q; aut actus fuit factus post
modicum tempus a tempore actus: z presumetur factus in fu
rore aut vero intercessit longum interuallum. z tunc secus z ita
procedat opi. Imo. z Bal. quando autez intelligeretur actus
factus post longum interuallum vel post modicum relinquerē
istud arbitrio medicoruz. arg. l. semel. C. de re mil. l. xij. z. c. signi
ficasti. el primo. de homi. quicquid dixerit Bal. hic qui dixit q;
presumitur furor durare triennio arg. l. si ita pater. ff. de rit. nup
tia. qui tex. istud non probat. z ita dixit d. Alex. in. d. l. furiosuz
¶ Quarto limita predictam gl. q; ille qui semel fuit furiosus
ante actum: presumitur furiosus etiam tempore actus nisi pro
baretur q; dictus furiosus haberet dilucida interualla q; tunc
presumetur actus potius factus tempore dilucidi interualli q;
tempore furoris: ita dixit Pau. de cast. in. d. l. qui testamēto. ff.
nec furiosus. ff. de testa. allegat in arg. l. in aduersa. ff. de testa.
pro quo facit q; debemus interpretari vt actus potius valeat
quam pereat. l. quoties in stip. ff. de verb. ob. cum vul. sed certe
ego dicerem qō debet attendi series actus z si ex serie act' pos
sit colligi an fuerit sane mentis vel non illud attendam vt supra
dictū fuit. facit maxīe qō not. Bar. in. d. trac. de test. in. d. versi.
opposita ꝛc. vbi proprie loquitur in habente dilucida interual
la z dicit istud esse attendendum. aut vero ex serie actus nō po
test istud colligi. z tunc attenderem an actus fuit fact' post mo
dicum tempus a tempore furoris: vel post longum interualluz
vt supra dixi. ¶ Quinto limita nisi probaretur quod semel fu
riosus ante actum semel resipuerit quia tunc actus magis pre
sumetur factus tempore sane mentis quam furoris: z ratio est
quia presumptio ista quod semel furiosus semper presumatur
furiosus videtur fuisse sublata per resipiscentiam postea super
uenientem. vna enim presumptio tollit aliam. l. diuus. ff. de in in
teg. rest. l. cum de indebito. ff. de proba. pro hoc etiam facit. nā
in dubio debemus eligere viam per quaz potius actus valeat
quam pereat. l. quoties. ff. de ver. obliga. cum vulg. modo nūc
sumus in dubio an actus fuerit factus tempore furoris vel tē
pore sane mentis. nam probatur istum semel ante actum fuisse
furiosum. item probatur quod post furorez resipuit posta act'
factus est. dubitatur an tempore furoris vel sane mentis presu
matur factus. certe presumam factum tempore sane mentis vt
actus potius valeat quam pereat. preterea actus factus fuit
magis propinquus tempore sane mentis quam furoris. nā pri
mo probatum fuit de furore: postmodum probatum fuit de re
sipiscentia. postmodum actus factus fuit certe. cum actus fue
rit magis propinquus tempore sane mentis quam furoris pre
sumetur fuisse factus tempore sane mentis. et istud etiam satis
videtur fuisse de mente Baldi in dicta. l. furiosum z refert Are
tinus hic. ¶ Contrarium tamen tenuit Petrus de Ancharа.
z Cardina. in clementi. prima de homici. vbi formaliter volue
runt quod si probatum fuit aliquem certo tempore fuisse furio
sum et ex aduerso probatū fuit postmodū ipm resipuisse z post
ea actus factus fuit quod presumetur actus fuisse factus in fu
rore: et ita dicit Petrus de Ancharano se obtinuisse z allegat
notata per Dynum in regula semel malus. et ita etiam dicit do
minus Cardina. se consuluisse per dictam gloss. in. c. fina. de suc
cess. ab. pro determinatione huius dubij sic dicerem post do
minum Alexandr. in dicta. l. furio. in fine. quod aut apparet ex
qualitate actus quod iste fuerit sane mentis vel non: z illud at
tendam vt supra dictum fuit. ¶ Aut vero ex qualitate act' nō
potest recte colligi: z tunc dico quod incumbet onus proban
di ei qui allegaret furorem vel sanam mentem. argumentum. l.
ei qui. ff. de probationi. cum vulga. z ita dicebat Specula. in ti
tulo de probationi. ff. probare. versicu. pone quidam erat furio
sus: vbi refert istam opinionem z cum hac opinione pertransit
dominus Alexander in dicta. l. furiosum reprobata opi. Petri
de ancharano z Cardina. sed certe ego crederem quod in du
bio magis actus presumetur factus tēpore sane mētis q; furo
ris vt actus potius valeat q; pereat per ea que supra adduxi.
Addas tamen vnum his que supra dixi q; ex serie actus cogno
scetur an aliquis fuerit furiosus vel non quod si actus ille pro
parte sapit integritatē mentis: z pro parte non. vtputa quia ali
qua verba fatua inseruit quod iudicabitur in toto illo actu fu
riosus nec actus propinqua parte valebit. ita dixit Bartol. in
dicta auf. opposita prudentia z Bald. in. d. l. furiosum z refert
hic Aret. z ita concluderem ego super isto dubio passu. ¶ La
pio modo glo. positam superverbo furiosi z glo. clara est dicit
27 in tex. quod ideo † furiosi testari non possunt q; mēte carēt di
cit glo. eadem ratione dicam idem in mente capto q; non possit
testari q; eadem ratio est in ipso cum z ipse mente careat ergo
eadem debet esse iuris dispositio. l. a titio. ff. de verbor. obliga.
¶ Tu habes primo not. glo. istam ad regulam illam generalē
q; vbi ratio est generalior dicto. l. dictum extenditur ad limites
rationis. ita probat glossa nostra hic que vult quod textus iste
loquatur tantum in furioso. tamen debeat extendi ad mente ca
ptum: z hoc per generalitatem huius textus. que videtur ad
aptari ad mente captum. z sic probat ista Glossa iuncto textu
quod vbi est ratio amplior dicto legis ampliatur dictum ad li
mites rationis. Tamen allega pro hoc Glossam in clemētina
prima. de electio. l. cum pater. s. dulcissimis z ibi Bartol. de le
gatis secundo. Gloss. iuncto textu in. l. inter fratres. ff. de pac.
l. regula. s. licet. ff. de iuris z facti ignorantia. z ibi Barto. tex
tus in. c. cum sit generale. de foro competenti. text. iuncta glo.
in. l. si communes edes. ff. de negocijs gestis. ¶ Contra istaz
tamen regulam vide bonum textum in. l. generali. s. duas filias
de vsufructu lega. et vide textum in. l. pater filium. s. fundum de
legatis tertio. z quod ibi Bartolus qui limitat hanc regulaz.
28 ¶ Secundo nota ex hac Gloss. quod quemadmodum † fu
riosus non potest testari: eodem modo nec mente captus pro
qua facit. nam mente captus et furiosus equiparantur. s. item
furiosi. iūcto. s. sequenti. supra de curato. l. si furiosi. vbi bonus
casus. C. de nuptijs. ¶ Istaz tamen Gloss. intelligas secūdum
Aretinum hic de tali mente capto qui non intelligit quod agit
nec habet iudiciū. secus vero si intellectū haberet vt dicim' in
muto et surdo vt in. l. discretis. C. e. t. j. c. s. itē surdus. Sed q̄d i
frenetico an freneticus possit testari z istud nō inuenio tactum

tamen

tñ idem dico ratio est q; in testõ requiritur testatio mentis.l.j. ff.de testa.t ille tex.in ratione sui ibi quia mẽte caret.sed frene ticus nõ dicit habere mẽtẽ sed est ab ea prorsus alienus vt ẽ ca sus in.c.cum dilectus ibi tanq̃ freneticus alienat? erat a mẽte extra de suc.ab intest.facit tex.t quod ibi Ang.in.l.ob q̃ vitia.
29 in prin.ff.de edi.edi.ergo.Sed q̃d in ebrio an † ebri? possit te stari:t dicas q nõ t ꝓbo sic validũ est arg.de contractib? ad vltimas voluntates.l.seruum filij.§.eũ q̃ cirographũ.ff.de leg. j.l.eũ q̃ cirographũ.de leg.iij.cũ vulg.sed cõtractus factus ab ebrio non tenet vt est gl.no.xxxj.q.iiij.vnusq̃sq; t idẽ dixit bal. in.c.j.de benefi.fratris si bene recordor.gl.tñ in.l.dolum.C.de dolo dixit q cõtractus ab ebrio fact? valebit.sed obstabit cõ trahenti secũ doli exceptio tñ prima est verior vt etiã tenet ro mana.in.l.j.ff.de ver.obl.si ergo cõtractus ab ebrio factus nõ te net ergo nec testñ.¶Secũdo etiã probatur.nã ebrius dicit a mente alienus.c.a crapula de vita t hone.cle.facit tex.in.c.sa ne.xv.q.j.ibi.q; nesciunt quid loquãtur.sed alienus a mẽte nõ potest testari vt hic t.s.dixim⁹ ergo ꝓ hoc etiã facit.nã ebri? eq̃parat furioso vt per Ang.in.l.fulcini?.§.adeo.ff. q̃b.ex cau.
30 in poss.ea.ergo.¶Tertio ꝓbat.nã ebrius † equiparatur infan ti patet q; sicut infantem delinquentẽ etas excusat.l.infans.ff. de sica.l.impube.ff.de fal.c.j.de homi.ita etiam ebrietas excu sat ebrium delinquentẽ a pena delicti vt est tex.sing.xv.q.j.c.sa ne.t.c.inebriauerunt:sicut ergo ipse infans testari non potest: ita non poterit ebrius.Aduertas tamen ne erres quia dato q ebrius excusetur a pena delicti ꝓpter ebrietatẽ: vt dixi.tamen debebit puniri iudicis arbitrio ꝓ leuitate qua ad inebriatio nem inductus est attento quod ebrietas est peccatum veniale vt est tex.xxv.di.in.§.criminis:t ita dixit glo.in.c.inebriauerũt t.d.c.sane.t aduerte quia si quotidie se quis inebriaret tamen non diceretur peccare nisi venialiter vt est glo.iuris ciuilis in l.j.§.tnam in ver.mores.C.de rei vxo.ac.tamen contrarium te nuit gl.in.d.§.crimini.in verbo criminale.vbi voluit quod pec catum veniale continuatum efficitur mortale:sed ebrietas est peccatum veniale.ergo sequitur q si fuerit cõtinuata q efficie tur peccatum mortale.Et aduerte q; legiste nostri de hoc nul lum habent tex.an ebrius delinquens debeat puniri.nam tex. in.l.omne delictum.§.qui per vicium loquitur in eo qui ꝓpter ebrietatem seipsum vulneravit non autez in eo qui vulneravit alium.quo casu certum est quod alia pena punitur vulnerans se t vulnerans alium vt in.l.j.ff.de his qui sibi mor.conscin. item tex.in.l prima.C.si quis imper.mal.loquitur in ebrio delinquẽ te verbaliter:non autem realiter.t clarum est quod delinquẽs realiter aliter punitur quã qui verbaliter.l.aut facta.ff.de pe. in prin.nec etiam tex.in.l.respiciendũ.§.delinquens eodem ti. ad hoc facit quia tantum dicit ille tex.q̃ ebrius dicitur delinq̃ re ex impetu.non añt dicit qua pena sit puniendus vnde obser ua casum.d.c.sane.t ita dicit Roma.in.d.l.j.ff.de verb.ob.Ex istis potest inferri an ille qui turbatur vehementi amore possit testari:t videtur dicendum q non.nam ille qui turbatur vehe menti amore equiparatur ebrio vt est glo.in auf.quib.mod.na tu.effi.sui.§.illud.sed ebrius non testatur vt hic ergo.¶Secũ
31 do † amor vehemens peruertit sensum.facit q̃ dixit Bald.in prohe.ffozum.§.fi.vbi dixit q̃ amor puellarum sensum peruer tit.turbatus enim vehementi amore dicitur esse furiosus.d.§.il lud.ibi nihil furore amoris vehementius t ibi glossa.que dicit igneus ille furor:t per consequens tanq̃ patiatur exilium ra tionis testari non poterit.Sed quid de iracundo an valeat te stamentum factum calore iracundie:dic q̃ non quia iracundus non dicitur habere iudicium.l.quicquid.ff.de reg.iur.sed non habens animi iudicium non testatur.vt hic ergo facit illud ca
32 tonis.Ira impedit animũ ꝛc.¶Secundo † iracũdus dicitur esse in furore.xj.q.iij.c.illa sed existens in furore non testatur er go.¶Tertio probatur per regulam generalem que est q̃ q̃c quid fit calore iracũdie non tenet.d.reg.quicq̃d.facit gl.fin.in c.oudum.de conuer.coniu.que voluit q̃ cõfessio que emanauit calore iracundie nõ obligat confitentem.facit gl.sing.in.c.ex li teris.de diuor.que voluit q̃ votum emissum calore iracundie: non obligat vouentem.si ergo regula est generalis quod factũ calore iracundie non tenet sequitur cum non reperiamus istuz casum exceptum a regula debemus dicere quod eodem modo testamentum factum calore iracundie non tenet iuxta glos.in.l. omnis diffinitio.ff.de regu.iur.Aduerte tamen quia ista regu
33 la non † procedit in donante calore iracundie omnia bona sua ecclesie.nam valebit talis donatio.c.sunt qui opes.xvij.q.iiij.
34 ¶ † Item etiam an valeat testamentum factum a somniante. nam sepenumero videmus aliquos in somnis loqui t mirabi lia facere:t refert Bar.in.l.vt vim.in tertia colum.ff.de iust.t iure quod erat quidam pisanus qui se armabat de nocte t ibat per ciuitatem cantando t refert Guil.de modo band.in clem. si furiosus de homic.quod habuit quendam socium qui de no cte surgebat dormiendo t armabat se t mala faciebat:an isti tales si fecerint testamentũ ita somniando valeat tale testamẽ tum.t dicas q̃ non q; dormiens equiparatur furioso t dicitur alienus a mente vt est casus no.in.l.ij.§.adipiscimur.ff.de acq̃r.
35 posse.ergo idem etiã † dormiens equiparatur mortuo iuxta il lud stulte quid est somnus ꝛc.ergo testamentum ab eo factum non valebit.Item aduerte q; tales dormientes qui surgũt de nocte t mala faciunt debent puniri si potuerũt prouidere t nõ fecerunt.arg.tex.in.l.si seruus.t.l.item si putato; ad legẽ acq̃. t ita dixit Guil.de mo.la.in.d.clemẽ.si furiosus t Bar.in.l.pe
36 nul.§.sane.ff.de parici.¶Sed an existens † in extremis testa ri possit t dicas q̃ sic.c.rainutius.ibi in extremis positus extra de testamẽ.c.nos quidem.ibi de hac vita migrante.eo.tit.l.pã philo.§.propositum ibi in extremo vite constitutus de lega.ij. t dicam forte in.§.item surdus.q; hic.§.est multum oneratus: modo per ista sit expeditus tex.iste quantum attinet ad tex.t glo.qñ gl.alie sunt faciles.¶Extra glo.querebat hic Aretin.
37 qũo † probet quem fuisse furiosum vide Alex.consi.liiij.in pri mo vo.t vide eũdẽ cõsi.cxlj.i.j.vol.t vide eundẽ cõ.lxxxv.in.ij. vo.qui dicit q̃ ex eo quod alicui datus est curato; tanq̃ furio so probatur quem fuisse furiosum t consi.sequẽti.t dicas tu pri mo q̃ potest probari quis furiosus per coniecturas vtputa q; vadens per vicos more insanozum deridenda loquatur vt est casus in.l.ob que vicia in prin.ff.de edi.edi.¶Item poterit col ligi ex sermonib? t gestis.l.is qui.ff.de tu.t cur.da.ab his.t ibi gl.t dixi.s.late.¶Tertio si lapides publice ꝓiciat vt est glo. in.l.ij.§.si maritus.ff.solu.mat.facit tex.in.l.ij.ibi saxis.aut alio furozis genere.C.de iud.articulandum tamen est ꝑm Bal. hic t referunt Do.in.d.§.si maritus quod quis proiecit lapides non calore iracundie sed mente insanozum seu ex consuetudine pro quo bene facit tex.in.d.l.ob que vicia ibi mente insanozum quod dicunt esse menti tenẽdum:q; sepenumero etiam sapien tes viri pro tuitione sui corporis vel alia iusta causa proiiciunt lapides.¶Quarto si per affines tanq̃ furiosus in certa custo dia retineat vt per Bal.i.l.diu?.p illũ tex.ff.de off.pto.¶Quin to probatur quis fatuus ex eo q̃ ꝓbat q̃ habet memoriã in ordinatam vt quia modovnuz dicit modo oppositum casus est no.in.c.filij.de here.in.vj.t ibi hoc ponderat Domi.¶Sexto probatur quis fatuus si probet q̃ nescit exprimere id quod ex primere conatur casus est no.in.c.j.§.sivero de cle.egro.in.vj.t ibi Domi.¶Septimo probat ex eo q̃ iussit corpus suum pro iici in mari.l.quidam in suo.ff.de condi.instit.¶Octauo ad das aliuz casuz in quo probatur quis furiosus de quo per spe cu.in titu.de salario.§.fi.versi.sed quid si vel infirmus:vbi dixit quod ille est furiosus qui in infirmitatibus recusat pocula me dicinalia refert.d.Alexã.in.l.item apud Julianuz.§.constat.ff. de leg.primo in secunda col.in princip.Subdas tamen vnum: q̃ propterea quis non iudicabit furiosus ex eo quod iussit cor pus suum debere sepeliri cum cantibus t sonis t mortem suaz non lugendam quia immo iste talis videtur facere illud quod lex suadet.vt est casus in.c.qui diuina.xxij.q.secunda.vbi dicũt iura quod qui diuina vocatione ab hac luce recedunt cum psal mis t psallentium vocibus debes deferri † lazarum enim deus
38 non fleuit mortuum sed ad hanc vitam suscitandum.nam dice bat textus in.c.vbicunq; ea causa t questiõe.quod lugere eos qui ab hac vita decedũt ex pusillanimitate procedit:t ita in ter minis dixit Roma.in.l.prima.ff.de verbo.ob.Et istis modis probatur quem furiosum vere.sed quem esse furiosum ficte po test probari pluribus aliis modis vtputa si filium suum exhere dauit aliis institutis heredibus:certe iste talis testator dici tur furiosus.l.hoc colore.ff.de inofficioso testamento t.l.mater decedens eodem titulo.de legat.tertio.l.si patronus.§.finali. Item dicitur furiosus factus ille qui sine legum solẽnitate vult condere testamentum.l.codicillis.§.fin.et ibi gloss.ff.de legat. secundo.que dixit.audi stultum testatorem ꝛc.t in.l.regula.§. licet de iuris t facti ignoran.t per Petrum de ancharano.in.c. canonum statuta in.xiij.colum.de constitu.Item ille dicitur fu riosus qui vehementi turbatur amore textus in authenti.qui bus mod.naturales effic.sui.§.illud ibi nihil furore amoris ve hementius t ibi dixit gloss.igneus ille furor ꝛc.t videas ꝓ do minum meuz in dicta.l.furiosum.¶Subdas hic vnum aliud notabile verbum secundum Aretinum quod adeo est difficile
39 probare furorem intantum quod non creditur † testi sine re ditione cause:etiam si de causa scientie non interrogetur: ita notat Innocentius in capi.cum causam: extra de testibus:et notat.Barto.in.l.solam.C.eodem titulo.et ibi Bald.t Bal. in.d.l.furiosum t idẽ vbicunq; testes volũt probare priuationẽ

sensus vel intellectus in aliquo ei nō credit sine redditione cau-
se vt est gl. in. d. l. testium in ver. sic ergo. ibi qualiter em̄ rita di-
cit Aret. hic ꝛ de materia probandi quē furiosum dic vt p bar.
in trac. de testi. in ar. inci. opposita prudētie. ꝛ per Ro. in. d. l. j.
de ver ob. per Mod. in. l. si cū dotē. §. si maritus. ff. solu. matri.
aliquid in. l. apud Jul. §. constat eo. titu. ꝛ dominus meus in. l.
furiosum. C. eodem.

1 ☞ Prodigus cui interdicta est bonorum suorū administra-
tio non potest testari. ꝛ nu. 7.

2 Prodigus an possit testari ad pias causas.

3 Debitor soluens creditori statim consumpturo non liberatur.

4 Mutuans existenti in ludo an possit repetere.

5 Luso⁹ si in ludo existens vendat aliquid an teneat venditio:

6 Ludens tēpore quo est cōsuetudo patrie quod ludatur non te-
netur parti ad restitutionem.

8 Prodigo an ipsa lege ipso iure sit interdicta administratio:
an sit necessarium factū iudicis.

9 Contrariorum eadem est disciplina.

10 Notorie criminosus est ipso iure irregularis et suspensus ab
officio.

11 Contractus seu alienatio facta a notorie prodigo an valeat.

12 Pupillus sine tutoris auctoritate contrahere non potest etiā
si vtiliter contrahat.

13 Notorietas non habet vim priuandi seu deponēdi q̄tuz attri-
net ad executionē facti nisi sit secuta sentētia.

14 Notorū ꝛ sententia an equiparentur. ꝛ nu. 17.

15 Ex notorietate sola criminis non inducitur effectus infamie.

16 In notorijs necessaria est citatio ꝛ sententia.

18 Prodigus licet alienare non possit: potest tamen filios eman-
cipare.

19 Exheredare potest pater filiū prodigum relictis sibi alimētis

20 Suspensi ab homine non eligūtur: secus si suspensi sint a lege.

21 Suspensus ab hoīe si celebrat debet deponi ꝛ est irregularis:
secus in suspenso a iure.

22 Suspensio a iure facta potest tolli per superiorē secus in suspē-
sione facta ab homine.

23 Titi⁹ agitur cū lege q̄ cum hoīe ꝛ nu. 19. ꝛ. 25.

24 Uxor vidua cui ex prouisione legis debentur alimēta tenetur
operari heredibus.

25 Titius agitur cum deo q̄ cum homine.

26 Sententia dicit lata contra ius legis q̄ ex tenore sentētie col-
ligitur quod est contra legem.

27 Judex si interdicit bonis alicui tanq̄ pdigo cū tñ in veritate
non esset prodigus an talis interdictio valeat.

Item prodigus. Nō valet testim̄ pdigi factum
post interdictuz: sed prius fa-

1 ctū sic. hoc dicit fm Are. vsq; ad. §. itē surdus. ¶ Nota q̄ † p-
digus cui interdicta est bonorum suorū administratio: nō pōt
testari concordat tex. in. l. is cui lege. ff. de testa. Idem dicas q̄
non poterit aliquē aliū cōtractū facere per quē ipse veniat ob-
ligandus. l. Julianus. ff. de cura. furio. l. is cui bonis. ff. de verb.

2 ob. Sed † an poterit testari ad pias cās dic vt per Bal. in. l. ij
in repe. ver. q̄j. quero. C. de sac. san. ecc. qui tenet q̄ sic. vide ale
xan. cōsi. clxxxij. in. v. vo. vbi tenet q̄ nō poterit testari ad pias
causas nec inter liberos ꝛ q̄ prodigus dicitur inhabilis vitio
naturali. Sed quid si esset aliquis cui bonis non esset interdi-
ctum an cū eo contrahi possit si sciebat secum conrrahens qō
id quod ad eum ex contractu debet peruenire statim dilapida
bit ꝛ consumet. Et in hoc sic dicas q̄ aut quis contraxit cū mi
nore quem sciebat statim cōsumpturum ꝛ tunc non valet cō-
tractus indistincte. l. q̄ si minor. §. restitutio. ff. de mino. l. si vero
§. adolescens. ff. man. Aut vero quis cōtraxit cum maiore statiz
consumpturo: ꝛ tunc dicas q̄ aut secū contrahens sciebat euz
consumpturum in aliquē malum vsum sed non sciebat in quem
ꝛ tunc valet ꝛ tenet contractus. Aut vero sciebat in quē maluz
vsum vellet conuertere ꝛ tunc non valet vt est casus nota. in. l. si

3 quis cū sciret. ff. pro empt. ꝛ ita dixit ibi Bar. Et † hec quidez
procedunt nedum in contrahente cum statim cōsumpturo sed
etiā in debitore soluenti creditori statim consumpturo: quoniā
non liberatur ita tenent cōmuniter omnes in. l. si cum dotē. in.
§. j. ff. sol. matri. quicquid dixerit ibi Ange. per gl. ibi sin. fm eū.

4 Et ex istis etiam inferꝛ quid si aliquis † mutuauit existēti in lu
do an possit repetere dato q̄ mutuauerim q̄ ludat ꝛ de hoc vi
deas dominū meū in. l. de fideicōmissis. de transac. dicas quod
aut ille cui mutuauit perdidit ꝛ ego non habeo repetitionem:
aut vero non perdidit ꝛ tunc repeto. istud fuit sing. verbuz Jo
an. andre. in addi. ad Spec. in Rub. de ob. ꝛ sol. refert domin⁹

5 Alex. in. d. l. si cum dotem. §. j. solu. matr. Et hec procedunt † in
mutuante existenti in ludo: sed quid in emente ab existenti in lu-
do an valeat emptio: ꝛ in hoc dicas q̄ aut luso⁹ vendidit secuz
ludenti ꝛ non valet emptio ꝛ contractus est nullus. l. ij. §. fin. ff.
qua. rez ac. nō de. ꝛ per Bl. in. d. §. restitutio. Aut vero vendi-
dit luso⁹ alteri: ꝛ valet venditio ita dixit Bar. in. d. l. si quis cū
sciret in fi. ff. pro emp. Et quia hodie facte sunt vacationes pro

6 festo natiuitatis domini quo tempore licitum † est ludere dico
tibi vnum singulare verbuz quod ille qui ludit eo tempore quo
est consuetudo patrie q̄ ludatur q̄ non tenetur ad restitutionē
vincens nec in foro cesaris. nec in foro poli. ita dixit Bal. in. l. si
na. C. de condi. ob causam ꝛ allegat sanctū Thomā de aquino
ꝛ Jo. and. in. c. clericos. de vita ꝛ honesta. cleri. in nou. ꝛ ibi viō
Bald. qui multa de ludo dixit ꝛ istud dictum retulit. d. meus in
auk. ex testamē. C. de col. in. fin. ¶ Secundo no. ex isto textu q̄

7 † prodigus postq̄ est ei interdicta administratio bonorum q̄
non potest testari. nec etiam alium contractum facere per quē
obligetur. d. l. obseruare. Sed quid si aliquis esset notorie pro-
digus. non tamen est sibi interdicta administratio a iudice: an
interim obligeꝛ ex contractu ꝛ alienare possit. Esset melius p

8 intelligentia huius questionis querere de duobus. primū † an
pdigo ab ipsa lege ipso iure sit interdicta administratio an no
sit necessariū factuz iudicis ꝛ allegare motiua Romani ꝛ bar.
postmodum isto discusso ꝛ concesso q̄ requiritur factum iudi-
cis an si sit notorium quē esse prodiguz. an ista notorietas ope
retur interdictionem absq; alio facto iudicis: ꝛ de hac questio
ne vide Mod. supra de cura. §. item furiosi qui satis bñ loquū
tur. vide Roma. in sing. cclxxix. ꝛ primo videꝛ dicendū q̄ nō. nā
notorium ꝛ sententia equiparentur. l. emptorem. ff. de ac. emp.
Sed per ipsam sentētiam iudicis interdicit prodigo bonoruz
suorum administratio. ergo eodem modo dicetur esse interdi-
cta per notorium: ꝛ per cōsequens contractus gestus cum no
torie prodigo non debet valere. ¶ Secūdo probatur. nā ipsi
prodigo lex ipsa interdicit administrationem vt est casus non
cauillando literam in. l. j. ff. de cura. furi. ibi lege. q̄j. tabu. inter-
dicitur pdigo ꝛc. ꝛ in. l. is cui bonis. l. interdictum est que iura
aperte probant q̄ ipsa lex est illa que interdicit prodigo admi-
nistrationē bonorum. ꝛ pondero dicta verba interdicitur ꝛ in-
terdicta est: quia illa verba sunt canonis late sententie ꝛ impor-
tant idem q̄ ipso iure. verba em̄ presentis temporis sunt cano-
nis late sententie per gl. in. c. si diligenti. de foro compe. l. in cri
minali. C. de iurisd. om. iud. l. iubemus. §. sane. ꝛ ibi no. per Bar.
ꝛ alios. C. de sacrosan. ec. si ergo ipso iure ex eo q̄ quis est pro-
digus est sibi interdicta administratio sequit q̄ amplius nō erit
curandū de interdictione iudicis. l. j. C. de tesa. l. que sub condi
tione in fi. ff. de cond. inst. ꝛ per cōsequēs gesta cū isto quē con
stat pdigum esse nō valebūt. ¶ Tertio probatur contrariorū

9 † eadē est disciplina. l. j. ff. de his qui sunt sui vel ali. iur. ꝛ instit.
eo. in prin. ꝛ supra de tute. in prin. cū vul. Sed eo ipso q̄ prodi-
gus reducit se ad sanos mores eoipso per ipsam legem intelli-
gitur reposit⁹ in administratiōe patrimonij ꝛ deficit potestas
curatoris vt est casus in. l. j. ver. quādiu. ff. de cura. furi. ꝛ. C. eo.
l. cum alijs. ergo eodē modo debemus dicere econtrario q̄ eo
ipso q̄ constat quem esse prodigum q̄ intelligatur sibi absq; in
dicis facto interdicta bonorum suorū administratio ꝛ per con
sequens cōtractus factus a manifeste prodigo erit null⁹. Ulti
mo pro hac parte adducebat ꝛ maxime. d. Alex. q̄ quantuz ad

10 effectum iuris notorietas non requirit sententiam vnde ille † q̄
est notorie criminosus ipso iure est irregularis ꝛ suspensus ab
officio. c. ex tenore. et ibi no. Jo. and. de tempo. ordi. ꝛ in. c. fin.
eo. tit. no. Inno. in. c. nihil. extra de elec. circa vltimā col. plene
prosequitur Anto. de but. in cōmento. c. vestra de cohabi. cle.
ꝛ mu. in antepe. carta. ꝛ ibi formaliter dixit q̄ si nos quereba-
mus quantum ad executionem facti fiendam et tunc super no
torio requiritur sententia iuxta notata per Blo. in. c. ad nostrā
el tertio. de iureiurando. Sed quod prodigus non possit con-
trahere: alienare: et se obligare sunt effectus iuris. ergo suffi-
cit ipsa notorietas quod sit prodigus: nec requiratur alia sentē
tia interdictionis. ¶ Sed sustinendo partem contrariam pos
semus agere quod ad iuris effectus notorium non requirit sen
tentiam: per ea que dicuntur in rationibus pro alia parte alle-

11 gatis maxime in vltima ratione. Et istam partem quod † non
valeat contractus seu alienatio facta a notorie prodigo: dato
quod ei adhuc non sit interdicta administratio tenuit Glossa
in. l. is cui lege. ff. de testamen. et illam Gloss. sequutus fuit Pe
trus vt refert Bartolus in dicta. l. is cui bonis. Hanc etiā par
tem sequutus fuit Imola et Raphael ibidem. ꝛ Federicus de
Senis consilio. cxxj. ꝛ Jacob. de Aret. vt refert in. l. si quis cū
sciret pro emptore: ꝛ Joan. fab. supra de curato. §. item furio
si. per illum textum. ¶ Contrariam tamen partem tenuit bar-
tolus in dicta. l. is cui bonis ꝛ ibidem Bald. Paul. de castro
ꝛ Roma.

t Roma. t Jnno. in. l. is qui lege. ff. de testa. Monēt autē ipsi primo per casum. in. l. iul. ff. de cura. furi. vbi vult tex. quod ideo prodigus non potest alienare: quia sibi per pretorem administratio interdicta est: ergo sequitur quod si ei non esset interdictum quod posset ad idē facit tex. in. d. l. is cui bonis. ff. de ver. ob. t in. l. j. ibi solent rome pretores. ff. de cura. furio. sed ista notorie prodigo non fuit interdicta: ergo potest induci etiā alio modo dicta. l. iulianus dicitur ibi iul. scribit eos quibus p pretorem bonis interdictum est ꝛc. not. illud verbum quibus qō est restrictiuum. l. ea tamen adiectio. ff. de leg. iij. t sic videtur velle ille tex. quod tantummodo ille prodigus. ideo possit contrahere t alienare cui fuit interdictum per pretorē. ergo sequitur quod licet aliquis sit notorie prodigus tamen ex quo ei nō est interdicta administratio per iudicem quod poterit contrahere t administrare. Sed certe si volumus sustinere primam opi. possumus respond. ad casum. l. iul. t primo quod tunc prodigus non habet administrationem bonorum suoꝝ qñ est sibi interdicta administratio per iudicem quando non constabat quod esset notorie prodigus: sed quando esset notorie prodigus tūc dico quod ipsa notorietas sibi interdicit nec est opus alio facto iudicis per supra allegata. Vel secūdo possumus respondere quod inquantū illa iura dicunt quod pretor interdicit prodigo bonis debet exponi. idest declarat interdictum a lege. Secundo pro hac parte adducitur t maxime per Rom. nam si notorie prodigo esset interdicta ipso iure administratio frustra daretur sibi curator quoniam per iuris interdictionez quilibet contractus cum eo celebrati damnose essent nulli. C. ad leg. iul. maie. l. fi. vnde ipse curatoris auxilio non videretur indigere qui quidem curator principaliter dat rebus t non persone. l. in copulandis cū fi. C. de nup. Sed istud est falsum quoniam ipsi prodigo manifesto datur curator vt per to. tit. ff. t C. de cura. furio. ergo sequitur quod ipsi prodigo ipso iure nō est interdicta administratio t hanc rationē dicebat Ro. sibi multum cōcludere pro hac parte. Sed tu potes respondere huic rationi quod curator non datur prodigo tantuz ne decipiatur in contractibus ab eo gestis: sed etiaz vt consilio curatoris bona eius gubernentur. l. is qui in fi. ibi eligendus itaq; erit qui eos consilio regat. ff. de tuto. t cura. da. ab his vnde licet prodigo esset prouisum per legem quatenus attinet ad cōtractus ne posset damnificari tamen non erat prouisum circa administrationem. t ideo voluit quod sibi daretur curator. Vel secundo respon. vt fuit de mente Aret. in. d. l. is cui bonis. ff. de ver. ob. quod manifestus prodigus indiget alio respectu videlicet vt possit celebrare cōtractus vtiles in quibus habet se obligare
12 sicut etiam dicimus in † pupillo qui etiam si vtiliter contrahat non potest se obligare sine tutoris auctoritate isti. d. auf. tu. §. j. in. l. obligari in prin. ff. de auct. tuto. Tertio pro hac pte facit fm eundem Ro. casus expressus in. l. fi curatorez habens. C. de in integrum resti. mino. ibi enim lex equiparat adultum prodigo cui curatore bonis dato a pretore erat bonis interdictū modo sic adultus t prodigus equiparantur. ergo quemadmodū adultus curatorem non habens habet administrationem proprij patrimonij vt d. l. fi curatorem. secundo responso: ergo ita dicamus in prodigo cui bonis non est interdictum aut non datus curator quod retineat administrationem proprij t per cōsequens gesta per eum debēt valere t per hec manifeste patet quod ipsi prodigo est necesse quod interdictio fiat per iudicez t quod non fit ei ipso iure. Sed ad hoc potest respōderi q tūc adultus equiparatur prodigo cui bonis est interdictum quando adultus habetur curatorem. ita loquitur tex. ille sed anteq; adultus habeat curatorem quod equiparatur prodigo nego. vnde bene fateor q postq; prodigo fuit interdictum bonis qō gesta per eum non valebunt sicut gesta a minore curatorem habente: sed anteq; minor habeat curatorem vel prodigo sit interdicta administratio quod equiparentur nego. t cum ista solutione in effectu videtur transire Are. in. d. l. is cui bonis quem postmodum reperi t etiam nego quod gesta per ipsum prodigum valeant sicut gesta a minore curatorem habēte: qz dico q gesta per prodigum non valebūt: quia ex quo est prodigus statim ab ipsa lege est sibi interdicta administratio sicut in furioso. l. j. ff. de cura. furio. sed non sic est in minore. Vel secundo dico quod quemadmodum adultus anteq; habeat curatorē habet administrationez proprij patrimonij. ita t prodigus cui nō est bonis interdictum: quia dico istud esse verum in prodigo nō notorie prodigo. sed in pdigo notorio dico quod est secus: qz ex quo est notorium quod est prodigus statim istud notorium sibi interdicti per supra allegata. Quarto pro hac parte adducitur casus in. l. inter tutores in fi. ff. de administra. tu. vbi formaliter vult casus quod valent gesta a manifesto tutore prodigo anteq; sibi bonis interdicat t illum tex. ponderat ibi Bar. Sed ad illum tex. possumus respon. pluribus modis vt respō debat. d. Alex. in. d. l. is cui. quod ideo ibi ex notoria prodigalitate aufertur ipso iure administratio bonorum pupilli ipsi tutori pdigo: qz licet tutor male administraret bona pupilli tamē erat prouisum ipsi pupillo aduersus alium cōtutorem qui fuit in culpa non faciendo ipsum remoueri vt suspectum. l. quoties §. fi. ff. de administra. tu. t. l. etiam eo. tit. t ita formaliter loquit ille casus: sed non est sic in prodigo bona propria administrante: ergo ꝛc. Vel secundo non aperit ille tex. quod gesta per illū tutorem manifeste prodigum valeant vel non ergo. Vel tertio t vltimo illud fuit propter decretum iudicis qui illum tutorem prodigū dedit. vnde erat cōueniens eū per contrarium decretum remoueri. l. j. C. de his qui ve. eta. impetra. Quinto notorium nō habetur vim depositionis not. Bal. in. l. cū fratre. C. de his quibus vt indignis allegat not. per Jnnocē. in. c. cum in nostris de concessio. prebē. t ideo dicebāt ipsi q si aliquis prelatus sit notorie criminosus non tamen propter istā notorietatem est depositus ipso iure etiam si sit homicida. Sed ipe prodigus interdicitur t deponitur ab administratione bonorū. d. l. iul. ergo sequitur quod istud nō poterit inducere notorietas prodigalitatis. Sed ad hoc possumus respon. t primo q illud dictum Bal. iure non probatur nec Jnno. dicit illud ad quod ipse allegat in. d. c. cum in nostris qz ipse non loquitur in notorie criminoso vt ipse qui refert. Vel secundo dico quod notorietas non est illa que ipsum priuet administratione: sed est ipa lex qz ex quo constat ipsuz esse prodigū statim lex ei interdicit administrationem. d. l. j. ff. de cura. fur. cū vul. Vel tertio respō.
13 vt dixi supra in argu. pro alia parte factis q † notorietas non habet vim priuandi seu deponendi quantum attinet ad executionez facti nisi sit sequuta sentētia. vnde fateor q prelatus notorie criminosus non poterit priuari ipso facto beneficio propter notorietatem: sed est necessaria sententia: sed quantum attinet ad ipsos iuris effectus sufficit ipsa notorietas. t ideo clericus notorie criminosus statim fit irregularis t depositus ab officio vt supra vidimus: sed ita est in casu nostro: qz non tractamus nisi de effectu iuris videlicet an gesta a notorio prodigo
14 valeant: ergo debemus dicere quod ipsa notorietas prodigalitatis ipsos interdicit sine alia sententia. Sexto probatur. nā illud qō dicitur qō notoriū † t snia equiparantur a. l. emptorē procedit quantum attinet ad probandū. pbatur per glo. sing. que alibi non est fm Bal. in. d. l. is cui lege. ff. de testa. in. l. §z t fi possessori. §. cum de here. ff. de iure iur. vbi vol. gl. q ex ipis probationibus non oritur actio: sed ex ipsa sententia t tamen clarum est quod ipse probationes testium instrumentorū inducūt notorium sicut ipsa sententia. c. cum olim extra de verb. sign. p
15 Jnno. in. c. insinuante de appellat. quod tu intellige verū quando est conclusum in causa t non ante vt est glo. in. c. significaue runt in ver. loquere extra de testib? t sic manifeste patet quod tantum notorium t sententia non equiparantur quātum ad aliquid inducendum. sed tm̄ ad liquidandū t probādū intētionē agentis pro hoc etiam facit. nam lz ex sententia inducatur effectus infamie. l. furti. l. j. ff. de his qui infam. no. tamen ex † notorietate criminis sola non inducitur infamie effectus casus est not. fm vnam lecturā que approbatur ibi a Bar. t magis communiter a doctoribus in. l. ictus fustium. ff. de his qui not. infa. ad idē facit casus apertus in. c. iudex de off. deleg. li. vj. vbi probatur q post notorium probationis semper requiritur sententia ad inducendum aliquem effectum t illum tex. ad hoc alleg. Bar. in. l. stipulatio. ff. de no. oper. nunc. in. §. habet in vltimo versi. facit casus clarus in. l. imperator in fi. ibi post decreti de claratione. ff. ad treb. ego pro hoc adduco gl. in. c. ad nostrā cl.
16 iij. de iureiur. vbi voluit † q in notorijs est necessaria citatio et sententia: ergo sequit q notoriuz nō equiparatur sentētie quo ad effectus inductiuos per sententiam quoniam tunc nō foret necessaria sententia ad vim declaratiuam. nam ita declarat ius agentis per notoriū sicut per sententiā nō aūt equiparant quo ad vim inductiuam siue dispositiuam. nam eosdem effectus nō pducit notoriū t sentētia. at nos in casu nostro tractamus de interdicenda administratione ipsi prodigo. ergo sequitur sicut per sententiam istud fit eodem modo non fiet per notorium sed ad istud pōt respōderi dicendo q ista interdictio nō fit per notorium. sed est ipsa lex que interdicit vt supra probatuz fuit.
17 Vel secundo nego q † notorium t sententia non equiparentur quo ad aliquid de nouo inducendum quando tractamus de aliquo effectu iuris introducendo vt supra probatum fuit: sed de hoc querimus in casu nostro. ergo t quod immo sentētia t notorium equiparentur quo ad effectum inductum potes formare vnum argu. quod adducit Are. in. d. l. is cui. licet illud soluta

vt ibi. ꝛ sic per hec patet quod sustineri potest hec sententia licet cõis sit in ꝟrium ꝛ istã opi. in pũcto iuris dixit sustineri posse. d. Alex. iu. d. l. is cui. Anum tñ not. verbũ circa hãc materiã

18 prodigalitatis subde quod licet † prodigus alienare nõ possit d. l. is cui cum valg. tamen poterit filios emãcipare casus est in l. si furioso pub. ℔. j. ꝛ ibi Bal. ff. de cura. fur. quod videt esse mirabile cum a se patriam potestatem auferat que inextimabilis est. l. filius. ℔. ℔m valg. ff. deleg. primo supra qui ma. non li. ℔. penul. ꝛ ita dixit Roma. in. d. l. is cui in. iij. col. ꝛ Joã. de plat. hic.

19 Subdas etiaꝫ aliud quod propter prodigalitatem pater † potest filium exheredare relictis sibi alimentis ne paternam hereditatẽ dissipet. ita dixit Bal. in. d. l. si furioso pub. ꝛ Jo. de pla. hic. Intro glo. in ver. interdicta not. vnuꝫ ex hac glo. quod licet regula sit quod mitius agitur cum lege quã cum homine vt est glo. que communiter alleg. in. l. celsus. ff. de arbit. tu vero

20 allega. qõ dixit glo. not. in. c. apostolice de excep. q̃ dixit q̃ † suspensi ab homine non eliguntur secus si suspensi a lege: quia mitius agitur cum lege quã cuꝫ homine ℔m glo. ibi faciũt due gl. valde not. vna est in. c. vno de sagittariis alia in. c. de salonitane. lxiij. dist. quevoluit quod si fuit preceptum alicui ne aliquid faciat sub pena excommunicationis quod si istud preceptum fiat ab homine statim preceptum non obseruans ipso facto est excommunicatus secus si tale preceptum fiat a lege: quia non obseruans nõ est statim excommunicatus: sed venit excommunicandus. sed certe quod etiam si istud preceptum fiat ab homine statim contrauentens nõ sit excommunicatus: sed excommunicandus vide Alexã. consi. ciij. in primo vol. pro predictis glo. facit quod voluit glo. in. c. tanta de excess. prelat. que ponit differentiam inter suspensum lege ꝛ ab homine: facit quod voluit Ab. antiquus in. c. vt clericorum de vita ꝛ honc. cle. vbi di

21 xit q̃ † suspensus ab homine si celebrat debet deponi secus si est suspẽsus a iure facit quod voluit Inno. in. c. fi. de cle. excõ. min. vbi dixit quod suspensus a iure si celebrat non est irregularis secus si est suspensus ab homine facit qõ vol. d. Anto. in. c.

22 tam literis de testi. vbi vol. q̃ † suspensio facta a iure possit tolli per superiorem secus si ab homine facit quod dixit Host. in. c. olim de accus. vbi dixit quod suspensus ab homine nõ potest testificari secus a lege durante suspensione facit quod habetur in. c. pisanis de rest. spol. vbi omnes colligunt qõ actus factus contra formam datã ab homine est ipso iure nullus secus si cõtra formã datam a iure facit qõ voluit Host. in. c. cum olim de arbit. vbi dixit quod si causa committatur per hominem alicui cum hoc vt iudicet consilio talis quod si ille iudicat omisso consilio sententia erit nulla. secus vero si ista forma inesset a iure: quia tunc sententia nõ erit ipso iure nulla. ꝛ sic ex istis manifeste colligitur quod mitius agitur cum lege q̃ cum homine: sed certe contra istam regulam per omnes euangelizatam est glo. in terminis hic que voluit quod si interdictio fuit facta alicui a iudice. ꝛ sic ab homine testamentum prius factum nõ rumpitur vt hic secus vero si interdictio fuerit facta a lege. quia tunc testa-

23 mentum prius factuꝫ rũpetur. ꝛ sic manifeste patet q̃ † durius agetur cum ipsa lege q̃ cum homine ꝛ pro ista gl. Allego ego quod dixit Sal. in. l. j. ℔. exactio. C. de rei vx. act. ꝛ Bar. in. l. diuortio. ff. solu. matri. ꝛ Bal. in. l. j. C. de legi. vbi voluit qõ si vxo

24 ri vidue † debeantur alimenta ex prouisione legis tenetur operari heredibus viri. l. sicut. ff. de operis liber. Secus si deberẽtur ex prouisione hominis: vt quia testator legasset sibi alimenta. l. libertis quos. ff. de adim. legat. ꝛ sic patet qõ mitius agit cum homine q̃ cuꝫ lege. vnde tenet' menti istam glo. quia tibi faciet honorẽ ꝟ regulam illam qõ mitius agit cũ hoĩe q̃ cum le-

25 ge. Addas etiam aliaꝫ regulã † quod sicut mitius agitur cum lege quam cum homine ita mitius agitur cum deo quam cum homine: ita dixit glo. valde no. in. l. si quis rem. ℔. voto. ff. de pollicit. pro ista etiam opi. quod durius agatur cum lege quam cũ homine adduco quod voluit Bal. in. l. ij. ℔. sed si iudex. ff. de iudic. vbi dixit per illũ text. quod si meta est prefixa iudici per hominem potest prorogari casus est ibi secus si per legem. l. proberandum. C. de iudi. Ad idem adduco quod voluit Paul. de cast. in. l. qui procuratorem. ff. de procu. quod si est prefixum tẽpus parti per iudicẽ ad opponẽdas exceptiones dilatorias si quis per errorẽ non opposuit illas opponere poterit post terminum. c. pastoralis de exceptionibus. sed lapso tempore prefixo a lege ad opponendum exceptiones dilatorias quod est litis cont. l. ita demum. C. de procur. l. fina. C. de excep. si aliqua per errorem fuit obmissa illam amplius opponere non põt lite contestata glo. in. d. l. qui procuratorem in glo. parua. Capio glo. ponitam superver. ratum ꝛ anteq̃ ingrediar ad declaratiõnem illius premitto quando iudex dicatur tulisse sententiam cõtra ius legis ꝛ quando contra ius litigatoris ꝛ dicas quod

26 tunc † sententia dicitur esse lata contra ius legis q̃ ex tenore sententie colligitur q̃ est contra legẽ. q̃ si iudex iudicaret hoc modo pronuncio talem minorẽ. xiij. annorũ potuisse testari. nã isto casu manifeste colligitur ex ipso tenore quod sententia est cõtra legẽ cũ lege cautũ sit q̃ minor. xiij. annis non possit testari ꝛ isto casu sententia est nulla vt est casus in. l. ij. C. quando pro. non est nec. Sententia vero tũc dicitur lata cõtra ius litigatoris q̃ ex tenore snie nõ colligitur q̃ snia sit contra legẽ exemplum pone. petebam a te. x. que tibi mutuaui ꝛ istud erat in veritate verum ꝛ istud probaui. iudex tamen per iniquitatem pronunciauit re mihi aliquid nõ debere. certe in isto casu sententia dicitur lata contra ius litigatoris: q̃ ex tenore sententie nõ colligitur sententiã esse contra legem. q̃ iste tñ dixit q̃ talis nihil debebat: sed bene dicitur lata hec sentẽtia ꝟ bonũ ius litigatoris ꝛ isto casu sententia valet mõ hoc stante intro gl. ꝛ quero dicitur in tex. nostro q̃ si is cui bonis est interdictũ q̃ si fecit testa-

27 mentum q̃ tale testtñ non valet quid si † iudex interdixit alicui bonis tãq̃ esset prodigus cũ in veritate tñ non esset an valeat talis interdictio glo. rñdet ꝛ dicit quod forte dicendũ est q̃ nõ valet ꝛ hoc per tex. in. l. seie egresse. ff. de tut. ꝛ cur. da. vbi dicit casus q̃ si iudex dedit tutorẽ seie tanq̃ non egressa fuisset. xij. an. cũ tamen in veritate egressa foret quod talis datio tutoris non valet: ergo ita dicamus in ꝓposito quod cũ iudex interdixerit administrationem isti tanq̃ esset prodigus quod si in veritate non erat quod non valet interdictio: sed glo. dicit qõ contrarium est verum ꝛ qõ immo valebit interdictio: q̃ ista sentẽtia est lata contra ius litigatoris ꝛ nõ cõtra ius legis ꝛ per consequens debet valere. l. ij. C. q̃ prouo. nõ est nec. ꝛ. l. j. ℔. j. q̃ sent. si. appel. rescin. quomodo aũt sit lata cõtra ius litigatoris ꝛ nõ legis declara vt dixi supra: q̃ non apparet ex tenore sententie q̃ sit contra legem. nam licet iudex iudicauerit eum prodigum rei tanq̃ prodigo interdixerit administrationem licet nõ esset tamen ex sententia non apparet quod ipsa sit contra legem ergo. Modo nunc videndum est an istud qõ determinat glo. hic quod si iudex dedit tutorẽ alicui tanq̃ prodigo cum in veritate nõ esset prodigus an valeat talis datio et quidem glo. hic tenet quod sic scilicet quando ista sententia esset lata cõtra ius litigatoris quo casu sententia valet nec obstat tex. in. d. l. seie: q̃ ille tex. loquitur q̃n sententia erat lata contra ius legis: q̃ ibi expresse dixit iudex quod seie egresse. xij. annũ erat dandus tutor que sententia expresse erat contra legem. cuꝫ maiori duodecim annorum femine non possit dari tutor. Hic defecit auctor totius interpretationem tituli completurus erat vt patet ex cartavacua hic relicta nisi morte importuna preuentus fuisset. vnde alijs hoc cõmentandum relinquitur.

De exheredatione liberorum. Rubrica.

Continuatur hic titulus ad precedentes titulos ℔m glos. duobus modis primo visum fuit supra in titulo de testa. de q̃busdam solennitatibus ad testamentũ ordinandum requisitis verum ad hoc vt testamentum valeat non sufficit obseruare dictas solennitates: sed est necesse vt testatoꝛ filios instituat vel exheredet ideo ponitur titulus iste de exheredatione liberorum in quo tractatur de hac solennitate. Et hoc est q̃ voluit dicere text. non tamẽ ꝛc. quasi dicat nõ solũ solennitates tradite in titulo de testamẽtis ore sufficit obseruari vt testamẽtum valeat: sed etiam est necesse vt etiam hec solennitas obseruetur vꝫ quod filius instituatur vel exheredet. ꝛ ideo de ipsa videamus vel secundo glo. continuat hoc modo visum fuit supra in titulo de testamentis de solennitatibus concernentibus ipsam fidem ꝛ probationem ipsius testamenti vꝫ quod testtñ debeat ordinari cum septẽ testibus rogatis ꝛ vno cõtextu adhibitis ꝛ alijs de quibus ibi que quidem solennitates non cõcernunt nisi probationem ꝛ fidez ipsius testamenti. modo nunc videndum erat de solennitatibus concernentibus pietatem ipsius testãtis que quidem consistit in exheredatione vel institutione filiorum ideo consequenter ponit titulus iste de exhere. liber. in quo de illa tractat. ꝛ hoc est quod voluit dicere text. non tamen ꝛc. quasi vellit dicere licet illa obseruatio que cõcernit fidem ꝛ probationem testamentorum diligens si tamen vt omnino valeat testamentum illa non sufficit: sed est necesse q̃ solennitas ista que concernit pietatem testantis obseruetur que consistit in exheredatione vel institutione liberoꝛuꝫ. ideo de illa videamus. Continuant etiam tertio modo hic mo. ꝛ satis bene: sed non curo. Et per hec sit expedita glo. prima lego eam.

Testamentum

1 ¶ Testamentum ad hoc vt valeat necesse est q̄ filij instituantur vel exheredentur.
2 Testm̄ in quo filius in potestate a patre preteritur est ipso iure nullum.
3 Forma est que dat esse rei.
4 Filius in potestate preteritus si vivo testatore decedit. z sic non potuit dicere testamentum nullum an testamentuz valeat. z nu. 7. 8. z. 12.
5 Posthumus natus si ilico decedat. z sic non potuit dicere testamentum nullum an valebit testamentum.
6 Matrimonium an possit sine verbis contrahi.
9 Exheredatus nominatim dicit filius si fuerit exheredatus nomine proprio expresso vel etiā nomine appellatiuo tantum.
10 Exheredatio an debeat fieri nominatim.
11 Instituj vel exheredari debent filij etiam si non sint in potestate.
13 Filius iaz natus si est preteritus statim ab ipso initio testm̄ est nullum: sed si posthumus ab initio pretereatur valet testm̄: sed natiuitate posthumi irritatur.
14 Exheredatio feminarum ad hoc vt valeat an sufficiat q̄ sint exheredate inter ceteros.
15 Exheredatio filiorum inter ceteros non valet secus aūt in exheredatione filiorum: z quare hoc.

Non tamē filius debet istitui vel nominatim exheredari alias aūt preteritus dicit ipso iure testm̄ nullū filiez̄o femine vel alij vlteriozis gradus masculi per virilem sexum descendētes preteriti nō rūpebāt testm̄: sz habebāt ius accrescēdi z poterāt iter ceteros exheredari hoc dicit fm Are. vsq; ad. §. posthumi. ¶ Mo. primo ex isto tex. fm oēs q̄ ad hoc vt † testamētū valeat nō solū sufficit testāti obseruare solēnitates traditas in titu. de testamentis: sed etiā est necessariū q̄ obseruetur hec alia solennitas vt filij instituanť vel exheredenť concordat tex. in. l. inter cetera. ff. de lib. z po. ¶ Secundo no. ex isto tex.
1 2 q̄ † testm̄ in quo filius potestate est preteritus est ipso iure nullum vt patet hic in ver. inutiliter testabiť z in ver. ab initio nō consisteret facit tex. in. d. l. inter cetera ibi inutile est. z. l. fi. ff. eo. cum vul. z ratio est: q; forma nō obseruata reddit actū ipso iure nullum. l. non dubium. C. de leg. l. grece. §. illud z ibiq̄ Bar.
3 ff. de fideiusso. l. j. §. si quis ita. ff. de ver. ob. cū vul. † Forma est enim illa que dat esse rei z conseruat rē inesse z sine forma res esse non pōt. l. qui quadringēta. §. quedam ad leg. fal. l. iulianus §. quantū ad exhibendum. l. etiam cū vul. de leg. j. sed de forma testamenti est vt filius instituatur vel exheredetur. d. l. inter cetera z hic: ergo sequiť q̄ si forma ista nō fuerit obseruata q̄ testamentum erit ipso iure nullū z ita dicit Are. hic. Istud tamen limita fm Jo. de pal. hic q̄ō testamentum in quo filius in potestate est preteritus, est nullū si filius dicat ipsuz nullū siue petat eum declarari nulluz. Unde dicebat ipse q̄ si filius taceret per annum quod testamentū valeret de iure pretorio z heredi scripto daretur bo. possessio fm tabulas allegat tex. cū glo. in. d. l. filio. ff. de iniust. te. z quod ibi Bar. ver. circa tertiū principale etc. Tu vero adde q̄ hanc eandē opi. q̄ tunc testamentū in quo filius est preteritus qñ dixit illud nullū tenet glo. in. l. is q̄ in potestate z in. l. si duo. ff. de leg. prestā. z glo. in. l. sancimus. C. de in off. te. Dicentur aūt ipse ex his que dicimus in simili q̄ licet repletio quarte fiat ipso iure. l. sancimus preallegata tm̄ illud intelligitur verum si petatur q̄ fiat. Facit etiam fm eas q̄ dicimus in simili q̄ licet hodie compensatio fiat ipso iure. §. in bona fidei institu. de ac. l. si constat. C. de cōpe. tm̄ illud intelligitur esse verū si petant q̄ fiat vt in illis habetur. Ergo ita dicamus in proposito q̄ licet testamentum in quo filius in potestate est preteritus sit ipso iure nullū. tamen illud intelligatur verū si filius preteritus dixerit ipsum nullū. Sed cōtra istas glo. z Jo. de pla. fortiter facit. nā si tunc testamentum in quo filius in potestate est preteritus diceretur nullum qñ ipse dixit nullum sequeretur q̄ in casu in quo filius preteritus nō posset dicere nullum q̄ testamentum valeret: sed istud est falsum vt est casus hic
4 vbi dicitur q̄ † licet filius in potestate preteritus decedat vivo testatore: z sic nō potuit dicere testamentum nullū quod testamentum deberet valere z tm̄ istud est falsuz vt hic ergo. Ad idē facit casus in. l. filius qui in potestate. ff. de lib. z po. Ad idē etiā facit casus in. l. j. z. l. pe. C. de posthu. here. insti. ver. natus ili-
5 co decedit vbi vult formaliter tex. q̄ si † posthumus natus ilico decedat: z sic nō potuit dicere testamentū nullum q̄ nihilominus testamentum non valet. Sed tamen si volumus defensare dictas glo. possumus respon. ad istum tex. z ad iura prealle gata quod aut filius preteritus potuit dicere testamentum nullum: z tunc illud testamētum dicatur nullum si ipse dixit aut vero filius decessit in tali statu in quo nō potuit dicere testam. nullum vt q; decedit in pupillari etate iuxta tex. in. d. l. j. vel anteq̄ pater moriatur z isto casu dico q̄ testam. est nullum etiā si ipse illud nō dicat nullū cuz ipsi imputari nō possit approbatio nec reprobatio z ita dixit in terminis Bart. in. d. l. filio in. gl. ij. col.
6 ver. op. C. de posthu. here. l. ij. etc. Pro hoc etiā adduco † q̄ dicimus in simili q̄ licet alias in matrimonio req̄rank verba. l. cū notissimi vbi glo. fing. C. de prescrip. xxx. an. tm̄ illud est verum qñ verba adhiberi possunt vt q; cōtrahentes loqui poterant. Secus vero si verba adhiberi non possint q; tunc etiā pōt cōtrahi sine verbis. l. mutus. ff. de in. dot. c. cum apud z. c. tue de spo. ergo. Ita dicamus in proposito q̄ licet alias ad hoc vt testa. in quo filius est pteritus sit nullū sit necesse q̄ ipse illud dicat nullus procedat qñ filius potuit dicere illud nullū secus autem si nō potest: q; tunc istud nō erit necessariū. Secūdo cōtra
7 dictas glo. facit † nā si testa. in quo filius in potestate est preteritus tunc diceretur nullū si filius diceret nullū sequereť q̄ tale testa. anteq̄ filius diceret nullū valeret z esset aliquod: sz istud est falsum. q; ab initio z ab ipsa creatione fuit nullum vt hic in ver. cū ab initio nō constiterit ergo. Sed ad hoc respō. vt dictum fuit supra qō tunc est necesse ad hoc vt testa. in quo filius est preteritus sit nullum vt ipse illud dicat nullū qñ potuit dicere illud nullū. vñ fateor q̄ a principio tēpore ipsius creationis est nullū: q; tunc tēporis nō pōt dicere, ipsum nullū cū adhuc viuat pater: sed bñ post mortē patris dico qō tunc diceretur nullum si filius dixit nullū duz tm̄ esset in tali statu in quo potuit dicere nullū: z sic patet q̄ iste glo. possunt defensari lz ō ipsas teneat. d. Alex. in. l. iij. C. de cōtra tab. in. vij. col. An aūt si filius taceat per annuz q̄ non dicat testamentum nullū: testamentū cō firmetur ista est satis subtilis questio de qua per glo. in. l. si impubes. §. fi. ad carb. ideo pro nunc omitto. Itē an testa. in quo filius est preteritus fit omni iure nullū tam respectu iuris ciuilis q̄ pretorij est profundissima questio dicas vt per omnes. l. ij. C. de cōtra tab. per Imo. in. l filio preallegata. Tertio not. ex
8 isto tex. ibi adeo quidē vt z si vivo patre etc. q̄ lz † filius iam natus preteritus moriatur vivo patre tm̄ non reconualescit testa. ita colligebat Are. z mod. hic qō videť forte mirū fm eos: quia cū lex fauore filij mandauerit illū institui vel exheredari cessante fauore propter mortē: z sic causa impeditiua videbať debere testm̄ reconualescere. c. cū cessante cū vul. de appel. Sed ppter ea istud fuit vt dicit hic tex. q; ab initio non valuit z per consequens nō potest postea reconfirmari. Istum tm̄ tex. limita fm Are. hic nisi filius esset preteritus z istituti essent venientes ab intestato: q; tunc si filius decedat viuēte testatore testm̄ reconualescet vt est casus valde not. z ibi Bar. z ceteri in. l. posthu. §. idem circa. ff. de iniusto. testa. Not. quarto ex isto tex. ibi nomi
9 natim etc. qō † filiꝰ dr̄ nominatim exheredatus si fuerit exheredatus noīe ppio expresso vt puta: q; dictuz fuit titius filius meus exheres esto vel etiā si fuerit exheredatus nomine tantum appellatiuo expresso vt quia dixi tantum filius meus exheres esto dummodo nō haberet alium filiū vt hic. Et ista faciūt ad questionem de qua per Bal. in. l. prima. ff. eodem q̄ si statuto caueatur q̄ in instrumentis debeat poni nomen z prenomen z cognomen contrahentium z si istud factum non fuerit annullat instrumentum quid si notarius facit instrumentum z nō apposuit nomen z cognomen z prenomen. sed nomen tantum tamen per illud nomen satis apparebat de persona contrahentis: quia erat singulare vt gallo pressus vt per glo. in. l. hac consultissima. C. qui testamēta facere possunt z certe videtur dicendum q̄ valeat tale instrumentum z hoc per tex. nostrū vbi licet exheredatio debeat fieri nominatim. z sic per nomen. tamē sa-
10 tis erit q̄ † fiat per alia signa dato q̄ non fiat per nomen dum modo per illa signa sit nota persona que exheredatur: ergo ita dicamus in proposito q̄ licet instrumentum debeat fieri nomine z prenomine z cognomine expresso tamen satis erit qō fiat per solum nomen quando per solum nomen apparet de persona contrahentis: rei enim satis demōstrare frustra adicitur demonstratio. l. prima in fi. de dot. prelega. cum ergo contrahens sit satis demonstratus per nomen nō est necesse apponere prenomina z cognomina istas enim tales demonstrationes tanq̄ inanes z inutiles curare non debemus. l. omne verbum. C. communia delegat. l. z verborum in annum. C. qui admit. Philomi nus ipse determinat contrarium dicens quod immo erit necesse quod ista nomina z prenomina apponantur. nam dicit ipse istud videtur requirere pro forma instrumenti quod ista apponatur patet: quia annullat instrumentum si ita factum non erit ergo sequitur qō ista forma debebit adunguem obseruari nec sufficiet ipsam adimpleri per equipollens. l. meuius z. l. qui heredi. ff. de cond. z demonstra. per Bar. z alios in. l. gallus. §. q̄d

ſi tantum.ff.de lib. z posthu. facit quod dixit Innocē. in.c. consuetudinis de consue. facit tex. in.l. cum hi.§. ſi prætor. ff. de trās actio. Secus vero dicit ipse ſi ſtatutum non annullaret instrumentum: quia tunc iſte demonstrationes non videtur requisite pro forma illi ſufficeret qualiſcunq; demonſtratio z ita ꝓcedat caſus noſter hic z per gloſ. in.l. ad teſtium. §. primo. de teſta. Sed certe contra ipſum videtur facere tex. z ibi gl. in.l. hac cō ſultiſſima. C. qui teſtamenta facere poſſunt vbi pro forma teſtamenti ceci eſt vt ipſe debeat nomina z dignitates heredum nominare. z tamen dicit ibi quod ſatis erit ponere tantum nomē proprium quando per nomen proprium eſſet certus heres: ergo. ſed de hoc alibi dicetur. Capio glo. ſuper verbo poteſtate quoniam glo. j. fuit declarata in continuatione Rubrice z pro expeditione huius glo. arguo contra iſtum tex. hoc modo dicitur in tex. noſtro quod ſi quis filium in poteſtate habet eum in
11 ſtituere vel exheredare. z ſic videt inferre iſte tex. q; ſi q̄s † haberet filium non exiſtentem in ſua poteſtate vt quia eſſet emancipatus quod tunc non teneretur ipſum inſtituere vel exheredare. ſed iſtud videtur eſſe contra caſum in. §. emancipatos infra eodem. vbi etiam filij emancipati. z ſic non exiſtentes in poteſtate patris debent inſtitui vel exheredari. ergo. vnde ꝓpter hoc eſt facta glo. noſtra que dicit quod illud quod dicit in tex. noſtro quod filij tantum exiſtentes in poteſtate ſunt inſtituēdi vel exheredandi procedit de iure ciuili. nam de iure ciuili tantū exiſtentes in poteſtate z non emancipati erant inſtituendi vel exheredandi tex. vero in. d. §. emācipatos loquitur de iure pretorio ſm quod ius fuit etiam inductum vt ipſi etiam emancipati debeant inſtitui vel exheredari z ita reſidet glo. Capio alias
12 glo. † ſup verbo nemo quoniam alia glo. clara eſt z pro expeditione huius glo. arg. contra iſtum tex. hoc modo dicitur in tex. noſtro quod ſi filius in poteſtate fuit preteritus in teſtamento quod dato quod poſtmodus decedat vivo patre nihilominus inſtitui in tali non erunt heredes. Sed contra iſtum text. z qō immo dicti inſtituti poſſint eſſe heredes adduco caſus in.l. filio preterito. ff. de iniuſto teſta. vbi dicit caſus quod ſi filius in poteſtate preteritus fuit z ipſe non dixit patris teſtamentum nullum nec aduocauit ſeu petijt hereditatem paternam quod heredes in tali teſtamēto iſtituti erunt heredes: ergo ita dicamus in ꝓpoſito quod ſi deceſſerit filius preteritus vivo patre: z ſic non potuit dicere teſtamentum patris nullū nec aduocare bona paterna quod heredes ſcripti erunt heredes. Propter hoc eſt facta glo. que dicit quod contrarium. d. l. filio procedit quā do filius preteritus poſt mortem patris vixit nec dixit teſtamē tum nullam quo caſu teſtamentum confirmatur z ſcripti in eo remanent heredes hic vero tex. loquitur quando filius non vixit poſt mortem patris: ſed predeceſſit vivo patre quo caſu teſtamentum non reconfirmatur nec in eo ſcripti remanent heredes z hec eſt prima ſo. Vel ſecundo dicit gl. illud quod dicitur in tex. noſtro quod ſi filius preteritus premoriatur vivo patre quod ſcripti in teſtamento non erunt heredes procedit de iure ſtricto ſeu rigore iuris. quia de rigore iuris nō erunt heredes: Contrarium vero loquitur de equitate ſm quam teſtamentum reconualeſcit z ſcripti poterunt eſſe heredes z ita reſidet glo. Tu vero pro vera ſolutiōe ad illam textū habes coniungere iſtas ambas ſolutiones hoc mō. aut filius moritur vivo patre z tunc teſtamentum omnino eſt nullum z ita loquitur tex. iſte. Aut vero ſuperuixit poſt mortem patris: z tunc aut illud dixit nullum z non eſt dubium quod non valet aut vero noluit dicere nullum: ſed illud approbauit z tūc licet de ſubtilitate z rigore iuris non poſſit reconueleſcere tamē de bono z equo reconualeſcet z ita dicunt omnes hic. Capio glo. ſuper verbo non cō
13 ſiſterit pro huius glo. intelligentia habes premittere qō † ſi filius iam natus eſt preteritus ſtatim teſtamentum eſt nullus ab ipſo initio ſi vero filius poſthumus fuit p̄teritus ab initio quidem valet teſtamentum: ſed poſtmodus natiuitate poſthumi irritatur vt eſt caſus. infra. §. ſequitur z ibi videbimus. Modo hoc ſtante arguo contra iſtum textum hoc modo dicit in text. noſtro quod ſi filius fuit preteritus quod licet precedat patre vivente nihilominus ſcripti non erunt heredes: quia ab initio non conſiſtit teſtamentum: ſed quod iſtud ſit falſum z quod immo ſi premoriatur filius vivo patre quod teſtamentum recōualeſcat probo per caſus. in.l. poſthumus in princi. ff. de iniuſto teſta. vbi dicit caſus quod ſi pater poſthumum preterit z poſtmodum poſthumus natus fuit. z ſic ruptum fuit teſtamentum vt infra eodem. §. poſthumi tamen ſi poſtmodum iſte poſthumus natus premoriatur vivo patre quod teſtamentum reconfirmabitur. ergo ita deberemus dicere in caſu noſtro quod licet teſtamentum in quo filius in poteſtate eſt preteritus ſit nullum tamen ſi premoriatur vivo patre quod teſtamentum debet reconfirmari. Unde propter hoc eſt facta glo. noſtra que dicit quod ideo in caſu noſtro teſtamentum non reconfirmatur licet filius preteritus premoriatur vivo patre: quia iſtud teſtamentum ab initio non conſtitit vt dicit hic text. Secus vero dicit glo. ſi a principio cōſtitiſſet teſtamētus: vt quia poſthumus fuiſſet preteritus quo caſu ab initio teſtamentum valuit: ſed poſtmodum rumpitur eius natiuitate. nam iſto caſu ſi premoriatur iſte poſthumus preteritus teſtamentum reconualeſcit z ita loquitur caſus in. d. l. poſthumus z ita reſidet glo. habes notare ex iſta glo. quod licet alias natiuitate poſthumi preteriti rumpatur teſtamentum. tamen ſi moriatur poſtmodum viuente teſtatore reconfirmatur teſtamentum. d. l. poſthumus quod intellige verum ſi moriatur viuente teſtatore naturaliter z ciuiliter ſecus vero ſi viueret naturaliter. ſed eſſet mortuus ciuiliter tunc enim non reconualeſcit. caſus eſt ſing. in.l. vxorem. ff. de inſto teſtamento. z iſtum caſum ad hoc dixit ſingularem Ro. in ſing. ſuis ſing. cxiij. incipien. tu habes quod natiuitate z iſtus caſum tene menti: quia nō allegatur in materia ſm Roma. vbi ſupra. Capio glo. ſuper verbo infirmabatur glo. argumēratur contra iſtum tex. de. §. ſed feminini infra eodem dicitur in text. noſtro quod de iure antiquo non erat neceſſarium ipſas vel deſcendentes tam ex maſculis quam ex feminis nominatim exheredare: ſed ſufficiebat eas exheredare inter ceteros z ſic vide-
14 tur velle iſte tex. quod ad hoc † vt valeat exheredatio feminarum z aliorum ſi. ſufficiat quod ſint exheredate inter ceteros: ſed certe iſtud eſt falſum: quia quando pater exheredat ipſas feminas inter ceteros eſt neceſſe quod illis aliquid leget vt ibi habetur glo. non ſoluit: ſed dicit ſolue vt ibi dicam glo. autem ibi in ver. perſone ſoluit z dicit quod illud quod dicitur in caſu noſtro quod ſufficiat ipſas feminas exheredare inter ceteros loquitur quando femine iam nate exheredantur. Si vero filia femina poſthuma exheredabatur inter ceteros tunc erat neceſſarium ei aliquid reliqui iure legati vt ibi habet z ita dicit Are. hic. Capio glo. ſuper verbo ceteros quoniaz alie due glo. ſunt
15 clare z glo. querit dicitur in tex. noſtro q; † filius non poteſt exheredari inter ceteros: ſed debebat exheredari nominatim filie vero femine vel deſcendentes ex feminis vel ex maſculis poterant inter ceteros exheredari. modo nunc ipſa querit quomodo in filijs maſculis non valebat exheredatio inter ceteros in feminis vero ſic glo. reſpon. z dicit quod poteſt exemplificari hoc modo vz ſi pater dicat vnum de filijs meis exheredo in ipſis quidē filijs non valet hec exheredatio tanq̄ ſit facta inter ceteros filios. Secus erit in ipſis feminis z alijs de q̄bus hic quia ſi teſtator dixerit vnaz ex filiabus meis exheredo vel vnā ex nepotibus meis exheredo valebit talis exheredatio dato quod ſit facta inter ceteros. Vel ſecundo dicit gloſ. poteſt exemplificari tex. iſte quando pater dixit vnum puta titium inſtituo z poſt ſi vult alios filios exheredare dz dicere reliquos filios exheredo alias ſi ſimpliciter diceretur filium exheredo z non diceret reliquos vel ceteros filios exheredo cum plures haberet non valeret talis exheredatio tanq̄ facta inter ceteros vt eſt caſus in. l. ij. ff. de lib. z po. ſed dicit gloſ. ſecus erit in iſtis. nam poterit teſtator dicere talem filium meum inſtituo filiam meam exheredo vel nepotem meum exheredo z valebit hec exheredatio q̄uis plures filias habeat vel nepotes z dicatur facta inter ceteros z ita reſidet glo. Aduerte ad hāc glo. ſm moder. hic quia glo. vult in ſui principio quod licet hec exheredatio filium meum exheredo non valeat tanq̄ ſic facta inter ceteros: ſed in ipſis feminis ſic. Unde ſi teſtator dixit vnaz ex filiabus meis exheredo quod valebit hec exheredatio. Mā dicūt mo. videtur impoſſibile quod hec exheredatio valeat in ratione incertitudinis cum neſciamus quam filiam teſtator voluerit exheredare. Unde dicūt ipſi quod poſſumus ſaluare gl. hoc modo quod aut queris an hec exheredatio valeat in feminis dato quod ſit inter ceteros dicit gl. quod ſic. Aut vero queris an valeat propter defectum incertitudinis z dicas quod non. non autem ex eo: quia facta inter ceteros. Vel ſecūdo poſſumus dicere quod immo iſta exheredatio eſt rite facta quantum ad ius: ſed deficit probatio. l. duo ſunt titij cum vul. ff. de teſta. tu. Capio aliam glo. ſuper verbo nominatim z gloſ. in ſui prima parte eſt clara z addit nōnullus alios modos per quos etiam exheredatio dicetur facta nominatim. naz dicitur in tex. noſtro quod ſi pater dixit filium meum exheredo nec nominauit proprium nomen filij quod talis exheredatio valet ſi nō habebat niſi vnicum filium glo. modo dicit quod etiam exheredatio dicetur facta nominatim alijs modis primo ſi teſtator inſtituit vnum heredem puta titium omnes liberi mei ſint exheredati. nam iſto caſu dicetur facta exheredatio nominatim de filijs allegat caſum in. l. tiberius. ff. eodem. Item dicit glo. quod

filius

filius dicetur nominatim exheredatus per quecūq; verba fuerit exheredatus dummodo per illa verba certa sit seu certificetur persona que exheredatur allegat.ff.si cer.petaf.l.certuz ꝛ.ff.de iniusto rup.testamento.l.posthu.§.nominatim ꝛ.ff.de lib.ꝛ pol.lege prima ꝛ secunda.Subiungit etiam glos. quod illud quod dictum fuit supra quod valet hec exheredatio tanq; nominatim facta si testator instituat vnuz postea dicat omnes liberi exheredati sint.Secus dicit glo. in hac exheredatione scz si testator dicat filiuz meū instituo ceteros liberos exheredo vel si testator dixisset seium extraneum instituo liberos aūt exheredo non autem dixit omnes liberos exheredo vt dictum fuit in prin.glo.nam dicit glo. istis casibus exheredatio nō valet tāq; inter ceteros facta patet dicit glo.quod sit facta inter ceteros.quia filius videtur exheredatus ꝛ immixtus cum alijs existentibus in remotioribus gradibus quod sit ipse filius.nā quādo dicit testator ceteros liberos exheredo vel liberos exheredo videtur nedū exheredare filios sed etiā ipsos nepotes in remotioribus gradibus existentes. nam appellatione liberorum veniunt nepotes.l.liberorum.ff. de ver. signifi.l.quid si nepotes de test.tu.Unde tanq; hec exheredatio sit facta inter ceteros non debet valere cum ipse debeat nominatim exheredari ꝛ ita resident glo.Aduerte ad glo.istaz sm moder.hic post Joan.Fab.quia glo.ista vult quod sit differentia an testator dicat omnes liberos exheredo an vero dicat reliquos liberos exheredo primo casu.vt videatur nominatim exheredare secūdo vero non.nam certe hec differentia non videtur bona cum inter verbum ceteros ꝛ omnes nulla videatur differentia.l. ceterorum.ff.deverbo.signi.Unde quando testator dixit omnes filios exheredo valet exheredatio ita debet valere quando dixit ceteros liberos exheredo.Item etiam facit secundum eos nam ideo dicit Roma. quod non valet hec exheredatio reliquos liberos exheredo vel ita simpliciter liberos exheredo: quia isto casu dicitur facta hec exheredatio inter ceteros cum sit immixta cum alijs inferioris gradus quam sint ipsi filij. naz cum dixit liberos exheredo nedum videtur exheredare filios sed ꝛ ipsos nepotes.l.liberorum ꝛc.sed certe attēta hac ratione multo magis debemus dicere quod nō valeat exheredatio quando dixit omnes liberos exheredo cum tūc maior fiat gradum immistio ꝛ magis dicatur facta inter ceteros. Quapro pter dicas vt dicebat glo.in.d.l.titius qd debet esse differētia quod aut testator dixit filios exheredo:ꝛ tunc valet talis exheredatio ꝛ dicetur nominatim facta. Aut vero dixit liberos exheredo,ꝛ tunc non debet valere tanq; sit facta inter ceteros cū appellatione liberorum nedumveniat liberi primi gradus:sed ceteri in infinitum.Aduerte etiam ad aliud sm eosdem mo.naz glo.vult quod non valeat hec exheredatio reliquos liberos exheredo vel ita simpliciter.

1 ☞ Preteritio filij iam nati licet decedat vivo testatore testamentum non reconualescit.

2 Testamentum in quo posthumus est preteritus eius natiuitate infirmatur.

3 Aboztiuus filius perinde habeꝰ ac si natus non fuisset nec rumpit testamentum.

4 Sed si mulier non peperit aboztum sed aliquod animal nō habens formam hominis an testamentum rumpatur.

5 Monstrum non dicitur homo habens duo capita.

6 Monstruosum hominis interficiens an debeat puniri ꝛ homicida.

7 Monstruosi homines an baptizari debeant.

8 Aboztum procurans qualiter puniatur.

9 Et qua pena puniatur interficiens existentem in vtero ꝛ numero.II.

10 Infans in vtero matris existens non est homo.

12 Posthumi si exheredentur an tantum intelligantꝰ exheredati tunc temporis existentes in vtero an etiam alij nascituri ex presenti matrimonio vel futuro.

13 Posthumus non potest exheredari.

14 Instituj possunt filij post testamentum adoptati.

15 Filiozum verbum siue liberozum a testatore prolatum cōprehendit tam naturales q̄ legitimos.

16 Institutio posthumi indefinita an trahatur ad omnes posthumos.

17 Exheredari non potest filius nisi iusta causa exheredatiōis expressa.

18 Semi natus si anteq; perfecte extraheretur fuerit mortuus an habeatur pro nato quantum ad hoc vt rumpat testamentum.

19 Testamentum si natiuitate posthumi est ruptum dato quod postmodum decedat posthumus non reconualescit testamentum.

20 Posthumus natus si ilico decessit nihilominus rumpit testamentum.

21 Aboztiuus natus non rumpit testamentum.

Posthumi. Etiam posthumi debent instituivel exheredari alias nato posthumo rumpitur testamentum:sed valet prius ꝛ femina posthuma olim poterat inter ceteros exheredari cum legato masculus vero posthumus nominatim hoc.d. sm Aret. vsq; ad.§.posthumozum. Not.primo ex isto text.ibi preterito valet quidem testamentum sm Joan.de pla.ꝛ mod.quod differentia est inter posthumum preteritum ꝛ iam natum preteritum.nam iam nato preterito a sui principio testamentum est nullum vt supra in princi. ibi ab initio ꝛ.d.l.inter cetera cum vul.sed secus est in posthumo preterito:quia a principio testamentum valet: sed postmodum eius natiuitate rumpitur vt hic. Item est alia differentia
1 sm eos.nam si filius† iam natus preteretur dato quod postmodum vivo testatore decedat testamentum nō reconualescit vt supra eo.in prin.ꝛ.l.si filius qui in potestate.ff.de libe.ꝛ po. nisi instituti fozent in tali venientes ab intestato vt est casus no. in.l.posthumus.§.idem circa.ff.de iniusto.te.ꝛ diximus eodez titu.Secus vero in posthumo preterito.nam si nascatur ꝛ postmodum moziatur vivo testatore indistincte recōualescit testamentuz de iure pretorio hoc est siue in quo ipse fuit preteritus fuerit instituti venientes ab intestato siue non vt est casus not. in.d.l.posthumus in prin.Secus tamen esset si posthumus preteritus natus mozeretur post mortem patris. quia tunc nullo iure reconfirmatur testamentuz.C.de hered.insti.l.ij.ꝛ p Bar. in.d.l.posthumus.Secundo not.ex isto tex.sm Are.ibi totum
2 infirmatur q̄† testamentum in quo posthumus est preteritus eius natiuitate infirmatur.ꝛ sic nedum respectu institutionis: sed etiam legatozum concozdat tex.in.l.j.C.de post.he.istud tamen hodie,cozrigitur.qz hodie indistincte testamentum nō annullatur quo ad legata ꝛ cetera capitula testamēti ex causa preteritionis siue posthumi siue iam nati:sed tantum ipsa institutio viciatur vt est casus in auf.ex causa.C. de lib.preter.ꝛ ibi Bar.ꝛ alij.Not.tertio ex isto tex.ibi aboztum fecerit sm Jo.
3 de pla.ꝛ alios q̄† filius aboztiuus natus non rumpit testamētum:qz perinde est ac si natus non fuisset.l.vzozis aboztu.C.de post.ꝛ.l.qui moztui.ff.de ver.sing. Secus vero si filius natus fuisset viuus ꝛ statim postq; natus fuit statim moztuus est existens in manibus vel emissa voce vel non emissa dūmodo spiritum haberet.l.quod certatum.C.de posthu.l. q̄ dicitur ibi cū
4 spiritu.ff.de lib.ꝛ posthu.Sed quid† si mulier non peperit aboztum.sed peperit aliquod animal quod non videbatur habere aliquas qualitates vel formam hominis an testamentū rumpatur.ꝛ sic dicas q̄ si quidem tale animal declinabat ad monstrum vel prodigium vtputa:quia habebat caput seu effigiem animalis vel non hominis ꝛ isto casu non rumpitur testamentum.l.quod certatum ibi ad nullum declinans monstrū vel prodiguum.C.de posthu.idem si haberet caput retro spatulas ita dixit Ang.in.l.q̄ dicitur.ff.de lib.ꝛ po.pro quo facit tex.in.d.l. non sunt lib.ibi conuerso moze creantur.ff.de sta.ho. facit etiā glo.in.l.q̄ret.ff.dever.sing.vbi voluit glo.q̄ homo habens oculos retro non dicitur homo: sed monstrum ꝛ ita pertransit.d. Alex.ꝛ ibi.Sed Jmo.in.d.l.q̄ dicitur dicebat contrariuz pro
5 quo facit q̄ dixit gl.in.l.ostentū.ff.de ver.sig.vbi voluit q̄† homo habens duo capita non dicitur monstruz ꝛ per consequēs rumpere testamentū natus vt ibi per eam glo. tñ in.l. non sunt liberi tenuit contrarium vnde sup hoc cogitabis. Aut vero tale animal editum non declinabat ad monstrum vel prodigium. sed habebat effigiem hominis habebat tamē officia membrorum vel diminuta vel augmenta vtputa: qz habebat sex digitos vel quatuor vel tres pedes vel tria brachia ꝛ isto casu bene rumperet testamentum vt est tex.ꝛ ibi glo.in.d.l. non sunt liberi ꝛ tex.ꝛ glo.in.d.l.ostentum ꝛ ita intelligatur tex.in.d.l.qō dicitur ibi integrum animal editus ꝛ ibi Ang.ꝛ Jmo. An autē
6 interficiens† hominem monstruosum debeat puniri vt homicida:ꝛ ideo si statuto caueretur qō interficiens hominē punitur tali pena.an si quis interfecerit hominē monstruosum debeat puniri illa pena tanq; interfecerit hominez ꝛ ꝺdem Bal. in.d.l.q̄ dicitur dixit qō homo mōstruosus dicit esse homo: qz essentia hominis est ab anima ꝛ spiritu.ꝛ ideo dicebat ipse qō debebat puniri pena statuti.Sed Ang.ibi ꝛ Jmo.ꝛ.d.Alexā. in hoc videnꝰ distinguere vt supra dixi quod aut homo interfectus erat monstruosus:qz officia membrorum erant ampliata ꝛ diminuta:ꝛ tunc procedat dictum Bal.aut erat aliter monstruosus.ꝛ tunc secus tanq; non sit homo.Et ex hoc etiam po-
7 teris cognoscere an homines † monstruosi debent baptizari. quia habes distinguere vt supra ꝛ ita dixit Jmo.in.d.l.q̄ dicit

8 in vl. verbis. Sed qua pena puniatur † mulier comprimens viscera sua vel recipiens poculum vt abortum faciat ꝛ dicas fm Joan. de pla. quod si quidem mulier compressit partum anteq̃ posthumus haberet animam quod non contingit in masculo ante quadraginta dies in femina vero ante sexaginta vt per glo. in l. diuus. ff. de va. ꝛ extraord. crimi. ꝛ ibi Barto. ꝛ Ang. ꝛ isto casu relegatur vt est casus in. d. l. diuus ꝛ hoc verum nisi fecisset per pecuniam: quia tunc puniretur pena capitis. l. cicero. ff. de penis. Si vero partus non animatus: ꝛ tunc punitur pena. l. cornelie de paricidijs tanq̃ filium suum interfecerit. lege prima de paricidijs ꝛ ita dixit Barto. in. d. l. diuus in distinctione de partu animato vel non animato dic vt in. c. sicut ex literarum extra de homic. Si autem aliquis dederit poculum abortionis alicui mulieri vel etiam poculum amatorium vt magis incalescat in amorem suum punitur si quidem dans poculum ista erat persona vilis ꝛ damnatur in metallum. Si vero honesta persona sit in insulam deportatur cum publicatione medietatis bonorum suorum ꝛ hoc est verum si ille cui data fuerunt pocula ista nō est mortuus. si vero mortuus esset tunc dās capite punitur vt est casus in. l. si aliquid. ff. de penis. §. qui abortionis ꝛ. l. iij. ff. de sica. Et ista dicebat Joan. de pla. hic not. cōtra istas mulieres clandestine adulterantes ꝛ postea conantes
9 abortum facere. ¶ Sed qua pena puniatur † interficiens existentem in vtero an debeat puniri vt homicida vidimus enim supra qua pena puniatur ille qui dat poculum vt fiat abortus ꝛ sic mulier non concipiat modo nunc videndum est qua pena puniatur interficiens existentem in vtero ꝛ si quidez loquimur de pena iuris communis ꝛ punitur. l. cornelia de sicarijs vt homicida. l. fi. ꝛ ibi no. C. de sic. facit qō habetur in. c. si quis extra de hom. Aut vero queris de pena statuti puta si statuto caueꝛ quod occidens hominem puniatur tali pena an comprehēdat interficientem posthumum tanq̃ dicatur interfeciſſe hominez ꝛ dicas quod non: quia non est homo: sed homo fieri speratur l. cum interveteres. C. de fideicommissa. lib. l. negat ibi spes animantis. ff. de mortuo infere. ꝛ ita dixit Bal. in. d. l. quod dicitur ꝛ in. d. l. cum inter de quo dicas vt per Alexan. in. d. l. quod dicitur. Pro hoc allegabat Roma. in lege prima. §. occisorum. ff. ad sil. id quod habetur in. l. qui occidit cum multis simi. ff. ad. l. aquil. vbi ille dicitur committere homicidium qui occidit ho-
10 minem: sed † partus seu infans existens inventre non est homo all. l. in lege. §. placuit. ff. ad. l. fal. Secundo adducebat ipse casum in. d. c. si aliquis ibi vt homicida que verba videntur esse nota fictionis: ergo non vt verus homicida punietur cum non habeat locum fictio in statutis. l. iij. §. hec verba. ff. de neg. gest. cum simil. multas etiam alias rationes adducit quas videre poteris: sed contra ista facit casus in. c. aliquando. xxxij. q. ij. ꝛ arguo sic: quicunq; eedem fecerit capite puniatur. c. omnis lex. iij. seu. iiij. distin. sed partus dicitur occidi. vt est casus in. d. c. aliquando ideo merito quando quis interficit infantem existentem in vtero tanq̃ eedem fecerit debet capite puniri ꝛ vt homicida. Item facit. l. si non vestimentum. ff. de auro ꝛ argen. leg. ꝛ dixi in. l. si non tantum. §. infecti. ff. de dam. infect. vbi illud quod est in spe habetur ac si esset in re vide que dixi late in regulis meis: sed iste partus speratur homo. ergo ꝛc. ad istā questionem vide per Alber. in tertio statu. ꝛ per Sicu. in. d. c. si aliquis de homi. ꝛ in Joannina. inquantum tractat de pedibus
11 imperat. late hoc examinat. pro hoc etiam facit. nam † grauius est puniendus qui occidit existentem in vtero quam si occidisset iam natum. quia interficiens existentē in vtero interficit corpus ꝛ animam: sed non sic in occidente iam natum pro hoc adduco glo. sing. in. c. rebatizare de conse. di. iiij. que dixit quod grauius peccat occidēs paganū quā occidēs christianū: qui occidēs christianū solū corpus occidit q̃ aūt occidit paganū occidit corpus ꝛ animā potuisset eiū effici christianus: ꝛ sic lucrari animā que per hoc pditur. Capio glo. super ver. posthumi dicitur in tex. nostro quod posthumi debent institui vel exheredari modo querit glo. quid si posthumi sint instituti hac institutione qui videantur instituti an videantur instituti tantum nascituri ex presenti matrimonio hoc est ex vxore quaz nūc h3 testator an etiam nascituri ex futuro gl. dicit quod hac institutione omnes posthumi intelliguntur instituti sine nascituri sint ex presenti matrimonio vel ex futuro vt est casus in. l. placet cuz. l. seq. ff. de lib. ꝛ post. Postmodum glo. querit quid in exhereda-
12 tione vt si fuerint exheredati † posthumi an tantum intelligantur exheredati tunc temporis existentes in vtero. an etiam alij nascituri ex presenti matrimonio vel futuro ꝛ glo. respon. quod isti tales nō intelliguntur exheredati. Ratio est: dicit glo. quia exheredatio posthumi debet fieri nominatim vt in ver. seq. quando dico exheredo posthumum ista exheredatio non dicitur facta nominatim: cum nominatim non fuit dictum posthumos nascituros mihi in futurum vel futuro matrimonio sequi quod non dicentur ipsi exheredati. Anteq̃ descendam ad notabilia que ex hac glo. colligi possunt prius est videndum an illud quod dicit glo. hic quod si testator dicat posthumū exheredo an per talem exheredationem posthumi futuri sint exheredati ꝛ quidem vt vides glo. vult quod ipsi non intelligantur exheredati: quia ipsi nominatim non fuerunt exheredati. Et pro hac glo. facit nam verba indistincte prolata debent intelligi de primis seu de primo. l. boues. §. hoc sermone de ver. signi. Unde ex quo testator dixit exheredo posthumum debemus intelligere quod tantum primus intelligatur exheredatus ꝛ non futuri. Contrarium tamen tenuit glo. in. d. l. placet vbi glo. voluit quod per talem exheredationez omnes posthumi intelligañ exheredati ꝛ hoc per casum in. d. l. iij. §. fi. vbi dicit casus quod valet hec exheredatio posthumus exheres esto. ꝛ postmodum natus posthumus non rumpit testamentum: ergo hec exheredatio dicetur facta de omnibus alias postmodum nati rumperent testamentum. Pro hoc etiam facit. nam non est dare bonā rationem diuersitatis quod magis primus posthumus intelligatur exheredatus q̃ ceteri cum tantum affectionis dicatur habere ad primum quantum ad futuros vnde quemadmodum intelligitur exheredatus primus ita ꝛ secundus ꝛ ceteri ꝛ ita dicebat Ang. in. l. ij. ff. de lib. ꝛ po. Unde circa hoc vna fuit opi. Ang. in. d. l. placet distinguētis hoc modo q̃ quando facta fuit dicta exheredatio posthumum meum exheredo si quidē vnus tantum posthumus nascatur valebit in eo exheredatio ꝛ dicet in eo facta nominatiz sine vnus nascatur ex prima vxore sine ex secunda vt dicebat Are. hic post Raph. Aut vero nati fuerunt plures ꝛ non debet valere in aliquo tāq̃ non facta nominatim: sed inter ceteros ꝛ ita pertransit etiam Joan. de pla. hic. Pro quibus facit. nam ita debet fieri nominatim exheredatio posthumi sicut iam nati. lege tertia in prin. ibi ad similitudinem iam nati. ff. de iniusto testamento modo sic quando testator dicit filium exheredo si quidem vnicum tantum filium habet valet exheredatio ꝛ dicitur exheredatus nominatim. secus vero si testator plures filios habeat: quia tunc non valet hec exheredatio tanq̃ non nominatim facta: sed inter ceteros vt est casus. l. ij. ff. de lib. ꝛ po. ꝛ supra vidimus. Ergo ita dicamus in proposito quod quando quis dicit posthumum meum exheredo si quidem vnicus tantum filius natus fuerit valeat in eo secus vero si plures. quia tunc non debet in aliquo valere tanq̃ non dicatur exheredatio nominatim facta. Alia etiam fuit circa hec opinio Jmo. in. d. l. placet. tamen quia vt ipse dixit ꝛ post cum. d.
13 Alexā. ista † dubitatio nihil vtilitatis habet cum hodie posthumus non possit exheredari vt nota. in. l. maximum vitium C. de lib. preter. ꝛ infra dicemus ideo amplius non insisto. No. primo ex hac glo. quod si testator dixit posthumum instituo q̃ intelligitur instituisse omnes posthumos tam presentes tempore testamenti quam futuros quod videtur esse mirum. nam vt dixi verba indefinite prolata debent intelligi de primis et non de alijs. d. l. boues. §. hoc sermone. ff. de ver. signifi. Unde quando indistincte dixit testator posthumum instituo debebamus interpretari quod testator tantum intelligeret de primo ꝛ non de alijs. ergo. Item etiam videtur mirandum verba indefinite prolata a testatore referuntur ad tempus testamenti l. si ita quis. ff. de auro ꝛ argento lega. cum vulga. vnde ex quo testator simpliciter dixit instituo posthumum videbatur dicendum quod tantum instituisset posthumum quem habet tempore testamenti ꝛ non futuros: sed dicas quod ideo ita statuitur in casu nostro fauore institutionis ꝛ testamenti conseruandi. nam si diceremus quod tantum primus posthumus vel existens in vtero tempore testamenti ꝛ non alius esset institutus sequeretur quod si postmodum alij posthumi essent nati quod tanq̃ preteriti testamentum rumperetur vnde propter hoc fauore testamenti ꝛ institutionis ne testamentum irritetur voluit lex quod omnes posthumi intelligātur instituti ꝛ ita dixit glo. ꝛ ibi ceteri in. d. l. placet. Et per predicta determinauit singularem questionem Barto. in. d. l. placet in qua dicit se consuluisse testator insist in testamēto suo quod in domibus suis fieret hospitale quod heredem instituebat postmodum testator superueniens alienauit dictas domos ꝛ alias emit ꝛ post mortuus est querebatur an hospitale deberet fieri in domibus nouiter emptis ꝛ videbatur dicendum quod non: quia illa verba in domibus suis regulariter referentur ad tempus testamēti. l. si ita. ff. de aur. ꝛ arg. leg. cum vul. ꝛ sic videbatur velle q̃ in domibus q̃ erant tēpore testamēti illud hospitale fierer: sed amplius ille domus non sunt. ergo. Nihilominus ipse cōtrariū determinauit: q: fauore institutionis ꝛ testamenti conseruandi debemus

interpretari

interpretari q̄ nedum intellexerit de domibus quas habet tē
pore testamenti: sed etiam de domibus postmodum emptis si
cut dicimus hic q̄ fauore testamenti quādo quis dicit instituo
posthumum nō intelligitur tantum sensisse de posthumo tem
pore testamenti: sed etiam futuro. Secundo not. ex hac glo. q̄
si quis instituit posthumum q̄ nedum videtur instituisse post
humum ex presenti matrimonio. ꝛ sic ex presenti vxore: sed na
sciturum ex futuro matrimonio. ꝛ sic ex futura vxore. Idē etiā
14 dicas ſm Aret. hic quod videntur instituti † posthumi ciuiles
hoc est filij post testamentum adoptati qui dicuntur posthumi
ciuiles ita probat casus. ꝛ ibi not. in. l. sed̄ est quesitum. ff. de li
be. ꝛ posthu. ꝛ in. l. si quis posthumos. vide Alexand. consilio.
clxxj. in. ij. volumine ꝛ ibi plura similia in materia adducit. vide
que dixi in. l. si cognatis de rebus dubijs. Sed an intelligatur
institutus naturalis tantum ex concubina postea natus Bal.
in. d. l. placet tenet q̄ non siue testator esset vxoratus tempore
testamenti siue non. monetur autez ipse per casum in. d. l. placet
ibi ex quacunq̄ vxore vbi vult tex. quod per ista verba posthu
mum instituo videantur instituti posthumi nascituri ex quacun
q̄ vxore. ꝛ sic videtur inferre quod secus esset si essent nati ex
alia q̄ vxore. et sic concubina et pro hac opinione facit. nam
ideo ista indefinita institutio posthumi trahit ad futuros post
humos: quia si isti non intelligerentur instituti tanq̄ preteriti
romperent testamentum: vnde fauore testamenti ne testamen
tum rumpatur fuit statutum vt omnes posthumi intelligantur
instituti vt supra vidimus: sed certe hec ratio non habet locuz
in filijs naturalibus: quia dato ꝙ dicimus q̄ ipsi nō fuerint
instituti tamen propter hoc non romperetur testametum: quo
niam filius naturalis preteritus testamentum non rumpit: vt
per glos. singu. in. l. j. in versi. naturales. ff. de contratab. cum er
go cesset ratio quare hoc fuit inductuz debet cessare ipsa iuris
dispositio. l. adigere cum vul. Contrariuz tamen tenuit Raph.
in. d. l. placet ſm Areti. hic. ꝛ hoc per casum in. l. generaliter. et
de instituto. et substituto. sub con. fac. et. l. ex facto. §. si quis rog. ad
15 treb. vbi † verbū filiorū seu liberoz a testatore prolatū ita com
prehendit filios naturales sicut legitimos: ergo ita dicamus
in proposito quod quemadmodū verba ista instituo posthu
mū prolata a testatore comprendunt omnē posthumum legiti
mum ita comprendant etiam naturalez. Sed ad hoc tu posses
respon. quod ideo ibi cōprenduntur tam naturales q̄ legitimi
quia illa dispositio fuit inducta ppter naturalē affectionez quā
habet ipse testator tam ad naturales q̄ legitimos. Sed dispo
sitio de qua hic non fuit inducta propter hoc: sed fauor testa
menti conseruandi que ratio non militat in casu nostro ergo.
Secundo pro hac opinio. adduco nam si per ista verba intelli
guntur instituti posthumi ciuiles vt supra dixi. ꝛ tamen illi nō
sunt nati ex vxore: ergo eadem ratione nati ex concubina maxi
me cum ipse pater dicatur distare ab vxore. l. itez legato. §. par
ni de lega. iij. Unde dicas sic quod aut testator instituit posthu
mum insolidum. ꝛ tunc videtur esse clarū quod non intellexerit
nisi de posthumo legitimo ꝛ naturali cum naturalis tantuz nō
possit institui insoliduz. l. licet. C. de naturalibus. ꝛ isto casu cla
re procedit dictum Bald. Aut vero testator instituit posthu
muz in duabus vel tribus vncijs vt de iure fieri potest ꝛ est ma
ior dubitatio. Tamen domi. Alexand. in. d. l. placet dicit esse di
stinguendum in hoc vt distingunt docto. in. d. l. generaliter in
quantum loquuntur an appellatione filiorum comprehendātur
naturales: nam ipsi dicunt quod aut testator erat talis qualita
tis cui non erat verecundia habere naturales: vt quia erat ipse
etiam naturalis. ꝛ tunc isto casu facta mentione de filijs a testa
tore veniunt etiam naturales. aut vero testator erat talis con
ditionis cui erat dedecus habere naturales: vt quia esset vir
in dignitate cōstitutus et isto casu non comprenduntur natura
les: vnde ipsi dicunt. et ita etiam dicenduz in casu nostro quod
si testator qui dixit posthumum meū instituo erat talis condi
tionis cui non erat verecundia habere filios naturales. ꝛ isto
casu etiaz filij ex concubina nati veniant cuz videatur esse eadē
ratio inter natos ex matrimonio quemadmodū ex concubina
aut vero sibi erat verecundia. ꝛ tunc secus. ꝛ ita remanet ibi. d.
Alexand. et ita formaliter dixit hic Are. quē non vidit do. Ale
xan. vel ipsum tacuit. Et sic ex istis habes vnam limitationem
16 ad tex. in. d. l. placet et glos. q̄ † institutio posthumi indefinita
non trahitur ad omnes posthumos. s. naturales vt supradictū
fuit. Secundo limita nisi testator dixisset instituo ventrem vxo
ris mee: quoniā tunc ista verba non cōprendent nisi tunc existē
tem in vtero non autez alios nascituros etiaz ex eadē vxore ita
dixit Raph. in. d. l. placet quem sequitur et refert Areti. hic.
Douentur ipsi nam proprie venter dicitur quando mulier est
pregnans: vt in toto titulo. ff. de ven. in poss. mit. ꝛ. ff. de acqui
ren. hereditā. l. ventre. ꝛ sic videtur tantū instituisse tunc existē
tez in vtero non autem futurum. Nec obstat dicunt ipsi quod
institutio posthumi trahatur ad omnē posthumum qui tūc exi
stat in vtero vel non quia dicit ipse quia ibi verba illud pati po
terant. Secus autem est in casu nostro. Tu vero adde quod eā
dem opi. videtur sequutus Paul. de castr. ibi argumen. glo. in
l. ideoq̄. ff. de liberis ꝛ posthumis que dixit quod licet institu
tio posthumi indefinita trahatur ad omnem posthumuz vt ibi
tamen dicit gl. quod illud erat veruz. quādo testator dixit post
humuz indefinite secus aūt si dixisset posthumū meuz vel post
humum quem habeo: quoniam tantuz tunc temporis existens
in vtero videtur institutus. Contrariuz tamen videtur tenuisse
Joan. and. in titulo de testa. in rubrica. in penulti. colū. in addi.
ad Specu. vbi ipse voluit quod quando testator dixit instituo
ventrez vxoris quod tunc videantur instituti nedum tunc tem
poris existentes in vtero: sed etiaz futuri non tamen ipse loqui
tur quando testator dixit instituo ventrem vxoris mee vt est q̄
stio nostra ꝛ cum dicto Specu. transit Ange. consilio incipien.
simon notarius. ꝛ Oldra. consilio. cxij. incipien. quidā in suo te
stamento de hoc dicas vt per moder. in. d. l. placet nolo intra
re. Lapio glos. in versicu. omniū dicitur in text. quod par est cō
ditio omniū posthumoz est par filio posthumo in potestate q̄
tum ad hoc: vt tunc rumpant testamentū quādo nati erunt gl.
dicit omniū posthumorū siue nascentur ex ipso testatore siue cū
filijs testatoris. naz preteritio ista istorum posthumoz omnino
est par. quia isti omnes tunc rumpunt testamentuz quādo nati
erunt. ꝛ non ante secus dicit glo. in iam natis naz preteritio filij
iam nati et preteritio nati ex filio testatoris non equiparantur
vt supra eodē. §. sed non ita naz filijs preteritis statim testamen
tum est nullum. Sed secus est in filijs iam natis preteritis quo
niam ipsi statim non rumpunt testamentum: sed habebant ius
accrescendi: vt ibi. Lapio glo. super verbo rumpatur dicit hic
quod agnatione posthumi vel posthume testamentuz rumpit
dicit glo. hoc est verum quando isti fuerunt preteriti: vt hic se
cus si fuissent exheredati: quia tunc testamentū non rūperetur
eorum natiuitate: sed agerent querela inofficiosi dicit tamen gl.
quod hodie ipsi non possunt exheredari: vt. C. de inoffic. testa.
17 l. si quis. §. j. Et ratio est quia hodie filius non potest † exhere
dari nisi iusta causa exheredatiōis expressa: vt in authen. vt cū
de appella. cogn. §. causas colum. viij. sed posthumus non po
test committere causas ingratitudinis ergo. In glos. infirmatur
glo. dicit hic id quod dicitur in. l. si filius. ff. de testamen. mil. ibi
duo notabiles casus ponuntur ſm Areti. hic primus est casus
quod filius fa. miles faciat testamentū vino patre suo ꝛ posthu
mum pretereat demū nascatur posthumus mortuo patre testā
tis hoc est auo posthumi quod testamētū rumpitur nisi miles
perseueret in eadē voluntate. Et ratio est quia posthumus na
tus nascitur in sui potestate. ꝛ per consequens rumpit testamē
tum. Secus vero si posthumus nascatur vino auo: quia tunc
nec testamentum patris nec aui rumpitur non patris: q̄ ipsuz
non habet in potestate non aui: quia impedit euz filius fami. mi
les. In glos. aborsum quid si filius esset natus ex secto ventre
matris iuxta text. in. l. negat. ff. de mortuo inferē. an rumpat te
stamentuz et dicas quod sic. l. quod dicitur. ff. eo. Sed quid si
18 semi† nato ponamus quod † filius erat semi natus ꝛ priusq̄ per
fecte extraheretur mortuus est an habeatur pro nato q̄tuz ad
hoc vt rumpat testamentuz. ꝛ dic quod non vt est casus in. d. l.
quod certatum ibi perfecte natus. C. de posthu. here. insti. Sz
quid si fuerit posthumus viuus extractus: sed cognoscebatur
quod non poterat viuere an per natiuitatez talis posthumi rū
patur testamentuz. ꝛ in hoc sic dicas quod aut posthumus na
tus cognoscebatur quod non poterat viuere ex eo quia natus
erat in sexto mense quo casu natus non potest viuere. l. in testa
menti. §. fina. ff. de suis et legi. et isto casu posthumus natus nō
rumpet testamentuz. aut vero cognoscebatur quod non pote
rat viuere ex alia causa. et tunc rumpet. ita dixit Paulus de ca
stro in. l. penulti. C. de posthu. here. et Rapha. in. d. l. quod di
citur. ꝛ hoc per casum dicte. l. septimo mense. Et ista erit singu
laris limitatio ad casuz in. l. posthumus. ꝛ que supra dixi quod
19 quando † testamentuz est ruptuz natiuitate posthumi dato qō
postmodū decedat posthumus non reconualescit testamentū
nam fallit nisi posthumus natus nō posset viuere ſm ea que su
pra dixi. Contrariaz tamen partez ꝛ quod indistincte testamē
tum rumpatur natiuitate posthumi siue talis posthumus pos
set viuere siue non. tenuit Ang. in. d. l. quod dicitur. ꝛ hanc etiā
opi. sequuti fuerunt quidam quos refert Paul. de castr. in. d. l.
pe. ꝛ pro hac opin. optime facit casus in. d. l. quod certatum. in
versicu. hoc tantummodo requirendo si viuus ad orbez totus
processit ꝛc. sic dicit lex quod ad hoc vt natiuitate posthumi

rumpatur testamentum ꝙ tantum hoc attendamus an viuus
processerit ad orbem. ergo sequitur quod ex quo iste posthu-
mus viuus ad orbem processit dato quod non possit viuere &
testamentum rumpere pro hoc etiam facit text. in. d. l. quod di
citur ibi cum spiritu tamen vbi ad hoc vt posthumus natus te
stamentum rumpat non attenditur aliud nisi cuz spiritu natus
fuerit: sed z ita fuit in casu nostro ergo. pro hoc etiam facit tex.
in. d. l. penul. z in. l. ij. C. de post. vbi ilico decessit vbi text. indi-
20 stin. dicit quod si †posthumus natus ilico decessit qō nihilo-
minus testamentum rūpitur nec distinguit an ideo decessit ilí-
co ex eo quia esset ortus cum tali qualitate quia non posset vi-
uere an ex causa superueniente. ergo indistincte intelligemus
quia ex quacunq causa mortuus fuerit ꝙ testamentum rumpe
tur. l. de precio de publici. l. preses cum vul. ff. de offi. pre. Et si
istam opin. substinere volumus possumus respon. ad casum in
d. l. septimo quia ille text. loquitur q̄tum ad cognoscendum ex
quibus nuptijs natus sit filius et an ex legitimis vel nō. nō' aūt
q̄tum ad rumpendum testamentum. z ita dicebat domi. Alex.
in. d. l. quod dicitur tamen ipse dicebat ibi quod non erat rece
dendum ab opi. Rapha. z Pau. de castr. pro qua dicebat ipse
facere casum in. l. vxoris aborsu. C. de postu. vbi indistincte di-
21 citur quod †natus abortiuus non rumpit testamentū dato qō
per prius fuerit animatus in vtero matris vt per Bald. in. d. l.
vxoris. ergo idez debemus dicere eadem ratione; in viuere nō
valente iste enim videtur esse vere abortiuus. z ita dicit forma-
liter Bald. in. d. l. vxoris. z istam opin. dicebat esse tenendaz qz
per eam fauemus validitati testamenti. l. si pars. ff. de inoffi. te-
stamen. cum vul. Tamen propter hoc non recederem ab opin.
Ang. et sequatium nec obstat quod iste equiparetur abortiuo
quia dico ꝙ istud est falsum nec est eadem ratio in vno que est
in reliquo nam non est mirum si abortiuus natus non rumpit
testamentum: quia ipse nunq̄ fuit homo. l. cum inter veteres p̄
allegata. z supra dixímus. z p Bald. in. d. l. vxoris qui ibi istud
in terminis dixit sed secus est in nato licet viuere nō valente qz
ipse tamen fuit homo dato quod statim sit morituros. Item si
ratio ista esset vera sequeretur quod idem deberemus dicere
de posthumo qui natus est z ilico decessit quod nō rumpat te
stamentum quasi ipse etiam equiparetur abortiuo ex eo quod
statim postq̄ natus fuit decessit: sed istud est falsum. ergo. item
attenta hac ratione sequeretur ꝙ idem dicendū esset si cogno-
sceretur quod posthumus natus esset periturus etiam ex alia
causa q̄ quod natus esset in sexto mense quia ex quo cognosce
batur ipsum morituros non habita ratione ex quacunq causa
istud procederet. debeamus dicere ipsuz equiparari abortiuo
et per consequens non rumpere testamentum: sed istud est fal-
sum ſm eos ergo ꝛc. Lapio glo. in ver. persone pro huius glo.
expe. arguo contra istum text. dicitur in text. nostro quod ipse
femine sine persone feminini sexus exheredabantur inter cete
ros quod erat necesse eis aliquid legari: sed certe istud videt
esse contra text. supra eod. §. sed non ita vbi sufficiebat quod ex
heredarentur inter ceteros nec dicit ibi tex. quod esset necesse
quod testator aliquid eis legaret ad idem etiam text. in. l. ma-
ximum vicium. C. de libe. prete. propter hoc est facta glos. que
dicit ꝙ tex. noster qui dicit ꝙ feminini sexus persone debet in-
telligi de femineis sexus personis posthumis: qz istis feminis
posthumis erat necesse legari quando exheredabantur inter
ceteros vt hic. tex. vero in. d. §. sed non ita loquitur quādo ex-
heredabantur femine iam nate inter ceteros: quoniaz illis nō
est necesse legari.

1 ☞ Suus heres dicitur qui obtinet primū tempore mortis
testatoris z in eius potestate est. z nu. 4.
2 Posthumus dicitur tribus modis.
3 Esse tale z haberi pro tali differunt.
5 Per preteritionem testamentum rumpitur non autem per ex-
heredationem.
6 Preteritio matris habetur pro exheredatione.
7 Nepos preteritus tunc rumpit testamētum quando subintra-
uit in locum sui heredis viuo auo: vt quia pater suus decessit
viuo auo.

Posthumorum. Nepos ex filio moriēte pa-
tre viuo auo incidit in locū
eius ideo vel instituī vel exheredari debet ne aliter preteritus
rumpat aui testiñ qui modus est introductus a lege velleia. Ad
euidentiaz premitte primo quis est suus heres. z dic quod ille
1 dicitur †suus heres qui obtinet primū gradum tempore mor
tis testatoris et in eius potestate est itaq̄ filius qui in potesta-
te patris est dicitur esse suus heres patris: quia obtinet primū
gradum iuxta patrem et in eius potestate est. Item etiam ne-
pos qui est in potestate aui moztuo patre suo dicitur suus he-
res auo: quia iam ipse obtinet primum gradum iuxta auum. et
in eius potestate est. Secundo premitte ꝙ tribus modis dici-
2 tur posthumus †vno modo dicitur posthumus ille qui est na-
tus post mortem testatoris: z ideo dicitur posthumus qz post
humationem seu sepulturā patris natus z iste dicit vere post-
humus. Scōo modo dicit quis posthumus ille qui nascit viuo
quidē testatore: sed post testiñ: z ideo isti appellant posthu-
mi quasi post testiñ nati z de exheredatione vel institutiōe isto
ruz posthumoz vidimus supra. §. p̄cedēti vbi vidimus ꝙ testa
tor in testō oz instituere vel exheredare posthumos sibi nasci-
turos idistincte. Tertio modo dicit posthumus nepos q̄ viuit
quidē tempore testamēti: sed tunc temporis nō obtinebat pri-
mum gradū iuxta testatorē qz pater suus ipsum p̄cedebat: sed
post testiñ cepit obtinere p̄mū gradū qz pater eius subductus
fuit de medio z subintrat in locū patris. z per talē subintratio-
nem efficitur proximior agnatus ipsi z auo z testiñ rumpit nisi
fuerit prius institutus vel exheredatus: ideo nunc ponit impe
rator de institutione vel exheredatione istoz̄ posthumorum.
Tertio etiā premitte ꝙ de iure antiquissimo nō erat permissuz
testatori instituere aliquem posthumū nisi nasciturum ex vxo-
re sua. ideo nasciturum ex vxore filij vel alterius extranei nō po
terat quis heredem instituere. §. posthumo infra de leg. nor. in
l. gallus. ff. de libe. z posthu. per Barto. et alios. Sed quia ex
hoc plerumq̄ inducebatur ruptela testamentorum: qz cum te-
stator non posset instituere posthumuz nasciturum ex vxore fi-
lij contingebat ꝙ nascebatur ipse posthumus mortuo patre z
rumpebat testamentum tanq̄ p̄teritus. vnde ppter hoc super
uenit gallus iurisconsultus. z dedit potestatē z formā instituē-
di posthumū nasciturū ex vxore filij hoc modo vez istituo filiū
meū heredē z si vivo me moriaī nepotē vel neptez ex eo nasci-
turū. j. ex. menses proximos a die mortis mee heredē instituo et
ista habeaī in. l. gallus. in prin. ff. de libe. z posthu. Not. primo
ex isto text. ibi posthumorum autem loco et cetera ꝙ nepotes
qui subintrant in locum patris habentur loco posthumorum.
3 et sic nō sunt veri posthumi. aliud est enim esse †tale et aliud ha
beri pro tali. l. mercis. de verbo. signi. aliud est enim esse ciuem
z aliud haberi pro ciue. l. si marit⁹ sit in magistratu. §. legis iu-
lie. z ibi Barto. ff. de adulte. Verus autem posthumus est ille
qui est natus post mortem patris vt dixi alij vero posthumi di
cuntur esse improprie posthumi vt p gl. in. l. gallus. z ibi Bart.
ff. de libe. z posthu. per moder. in rub. ff. e. quot autem sint spe-
cies posthumorum dic ꝙ septem quinq̄ species enumerat gl.
in rub. C. de postu. alias duas species. vide per moder. in rub.
4 ff. de libe. z posthu. Mo. secundo ſm Are. ꝙ † ille dicitur suus
heres qui obtinet primum gradum suitatis hoc est iura prima
successionis. et est in potestate testatoris ideo nepos qui est in
potestate aui non dicitur suus heres auo viuente patre suo: qz
ipse non obtinet primum successionis: sed tantum mortuo pa-
tre suo: vt hic. z dicetur in. §. sui. j. de here. qua. z differentia. et
in. §. j. j. de here. que ab intesta. Lapio glos. in versi. parentibus
5 pro huius intelligentia premitte quod per †preteritionē testa
mentum rumpitur per exheredationem vero testamentum nō
rumpitur: sed valet sed est opus quod querelet. et hoc verū
in masculis: sed in feminis indistincte propter preteritionez te
stamētum nō rumpitur: sed valet sed est opus quod preteritus
querelet illud et ratio est: qz preteritio femine habetur pro ex
heredatione. z sic tanq̄ exheredata debet querelare z nō tan-
q̄ preterita rumpit. pro illius primo expeditione arguo cōtra
istum text. hoc modo dicitur in text. nostro quod posthumorū
loco sunt hi qui in sui heredis locum succedendo fiunt parenti
bus sui heredes. z sic tam masculis q̄ feminis. z propter hoc
rumpunt testamenta ipsoz̄. Sed contra etiam ꝙ immo te-
stamentum ipsius auie non rumpatur per talem subintrationē
quam facit nepos in locum sui patris probatur per casum in. l.
gallus. §. nunc de leg. ibi nam z si ita verba ꝛc. vbi proprie dici
tur ꝙ consilium legis velleie per quam legem fuit inducta for
ma instituendi vel exheredandi istos nepotes ne postmodum
subintrando locum sui heredis haberent rumpere testamen.
de qua hic in text. nostro. z. d. §. nūc de lege non fuit necessariū
in testamentis ipsarum feminarum: quoniam per talem subin
trationem quam facit nepos in locum patris sui non rumpit
testamen. auie. Unde ppter hoc est facta glos. nostra que dicit
ꝙ illud quod dicitur in text. nostro ꝙ nepotes subintrando in
locum sui heredis efficiunt parentibus sui heredes. z propter
hoc rumpunt testamenta eoz̄ procedit in parentibus masculis
non autem in parentibus feminis: qz testamēta ipsarū femi
naruz nō rūpuntur per talē subintrationē: vt. ff. de lib. z post h.
d. §. nunc de leg. ibi. z si ita ꝛc. Sed bene dicit glos. ꝙ licet ne-
pos qui subintrauit locum sui heredis poterit testamentum

querelare

querelare.vt.C.de inoffi.testa.l.iij.z.j.eod.S.mater vbi dicitur q̄ ꝓpter p̄teritionē matris vel alterius femine testamentum non est nullum sed bene filio p̄terito vel nepoti datur,querela tanq̄ exheredatus fuerit qz † p̄teritio matris habeat p exheredatione[a] ita dicit glos.in p̄posito q̄ iste talis nepos qui subintrauit locū sui heredis non tanq̄ p̄teritus rumpet testamen.sed tanq̄ exheredatus querelabitur illud cum p̄teritio feminarum p̄o exheredatione habeatur. Capio aliam gl.sup verbo ne ergo viuo qm̄ glo.super verbo necesse est satis clara dicitur in tex.nostro q̄ si testator habeat filium z ex eo nepotē debet instituere vel exheredare ipsum nepotem ne si viuo auo moriatur filius nepos subintrando locum sui heredis rumpat testamentum aui dicit viuo auo secus si post mortem aui moriat filius:quoniam tunc nepos non rumperet testm̄:vt.ff.de iniust. et irrito testa.si quis filio.et etiā hoc dicit gl.differt iste nepos qui subintrauit locum sui heredis a vero posthumo:naz verus posthumus.z si nascatur post mortez testatoris rumpit testm̄ iste vero nepos qui subintrauit locum sui heredis non rumpit nisi subintret viuo testatore. Item dicit glos. q̄ iste nepos qui subintrauit in locum sui heredis differt a parentibus p̄teritis:vt.ff.de inoffi.testa.l.pater filius hoc modo inducendo dicitur hic q̄ tunc demum nepos subintrādo in locum sui heredis rumpit testamen.qm̄ pater eius fuit subductus de medio viuo auo z sic est necesse q̄ isti nepotes obtineant primum locum viuo auo testatore.d.l.pater filiuz in patre secus est qz satis est q̄ obtineat primum locum successionis etiam mortuo filio testatore.z sic aliud est in patre p̄terito.z aliud est in nepote p̄terito viuo filio qz isti tunc demum rumpunt si obtineant primuz locum viuo testatore:sed secus in patre:qz rumpit lz non obtineat primum locum viuo testatore.z ita inducunt moder. hic.

7 Not.primo ex hac glo.q̄ tunc † nepos p̄teritus rūpit testm̄ qm̄ subintrauit in locum sui heredis viuo auo:vt qz pater suus decessit viuo auo secus vero si subintrasset in locum sui heredis mortuo auo:vt qz pater ipsius decessit auo mortuo:qz tunc nō rumperet testm̄. Et ratio est ꝑm omnes hic: qz quando pater nepotis moritur post mortem aui iam formatum est testamen. quia filius paterq̄ nepotis tempore mortis testatoris primuz gradum obtinuit in sanitate:vnde non potest natiuitate posthumi rumpi:sed qm̄ moritur filius viuo auo ideo per subintrationem quā facit nepos in locuz patris sui rumpit testamen.qz tempore mortis aui reperitur obtinere primum gradum:z iō tanq̄ p̄teritus rumpit. Capio gl.fi.z illa est facilis in sui principio inquantum vero in fine dicitur.z sic z est paritas ab intestato vult dicere q̄ quemadmodum nepos debet instituī vel exheredari sicut filius vt hic qm̄ testator facit testamen.z sic dicit glo.quemadmodum sunt pares in exheredatiōe facto testō ita sunt pares in successione ab intestato allegat.j.de here.que ab intestato.S.cuz filius quia pariter succedit auo nepos sicut filius vt ibi.

1 ☞ Instituī debent filij vel exheredari alias rumpunt testamentum.

2 Domini duo eiusdem rei insolidum esse non possunt.

3 Emancipatus filius si in testamento est p̄teritus testamentū est ipso iure nullum.

4 Instituere vel exheredare patrem necessario habet filius.

5 Exheredatus nō dicitur qui minus legitime est exheredatus.

6 Falsus denarius non est denarius: z si duo ludūt cum nūmis ad par z impar nūmus falsus non computabitur.

7 Emphyteota si irrequisito domino alienauit rem emphiteoticam cadit a iure suo:si tamen in tali alienatione non fuerint obseruata solennia ꝓpter que dicta alienatio fuit nulla: non dicetur cecidisse a iure suo.

8 Citatio nulla nullum operatur effectum.

9 Prescriptio per ineptum libellum non interrumpitur.

10 Exheredatis non datur bonorum possessio contratabulas.

Emancipatos.

De iure p̄torio filij emācipati debent heredes instituī vel exheredari masculi nominatim femine vero qualitercunq̄ hoc dicit ꝑm Areti.vsq̄ ad.S.adoptiui. Not.primo ex isto text.ꝑm

1 moder.ibi quia non sunt sui heredes q̄ ideo filij † debent instituī vel exheredari:qz sui sunt.z sic ipsa suitas fuit causa introductionis istius solennitatis q̄ filij debeāt instituī vel exheredari alias aūt testamē.rumpāt. Et ratio est nā ex quo filius est suus statim dicit dñs rerū paternarū.z dicit cōtinuari dñium earū in filiū mortuo patre.l.in suis.ff.de lib.z posthu. z iō merito si nō fuerit institutus per patrē heres vel per exheredationē p̄

2 uatus dicto dñio nō pōt aliū heredē facere:qz † tūc duo essent domini insolidum qō esse nō pōt.l.si vt certo.S.si duob' vehicu lum.ff.cōmo.cū vul.z ita dixit Bar.in.l.in suis ꝑallegata. Ista tamen ratio solet cōiter per oēs reprobari per Bal.Ang.z ceteros in.d.l.in suis nolo nunc intrare dubiū istud sed dicas vt ibi per oēs. Pōt etiā assignari alia ratio ꝑz Are.hic quare fuit introducta ista forma q̄ filij debebant instituī vel exheredari vez qz lege.xij.tab.fuerat vnum p̄cipuū in fauorem patrie potestatis vt vite et necis in filiū pater haberet potestatez.d.l. in suis vnde equum fuit vt etiā aliud introduceret cōtra dictā patriam potestatē in fauorē ipsorū filiorū arg.l.eū qui.ff. de iure iurā.et ideo introduxit in fauorē ipsorū filiorū vt pater siue velit siue nolit q̄ instituat filium vel ipsum exheredet alias tanq̄ ꝑteritus dicat testamē.nullū.z ita dicebat Areti.hic. Not.secūdo ex isto text.q̄ filij emancipati de iure p̄torio debent instituī vel exheredari alias aūt si p̄teriti fuerint,possunt contratabulare testm̄ vt hic. Et sic ptz q̄ testamen.in quo filius emā-

b cipatus[b] est p̄teritus nō est ipso iure nullum ptz qz contratabule dantur ad rumpendū.l.vt liberis.in ver.rescisso.C.de col. cum vul.ergo sequitur q̄ tale testamen.non erat nullum:qz tūc non posset rumpi per cōtratabulas cuz id qō nullō sit amplius rumpi nō possit.l.nam q̄ ver.rumpēdo.ff.de iniust.test. Hodie

3 tamen testamen.in quo filius emācipatus † est p̄teritus erit ipso iure nullum sicut si p̄teritus foret in potestate existens qz hodie sublata est differētia emācipationis z patrie potestatis in authē.de here.que ab intest.S.nullā. Capio.glo.super verbo heredes p̄o huius glo.expeditione arg.cōtra istum text. hoc modo dicitur in tex.nostro q̄ ideo emancipati ipsi non erāt heredes instituendi vel exheredandi: qz non erant sui heredes.

c Sed q̄ ista ratio non sit bona nec concludens probat.nam ꝑm hoc sequeretur q̄ etiā ipse pater nō deberet instituī vel exhere dari:qz pater nō est suus heres filio cū pater nō sit in potesta-

4 te filij.z tm̄ istud est falsuz qz filius † ipse habet necessario patrē instituere vel exheredare.l.pater filium.ff.de inoffi.testa.z per l.j.per totū titu.ff.si quis a parēte fuerit manumissus.ergo manifeste ptz q̄ hec rō nō est bona. Unde ꝓpter hoc est facta gl. nostra que dicit q̄ ad hoc vt ista sit bona rō debemus supplere:qz nō sunt sui heredes z desierunt esse sui heredes;z tūc ista erit bona ratio dicere.ideo emācipatus nō erat instituēdus vel exheredādus:qz nō est suus erat et desinerat esse suus heres. et sic nō obstat ꝓbium de patre:qz licet ipse nō sit suus heres tm̄ nunq̄ per ꝓbius fuit sicut fuit iste emācipatus. Glo. postmodū assignat rōnem quare ipsi filij emancipatione definant esse sui. et dicit glo.q̄ ideo est qz per emancipationē.z sic per istā capitis diminutionē desinit esse agnatus.z remanet cognatus vt supra de leg.ag.tu.S.fi.et per cōsequens postmodū nō recognoscebatur a iure ciuili cum cognati ipsi a iure ciuili non fint cogniti:vt in.l.j.ff.vnde cogna. Capio aliam glo.super verbo exheredati.z glo.est clara dicitur in tex.nostro q̄ si filij emancipati non fuerint heredes instituti vel exheredati q̄ p̄tor dat eis bonoz poss.contratab.dicit glo.exheredati si rite.z sic dicit glo.q̄ tunc exheredato non datur bonorū possessio contratab.qm̄ fuit rite z legitime exheredatus.secus vero si fuisset exheredatus.z non legitime:qz tunc bene ei daretur bonoz pos. contratab.allegat casum in.l.non putauit.S.non quenis.ff. de bono.posses.contratab. Item dicit glo.q̄ illud quod dicitur in text.nostro q̄ qm̄ filius fuit institutus q̄ tunc non datur ei bonorum possessio contratab.dicit gl.q̄ istud est verum nisi alius committat ei edictuz hoc est aperiat sibi edictū de contratab. dicitur autem per alium committi seu aperiri instituto edictuz de contratab.qm̄ vnus filius fuisset institutus et alius fuisset ꝑteritus:nam tunc beneficio p̄teriti aperitur instituto edictū de contratabulis z competunt etiam contratabulare ipsi instituto vt est casus in.l.iij.S.plane.ff.de contratab.l.post mortem. S.fi.eo.tit.z de leg.p̄stan.l.si duo. Not.primo ex hac glos.qō verba debent verificari in actu valido z non invalido. ita ꝓbat glo.nostra hic que dixit q̄ inquantum vult text. iste quod exheredato non detur bonorum possessio contratab.debet intelligi hic legitime exheredato p̄o hoc facit:nam gesta invali

5 de ꝛc.vel sic not.q̄ ille † non dicitur exheredatus qui minus legitime est exheredatus.nam paria sunt quem non esse exheredatum vel esse et minus legitime.datur enim bonorum possessio contratabulas non rite; exheredato ac si exheredatus non esset:vt hic.z.d.S.non quenis facit quod dicimus in simili qō paria sunt aliquid non esse vel esse et minus solenniter.d.S. non quenis.l.quoties qui satisdare cogan.l.iiij.S.condemnatum.ff. de re indicata.facit quod dixit glos.in.l.omnes in versicu.non

6 habet.C.de here.vbi dixit quod † falsus denarius non dicitur denarius.et ꝓpterea dixit Joan.andr.in additio.ad Spec. in rubrica.de cri.fal.q̄ si duo ludunt cum nūmis ad par z ipar et inter nūmos reperiatur vnus nummus invalidus iste nō cōputabit facit quod dixit Barto.in.l.nō putauit.S. non quenis

a Preteritio facta de matre in testō filij an habeat ꝓ exheredatione. vide Paul.de ca.in auf. ex cā.C.de libe.pte. z ibi de pteritione facta de filio in testō matris.z no.qō pteritio matris facta re z cōsilio reuocat oia in testamēto descripta vt not.Ang. de peru.in.l.cū mater.ff.de inoffi. test. z.l.si mater.C.de inoffi.testa.

b Emācipatus filius si pteritur ad rescisionē testamēti sufficit sola agnitio. de hoc vide qō not. Ange. de peru. in.l. omnib⁹.S. quoties. ad senatusc̄os.tre bel.

et in.l.filium.§.si quis bonor.ff.de leg.prestan.vbi dixit q qui cunq; cesserit actiones suas nobili cadat a iure suo q si quis fecerit cessionem invalidam q nō cadet a iure suo: qr cessio invalida non dicitur cessio. facit qō no. dixit Bal. in.l.iij.C.de epis. audien. vbi dixit q si emphiteota alienauit rem emphiteoticā irrequisito domino per quam alienationem debet cadere a iure suo.l.fi.C.de in.emp.not.in.c.potuit de loca. q si in tali alienatione non fuerunt obseruata solennia propter que dicta alienatio fuit nulla q nō dicetur cecidisse a iure suo qr non dicitur alienasse ex quo alienatio fuit invalida facit quod dixit Bart. in.l.j.in.iij.col.in fin.ff.de eden. q si peto hereditatem qr dico me heredem ex testamento q non est necesse q dicam qō testamen. illud erat validum z solennizatum: qr ex quo dico q fuit institutus in testamento intelligitur de valido allegat.d.§.non que vis facit quod dixit Inno.in.c.fi.de libel.ob. q si peto.c.a monasterio que dico sibi mutuasse q non est necesse q dicā qō tale mutuum fuit conuersum in vtilitatem monasterij qr ex quo dico q mutuaui intelligitur de mutuo valido refert Barto. in d.l.j.de eden. vide que dixi in.§.ex eo.j. qui.mod.testamentum infirme. z vide omnino dominum meum in.l.j.§.hec autē quod quisq; iuris facit q dicimus in simili q † citatio[a] nulla: nullum operatur effectum glos.in authen.offeratur de lit. contest. bo. text. z ibi glo.in.l.si pater.C.de delic.defunc. z ista iura allegauit ad hoc Bal.in.l.j.C.de delic.defunc. z Bal.in.c.licet de of. deleg.et text.in.d.l.si pater etiam alleganit glo.in.c.illud de p̄sump. z glo.in.c.vt debitus.de appel.et glos.in.c.cum plures. de offi.deleg.in.vj.et Joā.de imo.in.c.constitutus.de rescript. de hoc quando citatio nulla nullum operetur effectum. vide p Archi.in.c.non ita.ij.q.vj.quem ad hoc alleganit Ange.in.l.et quia.ff.de iurisditio.om.iudi.facit text.in.l.si accusaturus.ff.de adulte.vbi † libellus ineptus nō interrumpit prescriptionē quē text.alleganit Bald.in.d.l.j.C.de delic.defu.facit quod voluit Bald.in.l.non dubium.C.de.ll.et in.l.j.C.de eunuch.et in.c.cō stitutus.de transac.et ista omnia not. qr pulchra sunt pro hoc respectu q parta sunt aliquid facere vel facere z invalide. Secundo not.ex hac glo.q licet instituto non detur bonorum possessio contratabulas: vt hic tñ fallit nisi instituto fuisset apertū edictum per alium contra fratrem preteritum: quoniam institutus beneficio preteriti poterit contratabulare vt hic per gl. et.d.§.plane et hoc verum sine apertum fuerit edictum ex eo quia sit preteritus emancipatus z institutus suus.d.l.non putauit.§.fina. Sine vnus emancipatus fuerit preteritus et alter emancipatus institutus.l.non vnq;.ff.de leg.prestā. sine suus p̄teritus et emancipatus institutus.l.si duo.ff.de leg.prestan. Sine sit institutus suus vel emancipatus. z venter preteritus vt est casus in.l.illud.§.fi.cum.l.fi.ff.de contratab. statim enim omnibus istis casibus ipsi instituto aperitur edictum de contratab.et beneficio preteriti potest contratab. nec debemus expectare an preteritus velit intentare contratabulas vel non vt est casus in.d.l.non vnq; quicquid dixerit glos.in.l.iij.§.si q̄s ex liberis.ff.de contratabu.et Barto.in.d.l.post mortem qui videntur tenere contrarium de quo etiam per doc.in.l.posthumo de contratab. Aduerte tamen fm Areti. hic qr ineternum 10 nunq; † exheredatis datur bonorum possessio contratab. licet fuerit sibi commissum edictum per alium fratrem preteritum iste est casus valde not.in.l.post mortem.§.fin.ff.de contratab. Sed bene verum est q dictis exheredatis potest cōmitti edictum iurisdicēdi nullum beneficio alterius fratris preteriti. vt est casus no.in.l.fi.ff.de libe. z posthu. z in.l.j.in fi.ff. si tab.test. nulle extabunt.

1 ☞ Adoptiui liberi durante adoptione debēt institui vel exheredari a patre adoptiuo: a patre vero naturali nō. z nu.3.

2 Adoptiuus filius durante adoptione quo ad patrem naturalē attinet habetur loco extraneorum nec reputatur eius filius.

4 Adoptiui filij emancipati desinunt omnino esse filij ipsius adoptantis per emancipationem.

Adoptiui. Filius adoptiuus adoptione durante habetur pro extraneo quo ad patrem naturalem et habet idem ius quod haberet filius legitimus z naturalis quo ad patrē adoptiuum: sed emancipatus a patre adoptiuo est extraneus quo ad eum z habetur pro emancipato quo ad patrem naturalez hoc dicit fm Are. vsq; ad.§.sz hec 1 quidem vetustas. Not. primo ex isto text. q † adoptiui liberi durante adoptione debent institui vel exheredari a patre adoptiuo a patre vero naturali non. Si vero fuerint emancipati a patre adoptiuo non sunt instituendi vel exheredandi: sz a patre naturali sic. z hec quidem vera sunt de iure isto: sed iure nouo aliter disponit vt habetur in.l.cū in adoptiuis.C. de adop. dic vt ibi. Secundo not. ex isto text. ibi extraneorum loco z c.

2 q † filius adoptiuus durante adoptione quo ad patrem naturalem attinet q habetur loco extraneorum nec reputatur eius filius. Sed quid si vnus ciuis originarius vnius ciuitatis dek in adoptionē alteri ciui alterius ciuitatis: qr efficitur alterius ciuitatis an desinat esse ciuis sue ciuitatis quemadmodū filius desinit esse in potestate patris naturalis quando datur in adoptionem alteri. z dic qō non sed vtriusq; ciuitatis erit ciuis et subibit munera vtriusq; ciuitatis z honores. l. in adop. de adoptioni. Sed quid si postmodum vocetur ad munera vtriusq; ciuitatis dic q est preferenda ciuitas originalis vt per glo. in.d.l. in adop. per Barto. in.l. assumptio ad mun. z per moder. hic. Capio glo. super verbo emancipati ciuili dicitur in tex. nostro

3 q filij † adoptiui emancipati nec; iure ciui. nec; de iure pretorio connumerantur inter liberos: z ideo non sunt instituendi vel exheredandi. modo dicit glo. q ideo post q̄ fuerunt emancipati q non sunt instituendi vel exheredādi de iure ciuili. ideo est qr illud ius ciuile seu vinculum ciui. adoptiōis quo vocabātur ipsi adoptiui tanq; sui ad hereditatem patris adoptiui fuit sublatum per aliud ius ciui. s. per emancipationem que est vinculum ciui. vnū enim ius ciui. potest aliud tollere allegat supra de leg. ag. tu. §. fina. Capio aliam glo. in ver si. attinet dicitur in tex. nostro q nec; iure ciuili nec; pretorio vocantur ad contra tab. isti filij emancipati si preteriti fuerint dicit gl. edicto pretorio quo vocantur emancipati vt supra proximo. §. z sic isti filij adoptiui emancipati non vocantur ad contratabu. pretorij ex edicto pretoris quo vocant emancipati: sed tantum edicto illo vocantur filij legitimi z naturales emancipati vt supra. p̄ximo. §. emancipatos. Et ratio differentie est fm glos. qr ipsi filij ado

4 ptiui † filij emancipati desinunt omnino esse filij ipsius adoptā tis per emancipationem vt hic in ver. inter liberos nō cōnumerantur: at ipsi filij legitimi z naturales per emancipationez nō desinunt esse filij: vt.j. de here. que ab intest. §. minus autem nimirum si ipsi vocantur z non alij.

1 ☞ Exheredari debent masculi nominatim sicut femine.

2 Statutum excludens feminas dotatas stantibus agnatis an sit fauorabile vel odiosum.

3 Suus etiam maior. xxv. annis potest infra triennium reuocare abstentionem quā fecit de hereditate paterna rebus hereditarijs non distractis sed in codē statu permanētibus.

4 Sapientis est mutare consilium.

5 Emancipatus non transmittit hereditatem patris non agnitā nisi ad descendentes suos sed in suo secus.

6 Vouere an possit filiusfa. sine consensu patris.

7 Filiusfa. etiam sine voluntate patris delinquens obligatur diabolo.

8 Testari potest emancipatus: secus in filio qui est in potestate nisi de castrensi vel quasi.

9 Emancipato pupillo datur tutor: secus in existenti in patria potestate.

10 Emancipatus recipiens publicum officium cum consensu patris non obligat patrem.

11 Emancipato non substituitur pupillariter: secus in filio in potestate existenti.

12 Emancipati nō dicuntur de familia nec etiam nepotes ex filia.

13 Emancipatus z suus in quibus equiparentur quo ad rumpendum testamentum.

Sed hec quidem. Circa institutionem vel exheredationē liberor; non est hodie differētia in effectu nec inter masculos z feminas z inter ceteros descēdētes p virilē sexū posthumos vel iam natos suos vel emācipatos hoc dicit vsq; ad.§.si in expeditiōe. No. primo ex isto text. fm moder. hic z Are. q sublata est differētia inter masculos z feminas q̄tū ad modū exheredādi: nā ita no

1 minatim † debēt exheredari masculi sicut femine vt hic. Et tri plex assignat rō in tex. p̄ia est qr in p̄creatiōe sobolis ita opus est femina sicut z masculis sicut ergo sunt pares in p̄creatione ita debent esse pares in institutione z exheredatione. Scōa est ratio qr iure veteri. xij. tabularū ita vocabantur ad successionē ab intestato femine sicut z masculi: sicut ergo masculus z femina erant pares ab intestato ita debemus dicere q sint pares facto testō. z sicut exheredādi sunt masculi ita z femine cā enim testati regulat fm cām intestati. l.j. de fm tabu. Tertia fuit rō qr ipse pretor etiā partificauit ipsos masculos z feminas q̄tum ad modū rūpendi testamē. ita enim voluit p̄tor q femine p̄terite haberēt cōtratab. sicut z masculi. sicut ergo sunt pares circa modum rūpendi testamē. ita debēt eē pares circa exheredādi z iste tres rationes colligunt ex isto tex. Quarta etiam fuit rō de qua p tex. in.l. maximū vicīū. C. de lib. p̄te. vez vt cuilet vicīū increpandi naturā quare potius masculos q̄ feminas p̄duxit

vide

a ☞ Citatio nulla. Adde q citatio temeraria vel non legitime facta non arcat citatum ad cōparendum vñ paria sunt quem ne fuisse citatū vel minus legitime citatū vt colligitur ex.c.bone.el. ij. de electioni. z ibi Abb. in.ij. col. vide Bal. in.c. qm̄ cōtra de pba. in.vj. colū. vbi dicit q sentētia lata precedente citatiōe nulla: est nulla z nō transit in rez iudicatā. Adde Fely. in.c. gratum de offi. deleg. in.ij. col. ver. vtrū actus nullus. de rescriptis et Abb. in.c. venerabilis. de offi. dele. z vide de hoc per Inn. in.c. preterea extra de dila.

8 Adde q citatio temeraria vel non legitime facta non arcat citatum ad cōparendum vñ paria sunt quem ne fuisse citatū vel minus legitime citatū vt colligitur ex.c.bone.el. ij. de electioni. z ibi 9 Abb. in.ij. col. vide Bal. in.c. qm̄ cōtra de pba. in.vj. colū. vbi dicit q sentētia lata precedente citatiōe nulla: est nulla z nō transit in rez iudicatā. Adde Fely. in.c. gratum de offi. deleg. in.ij. col. ver. vtrū actus nullus. de rescriptis et Abb. in.c. venerabilis. de offi. dele. z vide de hoc per Inn. in.c. preterea extra de dila.

vide Bal.cons.cciz.q hanc debent etiam nepotibus ex filia
2 in hereditate aui materni. Et ex istis infertur an † statutum qō
3 excludit feminas dotatas[a] stātibus agnatis sit fauorabile vel odiosum. z primo per predicta videtur dicendum q sit odiosum q tale statutum est contra ius commune quo cauetur vt femine sicut z masculi succedant: vt hic.z.d.l.maximum vicium. item q per tale statutum vt increpari ipsa natura cur magis feminas q masculos produxit ideo tanq sit cōtra ius naturale et equitatem naturalem debet iudicari odiosum. In oppiū facit q statutū istud fuit inductum cā cōseruandarū agnationū z dignitatis familie.l.j.§.si seruus.ff.de ventre inspi. sed istud est quid fauorabile ergo ꝛc sed q dubium istud altiorē requirit indaginē non attingo dicas vt per Bal.in.l.ij.C.de in ius vocan.z in.l.maximum vicium.C.de libe.pte. Capio glo.in ver.videntur qm alie clare sunt.z pro intelligentia huius gl. Premitte q vt dictum fuit in prin.huius tituli olim iure antiquo hec erat differentia inter masculum z feminā vcz q si masculus erat preteritus expugnabat per contratab.testamē.in totū vel dicebat ipsum nullum si vero filia erat preterita habebat ius accrescendi vsq ad semissem eius partis quā habitura fuisset ab intestato.z sic pro parte tantum euertebat testamē.paternū non aūt habebat cōtratabulas vel poterat dicere nullū. Supervenit postmodum pretor.z voluit q nō esset differētia in hoc inter masculū z feminam: sed voluit q sicut masculus preteritus subuertebat testamen.in totum per cōtratab.ita z femina per cōtratab.in totum euerteret testamē.nō tm̄ permisit eis vt possent dicere testamen. nullum sicut masculus preteritus.et ista habentur in.d.l.maximum vicium modo hoc stante ingredior glo.z glo.querit dicit in tex.nostro q ex lege antiqua.cxj.tab.nō erat differentia iter masculū z feminā in modo succedēdi ab intestato: nā ita succedebat masculus ab intestato sicut femina postmodū subiungit q istud ius.xij.tabularū videt immitatus pretor. Modo q̄rit glo.quomodo pretor fuerit immitatus istud ius legis.xij.tab.et respon.glo.q pretor fuit immitatus in danda bonorum pos. ītab. in totū filie sicut dabatur in totū filio preterito.z sic in hoc immitatus est ius.xij.tab.q sicut lex.xij.tab.non faciebat differētiam in modo succedendi ab intestato inter masculum z feminā ita pretor nolvit facere in modo contratab.vñ sicut filius preteritus in totū cōtratab.ita voluit q ipsa femina in totum contra tabularet. Dicit tm̄ glo.q q̄tum ad ius dicendi nullum pretor non substulit differentem inter masculū z feminā: nā nō statuit q filia preterita posset dicere testamē.nullum sicut poterat filius preteritus et ista omnia habentur per tex.z glo.in.d.l.maximum vicium post principium.C.de libe.prete.z dicit glos.qō ista fuit tertia ratio ppter quā motus fuit imperator ad statuēdum q nō esset differentia inter masculū et feminā q̄tū admodum instituēdi vel exheredādi q etiā istud vm̄ voluisse ipse pretor dum voluit q non esset differētia in modo cōtratab. inter masculum z feminam. Capio glo.super verbo per virilē z pro intelligentia huius glo.premitte q de iure antiquo erat differentia inter descendentes ex masculis z descendentes ex feminis: nam descendentes ex feminis: vtputa nepotes nō admittebantur aliquo modo ad hereditatē aui materni nisi exclusis oībus agnatis. Supervenerunt postmodū imperatores z voluerunt q immo isti tales admitterentur ad successionem aui materni cum diminutione tertie partis mater istorum nepotum si superviuisset habitura fuisset habebatur: tamen quedam distinctio an moueretur masculus vel femina quod non intro nunc: q nō confert ad intellectum glo.z ista habentur in.§.item vetustas. j.de here.que ab intesta.per tex.z glo.in.l.illā.C.de colla.p hoc ius modo glo.expeditione quero dicit in text.nostro q pretor statuit simile ius seu equale q̄tum admodum succedendi inter masculum z feminā z ceteros descendentes per virilem sexum qui in descendentibus per femininum sexū quod ius in eis erat statutum.z dicit glos.quod istud ius in eis est statutum q ipsi succedant cum diminutione tertie partis qō declara vt prozime dixi.ll Hodie tamen sublata est hec differentia: sed ita equaliter succedunt descendentes ex femina sicut descendentes ex masculis aut z sine diminutione in corpore vnde sumitur.C.de colla. Capio glo.in versi.habeant z opp.contra istum tex. hoc modo dicitur in tex.q filij emancipati eundem habeant effectū circa parentum infirmanda testamenta: z hereditatem auferēdam quem habent sui: sed qō istud sit falsum z q immo nō habeant eundem effectum emancipati z sui circa parentum infirmanda testamēta pbat.nam suus pteritus pōt dicere testamē. nullum z cōtratab.si non vult dicere nullum: sed emancipatus ipse nō habet nisi cōtratab.C.de libe. prete.l. maximū vicium: et sic manifeste ptz q emancipati non eundem habent effectum circa testamēta parentū rumpenda quē habēt sui. Unde ppter hoc est facta gl.nostra que dicit q illud qō dicit in text. nostro q eundem habent effectū emancipati.z sui circa testamēta parentum rumpenda intelligitur quo ad cōmodum non tm̄ quo ad modum rumpendi diuerso enim iure rumpit testamen. suus pteritus z diuerso emancipatus nā suus potest dicere nullū vel cōtratab.emancipatus vero tantū cōtratab.tm̄ quo ad cōmoditatem isti equiparantur: q tm̄ cōmodi cōsequitur emancipatus rumpendo testamē.per cōtratab.q̄tum suus dicendo nullum. Dicit etiā glo.q suus et emācipatus equiparant in exheredatione: nā scōe suus sit exheredatus siue emancipatus oēs isti rumpunt testamen.per querelā.vt.ff.de cōtratab.l.nō putanit.§.nō que vis z.ff.de inoffi.testa.l.papinianus. z ita dicit gl. Mot.primo ex hac glo.q lz sublata sit hodie differentia emancipationis z patrie potestatis.§.nullus vero in authē.de here. que ab intest.l.meminimus.C.de leg.here.cuz vul.tm̄ in hoc remanet differentia inter suū et emancipatū q̄tum ad modum rūpendi testamen.si fuerint preteriti: nam suus preteritus potest dicere testamē.nullum et cōtratab.emancipatus vero habet.cōtab.tantum q tm̄ an istud sit indistincte verū dic vt infra dicaz. Item adde ꝑm Jo.de pla.hic q hodie remanet differentia inter suum et emancipatum in revocanda abstēsione quā fecerūt
3 de hereditate paterna: q † suus etiaz maior.xxv.ann. potest.j. triennium revocare abstensionem quā fecit de hereditate paterna hereditarijs rebus nō distractis: sed in eo statu permanentibus.l.fi.C.de repu.here. Sed emancipatus qui dictā successionem repudiauit potest.j.annum tantum dictam repudiationem revocare. Et istud specialiter fuit introductum in favorem liberorum: nam lz alīs non fit permissa variatio circa eādem rem vel circa diuersas conuexas: vt in regula mutare consiliuz de reg.iur.in.vj. tamen isto casu liberorum favore ꝑmissa est va-
4 riatio circa eandem rem † sapientis est enim mutare cōsiliuz de bono in melius.l.non vnq.et ibi Bar.ff.de col.bo. Item remanet differentia: q pater ascribens legatum vel hereditatem in testamēto alicuius filio emancipato non cadit in falsum vel q̄si falsum: sed ascribens filio in potestate sic.l. impuberem.§.j. de falsis. Item remanet differentia in omnibus effectibus quos inducit patria potestas de quibus per glo.supra de patria potestate in glo.magistra. Item remanet differentia patrie potestatis et emancipationis quo ad oēs effectus ex suitate resultantes ita not. Ro.in.l.si emācipati.C.de col.z Are.in.d.l.gallus quid si et dicebat hic Joā.de pla.q †
5 emancipatus nō trāsmittit hereditatem patris non agnitam: nisi ad descendentes suos. Secus autem est in suo: q ipse transmittit ad quoscūq. l.vnica.C.de his qui ante aper.tabu.l. hostes et ibi Barto.ff. de cap.et in.l.ventre de acqui.here.vnde infert q non trāsmittit ad omnes: q iste est vnus effectus ex suitate resultans. Item remanet differentia.nam emancipatus potest recipere pecu-
6 niam mutuo et † vouere secus est in suo.l.j.ff.ad macedo.l. si rē §.voto de pollici.nisi cum consensu patris: vt ibi habetur ita dixit Joan.de pla.hic.et moder.tu vero dicas istud forte verum de iure ciuili: sed de iure canonico est secus.nam de iure cano. obligatur filiusfa.voto etiam sine voluntate patris vt est glos. singu.xxxij.q.ij.c.mulier et illa glo.pro singu.alleganit Roma. in singu.suis singu.ccccxvj.incipien.capias tria pulchra alīs incip.tertio tu sis pro qua gl.dicebat facere tres rationes pri-
7 ma: q † filiusfa.etiam sine voluntate patris delinquens obligatur diabolo: vt in.c.j.de delic.pue.ergo et deo. Item vouendo filiusfa.dicitur moueri spiritu dei: sed que spiritu dei aguntur non sunt sub lege.xix.q.ij.doue.c.licet de regu.et per consequēs non subiacebit dispositiō i.d.§.voto.tertio votum est quid spirituale et in spiritualibus patria potestas non curatur: vt in.c. fina.de iudi.in.vj.glos.in.l.ait pretor.de mino.C.ex parte.de restitu.spoliato.ergo sequitur quod non obstante quod sit in patria potestate voto obligabitur. Item est differentia inter suū
8 et emancipatum naz † emancipatus testatur: sed non existens in potestate nisi de castrensi vel quasi: vt vidimus supra qui testamen.face.possunt.in princip. Item emancipatus potest esse in iudicio sine consensu patris secus est in suo.l.fina.§. necessitatem.C.de bo.que libe. Item † emancipato pupillo datur tutor
9 sed non existenti in potestate supra de tute.in principio. Item
10 † emancipatus recipiens publicum officium cum consensu patris non obligat patrem. Secus in filio in potestate.l.ij. ad mu.
11 Item † emācipato nō substituit pupillariter. Sed in potestate existēti sic.l.ij.de vul.et pup. Item dicas q est hodie sublata differentia emancipationis et patrie potestatis ab intestato. Secus vero cōdito testō ita procedit casus in.d.§. nullam ita tenet glo.in.l.gallus.§. quid si tantum.ff. de lib.z posthumis. Et ideo dicebat ibi glo.pone q pater filium emācipauit et nepotem in potestate retinuit demum fecit testm̄ z filiū in eman-

a Feminas dotatas. Statutū excludens feminas a successiōe masculis extantibus an sit rationabile. vide qō not. Paul.de castr. in authen.nunc aūt. C.de epis.z clc.z felyn.in.c. ecclesia sancte marie de consti. in versi. ceterum q communiter.

cipatū instituit nepotē vero in ptāte retentū preterijt querit an testamentum sit nullum: z quidem videtur dicendum q̄ non quia hodie sublata est differentia emancipationis z patrie potestatis. d. §. nullam vero. si ergo sublata est differentia emancipationis z patrie potestatis clarum q̄ si iste filius emācipatus remanisset in potestate paterna et fuisset institutus nepote preterito q̄ testamē. nō esset nullum: q̄ nepos preteritus nō reperitur obtinere primum gradum suitatis. ergo preteritus non rumpit. l. posth. de iniusto testamen. vidimus supra. §. posthumi ergo idem dicamus si pater erat emancipatus cum sublata sit differentia emancipationis z patrie potestatis. Cōtrarium videtur determinare glo. in. d. §. z quid si tantum vbi glo. vult q̄ iste nepos preteritus rumpat testamē. z hoc per tex. in d. §. z quid si tantum. z supra eo. §. posthumi vbi si pater nepotis fuit emancipatus vel aliter aut de patria potestate statim nepos subintrat locum sui heredis et est instituendus vel exheredandus: vt ibi habetur nec ob. dicit glos. q̄ hodie sublata sit differentia emancipationis z patrie potestatis: q̄ dicit glo. q̄ illud est verum ab intestato. secus vero condito testamento: q̄ tunc remanet. sed ita est in casu nostro q̄ testamē. fuit conditus ergo sequitur q̄ nepos rumpet testamen. sicut faciebat anteqū esset sublata differentia emancipationis z patrie potestatis. p qua glo. facit ꝑm moder. hic naz tex. in. d. §. nullam est correctorius. z loquitur q̄n succeditur ab intestato ergo non debet extendi q̄n succeditur facto testamento. l. ī vero. §. de viro cū vul. sol. mar. vnum aūt. d. gl. sit vera z qō in eo. posita nolo intrare die vt ibi per Bar. z alios. z per Areti. hic. Et ista faciunt ad questionem notabilez z quotidianam. pone statuto cauetur q̄ extantibus filijs vel agnatis filia non succedat. modo pone q̄ pater fecit testamē. filios instituit z filiam preterijt an filia ꝓterita possit dicere testamē. nullum. z quidem attenta glos. videt dicendum q̄ sic quod filia femina videtur tantum exclusa ab intestato ergo non dicetur exclusa facto testamēto sicut dicimus in emancipatis z suis q̄ dato quod sit sublata differentia inter eos ab intestato. tamen secus est condito testamento: ita dicamus in proposito q̄ licet ab intestato filia stantibus filijs non succedat tamen cōdito testamēto debemus remanere sub dispositione iuris cōmunis. z tanq̄ ꝓterita rumpat testamen. sed q̄ questio ista valde ardua est nolo intrare dicatis vt per doc. in. d. §. z quid si tantum z aliquid per Are. z alios hic. Jtē subde vnum q̄ est singulare q̄ posuit Bald. in. l. si quis post. C. de bo. damna. vbi singulariter dixit q̄ si aliquis legat liberis sempronij centum q̄ ad hoc legatum non admittentur liberi sempronij emancipati. Sed solūmodo existentes in potestate nec habet obstare dicit ipse q̄ hodie sit sublata differentia emancipationis z patrie potestatis: q̄ dicit ipse q̄ illud non ꝯz locū quoties tractatur de successione fienda ab extraneo vel etiam delegato ꝑcipiēdo ab extraneo qui instituit liberos dicim⁹ vel eis legauit: q̄ tunc remanet differentia emancipationis z patrie potestatis. z sic soli admittuntur existentes in' ptāte et istud dictum retulit z sequutus fuit. d. meus in. l. si emancipati. C. de colla. subdens istud fore perpetuo menti tenendū ꝓpterea que dixit Bal. in. l. pe. j. de emancipa. libe. vbi dixit q̄ stante statuto q̄ linea masculorū excludat cognatos q̄ ī hac linea masculi etiā emācipati veniēt. Subdas etiā aliud nō verū q̄ posuit glo. in. l. filie dotem. in ver. nō sunt. C. de colla. vbi dicitur q̄
12 †emancipati non dicuntur de familia nec etiā nepotes ex filia q̄ satis videtur facere pro determinatione Bal. in. d. l. si quis post z de hac materia in quibus hodie remanserit differentia emancipationis z patrie potestatis dicitur vt per glo. in. d. l. si emancipati. z in. d. l. gallus. Jn eadem glo. ibi. ff. de libe. z posthu. is qui. Aduerte ꝑm Nico. de neapo. z moder. hic q̄ gl. ista corrupta est z voluit allegare. l. j. ff. de leg. prestā. ibi autez dicit q̄ emācipatus qui venit per cōtratab. prestat legata cōiūctis personis secus est in filio in potestate. z sic vult dicere qō etiaz est differentia inter suū et emancipatum in casu. d. l. j. de leg. prestā. Altimo not. ex baciglo. in quibus
13 †equiparentur emācipati z suus quo ad rumpendū testamē. nam aut suus est ꝓteritus et in hoc differt ab emācipato ꝓterito: q̄ suus z cōtratabulas et potest dicere testamen. nullū emancipatus vero preteritus habet tantum cōtratabu. Aut vero fuerunt exheredati. z tunc isti equiparantur quia omnes agunt querela de hac materia dic vt late et subtiliter loquutus fui post Areti. in. l. gallus. §. et quid si tantum. ff. de libe. z posthu. nunc vero latius z plenius dicas ꝑm Areti. q̄ aut filius in potestate existens fuit preteritus a patre vel eius linea. z isto casu testamen. est funditus nullum. l. inter cetera. z. l. fi. cum vul. ff. de libe. et posthu. z isto casu habet duplex remedium: q̄ potest dicere testamen. nullum et etiam contratabulare. d. l. maximum vicium. z. l. j. C. de contratab. et hoc est verum sive fuerit incerta causa in preteritiōe sive non. Si vero filius in potestate fuit exheredat⁹. z tunc aut fuit exheredatus rite. et habet querelam. l. non putauit. ff. de contratab. z isto casu debet causa in exheredatione incerta per heredem in testamēto institutum probari. et siquidem causa per heredē. ꝓbetur exheredatus omnino repellitur si vero nō fuerit probata rescinditur testmū quo ad institutionem tantum: cetera vero firma remanēt. in auf. vt cū de app. cog. §. aliud. z nō rite: vt q̄ cā exheredationis non fuit in exheredatione incerta et tunc idem dicas: q̄ potest dicere testamē. nullum. d. §. aliud et posset etiā cōtratabulare. l. non putauit. §. non que vis de cō tratab. Et ratio est q̄ exheredatio non rite facta habetur pro preteritione. d. §. non que vis. Aut vero fuit exheredatus rite vt q̄ causa exheredationis fuit in exheredatiōe incerta et cetera fuerunt obseruata que in exheredatione sunt necessaria. z tunc habet querelā. d. l. nō putauit. et isto casu cā in exheredatione incerta per heredem probari debet z siquidem causa per heredem ꝓbetur exheredatus omnino reppellitur si vero nō fuerit probata testamē. rescinditur quo ad institutionem tantū cetera vero in testamēto descripta firma remanent in aut hē. vt cuz de appel. cogno. §. aliud. z. d. aut hē. ex causa. Si vero tu loqueris in filio emancipato. Et tunc aut fuit exheredatus. z tū cidē dicas q̄ in suo q̄ aut fuit exheredatus rite incerta cā et habet querelā aut fuit exheredatus nō rite non incerta causa. et tunc potest dicere nullū. d. §. aliud et habet cōtratab. §. non quevis. Aut vero fuit preteritus. et tunc aut emancipatus fuit preteritus sine incertione cause. et tunc nulla est differentia inter suum et emancipatum: nā potest dicere nullū. et cōtratab. sicut suus d. §. aliud. z. d. l. maximum vicium. Aut vero fuit ꝓteritus cū cā et tunc est differentia inter suum z emancipatū: nā suus isto casu potest dicere nullum. et cōtratab. habet. d. l. maximuz vicīū. Sed emancipatus ꝓteritus cū cā nō habet nisi in tabulas ista est glos. sing. in auf. de here. z fal. §. exheredatos. et isto modo procedit glo. nostra hic. Et hec ꝓcedunt q̄n preteritio vel exheredatio fuit facta de emancipato vel de suo a patre vel linea paterna. Si vero ꝓteritio vel exheredatio fiat a matre vel a linea materna. et tunc nō debes facere differentiā an fuerint ꝓteriti vel exheredati sicut supra diximus in patre. ratio est q̄ semp̄ habent⁹ ꝓ exheredatis sive fuerint ꝓteriti sive exheredati q̄ preteritio materna vel ascendentis per lineam maternam habetur pro exheredatione. §. mater infra eo. et ibi dicetur vnde tu debes aduertere q̄ aut isti fuerūt ꝓteriti vel exheredati cuz causa et debent venire per querelā. d. §. mater aut vero fuerunt preteriti vel exheredati sine incertione cause. et tunc dicunt testamen. nullū. d. §. aliud. Et hec omnia ꝓcedunt in filio iam nato preterito vel exheredato non aūt in filio posthumo: q̄n ille nullo modo potest exheredari cum cām ingratitudinis cōmittere non possit. l. si quis in suo. C. de inoffi. testa. ita residet Are. hic post Bar. in aut hē. ex cā ver. ij. quero. C. de lib. prete. z ista nota q̄ tibi aperiunt multū materiā istam. Jn glo. vltima ibi. l. cum in adoptiuis ibi autem dicitur q̄ aut adoptatus transit in ptātem adoptātis: vt q̄ fuit datus in adoptionē auo paterno vel materno et isto casu debet istitui vel exheredari ab ipso patre adoptiuo al's rumpit testamē. sicut legitimus et naturalis. et durante adoptione non potest rumpere vel querelare testamen. patris naturalis. et sic pater non tenetur ipsum instituere vel exheredare: sed q̄tum ad ipsum attinet reputatur omnino extraneus. Si vero dissoluta fuerit adoptio per emancipationez et isto casu recuperat omnia iura patris naturalis et ab eo debet institui vel exheredari al's rumpi testamē. cius et isto casu nullo modo vocat ad successionē patris adoptiui nec de iure ciuili vel ꝓtorio vt supra ꝓximo. §. ꝯ. emācipati. Aut vero adoptatus nō trāsiuit per adoptionē in ptāte patris adoptantis: vt q̄ fuit datus in adoptionē extraneo. z tunc pater naturalis tenetur eū instituere vel exheredare si alius nō precedit in gradu al's rumpit eius testmū. et etiā ei ab intestato succedit et isto etiam casu pater adoptiuus tenetur eum instituere vel exheredare. et durante adoptione succedit ei tantum ab intestato nō autē agnatis vel cognatis patris adoptiui. Si vero adoptio fuit dissoluta per emancipationē tunc patri quondam adoptiuo non succedit etiam ab intestato. z ista habent⁹ in. d. l. cū adoptiuis. z in. §. ꝯz hodie supra de adop. z infra de here. q̄ ab inte. §. vt hi q̄. z. §. sed ea oia q̄d aūt de filio arrogato dic ēt. vt in. d. l. cum in adoptiuis. z ista retulit Jo. de pla. supra. §. proxime.

1 ☞ Preteritio militis de filio scienter facta an habeatur ꝓ exheredatione. z nu. 4. z. 9.

2 Miles si ignoranter preterijt filium quem se habere ignorabat tale testamentum erit nullum. z nu. 5.

3 Legata annullato testamento ex causa preteritionis an conseruentur.

ſeruentur.
6 Miles preterendo filios an videatur preterire eos quos ſe habere ignorat.
7 Peculium caſtrenſe vel quaſi non cadit niſi in filiofami.nō autem in patre:nam ex quo quis eſt paterfami.peculiū caſtrenſe ſtatim confunditur cum paganico ⁊ totum paganicū efficitur.
8 Teſtamentum factum ſuper paganicis ſubiacet querele:teſtm vero factum ſuper caſtrenſibus non.
9 Teſtamentum militis an ⁊ qñ ſubiaceat querele.

Si in expeditione. Preteritio militis in expeditione teſtantis ſi ſcit ſe habere liberos pro exheredatione habetur.hoc dicit vſq; ad.ſ.mater qui eſt.ſ.ſi.ſm Are. Not.primo ex iſto tex.ſm
1 Joā.de pla.⁊ moder.hic † q preteritio militis[a] facta ſcienter
2 de filio habetur pro exheredatiōe q ſecus eſt in pagano vt ſupra eo.in pri.⁊ in dubio probatur q ipſe de filia cogitauit ſi in aliqua parte teſtamēti ipſam nominauit vel ei aliquid reliquit. l.ſi cum in vtero.C.de teſt.mili.facit tex.in.l. qui filiabus.ſ.fin. ff.de leg.j. Secundo not.ex iſto tex.q ſi † miles ignorauter p̄terit filiū quē habere ignorabat q tale teſtamen.erit nullus vt hic. Ratio eſt q⁊ lex p̄ſumit q ſi teſtator de filijs cogitaſſet nō inſtituiſſet illos heredes quos inſtituit:ſed inſtituiſſet ipſum filium.l.militis codicillis.ſ.miles in ſupremis.ff.de teſta.mili.facit tex.in.l.ſi vnq̄.C.de reuo.dona.⁊ in.d.l.ſicut certi.C.de teſta.mili.l.cum accuſſimi.C.de fideicom.l.cum[1] annus.ff.de[1] condi.⁊ demon.per Bar.in authen.ex cauſa.C.de libe.prete.vbi per predicta ſingulariter dixit quod licet al's hodie ex cā preteritionis † annullato teſtō cōſeruentur legata tñ illud dixit eē verū qñ preteritio filiorū fuiſſet ſcienter a teſtatore facta. Secus vero ſi ignoranter: q⁊ tunc non conſeruabuntur legata.⁊ hoc ex preſumpta volūtate ipſius defuncti qui ſi cogitaſſet de
3 filijs non feciſſet iſta legata:ſed potius ipſis filijs omnia reliquiſſet per ſupradicta de quo etiā dic vt per eum in.l.in confirmando de confirma.tuto. Capio glo.in ver.occupatus dicitur
4 in tex.noſtro q † preteritio militis in expeditiōe occupati ſciēter de filio facta habetur pro exheredatione glo.ſ.querit quid ſi miles teſtetur in expeditione nō occupatus an tunc eius preteritio ſcienter facta habeaſ pro exheredatione.⁊ dicit glo.qō non q⁊ tunc miles qñ eſt extra caſtra debet teſtari ſm ius comune vt ſupra de teſta.mil.ſ.illis ſed de iure cōmuni preteritio patris non habetur pro exheredatione ſupra.e.in prin.ergo ⁊ ita reſidet glo. Not.primo ex iſta glo.q preteritio militis ſciēter facta tunc habetur pro exheredatione qñ eſt in expeditione ſecus vero ſi teſtaretur extra caſtra. Sed moder.hic dicūt q contra iſtam gl.videtur facere tex.in.l.ſicut certi.⁊ in.l.ſi cū in vtero.C.de teſta.mili.vbi indiſtincte dicitur q preteritio militis habetur pro exheredatione nec dicit ibi aliquid q miles in expeditione eſſet:vnde dixit cogita ad idē facit tex.in.l.filiuſ familias.ſ.j.⁊ ſeq.⁊ l.militis codi.ſ.miles in ſupremis.ff.de teſta.mili. Tamen nō recederē a gl.⁊ primo per iſtum tex.a contrario ſenſu. Secundo per glo.⁊ ibi dixi in.ſ.ſed hactenus ſupra de teſta.mili.vbi dixit glo.in terminis q priuilegia que cōceduntur militi vt teſtetur illa priuilegia durant ſibi etiā extra caſtra.priuilegia vero que conceduntur militi in teſtando non durant ſibi niſi donec eſt in caſtris: ſed iſtud priuilegium quod ſibi conceditur q eius preteritio habeatur pro exheredatiōe conceditur ſibi in teſtando. ergo ſequitur q durabit ſibi tantum qñ erit in caſtris. Capio aliam glo.ſuper verbo ignorans
5 dicitur in tex.noſtro q ſi † miles non ignorans ſe habere filiuꝫ ipſum ſilentio preterijt q talis preteritio habetur pro exheredatione.modo dicit glo.q ideo dixit non ignorans: q⁊ ſi miles ignoraret ſe habere filium.⁊ propter hoc ipſum p̄terierit talis preteritio nō haberetur pro exheredatione:ſed teſtm eēt ipſo iure nullum.l.ſicut certo.⁊ l.ſi cum in vtero de teſta.mili.C. Et hoc eſt verum dicit glo.q preteritio militis ignoranter facta non habetur pro exheredatione: ſed teſtm annullat niſi miles eēt eius animi q ſi ſciret ſe habere filios nihilominus vellet q non eſſent heredes.arg.l.qui iure militari.ff.de teſta. mili.vbi dicit tex.q licet miles ignoret vxorem ſuam pregnantem eſſe tamen ſi illius animi ſit q etiā ſi vxor eius eſſet pregnans q filius naſciturus ſit exheredatus q ipſe erit exheredatus. Nō.
6 primo ex iſta glo.q licet miles † pretereundo filios non videatur preterire ſeu exheredare eos quos habere ignorat tamen fallit niſi teſtator dato q neſciret ſe habere liberos tñ eēt eius animi q ſi ſciret ſe habere nihilominus vellet ipſos eſſe exheredatos:qñ tunc erunt exheredati:vt hic.⁊ l.qui iure militari q facit in arg.ſm moder. hic.⁊ Bal. in.d.l.qui iure q licet q̄s non videatur renūciare iuri quod ignorat ſibi competere.l. de his de tranſac.l.cum aquiliana eo.titu.tamen fallit niſi eēt eius animi renuncians vt dato q ignoret aliquod ius ſibi cōpetere tamen ſi ſciret aliquod ius ſibi cōpetere vellet ei renunciare q⁊ valet talis renunciatio itaq; ſi quis diceret renuncio tali beneficio ⁊ tali priuilegio ⁊ tali exceptioni mihi competenti ⁊ q̄buſcunq; dici excogitarine poſſint que mihi vllo tēpore eſſent cōpetitura cōpetuntq; de preſenti certe iſto caſu ex iſta certa ſciētia poterit renūciari priuilegijs que ignorat ſibi cōpetere nec poterit amplius allegare ignorantiā per ſupradicta. Iſta tñ intellige vera in maiore ſecus autem in minore vel muliere: quoniam ipſi non poſſunt talibus priuilegijs renunciare niſi renuncietur in ſpecie vt not.in.l.ſciendum.ff.de verb.obli.⁊ in.l.ij.C. de reſcin.vē.⁊ ita dixit Bal.i.d.l.qui iure ⁊ moder.hic. Capio aliam glo.in ver.facta habes pro intelligentia huius glo.pre-
7 mittere q † caſtrenſe peculium vel quaſi non cadit niſi in filiofamilias non autem in patrefamilias nam ex eo quod quis eſt paterfamilias ſtatim caſtrenſe peculium confunditur cum paganico et efficitur totum paganicum. Item debes premittere
8 quod † teſtamentum factum ſuper paganicis ſubiacet querele teſtamentum vero factum ſuper caſtrenſib⁹ non iſta omnia habentur in.l.ſi.C.de inoffi.teſta. modo intro glo.dicitur in tex.
9 noſtro q † preteritio militis ſcientis ſe habere liberos habetur pro exheredatione nominatim facta:⁊ ideo dicit gloſ. iſti filij preteriti tanq̄ exheredati agent querela inofficioſi q tamen eſt verum dicit gl.quando iſta preteritio fuiſſet facta a milite patrefamilias ratio eſt:quia tunc non habet caſtrenſe peculium:ſed paganicuꝫ ideo merito tanq̄ teſtetur in paganicis inſtrumentum eius impugnabitur per querelam. Secus vero dicit gl.ſi iſta preteritio fuiſſet facta a filiofa.milite:q⁊ tunc nō poteſt teſtari niſi in caſtrenſibus ideo merito teſtamentū eius non querelabitur:q⁊ teſtamentum factum ſuper caſtrenſibus non ſubiacet querele.l.ſi.C.de inoffi.teſta. Not.ex hac gloſ. an
10 et qñ † teſtamentum militis ſubiaceat querele. nam debes dicere q aut miles qui teſtatur erat paterfamilias.⁊ tunc teſtamentum eius ſupponit querele aut vero erat filiuſſa.⁊ tunc ſecus ita dicit glo. Sed tu dicas q hodie indiſtincte teſtm militis ſiue ſit filiuſſa.ſiue paterfami.ſemper ſubiacet querele vt p Bar.in auf.ex cauſa.C.de libe.p̄te.per moder.in.d.l.ſicut certi in ſi.dixi ſupra de teſta.mili.ſ.j.dic vt ibi.

1 ☞ Preteritio matris vel alterius aſcendentis per lineā maternam tantum operatur q̄tum patris exheredatio.⁊ nu.11.
2 Contra teſtamentum matris filium pretereūtis non datur bonorum poſſ.contratabulas.
3 Jus dicendi teſtamentum nullum datur liberis preteritis in teſtamento materno.
4 Teſtamentum matris in quo filius eſt preteritus an contrata bulatur.
5 Edictum de contratab.nō competit niſi emācipatis p̄teritis.
6 Preteritio matris an habeatur pro exheredatione.
7 Paulopoſt ꝟbuꝫ denotat longum internallum.
8 Poſtea vel poſtmodum important longum internallum.
9 Dox dictio quid importet.
10 Inſtituere vel exheredare filios mater neceſſe non habet:ſed ſilentium eius habetur pro exheredatione.⁊ nu.13.
11 Preteritio filij habetur pro exheredatione quo ad ipſam matrem.
12 Collaterales preteriti qualiter rumpant teſtamentum.
13 Contratabulas bonorum poſſ. non datur contra teſtamenta feminarum.

Mater. Preteritio materna vel per maternam lineaꝫ aſcendentium habetur pro exheredatiōe hoc dicit vſq; ad finem titu. Not.primo ex iſto tex.ſm Areti.qō
1 tantum operatur † preteritio matris vel alterius aſcendentis per lineam maternā q̄tum patris exheredatio q⁊ p̄teritio matris habetur pro exheredatione vt hic. Not.ſcdo ex iſto text. ibi ex edicto pretoris quo p̄tor liberis preteritis bo.poſſ. con
2 tratab.⁊c. q contra † teſtamentum matris pretereuntis filiuꝫ non datur bo.poſ.cōtratab.vt hic concor.tex.in.l.illud.ſ.ad teſtamenta.ff.de cōtratab.iſtud tamen hodie eſt mutatum quia filio p̄terito in teſtamento matris dabitur bo. poſ.contratab. ita dixit Ang.in.l.j.ff.de carb.edic.⁊ idem ſequitur Roma. cū temperamento de quo ibi dicam in rub.C.vnde lib.⁊ in.l. poſt humo.ff.de cōtratab.monentur autem ipſi:q⁊ ideo de iure antiquo teſtamentum matris in quo filius erat preteritus nō poterat contratab.q⁊ eius preteritio habebaſ pro exheredatiōe vt hic ⁊ ideo merito tanq̄ filius eſſet exheredatus nō poterat agere contratabu.ſed agebat querela cum contratabu.nō dentur exheredatis:ſz iſta ratio hodie eſt ſublata quia preteritio matris non habetur pro exheredatione imo a pari procedunt preteritio patris ⁊ matris.auf.vt cū de appel.cognoſ.ſ.finaū

[a] Preteritio militis. Vide de hoc p Paul.de caſtr.in.l. ſicut certi iuris.C. de teſta.mili.

vnde sicut preteritio patris non habetur pro exheredatione sz testamentum annullat ita z preteritio matris vt ibi habetur cū ergo hodie cesset ratio fi. propter quam non dabātur contra tab. contra testamentum matris debet cessare ipsa dispositio legis. c. cum cessante de appellat. cum simil. ¶ Secundo pro hac opinio. facit nam eo iure quo datur ius dicendi nullum da
3 tur bono. poss. contratabu. sed hodie † ius dicendi nullum da tur liberis preteritis in testamēto materno. d. §. sinautē iñct. §. aliud ergo eodē modo debet dari cōtratab. ¶ Tertio pro hac opin. adducebam nam vbi vna determinatio sequitur plu ra determinabilia omnia equaliter determinat. l. iam hoc iure ff. de vulg. z pupil. l. q̄ q̄. C. eo. tit. modo sic in auc. vt cum de ap pel. cognosci. §. aliud dicitur q̄ pater mater auus vel auia de bent filios vel nepotes instituere vel exheredare fm formam de qua ibi postmodum in. §. sinautem dicit q̄ si hec obseruata non fuerit q̄ testamento euacuato quo ad institutionem cete ra firma manebunt. noto mihi illud verbum euacuato per qō determinatur vtrunq; testamentum tam patris q̄ matris de bere euacuari. ergo pariformiter debet illa determinare: sed certum est q̄ determinat testamentum patris tam per ius di cendi nullum q̄ per contratab. ergo eodem modo debet deter minare: vt testamentū matris euacuetur per ius dicendi nullū vel per bon. poss. contratab. Quarto pone tex. in. d. §. sinautē in ver. euacuato vel rescisso nam illud verbum rescisso videtur adaptari ad bono. poss. l. vt liberis ibi per bonorum poss. con tratab. testamento rescisso. C. de colla. l. j. ibi per bono. poss. cō tratab. testamentum rescinditur. ff. de leg. prest. z sic videt vel
4 le ille tex. q̄ † testamentum matris in quo filius est preteritus contratabuletur. potes etiam inducere alio modo dictum tex. vt induxi in libello meo incip. inquantum est meus hic dixit qō cardinalis z c. Contrariam tamen partem z q̄ etiam hodie te stamentum matris in quo filius preteritus non contratabuletur tenet do. Alexā. in. d. l. posthumo. z hoc ideo quia istud nullibi reperitur immutatum. ergo debemus tenere sub regula iuris antiqui. l. precipimus. C. de appel. cuz simi. pro cuius opin. ad ducebam: naz due sunt rationes propter quā nō competit bo. poss. contratab. vna est q̄ eius preteritio habetur pro exhere datione. alia est: q̄ † edictum de contratabu. non competit nisi
5 emancipatis preteritis vt supra eo. §. emācipatos: sed ipsa ma ter non potest habere filios emancipatos cum non habeat ipsos in potestate. z per consequens eos emancipare non possit ideo merito ipsis filijs contra testamentum maternum nō dat bono. pos. contratab. z ista ratio in terminis assignatur per gl. hic et super ea dicetur: vnde dato sed nō concesso q̄ per ius no uissimum sublata sit vna ratio vcz q̄ † preteritio matris nō ha
6 beatur pro exheredatione tamen remanet ista alia q̄ nō habet filios emancipatos: ideo merito eis non competit bono. poss. contratab. contra testamentum maternum. z ista opin. videtur satis sustentabilis z si vis eam substinere poteris respondere ad adducta in contrarium vt colligitur ex dictis per do. Alex. in. d. l. posthumo. vide Alex. consi. lxxxix. in. ij. volu. vbi videtur tenere q̄ hodie bono. poss. contratab. contra testamentum ma tris detur. Not. vltimo ex isto text. fm moder. hic ibi Paulo
7 post q̄ † verbum paulopost denotat longum interuallum patet ex isto text. qui dixit q̄ filij preteriti a matre vel ab ascendenti bus per maternam lineam non cōpetunt contratabule nec ius dicendi nullum: sed reseruatur sibi aliud adminiculum hoc est querela inofficiosi de quo dicit q̄ paulopost dicet z postmodū istud ponit abinde infra per longum interuallum: vt patet. j. de inoffi. testamen. z sic manifeste patet q̄ verbum paulopost de notat longum interuallum nec tibi istud videatur mirum: nam sepe imperator multa verba paucissima appellat: vt est casus in. l. antiquitas. z ibi glo. in versi. paucissimis. C. de vsu z hab. z alex. illud quod dicitur in simili per allegantes qui dicunt indi ci dicam vnum verbum z postmodum dicunt multa. vide que dixi in. l. j. ff. de leg. j. in glo. in. ij. not. facit quod dixit glos. in. l. j. C. de bon. vacan. vbi dixit glo. q̄ aliquādo imperator appellat paucaverba vnam columnam verborum. facit bonus text. in. l. j. ibi pauca de his scrutemur. ff. de confir. tuto. vnde non tibi vi deatur mirum si in casu nostro imperator dicit q̄ Paulopost dicet z postmodum ponat post longum interuallum seu longā seriem verborum vt patet abhinc vsq; ad titu. de inoffic. testa.
8 Idem etiam dicas in ver. postea † vel postmodum nam impor tant longum interuallum text. est in. l. ij. ff. de custo. reo. glos. in l. pacta conuenta. ff. de contrahen. emp. et in. l. cū fundum. ff. de vi z vi arma. glo. in. c. cum vintonien sis. de elec. idem dixit bar. in. l. j. ff. de questi. aliquando tamen istud verbum postea non de notat longum interuallum: sed incontinenti. facit glos. singu. in l. qui de crimine. C. de accus. que dixit quod si in libello accusa-

torio dicatur titius fecit insultum cōtra sempronium et postea ipsum vulneranit quod intelligitur in eodē actu sine aliquo in teruallo. z sic punietur de vno delicto et non duobus facit tex. elegās in. l. quoties. §. si quis scripsit. ff. de heredi. instituen. et ibi Bald. qui allegauit glos. in. d. l. qui de crimine. et vide Jmo.
9 in. c. j. de lit. contest. verbum autem † Mox[a] importat spaciuz
a decem dierum: vt est text. in. l. ad peremptorium iunct. l. sequē. et ibi glos. in versi. mox. ff. de iudi. Capio glos. primam super. §.
10 mater dicitur in text. nostro quod † mater non habet necesse fi lios suos instituere vel exheredare sed silentium eius habetur pro exheredatione dicit glos. idem dicas in silentio liberorum nam si ipsi silentio matrem suam pretereunt silentium habetur pro exheredatiōe: z ideo mater tanq̄ exheredata debebit age re querela inoffi. vt est casus in. l. cum filius. C. de inoffic. testa.
11 Not. ex ista glos. quemadmodum † preteritio matris vel alte rius ascendentis per lineam maternam habetur pro exhereda tione ita preteritio filij habetur pro exheredatione quo ad ip sam matrem vel ascendentes ex linea materna: et ideo illis tan q̄ exheredatis competit querela: vt est casus in. d. l. cum filiuz si vero pater vel ex ascendentibus per paternam lineam quis fuerit preteritus talis preteritio quo ad ipsos non habetur p exheredatione nec competit eis querela: sed tanq̄ preteritiq contratab. rumpunt testamen. l. j. ff. si quis a pa. fue. man. l. non et si parentibus. et ibi not. ff. de inoffi. testamen. per glos. in. d. l. cum filium et ista quidem procedunt de iure antiquo: sed de iu re nouissimo est aliter distinguendum quod aut mater vel alius ex ascendentibus per lineam femininam fuit preteritus. z tunc aut fuit preteritus cum causa et competit eis querela. z ita pro cedit glos. nostra hic. a aut vero fuerunt preteriti sine cause inser tione. z tunc testamentum est ipso iure nullum auc. sed licet et in corpore vnde sumitur. C. de liberis preteritis et hec proce dunt quando mater vel alius per femininam lineam fuit prete ritus. Si vero pater vel alius ex ascendentibus per masculinā lineam fuit pteritus debes sic distinguere quod aut pater fuit preteritus a filio in potestate testante in castrensi vel quasi z in distincte sine fuerit preteritus cum causa sine sine causa semper dicit testamen. nullum. d. authen. vt cum de appel. cog. §. aliud. Si vero est preteritus a filio emancipato. et tunc aut fuit pre teritus sine insertione cause et testamentum est nullum aut ve ro cum causa z habet cōtratabulas. d. l. j. ff. si quis a patre fue. man. et ita not. Barto. in authen. ex casu. C. de liberis preteri tis. z ibi per docto. Et hec procedunt in patre vel alio ascendē te per lineam maternam preterito. Si vero esset exheredatus tunc debes distinguere quod aut fuit exheredatus sine inser tione cause. et tunc testamentum est nullum sine testamentum fuerit factum a filio familias in potestate existenti super bonis
— castrē. vel quasi sine etiam a filio emancipato. Si vero fuit ex heredatus cum insertione cause. z tunc agit querela. d. l. nam z si parentibus. z ita dicit Barto. vbi supra. z ita residet Angel.
12 et Joan. de pla. hic. ¶ Qualiter autem † collaterales preteri ti rumpant testamentum remittit se Areti. ad dicenda per ipm infra de inoffi. testamen. §. sororz. et ibi dicetur. Capio gl. in ver.
13 de iure dicitur in text. nostro quod † mater in testamento suo non habet necesse iure ciui. vel pretorio instituere vel exhere dare filium. Ratio est dicit glo. quod ideo de iure ciuili non te netur instituere vel exheredare: quia ipsos non habet in pote state: vt. j. de bere. qual. z diff. §. ceteri. ideo merito de iure ciui li non tenetur eos instituere vel exheredare: quia de iure ciuili tenetur testator tantum eos filios instituere quos in potesta te habet vt. ℟. eo. in princip. et. §. emancipatos. Capio glo. in v̄ bo edicto dicitur in text. quod mater nō tenetur instituere vel exheredare filios iure ciuili vel ex edicto pretoris quo pretor preteritis liberis contratabulas bono. poss. promittit gl. que rit que est ratio quod edicto pretoris quo vocantur liberi pre teriti ad contratabu. non vocantur isti filij matre preteriti. Di cit glo. quod ratio est quia illo edicto vocantur tantuz filij emā cipati a testatore preteriti: vt supra eodez. §. emancipatos. Sz isti filij non fuerunt a matre emancipati immo ipsos emancipa re non posset cum eos non habeat in potestate. d. §. ceteri. z de adop. §. primo. ideo merito a matre preteriti non vocantur ad contratabulandum ex edicto pretoris: vt hic. z. ff. eo. l. illud. §.
14 ad testamenta. Not. primo ex hac glos. quod † contra testamē ta feminarum non dantur contratabule. et ratio est quia con tratabule dantur tantum filijs testatore emancipatis et prete ritis vt supra eodem. §. emancipatos sed ipse femine non pos sunt habere filios emancipatos cum ipse emancipare non pos sint ex quo nō habet filios in potestate. ideo merito cōtra eius testamentum non dantur contratabule. l. illud. §. a testamento feminarum. ff. de contratab ulis. Capio glos. vltimam in versi-

culo eis

a ¶ Verbum autē mox. Adō q̄ dictio mox statim ilico in cōtinenti verificant in certo tpe fz arbi triū boni iudicis vt not. Abb. in. c. qz p pter. §. j. extra d ele. post glo. ibi. z glo. z doct. in. c. p̄terea in verbo incōtinēti. de testi. cogē. z gl. in. c. an sit. de app. Abb. in. c. j. de mutu. pe. p Jo. an. z Host. in. c. veniēs lo. ij. de test. qñ p̄cipitur aliquid fieri incōtinenti re linquit arbitrio iu dicis. z allegāt glo. in. d. c. an sit. z vide de verb. ob. cōtinui actus. z. ff. de adult. quod lex ait. §. vlti. in fi. z. C. de erro. ad uoca. l. vlti. z. xxxij. q. vlti. c. apud misericordem Jnn. in. c. olim lo. j. de restitu. spo. Bal. in. l. j. C. de oper. libe. z qō not. in. l. ij. §. cōfestim. ff. ad tertul. z qō not. in. l. j. ff. ad legez fal. z in. l. qō dicim. ff. de solu. z. ff. de cōst. pecu. l. promissor. et C. de iudi. cū specia lis. z de dictiōe mox vide Jhau. de castr. in. l. j. ff. de re. credi. z. ff. de iudi. l. ad per emptoriam. in fi.

culo cis et oppo. contra istum hoc modo dicitur in text. nostro quod filijs preteritis a matre non datur bono. possess. contra tabu. sed eis seruatur aliud remedium quod infra paulo post subicietur quod remedium est querela inofficio. vt infra de inoffic. testamen. per totum. ꝛ sic videtur velle iste text. quod tantum istud remedium hoc est querela inofficiosi eis detur: sed certe istud est falsum: quia etiam et multis alijs datur vt per totum titu. ff. et. C. de inoffic. et videbimus infra. de inoffic. testamen. Unde propter hoc est facta glos. nostra que dicit quod illud quod dicitur in text. nostro quod aliud adminiculum. scilicet querele inofficiosi seruatur eis. scilicet descendentibus per lineam femininam debet intelligi maxime: nam etiam alijs datur querela: sed istis maxime: vt. C. de inoffic. testamen. l. filiam vbi dicit text. quod querela fuit necessaria filio preterito a matre: quoniam ipse nullum aliud remedium habebat. ꝛ sic maxime illis fuit necessaria.

De heredibus instituen. Rubrica.

1 Participium instituendi importat necessitatem.

Continuatur hec rubrica ad proximos precedentes titulos hoc ordine supra titulo proximo visum fuit de institutiõe fiẽda de ipsis filijs et ceteris descendentibus tã natis q̃ nascituris modo consequenter videndum erat de institutione ipsorum extraneorum cõsequenter ponitur titulus de heredibus instituẽ. in quo de hoc tractatur. ꝛ ita continuauit gl. in rubrica. ff. eodem. Jmol. hic alio etiam modo continuauit Areti. hic sed ista est satis sufficiens: ideo nõ recito ipsam. Lapio glo. rubrice et pro eius expeditione arguo sic † participiũ importat necessitatem vt est glo. quã ponderat ibi Bald. in rubrica. ff. de liberis et posthumis. ꝛ imperator situat rubricam istam dum dicit de heredibus instituen. per participium. ergo videtur velle ostendere quod vult tractare de heredibus qui de necessitate instituendi sunt. sed istud est falsum: vt patet ex toto titulo. ergo. vnde propter hoc est facta glos. que dixit quod ista verba de hered. insti. debent exponi qui instituti possunt nõ autem de heredibus qui necessario instituendi. Postmodum dicit glos. quod titulus iste diuiditur in duas partes in prima parte ponit qui possint instituti heredes. ꝛ hoc vsq̃ ad. §. si plures. et in. §. fina. secundo ponit qualiter debeant instituti. ꝛ hoc a dicto. §. si plures vsq̃ ad. §. fina. et ita dicit glos. potest etiam diuidi titu. iste ꝑm Areti. hic in. vij. partes. et Joan. de pla. dic vt per eos.

1 Seruus an ꝛ quando sit capax institutionis.
2 Seruum suũ heredez instituere potest testator non habita mẽtione libertatis.
3 Seruum tutorẽ relinquens filio suo videtur ei tacite libertatẽ relinquere.
4 Seruus bonafide possessus si a domino putatiuo instituatur heres non facta mentione libertatis an valeat talis institutio.
5 Putatiuus dominus non est proprie dominus licet habeatur loco domini.
6 Dominium rei dotalis post mortem viri an transferatur in mulierem.
7 Proprium alicuius quid intelligatur.
8 Deum seu proprium id dicitur esse in quo habeo proprietatẽ seu dominium.
9 Seruos heredes instituere quid est dicere.
10 Heredem instituens intelligitur illum facere dominum bonorum suorum.
11 Seruus proprius si fuerit pure heres institutus: libertas vero sub conditione relicta an ante conditionis euentum erit liber vel heres.
12 Et si testator institueret seruum pure hoc adiecto q̃ non haberet libertatem institutio talis est invalida.
13 Seruus proprius alicuius quis dicatur.
14 Seruꝰ cõmunis insolidũ si ab vno ex socijs sine libertate instituatur an erit liber et heres.

Heredes. Liber homo vel seruus proprius vel alienus põt heres institui sine mentione libertatis. ꝛ etiam ille intelligitur ꝓprius in quo quis habetur nudam proprietatem. hoc dicit vsq̃ ad. §. est autem ꝑm Are. Mo.

1 primo ex isto text. ꝑm Areti. et alios q̃ † lex ita permittit instituti ita seruos sicut liberos hoies. ꝛ ita seruꝰ est capax istitutionis sicut ipe liber. Jstũ text. tñ limita q̃ tunc seruus est capax institutionis quãdo dñs eius est capax. Secus vero si dominus suus esset incapax: qz ꝛ eodem mõ ipse seruus erit incapax: nã capacitas seu incapacitas serui consideratur ex persona domini. l. non ideo minus. ff. de here. insti. l. si mihi ꝛ tibi. §. regula. ff. de lega. primo. Secundo limita q̃ tunc seruus potest heres instituti nisi esset seruus pene: naz tunc institui non potest. l. j. C. de here. insti. ꝛ j. eo. §. fina. ꝛ ibi dicetur. Secundo not. ex isto text.

2 ibi hodie q̃ potest † testator instituere seruum proprium heredem non habita mentione libertatis. Et ratio est. nam ex quo ipsum instituit heredem lex interpretata est q̃ ei velit concedere libertatem: vt est casus in. l. ij. C. de ne. seruis et supra qui ma. non pos. §. idem iuris. Sicut etiam dicimus in simili q̃ testator

3 dando † seruum tutorem filio suo tacite videtur reliquisse libertatem vt supra qui da. tuto. possunt. §. j. istum tamen text. intellige ꝑm Joan. de pla. hic q̃ seruus fuisset institutus heres a domino sine datione libertatis: qz isto casu intelligitur sibi data libertas: vt supradictum fuit. secus vero si dominus relinqueret sibi legatum: nam propter hoc non intelligeretur sibi data libertas imo q̃ plus non valebit legatum sibi factum de rigore iuris tamen de equitate ꝛ pietate ipsi heredes debebũt sibi dare legatum. d. l. ij. ꝛ. l. quidam. §. illo. C. de necess. ser. Sed q̃d

4 in seruo † bona fide possessore si dominꝰ putatiuus instituat eum heredem non facta mentione libertatis an valeat talis institutio ꝛ dicas q̃ sic quia dominus putatiuꝰ habetur loco domini. l. apud antiquos. C. de furt. sed institutio facta seruo sine libertate valet: vt hic. ergo. ꝛ ita dicebat Areti. hic post Joan. fab. Sed ego contra ipsos ponderabam. nã text. noster. ꝛ text. in. d. l. ij. C. de nec. seruis sunt correctorij iuris antiqui: nam ius antiquum volebat q̃ seruus etiam proprius institutus a domino sine libertate non posset esse heres nec valeret eius institutio superuenerunt postmodum ista iura que hoc correxerunt ꝛ voluerunt q̃ immo si institueretur seruus proprius a domino sine libertate q̃ intelligeretur sibi data libertas ꝛ valeret institutio. cum ergo dicta lex sit correctoria. ꝛ loquatur in domino instituente seruum ꝓprium sequitur q̃ debet intelligi in casu ꝓprio ꝛ non extendi ad dominum putatiuum instituentem seruũ

5 bona fide possessum cuz ille † non sit proprie dñs sed habeatur loco domini. l. j. §. qui seruum bona fide. ff. ad sylle. vbi in terminis domini appellatione non continetur dñs putatiuus. ergo. vnde cogita propter ipsorum auctoritatẽ nec etiã obstat. l. cõpetit quã ipsi allegant. ff. qui ꝛ a quibus quia nihil facit. Sed quid in seruo dotali an si maritus instituat seruum dotalem nõ facta mentione libertatis intelligatur ei dedisse libertatem et certe si tu loqueris de iure. ff. vel. C. anteq̃ inducta dispositio. l. in rebus. C. de iure dot. questio ista non videtur habere magnam dubitationem: nam iure illo maritus poterat manumittere seruum dotalem tam in vita q̃ etiam in morte. l. seruuz dotalem de manu. l. dotes seruum. ff. solu. matrimo. ꝛ in. l. iij. C. de iure dot. ideo cuz iure illo posset manumittere tam in vita q̃ in morte verisimile est q̃ instituendo ipsum heredem qõ videtur etiam ei dedisse libertatẽ: vt hic. ꝛ. d. §. idem iuris cum vul. Si vero loqueris de iure nouo post dispositionem. d. l. in rebus videtur hoc habere maius dubium. ꝛ pẽdet ab hoc an per dispo

6 sitionem. d. l. in rebus que statuit q̃ † dominiũ rei dotalis post mortem viri ipso iure transfert in mulierem sit correcta dispositio. d. l. iij. cũ vul. ꝛ Bar. quidez in. l. iij. preallegata de iure do. dicit q̃ ideo illa lex est correcta per. d. l. in rebus qz nimirum si olim maritus poterat dare in testamento libertatem seruo dotali qz ipse maritus post mortem suaz remanebat dominus rei dotalis nec ipso iure dominium rei dotalis transferebatur in mulierem. vnde non est mirum si tanq̃ dominus poterat ei dare libertatem. Sed hodie cessat ista ratio: qz hodie per dispositionem. d. l. in rebus statim ipso iure post mortez viri retrãsfertur dominum rei dotalis in ipsam mulierez vnde si maritus reliquit libertatem seruo dotali in testamẽto videtur q̃ talis datio libertatis non valeat tanq̃ collata in tempus in quo nõ est dominus. Et ita etiam videtur tenere Jmo. in. d. l. dotalem sol. matrimo. Sed Rapha. in. d. l. dotalem. ꝛ in. l. si inextimatus cum quo pertransit Areti. hic tenet q̃ immo etiam hodie poterit dare testator in testamento libertatem seruo dotali. ꝛ qõ non est correcta. d. l. iij. non ob. modo text. in. d. l. iij. qz dicit ipse q̃ illa lex non habet locum in rebus mobilibus nisi in subsidiũ que autez opi. sit verior nolo nunc intrare: sed satis sit tibi q̃ si tu tenes opi. Bar. ꝛ Jmo. q̃ dicte leges sint correcte res non habet dubium: qz si non potest ei reliquere libertatem qõ non videtur ei illam reliquisse. Si vero tenes opi. Rapha. q̃ possit et tunc verisimile est q̃ cum voluerit esse liberum per supradicta. Tertio not. ex isto text. ibi proprius autem seruus ꝛc. quod etiam illud intelligitur † esse proprium alicuius in quo quis hz solam proprietatẽ hz in eo nõ habeat vsumfructũ: vt hic. Tu vo addas q̃ etiã illud itelligit esse meũ in quo nudã habeo posses-

sionem vel administrationem: vt est casus. ꝛ ibi not. in. c. qꝛ. v. extra de iudi. facit qꝫ dixit glo. no. in. l. ij. in prin. ff. de orig. iur. que dixit ꝙ colonus dicit iste fundus est meus. ꝛ tamen est solum detentatoꝛ. facit text. in. l. lex cornelia. §. donũ. ff. de iniurijs vbi appellatione domus sue venit domus conducta. facit text. in. l. nec in ea. §. domus. ff. de adul. facit text. mirabilis. ꝛ ibi bona glo. in. c. j. de postulatione prelatoꝛum. vbi appellatione terrarum regis veniunt terre adherentes regno regis quarũ dominium non habet nec possessionem ꝙ mirabile est maxime cũ ibi essemus in materia odiosa ꝛ restringibili. facit dictũ Spe. in titu. de proba. §. sciendum versi. pone. ꝛ glo. in. l. quoties. de verbo. obli. ꝛ facit. c. proposuit. in ver. ecclesia eoꝛum de ex co. mi. Ista tamen intellige procedere de lata significatione vocabuli. Sed de propria significatione vocabuli illud dicitur esse
8 †meum seu proprium in quo habeo proprietatez seu dominiũ vt hic ita dixit Bar. in rub. de oper. no. nũ. Et ista inducuntur ad. q. statuto cauetur ꝙ quicũqꝫ ingressus fuerit rem alterius puniatur tanta pena an si aliquis ingressus fuerit rem alterius in quo quis tantum habebat possessionem vel detentationem dicatur incidisse in penam ista est satis difficilis questio ꝛ doctoꝛes variarunt nolo nunc ipsam intrare dic vt per Bartol. ꝛ alios in. d. rub. de oper. no. nun. et vide que dicam infra. §. alienus. Et ista ẽt faciũt ad qõnẽ statuti dicẽtis ꝙ de damno dato credaꝫ sacro dñi possessionis q̃s dicaꝫ dñs possessionis an ille qui habet possessionem in re an vero ille qui habet proprietatem Goff. in. c. fina. vt lite non contest. §. fin. dixit ꝙ ille intelligetur dominus possessionis qui habet possessionem licet non sit sua proprietas in contrarium facit: nam ille qui habet possessionem tantum in re ꝛ non proprietatẽ non dicitur proprie dominus: sed improprie: vt per Specu. in titu. de proba. §. fi. ver. sed pone statutum. ꝛ supra diximus: vnde cum statutuz dicit ꝙ de damno dato debet credi domino possessionis de domino proprie. ꝛ sic respectu proprietatis non autem de habente possessionem solam est intelligendum pro hoc etiam facit: naz verbũ possessiõis capitur p proprietate. facit quod voluit Bar. in. l. locatoꝛ. C. de omni ag. deser. lib. xj. vbi dixit ꝙ si statuto cauetur ꝙ domini possessionum possint facere certum quid quod non solum debet intelligi de domino possidente: sed de domino proprietatis. licet non possideat. facit quod dixit do. Anto. c. cũ ad sedem. de resti. spo. vbi dicit ꝙ si lego alicui possessionem ꝙ intelligitur. c. podere. facit text. in. c. sanctoꝛum. in ver. possessiones de prescrip. et in. c. cum aliquibus. de re iud. lib. vj. c. penul. in ver. possessoꝛ. de fur. vbi capitur pro domino. c. multoꝛum. de iudi. ꝛ. c. penul. de penis. in ver. possessionibus. Bal. in. c. ceterum. de iudi. l. filij. §. fina. ff. ad municipa. in ver. possessionem nõ habent. facit quod voluit Bald. in. l. iubemus. §. fi. C. de sacro sanc. eccle. l. j. §. si vir vxoꝛi. ff. de acquirẽ. possess. facit quod habetur in. c. j. in ver. possessione. ꝛ quod ibi Innocen. de eo qui mit. in pos. c. ad nostraz el primo de iureiur. ꝛ sic per predicta patet ꝙ nedum intelligitur de domino possessionis: sed de domino rei dic vt per Sicu. in. d. c. fina. vt lit. non contest. ꝛ ibi Ant. de but. ꝛ Abb. Lapio glo. j. super verbo heredes. ꝛ glos. querit di
9 citur in text. nostro ꝙ permissum est †heredes instituere seruos tam proprios ꝛc. querit gl. quid est dicere heredes instituere respondet ꝙ nihil aliud est dicere heredes instituere q̃ dominum intus in bonis suis facere ꝛ statuere nihil enim est aliud dicere heres q̃ dominus: vt. j. de here. qua. ꝛ diff. §. j. ꝛ ideo dicit gl. ꝙ heres dicitur intus statui in bonis defuncti: qꝛ ita heres subintrat in locum ipsius defuncti ac si esset eadem persona: vt in authen. de iur. iur. amo. presti. in prin. ff. ex quibus cau. ma. l. cum miles: ideo merito dicitur intus statui in bonis defuncti.
10 et ita residet glo. Not. ex hac glo. ꝙ ille qui aliquem †heredez instituit: intelligitur illum facere dominum bonoꝛum suoꝛuz: vt hic per glo. quod tamen non intelligas plenissime: sed tantum plene: nam per institutionem seu testamentum transfertur dominium in heredem rerum hereditariarum plene per moꝛtem testatoꝛis plenius per aditionem hereditatis plenissime: vt est glos. not. in. l. omnium. C. de testa. ꝛ hec procedunt q̃tum ad translationem dominij rerum hereditariaruz in ipsum heredẽ sed q̃tum ad acquisitionem possessionis est necesse ꝙ ipse coꝛporaliter apprehendat possessionem earundem: nam per solaz aditionem hereditatis non transfertur possessio in ipsum heredem: sed est necesse ꝙ ipsam coꝛporalem apprehendat. l. cũ heredes. in princip. ff. de acquiren. possess. ꝛ. d. l. cum miles ex quibus cau. ma. postmodum tamẽ possessione aprensa fingitur semper fuisse continuata a defuncto in heredem si interim ante aprensionem possessionis hereditas fuit iacens ꝛ a nemine occupata vel interim possessa. l. pomponius. §. cum quis. ꝛ ibi not. ꝛ §. sed si legatario. ꝛ §. quesitum. ff. de acquirẽ. possess. ꝛ ita dicit Areti. hic. Lapio glos. super verbo per innouationem pro huius itaqꝫ glos. expeditione. arguitur contra istum text. hoc modo dicit hic imperatoꝛ ꝙ ipse per suam constituti onem premisit vt seruus proprius possit heres institui etiaz sine datione libertatis. dicit tamen imperatoꝛ ꝙ istud nõ induxit per innouationem hoc est de nouo: quoniam istud etiam antea fuerat statutũ per attilicinũ vt refert Paul. in libris ad massariũ ꝛc. Sed qõ istud sit falsum. ꝛ ꝙ immo istud statuerit de nouo ipeatoꝛ adduco casum supra qui ma. non po. §. idem iuris ibi noua humanitatis ratione. ꝛ ibi formaliter dicit imperatoꝛ ꝙ noua humanitatis ratione cõstituit quod si seruus fuerit a domino heres institutus sine datione libertatis ꝙ valeat institutio. et intelligitur sibi data libertas. ergo ꝛc. Unde ppter hoc est facta gl. nostra que dicit ꝙ illud quod dicitur in text. ꝙ imperatoꝛ p innouationem non induxit hoc est de nouo ꝙ posset institui seruus proprius sine datione libertatis ꝙ istud est verum: qꝛ ipse imperatoꝛ istud non inuenit: sed etiaz fuerat statutum apud ipsos antiquos per attilicinũ. ꝛ ita procedit casus. ſz bene verũ est ꝙ imperatoꝛ postea istud confirmauit addendo nouam rationem propter quã apparebat istud fuisse iustũ vez qꝛ nõ erat verisimile ꝙ testatoꝛ instituendo vnum heredem omnium bonoꝛum suoꝛum ꝙ ipsuz velit reliquere seruũ. ꝛ ita procedit text. in. d. §. idez iuris ibi noua humanitatis ratione ꝛ ista est prima solu. Secundo modo etiam soluit glo. dicens ꝙ verum est qõ iustinianus hoc de nouo non induxit nec ista fuit inuentio iustiniani: quia istud etiam per prius dixerat attilicinus. ꝛ ita procedat casus noster: tamen iste attilicinus non induxit hoc ad legis necessitatem: vnde postmodum superuenit ipse imperatoꝛ iustinianus qui primus deduxit hoc ad legis necessitatez. ꝛ ita loquatur text. in. d. §. idem iuris qui dicit ꝙ imperatoꝛ hoc induxit: quia debet intelligi respectu necessitatis: nam ipse fuit primus qui hoc induxit ad legis necessitatem. ꝛ ita residet glo. et doctoꝛes videntur parum discrepare a so. huius glo. Lapio seq. partem glos. ibi item nunquid coꝛrigitur ꝛc. et glos. querit an per istum text. sit coꝛrectus in. l. seruus alienus. §. j. ꝛ in. l. quoties. §. fina. et in. l. qui filio. §. j. ff. eodem. que iura volunt quod
11 si †seruus proprius fuerit pure heres institutus libertas vero fuit ei sub conditione relicta quod non erit liber nec heres añ aduentum conditionis: sed postmodum aduenìente conditione erit liber et heres. ꝛ certe videtur dicendum quod sic: quia si per dispositionem text. nostri. cum similibus fuit statutum ꝙ ex eo quod seruus proprius fuit institutus heres sibi competat libertas sequitur quod si seruus fuit institutus heres dato qõ libertas fuerit sibi sub conditione dicemus ipsum statim fore liberuz ex eo quod fuit institutus heres vt hic. nihilominus gl. determinat contrarium dicens quod illa iura non erunt coꝛrecta per dispositionem huius text. quia text. noster cum similibus loquitur quãdo seruus proprius fuit institutus heres nec fuit sibi data expresse libertas nec retardata: ſz nulla fuit facta mentio libertatis eo tantum simpliciter instituto quo casu statim sibi competit libertas: vt hic cum vul. iura vero contraria loquuntur quando seruus fuit pure heres institutus libertas vero fuit expresse retardata in aduentũ certe conditionis quo casu non competit statim libertas: sed expectatur conditio. et sic text. ille nihil habet commune cum dictis iuribus: vnde nõ debet text. iste iura illa coꝛrigere. l. papinia. exuli. ff. de mino. l. fina. cum vulg. de calum. et ita residet glos. cum qua communiter omnes pertranseunt. Quid autem si testatoꝛ institueret seruum pure hoc adiecto quod †non haberet libertatem dic qõ
12 non valet talis institutio. ita dicit Areti. hic ꝛ not. in. d. §. idem iuris. Si autem testatoꝛ instituisset seruum. ꝛ libertatem dedisset postmodum ademit libertatem dic quod nihilominus tenet institutio. ita not. in. l. si ita scriptum in. §. regula. ff. de libe. et posthu. contra istud tamen ponderabam text. in. l. qui filio in pauperi. ff. de here. insti. et in. §. si quis seruum iunct. glos. in versi. defectum: vnde cogitabis. Lapio glos. in versi. proprius et pro huius glos. expeditione arguo contra istum text. hoc mo
13 do dicitur in text. nostro quod ille dicitur †seruus proprius alicuius in quo quis habet proprietatẽ dato quod alius habeat in eo vsumfructum: et ideo si proprietarius instituat seruum in quo habet proprietatem heredez sine datione libertatis tamẽ erit liber et heres. Sed quod istud sit falsum probo: nam si diceremus quod iste seruus in quo quis habet proprietatem efficeretur liber sequeretur vnum absurdum quod ipse vsufructuarius priuaretur suo vsufructu quod esse non debet quia alteri pro altero non debet fieri iniqua conditio: vt in regula alteri de reg. iur. ꝛ sic facto ipsius proprietarij non debet vsufructuarius suo vsufructu priuari. Unde propter hoc est facta gl. que dicit ꝙ illud quod dicitur in text. nostro ꝙ ille dicitur esse seruus

seruus ppʒius alicuius in quo quis habet tantū ppʒietatē ꝓcedit q̄ꝫ ad hoc vt ipse seruus fiat liber ⁊ heres necessarius si fuerit institutus a pʒoprietario sine datione libertatis non autem q̄tum ad hoc vt ipse vsufructuarius pʒinetur suo vsufructu: q; perinde vtetur isto seruo ac si in veritate seruus esset: vt C. eo. de man. §. sinautez pʒoprietarius. ⁊ ita residet glo. Extra
14 glo. querebat Areti. hic an si † vnus ex socijs instituat seruum
a communem heredem insolidum sine libertate[a] an erit liber et heres nolo intrare. q. istam dic vt hic per eū qui etiam tractat quid si vnus ex socijs relinquat legatum seruo communi an ei competat libertas dic vt hic per eum.

1 ☞ Seruus debet seruire ⁊ operari domine sue non tamē ꝺʒ ei carnales operas pʒestare.

2 Seruus non debet obedire domino nisi in licitis ⁊ honestis.

3 Seruus si de adulterio cum domina sua commissa accusek non poterit ab ea pendente accusatione manumitti.

4 Manumittere non potest mulier seruum secum adulterio maculatum. ⁊ nu. 6.

5 Oscularī se patiens vel manus ad mamillas apponere easdē ꝑnas patitur ac si carnaliter adulterium commisisset.

6 Seruus qui se cuʒ domina carnaliter immiscuit non potest ab ea libertatem recipere.

7 Seruos pʒoprios manumittere an possit domina accusata de adulterio cum extraneo commisso.

8 Seruum pʒoprium manumittere domina que cum eo se immiscuit non tamen est adhuc accusata.

9 Seruus commiscens se cuʒ domina sua acriter punitur: secus si ancilla commisceret se cum domino.

10 Honestas maiʒ requiritur in muliere q̄ꝫ in masculo.

11 Donare potest quis concubine sue nisi fuerit miles: doctoʒ vel clericus.

12 Adulterium est maius quolibet alio crimine.

13 Manumittere quare non potest domina seruum que cum eo se immiscuit.

14 Principali cassato cassatur quicquid sequitur ex eo.

15 Prohibitum fieri directo pʒohibetur fieri per obliquum.

16 Bonella bannitus a terra ferrarienſi adijt Veronam vbi fieri fecit currum explanatum terra veronensi. ⁊ sic ingressus est ferrariam.

17 Frater de ordine minoʒum non potest esse executoʒ testamēti.

18 Tabernarius si non potest vendere vinuʒ nisi pʒo certo pʒecio non poterit plus vendere.

19 Mensure certe si sint deputate ad vendendum non poterit vē diad alias mensuras.

20 Concesso vno intelligitur concessum omne id per quod deuenitur ad illud.

21 Pʒohibitum fieri directo pʒohibetur fieri causatiue vel alternatiue.

22 Vendens rem pʒo nouem cum valeat viginti si iurauit non contrauenire an poterit petere iustum pʒecium suppleri vel contractum rescindi.

23 Pʒocuratoʒ non admittitur in causa criminali vbi pʒincipaliter venit imponenda pena sanguinis secus si consequenter.

24 Cassato pʒincipali cassatur quicquid sequitur ex eo. ⁊ nu. 14.

Est autem. Seruus accusatus de crimine adulterij commissi cum domina sua nō potest ante sententiā manumitti nec ab ea heres institui. hoc dicit ſm Areti. vsq; ad §. alienus. Not. primo ex isto text. ſm Are. quod
1 licet † seruus debeat seruare ⁊ operari domine sue non tamen debet ei operas carnales pʒestare: vt hic al's autem punit̄ sacriter: vt est casus in. l. j. C. de mu. que ser. pʒoprijs se imiscue. ⁊ di-
2 cetur super glo. pʒo hoc etiam facit: nam seruus † non ꝺʒ obedire dño nisi in rebus licitis ⁊ honestis. l. seruus. ff. de ac. ⁊ ob. ideo merito seruus non debet obedire domine mandati: vt secum immiscеatur. Secundo not. ex isto text. ſm eundem quod
3 † pendente iudicio criminali nil nouari debet. Et ideo pendente ista accusatione adulterij nō poterit mulier manumittere seruum cum quo ipsa se immiscuit. Alia not. colligentur cum glos.
4 Not. ex tex. iunct. glo. q̄ mulier non potest † manumittere seruum secū adulterio maculatum. ⁊ dicas q̄ ne dum dicetur seruus maculatus adulterio cum domina si cum ipsa carnaliter se immiscuit: sed etiam si luxurioſe ipsaʒ deosculatus fuerit vel ei manus ad mamillas posuerit ita eleganter dixit Bal. in. c. tue
5 de pʒocu. vbi voluit q̄ easdem penas patitur † mulier que passa est se deosculari vel manus ad mamillas ponere luxurioſe ac si carnaliter adulterium commisisset pʒo quo est bona glos. in c. j. §. j. in ver. turpiter luserit quibus mo. pig. amit. Sed Bal. in. l. fi quis non dicam rapere. C. de epiſ. ⁊ cle. dicit q̄ aut quis deuenit ad actum pʒoximum puta pʒosternendo mulierem ad terrā ⁊ punietur pena adulterij dato q̄ adulterium adhuc nō commisisset. aut vero deuenit ad actum magis remotum puta: q; deosculatus est ⁊ mitioʒi pena puniri debet. Capio glos. pʒimam positam super verbo maculatū. ⁊ pʒo huius gl. expeditio
6 ne. argu. sic dicitur in tex. nostro quod † domina non potest manumittere seruum adulterio maculatuʒ: ⁊ sic vult tex. iste q̄ seruus ex quo fuit maculatus adulterio cuʒ domina sua q̄ ipsa nō potest ei dare libertatem: sed istud est falsum: q; immo nō sufficit q̄ tantum ipse fuerit adulterio maculatus cum domina: sed est necesse q̄ ipsa domina fuerit de hoc adulterio accusata: naʒ ex post non potest ei dare libertatem iste est casus in. l. his verbis in verbo accusatum. ff. eo. patet etiam per. text. nostruʒ hic in ver. eiusdem criminis postulata. ⁊ sic necesse ē ad hoc vt nō possit dari libertatē seruo cui se immiscuit q̄ ipsa fuerit postulata hoc est accusata de adulterio. Unde pʒopter hoc est facta gl. nostra que dicit q̄ illud qō dicitur in text. nostro q̄ domina nō potest manumittere seruum maculatum adulterio ꝺʒ exponi maculatū. i. accusatū ⁊ hoc per tex. d. l. his verbis vbi in terminis. de verbo ad verbū illa verba que ponuntur hic ponunt et ibi nisi q̄ ibi dicitur accusatū hic vero dicitur maculatuʒ: vñ vt ista iura omnino cōcoʒdent debemus exponere maculatū. i. accusatū. Nec tibi videatur mirum dicit glo. q̄ verbū maculatum exponatur. i. accusatum: naʒ similis fit expositio in libʒo sapientie de Joseph. maculauerunt me impij. i. accusauerūt ⁊ alibi dicitur in diuina scriptura mēdaces ostendit qui maculauerunt eum. i. accusauerunt. Capio glo. in ver. postulata. ⁊ gl. est clara dicitur in tex. nostro q̄ mulier rea eiusdeʒ criminis postulata non potest seruum manumittere. dicit gl. postulata. i. accusata ex eodeʒ adulterio cū seruo pʒopʒio cōmisso pʒo quo adulterio dicit glo. q̄ vterq; tam seruus q̄ꝫ domina graviter puniūtur allegat. l. j. C. de mulie. que ser. pʒoprijs se immiscu. ibi autē dicitur q̄ mulier punietur pena capitis. seruus vero pʒimo ꝺʒ verberari demuʒ tradi flamis seu igni. Et per hec sit expedita glo. vsq; ibi quid si cuʒ extraneo cōmisit. ibi glo. querit dicitur in tex. nostro q̄ si mulier adulterijū cōmisit cū seruo pʒopʒio et fuerit accusata de eodē crimine q̄ non potest seruū illū cū quo se immiscuit manumittere querit modo gl. quid si mulier fuerit
7 accusata de † adulterio cum extraneo an tunc possit manumittere seruos pʒopʒios. ⁊ dicit glos. q̄ non infra. lx. dies. vt. C. de adulterijs. l. iij. ⁊. ff. de adulte. l. si postu. §. iubet. Et ratio ꝑpter quā fuit statutum q̄ mulier de adulterio accusata non posset. j. lx. dies seruos pʒopʒios manumittere fuit ꝺʒ Joan. de pla. hic ⁊ moder. q; si isti serui manumissi forent nō possent postmoduʒ toʒqueri pʒo delicto ꝑbando: vnde vt toʒqueri possint, fuit manumissio pʒohibita. l. pspexit. ff. qui ⁊ a qui. ⁊ maxime istud lex voluit q; pʒesumpsit lex q̄ isti melius scirent veritatez q̄ alij cū ipſi quotidie in domo cōmoʒentur facit text. in. l. cōsensu. C. de repu. ibi que domi geruntur non possunt de facili per alios cō pʒobari. ⁊ ita dixit glo. in. l. iij. C. de adul. Et per hec sit expedita secunda pars gloss. vsq; ibi item quid si adulterium tale ibi autem glo. querit de alia questione dicitur in tex. nostro quod mulier accusata de adulterio commisso cuʒ seruo pʒopʒio non
8 potest ipsum manumittere querit modo glos. quid † si mulier commisit tale adulterium cum seruo pʒopʒio nō tamen adhuc est accusata an tunc poterit talem seruum manumittere. ⁊ glo. dicit q̄ isto casu mulier bene poterit talem seruum manumittere. Secus tamen esset dicit glo. in crimine lese maiestatis: nam speciale est in eo crimine vt quis non potest manumittere ex tē poʒe commissi nec testari dato quod de tali crimine adhuc non sit accusatus allegat. l. fi. C. ad leg. iul. maie. ⁊ l. post contractū. §. fi. de dona. ⁊ ita residet tota glo. Limita tamen glo. istam nisi maritus fecisset diuoʒtium cum vxoʒe gratia accusandi ipsam vxoʒem de tali adulterio: q; tunc infra. lx. dies connumerādos a tempoʒe diuoʒtij non poterit ipsum manumittere dato q̄ ad hoc non fuerit de adulterio accusata. d. l. pʒospexit. §. fi. cum. l. seq. ⁊ ita videtur velle Are. hic. Habes pʒimo. no. est ista glos.
9 ex sui pʒima parte q̄ † seruus cōmiscēs se cum domina sua acriter punitur: nā vt superius dixi ipse seruus verberatur postmodum igni traditur femina vero capitali pena punitur ⁊ p tali crimine quilibet admittitur ad accusandum etiam seruus alienus: vt habetur in. d. l. j. qō est not. ſm Are. hic pʒo nostris maledictis viduis que seruis pʒopʒijs se cōmiscent. Idem etiam dicas in cōmiscēte se cum bestia: nā acriter punitur debet enim tradi moʒti ipse vna cū bestia cū qua se immiscuit casus est singu. in. c. mulier. xv. q. j. Item addas q̄ licet seruus commiscēs se cum domina acriter puniatur tamen secus esset si ancilla cōmisceret se cum domino: nam nullam penam patitur. l. fi. C. eo. de manu. ⁊ de na. libe. auf. q̄ locum. Et ratio est ſm moder. hic
10 quia maiʒ † honestas requiritur in muliere q̄ꝫ in masculo. l. pa

a Sine libertate. Vide per Paul. de ca. in. l. quoties. §. vlti. ff. de heredi. instituen.

lam. §. qui in adulterio. ꝛ ibi glo. ff. de ritu nup. ꝛ l. ij. C. de his q̃ ve. eta. impe. turpius enim dicit ipse reputaretur temporibus nostris q̃ famulus cognosceret dominam q̃ q̃ dñs cognosceret famulaz: ideo merito aliter punitur seruus cõmiscens se cũ domina q̃ ancilla cõmiscens se cum domino. Jstud tamẽ intelligas verum q̃ licet maior honestas requiratis in muliere q̃ in viro tamen fallit nisi vir esset miles: nã tanta requiritur honestas in milite sicut in muliere ita dicunt moder. hic allegantes ea quã habentur per glo. in. l. affectionis. ff. de dona. Et idez dicenduz est scõm eos in doctore ꝛ clerico argumento. l. aduocati. C. de aduoca. diuer. iudi. ꝛ per glo. in. l. miles. ff. de re iudica.

11 Hinc est quod dicimus quod licet quis possit † donare focarie sue seu concubine: tamen secus est in milite ꝛ doctore vel clerico: vt est glos. in. d. l. affectionis. et text. in. d. l. ij. C. de donatio. inter. ꝛ not. per docto. in. d. l. miles in. §. mulier. ff. de testamen. mili. Not. ex hac glo. ex eisdem verbis ibi graviter puniuntur quod licet alꝫ vt dixit Bald. in. c. at si clerici in quarta colum.

12 extra de iudi. quod in † delictis carnis mitius sit agendum tamen fallit in delicto carnis commisso per seruum cum domina: quia agenduz est graviter: vt hic nec tibi videatur mirũ quod ita graviter puniatur seruus ratione adulterij commissi cum domina propria: nam adulterium videtur esse maius quolibet alio crimine facit text. xxxij. questione. vij. c. quid in omnibus adulterio gravius de quo tamen dic. vt per Bartolum ꝛ alios in lege transigere. C. de transactionibus. ꝛ in. c. at si clerici. §. de adulterijs extra de iudi. peius enim est adulterium q̃ mors filiorum ita probat casus in. l. codicillis iunctis ibi not. per docto. maxime Jacob. de are. et moder. ibi dum dicit text. filium enim nostrum et interfecit et alia mihi deteriora fecit et exponunt docto. idem vxorem adulterauit. Capio glos. in verbo ha

13 beat dicitur in text. nostro qõ ideo: quia † domina non potest manumittere seruum cum quo se commiscuit in adulterio q̃ iõ non poterit ipsum instituere. modo glo. querit quomodo istud inferatur q̃ ideo non possit domina istum seruum heredem instituere: qꝛ non potest ei dare libertatem ꝛ gl. dicit q̃ infertur hoc modo vez qꝛ si diceremus q̃ valeret talis institutio de tali seruo sequeretur q̃ etiam ei deberet competere libertas: vt supra eo. ꝛ supra ex qui. cau. ma. non licet. §. j. vbi quando seruus instituitur heres a domino ad hoc vt valeat libertas est necesse q̃ habeat libertatem: sed iste seruus nõ potest habere libertatem. ergo consequenter dicemus q̃ non valeat institutio. mõ glos. ex hoc text. colligit regulam q̃ vbi aliquid prohibetur directo fieri similiter prohibetur per obliquum ptz ex isto text. qꝛ sicut domina non potest directe dare libertatem seruo cuz quo in adulterio se immiscuit eo. modo non potest ei dare per obliquum seu per cõsequentiã instituendo eum heredem. facit pro hac regula ſm glo. text. ff. de condi. insti. l. que sub conditione.

14 §. si quis. Jtem gl. colligit ex isto text. q̃ † cassato principali cassatur quicquid sequitur ex eo patet: nam cassata ipsa institutione. ꝛ sic ipsum principale cassatur etiam. ꝛ ipsa libertas que ex ea sequebatur: vt hic concordat text. ſm glos. in. l. non dubium

15 C. de legibus. ¶ Not. primo ex hac glo. vnam regulaz † quod vbi aliquid prohibetur fieri directo similiter intelligitur prohibitum fieri per obliquum pro qua facit: nam vno prohibito prohibetur omne id per quod deuenitur ad illud. l. oratio. ff. de sponsa. c. cum quid de regulis iuris libro. vj. et ibi per Dyn. et in. c. quod prohibetur eodem titu. facit quod dixit glos. singu. in. l. j. C. de priuileg. schola. libro. xij. quã alleg. Bal. in. l. nõ dubium. C. de legi. quod cum quidam Odofr. non posset esse potestas Bononiensis volebat facere se assumere in defensorem Bononien. quod istud facere non potuit ne quod sibi directe prohibitum erat per obliquum consequeretur. facit qõ ibidem dixit Baldus in. d. l. non dubium vbi dixit quod si statuto cauetur quod magnates non possunt emere bona immobilia in ciuitate modo magnas emit: sed in instrumento fecit apponi nomen famuli quod talis emptio non valebit ne per aliam viam lex illudatur. facit quod voluit Baldus in. l. mancipia. C. si quis alte. vel si. vbi pulchre dixit quod cum prelatus emens de pecunia ecclesie acquirat ecclesie iuxta nota. in capitulo primo de peculio cleri. si prelatus emat de pecunia ecclesie et non apponat nomen suum: sed alterius quod istud ei non proderit ne per indirectam viam possit consequi quod directe sibi est prohibitum facit quod refert Angelus in. l. qui sella. ff. de seruitute rusticorum predioꝛum quod cum quidam

16 egregius istrio vocatus † Bonella esset bannitus: vt non poneret pedem in terra Ferrarien si anfugit Veronam ibi fecit fieri currum explanatum terra Veronensi et intrauit currum et posuit pedes in terra Veronensi et ingressus est Ferrariam et defendebat se quod non posuerat pedes in terra Ferrariensi quod nihil debuit iuuare: quia quod directo erat prohibitum per indirectum etiam intelligebatur sibi esse denegatum. vide Sicu. in. c. j. de iuramen. calum. facit contra quod voluit Bald. in consilio. cexx. quod si officiales non possunt donare insignia ciuitatis poterunt tamen donare aliquo addito. facit pro quo voluit Bartol. in. l. j. §. si plures in prima

17 questione. ff. de exerci. quod † sicut frater minor non potest dari executor testamenti eodem modo non poterit testator disponere vt heres teneatur exequi de consilio guardiani fratrũ minorum sequitur Alexandr. consilio. lvij. in. j. volumine. vide etiã ad hanc materiam nonnulla similia que ponuntur per Alexan. consilio. lxxxij. in. iij. volumine. ꝛ dixi in. l. ij. §. sed ꝛ si iudex. ff. de iudi. facit quod voluit Alexandr. consilio. lxvj. in. iiij. volumine quod quando aliquis est prohibitus cõtrahere et aliquis obligatur tanq̃ principalis seu correus ꝛ vtilitas est peruentura ad prohibitum presumitur color quesitus: ꝛ factum in fraudez legis adeo q̃ ille correus vel qui vt principalis se obligauerat conueniri non potest. de ista etiã fraude vide Alexã. cõsi. cviij. in. iiij. volu. facit quod voluit Bal. in. l. non dubium. C. de legi.

18 quod si tabernarius † non potest vendere vinum nisi pro certo precio non poterit plus vendere apponendo minorem mensu-

19 ram facit quod voluit idem consil. lx. q̃ † si deputate sunt certe mensure ad vendendum non poterit vendi ad alias mensuras ne fraus fiat statuto. vide Bald. consi. cxl. in. iij. volu. q̃ si vendi tores carnium debent retinere certa pondera ꝛ retineant minora q̃ puniũtur: qꝛ presumitur fraus. facit text. in. l. iij. §. ſz vtrũ ff. de mi. lex enim per vias indirectas vel obliquas circunscribi non debet. l. contra legem. ꝛ l. fraus legi. ff. de legi. cuz vulg.

20 Jdem etiaz dicas econuerso quod vno † concesso intelligitur cõcessum omne id per quod deuenitur ad illud ꝛ omnes vie intelligentur esse permisse vt possit ad illud deueniri. l. ij. ff. de inrisditio. om. iudi. l. inde neratius. §. fina. ff. de iniust. rup. testa. l. q̃nis. C. de fideicom. c. suspitions. c. preterea. de offic. delega. facit glos. multum singu. in. c. quia intantum de prebẽ. vbi quoties papa dispensat vt quis possit habere duo beneficia incompatibilia videtur dispensare quod possit residere per substitutum alꝫ enim si super hoc non intelligeretur fore dispensatum dicta dispensatio non valeret: vnde vt valeat intelligitur etiam concessum vt possit per substitutum residere. facit gl. in. c. si quis in clero. vij. questione prima. Addas etiam aliaz re-

21 gulam ſm moder. hic quod quemadmodum vbi aliquid † prohibetur fieri directo prohibetur fieri causatiue vel alternatiue. d. l. sub conditione. §. si quis. ff. de condi. instit. et ibi Bald.

22 qui induxit ad questionẽ quod si aliquis vendiderit † rem pro nouem cum valeret. xx. ꝛ iurauit non contrauenire contractui et post petat aut contractum rescindi aut precium suppleri iuxta text. in. l. ij. C. de rescin. vendi. ꝛ. c. cum dilecti. de empt. ꝛ vẽ. quod non valebit talis petitio: quia quemadmodum non potest contrauenire contractui precise non poterit ꝛ alternatiue petendo quod preciuz suppleatur vel contractus rescindatur. Addas tamen aliam regulam quod licet aliquid prohibeatur principaliter tamen est permissum consequenter. l. si quis nec causas. et in. l. rogasti. ff. si certum petatur. l. j. ff. de aucto. tuto. facit quod licet alias quando tractatur principaliter de cõmodo alicuius quod non sit idoneus testis tamen fallit: nisi consequenter de eius cõmodo tractetur: quia tunc erit idoneus testis. §. legatarius supra de testa. facit quod singu. dixit Jmo. in l. penulti. §. ad crimen in. vij. colum. de publi. iudi. vbi dixit qõ licet regula sit quod † in causa criminali vbi venit imponẽda pe-

23 na sanguinis non admittatur procurator. d. §. ad crimen. c. tue de procura. tamẽ illud est verum vbi tractatur de pena sanguinis principaliter: sed si consequenter tractaretur de pena sanguinis imponenda: qꝛ tunc bene interuenire poterit. Et ideo dicebat ipse q̃ si titius fuit inquisitus de vulnere pro quo veniebat imponenda pena pecuniaria. ꝛ sic per procuratorẽ comparuit q̃ dato quod postmoduz ex tali vulnere sequatur mors et sic iudex inquirens possit condemnare dictum inquisituz ad mortem ex eodem processu prout voluit Bart. ꝛ scrib. in. l. dãni. §. sabini de dam. infec. quod nihilominus dictus titius poterit semper per procuratorem comparere: quia principaliter non agebatur ad penam sanguinis: sed ad pecuniariam ꝓ vulnere: licet postmodum consequenter veniat imponenda pena sanguinis pro hoc etiã facit quod not. omnes in. d. l. si quis nec causam vbi dixerunt q̃ si statuto cauetur qõ nullus possit ꝓponere in cõtrario q̃ alias bãnitus rebãniat sub pena capitis qõ intelligitur statutũ istud de ꝓponente principaliter fauore ipsius rebellis. Secus autem si cõsequẽter: ꝛ iõ dicebãt ipsi q̃ si aliquis ꝓposuerit bannitum esse rebanniendum: qꝛ erat vtilis reipublice puta propter peritiam sue artis iuxta casum in. l.

ad statuas.

ad statuas. ff. de penis quod ipse proponens non incidet in penam capitis: quia non proposuit principaliter fauore banniti sed fauore ipsius reipublice dato quod consequenter istud tendat in fauorem reipublice. Mo. scõo ex hac gl. q cassato † principali cassatur quicquid sequit ex eo facit tex. in. d. l. nõ dubium C. de leg. Jstam tñ regulam intellige qñ eadẽ est ratio cassandi ipsum principale sicut id q ex eo sequit. Secus aũt si non esset eadẽ rõ cassandi id q ex eo sequit sicut t ipm principale: q tũc cassato principali nõ cassaret id quod ex eo sequit ita ꝓbat casus not. in. l. si is. C de predijs mi. vbi licet obligatio pignoris pendeat t soluta principali obligatiõe intelligat soluta pignoraticia a principali obligatione nec sine ea stare nõ possit tamẽ illud est verũ nisi alia esset ratio cassandi ipsam principalem obligationem t alia in cassando ipsam pignoraticiã vt ibi t ita dicit Bar. in. d. l. nõ dubiũ. Secundo istud limita nisi ipsum principale esset sublatũ seu cassatum rõne tẽporis: q tunc durat id qõ ex eo sequit ita ꝓbat casus in. l. ij. t ibi glo. C. de luic. pig. nam licet sublata ipsa principali obligatione intelligetur sublata ypothecaria tanq̃ ab ea pendens tñ illud est verum nisi ipsa principalis esset sublata tempore quoniã tunc durat ypoch.

8 vbi tex. t glo. Jtem adde aliã regulam[a] q quemadmodum viciato principali viciatur id quod sequitur ex eo vt hic per glo. ita viciato expresso viciatur t tacitum. l. item sic. §. fi. t ibi glos. ff. de ser. rust. predi. l. si sponsus. §. si maritus. ff. de dona. inter virũ t vxo. t. ff. de bo. aut. ind. pos. cũ vul. tñ intellige verum nisi tacitum esset eque principale cum expresso: q dato q viciaret expressum nõ viciaretur tacitũ eque ac principale. l. si fideiussor t ibi not. ff. de leg. j. per Bar. in. l. ij. ff. de vul. t pup.

1 ☞ Nostra res dicitur in qua solũ habemus vsufructum.

2 Seruus in quo quis habet vsufructum an dicatur alienus. t numero 3.

3 Domini appellatione an veniat vsufructuarius.

4 Vsufructuarius an possit dare libertatem seruo in quo habet vsufructum.

5 Vsufructuarius nõ dicitur dominus quo ad hoc vt possit libertate dare seruo in quo habet vsufructum. nec quo ad vendendũ rem ipsam.

6 Vsufructus an sit pars integralis dominij vel subiectiua siue predicatiua.

Alienus seruus. In quo quis habet vsũ fructũ dr alienus. t ideo cũ heres datur ab vsufructuario nõ cõsequit libertatẽ. h. d. cũ gl. fm Aret.

1 Not. ex isto tex. fm mo. hic quod nõ dicitur illa res † nostra in qua solum habemus vsumfructum t ꝓpter hoc sing. dixit Jo. an. in. c. fi. de sententia excommu. in. vj. q interdicta alicui terra non intelligitur interdicta terra in qua solus habet vsumfructũ quia illa terra nõ dicit esse sua ex quo solũ in ea hz vsumfructũ.

2 Capio glo. primã in ver. alienus dr in tex. nostro q ille † seruus in quo quis habet vsumfructum dicitur esse alienus ex hoc dicit glo. sequitur quod vsufructuarius non poterit seruum istuz in quo habet vsumfructum instituere heredem cuz libertate al legat. ff. eo. l. si alienum in prin. vbi dicit text. formaliter quod seruum alienum quis cũ libertate non põt instituere heredem. sed iste seruus in quo quis hz vsumfructũ dicitur alienus t nõ proprius ipsius vsufructuarij. ergo ꝛc. ¶ Postmodũ glo. adducit contra istum tex. casuz in. l. in vẽditione. ff. de bo. aut. iud. pos

3 sidendis vbi dicit casus quod appellatione † domini venit vsufructuarius: ergo male loquitur tex. iste dicendo quod ille dicitur seruus alienus in quo testator habet vsumfructũ immo deberet dici suus proprius: quia ex quo in eum habet vsumfructũ dicitur dominus eius so. glo. q vsufructuarius nõ est loco dñi quo ad hoc vt possit seruo in quo hz vsumfructum ei dare libertatem t ita procedit casus. Sz quo ad alia reputat vsufructuarius dñs t ita procedit casus in. d. l. in venditione. t ideo si venirent bona alicuius vendenda t ille haberet vsumfructum in bonis alterius ille vsufructus veniet vendendus tanq̃ vsufructuarius censet illius vsufructus dñs t ita proprie loquit casus in. d. l. in venditione. ¶ Glo. postmodũ querit de vna questio

4 ne. nam nos habemus q licet † vsufructuarius non possit dare libertatem seruo in quo hz vsumfructũ tñ ei si dederit libertatem iste seruus reputat vt liber quo ad duraturus erat vsufructus nec isto tẽpore proprietarius põt ei aliquid onus imponere: sed omnino reputatur ac si liber esset iste est casus in. l. j. §. finautem fructuarius. C. communia de manu. Jn si iste testator qui habebat vsumfructum in seruo t eum instituit heredez quo casu certum est quod ista institutio sibi non proficit quo ad hoc vt liber fiat: quia ad hoc vt seruus heres institutus ex ipsa institutione consequatur libertatem est necesse q a dño proprio fuerit heres institutus vt supra eodem in prin. sed iste seruus non est proprius vsufructuarij merito ab ipso heres institutus nõ erit liber. Querit modo glo. an minus reputabit liber quo ad duraturus erat vsufructus in persona testatoris t dicit glo. q nõ. nam dicit glo. si valeret dicta institutio videlicet vt iste seruus esset liber t heres certe deberemus dicere q tũc fuerit liber t heres a morte testatoris argu. j. de here. qua. t diff. in princi. vbi seruus heres institutus vt sit liber t heres protinus fit liber t heres a morte testatoris. Sed tẽpore mortis testatoris finiendus erat vsufructus. §. finitur supra de vsufructu. ideo merito non poterit reputari liber: quia si eo tẽpore debet reputari liber quo duraturus erat vsufructus t isto tempore quo debet reputari quod est a morte testatoris iam est finitus vsufructus merito nõ poterit aliquo tempore liber reputari itaq̃ dicit gl. quod iste seruus heres institutus remanebit seruus t domino suo hoc est proprietario acquiret hanc hereditatem. Subiungit tñ glo. q si vsufructus fuisset repetitus in persona primi heredis vtputa: q concessus fuisset alicui vsufru. alicuius serui pro se t herede suo qõ isto casu si ille cui concessus erat vsufructus instituerit seruum in quo habebat vsumfructum heredem cum libertate quod ille seruus tunc erit quasi liber toto illo tempore quo duraturus fuisset vsufructus in persona primi heredis argu. tex. in. d. l. j. C. eo. de ma. Et ratio est. nam ideo qñ vsufructus non est repetitus in persona heredis non est mirum si seruus cum libertate institutus nullo tẽpore potest reputari liber: quia eatenus seruus ab vsufructuario manumissus debet reputari liber quatenus duraret vsufructus in persona vsufructuarij manumittentis: sed eo tempore quo deberet reputari liber quod est a morte testatoris vt supra diximus iam finitus est vsufructus vt supra de vsufructu. §. finitur merito nullo tempore põt liber reputari. Sed secus est quando vsufructus fuit repetitus in psona primi heredis. q tunc eo tempore quo dz reputari liber q est mortuo testatore adhuc nõ est finitus vsufructus: sed etiaz habet durare in persona primi heredis. ideo merito ipse reputabitur liber vsq̃ ad illud tempus vsq̃ quo duraret vsufructus in persona primi heredis t ita residet glo. ¶ Mo. ex hac glo. ibi sed certe quo ad alia

5 ꝛc. q † vsufructuarius non dicitur dominus quo ad hoc vt possit dare libertatem seruo. Sed bene quo ad alia dicitur dominus. t ideo si deberet fieri executio in rebus debitoris ita fiet executio in ipso vsufructu sicut in alijs rebus creditoris vt est casus in. d. l. in venditione vide Alexan. consi. cxxix. in. ij. vol. t in consi. lxxxix. in. v. vol. Jtem vsufructuarius non dicitur dominus quo ad vendendum rem ipsam immo dicẽdo se vsufructuarium dicit se non dominum supra de vsufru. in prin. t ideo dicebat Ang. in. l. qui vsumfructum. ff. de ver. ob. quod si actor producit duo instrumenta eodem die confecta per quorum vnum dicit se dominum t per aliud dicit se vsufructuarium q succumbet in vtraq̃ causa tanq̃ producens cõtrarias scripturas. Jn

6 autem † vsusfructus sit pars dominij integralis vel subiectiua seu predicatiua dic vt hic per Aret. t per glo. t Bar. in. l. recte dicimus. ff. de ver. signifi. t in. l. qui vsumfructũ. ff. de verborum obligatione.

1 ☞ Seruus ad hoc vt sit necessarius heres dño requirit qõ consequatur libertatem t hereditatem.

2 Accusans de vulnere cõmisso de nocte si postmodum probat de vulnere: sed non de nocte an debebit accusatus de tali delicto puniri.

3 Revocari potest pia dispositio vsq̃ ad mortem.

4 Seruus si pure instituitur heres t ei libertas sub conditione relinquitur an statim mortuo testatore erit liber t heres.

5 Libertas directa que dicat t que fideicommissaria.

6 Legatum si fiat seruo t postmodum fuerit alienatus an extinguetur legatum.

7 Dñs si proprium seruum instituit t postea ipsum alienauit: an videatur dñs destitisse a datione libertatis.

Seruus autem. Seruus a dño institutus fit liber t heres necessarius nisi in vita testatoris fuerit manumissus aut ab eo alienatus. h. d. fm Are. vsq̃ ad. §. alienus. ¶ Mo. ex isto tex. ibi cũ vtrũq̃ q vbi cũq̃ duo ad actũ copulatiue requirunt nõ sufficit alteruz inter

1 uenire ita ꝓbat casus iste hic. ¶ Nam cum † ad hoc vt seruus sit necessarius heres dño duo requirantur vz quod cõsequat libertatem t hereditatem ex testamento domini vt hic t infra de here. qua. t diff. in princip. non sufficit si seruus fuit factus liber in vita a domino dato quod postmoduz fiat heres a dño nõ propter hoc fiet heres necessarius dño: q vtrumq̃ nõ fuit consequutus ex testamẽto domini. s. libertatez t hereditatem sed hereditatem tantum facit tex. in. l. j. §. preterea ibi vtrumq̃ cõcurrere debet. ff. de tut. t ra. distra. l. si heredis plures. ff. de

a ☞ Regulam. Vide dñi. de sanc. Bemi. post Jo. mona. in. c. fi. extra de appel. lib. vj. in glos. in ver. decẽniũ. vbi dicit qõ inordinatis ad idẽ procedit illa regula extincto cõcessio suspenso vel illato principali. ante cedentia cõsequentia t comitantia ad illud videtur concessa extincta suspensa vel illata arg. de offi. delleg. c. preterea t. c. prudentia z t. c. suspitionis. de do. post dinoz. resti. de prudẽtia. t. ff. de iurisdi. om. iudi. l. ij. ff. quemadmodum testa. ape. lege secũda §. si dubitet. ff. de institu. act. l. quicũq̃ §. pe. t. ff. de libe. et posthu. l. gallus. §. j. l. ad rem mobilem t. l. ad legatũ. ff. de procura. cũ simili. t vide do. Petrũ de ancha. in. d. c. fi.

2 condi. insti. q facit ad. q. eius qui accusauit aliquam de † vulne
re de nocte commisso z postmodū probauit de vulnere: sed nō
de nocte an debebat accusatus ex dicto libello puniri de quo p
Bar. in. q. incip. iure municipali cauetur. Mot. secundo ex isto
tex. ibi destitisse a libertatis datione q dominus qui libertatē
z hereditatez seruo reliquit pōt desistere a datione libertatis
3 z ipsam reuocare vt hic. z ideo inferebat Are. q etiam † dispo
sitio pia pōt vsq ad mortē reuocari pro quo adducas licet ipe
nō alleget casum in. l. fi. C. de eo. seruo. ma. ibi ad hanc rōnē pie
tatis facit tex. in. l. in testamento ibi pios tamē filios. ff. de fidei
com. lib. facit tex. in. l. pen. C. de ne. ser. here. insti. que iura vidē
tur probare q libertas est pia res. Si ergo ipsa libertas pōt
per testatorē reuocari. ergo pia dispositio hinc est q dicimus
quod validum est argumentum de pia causa ad libertatē. l. pro
time vbi per Bar. de his que in te. delen. per Bar. z alios in
l. si vnus. C. de testa. Capio glo. in ver. lib. z ista glo. limitat tex.
nostrū tribus modis dicitur enim in tex. nostro q si seruus fue
rit a dño heres institutus q si dictus seruus remanserit in ea
dem causa q sit liber z heres necessarius dño. gl. istud limitat
nisi lex impediat libertatem dari isti seruo qm tunc dato q in
stituatur heres a dño nō fiet liber z heres allegat casum in. l. si
non lex eliesentia. ff. eo. z pōt dari exemplū in casu supra eo. §.
est autem vz qm domina accusata de adulterio cōmisso cum ser
no proprio z ipsa illū heredem instituit. nam iste seruus nō erit
nec liber nec heres: q lex impedit ei libertatem dari. vt supra
eodem. §. est aūt. Item secundo limitat glo. tex istum nisi condi
tio retardaret libertatem. nā isto casu seruus a dño institutus
non erit statim liber z heres. sed tantū adueniente conditione
4 allegat casum in. l. quoties. §. fina. ff. eo. vbi dicit casus q † si te
stator seruum suum pure heredē instituit z ei dedit libertatem
sub conditione quod statim mortuo testatore non erit liber z
heres. sed tantum adueniente conditione libertatis: q tūc erit
liber z heres: z sic dicit gl. quod tunc seruus a domino heres
institutus fit liber z heres necessarius nisi conditio libertatis
retardet: quia tunc adueniente conditione libertatis erit liber
z heres. Tertio limitat glo. nisi a domino heres institutus per
uenisset ad libertatem ex dispositione legis: quia tunc non fiet
necessarius heres domino allegat casum in. l. testamēto. ff. eo.
vbi dicit casus quod si testator instituit seruum suum heredem
cū libertate sub conditione: z anteq veneri conditio sub qua
fuerit heres institutus cuz libertate z ipse reuelauit occisores
dñi propter q lex vult q ipse ad libertatem perueniat vt p to.
titu. C. quibus ex ca. ser. pro premio liber accip. q, dato q post
modum eueniat cōditio sub qua ipse fuit heres institutus z li
ber quod non erit heres necessarius: quia vtrūq. s. libertatem
z hereditatē a testamēto dñi nō accepit: sed ipsam libertatem
prius acceperat per legis dispositionem: z sic dicit glo. quod
tūc seruus institutus a dño fit liber z heres necessarius nisi ex
dispositione legis ad libertatem peruenisset: q tunc dato q a
dño fuerit heres institutus cum libertate tamen non erit neces
sarius heres dominovt ibi habetur. Itē dicit gl. q iste seruus
a dño heres institutus fit liber a semetipso. hoc est quod ipse
erit heres necessarius z liber alio non expectato: sed a semet
ipso istud tamen dicit glo. esse verū nisi testator instituisset vnū
pro parte heredē demum dixisset sic cum quis mihi heres erit
stichus seruus meus liber z heres esto. nam tunc seruus iste ac
cipiet libertatem z hereditatem a coherede suo z non a semet
ipso: q tunc cum coheres erit heres ipse statim erit liber z he
res non ante: quia libertas z institutio serui videtur esse colla
ta in casu quo coheres adierit hereditatez: ergo tunc erit he
res quando coheres adierit hereditatem z nō ante allegat.
l. ex parte. ff. de acqui. here. vbi hoc dicitur. Itē dicit glo. quod
iste seruus heres a dño institutus fiet a morte testatoris etiam
ignorans liber z heres vt est casus. ff. si cer. pe. l. cuius z ita re
sidet tota glo. Aduerte ad glo. inquantuz allegat tex. in. d. l. qui
testamento. nā ille tex. est mirabilis limitans singulariter tex.
nostrum cum multis similibus vz quod ad hoc vt seruus heres
institutus a domino sit necessarius heres dño non sufficit tan
tum quod ipse fuerit seruus testatoris tempore mortis testato
ris: sed etiam est necesse quod sit testatoris tempore additionis
hereditatis. z ideo si añ additiōem hereditatis post mortē testa
toris. l. dispositione: vel alio modo esset factus liber tunc post
modum non ficret heres necessarius ipsi domino vt est casus
in. d. l. testamento secundum Barto. ibi z alios z ita dicit Are.
hic. Capio glo. in ver. neq liber anteq intres glo. debes pre
5 mittere que dicaī directa libertas z que fideicō. directaz † li
bertas est illa que recta via conceditur alicui sine ministerio ali
cuius vt quando testator dicit seruo esto liber vel tibi liberta
tem relinquo. fideicom. vero libertas est illa que cōceditur per
manum alterius vt quando testator dicit grano te vt des liber
tatem tali seruo. modo est sciendum aliud quod directa liber
tas que datur sine ministerio alicuius nō potest dari seruo alie
no. fideicom. vero sic ista habenī in. l. si seruus legatus. §. si alie
nus. ff. de leg. j. Item scias quod testator instituendo aliquam
seruum heredem videtur sibi dare libertatem directam: quia il
la sibi competit sine alicuius ministerio. venio modo ad glo. di
citur in tex. nostro quod si dominus seruum proprium heredē
instituerit z postmodum ipsum alienauerit qō ipse seruus am
plius non erit liber nec etiam heres supple necessarius. modo
dicit glo. quod ideo quando dominus alienauit seruum institu
tum amplius non remanet liber quia per alienationem seruus
efficitur alterius domini: sed seruo alterius non potest dari di
recta libertas z licet glos. nihil alleget tu allega casum in. l. si
seruus legatus. §. si alienus. ff. de leg. j. ideo merito directa li
bertas que sibi ex institutione competebat viciatur: sed dicit
glo. secus est institutione: q iam ipsa per talem alienationē nō
viciat illa bene pōt habere effectū in seruo alieno vt hic. Post
modum glo. dicit q licet quando seruus fuit institutus heres
z postmodum alienatus quod remaneat firma institutio nec il
la intelligatur adempta vt hic. Dicit tamen glos. q secus est in
6 legatis. nam si seruo † fuit factum legatum z postmodum fue
rit alienatus quod intelligitur ademptuz legatū. vt est casus in
l. seruorum libertate. ff. de adimē. leg. Et ratio differentie est di
cit glo. inter legatum z hereditatē: q in legato spectatur dies
quo cedit nō aūt an sit manumissus vt. ff. qñ dies leg. ce. l. si post
§. fi. alia etiam ratio diuersitatis redditur hic per mo. tu consi
dera quid vult dicere glo. ipsam non intelligo. Aduerte tñ ad
istam glo. fm Are. hic z mo. q glo. ista non dicit verum: q im
mo si legatum fuit factum seruo z postmoduz fuit alienatus nō
extinguetur legatū vt est casus in. l. sed si in diē. §. fi. z. l. iul. ma.
ff. de cond. z demon. z ita dicit Bar. in. d. l. seruo non ob. d. l. ser
no: quia ibi ideo non reuocatur legatum ex eo quia fuit aliena
tus sed quia in ipsa alienatione expresse fuit reuocata libertas
que expressio facit vt legatum intelligatur esse ademptuz vt ibi
7 habeī. Capio glo. in ver. alienauit dicit in tex. nostro q si † do
minus seruum proprium heredem instituit z ipsum postea alie
nauit quod videtur dominus destitisse a datione libertatis di
cit glo. quod istud est verum quando alienauit alicui habenti
testamenti factionem. s. passiuam. nam isto casu tantum videtur
destitisse a datione libertatis. sed si alienasset alicui non haben
ti testamenti factionez passiuaz. tunc isto casu esset secus: quia
ne dum videtur destitisse a datione libertatis: sed etiaz ab ipa
institutione vt est casus in. l. seruum meum in fi. primi respo. ff.
eo. Item dicit glo. quod licet dominus alienando seruū quā in
stituit videatur destitere a datione libertatis dicit tamen glo.
q̄ si postmodum ipsum redemerit quod reuiuiscit libertas vt
ff. de ma. te. l. verum z. ff. eo. quoties. §. fi. z. l. si non lex. z. l. ante
penultima.

1 ☞ Seruus alienus heres institutus si iussu dñi adit heredi
tatem acquirit eam domino.
2 Qualitas certa vbi est alicui rei vel cause non fixa an quēcūq
trāsit res trāsit cum dicta qualitate.
3 Seruus alienus si fuerit heres institutus si postmodū seruus
iste fuerit alienatus trāsibit in nouū dñm cum ipsa institutione.
4 Seruus alienus heres institui potest sub conditione cuz liber
erit: secus si esset seruus proprius.
5 Seruus quando adit hereditatem iussu dñi necesse est q ius
sus precedat.
6 Jussus sive mādatū si ex forma statuti sup aliquo actu seu nego
cio iteruenire dz. talis iussus sive mandatum debet p̄cedere ip
sum actum.
7 Consensus vel voluntas vbi ex legis dispositione requirit suf
ficit q interueniat ante sive post etiam ex interuallo.
8 Presentia propinquorum vbi ex statuto requiritur in cōtractu
minoris sufficit q sint presentes licet nolint consentire nec suffi
ciet si mittant procuratorem.
9 Consiliū aliquorū vbi ex forma statuti requirit tale cōsiliū dz
interuenire ante actum: q post actum nihil operaretur.
10 In iudicio stare non pōt filius sine consensu patris: sed si fuit
in iudicio z pater ratificet an valebit iudicium.
11 Hereditas in qua institutus fuit seruus queritur ipsi dño quan
do ipse seruus adimit istaz hereditatē iussu dñi: z necesse est q
ipse seruus adeat. z non dominus.
12 Adire hereditatem in qua seruus fuit institutus non potest do
minus.
13 Adire hereditatem in qua filius fuit institutus potest pater in
re suo si filius recusat adire. z quid in monacho.
14 Monachus vendi nō potest p monasterium: sed ab ipso alide
bet licet

bet sicut filius a patre.

15 Adire nolle hereditatez pōt seruus etiā dño iubente. z si adit coacte an valeat talis aditio.

16 Legatum si fuerit datum seruo z postmodum seruus iste mōz tuo testatoze fuerit alienatus ante aditam hereditatem legatum illud queretur domino tempoze mortis testatozis z nō domino nouo.

1 Alienus quoqz seruus. Seruus †alienus heres institutus querit domino suo hereditatē si iussu suo hereditatem adibit. Si vero fuerit alteri alienatus debet iussu noui dñi adire. Si vero anteq̄ adeat fuerit manumissus pōt suo arbitrio

2 adire. ¶ Nota text. †istum ad extensionem regule que est qō vbicūq̄ certa qualitas est infixa alicui reivel cause ad quēcūq̄ transit res trāsit cū dicta qualitate sibi infixa, pbat op. casus z ibi Abbas in.c.ceterum extra de iud.c. verū de foro comp.l.in omnibus.ff.de regu.iur.nam idem dicit procedere in persona nam vbicūq̄ certa qualitas est infixa persone ad quem transit persona transit cum sua qualitate sibi infixa ita, pbat casus iste

3 hic qui vult quod si seruus †alienus fuerit heres institutus si postmodum seruus iste fuerit alienatus transibit cum sua qualitate in nouum dominum hoc est cum ipsa institutione vt hic z supra.§.precedenti nec tibi istud videatur mirum. nam validuz est argumentum de re ad personam iux. nota.in.l.vinum si cer. pe. vnde quemadmodum res transit cum sua qualitate ita z ipsa persona. condescendo simpliciter ad glos. quia ea qua venirent dicenda super tex. melius in glos. recitabantur dicitur in text.nostro quod seruus alienus potest heres institui dicit gl.

4 quod etiam iste †seruus alienus poterit heres institui sub ista conditione cum liber erit. secus autem est si esset seruus proprius quoniam ipse sub ista conditione heres institui non potest z si institutus fuerit viciabitur institutio vt est casus in.l. seruus alienus cum.l.se. que incip. quia ratio.ff.de condi. insti. Et ratio est: quia cum in potestate domini instituentis seruum esset dare ei libertatem pure vel sub conditione: z sic facere qō institutio valeret debet sibi imputare si commisit se fortune instituendo cum liber erit z ita habetur in.d.l. quia ratio. Capio glo. in ver. iussu dicitur in test. nostro quod si seruus institutus in eadem causa duraverit iussu domini adire hereditatem debet dicit glos. iussu precedente aditionem. quia iussus iste domini debet precedere ipsam aditionem vt.ff.de acquiren. heredi. l.si quis mihi bona.§.iussum. Et isto casu dicit glos. quando seruus adiuit hereditatem iussu domini domino queritur hereditas. alias autez dicit glo. si seruus nollet adire quod po

5 test nolle adire etiam domino iubente z exoriante vt est casus in.l. cum proponas. C. de here. insti. tunc isto casu domino non querit. d. l. cum proponas z ita residet glos. Habes not. primo ex ista glo. quod quando †seruus adit hereditatem iussu domini quod est necesse vt iussus precedat vt hic per glos. Idem etiam dicas in filiofami. nam quando filiusfamilias adit hereditatem iussu patris iussus paternus debet precedere aditionem adeo quod non sufficeret ratihabitio patris vel domini vt est casus in. d. l. si quis mihi bona. §. iussum. Quod facit fm

6 Are. ad questio. †statuti dicentis quod in aliquo actu seu negocio debeat intervenire iussus seu mandatum alicuius quod talis iussus seu mandatum debebit precedere ipsum actum vt hic per glo. z. d. §. iussum. l. si vero non remunerandi. §. si post. ff. man. si vero lex requiret auctoritatē intervenire in aliquo actu tunc sufficit quod ipsa intervenial in ipso actu vel statim post dictum. §. iussum. l. obligari. §. tutor. ff. de auctoritate tutorum

7 etiam. d. authē. tuto. §. primo. Si vero lex disponeret † quod intervenial consensus vel voluntas alicuius tunc sufficit quod iste consensus seu voluntas intervenial ante sive post etiam ex intervallo iux. tex. in. l. fi. C. ad mac. z ita dixit Barto. in. d. §. iussum de hoc etiam dicas vt per Innocen. in. c. j. z ibi Joan. and. de reb. ec. non alie. in. vj. per Dy. i. c. ratum z in. c. ratihabitio de regulis iuris in. vj. Istud tamen limita nisi lex requireret cō sensum superioris: quia tunc consensus iste capitur pro auctoritate ita dixit Ynto. de but. in. c. cum in nouo de his q̄ fi. a prela. fi. conf. cap. z Archi. i. c. quidam. xviij. q̄stio. secunda z Bal. in. l. fina. §. necessitatem in quinta colūna. in fi. C. de bon. que lib. z ideo talis consensus debebit intervenire in ipso actu vel statim post vt auctoritas vt ibi per eum. Quod tamen limitavt per Alex. in consi. cvj. in secundo volu. vbi ponit casum in quo licet requiratur consensus superioris tamē non accipitur pro auctoritate. Secundo limita nisi statutuz diceret quod mulier non possit contrahere sine consensu duorum propinquoꝝ quoniam tunc consensus iste non poterit intervenire post factū ex intervallo ita dixit Bal. in. l. prima in vltima carta z Barto. in consi. incip. factuz tale est quod cecolus petri z mod. in. d. c. cū parati post abba. de hac materia vide late que dixi in. l. secunda. §. voluntatem. ff. solut. mat. Si vero statutum requireret factum alicuius vt quia statuto caveiur quod minor nō possit cō trahere sine consensu propinquorum isto casu sufficit sola scientia ipsorum propinquorum dato quod ipsi cōtradicant: ita no. dixit Ange. in auf. de non alie. §. emphiteosis el. ij. per illuz tex. in ver. conscientiam z scientia vbi tanq̄ diversa ponuntur z ita pertransiuit. d. Alexā. in. l. secunda. §. voluntate. ff. soluto matrimonio ita dixit Ang. in auf. quomō op. epi. §. non aliter. Istud tamen singulariter limita nisi lex requireret scientiam alicuius in dignitate positi vtputa episcopi vel similis persone: quia tūc nedum est necesse quod sciat: sed etiam consentiat z fm fuit no. dictum archidia. in. c. quidam. xvj. questione secunda z de isto dicto fecit festum Bald. in. l. fina. §. necessitatem in septima colū. C. de bo. que. lib. z satis etiam fuit de mente Bald. in rubrica. C. de exercito. in quinta col. idē etiā tenet Ange. z Ro. in. d.

8 §. iussum z Alexan. vbi supra. Si vero statutū requireret †presentiam alicuius puta propinquorum in contractu minoris dic quod sufficiet quod ipsi sint presentes dato quod nolint consentire ita dixit Bald. in. l. nam ita divus. ff. de adop. z Angel. in d. §. emphi. facit quod dixit Ang. in lege prima. §. quod dicitur ff. si cui plusq̄ per leg. fal. facit tex. in. l. coram titio. ff. de verb. significi. erit tamē necesse quod ipsi sint presentes vere adeo quod non sufficeret si mitterent procuratorem loco eorum ita dixit d. Abb. z ibi mo. in. c. cum parati de appel. argumento glos. in cle. dudum in ver. presentari in princi. de sepul. z plus etiam voluit Bald. in lege prima in vlti. ver. quod si dicti propinqui nō possent interesse quod nihilominus non poterunt constituere procuratorem loco eorum vt ibi per eum. Si vero lex requireret licentiam dic quod debet precedere actum ita dixit Bald. in lege prima in an. penul. col. in fi. ver. idem etiam si fieret mentio de licentia. C. qui admi. z per Innocē. in. c. consuetu. de consue. z dic quod erit necesse quod ista licentia interponatur expresse nec sufficeret tacite ita tenet Archid. z post eum Joan. an. in. c. si abbatem in princ. de ele. in. vj. in nouc. z Joan. and. in regula qui tacet de reg. iur. in sexto in mercu. in tertia questio. z lap. alleg. lxxxvj. z Bal. in. l. observare. § proficisci de off. pro

9 cu. z. d. Alex. in. d. §. voluntate. Si vero statutū requireret † cōsilium vt quia statuto caveiur quod mulier non possit contrahere sine consilio propinquorum dic quod tale consiliuz debet intervenire ante actum: post actum vero nihil operaret̄ ita dixit Bal. in. d. l. j. C. qui admit. in antepenul. colū. ver. item si statutum requireret consilium argumento. c. cum olim de arb. et de elec. c. cum in veteri. c. vno ne sede vac. in. vj. Si vero lex requireret decretū interponi dic quod sufficit quod intervenial ante actum vel post ita dixit Bald. in. d. l. j. in penul. col. ver. sed dubitatur vtrum istud decretum &c. z ibi Roma. argu. l. tertia §. penultimo. ff. de lib. z post. c. ij. requiris de appel. z. l. penul. C. de insti. z sub. non tamen aperit Bald. an potest intervenire post actum ex longo intervallo z ibi Roma. clarius ponit dic vt ibi per eum z in consi. l. incip. idem in prefata z ibi quod secus est in confirmatione que potest intervenire post ex longo intervallo z de hac materia dic vt late per. d. meum. in. d. lege prima. C. qui admit. z per moder. in. d. c. comparati per. d. Alexan. in. d. §. voluntate per Barto. Angel. z Imo. in. l. finautem plures. ff. de acqua plu. arc. per Bald. in. c. secundo de feu. sine

10 culpa non amit. Et iste deseruiunt ad questionem q̄ †si filius fuit in iudicio sine consensu patris postea pater ratificet an valeat iudicium de quo dic vt per Barto. z alios in. d. lege fina. §. necessitatem z in. d. §. iussum vbi tenet communiter quod nō

11 valet. Secundo no. ex hac glo. q̄ tunc †domino acquiritur hereditas in qua institutus fuit seruus eius quando ipse seruus adiuit istam hereditatem iussu domini etiam sit necesse quod

12 ipse seruus adeat hereditatem non autē dominus posset † adire hereditatem in qua seruus fuit institutus. d. §. iussum cū vul. Idem etiam dicas in filiofami. instituto iure isto. nam si filiusfamilias erat institutus heres pater non poterat adire hereditatem: sed erat necesse quod ipse filius adiret. d. l. si quis mihi bona. z. l. qui in aliena. ff. de acquiren. heredi. z not. in. l. j. C. qui

13 admit. Hodie tamen istud est immutatum † quia si filius recusat adire hereditatē in qua fuit heres institutus potest ipse pater iure suo adire z totaz sibi acquiret etiā quo ad proprietatē l. fi. §. j. C. de bo. que liber. z no. p omnes in. l. j. C. q̄ admit. Hodo nunc dubitare coniungit quid in monacho an si monachus fuit heres institutus z ipse recusat adire hereditatem an monasterium poterit adire hereditatem iure suo sicut diximus in filio z Barto. quidem in. l. cum proponas. C. eodem z clarius in. l. prima ver. sed quero q̄d si est institutus monachus z nolit

adire. ff. de vul. ꝛ pup. dicit quod monasterium adire poterit. ꝛ dubitatio videtur in hoc cōsistere vez an isto casu debeat equi parari monachus seruo an vero filiofa. ꝛ siquidē dicimus ipm equiparari seruo. tunc dicendū est ꝙ non poterit monasteriuz adire ipso recusante sicut nec dñs seruo recusante vt supra dictum fuit si vero dicimus ipsum eq̄parari filio. ꝛ tunc debemus dicere quod poterit sicut dicimus ꝙ pater hodie pōt adire recusante filio ꝛ Are. dicit qō isto casu debet magis monachus
14 equiparari filio q̄ seruo pater: qz † monachus nō pōt vendi ꝓ monasterium sicut nec ipse filius per patrem secus si equipare tur seruo. Item monasterium cogitur alere monachū sicut pater filium non aūt sic in seruo: qz dñs potest eum habere pro derelicto. cū ergo ius ꝙ habet monasterium in monacho magis equiparetur iuri qō habet pater in filium q̄ dñs in seruum sequitur ꝙ sicut pater filio recusante pōt adire hereditatē in qua filius fuit institutus ita poterit monasterium recusante monacho adire hereditatez in qua monachus fuit heres institutus. Ista tamē questio alitiozē requirit indaginem nolo intrare satis sit ꝙ hec est communis sententia. Quid autez si monachus esset mortuus an monasteriuz ipso mortuo possit adire ista etiā est ardua questio ꝛ istam. q. late disputauit Bal. in l. j. ver. quo ad decimum ꝛ vltimū cap. de monacho. C. qui admit. ꝓ Bart. in. d. l. j. ff. de vul. ver. quero quid si monachus vel filius ꝛ Bar. in. l. is potest. ff. de acquiren. heredi. ver. sed oppono si illud est aliquod ius ꝛ Barto. in. l. si condicatur de cōd. fur. Bal. Ang.
15 ꝛ Jmo. in. l. si quis mihi bona. ¶ Tertio not. ex ista glos. † ꝙ seruus pōt nolle addire hereditatē etiā dño iubente. sed quid si coacte adiuit an valeat talis aditio ꝛ dicas quod sic adeo qō excluderet substitutū vulgari vt est casus in. l. cū proponas. C. eo. §. j. ff. de acqui. here. ꝛ per Are. hic. Capio glo. in ver. noui dñi ꝛ pro huius glo. exped. arg. cōtra istum hoc modo dicit in tex. nostro qō si seruus fuit heres institutus ꝛ postmodum mortuo testatore ante tñ aditā hereditatem fuerit alienatus ꝙ ipsu noui domini debet adire hereditatem ꝛ ꝓ consequēs nouo dño non autem antiquo aquiret: sed qō istud sit falsum ꝛ ꝙ immo hereditas ista sit querenda ei qui erat dominus tempore mortis testatoris ꝛ nō nouo domino adduco casum in. l. si post
16 §. secundo qñ dies legati ced. vbi dicit casus qō si † legatū fuit datum seruo ꝛ postmodum seruus iste mortuo testatore fuerit alienatus ante tamen aditam hereditatem quod legatuz istud veniet querenduz dño tempore mortis testatoris non aūt dño nouo. ergo ita videbatur dicendū in proposito ꝙ si seruus fuit heres institutus ꝛ postmodū alienatus mortuo testatore ꝙ legatum istud veniat querendū dño tempore mortis testatoris ꝛ non nouo domino. Propter hoc est facta glo. que dicit quod istud ꝓcedit in casu suo vez in hereditate vt hereditas illi que ratur qui est dominus tēpore aditionis hereditatis ꝛ nō mortis testatoris. ꝛ ideo si seruus fuit alienatus post mortem testatoris vel manumissus sibi vel domino tempore aditionis hereditatis acquiret secus est in legato: qz illi acquiret qui fuit dominus tempore cessionis legati; ꝛ sic illi qui fuit dominus tempore mortis testatoris: quia legata cedunt a tēpore mortis testatoris. vnde si legatū fuisset factum seruo ꝛ seruus fuisset alienatus post mortem testatoris domino tempore mortis testatoris non tempore aditionis legatum acquiret.

1 ℌereditas iacens representat personam defuncti ꝛ non heredis futuri.
2 ℌereditate iacente an procedi possit ad primuz decretum nullo dato curatore bonis: secus in secundo decreto.
3 Prescriptio an possit contra hereditatem iacentem currere.
4 ℌereditas iacens potest incurrere penam.
5 Cardinalis an possit ex concessione pape testari de bonis in cardinalatu acquisitis.
6 Serui hereditarij sunt capaces hereditatis ꝛ possunt heredes instituī non tamen erunt capaces vsufructus.
7 Posthumus alienus non potest heres institui.
8 ℌereditas iacens quare magis representat personā heredis q̄ defuncti.
9 Ecclesia carens rectore an equiparetur hereditati iacenti.

Seruus alienus. Seruus alienus pōt instituī post mortē dñi sui ꝛ eius seruus hereditarius vel eius qui est in vtero. hoc. d. ¶ Ho. ex
1 isto tex. ꝙ † hereditas iacens representat personaz defuncti et non heredis futuri vt hic concordat tex. in. l. legatum. §. seruo. ff. de leg. j. ꝛ in. l. non ideo minus. ff. eodem ꝛ ex hoc tibi infero
2 quod † hereditate iacente possit procedi ad primum decretum etiam nullo dato curatore bonis. l. si bona ꝛ ibi Barto. ff. de bo. aut. iud. poss. ꝛ. l. cum debitoris ꝛ ibi not. Buil. de cuneo ꝛ Bal. C. de iudi. tamen ad secundum decretum non poterit procedi contra hereditatez iacentem nisi curatore bonis dato ratio est: quia ad secundum decretū non potest deueniri nisi precedente latitatione. l. fulcinius. ff. ex quibus cau. in poss. ea. sed hereditas iacens non potest latitare: quia ipsa representat personam defuncti qui non potest latitare. ꝛ ideo est necesse quod detur curator bonis iuxta dispositionem titu. de curat. bo. da. ꝛ ita determinauit Bal. in Rub. C. de succes. ed. ꝛ ē bonus tex. in. l. si diez ꝛ ibi Barto. ff. ex quib. cau. in poss. eatur. ꝛ sequitur Roma. consi. clviij. circa articulum ꝛ in. l. si quis heres instituetur in fi. ꝛ ibi Barto. ff. de here. instī. de hoc dicas vt per. d. Alexan. ibi in. l. iiij. in. §. pretor adit in pen. coll. ff. de dam. infec. ꝛ per eundem in. l. ad diem. post Ang. ꝛ Jmo. ibi. ff. de verb. oblig. Adde hic Alex. in consi. c. in. v. vol. qui dixit quod cōtra hereditatem iacentem non potest procedi ad diffinitiuam nec ad excussionem curatore non bonis dato ꝛ poterit dare curatorem ex officio. Adde Are. consi. xxvj. quod quando quis decessit relicto filio nunq̄ est dare hereditatem iacentem ꝛ Bal. cō
3 silio. ccvij. idem tenet. Sed an contra † hereditatem iacentem possit currere prescriptio vide Alex. cōsilio. cxxvj. in. ij. volu. ꝛ in consi. lxxxiij. in. iij. vol. in fi. vide Bal. consi. clxxxiij. quod illa prescriptio que incepit vivo creditore currit hereditate iacēte de hoc vide plene per Bal. in consi. xlvij. inter cetera. An sicut contra hereditatem iacentem non potest inchoare prescriptio ita eodem modo si villa est destructa ꝛ interim ciuitas exercet iurisdictionem in loco an prescriptio currat contra illam vt ea renouata ius suum recuperet. vide Bal. in consi. ccclviij.
4 proponitur in primo vol. Item adde ꝙ † hereditas iacens potest incurrere penam. sed heres potest petere restitutionem in integrum Alex. consi. xlv. in. v. volu. Quid si quis stipuletur alteri ꝛ ille est mortuus an stipulatio acquiratur hereditati iacēti vt heres possit agere. vide Bald. in consi. lxvij. vel. lxij. in primo vol. Unum etiam subde quod contra hereditatem iacentez possunt recipi testes ꝑm dispositionem. c. quoniam frequenter vt li. non cōtest. ita dixit Bal. ibi ꝛ an isto casu sit necesse quod detur curator bonis dicvt ibi per mod. in pen. car. ver. sed vtrū contra hereditatem iacentem. Item subdas aliud quod quando hereditas est ex priuilegio nunq̄ est dare hereditatem iacē tem. ꝛ ideo si esset aliqua hereditas alicuius Cardinalis primi legiati a Roma. Pont. ad testandum. tunc non esset dare hereditatem iacentem. ꝛ ideo tali hereditati nō dabitur curator ita bellissime dixit Ange. in. l. si seruus communis meuij. ff. de stipul. ꝛ ibi Jmo. refert modernos in. d. c. quoniam frequenter vide ad hanc materiam moder. in tractatu cardi. in. iiij. q. Basil.
5 in princ. ꝛ ibi late disputāt an Papa possit † cōcedere cardinalibus vt possint testari de bonis acquisitis in cardinalatu. Secundo not. ex isto tex. ibi quia cum hereditarijs seruis qō seruī
6 hereditarij sunt † capaces hereditatis ꝛ possunt heredes instituī dicas tamē qō nō erunt capaces vsufructus nec illis relinqui potest. l. in vsufructum. ff. de stip. seruo. ꝛ ratio est ꝑm Bar. ibi nam vsufructus iste acquiritur hereditati iacenti tanq̄ dominus vt hic. sed hereditati acquiri non potest: qz ipsa representat personam defuncti. ideo merito illi non potest deberi. quia videretur vsufructus. ea hora inchoari qua finiri debet finiretur enim vsufructus testato. defuncto. ergo sequitur quod eo defuncto non potest incipere sibi deberi vt dixit Aret. hic. Tertio not. ex isto tex. ibi cum etiam eius qui in vtero est quod
7 licet iure isto † posthumus alienus non posset heres institui vt habetur in. §. posthumo. infra de leg. ꝛ. l. pen. ff. de leg. j. tamen seruus alieni posthumi poterat heres instituī vt hic ꝛ in. l. eius ff. eodem quod videtur esse mirabile cum capacitas ꝛ incapacitas serui consideretur ex persona domini. l. si mihi ꝛ tibi. §. regula. ff. de leg. j. l. non ideo minus. ff. eodem. sicut ergo ipse posthumus alienus non poterat heres institui videbatur dicendū quod nec seruus eius posset heres instituī. quapropter dic vt per Barto. in. l. si seruus eius. ff. de acquiren. heredi. ꝛ per moder. in. l. gallus in princip. ff. de lib. ꝛ posthu. Capio glo. in ver. seruus autem alienus ꝛ pro huius glo. ex peditione arguo contra istum tex. hoc modo dicitur in tex. nostro quod seruus alienus pōt instituī post mortē domini. sed qō istud non possit procedere probo. nam institutio non potest conferri in diē vt infra eodem heres. ergo sequit qō ista institutio instituo talē seruū post mortem domini sui non valeat tāq̄ collata in diem mortis domini. ergo. vnde propter hoc est facta glo. nostra que dicit quod ista verba sunt verba legis ꝛ non testatoris. ꝛ tūc omnia sunt plana ꝛ iste erit sensus ꝙ tex. iste vellit quod testator possit instituere seruum alienum post mortem dñi hoc est quod mortuo dño serui potest seruus heres instituī nō autez qō testator vsus fuerit istis verbis talem seruum instituo post mortem dñi sui. quia tunc ista institutio esset collata in diem: ꝛ sic non valeret.

leret. Vel scõo dicit gl. q̃ immo possumus dicere quod ista sint verba testatoris qui sic dicat instituo talem seruum post mortẽ domini. nã hec institutio videl valere. vt hic ꝛ apertius probat ff. eo. qui filio primo respõ. nec obstat mõ cõtrariũ dicit glo. q̃ hec institutio videat in diẽ collata. vt infra eodẽ. ℌ. heres ꝛ per cõsequẽs nõ debeat valere. q̃ dicit glo. ille tex. pcedit qñ institutio esset collata in diẽ certã vtputa adueniente die paschę te heredẽ instituo: q̃ talis institutio nõ valet: sed sub die incerta bene põt cõferri istitutio vt ibi sed ita fuit in casu nostro: q̃ fuit dictum talem seruũ instituo post mortẽ dñi quo casu institutio videl collata in diẽ incertum cuꝫ dies mortis sit dies incertus vt. ff. de cõd. ꝛ demon. l. j. ideo merito valet vt hic ꝛ. ff. eo. l. in tẽ poze in princ. Capio glo. in ver. factio ꝛ arguo cõtra tex. dicit in tex. nostro qõ cum hereditarijs seruis est testamenti factio sed tunc contra quod immo nõ habeãt testamẽti factionẽ nec testari possit adduco casum supra de testa. ℌ. seruus vbi formaliter dicit quod serui nõ habẽt testamẽti factionẽ nec testari possunt. Unde propter hoc est facta glo. que dicit q̃ illud qõ dicit in tex. nostro qõ cũ seruis hereditarijs est testamenti factio dꝫ exponi. ſ. passiue. quia possint heredes instituti nõ aũt actiue: q̃ serui testari nõ possunt. ꝛ allegat casuꝫ infra de her. qua. ꝛ diff. ℌ. testamenti vbi probatur q̃ istud verbum testamenti factio sumitur actiue ꝛ passiue vt ibi habet. Subdit postmodum gl. q̃ isti serui hereditarij debebunt adire hereditatez iussu heredis instituti non attento an ipse heres haberet testamẽti factionẽ passiuam vel non: sed tantum an ipse testator habuerit allegat ff. eodem. si seruus hereditarius. Capio glos. in ver. defuncti ꝛ
8 glo. querit que est ratio q̃† hereditas iacens magis repꝛesentat personam defuncti q̃ heredis instituti ꝛ dicit glos. q̃ ratio potuit esse: quia defunctus est certus quis fuerit: sed nõ sic heres est certus. nam dato q̃ heres certus sit in testõ institutus tñ poterit esse q̃ ipse nõ adibit hereditatẽ q̃ põt esse multis de causis vt. j. qui. mo. te. ifir. ℌ. posteriore: ꝛ sic merito hereditas iacens non põt repꝛesentare personã heredis: q̃ est incerta. ꝛ ideo repꝛesentat psonã defuncti. q̃ illa est certa. Ultimo glo. allegat ad materiam huius. ℌ. infra de sti. seruo. in prin. ꝛ ff. de acqui. re. do. l. in eo in fi. ꝛ lege se. ꝛ ita residet glos. Circa istud tñ an hereditas iacens repꝛesentet personã defuncti vel heredis dicas fm Are. hic post Bar. i. l. si titio ꝛ mihi. ff. de leg. ij. quod aut hereditas est iacens ꝛ repꝛesentat personã defuncti vt hic ꝛ. l. legatũ. ℌ. j. ff. de leg. j. l. mortuo de fideiusso. cum vulg. Aut vero hereditas fuit adita: ꝛ tunc retro fingitur repꝛesentasse personam heredis arg. u. l. heres quando q̃. ff. de acqui. here. ꝛ infra eodẽ. ℌ. heres ꝛ ita procedat casus in. l. nouatio. ff. de noua. ꝛ. l. omnia vere. ff. de reg. ꝛ ista fictio nõ extendit nisi pro ea parte pro qua quisq̃ heredi succedere potuit vt. d. l. si titio. Ulti-
9 mo querebat Are. post Bal. in. d. l. non† ideo minus an ecclesia rectore carens equipareť hereditati iacenti ꝛ dicit quod nõ quia saltem omnes clerici eam possident allegat ipse Bal. Inno. in. c. cũ sup de causa poss. ꝛ ppie. alias de resti. spo. ipse vero Are. Allegat quod no. Barto. in. l. j. in fi. de acqui. poss. ꝛ ibi Ang. ꝛ ceteri.

1 ☞ Res mea amplius mea esse non potest.
2 Legari an possit seruo res domini.
3 Seruus plurium heres institutus non omnibus dominis acquirit: sed iubentibus tantum.
4 Seruus plurium si ab altero ex dominis instituitur cui acq̃ret hereditatem.
5 Seruus communis si stipuletur aliquid quibus acquiret.

Seruus plurium. Seruus plurium ab extraneo istitutus acquirit vnicuiq̃ pro parte dominica. h. d. secundũ Are. vsq̃ ad. ℌ. ꝛ vnũ. Not. primo ex isto tex. ibi cum quibus testamenti factio est ꝛc. q̃ capacitas serui considerať ex capacitate dñi. itaq̃ si ego volo videre an talis seruus possit heres instituí considero an dominus eius possit instituí heres ita probat text. iste hic. l. si mihi ꝛ tibi. ℌ. regula. ff. de leg. j. l. nõ ideo minus. ff. eodem. Circa istud tñ an indistincte procedat sic distinguas q̃ aut dñs est incapax mere propter sui cõditionem: ꝛ tunc aut seruus fuit institutus comtemplatione dñi ꝛ consideramus capacitatez dñi ꝛ non tenet institutio ꝛ ita procedit casus noster cum vulg. aut vero seruus fuit institutus cõtemplatione suimet ꝛ non dñi ꝛ isto casu non consideramus incapacitatẽ dñi. ꝛ ideo institutio valebit dato q̃ dñs sit incapax. ꝛ ideo si ante aditã hereditatẽ seruus iste manumissus foret vel alteri alienatus sibi vel nouo dño acquiret: q̃ tenuit hec institutio ꝛ ita intelligatur casus in l. si seruus eius. ff. de acqui. here. ꝛ tex. in. l. si deportati seruo. ff. de leg. iij. Aut vero dñs erat incapax non mere propter sui conditionem, sed mixta ratione mixta cõsideratione sui ꝛ rei legate vtputa: q̃ seruo relinqueretur res dñi quo casu dñs non est capax huius legati. ℌ. si quis rem suam. j. de leg. nõ ꝓpter defectum sue cõditionis nec etiã ꝓpter defectũ ipsius rei sed est nõ
1 capax habita cõsideratione ipsius ꝛ rei legate: q̃ † sua est res ideo amplius sua esse nõ põt. d. ℌ. si quis rem ꝛ isto dato q̃ dñs
2 sit incapax ipse seruus erit capax ꝛ † ideo seruo poterit legari res dñi vt est casus in. l. debitor. ℌ. fi. ff. de leg. ij. ꝛ in. l. ꝛ si maxime de seruit. leg. ꝛ ista habent per Bar. in. d. l. si mihi. ℌ. regula iunc. his que ipse dixit in. d. l. seruus eius, ꝛ ita etiam pertransit Are. hic. Stante itaque ista regula q̃ capacitas serui consideratur ex capacitate dñi inferebat Bal. in. d. ℌ. regula q̃ eodem modo possemus dicere in monacho vt capacitas vel incapacitas monachi cõsideretur ex capacitate monasterij. ꝛ ideo inferebat ipse q̃ quemadmodũ est prohibitus relinqui monasterio fratrũ minorũ vt in cle. exiui de verb. signi. ita nõ poterit relinqui eius altari vel monacho de quo dic vt ibi per eũ ꝛ ibi aliquid per mo. ꝛ per Pe. de anch. in. d. cle. exiui. ¶ Secũdo no.
3 ex isto tex. ibi cuius iussu adierit †† seruus plurib̃ heres institutus nõ oibus dominis acquirit: sed iubentibus tñ ita colligebat Are. hic ꝛ ideo dicebat Jo. de pla. hic si vnus dominus iubeat seruum adire ꝛ alius nolit iubere q̃ tunc pars dñi non iubentis acquiritur dño iubenti ne contingat testatorẽ decedere pro parte testatum ꝛ pro parte non. ꝛ ita probat casus in. l. seruus cõis ab extraneo. ff. de acqui. here. Secus tñ est in legato facto seruo communi ab extraneo: q̃ si vnus dñs acceptat ꝓ parte sua legatũ ꝛ alius repudiat ps repudiantis nõ accrescit alteri dño acceptanti. sed accrescit heredi. l. ꝛ pculo. ff. de leg. ij. Capio glo. in ver. ab extraneo ꝛ glo. querit dicitur in tex. nostro quod si seruus plurium fuerit institutus ab extraneo q̃ acquirat hereditatez vnicuiq̃ dñorum pro portione dñica. Que-
4 rit modo glos. q̃d si † seruus cõis fuerit institutus ab altero ex dñis quibus acquiret hereditatem ꝛ dicit gl. q̃ acquiret ceteris dñis vt habeť in. l. verũ. ℌ. si seruo cõi. ff. pro socio ꝛ ita residet glo. Not. ex hac glo. q̃ seruus cõis institutus ab altero ex
5 dñis ceteris dñis acquirit. Sed q̃d in ☉ctibus aũ † si seruus cõis aliquid stipuletur quibus acquiret ꝛ dicas q̃ aut seruus cõis stipulať ab extraneo impliciter ꝛ isto casu acquirit vnicuiq̃ dñorum pro partibus dominicis ꝛ q̃ vni nõ queriť remanet penes alios. l. j. ℌ. cõis seruus ꝛ. l. proinde. ℌ. fi. cũ. l. se. ff. de stip. seruo. Si vero seruus cõis stipulatur simpliciter ab vno dominorum ꝛ isto casu valet stipulatio pro parte ceterorũ dñor ꝛ illis acquirit nõ aũt pro parte dñi ꝓmittentis. d. l. proinde. ℌ. j. ꝛ ita dicit Jo. de pla. hic.

1 ☞ Infinitas vitanda est.
2 Impedimentum potest probari per iuramentum.
3 Compromissum prorogare nõ possunt nisi semel arbitri q̃bus data est potestas siue licẽtia prorogandi.
4 Judex põt tantũ bis sententiã interlocutoriam reuocare.
5 Instituere potest testator plures heredes vsq̃ in infinitum. sed si testator instituat omnes homines de mundo an valeat talis institutio. ꝛ nu. 8.
6 Legari non potest incertis personis: secus in legato ad causas pias.
7 Testator in suo testõ debet nominare heredes institutos.
8 Dictio vsq̃ est exclusiua casus cui apponitur.
9 Testiñ ad hoc vt cõfirmetur sufficit q̃ tãtũ vnus ex heredibus scriptis adeat hereditatem. ꝛ nu. 10.

Et vnum. Potest quis ꝛ vnum vel plures heredes scribere. h. d. fm Aret. vsq̃ ad. ℌ. hereditas. No. ex isto tex. † q̃ ibi vsq̃ in infinitũ ad singularez limitationẽ vnius regule. nam ꝛ regula fit q̃ infinitas euitãda sit. l. fideicom. ℌ. si quis. ℓ. de leg. iij. no. in. l. fi. C. de sac. san. eccle. l. qui bona. ℌ. vltimo. ff. de dam. infec. facit q̃ not. dixit Ang. in. l. si finita. ff. de dam. infec. in prin. vbi dixit quod si promisi presentare titiũ toties quoties opus erit intelligiť vt bis tñ debeat presentari vt euiteť infinitas Alex. cõsi. cxlv. in. ij. vol. vide Roma. consi. xv. plura vbi vult quod ille qui ꝓmisit quantã iuras quo modo liberať bina vice presentando vide Ro. cõsi. xxxvij. ista promissio an ille qui promisit aliquẽ presentare liberetur presentando nõ requisitus a iudice vide Pau. cõsi. clxvij. q̃ ille q̃ ꝓmisit aliquẽ presentare. j. octo dies intelligiť si fuerit requisitus p iudicẽ item q̃ lapso isto tẽpore si nõ fuerit requisitus censetur liberatus vide Bal. cõsi. cccxij. modo videamus quod si est dictum si ita toties committes quoties ꝛc. intelligitur nisi bis. facit quod voluit Spe. in titu. de pig. ℌ. j. ver. sed pone vbi sing. limitat titulum si pig. pig. detur vt non extendatur vltra tres vices vt euitetur. infinitas facit q̃ voluit Ang. in. l. fi. ff. de
2 bo. auc. iud. pos. vbi dixit quod licet † impedimẽtum possit probaril̃ iuramentuꝫ iuxta no. per omnes in. l. ij. ℌ. sed q̃ diximus

ff. si quis cau. non tñ poterit probari nisi vt euitetur infinitas et allegat tex. fm eum dic vt ibi ꝛ vide Ro. in repe. Ru. de arb. fa
3 cit dictum elegans Spe. in ti. de arb. §. j. ver. sed quid si † compromissum vbi dixit data est licentia arbitris prorogandi compromissum q̃ nõ poterunt prorogare nisi semel vt infinitas euitetur vide late Alex. consi. lxx. in. ij. vol. vbi ponit quid si ista facultas est concessa a partibus vel a lege ꝛ vsq; ad quantũ tempus poterit fieri hec prorogatio vide Bal. cõsi. ccxcix. nobiles in primo vol. q̃ si ideo promiscue est dictus q̃ possit fieri prorogatio vna vice ꝛ pluribus q̃ intelligeꝫ de duabus vicibus tantum. ꝛ idem clarius sentit in cõsi. tribus sequentibus ꝛ vide in dicto consi. quid si essent apposita alia verba pinguia ꝛ plera alia circa istam prorogationẽ vide in dictis cõsilijs vide Bal. cõsi. ccxiij. postq̃ in secũdo voluit q̃ si est dictũ quod possit laudare semel ꝛ pluries nõ vallet fm Laudum cõtrariũ primo facit q̃ voluit Dy. in. l. quod iussit de re iud. vbi dixit quod lz in-
4 dex possit † revocare sententiam interlocutoriam vt ibi ꝛc. cuz cessante de appel. tñ intelligitur vt tantum bis ꝛ non amplius possit revocare vt euitetur infinitas facit singulare dictũ Bal. in. c. iuravit de proba. vbi dixit quod licet post publicatuz processum in certis casibus possit fieri productio testiũ tamẽ intelligitur bis vt euitetur ifinitas ꝛ adducit in arg. d. l. fi. C. de bo. aut. iud. poss. facit q̃ voluit Bal. in. c. olim de rescrip. ꝛ qõ voluit idẽ in. c. fi. de consue. ꝛ q̃ voluit Joã. de Imo. in. c. p. ꝛ. g. de off. deleg. ꝛ Ro. in cõsi. xv. tñ ista regula ita p omnes euangelizata venit limitanda nisi expresse appareat de voluntate testatoris quod velit suam dispositionem extendi in infinitum. nam tunc in infinitum extendetur vt hic est casus in ver. in infinitum ꝛ ista omnia tenementi quia pulchra sunt ad istam regulã. Lapio glo. in ver. in infinitum ꝛ glo. querit quia dicitur in tex. no-
5 stro q̃ † testator põt instituere plures homines vsq; in infinitũ mõ querit ipsa q̃d si testator instituat omnes hoies de mundo an valeat talis institutio ꝛ primo dicit glo. videꝫ dicendũ q̃ nõ valeat tanq̃ dicta institutio nõ possit habere effectũ cũ impossibile sit q̃ omnes hoies de mũdo possint adire dictã hereditatem. vnde videꝫ dicendũ q̃ talis institutio nõ valeat. dicit tamẽ glo. q̃ contrariũ putat esse verũ ꝛ q̃ immo valebit dicta institutio ꝛ hoc p tex. nostrũ hic q̃ vult q̃ plures hoies vsq; in infinitũ possit heredes instituí. ideo merito si omnes hoies mundi fuerint instituti q̃ valebit dicta institutio dicit tñ glo. q̃ tale testñ non poterit cõfirmari aditione ꝓpter nimiã impossibilitatem seu difficultatẽ cũ impossibile sit q̃ omnes hoies mũdi dictam hereditatẽ adeant. Not. ex hac glo. institutionẽ omniũ hominum mundi valere ꝛ tenere lz nõ possit aditione confirmari vt hic per glo. Sed pe. Jac. de are. ꝛ cõiter vltramõ. tenent contra istã glo. ꝛ dicunt qõ immo dicta institutio nõ valebit. primo q; dicta institutio videꝫ derisoria cũ impossibile sit qõ dicta hereditas inter tot homines possit diuidi. ꝛ ideo merito tanq̃ derisoria nõ dz valere arg. tex. in. l. cũ posti. §. gener. ff. de in. doc. l. si domus de leg. j. cũ vul. Secundo mouenꝫ ipsi. nã. d. institutio instituo omnes hoies mũdi videꝫ collata in personas incer-
6 tas vel infinitas: sed istud fieri nõ põt: q; † personis incertis legari non põt. §. icerte. infra deleg. est enim spãle fauore pie cause vt ipse incerte pesone possunt heredes instituí vtputa si instituãtur pauperes ch;isti. l. id qõ pauperibus. C. de ep. ꝛ cle. ergo in cõtrariũ dz esse ius cõmune ꝛ per cõsequens nõ dz valere in casu nostro dicta institutio tanq̃ incerta. Tertio adducebant pro hac opi. mo. hic. nã certũ est q̃ testator in suo testõ de-
7 bet † nominare heredes istitutos: vt supra de testa. §. lz is omnibus ꝛ in. l. hac cõsultissima. C. de testa. sed impossibile est q̃ ipse nominet omnes heredes mundi: ergo sequiꝫ qõ institutio erit nulla. Nõ ob. modo dicebant ipsi tex. iste: q; ipsi dicunt fa-
8 teor q̃ † testator põt vnum ꝛ plures homines heredes instituere dũmodo euitetur infinitas ꝛ hoc est quod voluit dicere tex. iste vsq; in infinitum. nam dictio vsq; est exclusiua casus cui apponitur. l. acalligato. C. de nup. no. in. l. fi. ff. de sẽna. ꝛ in. l. j. an p alium causa appella. ꝛ sic est sensus qõ testator põt vnũ vel plures heredes instituere. ita tamẽ vt infinitas euitetur ꝛ cũ hac opi. pertranseunt mo. hic. Sed Jo. fab. hic ꝛ Are. dicũt quod inquantũ dicit glo. qõ dicta institutio valet dicit verũ ꝛ cũ ipa transeunt: sed inquantũ dicit glo. qõ ꝓpter impossibilitatẽ tale testñ nõ poterit cõfirmari aditione ipsi dicunt qõ glo. male loquitur ꝛ qõ immo cõfirmari poterit: ꝛ sic ipsi volunt qõ tã respectu validitatis q̃ confirmationis tale testñ valebit. Quod valeat dicta institutio dicunt ipsi satis probatur per istum tex. in ver. in infinitum. Quod autem possit aditione cõfirmari pro-
9 batur dicunt ipsi. nã † ad hoc vt testamentum confirmetur sufficit quod vnus tantum exheredibus scriptis adeat hereditatem. l. si nemo. ff. de testa. tute. l. apud iul. §. idem iul. ff. ad treb.

Et ille aditus pendente aditione aliorum totuz debet habere ꝛ postmodũ alijs adeuntibus debet illis suas portiones restituere arg. eorũ que habenꝫ per glo. in. l. ij. ff. si pars here. pe. ꝛ p glo. ꝛ doc. in. l. plane. §. si coniunctim. ff. de leg. j. Ita qõ dicunt ipsi quod ad hoc vt testamentum istud confirmetur sufficit qõ vnus homo solus adeat ꝛ ille totũ habebit ꝛ si quidẽ alij postmodum adibunt facit illis partẽ donec aliq̃d superit ꝛ si postmodum alij venient sibi debẽt imputare: q; nimis tarde venerunt arg. l. pupillus ꝛ quod ibi Bart. ff. de his que in frau. cre. Facit tex. in. c. qui prior de reg. iur. in. vj. l. in his tribus cũ vul. ff. de iud. Pro hoc etiam adducebat Are. qõ dicimus in simili quod si aliquis promisit soluere. x. hic Florentie Aretij Ferrarie ꝛ generaliter vbiq; locorum quod ad hoc vt euitetur infinitas ne si diceremus quod vbiq; pars istorum. x. posset peti sequeretur qõ propter nimiam impossibilitatẽ ista promissio viciaretur: quia si illa. x. dividerentur in omnibus locis etiã minima pars tangeret vnumquẽq; locum. vñ vt dicta promissio valeat interpretamus qõ vbiq; locorum possint peti insolidum dicta. x. facit tex. in. l. lucius titius sempronius. ff. de pact. ꝛ ita determinat Bar. in. l. ij. §. si quis ita epheſi. ff. de co qõ cer. loco. ergo ita dicamus in proposito qõ ad hoc vt valeat. d. institutio ꝛ vt infinitas euitetur qõ quando quis instituit omnes homines mundi qõ videantur omnes homines mundi insolidum instituti ꝛ postmodum alijs adeuntibus facient sibi partem vt supra dictum fuit. Non obstat modo primum argumentum qõ ista institutio sit derisoria cũ impossibile sit q̃ dicta hereditas dividatur inter omnes homines mundi. quia dico q̃ eatenus dividetur dicta hereditas quatenus capiet cõmodam divisionem ꝛ postmodum amplius non dividetur vt supra dictũ fuit ꝛ iputabunt sibi hi q̃ tardius adiuerũt dicta. l. pupillus. ff. de his que in frau. cre. Nõ obstat modo q̃ hec dispositio est incerta: quia immo dico quod est certa: quia omnes homines in mundo existentes sunt instituti sicut si dixisset omnes existentes in hac camera heredes instituo. Nec obstat q̃ non fuerint nominati: quia dico quod immo fuerũt nominati: ꝛ sunt certi nec cõtingeret aliqua dubitatio cum non sit dare aliquem hominem qui non sit institutus. ꝛ per hec patet q̃ hec opinio potest defensari. Sed vnum circa predicta facit me dubitare. nam istivo-
10 luntq̃ si † vnus tantũ adeat quod confirmatum erit testamentum ꝛ postmodum alijs adeuntibus debent eis facere partem donec est quid divisibile ꝛ postmodum si alij adiuerint sibi debent imputare. nam istud posset procedere quãdo omnes fuissent ꝛ potuissent adire ꝛ non adissent sibi deberent imputare quare fuerunt in negligentia. sed quãdo aliqui nesciuissent vel non potuissent adire certe eis non videtur imputandum cum non fuerunt in aliqua culpa vnde videtur quod dicta ratio non procedat quare cogita.

1 ☞ Plerũq; dictio facit regulam: quia debet exponi idest regulariter.
2 Hereditas legaliter dividitur in duodecim partes ꝛ etiaz quelibet alia res.
3 Institutus in parte non dato alio coherede intelligitur institutus in totum.
4 Decedere non potest quis pte testatus ꝛ pro parte intestatus ꝛ nu. 7. ꝛ. 15.
5 As pondus ꝛ libra idem significant.
6 Uncia ꝛ partes assis vnde dicãtur ꝛ quid significent.
7 Miles potest decedere pro parte testatus ꝛ pro parte intestatus ꝛ nu. 14.
8 Princeps in dubio nõ presumitur vti plenitudine potestatis.
9 Donatio facta per regem filio suo valet propter potestatem regiam.
10 Clausula motu proprio ꝛ ex certa scientia tollit vitium surreptionis.
11 Clausula ex certa scientia quid operetur.
12 Confirmatio ex certa scientia quid importet.
13 Compromissarius in quẽ factum est cõpromissum tanq̃ in arbitrum ꝛ arbitratorem si pronunciando dixit nos arbiter ꝛ arbitrator ꝛc. an presumatur magis sententiasse vt arbiter vel vt arbitrator.
16 Idem ius an sit de parte ad partem quod de toto ad totum.

Hereditas. Hereditas proprie dividitur in. xij. vncias siue ptes quarũ q̃libet suo ꝓprio noie nuncupatur potest tamen dividi in pauciores vel plures prout voluntas extiterit testatoris. h. d. vsq; ad. §. si plures fm
1 Are. Not. primo ex isto tex. ibi plerũq; q̃ † dictio plerumq; facit regulam ista probat tex. iste dum dicit q̃ hereditas plerũq; dividitur in. xij. vncias. nam debet exponi. i. regulariter. naz hereditas regulariter dividitur in. xij. vncias licet quandoq; possit in

sit in pauciores vel plures diuidi vt hic. & l. interdum. §. j. ff. e. & q dictio plerunq; faciat regulam est casus in. l. si plures sint. ff. de vul. & pup. ¶ Secundo no. ex isto tex. fm oēs q† legalis diuisio hereditatis est in. xij. vncias seu partes. vt hic. & d. l. interdū. ¶ Idē dicas in qualibet alia re. nā quelibet res regulariter diuiditur i. xij. partes. l. cū questio. C. de leg. facit tex. in. l. quoties. §. si duo. ff. eo. & per Bar. in. d. l. iterdū. §. j. Et ideo dicebat ipse q debes esse cautus in libellis & sententijs q qñ vis petere duas partes totius rei debes dicere peto duas partes de tribus rei. alias enim si simpliciter peterem duas partes in dubio intelligitur q peterez duas partes de duodecim per p̄dicta. & ita etiam pertransit Jmo. ibi pro quibus est bonus casus & ibi Bar. in. l. qui nō militabat. §. lucio. ff. eo. sed cōtra istō d. Bart. est casus in. c. idēnitatibus. §. si vero. de elec. in. vj. vbi dicit per illum tex. q partes intelliguntur respectu totius. & ibi d. Petr. de ancharano reprehendit hāc doc. Bar. & idem voluit ibi Domi. & Pet. de anch. in. c. extirpande. de preben. & in. c. cū homines. de deci. & ibi Abb. & hanc etiam doctri. Bar. damnauit Ang. in. d. l. interdum. §. filiusfami. & in. l. si in rem. ff. de reiuē di. & in. l. j. ff. de vsufructu. & ibi dicit q iura allegata per Bart. non faciunt ad propositum. q; loquuntur in hereditate cui attribuitur similis diuisio in parte duodecima & dic q cōis consuetudo mundi obseruat contrariū eius q no. Bar. tñ presupposita opi. Bar. pro vera. dic q limitatur nisi appareret aliud ex mente proferentis: q; vellet intelligere de duabus partib? totius. q; tunc mentem attendemus q poterit colligi ex aliquibus vt per Bar. in. d. §. iulio. & in. l. si ita scriptum. §. fi. ff. eod. & per eundem in. l. codicillis. §. fi. ff. de vsufru. leg. ¶ Secundo limita quando quis petet simpliciter duas vel tres partes. & sic de singulis. secus vero si diceret peto partem. q; intelligitur de dimidia. l. nomen filiarum. §. portionis. ff. de verbo. signi. & per Raph. in. d. l. interdum. & Joan. de pla. & Aret. & Modern. hic istud tamen limita nisi apponeretur verbum aliqua pars. quia tunc importaret minus dimidia fig. est gl. in cle. j. de fo. compe. facit quod habetur in. l. si vnq̄. C. de reuo. dona. & in. l. ex mille. §. fi. ff. de euic. in ver. aliquam partem. vide de his Sicu. in. c. significantibus. de lib. ob. & de hac materia vide dominum meū in. l. creditori. C. de pac. ¶ Tertio limita predicta ꝓcedere qñ petitio fieret per nomina numeralia. vt qō pars peteret duas partes vel tres vel quatuor. & sic per nomina numeralia: secus vero si petitio facta fuit per nomina quotevtputa quia diceret quis peto duas tertias vel duas quartas & sic per nomina quote & isto casu intelligit petijsse duas tertias de trib?. & sic duas ptes toti? rei diuidēdo totā rē in. iij. ptes: & codē mō qñ petit duas quartas intelligit petisse duas quartas de. iiij. & sic duas ptes diuidēdo totā rem in quatuor partes. & sic de singulis. et ita dixit Bar. in. d. l. interdū. §. j. per casum in. d. l. interdum. §. fina. & clarius per ipsum in. l. codicillis. §. fi. ff. de vsuf. leg. si autez petatur pars partis que pars intelligitur petita. & dic q dimidia dimidie. ita dixit Bar. in. l. cuius. C. quibus quar. pars de. li. ex. & Jo. de pla. hic. & pro hoc alleg. Aret. hic tex. gl. & Bart. in. l. si plures. ff. de dam. infec. dic vt ibi per eum. ¶ Mo. secundo ex isto tex. ibi & si vnum tantum quis ex semisse &c. q† institutus in parte alio non dato cohercede intelligitur institutus in totū probat iste tex. hic qui vult q si quis aliquē in semisse. & sic parte heredem instituit q videtur in totum ipsum instituisse facit tex. in. l. j. §. ex fundo. ff. de here. instit. cum vul. Jstud tamen limita nisi testator instituisset aliquem in re certa postea prohibuisset ipsum plus capere quia isto casu heres institutus nihil habebit sed res reducetur ad causam intestati. l. quoties. §. si duo. ff. eo. dic vt ibi per Bar. & Jmo. & Mode. qui hoc late disputāt. Sed contra istud adduco supplementum legale non potest tolli per ipsum testatorem & dato quod ipse illud expresse tollat nihilominus hoc non obstante suppletio fiet a. l. ita probat casus in. l. omnimodo. C. de inoff. testa. iunct. tex. in. §. ceterꝫ in auf. vt cum de app. cog. hoc modo inducendo dicitur in. d. l. omnimodo q si pater instituat filium in aliqua re non ascendente ad legitimam q hec institutio valebit & fiet suppletio per ipsam legem vsq; ad legitimam vt ibi est casus mō dicit casus in d. §. ceterum. qō si testator instituit filium in rebus certis: & inbeat ipsum esse contentum illis rebus qō nihilominus fiet suppletio a. l. vsq; ad legitimam & testamentum valebit. ergo. ita dicamus in proposito: quod licet testator vnum heredem instituat: & prohibeat quod ipse non possit plus petere quod nihilominus propter hoc non erit sublatum ipsum supplementum legale. scilicet ius acrescendi. & testamentum valebit. & res non deducetur ad causam intestati. & ista erat mea noua consideratio. & quia ista est longa disputatio nolo ipsam intrare. ¶ Alio mo nota ex isto tex. quod quis † non potest decedere pro parte testatus & pro parte non: vt hic. & in. l. ius nostrum. ff. de reg. iuris. & ratione huius dic vt per Moder. hic. ¶ Lapio glos. in ver. partes dicitur in tex. nostro quod habent he partes ꝓ ꝓria nomina. Querit modo Glossa que sint iste partes et dicit Glos. partes scilicet imposite in quantitate differentes scilicet sexcuns sextans &c. que partes differunt in quantitate vt de se patet: vel dic melius dicit glo. habent & he partes scilicet vncie duodecim ad partes reducte ad superiorem enim debet fieri relatio. & ita residet glo: Lapio gl. in versi. sextans & hanc glo. diuido fm Modern. hic in sex partes principales. In prima parte exponit tex. & in secunda querit de vno: & soluit. in tertia ponit etimologiam & interpretationem vnciarum hic in textu positarum. in quarta per modum notabilis remouet tacitaz oppositionem ad hunc textum. in quinta ponit significatum horum trium omnium ad pondus & libza in. vj. & vltima allegat cō cordātias ad hunc textum. ¶ Scōa ibi sed quare. ¶ Tertia ibi & no. quod primum. ¶ Quarta ibi item not. quod non omnes. ¶ Quinta ibi item nota ista tria cognomina. ¶ Sexta & vltima ibi facit ad hunc. §. ¶ Lapio primam partem glo. dicitur in textu nostro quod iste vncie duodecim habent propria nomina: vtputa sexcuns sextans &c. glossa declarat quid est dicere sexcuns. & dicit quod est dicere vna vntia cum dimidia. allegat. ff. de inoffi. testamen. l. Papinianus. §. quoniam aūt quarta. ¶ Postmodum glo. querit quare est quod imperator hic non posuit nomen quod vnciam significaret. nam hic tantūmodo ponitur nomen quod significat vnam vnciam cum dimidia & duas vncias & sic deinceps. non autem ponit nomē designās vnciam & gloss. respōdet quod ideo istud. quia nō quelibet res habet propriū nomen. sed plura sunt negotia q̄ vocabula. vt. ff de prescrip. verb. l. nam. ¶ Postmodum dicit gl. in tertia parte quod est nota. quod ista quatuor nomina hic enumerata. videlicet sestuns & sextans quadrans & triens assumpserunt nomen ex eo quod significant quotas hereditatis. nam sexcuns dicitur a semi & vncia & sic significat mediam vnciam. & dicit gl. quod tertia litera eius debet esse s & non x & sic vult glo. quod sexcuns debeas scribi per s & non per x. & sic debemus dicere sestuns & non sexcuns. Sextans autem dicit gloss. ideo dicitur quia sextam quotam seu partē hereditatis denotat. & sic duas vncias. nam due vncie sunt sexta pars. xij. vnciarum. quadrās autem ideo dicitur quia quartaz partem totius assis significat & sic tres vncias. Nam tres vncie sunt quarta pars totius assis & triens. ideo dicitur quia tertiam partem totius assis significat. & sic q̄tuor vncias. nā quatuor vncie sunt q̄rta ps toti? assis. cetera vero nomina ab inde supra dicit gl. vt quinquuns semis septunus &c. non iō assumpserunt nomen ex eo qō significarēt fm quotas ipsius assis: sed quia designat certum numerum vnciarum designant. nam quinquuns non ideo appellatur quia quintam partem hereditatis significet. nam clarum est q quinq; vncie non sunt quinta pars totius assis nec semis est seta. nec septūs. & sic de singulis. sed ista nomina ab eo derivationem assumpserunt. ex eo quod certum numerum vnciarum: ex ordine significant. nam quinquus ideo dicitur. quia quinq; vncias significat. semis quia sex vncias. septuns. quia septem vncias. & sic de singulis. ¶ Postmodum glo. in quarta parte dicit quod est aliud nota. videlicet quod non omnes vncie que signantur hic per ista nomina. scilicet sestuns sextans quadrans &c. quod non omnes iste vncie continentur in asse. licet textus noster hoc innuere videatur. nam fm hoc dicit glo. sequeretur quod as contineret. lxxviij. vncias et dimidiam. et non duodecim tantum. vt dicit hic tex. quod autem as contineret. lxxviij. cuz dimidia patet. nam primo contineret sestuncem: & sic vnā vnciam cum dimidia. & postmodum sextantem. et sic duas vncias et sic erunt tres vncie cum dimidia. nunc deponamus istam dimidiam vnciam. & postmodum superaddemus vt levior fiat cōputatio. item contineret quadrantē. et sic tres vncias & sic erūt sex. item continerent trientem et sic quatuor vncias: et sic erunt decem. item contineret quinquuncez et sic quinq; vncias & erūt quindecim. itē cōtineret semissem & sic sex vncias. & erūt. xxi. itē contineret septuncem et sic septem vncias. et erunt. xxviij. item contineret bessem. et sic octo vncias. et erunt. xxxv. item contineret dodrantem. et sic nouem vncias. et erunt. xlv. item contineret dextantem et decem vncias. et erunt. lv. item contineret deuncem. et sic vndecim vncias: et erunt sexaginta sex. item cōtineret ipsum assem et sic erunt. lxxiij. addas modo illam dimidiam vnciam quam dimisimus et sic erunt septuaginta octo vncie cum dimidia: et sic dicit non dicas quod omnes iste vncie per ista nomina designate contineantur sub asse: quia tunc as esset septuaginta octo vnciarum et non duodecim. sed quodlibet istorum nominum est aptum natum cadere sub ipso asse. nā

sextans quadrans: et cetera omnia ista noīa sunt apta nata cadere sub ipso asse per hoc allegat gl. quod dicimus in simili: quod homo dicitur risibilis nō ex eo quod semper rideat sed quia est aptus natus ridere sicut etiaz dicimus quod actio legis aquilie dicitur penalis non ex eo quia semper penam imponat. sed quia est apta nata imponere vt infra ad. l. aquiliam §. his verbis ꝛ ibi gloss. sic ꝛ as dicitur continere istas vncias per ista nomina designatas non quia semper contineat oēs istas vncias contineat. sed quia quelibet istarum vnciarum est apta nata subesse assi. ¶ Postmodum dicit glo. in quinta parte qō
5 est aliud nota videlicet quod ista tria nomina † as: pondus. et libra idem significant. ¶ Item dicit gl. quod quandoqz as ponitur pro obolo iuxta illud nonne due passeres asse venerunt id est obolo. ꝛ quod ista nomina ponantur pro eodem allegat gl. versum videlicet as obolus: pondus. as est possessio tota. idest hereditas. Item dicit glo. ꝙ quamuis pondus ponatur p asse proprie vt supra dictum est tamen pondus significat omne illud qō large sumendo est in statera positum tamen proprie pōdus ponitur pro asse. et sic pro numero duodecim vnciarum vnde dictum est dipondium quasi duplex pondium ꝛ sic pro pondere. xxiij. vnciarum vt infra eodem §. si plures. ¶ Ultimo gl. allegat textum concordantem ad hunc tex. videlicet tex. ff. co. l. seruum meum. §. j. ꝛ ita residet tota glo. ¶ Habemus primo notare ex hac glo. ex tertia sui parte quod ista prima quatuor nomina videlicet sextans sextans quadrans ꝛ triens assumpserunt nomen ex eo quod significat ꝑm quotas hereditatis. ita dicit gloss. sed certe quantum dicit gl. ꝙ quatuor nomina assumpserunt originē ex eo qō significat ꝑm quotas hereditatis male loquitur. nam sextans non ideo appellatur ex eo quod certā quotam assis significet. nam si significaret secundus quotas hereditatis deberet appellari octauus et non sextus. quia istud octo vicibus sumptum reddit totum assem perfectum ꝛ sic potius deberet appellari octauus ꝙ sextans. ¶ Unde dicas qō tantum tria prima nomina sextans quadrans ꝛ triens assumpserunt nomen ex quo significant secundus quotas hereditatis sextans vero non: sed dictum a semi ꝛ uncia vt supra dictus fuit ¶ Secundo habemus notare ex ista glo. quod sextans debet scribi per s et non per x. ꝛ sic debemus dicere sextans ꝛ nō sextans. Et ratio potest esse secundum Modernios. hic quia sextans componitur a semis ꝛ non a semi vt dicit glo. ꝛ uncia sicut ergo semis scribitur per s. eodem modo debet scribi sextus ¶ Tertio habemus notare quod omnia alia nomina hic enumerata vltra prima quatuor assumpserunt derivationem ex eo quod certum numerum vnciarum ex ordine designant. nā quinquunx ideo dicitur quia quinqz vncias designat semis quia sex vncias. ꝛ sic de singulis. ¶ Sed aduerte. nam glo. vult quod ideo semis dictum fuerit. quia sex vncias designat. nam glossa male loquitur secundum Bet. de bellaperti. ꝛ Arch. de neapoli ꝛ Modernios hic. nam semis non denotat sex vncias: vt dicit glo. sed semis significat dimidiam cuiuslibet rei: vnde bene fateor quod in casu nostro semis denotat sex vncias ex eo quod sex uncie est dimidia pars assis non autem ex eo quod semis denotet sex vncias secundum glossam dicit. ¶ Item etiā aduerte. nam inquantum glos. vult quod ista sequentia nomina a quincunce inclusiue vsqz ad assem assumpserunt derivationem ex eo quod certum numerum vnciarum ex ordine designāt nam ista ratio data quod esset vera non potest adaptari bessi nec dodranti. nam non possumus dicere quod bes dictū fuerit ex eo qz. viij. significet nec dodrans: quia nouez. ideo ista nomina non habeant aliquam similitudinem cum octo vel nouez. Unde vt habeas veram etimologiaz vniuscuiusqz nominis hic positi dicas post Varcum Varronē quez referunt hic mo. in
6 lib. v. lingue latine ꝙ † uncie dicta est ab vno ꝛ ꝓpterea p u scribitur sextans: quia sexta pars assis binario numero diuidēdo quadrans: quia est quarta pars assis ternario numero diuidē do triens: qz tertia pars assis quaternario numero diuidendo quincunx a quinqz vncijs semis: qz dimidium assis: ꝛ sic sex vncias denotat septunx a septem vncijs bes dicitur octo quasi des a demēdo quoniaz dempto triente ab asse qui est uncia cū quatuor remanet bes vnciarum octo ꝛ dodrans. idest nouem dicitur quasi dēpto quadrante ab asse quod est vnciarum triū remanet uncie nouem sextans. idest x. adempto sextante ꝙ continet duas vncias remanent uncie decem dcunx a. xj. adempta uncia remanent uncie undecim as. idest. xij. uncie quasi es dic vt ibi per eum ꝛ mo. hic. Tertio habes not. ex fine huius gl. ꝙ pondus large sumendo significat quālibet vnciam que in statera ponitur quod est not. ꝑm mo. hic pro interpretatione statutorum que imponunt penam pro falsis ponderibus. Capio gl. in verbo totus as dicitur in tex. nostro quod si testator aliquē in semisse tantum scripsit heredē quod totus as in semisse erit: ꝛ sic heres in semisse institutus totum habebit. Et ratio est dicit glo. qz testator ex quo vnum tantum in certis vncijs heredem scripsit presumitur in totum instituisse vt hic ꝛ ff. eo. l. interdum. §. primo. Idem etiam dicit glo. dicas in milite. naz ex quo miles vnum tantum in certis vncijs scripsit heredem videtur in totum ipsum instituisse vt. C. de testa. mil. l. iij. Sz cōtra hoc ꝙ immo miles instituendo vnum in certis vncijs non videt ipsum instituisse in totuz. adduco ver. hic proxime sequentem ibi ne quod enim idem in parte testatus ꝛc. nam hic dicitur quod si aliquis instituit vnum tantum in semisse quod totus as in semisse erit. postmodū subiungitur in ver. proximo ibi neqz enim
7 quod ideo istud est qz † quis non potest decedere pro parte testatus ꝛ pro parte intestatus. Sed secus esset in milite: qz ipse bene potest decedere pro parte testatus ꝛ p parte intestatus ꝛ sic videtur velle iste tex. quod miles instituendo vnū in semisse non audiatur ipsum in totum instituisse: quia ipse potest decedere pro parte testatus ꝛ pro parte non: vnde sol. glo. ꝙ versi. neqz enim quod proxime sequitur per quod videtur fieri differentia inter paganū ꝛ militem non debet referri ad istud respōsum: quia tunc in hoc videretur fieri differentia inter militem ꝛ paganum ꝗtum ad hoc vt paganus instituēdo vnum in semisse videatur in totum ipsum instituisse. Secus vero esset in milite vt supradictum fuit: sed ille versicu. debet respicere versiculum sequen. vez quod miles potest decedere pro parte testatus et pro parte non. Secus in pagano. Postmodum dicit gl. quod licet miles instituendo vnum in semisse videatur eum in totum instituisse tamen secus esset si instituisset vnum in castrensibus: quia ille non habebit paganica: sed ꝗtum ad ipsa paganica decedet intestatus: vt. C. de testa. mili. l. ij. Not. primo ex hac glo. ibi idem dicas in milite ꝑm Areti. ꝙ in dubio presumitur quod miles velit vti iure communi et non speciali ita probat glos. nostra hic que vult quod quilibet miles possit ex speciali priuilegio decedere pro parte testatus et pro parte nō: vt hic. ꝛ. l. ius nostrum cum vulg. ff. de regu. iur. tamen in dubio non presumitur velle decedere pro parte testatus ꝛ pro parte non. ꝛ sic vti iure speciali: sed velle in totum decedere testatus: ꝛ ideo instituendo vnum in semissem videtur velle quod ipse totū habeat non autem velle pro reliqua parte decedere intestatus: vt hic per glos. ꝛ. d. l. iij. C. de testamen. mili. facit text. in. l. ex testamento la prima. C. de testamen. mili. facit. c. cum dilecta de rescript. et in. l. si quando. in principio. C. de inoffi. testamen. Idem etiaz
8 dicas in principe quia princeps † in dubio non presumitur vti plenitudine potestatis: sed iure communi ꝛ ordin. ita dixit Innocen. in. c. inuotuit de elec. et ipsum ad hoc alleg. Angel. in. l. bene a zenone. C. de quadr. prescr. ꝛ Bald. in. l. si testamentuz. C. de testamen. ꝛ ibi etiam Paul. de castr. facit quod dixit Innocen. et Joan. andr. in. c. dudum de decim. quod si confirmatio pape poterat referri ad actum qui erat validus et etiaz ad actum qui erat nullus quod in dubio refertur ad actum validū vt sic confirmatio potius confirmet validum ꝙ validet nullum. et sic non operetur dispensationem contra ius commune et de hoc dicto facit festum Ant. de but. in. d. c. dudum dicens quod hoc dictum de facili alibi non inuenies. facit quod dixit Bald. in. l. bonorum. C. qui admit. vbi dixit quod quando factum superioris posset interpretari ꝛ referri ad ius commune nunqz intelligitur dispensatum nec inutile confirmatum alleg. Joan. Andr. dictū. c. dudum. Istud etiam dictum Innocentij ꝛ Joannis Andr. refert Baldus in. c. primo. in decima columna. per quos fi. inuestitu. ꝛ limitat duobus modis vt ibi per eum. pro quo fi. inuestitu. ꝛ limitat duobus modis vt ibi per eum. pro hoc etiam bene facit tex. in. l. ex facto. in principio. ꝛ ibi Rap. ff. de vulga. ꝛ pupilla. per Paulum de castro in. l. princeps legibus. ff. de legibus. facit textus in. l. ex imperfecto. C. de testam. ꝛ. l. digna vox. C. de legib. ꝛ infra qui. mo. testamen. infirm. §. fina. facit quod dixit Baldus in. c. primo. §. itē sacramēta in penultima columna. de pace iuramē. firman. vbi dixit quod licet
9 † donatio facta per regem filio suo valeat propter auctoritatē regiam. argumen. textus in. l. penultima. C. de donatio. inter virum ꝛ uxorem. tamen dicit ipse quod istud erit verum quando apparuerit quod velit vti regia potestate: vt quia dixit se donare regia potestate alleg. tex. in dicta. l. bonorum. ꝛ sic in dubio non presumitur superior vti plenitudine potestatis. Facit quod voluit Romanus consilio octauo quod confirmatio operatur vt dispositio non valeat nisi de confirmatione fiat mētio ꝛ ibi nonnullos alios effectus confirmationis. ꝛ an si papa cōfirmans aliqua excipiendo videtur confirmare alia contra ius commune. vide Cardina. consilio. lxxvj. quod si in concessione superior dicit quod concedit in priuilegium vel apposuit verbū libere vel verbum habeas debet interpretari vt aliquid addat

ad ius

ad ius commune. vide Aretinum consilio. lxij. quod confirmatio non extenditur vltra confirmatum. Sed predictam primaz regulam. quod papa in dubio ꝛc. limita nisi superior in dispositione sua apponeret clausulā nō obstante aliqua lege in contrarium faciente. quia tunc videtur vti plenitudine potestatis. ita dixit Bald. in. d. l. si testamentum. C. de testamen. no. d. Andre. ꝛ Imo. in. c. que in ecclesiarum. de consti. vide Are. consilio. xv quod quando tenor rei confirmande inseritur in rescripto: de verbo ad verbum illa confirmatio validat actuz. licet aliud nō exprimatur. ꝛ ibi ponit. An de plenitudine potestatis operetur clausula non obstante ꝛ ibi an sint pene dicere de plenitudine potestatis vel ex potentia regia. non tamen se firmat. ¶ Secūdo limita nisi faceret ex certa scientia. ita not. glos. magna in. c. ad hoc ad fi. de rescrip. ꝛ ibi dominus Abb. ꝛ no. Bar. in consi. incipiente ciuitati camerini. ꝛ sentit glo. secunda. in. l. eos. in princi. C. de appel. ꝛ ibi Bald. vide etiam Alexan. consi. xlj. in. v
10 vol. q† clausula motu. pprio ꝛ ex certa scientia tollit vitiū subreptionis. ꝛ iam operatur vt statuta iniusta seu inualida sencēā tur confirmata. vide Paul. consi. cvij. quod ex clausula de plenitudine potestatis ꝛ ex certa scientia presumitur superior vel le derogare iuri alterius. ꝛ ibi etiam de alia clausula vide paulum consi. clix. quod clausula ex certa scientia non extendit ad ignorata. vide Paul. consi. cclxxxiiij. quod princeps contrabē dovidetur vti plenitudine potestatis. ꝛ ibi tres casus in quib⁹ presumitur vti plenitudine potestatis: vide etiam Alexandruz consi. xvj. in. v. vo. quod quando est adiecta ista clausula ex certa scientia. vel de plenitudine potestatis: tūc illa verba sicut digne possumus vel illa verba sicut iuste possumus vel sicut possumus non stant conditionaliter idest si ꝛ inquantum possumus: sed stant causatiue: ꝛ isto casu quod inutile est confirmabitur.
11 vide eundem consilio. xxiij. in. v. volumi. quod† dicta clausu. ex certa scientia non operatur nisi circa ea de quibus concedens habuit scientiam non ad ea que sunt facti vide Roma. consilio cccxxvij. iste sunt rationes vbi ponit quando princeps dicatur aliquid ex certa scientia fecisse. ꝛ ibi late etiam ponit virtutes clausule motu pproprio vt ibi habes. Quid autem operetur hec clausula vide Alex. consi. cxxv. in. ij. vol. vbi ponit quod per eaz videtur velle vti plenitudine potestatis. Alexand. consil. cxxij.
12 in. iiij. volumi. †| An confirmatio facta ex certa scientia extendat confirmatum. ꝛ an referatur ad casum habilem ꝛ ibi etiam ponit quod confirmatio principis ex certa scientia non operatur nisi quando princeps fuit certificatus de re. De ista confirmatione ex certa scientia vide que dixi in. l. j. ff. de iur. omniū iudi. vide etiam in consi. Barb. incerto inter consilia Alexandri cxxiij. in. iiij. vo. quod idem operatur clau. ex certa scientia: qō plenitudo potestatis. ꝛ ibi ponit quod cōfirmatio ex certa scientia non operatur nisi interuenerit cause cognitio. ꝛ consequenter citatio. ꝛ quod tunc ista clausula operatur quando fuit confirmans certificatus de omnibus quibus potuisset moueri ad concessionem denegandam ꝛ ibi quod cōfirmatio intelligitur sine iniuria alterius. vide Are. consi. xv. quod quando princeps rescribit contra ius: vel in preiudicium tertij non sufficit clausula ex certa scientia quod tamen limita vt ibi. Item ponit qō clausula ex certa scientia operatur quod rescriptū non videtur subreptitium. vide Are. consi. viij. ꝛ est necesse quod ista clausula ex certa scientia sit in literis expressa. ita no. gl. in cle. ij. de rescrip. in gl. fi. ꝛ in. c. statutum in ver. literaruz eo. ti. de quo dicit ibi per doc. per Joan. And. in. c. nulli. de rescrip. per Alexā. in. l. quidā consulebāt. de re iu. ꝛ latissime per Host. post gl. ꝛ alios in. c. pastoralis. §. pterea. de off. deleg. vide per Alex. etiā satis late in. d. l. vij. C. de testamē. mili. ꝛ ista faciunt ad questionez de
13 eo† in quem factum est compromissum tanq̄ in arbitrium ꝛ arbitratorem qui postmodū pronunciando dixit nos arbiter et arbitrator ꝛc. an presumaꝫ magis sententiasse vt arbiter vel vt
14 arbitrator. dic vt per. d. meum post Roma. in. d. l. iij. ¶ † Secundo no. ex hac glo. quādo miles instituendo aliquez in parte videatur instituisse in totum vel quando videtur velle p reliqua parte decedere intestatus. nam glo. vult quod aut testator instituit aliquem in certis vncijs puta in semisse. ꝛ tunc videtur velle quod institutus totum habeat. aut vero instituit aliquez in paganicis vel castrensibus. ꝛ tūc videtur velle reliqua parte decedere intestatus. ita dicit glo. ista. ¶ Tu vero clari⁹ dicas fm Host. hic distinguendo tria membra quod aut testator aliquem instituit in paganico peculio ꝛ tunc videtur velle decedere intestatus in castrensibus ꝛ econuerso. l. ij. C. de testa. mili. aut vero testator instituit aliquem in certa quota bonorum suorum: puta in duobus vncijs vel in duab⁹ partib⁹ bonorum suorum. ꝛ sic de singulis. ꝛ tunc instituto debent accrescere relique partes: ꝛ sic institutus habebit totum ꝛ ita procedit casus in. l. quanquam. C. de testamen. mil. Aut vero testator instituit aliquem in certa re. puta in domo vel fundo ꝛ tunc idem dicas quia instituto totum accrescet ꝛ sic erit ac si in totum institutus fuisset. ita communiter tenetur in dicta. l. quanq̄. argumento tex. in. l. si certarum. ff. de testa. mil. licet Joā. de Imo la quem sequitur hic Aret. in. l. j. §. es fundo. ff. de heredi. instit. teneat contrarium argumen. text. in. l. miles vnum ex fundo. ff. de testa. mili. de quo dic vt per Host. in. d. l. ij. C. de testa. mili. nolo intrare dubium istud. quia altiorem requirit indaginem.
15 ¶ Capio gl. in ver. decedere. dicitur in tex. nostro quod† q̄s non potest decedere pro parte testatus. ꝛ pro pate non. sed qō istud sit falsum adduco casum in. l. nam ꝛ si parentibus. in. §. pe. ff. de inoff. testamen. ꝛ in. l. cum duobus. C. de inoff. testam. que iura dicunt quod si duo fuerunt heredes instituti filio exheredato quod si postmodum filius exheredatus agat querela cōtra heredes ꝛ obtinuerit contra vnum ꝛ contra alium non: qō testamentum tm̄ rescindet pro parte ꝛ pro parte non. ꝛ ꝓpter ea dicit imperator continget testatorem decedere parte testatum ꝛ pro parte non. nam decedet testatus pro parte heredis contra quam non obtinuit filius exheredatus. intestatus vero decedet p parte heredis q̄ in querela subijt: ꝛ sic manifeste patet ex illis iuribus quod quis potest pro parte decedere testatus: ꝛ pro parte non. Unde propter hoc est facta gl. nostra que dicit quod illud quod dicitur in tex. nostro quod quis non potest decedere pro parte testatus ꝛ pro parte non. illa regula est vera ab initio. nam ab initio quis non potest decedere pro parte testatus ꝛ pro parte non. ꝛ ideo ab initio dum quis testatur: debet de omnibus bonis disponere vel si non disponit nihilominus cetere res accrescunt instituto ne contingat quod quis decedat pro parte testatus ꝛ pro parte non vt hic. sed ex postfacto bene quis potest decedere pro parte testatus ꝛ pro parte non. vt puta si pro parte testamentum per querelam rumperetur. ꝛ ita procedant contraria. ¶ Postmodum glo. colligit
16 ex isto tex. vnum videlicet quod† idē ius non est de parte quo ad partem quod est de toto quo ad totum patet. naz quis in totum potest decedere intestatus. ꝛ tamen pro parte non. vt hic. ꝛ sic non est idem ius in parte quo ad partem. quod est de toto quo ad totum. ad idem etiam glo. allegat casum in. l. in hoc iure. fa. herc. vbi probatur quod res iudicata non potest valere pro parte ꝛ pro parte non. ¶ Postmodum glo. contra istud no. sumptum allegat casum in. l. iuris gen. §. adeo. ꝛ §. seq. ff. de pactis. vbi formaliter dicit ius quod idem ius est de toto quo ad totum quod de parte quo ad partem. facit tex. in. l. que de tota. ff. de rei vend. glo. non soluit. ¶ Sed solue tu fm omnes hic quod quando est eadem ratio in parte respectu partis que est in toto respectu totius. ꝛ tunc idem ius est de parte quo ad partem quod est in toto quo ad totū. ꝛ ita procedit tex. in. d. §. adeo. cum aliis allegatis. aut vero non est eadem ratio. ꝛ tunc secus: ꝛ ita procedit casus noster. facit. ff. de pe. hered. l. sed si lege. §. adeo. cum ibi nota. ¶ Ultimo glo. allegat ad materiā huius. §. l. in testamentis. ff. de reg. iur. sed melius allegasset. l. ius nostrum. ff. eodem titulo.

1 ☞ Plures si simpliciter ad aliquem actum vocentur intelliguntur equaliter vocati.

2 Institutus sine parte ad quid intelligetur institutus. ꝛ. §. sequ. numero. j.

Si plures. ¶ Qui plures vult heredes instituere dispariter necessitatur per partes hereditarias distribuere. Secus si vult equaliter esse heredes quibusdam tamen institutis in partibus qui sine partibus institutus est habebit reliquum hereditatis sine sit vnus sine plures Si vero totus assumpserit per testatorem distribuat⁹ qui sine parte est institutus habebit semissem totius hereditatis vsq̄ ad. § videamus fm Aret. ¶ Nota primo ex isto text. fm omnes ibi
1 satis enim constat ꝛc. quod† quando aliqui simpliciter vocant ad actum vel ad aliquid faciendū q̄ intelliguntur equaliter vocati. faciunt no. per Bar. in. l. j. de off. consu. ꝛ in. l. j. §. si plures. de exerc. ꝛ in. l. item mella. §. si plures ad leg. aq̄l. vide que dixi i d. l. interdum vide omnino Ro. Consi. cix. viso prepositi vbi plura optima iura ad hoc allegat. vide Paul. consi. cx. ꝛ ibi habes limitationem ad. d. l. interdum. vide Alex. consilio. liij. Sē pronius quod hec verba a seio ꝛ socijs intelliguntur a seio pro media parte. Quod facit ad questionē qō si cōmittit aliq̄d potestati ꝛ dñis ancianis q̄ equaliter ipsi intelligentur fuisse vocati ꝛ tantam iurisdictionem habebit potestas solus quantum omnes anciani. facit tex. in. l. si quis titio. de usufruc. accresc. faciunt no. per Bart. in. d. l. interdum in prin. ff. eo. ꝛ qō ibi Rapha. dic vt ibi per eum. ¶ Capio glo. in ver. heres sit: qm̄ alie clare sunt ꝛ etiā gl. ista in sua prima parte est clara. dicit in text.

nostro quod si testator aliquos scripsit heredes in certis partibus postmodum alium scripsit heredem non adiiciendo partem quod si aliqua pars ad assem supersit q̄ in illa iste sine parte institutus vocat. ¶ Modo dicit glo. idem dicas in dipondio. nā si testator distribuit plures vncias vltra .xij. postmodū alium sine parte instituit heredem instituī sine parte videt institutus in eo quod supersit ad dipondium vt est casus in .l. sabinus. al's incip. quesitum .ff. eo. .in. §. & si plures .j. e. ¶ Postmodum glo. adducit cōtra istum tex. casum .ff. e. l. quo loco. §. j. dicit em̄ in tex. nostro q̄ si aliquibus heredibus institutis testator aliquē sine pte heredē instituit q̄ institutus sine parte intelligitur instituī in parte q̄ vacat vsq; ad assem. ſz cōtra hoc adduco casum in .l. quo loco. §. j. ff. eo. vbi est casus testator instituit vnū heredē in dodrāte aliū .x. quē credebat viuere cū in veritate iam mortuus esset in quadrāte & sic ista portio intelligit vacare q̄ est pro nō scripta. cū iam mortuī sit ille cui dicta portio ascribitur. l. j. §. in pro nō scriptis .j. de cadu. tol. demuz testator alium sine parte scripsit heredē. dicit ibi tex. q̄ iste sine parte scriptus vocabit in alium assem. non autem in illo quadrante qui vacabat vsq; ad assem. & sic manifeste patet q̄ institutus sine parte non intelligit institutus in parte. que vacat vsq; ad
2 assem. Unde ꝓpter hoc est facta gl. que so. dicens q̄ † tunc institutus sine parte intelligitur institutus in parte vacanti vsq; ad assem q̄n testator sciebat aliquas partes vacare ad assez. nā merito postmodum instituēdo aliquē sine parte videt ipsum instituere in parte vacanti. Secī vero dicit gl. si testator ignorabat aliquā partē vacare sed credebat totū assem cōpletuz esse. vt in casu .d. l. quo loco. nā testator nō sciebat institutum i quadrante mortuum. & sic illam portionem vacare sed credebat ipsum viuere. & sic totum assem esse cōpletū. ideo merito postmodum instituendo aliquē sine parte nō videtur ipsuz instituere in parte que in veritate vacat cū ipse ignoret ipsaz vacare. ¶ Eapio glo. in ver. nec interest. q̄n alie clare sunt. dicitur in tex. nō q̄ si toto asse distributo testator aliquē sine parte instituit heredem sine parte institutus vocat in dimidiam. & instituī in asse vocat in aliam dimidiam. subiungit postmodum text. q̄ in hoc non interest primus vel medius vel nouissimus sine parte sit heres scriptus semper institutus sine parte habebit dimidiā hereditatis: & postmodum subiungit imperator rationem q̄ ī ō istud q̄ ea pars que vacat semper intelligitur esse data. sed q̄ ista ratio nullo modo possit adaptari cum dicto probo. naz ponamus q̄ primo aliquem sine parte scripsit heredem. demū assem totum distribuit certa attenta ratione huius text. deberemus dicere q̄ institutus sine parte vocetur in totum. q̄ tūc q̄n institutus fuit totum vacabat. ergo non deberet vacari in dimidiam vt dicit tex. item si ponamus q̄ primo aliquez in certis vncijs scripsit heredē puta in tribus vel quatuor vncijs demū in medio scripsit aliquē sine parte heredem postmodum demū alio in reliquis .vij. vncijs scripsit heredem. certe si attenderemus rationem huius text. deberemus dicere quod sine parte institutus deberet vocari in octo vncijs q̄ tunc temporis vacabant quando ipse fuit heres institutus. nō aūt in dimidium: vt vult iste tex. Item si dicamus q̄ primo totus as sit distributus demum aliquē sine parte institutum heredē deberemus dicere q̄ sine parte institutus in nullam partem vocetur cū nulla pars vacet non autem in semissem vt dicit tex. ¶ Unde propter hoc est facta glo. nostra q̄ dicit q̄ iste ver. nec interest. non debet referri ad proximum ver. si vero totus as. in quo dicitur q̄ institutus sine parte toto asse distributo in dimidiaz & licet postmodum subiungatur immediate ver. iste. nec interest prim⁹: vel medius vel nouissimus &c. tñ iste ver. non debet referri ad illū versi. q̄ tunc ratio q̄ assignatur in tex. ibi. ea enim pars que vacat non esset bona vt supra ostendi. sed dicit gl. q̄ ver. iste nec interest debet referri ad casuz superiorem videlicet q̄n testator pluribus heredibus institutis. & adhuc asse in totum non distribuit: postmodum alium sine parte scribat heredē institutus sine parte intelligitur institutus in parte que vacat. & hoc verū fuit institutus heres sine parte fuerit primus institutus heres vel medius vel nouissimus q̄ semper intelligitur institutus in parte que vacat vsq; ad assem. & tūc erit bona ista ratio. ea em̄ pars q̄ vacat intelligit esse data. Dicit tñ gl. q̄ ꝛz iste ver. nec interest ꝓpter dictā rationē nō possit referri ad primū ver. tñ idē etiam erit in proximo versiculo vcz q̄ institutus sine pte toto asse distributo intelliget istitutus in dimidiā sine instituī sine pte fuerit instituī primus vel medius vel nouissimus sicut dicimus q̄ institutus sine parte toto asse non distributo intelligit institutus in parte vacanti. ¶ Postmodum subiungit gl. q̄ immo possumus dicere q̄ iste ver. possit referri ad proximum versiculum q̄ institutus sine parte toto asse distributo intelligitur institutus in dimidiam sine primus: sine medius sine nouissimus fuerit institutus. ¶ Nec ob. dicit gl. ratio huius tex. q̄ ea pars que vacat intelligitur esse data q̄ dicit gl. semper quādo totus as fuit distributus. & postmodum alius fuit instituī heres semper pars scilicet media intelligitur vacare & ita resident Glossa.

2 ¶ Hereditatis computatio quando debeat fieri per assem vel dipōdium.

3 Testator quantum dedit secundo: tantum videtur a primo adimere.

Videamus. Pars hereditatis ꝓ testatore nō distributa accrescit heredibus proportionibus hereditariis: idē cōtra si testator plus distribuit quā sit in hereditate tunc cuilibet heredum ꝓ rata. h. d. primo & si plures vncie quam duodecim sint distribute & alius sit institutus sine parte transit ad dipondium hoc. d. vsq; ad. §. heres. Non sunt aliqua no. ex isto tex. colligenda nisi prout litera licet ideo condescendo ad glo. Et capio glossam in ver. idemq;. et istam gl. diuido in quatuor partes ꝑm Mod. hic in prima declarat tex. in secunda format vnū cōtrarium ad istum tex. inversi. idemq;. & illud soluit in tertia format aliud cōtrarium no. ad istum tex. sed ad ver. & si plures. proxime precedētē. In quarta format aliud contrariuz quod pōt esse cōmune ad vtrunq;. ꝛ. ¶ Secunda ibi si cōtra. ff. eo. itē q̄ sabinus. ¶ Tertia ibi itez videtur cōtra. ¶ Quarta ibi sed magis videtur cōtra. ¶ Eapio primam partem. dicitur in tex. nostro q̄ † si plures vncie q̄. xij. distribute sint & aliquis fuerit sine parte institutus q̄ habebit quod dipondio deest. postmodum subiungit tex. q̄ idem erit si dipondium expletum sit querit modo gl. in prima sui parte in quo erit idem. & dicit glo q̄ in hoc erit idem q̄ quemadmodum q̄n testator voluit trāscendere assem. si asse expleto aliquem sine parte instituat institutus sine parte vocatur in dimidiam cum primo institutis. Si vero as non fuerit expletus & institutus fuerit aliquis sine parte institutus vocat in partem vacantem vsq; ad assem vt est casus supra eo. §. partibus autē. ita est in casu nostro quando testator voluit transire ad dipondiuz nam si plures vncias q̄. xij. distribuit et adhuc non completo dipondio instituat aliquē sine parte institutus vocabitur in vacantem partem vsq; ad dipondium. idem etiam si dipōdius sit expletus. nam tunc institutus sine parte vocabitur in vacantez partem vsq; ad tripondium. Modo hoc stante gl. in secūda sui parte arguit contra istum tex. & quod immo expleto dipondio si aliquis sine parte instituatur q̄ non vocetur in vacantē partē vsq; ad tripondiū adducit casum in .l. itē q̄ sabinus. §. fin. ff. eo. vbi dicit casus qō si testator expleto dipondio aliquā sine pte instituit heredem q̄ ita institutus nō vocabitur in tripondium sed tantum in trientem. vnde male loquitur iste tex. q̄ vult: qō sine parte institutus expleto dipondio vocetur in partē vacantem vsq; ad tripondium. Sed gl. so. & dicit q̄ illa litera non obquia immo ibi dicitur q̄ sine parte institutus vocabitur in tripondium si recte illa litera intelligatur & ita concordat cū tex. nostro. & ita dicit glo. ¶ Circa q̄ tu aduerte. nam glo. vult hoc dicere. nam cum tex. ibi dicat q̄ institutus sine parte expleto dipondio vocatur in trientem est perinde ac si diceret q̄ vocatur in alium assem. & sic vsq; ad tripondium. nam tantum est habere trientem ex .xij. vncijs quantum est habere vnuz assem ex tripondio: quia ita triens est & tertia pars .xij. vnciarum & tantuz importat quantum vnum as tripondij. & sic dicit glo. si tu recte intelliges tex. illum. tex. ille concordat cum isto. & ita vult q̄ institutus sine parte. expleto dipondio vocetur in tripōdium sicut hic vult tex. ¶ Nec ob. si dicas quod ille tex. non patit intellectum istum dum expresse dicit q̄ iste institutus expleto dipondio non vocabitur in assem. sed trientem & sic manifeste vult ille tex. quod iste institutus nullo modo vocetur in assem. & sic i tripondium. sed in trientem. Sed respon. & dicas quod inquantum dicit non in assem debet exponi. i. dimidiam dipondij. sed bene vocatur in assem quod est tertium tripondij: & sic in tripōdio. & ita dicunt Mod. hic post Joan. Fab. ¶ Glo. postmodum in tertia sui parte adducit contra casum in ver. & si plures. tex. in .l. ex vncijs. ff. eodē. dicit enim hic in versi. & si plures. q̄ō si testator plures quam .xij. vncias distribuit postmodum instituat vnum sine parte. quod ita institutus vocabitur in vacātem portionem vsq; ad dipondium. Sed contra istum tex. adducit casum in .d. l. ex vncijs. vbi dicit casus quod si testator vnū instituit in sex vncijs postmodum alium instituat in octo vncijs & sic transcenderit assem quod si postmodum alium sine parte instituit. quod iste institutus habebit tantum quinq; vncias. ſz si verum esset quod institutus pluribus vncijs q̄ duodecim distributis sine parte deberet habere vacantem portionem vsq;

ad dipondium

ad dipondiuz sequeretur q̄ ille debuisset habere.x. vncias que vacabant non autem quinq̄ vt dicit tex.ille.sed solvit glo.z dicit q̄ ille tex.non ob.sed immo cōcordat tex.ille cuz nostro si recta fiat cōputatio vult dicere glo.quod licet ille tex.in casu illo dicat q̄ institutus sine parte non expleto dipondio q̄ non vocatur nec in quinq̄ vncijs non autē in.x.que vacabant:tñ idem est hac si diceret q̄ vocarek in.x.que vacabāt si recta fiat cōputatio:nam qñ testator transiit ad dipondium tunc dipondiuz illud debet reduci ad assem vt hic in fine z ille qui habuit duas vncias in dipondio debebit habere vnam tantū ex duodecim z ille qui habuit sex vncias ex dipondio habebit tres in asse. z sic de singulis cū ergo tex.ibi dicat q̄ ille institutus vocetur in quinq̄ vncias.q̄ij.vnciarum est idem ac si diceret q̄ vocaretur in.x.partes dipondij.z sic in partem vacantem.z sic dicit glos. si tu recte computas ille tex.concordat cum isto nec ob.Glos. postmodum in vltima sui parte addit casuz in.l.cum questio.C. de leg.dicitur enim in casu nostro q̄ testator distribuendo plures partes q̄.q̄ij.qō videtur transire ad dipondiū.z sic de tripondio.et sic de singulis sed tex.ibi dicit q̄ testator nunq̄ videtur transire ad dipondium vel tripondiū:z licet plures vncias q̄.q̄ij.distribuerit tamen non debemus dicere testatorem trāsiuisse ad dipondium vel tripondium:sed tantum ademisse a primo q̄tum dedit secundo ita q̄ si testator instituit vnum in .q̄ij. vncijs postmodum alium instituat in.vj.q̄ propter hoc non videtur transiuisse ad dipondium:sed tantum videtur ademisse a primo instituto q̄tum dedit secundo.et sic primo institutus habebit.vj.vncias z secundo institutus alias.vj. vnde solu.glos.z dicit q̄ aut constat q̄ testatoz voluit transcendere assem z transire ad dipondium vel tripondium.z sic de singulis.z isto casu procedit tex.noster aut vero testator noluit transire, z tunc fit computatio fm illum tex.vt tantum videatur adimere a primo q̄tum dedit secundo.aut vero dubitamus an testator voluerit transcendere assem vel nō.z tuncidem qz debet fieri computatio fm dispositionem dicte.l.vt tantum videatur ademisse a primo q̄tum dedit secūdo z hec est prima sol.vel secundo dicit gl. dic q̄ ille tex.corrigit istū vt hodie nunq̄ fiat transitus ad dipō dium vel tripondium.z sic de ceteris.sed semper omnis institutio reducatur ad assem vt tantum videatur adimi a primo q̄tū dedit secundo.z ita residet glo. Not.ex vltima parte glo.quā-
2 do debeat fieri † computatio hereditatis per assem vel dispondium vel tripondium.z sic de ceteris.nam aut constat q̄ testator voluit transire ad dipondium vel tripondium: z tunc observa testatoris voluntatem:z tunc divide sicut ipse voluit.aut vero noluit transire ad dipondium eodem modo observa testatoris voluntatem.aut vero dubitatur:z tunc presumendum est testatorem noluisse ad dipondium transire:sed voluisse hereditatem dividere in.q̄ij.vncias.z ita procedit casus in.l. cum questio.C.de leg.z ita residet glo. Tu vero circa hoc clare distingue fm Oder.hic faciendo tria membra vez q̄ aut testator expleto asse voluit transire ad dipondium vel expleto dipō dio ad tripondium: z tunc fit transitus vt hic. Aut vero cōstat qō noluit transire:z tunc non fit transitus.d.l.cuz questio. Aut vero sumus in dubio:z tunc recurrendum est ad coniecturas. et si aliquo casu potest colligi qō voluerit transire ad dipōdiuz z tunc fit transitus. exemplum.pone q̄ testator dixit instituo titium.in.q̄ij.vncias z seium in alijs.vj.vncijs nam ex quo testator dixit in alijs.vj.satis apparet quod voluit ad dipondiū trā sire aut vero non potest apparere:vt quia testator dixit.seium in.q̄ij.vncijs titium in.vj.non dicendo alijs : z tunc non presumitur testatorem ad dipondium transire:sed tantum quantum dedit primo ademisse a secundo.z ita procedit casus in.l.cū q̄-
3 stio.C.de leg. Secundo no.ex eadem glossa quod † quantū detur secundo videtur tantum ademptuz a primo.itaq̄ si testator vnum in.q̄ij.vncijs alium postmodum in.vj.instituisset quantum dedit secundo videtur ademisse a primo.z sic habebit tex. circa quod tamen an id quod datur secundo dicatur ademptum a primo.sic distingue q̄ aut testator reliquit vni partem: z alteri partem infra assem.z tunc nō est dubium quod non videtur primo ademptū.sed vnusquisq̄ hz portiones suas qñq̄ vero testator reliquit vni totum z alteri totum.z isto casu nō videtur ademptum primo nisi pro media parte itaq̄ ambo concurrēt inequalibus portionibus.l.interdum.§.sed si duos.qñ-q̄ testator reliquit vni totum z alteri partem.z tunc aut cōstat quod illud quod dabat secundo voluit adimere a primo z stamus certo,aut vero constat q̄ noluit adimere.z tunc idem facit tex.in.d.l.interdum.ver.sed si excesserit.aut vero est dubiuz z tunc presumendum est quod voluerit adimere.d.l.cū questio quandoq̄ vero testator reliquit primo vni partem z postmodum alteri totum, z tunc non videk facta adeptio.primo qz totū non potest adimi a parte.z ita ferunt de mente Bart.in.d.l.interdum.§.denicq̄.z Oder.hic z Are.

1 Heres non potest institui ex certo tempore vel ad certuz temps:sed tamen potest instituisub die incerto vel conditione.z nu.4.

2 Dies certa institutioni adiecta tollitur de medio nec viciek institutio.z nu.5

3 Superuacua non viciant actum:

6 Donare potest pater filijs naturalibus.

7 Spurius an possit institui z quando.

8 Spurium alere tenetur pater.z filiam spuriam dotare.

9 Institutio ista:instituo te cum morieris an valeat.

10 Testator si dicat:instituo monasterium tale vel ecclesiam post mortem titij an statim ecclesia sit heres an vero tantū post mortem titij.

1 **Heres.** † Heres pōt instituipure z sub conditione non aūt ex certo tpe vel ad certuz tēpus si tñ sic instituak valet institutio tanq̄ pura viciata tali adiectione.h.d. vsq̄ ad.§.impossibilis fm Are.hic. No.primo ex isto scōm oēs q̄ heres non potest institui ex certo tempore vel ad certuz tempus.sed bene potest instituisub die incerto vel conditione vt hic.z ratio qz si diceremus valere institutionem ex certo tēpore vel ad certum tempus tunc contingeret testatorem decedere p parte temporis testatus z p parte nō.q̄ ius nō patik.l ius nostrū.ff.de reg.iur.sicut enim dicimus q̄ qs pro parte rerum nō pōt decedere testatus z p parte non vt.ſ. §.hereditas cum vul.ita qs non potest decedere p parte tēporis testatus z pro parte non.validuz est em̄ arg.de re ad rps.l.miles ita.ff.de testa.mili.sed non sic est qñ qs instituik sub die incerto vel conditione.nā adueniente die incerto vel conditiōe heres semper fingitur fuisse heres a tēpore mortis testatoris.conditio em̄ retrotrahitur ad tēpus mortis testatoris.l.j.ff.de cond.z demō. z sic semper fictione iuris fingek omni tempore testatorem decessisse testatum. Et ex hoc inferebat Barto.in.l.hereditas ex die.ff.eo.q̄ si aliquis instituat vnum heredem in semisse pure z postmodum filium instituat heredem in alio semisse vsq̄ ad pascha.post pascha vero in eodem semisse alium q̄ hec institutio licet sit facta ex certo die vsq̄ ad certum diem quod valebit et tenebit.ratio est qz ratio propter quam non valet institutio facta ex certo tempore vel ad certum tēpus videtur cessare.nam ideo non valet talis institutio qz contingeret testatorem p parte temporis decedere testatum z pro parte non.sed ista ratio cessat in casu nostro qz oī tēpore reperitur testatorē habere heredē.ergo.de hoc tu dic vt ibi per eum qui etiam assignat aliā rationez post Jacob.de Are.ibi quare est q̄ hereditas nō potest dari ex certo tempore vel ad certū tēpus sub die incerove ro vel conditione sic.dic vt ibi per eum. Secūdo no.ex isto
2 tex.q̄ † dies certa institutioni adiecta de medio tollitur.nec viciatur institutio vt hic. Et ratio pōt esse.nā impossibilitas institutioni adiecta tollitur de medio.nec viciat institutionem in proximo.§.impossibilis.vnde merito qñ testator adiecit certā diē institutioni dicta dies debet tolli de medio tanq̄ iuris impossibilitatem contineat videlicet vt quis decedat p parte testatus z pro parte non:vt supra dictum fuit z ita dicunt Oder.hic. Quid autem si testator dicat instituo titium vsq̄ ad pascha z nullo modo vlterius possit esse heres.an isto casu debeat dies certa adiecta tolli de medio z remanere pura institutio an vero debeat in totum viciari dic vt per Bar.in dicta.l. hereditas.qui tenet qō in totum viciabitur.nolo intrare p nūc questionem istam qz satis lata est.dic vt ibi per Bar.z Jmolā Bal.z Ang.in.l.extraneum.C.e.z aliquid per Aret.hic in fine. Tertio no.ex isto tex.ibi haberi pro superuacuo q̄ † superuacua non viciāt actum z habentur pro non adiectis.facit tex. in Rub.non solent que superabunde viciare scripturas.l.testamentum.C.de testa.cum vul. Capio gl.in ver.ex certo,dicit
4 in tex.nostro q̄ † heres ex certo tempore institui non pōt. Secus dicit glo.si heres instituatur sub incerto die qz valebit institutio.nam heres potest instituisub die incerto:puta cum heres capere poterit.vel cum ipse heres morietur.vt est casus infra.l.extreaneum.C.eo.quomodo aūt heres institutus sub ista conditione cum ipse morietur possit succedere.dic vt infra,pōie dicam.poterit z aliquis heres instituisub hac die incerta cum titi⁹ morieꝁ.l.fili⁹ a patre.§.j.ff.de lib,z post.z.l.qui filio.j. rūſ. ff.eo.Subiungit postmodum gl.quod licet paganus non possit aliquem ex certo vel ad certum tempus heredem instituere tamen secus erit in milite.nam miles ipse potest ex certo tēpore vel ad certum tempus heredem instituere.vt.ff. de testamē. mil.l.miles. Demum glo.adducit tex.cum hoc concordantem in.l.hereditas ex die.ff.eo. Ultimo postmodum gl.formatvnū

cõtrariũ ad istũ tex. hoc mõ ꝺr̃i tex. nostro q̃ dies certa nõ põt adĩci institutiõi zqõ si fuerit adiecta q̃ viciabit dies z nõ institutio. sed cõtra hoc adduco. nã † actus legitimi q̃ non recipiũt
5 diem vel cõditionem si illis dies vel cõditio adĩciat in totum actus viciatur. hic est casus in regula actus legitimi. ff. de reg. in. Sed ita est in casu nostro. nã heredis institutio est actus legitimus z nõ recipit diẽ vt hic, ergo seq̃t q̃ si fuerit ei adiecta q̃ totũ ꝺz viciari ipsa institutio vnde solu. gl. z dicit q̃ tex. in. d. l. actus procedit in actibus legitimis ibi enumeratis. nã si illis actibus adĩciatur dies vel conditio in totum actus illi vician-tur. sed iste actus legitimus testamenti factionis seu heredis ĩstitutiõis nõ ibi enumeratur. vnde remanebimus isto casu sub regula generali vt interpretemus actũ vt magis valeat q̃ pereat. z sic diẽ adiectã potius viciari q̃ q̃ ipsa dispositio viciet: facit. ff. de reb. dub. l. quoties. z ita refert gl. ¶ Mo. primo ex hac gl. ibi cũ ipse capere poterit ex testamento q̃ incapax potest heres institui si institutio fuerit collata in tẽpus quo capere poterit ita probat glo. nostra hic z tex. in. d. l. in tempus. ff. eo. z ex hoc prestatur elegans cau. fm Ang. in. d. l. in tempus. p quam poteris filium spurium instituere heredem. videlꝫ vt ipꝫ instituas cum ipse capere poterit hoc est legitimatus fuerit z idem etiam tenuit Bald. z Jmo. in. l. gallus. ſ. instituens. ff. de lib. z posth. z Jac. de Are. in. l. libertas testamẽto. ff. de ma. testa. z Bald. z Jmo. in. d. l. si quis ita heres instituatur. An au-
6 tem † filijs naturalibus pater possit donare dic q̃ sic Rom. cõ si. xlij. ad primum z ibi etiam quod sicut pater potest relinquere totam hereditatem naturali quando non extãt legitimi idẽ quando legitimi hereditati renunciasset z ibi etiam ponit nonnullas cautelas propter quas spurio potest relinqui nihil tamen nouĩ dicit quod possit iste † spurius instituĩ est magis cõ-
7 munis sententia per dictã. l. in tempus. Sed Bal. in. l. eamq;. C. de fideicõ. tenuit cõtrariũ in. xv. col. se. nec obst. dicebat ipse tex. in. d. l. in tempus. qz dicit ipse quod dispositio illius tex., precedit quando heres erat incapax respectu sui z sui vicio vt qz heres erat deportatus. Secus vero si heres foret incapax mixta consideratione testantis z instituti vt est videre in spurio. Nam isto casu non poterit isto modo capax heres institui in tempus capacitatis. ratio est. qz cum dicta institutio sit inutilis propter inhabilitatem existentem in persona testantis sequit quod quantumcũq; post testamentum superueniat habilitas non reconfirmabitur dicta institutio. l. iij. ſ. filius. ff. de leg. iij. l. filius qui in potestate. ff. de libe. z posth. z supra de exhere. lib. in princip. Preterea in testante requiritur habilitas duobus temporibus vcz tempore testamẽti z tempore mortis. cum ergo habilitas requiratur a princ. sequitur cũ quod testator tempore testamenti non sit habilis ad instituendũ spurium qõ etiã quod dato quod conferat institutionem in tempus habile: qõ talis institutio nonvalebit. argu. l. quod si minor. ff. de ser. aspo. per Bar. in. l. j. ſ. mantatio. ff. de op. no. nun. z cum hac opinio. pertransiuit Jhau. de cast. in. d. l. si filius qui in potestate. ff. de lib. z posth. dicens istud fore verum z mirabile. hanc etiã opi. dicebat Are. hic esse tenendam. tu tamen non recedas a pria opi. qz illa est magis communis z respon. ad rationes Bal. vt per Alex. in. d. ſ. instituens. Stante itaq; firma dicta opini. qõ spurius possit institui in tempus quo erit capax inferebat Ange. in. d. l. si quis ita instituatur ad aliud videlicet q̃ nedum dicta institutio facta de spurio valebit sed etiam interim poterit ipse spurius petere bonorum poss. fm tab. z petere se dari curatorem hereditati iacenti iuxta dispositionem. d. l. si quis ita heres. z in. l. ij. ſ. si sub cond. de secun. tab. Contra tamen istud dictum tenuit Jmo. in. d. l. si quis ita. z ibidem Mod. mouentur autem ipsi quia dicta datio curatoris facta de spurio videt facta in fraudem legis. lex enim vult quod spurius nullo modo possit se immiscere in bonis patris vt. l. j. ij. z. iij. C. de natura. li. z isto modo super indirectum immisceret. ergo. pro hoc etiaꝫ adducebat Jmo. c. auaritie. de elec. in. vj. nam tu habes q̃ electus nondum confirmatus non potest bona administrare. modo dicitur ibi quod sicut simpliciter non potest bona administrare. ita etiam non poterit quocunq; colore quesito. vt puta si faciat se creare iconomum. vel procuratorem vt ibi habet. ergo eodem modo dicamus in proposito quod cum spurius non possit attingere bona paterna: quod eodez modo non poterit attingere aliquo colore quesito puta faciendo se creare curatorem hereditati paterne. z hanc etiam opi. sequatus fuit Franciscus de crema in repe. l. cum tantum de fideicom. Attamẽ tu pro predicta non recedas ab opi. Ang. z respon. ad dictas rõnes vt per Alex. in. d. ſ. instituens. Alia etiam est cau. fm Ang. i. d. l. in tempus per q̃ poteris instituere filium spurium vcz vt ipꝫ spurium instituas z postmodum graues ipm de restituendo regi francorum vel alicui magno domino qui verisimiliter nõ capiet nam eo postmodũ nõ capiente dicta hereditas remanebit penes spurium. vt. ff. de leg. ij. l. cum ei. z. ff. si quis aliquez testa. prohib. l. j. ſ. si quis legatum. l. cogi. ſ. qui solidũ ad trebell. an autem ista cau. sit vera. dic vt per Jmo. in. d. l. in tempus. et Alex. vbi. s. sed q̃ cautelas per quas põt institui spurius vide per mo. in tra. cau. cau. lxv. inci. nũc videam? cautelas. ¶ Tertia est cau. videlicet q̃ pr̃ instituat vnum heredem postmodum grauet ipsum de restituendo hereditatem cui voluerit: z postmodum iste sit grauatus restituat vni qui det spurio. nã isto casu poterit spurius obtinere bona paterna argumẽ. tex. in. l. pater filium. ſ. quidam. ff. de leg. iij. Secus vero esset si ipse grauatus directe daret spurio. quia tunc ipse spuri? non posset obtinere dicta bona quia tunc videtur capere ab ipso testatore. l. vnum ex familia in princ. de leg. ij. z istam cautelam posuit bar to. in. l. fi. ff. de his qui. vt indi. dicebat tamen ipse q̃ hec cautela continebat aliquid fraudis de cuius veritate dicas vt p moder. in cau. suis cau. lxviij. incip. quarta cau. est ꝛc. ¶ Quarta est cau. q̃ spurius contrahat societatem omnium bonorum cuz aliquo. postmodum pater spurij instituat consocium heredem quo casu hereditas venit querẽda societati. l. si societatẽ. ff. pro socio. z per consequẽs ipse spurius de ipsa participabit. z hãc cau. posuit Bar. in. l. is qui duos. ff. de lib. leg. post Bynum ibi
8 ¶ Quinta est cau. nam cum pater de iure cano. tenetur † alere filium spurium vt in. c. cum haberet de eo qui duxit in matr. quam po. per adul. item etiam eadem ratione tenetur dotare z nota. in. l. j. ff. sol. mat. per Bar. z omnes. ideo pater poterit relinquere fundũ vnum pro alimẽtis z dote ipsi spurie z hec cau te. erit bona nisi dictus fundus vel res que relinquitur excederet multum quantitatem alimentorum z hanc cau. posuit bar. in. d. l. fi. de his qui. vt indig. ¶ Sexta est cau. elegans videlicet vt spurius mãdet secrete amico suo vt faciat se institui a patre post spurius faciat se legitimari z tunc si institutus voluerit sibi hereditatem restituere planum erit: si vero non poterit agere contra ipsum actione mãdati vtiti vt restituat ita dicit Bal. in. l. quidam cum filium per illũ textum. ff. de heredi. insti. z hanc cau. refert dñs Franciscus de crema in. d. l. cõtractum. dixit tamen q̃ dicta caute. sibi non placet. nec ob. fm eum text. in. d. l. quidam qz ibi ille filius fa. non erat capax ex delicto testatoris: sed solum modo ratiõe patrie potestatis. sed secus est in casu nostro autem ex complexu de incest. nup. alias etiam cautelas per quas poterit pater relinquere filio spurio. vide p moder. in cautelis suis. caute. lxv. incip. nunc videamus cautelas quas multi conati sunt ꝛc. vsq; ad. lxxvij. incip. videamus quãplures ꝛc. z per Bar. in. d. l. fi. ff. de his qui. vt indig. z que ibi dixi. z per Flo. in. l. qui testamentum de probati. ¶ Secundo
9 not. ex hac glossa. q̃ † valet hec institutio instituo te cuz morieris. d. l. extraneum. c. eo. vel cum titius morietur. ¶ Circa qõ tamen dicas q̃ sunt videndi tres casus fm Are. hic. nam aliqñ dicit testator instituo titium cum moriar. z certum est isto casu q̃ valet institutio cum etiam si istud dictum non foret non poset heres institutus esse heres ante mortem testatoris. l. ij. ſ. si dubitet. ff. quemadmo. testam. ape. cum vul. Aliquando vero dicit testator instituo titium cum ipse morietur vel si ipse moriet. z etiam isto casu valet institutio. vt hic per glo. tamẽ non expectabitur tempus mortis ipsius heredis sed statim erit heres reiecta illa conditione. iste est casus in. l. extraneum fm vnam lectu. z ibi Bal. Saly. z ceteri docto. c. eo. z ratio est. naz ista cõditio cum morietur vel si morietur clarum est quod est omnino extitura. quia quilibet homo natus de muliere clarum est q̃ debet mori. l. nam z si cum moriar. l. j. ff. de condi. z demonst. ergo merito ista conditio debet haberi pro pura. conditio enim omnino extitura habetur pro pura z simplici. l. si pupillus. ſ. j. ff. ꝺ nona. z per consequens iste heres institutus sub hac conditione erit heres ac si pure z simpliciter foret heres institut? . Alli quando vero testator dicit instituo titium post mortem Seij. z in isto casu valet institutio vt hic per glo. z isto casu dictus titi? dicitur institutus sub conditione quia poterit esse quod prius moriatur ipse institutus quam Seius. z sic non poterit esse heres. Jtẽ poterit esse q̃ pri? sei? p̃moriat q̃ istitut? z ipe erit heres. l. heres meus in princ. ff. de cond. z demonstr. cum vulga. z ista sunt de mente Bartoli in dicta. l. hereditas. ff. eodem.
¶ Et ista faciunt fm are tinuz hic ad illam vulgatam questionem in qua queritur si testator dixit sic relinquo vel lego vxori mee vsumfructum omnium bonorum. z post mortem instituo fratrem meum. an interim vxor habebit vsumfructum z certe videtur dicendum quod non. quia dies legati vsusfructus non cedit nisi ab adita hereditate. l. prima. ſ. in nouissimo. C. de caꝺu. tollen. sed per fratrem viuente vxore non potest adiri hereditas.

ditas: ideo merito ista vsumfructum habere non poterit. ꝛ ita tenuit Joan. Andr. in additione ad Specu. in titu. de pignori. §. porro vsufructuarius ꝛ Jmo. in. l. filius a patre. ff. de liber. et post. ¶ Sed quia dubium istud altiorem requirit indaginem nolo nunc intrare. sed dicas vt per Jmo. ibi. ꝛ. d. Alex. ꝛ Areti. hic qui satis late loquitur. ¶ Et ista etiam faciunt ad illaz aliã questionem in qua queritur si testator † dicat sic instituo tale monasterium vel ecclesiam post mortem titij. an ecclesia sit statim heres. an vero tantum post mortem titij ꝛ certe videtur dicendum quod ecclesia sit statim heres. quia ista conditio quãdo dico instituo monasterium post mortem titij debet haberi pro pura. quia certum est titium omnino moriturũ. ergo. dicta l. pupillus de nona. nec est dicendum quod immo mors titij dz expectari. quia posset esse quod moreretur ipsum monasteriuz anteq̃ titius. ꝛ sic institutio euanesceret. sicut est quando dicimus instituo titium post mortem seij vt supra dictum fuit. l. heres meus. ff. de condi. ꝛ demõ. quia ista ratio quod ecclesia fuit instituta cum ipsa mori non possit. ¶ Contrarium tamẽ tenuit Bar. in. d. l. hereditas dic vt ibi per eum. ꝛ ibidẽ Bal. ꝛ Jmo. dic vt ibi per eos ꝛ per Aret. hic.

1 ☞ Conditio impossibilis adiecta institutioni vel libertati: reijcitur ꝛ dispositionem non viciat. ꝛ nu. 3. ꝛ nu. 9.

2 Conditio dicitur impossibilis multis modis.

4 Impossibilitatis quatuor sunt species: ꝛ qualiter ꝛ quando vicietur.

5 Conditio impossibilis in contractu apposita viciat contractũ secus in vltimis voluntatibus.

6 Impossibilitas an in iudicijs vicietur.

7 Sententia equiparatur contractui. quia in sententijs quasi cõtrahitur.

8 Impossibilitas an viciet arbitrium.

10 Impossibilitas viciat confessionem.

11 Dispositio si est impossibilis ex toto in totum viciatur. si vero ex parte pro parte tm̃.

12 Tutoris auctoritas non debet interponi conditionaliter.

Impossibilis. ¶ Conditio impossibilis in vltimis voluntatibus non viciat hoc dicit secundum Are. vsq; ad. §. Si plures. ¶ Non sunt aliqua nota. ex textu colligenda nisi prout litera iacet. ꝛ si qua venient dicenda super textu dicentur cũ gloss. ideo ad ipsas descendo ¶ Et capio glo. primam in versicu. impossibilis. ꝛ pro huius gloss. expeditione arguo: contra istum textum hoc modo dicitur in textu nostro quod † impossibilis conditio adiecta institutioni vel libertati reijcitur ꝛ dispositionem non viciat. Sed quod istud sit falsum ꝛ quod immo impossibilis conditio adiecta tam institutioni quam libertati viciet. adduco casum in. l. cum heres. §. primo. ff. de statu liberis. vbi dicit casus: quod si testator requirit libertatem seruo sub conditione quã impossibile est quod seruus adimpleat. vtputa si iusserit testator seruũ esse liberum. si mile pondera auri dederit heredi q̃ impossibile est ipsum seruum tot pondera auri habere talis impossibilitas non reijcietur: sed viciabit ipsam dispositionem. ergo manifeste patet quod conditio impossibilis libertati adiecta ipsaz dispositiõem viciat nec reijcitur. ¶ Unde propter hoc est facta

2 gloss. nostra que dicit q̃ † tribus modis dicitur cõditio impossibilis ꝛ aduerte quia licet glos. dicat tribus: tamen postmodũ gloss. enumerat quatuor modos per quos dicitur conditio impossibilis. ¶ Uno modo dicitur conditio impossibilis de natura. vtputa si dixero sic si celum digito tetigeris heres esto: vt infra de inuti. stip. §. impossibilis. ¶ Secundo modo dicit conditio impossibilis de iure. vtputa si testator dixerit sic si patem ab hostibus non redemeris heres esto. nam impossibilis est hec conditio de iure cum lex velit istud nos facere non posse tanq̃ contra bonos mores fit. l. conditiones. l. filius. ff. de cõdi. instit. ꝛ istis duabus conditionibus hoc modo impossibilibus dicit glo. seruatur dispositio huius. §. quia si fuerint apposite in institutione vel libertate vel legato viciatur ꝛ non viciat. ¶ Tertio modo dicitur cõditio impossibilis de facto: vtputa si testator dixerit sic. si montem aureum dederis heres esto: et isto casu conditio isto modo impossibilis viciat dispositionem siue fuerit adiecta institutioni siue libertati. ꝛ isto modo procedat contrarium. d. l. heres. §. j. ¶ Quarto modo dicitur conditio impossibilis ratiõe perplexitatis vtputa quia verba testatoris sunt adeo perplexa quod sensus elici non potest: ꝛ ista impossibilitas etiam viciat dispositionem ꝛ ita procedit casus in. l. si titius. ff. de condi. instit. ¶ Postmodum glo. arguit contra

3 predicta ꝛ qõ † immo sive conditio sit impossibilis de natura sive de iure quod semper viciet dispositionem. adducit casuz. §. fina. j. de leg. vbi dicit casus indistin. quod si testator iusserit heredem facere aliquid impossibile. ꝛ si illud non fecerit iussit eaz aliquid alteri dare pene nomine. dicit ibi casus quod heres nõ tenebitur illud facere. ꝛ si non facit non incurret in penam. ꝛ sic vt vides impossibilitas viciat ipsam dispositionem indistinct. glo. non sol. sed dicit solute vt ibi. ¶ Glos. autem ibi pluribus modis soluit. tamen magis communis fm Moder. hic est: q̃ ibi loquitur quando impossibilitas erat adiecta dispositionivl time voluntatis per modum dispositionis quo casu impossibilitas viciat actum. hic vero impossibilitas erat adiecta per modum conditionis quo casu non viciat actum. ¶ Ultimo glo. al legat plura ad hunc. §. facientia. vcz. l. si mihi ꝛ tibi. §. j. ff. de lega. j. ꝛ l. j. ff. de condi. instit. ꝛ per hec sit expedita gl. fm literaz ¶ No. primo glo. istam secundum Are. hic meliorem de cor-

4 pore iuris enumerantẽ quatuor † species impossibilitatis. prima enim est impossibilitas de natura. Secunda est impossibilitas de iure. Tertia est impossibilitas ratione perplexitatis. Quarta ꝛ vltima est impossibilitas de facto. ¶ Qualiter autem vel quando dicte impossibilitates vicient vel non. videm̃ de singulis impossibilitatibus aliqua per ordinem. ꝛ sic erit pfectus gloss. nostre intellectus. Jtaq; capio primam impossibilitatem. ꝛ quero an impossibilitas de natura viciet dispositionem ꝛ siquidem tu loqueris in vltimis voluntatibus: ꝛ regula est quod non viciat vltimam voluntatem. sed viciatur vt hic. ꝛ l. prima. ff. de condi. instit. ¶ Jstud tamen intelligas verũ quãdo impossibilitas vltime voluntati adijceretur per modum cõditionis. vtputa si testator dixerit sic: si celum digito tetigeris heres esto. Secus vero: si impossibilitas adijceretur vltime voluntati per modum dispositionis: vt si legeretur res sacra: vel campus Martius quo casu ista dispositio reputatur impossibilis. l. apud iulian. §. fina. ff. de lega. j. ꝛ tunc etiam vltima voluntas viciaret. d. l. apud Juli. ¶ Jstud tamen sublimita q̃ tunc impossibilitas adiecta per modum dispositionis viciat quando impossibilitas esset adiecta in eo quod esset substantiale in ipsa dispositione: vt in exemplo supraposito. Secꝰ vero si esset adiecta circa aliquod accidens: puta circa solutionem legati: vel eius executionẽ. Nam tunc talis impossibilitas etiam adiecta per modum dispositionis non viciaret. exemplũ in. l. si mihi. §. si quis seruos. ff. de leg. j. vbi dicit casus q̃ si testator Rome existẽs iussit hr̃dẽ mihi dare seruos quos testator gadibꝰ habebat in triduuz a tempore mortis sue quod licet ista dispositio sit impossibilis quia impossibile est ipsum heredem posse mihi dare in triduum seruos qui sunt gadibus. tamen dixit ibi tex. quod talis impossibilitas non viciabit legatum. sed ipsa viciatur. ꝛ sic patet quod quãdo impossibilitas est circa aliquod accidens ipsius vltime voluntatis: puta circa tempus solutionis ipsius legati quod dato quod sit adiecta per moduz dispositionis quod non viciat actum. ¶ Secundo limita quod tũc impossibilis conditio adiecta per modum conditionis nonviciat nisi dicta conditio esset impossibilis de preterito: vel presenti: vtputa si dixerit testator te instituo: vel tibi lego si titius est vel fuit consul. Nam si titius non est vel fuit consul: quo casu reputatur dicta conditio impossibilis. l. verum. ff. de regu. iuris tamen viciabitur dispositio. l. secunda cum sequen. ff. de hered. instituend. ¶ Jstud tamen sublimita quod tunc impossibilis conditio de preterito vel presenti viciat dispositionem quando illa conditio dato quod nunc sit impossibilis. tamẽ de preterito fuit possibilis vt in exemplo supraposito quando dixi lego tibi si titius est vel fuit consul. nam si titius non est: vel fuit consul; ista conditio dicitur impossibilis de presenti. tamen de preterito potuit esse possibilis: quia possibile fuit titium fore consulem. Secus si nunc est impossibilis ꝛ de preterito fuit impossibilis: exemplum clare pone si testator dixerit sic. Si titius celum digito tetigit heres est. Nam ista conditio de presenti est impossibilis quod ipse non tetigit. Jtem de preterito fuit impossibilis quod impossibile fuit titium tangere celum digito ꝛ isto casu talis conditio impossibilis non viciat dato qõ sit impossibilis de p̃terito ꝛ ita ꝓbat casus. l. si meuia. ff. de here. inst. Quid aũt in cõtractibus an impossibilitas nature viciet veniet dicendũ in glo. seq. vbi dicemus etiam q̃d in iudicijs et arbitrijs. ¶ Circa secunduz vero an impossibilitas de iure viciet dicas quod regula est quod in vltimis voluntatibus vicia tur ꝛ non viciat vt hic per gloss. idem tamen intelligas verum quando dicta condictio erat impossibilis de iure ꝛ lex ei resistebat puta quod erat contra bonos mores: vtputa si testator dixerit si lego tibi vel te instituo: Si tu tutor duxeris pupillam tuam in vxorem: vel eam quam de sacro fonte leuasti: Vel si patrem vel patronum non alueris: vel ab hostibus non redimeris: vel si ludibrium tui corporis feceris: vel si vespertilio vocaberis. vel si contra dicta Jesu x̃pi feceris. nã istis casi-

bus tales conditiones viciant ꝛ nõ viciãt. l. conditionem contra edicta. ff. de condi. insti. vbi gl. ponit oia ista exẽpla. ¶ Aut vero cõditio erat de iure impossibilis tñ ei lex nõ resistebat sz potius non assistebat vt est videre in dispõne captatoria lego tibi si titius voluerit quecꝺ dispositio est de iure impossibilis l. illa institutio. ꝛ. l. si quis sempronius. ꝛ. l. captatorias. ff. de he re. inst. cum vul. ꝛ isto casu talis impossibilis conditio de iure adiecta dispositioni viciat dispositionẽ. d. l. si quis sempronius cum vul. ¶ Secundo fallit qñ per adiectionẽ conditionis im possibilis detegitur testm peccare in forma substantiali. exem plum si filius suus instituereꝛ sub conditione impossibili. nã isto casu conditio impossibilis viciaret institutionem. ratio est qꝛ datum est pro forma a iure ꝙ filius suus nõ possit institui ni si sub conditione potestatiua. l. suus quocꝫ. ff. eo. ideo si nõ fue rit obseruata dicta forma: sed fuerit institutus sub conditione impossibili. testamentum viciatur. d. l. suus. ¶ Tertio fallit ni si conditio impossibilis de iure posset adimpleri de facto sine aliqua turpitudine. nã tunc non viciatur nec viciat: sed debz ad minus de facto adimpleri. exemplũ si testatoꝛ aliquẽ heredem iusserit dare centum ei ꝙ de iure capere non poterat. nam licet de iure ille capere non possit tñ heres ei de facto dare tenebit qꝛ ista impossibilitas saltẽ de facto sine aliqua turpitudine ad impleri põt. l. mevius. ff. de condi. ꝛ demõ. l. mulier. ff. de cond. insti. ¶ Quarto fallit nisi testatoꝛ legasset alicui sub conditio ne impossibili. credens eam possibilem. exemplum pone ꝙ re liquit libero homini dum crederet ipsum seruum si liber effi ciatur. nã isto casu dato quod conditio inveritate sit impossibi lis cum liber homo amplius non possit effici liber. tñ qꝛ testa toꝛ putauit istam conditionem fore possibilem qꝛ credit illum seruum talis impossibilis conditio vitiat dispositionem. hic est casus singu. in. l. seruo manumisso. ff. de condi. inde. ¶ Istud ta men limita nisi illa conditio quã putabat testatoꝛ possibilez cũ in veritate esset impossibilis respiceret alium finem: qꝛ dato ꝙ non possit adimpleri per eum modum per quẽ testatoꝛ puta bat ipsam possibilez. tñ si potest adimpleri per alium modum equualentem debebit adimpleri. nec actus viciabitur: iste est casus in. l. ab oibus. §. j. ꝛ in. l. huiusmodi. §. si ita. ff. de leg. j. ibi eñ testatoꝛ legauit certum quid cuidam si tabulas cirographi reddidisset heredi dicit ibi tex. ꝙ si tabule cirographi non ex tent ꝛ per cõsequẽs cõditio ista sit impossibilis ꝙ nihilomin legatarius tenebitur ipsum heredem per acceptilationez libe rare. alꝫ non habebit legatum ꝛ sic probat ille tex. ꝙ qñ testa toꝛ legauit aliquid sub impossibili conditione ad alium finez vt erat ibi. s. ad finem liberationis ꝙ dato ꝙ illa cõditio esset im possibilis per eum modũ per quem testatoꝛ putabat ipsaz pos sibilem. s. per redditionem tabularum tñ illa conditio impossi bilis non viciat sed debet adimpleri per alium modũ equivalẽ tem. s. per acceptillationem vt ibi habetur. ¶ Secundo istud limita nisi impossibilis conditio quam testatoꝛ putabat possi bilem fuisse adiecta dationi libertatis. qꝛ tunc talis conditio impossibilis non viciat casus est in. l. cũ tale. §. falsaz. ff. de cond. ꝛ demon. vbi probat casus ꝙ si testatoꝛ putabat se aliquid de bere titio ꝛ reliquit libertatem seruo si solverit ꝙ ipse testatoꝛ debet titio. dicit ibi tex. ꝙ valebit datio libertatis dato ꝙ im possibilis sit illa conditio quã testatoꝛ putabat possibilem: qꝛ ipse testatoꝛ nihil debebat titio. secũdo probat hoc casus i. l. sti chum. §. pe. ver. trebatius. ff. de statu liberis. vbi dicit casus ꝙ si testatoꝛ iusserit seruum liberum esse si dederit. ꝛ. titio quẽ pu tabat vivere ꝙ dato ꝙ ista conditio impossibilis sit: qꝛ ante te stamentum moꝛtuus erat dictus titius nihilominus valebit da tio libertatis nec istud tibi videaꝝ mirũ. nã ꝛ alꝫ diversa decisio fit in conditionibus libertati adiectis ꝙ fiat in ceteris legatis conditionalibus. patet ex his que diximus in simili ꝙ licet in alijs legatis quando testatoꝛ iussit cõditionẽ adimpleri in per sona alicuius. ꝛ ille in quem venit conditio adimplenda moꝛtu us fuerit viciatur legatum. tamen secus in legato libertatis: lz ante decesserit ille in quo veniebat adimplenda conditio liber tati appositа tamen libertas valebit. l. cuz ita datur. ff. de cõd. ꝛ demon. l. si peculium. §. cui seruus. ff. de statu libe. ꝛ sic tibi nõ videatur mirum si etiam in casu nostro libertatis fauoꝛe diver sa decisio fiat in legato libertatis cui apposita est conditio im possibilis. ꝛ istam limitationem ad predictã. l. seruo posuit ro ma. in. d. l. impossibilis in vltima col. dicens eam esse perpetuo menti tenendam. qꝛ erat nova sua consideratio ab alijs nõ posi ta. aduerte tñ qꝛ iura per ipsum all. sez. d. §. falsam. ꝛ. d. ver Tre batius. non ꝓprie loquuntur qñ testatoꝛ putabat conditionez possibilem vt est casus noster. vnde cogitabis. Quinto limita ꝙ tunc conditio impossibilis per testatoꝛem adiecta reiicit qñ illa conditio impossibilis non respiceret aliquem finẽ honestũ puta si celum digito tetigeris. secus si respiceret aliquem honestum finem. nam tunc dicta conditio impossibilis non omnino vitiatur: sed debet adimpleri per aliam viam similem ꝛ honestã exemplum in. l. legatum. ff. de vsufr. leg. ibi enim testatoꝛ reliqt certa põdia cuidam ciuitati vt quotannis fiat ex eius redditib' i memoriam sui certos ludos modo cõtingit quod dicti ludi nõ poterunt fieri in dicta ciuitate ꝛ sic dicta dispositio reddit im possibilis de iure. dicit ibi tex. quod dicti redditus ex quo non possunt conuerti in causam quam voluit testatoꝛ conuertẽtur in aliam causam similem ꝛ honestam: ꝛ sic patet quod quando conditio est impossibilis ꝛ respicit aliquem finem honestum si non potest adimpleri eo modo quo voluit testatoꝛ: non debet reiici. sed debet adimpleri per alium modum eque honestum. Circa istud tamen quando aliquid relinquitur in aliquam cau sam honestam ꝛ piam. ꝛ non potest relictum in eam causam cõ uerti an possit converti in aliam causam. ꝛ cuius auctoꝛitate qꝛ materia vtilis est ꝛ lucrosa. ideo aliqualiter insisto. ꝛ dicas sic: quod aliquando testatoꝛ relinquit in aliquam causam hone stam que de iure adimpleri non potest isto casu. d. relictum de bet converti in aliam causam similem ꝛ honestam cum consen su heredis ꝛ episcopi. dicta. l. legatum. ꝛ. c. nos quidem de te stamen. ꝛ sufficit quod heres non habeat iustam causam cõtra dicendi vt ibi. Aut vero testatoꝛ relinquit aliquid in aliquam causam honestam vel piam in quam de iure conversio fieri po terat: ꝛ tunc dicas sic quod aut quantitas relicta non est suffi ciens ad perficiendum id quod voluit testatoꝛ. ꝛ tunc idem di cas quia converti poterit dictum legatum in aliam causam ho nestam dicto. c. nos quidem. ꝛ dicta. l. legatum. ꝛ ibi Bartol' ꝛ in. l. legatum. ff. de admi. re. ad ciuitatem per in. de hac tamẽ materia quando possit transmutari. vide que dixi in. l. marcell' §. res que. ff. ad Trebel. Aut vero dicta quãtitas erat sufficiẽs ad id quod iusserat testatoꝛ perficiendum, ꝛ tunc dicas quod regula est quod voluntas testatoꝛis est ad vnguem obseruãda nec potest fieri in aliquam causam permutatio: nisi de licentia pape. clemẽ. quia contingit de relig. domi. adeo quod non suffi ceret licentia legati de latere nec etiam episcopi vt ibi nota. ¶ Istud tamen primo fallit quando in totum non restringere tur voluntas testatoꝛis. sed solum pro tempoꝛe non obserua retur. ꝛ immineret aliqua necessitas ecclesie cui aliter subueni ri nõ põt nisi fieret dicta permutatio. nã tũc de auctoꝛitate epi scopi posset pro tempoꝛe in dictam necessitatem converti. facit quod no. Joan. and. in. c. fi. de testamen. Et ideo infertur secun dum Are. hic. quod si testatoꝛ relinquit ex. annuatim pro anni uersario fiendo alicui ecclesie que indiget reparatione: nec sit aliunde vnde possit reperiri quod auctoꝛitate episcopi pote rit dicta pecunia relicta pro anniuersario ad tempus converti in dictã reparationem quod est no. ꝛm eum. ¶ Secundo limi ta: si testatoꝛ relinqueret pecuniam pro opere nouo faciendo in ecclesia vbi sunt multa alia opera ꝛ sufficientia pro dicta ec clesia. sed indigeret dicta ecclesia in reparatione: cui nõ potest aliter subueniri. nam tunc dicta pecunia poterit converti in re paratione antiquoꝛum edificioꝛum auctoꝛitate episcopi. argu mento tex. singu. ꝛ quod ibi Barto. in. l. fina. ff. de oper. publ. ꝛ pro ea inferebat Aret. hic quod si testatoꝛ reliquit certã pe cuniam pro construendo capellam in aliqua ecclesia vbi sunt multe capelle vel ecclesie. et nõ ẽ aliunde vnde posset subueni ri quod tunc auctoꝛitate episcopi poterit dicta pecunia cõuer ti in reparatione dicte ecclesie quod est singula. not. tñ in repa ratione debebit scribi ꝓpter memoriã defuncti ꝓseruãdã quã titas pecunie ꝛ expensa in dicta reparatione facta argumentũ dicte. l. penultime. Et ex hoc etiam infertur secundum eum qõ si testatoꝛ iussit fieri ecclesiam in aliqua ciuitate vbi sunt multe ecclesie ad sufficientiam ciuitatis: tamen dicte ecclesie indigẽt raparatione quod auctoꝛitate episcopi converti poterit dicta pecunia in reparatione dictarum ecclesiarum antiquarum. ar gumentum. d. l. penultime per Joannem Andre. ꝛ Innocentiũ in dicto. c. fina. facit. l. prima. C. de expen. ludo. col. lib. decimo. per Angelum ꝛ Imolam in. l. prima. ff. de conditio. instituti. per Bartolum in dicta. l. pater filium tusculanus. ff. de legatis ter tio. ꝛ Petrus de Ancharano in Clementina secunda. de reli giosis domibus. ꝛ per Aretinum hic. ꝛ ista omnia sunt nota. se cundum eum quia lucrosa. ¶ Ultimo sub de circa materiaz cõ ditionis impossibilis quod tunc conditio impossibilis de iure viciatur. ꝛ non viciat quando fuit adiecta per modum condi tionis. secus si fuisset adiecta per modum dispositionis: quia tunc viciaret actum: vt etiam dictum fuit in conditione impos sibili de natura. facit. l. generaliter. et. l. Plagi. ff. de verbo rum obligationibus. et. l. generaliter in omnibus casib' in qui bus conditio de natura apposita viciat actum in eisdem. cõdi

tio impossibilis

tio impossibilis de iure viciat ꝛ ita dixit Bar.in.d.l.j.de cõdi. insti. ¶Modo nunc restat videre de tertia impossibilitate: q̃ appellatur perplexitas ꝛ dicas qõ ista impossibilitas regulari ter vitiat dispositionem vt hic per gl.qõ tñ intellige verũ quãdo dicta perplexitas surgeret immediate ex verbis testatoris d.l.si titius.secus si dicta perplexitas emanaret ex quodã alio accidenti extrinsecus habito.puta habita estimatiõe patrimonij vel alio modo.non autem emanaret immediate ex verbis testatoris.nam isto casu perplexitas non viciat actum sed dissoluitur talis perplexitas prout fieri potest considerata voluntate testantis vt est casus in.l.q̃ quadringenta ad.l.fal. ¶Secũdo limita nisi perplexitas caderet in res quarum vna esset digna maiori fauore.nam tunc perplexitas non viciaret sed prefertur res digna maiori fauore.l.fi.§.j.ver.quid ergo.ff.de vul. ꝛ pupi.facit.l.inter pares.cum vulg.ff.de re iu. ¶Tertio fallit si perplexitas posset adimpleri per implemẽtum facti.nam eo modo dissolui debet.l.si quis ita.ff.de condi.insti.l.titius.ff.de ver.ob.vbi per litis conte.de facto dissoluitur perplexitas. Istud tamen limita quod perplexitas que de facto solui põt: quod solui debet quando illud implemẽtũ facti p quod potest dissolui perplexitas tenderet ad commodum implentis.secus vero si tale implementum non tenderet ad commodum implẽtis:sed alterius q̃ tunc per tale implementum facti talis perplexitas solui non põt.l.si titius.ff.de condi.inst.ꝛ.d.l.titius.ff de verb.obli.ꝛ dixit Bar.in.d.l.j.de condi.insti. ¶Ultimo est impossibilitas de facto.ꝛ ista magis appellatur difficultas q̃ impossibilitas vt per Bar.in.d.l.j.ꝛ ista viciat dispositionem: in quo dic q̃ quedam est impossibilitas respectu certe persone vtputa si testator iubeat pauperem heredem esse si dederit mile.nam ista conditio dicitur esse impossibilis respectu persone ipsius pauperis.cum impossibile sit ipsum pauperem posse dare mile.tamen ista conditio posset esse possibilis respectu aliorum ꝛ isto casu talis impossibilitas debet adimpleri.ꝛ si nõ fuerit adimpleta viciatur dispositio.d.l.cũ heres.§.j.ff.de sta.libe.quedam est impossibilitas non taꝫ respectu persone legatarij cui adiicitur.sed respectu omniumvt est in ista conditione si montem aureum dederis.nam dato quod de facto liquefiẽdo omne auruꝫ mundi posset fieri mons aureus.tamen ista conditio respectu omnium personarum reputatur impossibilis quia null' id facere posset.ꝛ isto casu dato quod talis cõditio viciet dispositionem.vt hic per gloss.tamen limita not. fm Imol. in d.l.j.quãdo testator cogitasset de monte aureo artificiali vt prime dixi.secus vero si cogitasset de monte aureo naturali.q̃ tunc tanquam ista conditio esset impossibilis de natura non viciaret dispositionez.q̃ conditio impossibilis de natura non viciat dispositionem vt per glo.hic ꝛ supra late diximus.ꝛ ita dixit Aret.hic.Et ista no.circa materiã istã conditionis impossibilis. ¶Capio glo.in ver.scripta.ꝛ glo.querit dicitur in text. nostro quod conditio impossibilis.in vltimis voluntatib' adiecta puta in institutione vel legato non viciat dispositionem: sed pro non scripta habetur vt hic.modo querit gl.quare sec' est in contractu vbi conditio impossibilis viciat contractumvt j.de inut.stipu.§.si impossibilis.ꝛ de act.ꝛ ob.l.non solũ.ꝛ glo. solvit ꝛ dicit q̃ istud fuit introductum fauore vltime volũtatis facit regula in testamentis.ff.de reg.iur. ¶Nota ex hac gl.qõ licet conditio impossibilis in vltimis voluntatibus adiecta vltimas voluntates nonviciet tamen secus est in contractibus nam ipsos contractus bene viciat vt hic per glo. ¶Circa qõ tamen an istud sit indistincte verum quod conditio impossibilis in contractibus adiecta ipsos contractus viciet sic debes distinguere quod aut impossibilitas fuit adiecta in contractibus per modum conditionis.ꝛ tunc viciat contractum vt hic per glo.nostram ꝛ iuribus in ea allegatis. ¶Fallit primo nisi talis conditio apponeretur in contractu matrimonij quia tũc ipsa reijcitur fauore matrimonij.c.j.ꝛ.c.fi.de cond.app. ¶Secundo fallit quando apponitur in donatione causa mortis q̃ tunc etiam reijcitur quantum ad hoc vt donatio cã mortis sapit naturam vltime voluntatis.l.que sub conditione.§.hoc edictum.ff.de condi.inst. ¶Tertio limita q̃ licet conditio impossibilis viciet obligationem que solet cõmitti in eadẽ conditiõe non tamen viciat obligationem q̃ solet competere ꝛ qui dedit causa conditionis implende.contractum illud intelligiturverũ quantum ad hoc vt obligetur contrahens vigore talis contractus cui est apposita conditio impossibilis.Sed quantum ad hoc vt oriatur conditio ob causam illi qui dedit causam implẽde conditionis impossibilis ad repetendum id quod dedit est secus quia bene quantum ad hoc paret actionem: vt est casus in.l.si militem.C.de condi.ob causam.Aut vero impossibilitas non fuit adiecta per modum conditionis:sed dispositionis:vt puta si pmittas quod celum digito tãges vel quid simile quod impossibile est fieri:ꝛ idem quia contractus viciatur.l.si stipuler.ff.de verborum obli.l.inter stipulantem.§.sacram.ff.eo.cum vul. ¶Istud tamen intelligas verum si ista impossibilitas fuit adiecta circa substantialia contractus in exemplo posito si vero versaretur dicta impossibilitas in aliquo accidenti ipsi' cõtractus.puta circa exactionem vel solutionem rei promisse: et tũc sic distinguas quod aut dicta impossibilitas versatur in cõtractibus stricti iuris.ꝛ tunc viciat contractum.§.loca.j.de verbo.obli.l.ij.§.si quis ita.ff.de eo quod cer.lo.nisi per ipsas partes fuerit impossibilitati prõmissum.vt in dictis locis habetur Aut vero dicta impossibilitas versatur in contractibus bone fidei.ꝛ tunc non viciat.l.insulam.§.fi.loc. ¶Et ratio est.nã cõtractus bonefide equiparantur vltime voluntati.l.in minoribus C.de in integ.resti.mi.sed talis impossibilitas in vltimis voluntatibus non viciat.dicta.l.si mihi.§.si quis seruos.ff.de leg.primo.ꝛ supra diximus.ergo ꝛ ita circa hoc conclude. ¶Quid autem in iudicijs.an † impossibilitas viciet ꝛ dicas quod aut impossibilitas fuit per iudicem adiecta per modum dispositionis quia precepit aliq̃d impossibile fieri.ꝛ tũc nõvalet preceptũ l.fina.ff.que senten.sine appel.rescind. Istud tamẽ intelligas verum quando ista impossibilitas versabatur circa substantiam dispositionis vt in exemplo suprapositio.Sivero dicta impossibilitas versaretur in aliquo accidenti puta circa diem comparendi vel quid simile.exemplum si iudex fieri iubet aliquid possibile puta quod deberet comparere ſz iussit quod deberet cõparere infra triduum cum impossibile esset propter distantiaꝫ loci in quo est citatus quo quod non possit comparere in tam breue tempus.ꝛ in hoc sic distingue quod aut dicta impossibilitas superuenit ex postfacto puta quia iudex iussit q̃ deberet comparere in triduũ ꝛ infra illud tempus recte cõparere poterat.tamen postmodum multe pluuie superuenerunt propter quas erat impossibile quod ipse tunc cõpareret.ꝛ isto casu ista impossibilitas non viciat sed bene excusat donec durat impossibilitas:vt est casus in.l.ij.§.quod diximus.ff.si quis caut.Aut vero dicta impossibilitas inerat a principio quia iudex percepit aliquid fieri puta comparere in certam diem ꝛ impossibile erat illud fieri in dictam diem.ꝛ isto casu dicebat Bal.ꝛ Ange. in.d.l.j.ff.de condi.insti.quod non viciatur preceptum propter dictam impossibilitatem:monentur autem ipsi.nam iudex videtur duo precepisse.vnum videlicet quod compareat.secũdo vt in ꝛ ic am diem.vnde licet secundum preceptuꝫ ſz comparitionis in dictam diem vicietur propter impossibilitatem.tamẽ preceptum comparitionis remanebit firmum.argumento.l. Celsus.ff.de arbitris.Sed Imo.in dicta.l.prima in hoc tenet contrarium dicens quod viciabitur in totum preceptum.mouetur per not.in.l.secunda.ꝛ ibi Bart.ff.si quis in ius voca.non ierit.vbi si citatur ad diem feriatam ꝛ sic preceptum continebat in se impossibilitatem iuris.quod in totum citatio viciatur.ergo eodem modo quando contineret impossibilitatem nature. ¶Tu vero circa hoc dicas secundum Aretinuꝫ hic quod aut in precepto iudicis ex sui expressione ineſt vicium quia citat ad diem feriatam expresse vel iubet aliquid fieri in certam diem: in quã est impossibile illud fieri. vtputa cũ esses hic ferrarie iudex dixit hodie te presentare debeas in vrbe coram Senatore ꝛ tunc ex ipsa expressione verborum ineſt vicium ꝛ impossibilitas.ꝛ isto casu non valet preceptum ꝛ procedat opinio Imole Aut vero impossibilitas non apparet ex ipsa verborum expressione.ꝛ tunc preceptum non viciabitur.sed tenebitur comparere in tempus quo poterit ꝛ ita procedat opinio Baldi ꝛ Angeli.Et hanc concordiam dixit ipse Are.colligi ex dictis Bartoli in dicta.l.secunda.si quis in ius vocat. ꝛ argumentũ not. per Bartolum in.l.secunda de tempo.appell.ꝛ procedunt predicta quando impossibilitas fuit adiecta per modum dispositionis.Si vero fuit impossibilitas adiecta per modum conditionis ꝛ tunc dicas quod non valet.ratio est.Nam regula stat quod non debet sententia ferri sub conditione.l.secunda.§.Biduum.ff.quando appella.Alexander consilio.cxxviij.in secundo volumine.Et licet postmodum ibi dicatur quod tamen si fuerit lata valebit.ille textus loquitur quando fuisset lata sub conditione possibili.ergo quando fuisset lata sub conditiõe impossibili remaneret sub regula que est.quod illud quod nõ debet fieri si fuerit factum non valebit.l.non dubium.C.de legib' sed sententia non debet ferri sub conditione.ergo lata non valebit.ꝛ istam inductionem defendit Franciscus Areti.in.l.impossibilis.ff.de verborum obli.pro hoc facit quod voluit Bartolus in.l.suus.§.fina.de heredi.instituen.pro hoc etiam facit fm Alexand.in dicta.l.impossibilis. ¶Nam † sententia equiparatur contractui.vt voluit Bart.in.l.prima.C.de sen.ꝛ in.l.

preses. eo. ti. Bar. ꝛ Ang. in. l. j. in fi. ff. de hered. inst. ꝛ in. l. suus quoq; §. sed si filio. c. ti. ꝛ Jmo. in. l. centesimis. §. fi. ff. de ver. obliga. ꝛ Bal. in. l. j. C. de sen. ꝛ ratio est. nam in sententijs quasi contrahitur. l. iij. §. idem scribit. ff. de pecu. l. omnes. ff. de iudic. sed impossibilis conditio adiecta contractui ipsum vitiat vt hic per gl. ꝛ supra vidimus. ergo. pro hoc etiam facit pm eũ. nã spe
8 ciale† est in vltimis voluntatibus vt conditio impossibilis nõ viciet. l. prima. ff. de condi. instit. ꝛ hic. ꝛ ratio est quia fauorabiles sunt ꝛ in eis latissima est interpretatio facienda. ꝛ istam rationem assignauit glo. in. l. non solum. ff. de acti. ꝛ oblig. sed ista ratio cessat in sentẽtijs. quia in eis fit stricta interpretatio. put in eis que sunt stricti iuris. l. pe. ff. de his qui sunt suiꝝ alieni iuris. l. j. C. si plures vna sententia. ergo sequitur quod debet cessare iuris dispositio. d. l. adigere. Contrariam tamen partez tenet Roma. in dicta. l. impossibilis. in secunda colum. mouebat autem ipse quia dicebat quod sñia magis equiparabat vltime voluntati quam contractui. l. non est mirum. ff. de pigno. acti. ꝛ ff. de manu. testa. l. si ita fuerit seruus duobus ad finem. Bart. in dicta. l. centesimis. sed impossibilis conditio adiecta vltime voluntati vitiatur ꝛ non vitiat vt hic. ergo. Secundo mouetur per gloss. in. c. nemo. el primo. de regu. iur. in sexto. vbi not. glo. quod quando preceptum iudicis continet impossibilitatem vt puta quia iussit aliquem comparere in diem in quem impossibile est de iure comparere: quod preceptum non vitiabitur sed reijcietur tantum dies qui est impossibilis. ergo ita dicamus in proposito quod si conditio impossibilis fuit adiecta in sentẽtia iudicis. quod ipsa impossibilitas vitiabitur ꝛ remanebit firma sententia. tamen propter hoc non recedas ab opinione Areti. hic ꝛ Jmol. non obstat quod sententia equiparatur vltime voluntati. quia dico quod istud esset verum quando esset eadem ratio in vno sicut in reliquo. sed in casu nostro non est eadez ratio vt patet ex dictis docto. post glossam in dicta. l. nemo. quia illa gloss. loquitur quãdo impossibilitas fuit adiecta per modũ dispositionis circa quoddam accidens in quo casu an verum dicat pendet ex his que diximus in proximo membro. nõ añt dicta gloss. loquitur quando impossibilitas fuisset adiecta per modum conditionis vt est questio nostra. ꝛ ita fuit de mẽte Alexandri vbi supra. Et ex istis poteris colligere quid in arbitrijs
9 an† impossibilitas vitiet arbitrium cum ista duo equiparẽtur l. prima. ff. de arbitr. cum vulga. ꝛ ista duo simul cõiungit Jmo
10 la in dicta. l. prima ꝛ Aretin. hic. ¶ Item etiam† impossibilitas viciat confessionem. l. in confessionibus. ff. de interro. acti. l. inde Neratius. § finali. cum ibi nota. ad legem aquiliam. itez ipsa lex viciatur propter impossibilitatem. nam lex debet esse possibilis. c. erit autem lex. quarta distincti. subdas etiam aliud
11 circa predicta qõ† quãdo dispositio est impossibilis siquidez ex toto in totum dispositio viciatur. si vero ex parte pro parte tantum viciatur. l. prima. C. de secundis nup. ꝛ l. seruus communis. ff. de donatio. inter virum ꝛ vxorem. ꝛ hoc verum siue sum in contractibus siue in vltimis voluntatibus vt in iuribus allegatis. ꝛ ita dixit Petrus de Ancharano ꝛ Jmola in dicta. l. impossibilis. ff. de verbo. obligatio. Item istud est verum siue impossibilitas fuit adiecta per modum dispositiõis. vt in iuribus allegatis: siue per modum conditionis. nam conditio pro parte possibilis ꝛ pro parte non debet adimpleri in ea parte in qua est possibilis. l. si dotem. la prima. ff. de do. prel. ꝛ istum textum allegat Bart. ad hoc in dicta. l. prima. in vltima columna. ff. de condi. instit. ꝛ pro hoc etiam allegat Roma. in dicta. l. impossibilis. casum in. l. multa. §. si seruos. ff. de condi. ꝛ demonstra. ita transit dñs Alexan. in. d. l. impossibilis. Franciscus tamen Areti. in. d. l. impossibilis. dicit quod istud non putat esse verum in contractibus quia etiam obligatio siue sit in dando siue in faciendo non diuiditur in persona vnius. l. quarta. §. Cato in vltimo respon. ff. de verbo. oblig. l. cui fundus. ꝛ ibi plene no. ff. de condi. ꝛ demonst. propterea si conditio est pro parte possibilis ꝛ pro parte non. tota dispositio reddetur inualida. nihilomin non recedo a superiori sententia. quia eodem modo in vltimis voluntatibus conditio non diuiditur in persona vnius. d. l. cui fundus. ꝛ tamen si est impossibilis pro parte sufficit quod p̃ parte impleatur. ergo. sed quid in aditiõe hereditatis an si aditioni hereditatis adijciatur conditio impossibilis an vicietur aditio. ꝛ dicas quod viciabitur aditio. nam aditio hereditatis est quasi contractus. l. apud Julianum. §. fina. ff. ex quibus cau. in posse. eatur. §. heres. infra de obl. que ex contractu. sed impossibilis conditio adiecta contractui ipsum viciat. vt per gloss. nostram. hic ergo. ꝛ ita tenet Roma. in. d. l. impossibilis. in vlt. colum. sed quid si adijciatur conditio impossibilis dationi tutele per iudicem facte an vicietur ipsa tutele datio. ꝛ Roma. in. d. l. impossibilis tenuit quod non quia sentẽtia iudicis seu decretum non viciatur. etiam si adijciatur conditio impossibilis per ea que ipse tenuit in eadem lege ꝛ proxime vidimus. ergo eadẽ ratione decretum istud non debet viciari. sed tu teneas contrarium. quia immo sententia iudicis ꝛ preceptum viciatur ꝓpter conditionem vt supra vidimus. ergo. ¶ Quid autem in auctoritate tutoris super contractu minoris interposita an vicietur ex impossibilitate conditionis. ꝛ videtur dicendum quod sic nã
12 clarum est quod† tutoris auctoritas non debet interponi conditionaliter. l. ꝛ si conditionalis. ff. de aucto. tuto. ergo si fuerit interposita debemus dicere quod actum annullet. l. non dubium cum vulg. C. de leg. ꝛ ita videtur inclinare Roma. in. d. l. impossibilis. in fine. non tamen se firmat. ¶ Quid autez in distractu puta in liberatione an si fiat sub impossibili conditione valeat: an vicietur de hoc dic vt per gloss. singu. in. l. cum donationis. C. de transactionibus. ꝛ ibi ceteri per Roma. ꝛ Alexan. in. d. l. impossibilis. ꝛ ista sufficiant quantum ad materiam conditionis impossibilis.

1 ☞ Substitutio directa an possit fieri in codicillis.

2 Ad veritatem copulatiue non sufficit implementum alterius partis: sed vtrunq; debet adimpleri.

3 Conditiones plures si fuerint adiecte institutioni sufficit adimplere alteram partem.

4 Ad veritatem disiunctiue sufficit alterã partem esse veram.

5 Ad veritatem alternatiue an sufficiat alteram partem esse verã

6 Conditionis tres sunt species.

7 Heres coniunctim institutus sub pluribus conditionibus anꝛ qñ habeat omnibus obtemperare.

8 Institutus sub duabus conditionibus copulatiue habet obtẽperare. sed sub duabus conditionibus disiunctiue sufficit alteri optemperare.

9 Relictum sub diuersis conditionibus: in diuersis testamenti partibus appositis debet nouissime obtemperare. ꝛ hoc in legatis. sed in institutionibus sufficit alteram euenire. siue fuerit prima siue nouissima.

Si plures. ¶ Adverificationem copulatiue, reqꝛitur implementum vtriusq; ad verificationem vero alternatiue sufficit implementum alterius. hoc dicit secundum Are. vsq; ad. §. fina. ¶ Non sunt aliqua super textu dicenda ꝛ si qua sunt melius recitabuntur in glo. ideo ad ipsas descendo. ꝛ capio glo. primã dicitur in textu nostro qõ potest testatoꝛ in suo testamento plures gradus substitutoꝛum facere modo nunc querit glo. quid in codicillis. an† substitutio
1 directa possit fieri in codicillis: vel in alia voluntate preterquã in testamento. ꝛ glo. respon. quod aut tu queris: an substitutio directa possit fieri in codicillis vt directe valeat. ꝛ dicit glossa quod non sicut dicimus in institutione directa que non potest fieri in codicillis. vt infra de codicillis. §. penultimo. ꝛ l. heredi tatem. C. eodem. ideo eodem modo non poterit fieri substitutio directa in codicillis vt directe valeat. Aut vero dicit glossa: queris an substitutio directa possit fieri in codicillis. non vt directe valet. sed vt substitutus per fideicommissum admittatur: ꝛ tunc dicas sic quod aut codicillans credebat codicillari ꝛ vere codicillabatur. ꝛ isto casu substitutio directa facta in codicillis valebit nõ vt directe substitut? succedat. sed trahitur dicta substitutio ad fideicommissum vt est casus in lege Scevola ad Trebellianum. Aut vero testatoꝛ volebat testari: ꝛ credebat se testari. sed in veritate postmodum dictum testamentum nonvalebat vt testamentum. sed vt codicillus. ꝛ isto casu substitutus in his codicillis directe non admittetur. nec directe nec per fideicommissum. allegat. l. primã. C. de codicillis. ꝛ facit. ff. eo. l. potest. ꝛ ita residet tota glossa. ¶ Nota primo ex hac glossa. anꝛ quando directa institutio seu substitutio in codicillis facta trahatur ad fideicommissum. nam debes distinguere secundum glossam. ¶ Nota etiam ex isto textu secundum Modernioꝛes
2 hic ꝛ alios. quod si plures† conditiones coniunctim fuerint adiecte institutioni. omnibus est parendum. Et sic habes ex hoc colligere quod ad veritatem copulatiue non sufficit alterũ verificari. sed vtrumq; debet adimplerivt hic. concoꝛdat textꝰ in. l. si heres. §. plures. ff. de conditio. institu. l. prima. §. preterea. cum vulga. ff. de tuto. ꝛ ra. distra. ¶ Secundo nota ex isto tex-
3 tu quod si† plures cõditiones fuerint adiecte institutioni sufficit alteram partem adimplere. Et sic habes colligere ex isto
4 textu quod ad veritatem† disiunctiue sufficit alteram partem verificari. vt hic. ꝛ in. l. si ita stipuletur. ff. de verboꝛum obligationi. ¶ Istud tamẽ intelligas esse verum quando alternatiua seu disiunctiua caderet inter ipsas conditiones. vt hic. idem si caderet inter ipsas res: puta si testatoꝛ dixerit lego tibi rem illam vel illã. nã isto casu sufficiet alterã optare. secus vero si alternatim caderet inter ꝑsonas puta qꝛ testatoꝛ dicit titium aut

Sempꝛoniũ

Sempronium instituo vel Titio vel sempronio talem rez lego nam isto casu ista disiunctiua soluitur in cõiunctam.et ambo in telliguntur vocati pro virilibus portionibus. ita probat casus z ibi omnes in.l.pe.C.de verb.sig. ¶Scõo limita q† tũc
5 ad verificationem alternatiue sufficit alterum adimpleri quando essemus in alternatiua affirmatiua puta si dixero sic.reliquo tibi centum si illud aut illud feceris nam isto casu sufficit alterũ adimpleri.Secus vero si essemus in alternatiua negatiua puta si testator dixerit relinquo tibi centum si non feceris illõ aut illud nã isto casu vtraq; conditio debet adimpleri ita no.Bar. l.is qui ducenta.§.vtrũ.ff.de reb.du.vbi plene de hoc. ¶Capio glo.in ver.Parendum z pro huius glo.expeditione|argno contra istum tex.hoc modo dicitur in tex.q; si quis coniũctim fuerit institutus sub pluribus conditionibus q; vtriq; cõditioni est parendum sed q; istud sit falsum adduco casum in.l.si plures institutiones.ff.de cond.instit.vbi dicit casus q; si testator aliquem sub pluribus institutionibus heredem instituerit puta si nauis ex asia venerit z titius consul factus fuerit sufficit alteram conditionem existere z ipsa operatur institutionem.z sic manifeste patet q; licet quis fuerit institutus coniunctis pluribꝰ conditionibꝰ adiectis q; sufficit alterã existere nõ antẽ est necesse q; omnibus pareatur propter hoc est facta glo. nostra
6 que dicit q; tres sunt species† cõditionis quedam est potestatiua que dependet a potestate implentis vt est ista si titio.ꝙ.dederis.Alia est mixta que dependet mixtim a potestate tua et a fortuna vt est ista si romam ieueris z de istis conditionibus habetur in.l.sans.§.z puto.ff.eo.z in istis conditionibus obseruatur dispositio huius.§.q; siue q̃s fuerit institutus copulatiue sub duabus conditionibꝰ potestatiuis siue mixtis vtriq; debet obtemperari vt hic. Alia est species conditionis que appellatur casualis que solum dependet a solo casu seu fortuna z in istis nõ obseruatur dispositio huius.§.z ideo si aliquis fuerit institutꝰ coniunctim sub duabus conditionibus casualibus puta si nauis ex asia venerit vel titius consul factus fuerit non est necesse vtrãq; conditionẽ existere sed sufficit alteram adimpleri z ita procedit contrarium in.d.l.si plures z ita residet tota ista glos.
7 ¶†Ex qua habes colligere quando heres institutus coniũctim sub pluribus conditionibus habeat necesse vtriq; obtemperare nam aut fuit institutus coniunctim sub duabus cõditionibus potestatiuis vel fuit institutus coniunctim sub pluribus conditionibus casualibus z tũc sufficit alteri obtemperare ita vult glo.tua hic per tex.in.d.l.si plures.Sed Jaco. de Aret.et Pet.cum quo pertranseunt ceteri dicunt q; mirank de hac glo. z q; nesciunt quo spiritu mota fuerit ad sic restringẽdũ istũ tex. q; non procedat in pluribus cõditiõibꝰ casualibꝰ coniunctis appositis nam dicunt ipsi tex.ille loquitur generaliter z indistincte q; quando plures conditiones fuerunt coniunctim adiecte institutioni q; omnibus est parendum nec distinguit an simus in conditionibus potestatiuis vel mixtis z casualibus ergo indistincte intelligendum est in quibuscunq; conditionibus.lex eñ indistincte loquens instin.debet intelligi.l.de precio de pub.l. iij.§.z generaliter de leg.prestã.l.in fraudem in fi.generalis est hec constitutio.ff.de testam.mili.sciuisset enim imperator facere hanc differentiam inter conditiones potestatiuas z mixtas vel casuales si noluisset.l.vnica.§.sinautem ad deficientis.C.de caduc.tol.C. ad audientiam de decimis.si ergo ipse imperator hoc non dixit ergo nec nos dicamus.l.si seruum quis.§.si quis suus ibi non dixit pretor.ff.de acqui.hered.averbis enim legis non est recedendum.l.non aliter de leg.iij.d.c. ad audientiã de decimis z ita dicebat Bal.in rub.C.de contraben.emp.quantum lex vel statutum cantat tantuz ego cantabo cum ergo tex. noster non faciat differentiam inter istas conditiones potestatiuas casuales vel mixtas nos etiam facere non debemus z sic tenent ipsi indistincte q; siue sumus in pluribus conditionibus appositis siue potestatiuis vel mixtis seu casualibꝰ semper est necesse oibus obtẽperare.nõ obstat modo dicũt ipsiꝰ text.in.l. plures quia tex.ille loquitur quando plures conditiones erãt coniunctim apposite pluribus institutionibus circa personam vnius instituti.nam ibi testator instituerat vnum heredem pro certa parte puta pro triente adueniente certa conditione puta si nauis ex asia venerit z veniente naue ex africa eundem in alia parte heredem instituit z sic ille tex. loquitur quãdo plures cõditiones erant coniunctim apposite pluribus institutionibus circa personam vnius instituti quo casu si ipse fuerit factus heres semel vna conditiõe purificata quia ex quo semel est heres non est opus expectare q; alia conditio purificetur quia statim aduenientevel non adueniente conditione statim reliqua pars sibi acrescit.l.si te solum.ff.eo.nos autem loquimur quãdo plures conditiones fuerunt coniunctim apposite circa vnam institutionem z circa personam id est vnius instituti.vtputa quando testator dixit si feceris illud z illud.te heredem instituo.naz isto casu est necessario vtriq; cõditioni obtemperare vt hic.nec distinguo an iste conditiones potestatiue vel mixte vel casuales sint vt dicit glo.z ita dixit glo.in.d.l.si plures z ibi Bart. z ceteri. ¶Capio aliam glo.in ver.separatim z gloss. istam diuido in tres partes in prima parte gloss.declarat tex.in secunda extendit istuz tex.ad legata.in tertia de vno querit et illud soluit vsq; in finem glo.secunda ibi in legato.tertia ibi sed si in diuersis.Capio primam partem glo.dicitur in tex.nostro q; si separatim quis sub pluribus conditionibus fuerit institutus q; satis est cuilibet obtemperare gloss.modo exponit separatim et disiunctim sub disiunctiua conditione puta si illud aut illud fecerit postmodum gloss.in secunda sui parte dicit q; illud q; dici
8 tur hic in institutione videlicet q; si quis fuerit † institutus sub duabus conditionibus copulatiue q; vtriq; habet obtemperare si vero sub duabus conditionibus disiunctiue q; sufficit alteri obtemperare idem erit in legatis quia si legata facta erunt sub pluribus conditionibus copulatiue vtriq; est parendum si vero sub pluribus conditionibus disiunctiue sufficit alteri obedire. ¶Postremo.d glo.in tertia parte querit q̃d si aliq̃d est relictum non sub duabus conditionibus coniunctiue compositis vel disiunctiue sed fuerit relictum sub diuersis conditionibus in diuersa parte testamenti positis puta quia testator ivna parte testamenti dixit sic sempronio lego fundum gaianum si decem dederit postmodum in fine testamenti dicit sempronio fundum gaianum do lego si nauis ex asia venerit modo autem querit quando iste cõditiones non fuerunt appositeꝫ nec copulatiue nec disiunctiue sed in diuersis partibus testamenti an sit necesse vtriq; obtẽperare an vero sufficit alteri parere z si alteri sufficit parere cui debeat pareri an prime an vltimo nouissime z gl.rñ. distinguẽdo q; aut tu loq̃ris in libertatibꝰ aut vltimo loq̃ris in aliis relictis siq̃dẽ tu loq̃ris i aliis relictis sub diuersis cõditiõibꝰ i diuersis testamenti ptibꝰ appositis z tũc nouissime parẽdũ est.l. sub diuersis.§.j.ff.de condi.z dem.z.l.q; traditũ eo. titu. Aut tu vero loqueris in libertatibus sub diuersis conditionibus z diuersis partibus testamenti relictis z tunc aut loqueris in libertatibus diuersis quia aut fideicommissarijs.si tu loqueris in directis q; puta q; testator dixit sic seio seruo meo libertatem do si.ꝙ.dederit postmodum in fine testamenti dixerit seio seruo meo libertatem do si equũ dederit z isto casu quãdo sumus in libertatibus directo datis z tunc sufficit obtemperari cuilibet siue prime siue vltime. Aut vero loqueris in libertatibus fideicommissarijs quia testator grauauerit heredẽ vt daret libertatem seruo gaio si nauis ex asia venerit postmodum in fine testamenti grauauit heredem vt daret libertatem eidem Gaio si decem dederit.et isto debet obtemperari nouissime z ita probat casus in.l.traditum quod in.l.per fideicommissum.ff.de condition.z demonstratio.z ita residet glossa.

¶Habes nota.ex hac glossa.ex tertia sui parte quod quan-
9 do relictum †est datum sub diuersis conditionibus in diuersis testamenti partibus appositis quod debet nouissime obtẽperari.dicta.l.sub diuersis.quod intelligas esse verum in legatis.quoniam in ipsis nouissima conditio debet obseruari.Sz in institutionibus sufficit alteram euenire siue fuerit prima siue nouissima: ita quod si aliquis aliquem heredem instituerit: si nauis ex asia venerit: postmodum in alia parte testamenti ipsum heredem instituerit: si nauis ex Africa venerit tunc illa q̃ primo venerit operatur institutionem.nec distinguo: an prima vel nouissima.ita probat casus dicte.l.si plures.ff.de conditio. institutio.secundum vnam lecturam.z ita dixit Areti. hic post Joan. Fab.

1 ☞ Institui potest ignotus a testatore.
2 Testes an debeant cognoscere contrahentes.
3 Ignotus potest eligi z ei beneficium conferri.
4 Peregrini debent portare scarcellam z burdonem.

Ibi quos. ¶Etiam penitus ignotus: z quem testator nunquam vidit potest heres instituí.

1 ¶Nota ex isto textu quod nedum † notus z amicus sed ignotus et quem quis nunquam vidit potest heres institui z sic nõ est necesse quod ipse testator cognoscat heredem institutum: vt hic.eadem etiam ratione dicas quod non est necesse quod ipsi testes in testamento adhibiti cognoscant heredem institutum.z ita dicebat Joannes de Platea hic.et Moderniores
2 ¶†In contractibus vero an sit necesse quod ipsi testes cognoscant contrahentes.dic vt per Bartolum z alios z ibi gl. in.l.finali.§.sinautem dubius.C.de iure deliberandi.et addas quod in casibus in quibus requiritur quod testes cognoscant contrahentes: satis est quod cognoscant ipsos si illos viderẽt

dato quod nesciant eius ꝓnomen vel cognomen vel assignare alias qualitates ita ꝓbatur in.l.si cuꝫ exhibuisset.ff.de publica.in.§.ꝓmo.ꝛ ideo hinc dixit Bar.in.l.j.ff.si ex no.cau.agat quod si testes deponentes super re aliqua dicant nescimus an ista sit talis res.tamen si nobis produceretis illam cognoscere mus quod iudex debebit facere rem exhiberi.vt ipsi testes illã
3 cognoscant. ¶ No.secundo quod †ignotus potest heres instituí.idem etiam dicas quod ignotus potest eligi ꝛ ei beneficiũ conferri.C.cõ'deputati ꝛ ibi no.extra de iud.ꝛper Joan. Fa.
4 hic. ¶ No.ex glo.quod illi dicuntur peregrini qui visitant †limina sancti petri ꝛ aliorum sanctorum.ꝛ aduerte quod in signũ peregrinationis debent portare scarcellam ꝛ burdonem ita dixit Bar.in auc.omnes peregrini.C.cõmunia.de success.

¶ De vulgari substitutione Rubrica.

1 ¶ Substitutiones omnes dicuntur secunde institutiones sine fiant in secundo sive tertio gradu sicut omnes nuptie cõtracte post primas dicuntur secunde.
2 Substitutio vulgaris põt fieri cuilibet ꝛ a quolibet.
3 Substitutio directa quid sit ꝛ quid fideicommissaria. Substitutionum plures sunt species.

¶ Ontinuatur hec rubrica ad proximos precedentes titulos hoc ordine ſm glo. Rubrice supra in titulis precedentibus tractatum est de institutionibus primis.nũc modo videndum erat de institutionibus secundis.quequidem secunde institutiones substitutiones vocantur sive in primo gradu sive in secundo sive in quocunq; alio sempervocantur substitutiones vt.j.eo.in principio.ideo merito de illis videdũ erat sed quia vulgaris substitutio erat magis communis q; a quolibet ꝛ cuilibet fieri potest.ideo merito de illa premittit. Et ita dicit tota glo.rubrice. ¶ No.primo ex hac glo.ſm Mod.hic dum dicit supra dictum est de institutiõibus primis.modo nũc
1 erat videndum de secundis quod †substitutiones appellantur secunde institutiones.ꝛ licet glo.nihil alleget tamen allegat casum in.l.in ratione la prima in fine.ff.ad legem falcidiã ꝛ in.l.filias qui patri.ff.eo.ꝛ in.l.paterfamilias in prin.ff.eo. ¶ Lu vero allega optimam glo.in.l.gallus in prin.ꝛ ibi doc.ff.de lib.et posthu. ¶ Secundo no.ex ista glo.ibi sive primo gradu sive alio quod omnes substitutiones sive fuerint facte in secundo sive in tertio vel quarto gradu dicuntur secunde substitutiones: vt hic per glo.facit simile quod dicimus quod omnes nuptie dicuntur secunde que fuerunt contracte post primas nuptias: sive secundo vel tertio loco fuerunt contracte vt no.glo.in rub. C.de secundis nuptijs.ꝛ in rub.ff.eo. ¶ Quod facit ſm mode. hic pro saluandis dictis testium quorum vnus dicit aliqd fuisse factum tempore secunde guerre.alius vero dixit fuisse factũ tempore tertie guerre vt isti testes concordentur videlicet vt ille qui dixit fuisse factum tempore secunde guerre exponatur id est tertie cum omnes guerre sive secunde sive tertie que fuerint post primam possint dici secunde guerre.argumento predictorum quod bene no. ¶ Tertio no.ex hac glo.qõ substitutio
2 †vulgaris potest fieri a quolibet ꝛ cuilibet vt hic per glossaz. ¶ Sciendum tamen est quod substitutionũ principaliter duo
3 sunt †genera.vna est directa:alia fideicommissaria.ꝛ ideo appellant directam quia per eam quis directe defuncto succedit nec de manu alterius capit hereditatem.l.si ager.ff.de rei ven.ꝛ de hac loquitur titulus noster. ¶ Alia appellatur fideicommissaria seu obliqua.ꝛ ideo appellatur obliqua :quia per eam quis non directo.sed per obliquum succedit defuncto ꝛ eiꝰ hereditatem per manum alterius capit.ꝛ de hac nihil in istis titulis tractatur:sed eius tractatus habetur in tit. de fideicom. here.per totum.ꝛ.ff.ꝛ C.ad trebel. ¶ Item est sciendum quod directarum substitutionum quinq; sunt species. quedam enim est appellata substitutio vulgaris.ꝛ de ista habetur in.l.j.ff.eo. Et de hac dicetur infra eo.in princ.alia est pupillaris.ꝛ de ista habetur in.l.ij.ff.eo.ꝛ dicetur infra titu.j.in prin.alia appellatur exemplaria.ꝛ de ista habetur in.l.ex facto.ff.eo. ꝛ dicetur de hac infra titu.j.§.qua ratione.alia appellatur breuiloqua sive reciproca.ꝛ de hac habetur in.l.hoc iure.ꝛ in.l.lucius.ff.eo. infra ti.j.§.qua ratione.alia appellatur compendiosa:ꝛ de hac habetur in.l.centurio.ff.eo.ꝛ in.l.precibus.C.eo.ꝛ dicetur ifra eo.§.fina. ¶ Itẽ fideicõmissariarum duplex est species vna q̃ semper fuit ꝛ est obliqua.ꝛ de hac habetur in.d.ti.de fideicommiss.here.cum aliis allegatis. Alia est que semel fuit directa ſz postea cursu temporis obliquatur ſ ꝛ de ista habetur in.l.precibus.C.de impub.ꝛ de hac dicetur infra in processu. Et de istis substitutionibus vide gl.ord.infra.ti.j.qua ratione ꝛ in.c. rainutius.extra de testa.ꝛ ibi per omnes.

1 ¶ Substitutio vulgaris quibus verbis fieri habeat.
2 Substitutio directa in codicillis facta an trahatur ad fideicõmissariam.ꝛ.nu.4.ꝛ.6.
3 Actus factus contra prohibitionem legis est ipso iure nullus. ꝛ numero.§.
7 Testator potest in testamento suo plures gradus substitutorum facere et nouissime in subsidium seruum necessarium heredem instituere.
8 Seruus a domino institutus sive velit sive nolit efficit necessarius heres ipsi domino.
9 Substitutio vulgaris facta seruo non iubet.
10 Suitas in filio an tollatur per datione substituti vulgaris ꝛ quid in seruo.

¶ Potest quis plures gradus heredum facere ꝛ in subsidium substituere seruũ necessarium heredem hoc dicit ſm Are.vsq; ad.§.si plures.hic deficiunt aliqua que per errorem posui.ũ de here.insti.§.si plures.dic vt ibi. ¶ Habes no.ex isto textu
1 formam substitutionis †vulgaris.nam ipsa fit per illa verba.s. si institutus heres non erit ille heres esto.ꝛ sic verba vulgaris sunt semper negatiua seu priuatiua ex parte eius cui substituit scilicet si heres non erit ex parte vero eius qui substituitur affirmatiua ꝛ inductiua.ꝛ ita dixit Bar.in.l.j.ff.eo.in.v.col.de quo latius dicetur.j.ti.primo.§.qua ratione vbi glo.tangit q; aut testator credebat se codicillari.ꝛ vere codicillabatur.ꝛ tũc substitutio directa †in codicillis facta trahitur ad fideicõmissum.
2 l.scenola ad trebel.aut ꝙ testator volebat testari ꝛ credebat testari tamen in veritate dicta dispositio non valebat vt testamentum sed vt codicillus.ꝛ isto casu substitutio directa in eis facta non valet iure directo.nec per fideicommissum ꝛ ita cum glo.communiter pertranseunt omnes in.d.l.scenola.ꝛ in.l. verbis ciuilibus.ff.eo. ¶ Sed Jacob.de Are.vt refert Bar.in.d l.scenola.tenuit contrarium ꝛ etiam domin' Christo.de castellione.vt referunt Mod.hic ꝛ isti voluerunt indistincte qõ nũ q; substitutio directa in codicillis facta sive fuerit facta a testatore sciente se codicillari sive non trahatur ad fideicommissum sed prorsus non valeat.mouentur autem ipsi per.l.non idcirco ꝛ.l.hereditatem.C. de codicil.ꝛ.l.non codicillum.C.de testa. que iura indistincte dicunt quod directa institutio in codicillis facta non valet.ergo indistincte dicem' quod institutio seu substitutio directa in eis facta non valeat sive fuerit facta a testatore sciente se codicillari sive non.l.enim indistincte loquens in distincte debet intelligi.l.de precio.de pub.tertia.de offic.pre. cum vulg. ¶ Secundo mouebatur ipse dominus Christ. hac
3 ratione †actus factus contra legis prohibitionem est ipso iure nullus.l.non dubium.C.de legi.l.cũ lex de fideius.ex.di.vides filij charissime cum vul.sed lex interdicit ꝛ prohibet substitutionem directam posse fieri in codicillis.l.institutio talis.de cõdi. institu.ergo sequitur quod si facta fuerit erit ipso iure nulla. ¶ Non obst.modo dicebant ipsi casus in.d.l.scenola.q; dicebat ipse dominus Christo quod ibi speciale est fauore pupillaris substitutionis. ¶ Tamen si volumus defensare gl.nostrã ꝛ communem sententiam possemus respond.ad argumẽta istoꝝ ꝛ primo non ob.lex.in.d.l.hereditatem quia fateor quod sub-
4 stitutio †seu institutio directa in codicillis facta non valet ;vt directa ꝛ ita loquantur iura illa.sed quantum ad hoc vt trahatur ad fideicommissum dico quod est distinguendum quod aut testator sciebat se codicillare vel non.vt supra dictum fuit ꝛ hoc
5 per.d.l.scenola. ¶ Non obstat modo quod †actus factꝰ contra legis interdictum est nullus: quia fateor quod si directa substitutio fiat in codicillis quod non valebit vt directa q; lex prohibet quod substitutio directa possit in codicillis fieri. Sz quod non valeat vt fideicommissaria.nego maxime si fiat a testatore sciente se codicillari.vt supra dictũ fuit.vel secundo possemus respondere ꝛ dicere quod ista non est bona sol.dicere q; ibi sit casus specialis.nam dicere casus specialis est refugium miserorum.ita dixit Bal.in.c.j.§.j.quid sit inuestitu.ꝛ Albe.de rosa.in.l.j.de priuil.fisci.facit quod dixit Bar.in.l.reperi.ff. de queſt.vbi dixit istud dicere fallit.nihil est dicere.nec ob.modo respõ.data ad.l.scenola.quod ibi sit speciale fauore pupillaris substitutionis.nam certe istud est falsum cum nullus sit fauor pupilli quod dicta substitutio trahatur ad fideicommissum.nã bene esset fauor pupillo.vt dicta substitutio directe in codicillis facta valeret directe quia per ipsaz succederetur ipsi pupillo ꝛ haberet heredem.l.pupillus qui sepaterna.ff.de acquirẽ. heredi.sed quod dicta substitutio trahatur ad fideicommissuz nullus est fauor ipsi pupillo.ergo. ¶ Retenta itaq; est cõmu-

nis opinio

6 nis opinio glo.p3o vera q3 † directa substitutio in codicillis facta a testatore sciente se codicillari trahatur ad fideicōmissum intelligas tamen quod talis substitutio directa facta in codicillis que obliquatur quod non plus durabit q3 duraſſet directa si iure directo potuisset valere.z ideo si pupillaris directa fuisset facta in codicillis vsq3 ad.x.annos etiam ipsa fideicommissa durabit vsq3 ad decem annos.z ideo si pupillus decessit post decem annos venientes ab intestato non tenebunt restituere hereditatem per fideicommissum sicut si dicta substitutio iure directo valuisset ipse substitutus nō potuisset admitti nisi ipso pupillo decedente in decem an.l.si ita quis.ff.eo.z ita videt p3obari in.l.fundum per fideicommissum.ff.de leg.j.z ita no. Bar. in.d.l.scevola z Are.z Jo.de pla.hic. Modo nūc dubitare cōtingitur quomodo cognoscemus q3 ipse testator voluerit codicillari vel testari,z dicas sic q3 aut in illa dispositione quam facit testator apposuit institutionem vel exheredationem que directo non possunt fieri nisi in testamento z isto casu est p3esumendum q3 voluerit testari.d.l.non codicillum. Si vero p3edicta non apparent est p3esumendum q3 voluerit codicillari.l.illud.§.tractari de iu.cod.z ita notat Bar.in.l.j.de iure codicil. z Are.z Jo.de Pla.hic. Capio glo.in versi. nouissimo z glos.

7 querit dicit in tex.nostro q3 † testator pōt in testamēto suo plures gradus substitutorum facere z nouissime in subsidiū seruus necessarium heredes instituere. querit modo gl.quid si seruus iste non fuerit substitutus in nouissimo loco hoc est vltimo? sed in alio p3ecedenti an substitutio post eū facta valeat z dicit gl.

8 qō non z ratio est dicit glo.nam † seruus a dño institutus sive velit sive nolit efficit heres necessarius ipsi dño vt.j.de heredū qua.z di.ff.in p3inc. si ergo seruus fuit a dño institutus z postmodū substitutus ei datus sequit q3 dictus substitut⁹ nūq3 admittetur cum substitutus ipse nō possit admitti nisi in casu quo institutus non adeat hereditatem.l.post aditam.C. de impub. si ipse seruus institutus non potest nole adire. q3 sive velit sive nolit compellitur esse heres domino suo.ergo sequitur q3 substitutus nunq3 admittetur z per consequens dicta substitutio

9 erit nulla. Nota.j.ex hac glo.fm Aret.hic z alios q3 † substitutio vulgaris facta seruo non iubet q3 intellige verum quantum ad vnum caput vulgaris substitutionis.sc3 voluntatis nō autē impotentie.nam tu debes scire quod vulgaris substitutio habet duo capita videlicet si institutus esse heres nō voluerit vel esse heres non potuerit.l.tertia.C.de here.insti.l.paterfa.ff.de here.insti.z in ea.l.§.fi.mō substitutio vulgaris facta seruo non valet quantum ad p3imum caput videlicet si heres esse noluerit quia ipse non potest nole esse heres immo sive velit sive nolit erit heres.infra de here.qua.z diff.in p3inc. Sed quantū ad secundum caput si heres esse non poterit est.secus z ideo si deceder seruus institutus viuo testatore vel alio modo efficeretur incapax q3 non posset adire hereditatem.z tunc certe substitutus admittetur z ita dicunt docto.hic. Secundo no.ex hac gl.

10 que cōiter fm doct.hic est singularis q3 licet per † datione substituti vulgaris tollatur suitas in ipso filio z efficiatur voluntarius heres vt magis communiter tenet in.l.si filius heres.ff.de lib.z posth.z in.l.filius qui patri de vulg. z pupil. vbi volunt communiter docto.q3 is filius in potestate rōne suitatis sit necessarius heres patris vt infra de here.qua.z diff.§. sui tamen si pater instituerit filium quem in potestate habebat z ei dederit substitutum vulgarem per datione istius substituti vulgaris pater intelligitur substulisse ipsam suitatem seu necessitatē nec filius amplius inuitus erit heres patri:sed tantū si ipse voluerit vt ibi per eos.tamen secus est in seruo.nam si dñs seruū instituit heredem z ei dedit substitutum vulgarē per talem datione substituti vulgaris non intelligitur substulisse ipsam necessitatem z eum facere heredem voluntarium. immo erit heres necessarius sive velit sive nolit vt hic per glo. quod est notandum.

1 ☞ Substitutio breviloqua sive reciproca q̄bus verbis fiet.

Et si plures. Possunt plures in locū vnius z vnus in locum pluriū z singuli singulis vel omnes inuicē substitui.h.d.vsq3 ad.§.z ex disparibus fm Are.

1 No.ex isto tex. † ibi inuicem modū faciendi substitutionē breviloquam sive reciprocam.nam fit per ista verba vos inuicē substituo concordat tex.in.l.lucius.ff.eodem. Item etiam fit p ista verba vter eorum viuet vt puta si testator plures heredes instituerit postmodum dicat vterue eorū viuet alteri substituo an isto casu videatur testator illos reciproce substituisse vt est casus.l.titius z seyus z.l.se.ff.de hered.institu. Itē etiam fit per ista verba si dicat testator si alter vestrum decedat volo bona mea ad alterum devenire vel pervenire.l.si fund. sub conditione.§.si cui.ff.de leg.j.z ita dixit Aret. hic post Barto. in.d.l. lucius.

1 ☞ Substitutus debet habere easdem partes in substitutione quas habuit in institutione.

2 Substituti per nomina p3opria vocant p3o virilibus portionibus:sed substituti per nomina appellativa vocabunt p3o partibus quas habuerant in institutione.

Et si ex disparibus. Instituti inuicē substituti easdē partes vident habere in substitutione quas in institutione nisi testator aliter disponat.h.d.fm Are.vsq3 ad.§.sed si instituto. No. ex isto tex. fm Are.hic quod quisq3 ita videtur dilectus in substitutione sicut fuit dilectus in institutiōe. vnde si testator plures heredes ex disparibus partibus istituit z postmodū illos inuicē substituit z postmodum vnus istorum moriatur alij succedēt p3o eisdem partibus que sibi fuerunt assignate in institutione vnde si vnus fuisset institutus p3o tertia parte tertiam partem habebit in institutione z sicut fuit dilectus in institutione eo modo p3esumitur in dubio dilectus in substitutione. Istud tamen li-

1 mita q3 † substitutus debet habere easdem partes in substitutione sicut habuit in substitutione quando fuerunt substituti p nomina appellativa vtputa quando testator pluribus heredibus institutis postmodum dixisset sic.z vos inuicem substituo vel dixisset sic z si alter heredū mortuus fuerit alios substituo. nam isto casu quando fuerunt substituti per nomina appellativa p3esumitur quod testator voluerit quod easdem partes habeant in substitutione quas habuerunt in institutione vt hic z l.quoties.ff.ad treb.secus vero si fuissent substituti nominibus p3opriis exp3essis vtputa si testator instituisset titium z meuiū z sempronium z postmodus dixisset z p3edictos titium meuiū z sempronium inuicem substituo.nam isto casu quando substitutio fuit facta per nomina p3opria exp3essa non intelliguntur in substitutione vocati in easdez partes quas in institutione in virilem ita p3obat casus in.l.non nunq3 z ibi glo.z Bart.ff.ad treb.z in.l.turpia.§.fi.ff.de leg.j. Dō hoc stante dubitare contingit quid si substitutio fuit facta simul per p3opria nomina z nomina appellativa puta:quia testator instituit titium seyum z martinum postea in substitutione dixit z dictum seyum z martinum heredes meos substituo in quas partes vocabuntur instituti z in hoc sic dicas qō aut testator in nominatione p3ius p3eposuit nomina p3opria q3 appellativa. z tunc intelligentur vocati in virilem sicut si ipsos per nomina tantum p3opria nominasset. Aut vero p3ius testator in nominatione p3eposuit nomina appellativa z isto casu intelligentur vocati p3o eisdē portionibus p3o quibus fuerunt instituti ac tantū per nomina appellativa fuissent nominati z ita videtur p3obare optime casus in.l.si seruus communis.ff.de stipu. seruo.z in dubio dicas qō

2 substituti intelligentur fuisse vocati vt easdem habeant portiones in institutione ar.c.quoniam Abb.de off.deleg. z ista habentur per glo. Bar. Ang. z Jmo.in.l.sive.ff.de duo.re. z p gl. z Barto.z alios in.d.l.quot.ff.ad treb. Circa istud etiam de

2 alio dubitare contingit quid si testator in † substitutiōe certos heredes nominauit per nomina p3opria z certos per nomina appellativa z potest poni exemplum.pone quod testator instituit sempronium gaium titiuz z lucium postmoduz in substitutione dixit z dictum sempronium z gaium z reliquos heredes inuicem substituo:z sic nominauit quodam ex substitutis p nomina p3opria z quosdam per nomina appellativa modo quero p3o quibus partibus admittentur in substitutione z dicas quod nominati per nomina p3opria admittentur in virilem nominati vero per nomina appellativa quod p3o illis partibus que in institutione acceperunt ita p3obat casus in.l.si quis testamento fm vnam lect.ff.de sta.lib.z ita dixit Bar.in.d.l.turpia. Sed circa istud mihi insurgit vna dubitatio.nam isti volūt quod nominati per nomina p3opria veniant in virilez. nominati vero per nomina appellativa p3o partibus quas habuerūt in institutione.modo nunc dubitare contingit.quia si isti nominati per nomina p3opria debent habere virilem ista portio virilis cuius respectu erit an respectu ei⁹ cui data fuit maior portio in institutione.an vero respectu eius cui data fuit minor portio doct.nō declarāt.ideo cogitabis. Sed quid si testator heredes in institutione nominauit nominibus p3opriis exp3essis postmodum in substitutiōe dicat illos quos instituit substituo an isti videantur nominati per nomina appellativa vel p3opria z dicendus videtur quod dicantur vocati nominibus p3opriis exp3essis:quia idem vī esse in referente qō est in eo ad quod fit relatio.l.asse toto.ff.de hered.insti.vnde quemadmodū p3ius testator ipsos heredes nominauit p3opriis nominibus exp3essis ita postmodum dicendo illos quos instituit substituo videbatur iterum nominare per nomina p3opria nihilominus in cō

trariū est veritas vt est glo. in l. siue ꝛ ibi Bar. ff. de duo. reis ꝛ videt pro hoc casus in l. pater filio. ff. eo. de quo dicit ibi per Imol. ꝛ idem etiam tenuit Barto. in. d. l. turpia ꝛ Are. hic. Et etiam ad predicta adde quod nedum substituti per nomina appellatiua vocantur pro hereditarijs portionibus vt supra dictum fuit quando fuissent substituti per nomina appellatiua importantia hereditatem. puta si quis dixit ꝛ vos heredes meos inuicem substituo si fuissent substituti per quecūq; alia nomina dummodo non sint propria vt puta si testator fratres suos instituit ꝛ postmodum dicat ꝛ fratres meos substituo non autem dixit heredes ita probat casus sing. ꝛ ibi Barto. ꝛ ceteri in l. lucius. §. mevia. ff. ad treb. ꝛ per Bar. in. d. l. turpia ꝛ Aret. hic de nōnullis autem alijs questionibus ad hanc materiā tangentibus dic vt hic per Are. ꝛ Bar. in. d. l. turpia.

1 ¶ Institutus si fuerit coheredi substitutus ꝛ demū tertius substituto substitutus admittitur ad partes vtriusq; neutro institutorum adeunte.

2 Substitutio pupillaris potest fieri ante institutionem.

3 Lex vna licet indistincte loquatur ipsam tamen possumus distinguere.

4 Ratione cessante cessat iuris dispositio.

5 Lex indistincte loquens restringitur. ꝛ nu. 9.

6 Miles licet habeat liberam testandi facultatez per ista tamē verba nō intelligitur sublata iuris diuini vel naturalis solennitas cum ad minus debeat adhibere duos testes.

7 Statutum indistincte loquens restringitur.

8 Homicidium casu perpetratum sine culpa punibile est.

9 Lex indistincte loquens ob multa restringitur.

1 **Sed si instituto.** Si † institutus fuerit coheredi substitutus ꝛ demū tertius substituto substitutus admittitur ad partes vtriusq; neutro institutorum adeunte. hoc dicit ꝑm Are. vsq; ad. §. si seruus. Casus in terminis in hoc. §. sic potest figurari. Stetit inuenis coram imperatore ꝛ inquit domine imperator vidi quod si testator plures heredes instituit demum illos adinuicem substituit in quas partes dicti substituti admittantur modo nūc vellem scire de vno nouo casu ponamus domine imperator ꝙ testator seium instituit heredem eiq; dedit coheredem titium dictum seium substituit suo coheredi titio ꝛ postmodū dicto seio substituit meuium. vellem modo nunc scire domine imperator quid si. d. titius ꝛ seius repudiarunt hereditatem in quam partem admittetur. d. meuius vltimo substitutus an admittetur solum ad partē sei cui fuit specialiter substitutus. an vero ad partes vtriusq; tam titij ꝙ sei rō dubitandi erat ꝛ videbatur dicēdum ꝙ solum admitteretur ad partē sei cui fuit specialiter substitutus. nam ad vnguem seruanda est voluntas testatoris. l. ij. C. de necess. seru. her. instī. l. in cond. primum locum. ff. de cond. ꝛ dem. ꝛ §j. di. c. vltima voluntas cū vulg. sed testator non substituit dictum meuium nisi seio non autem titio. ergo videbaꝫ dicendum quod tantum in parte sei non meuij esset admittēdus nihilominus hac ratione non obstat terminat imperator contra dicens ꝙ. d. meuius admittetur in partem vtriusq; tam sei ꝙ titij ꝛ per hoc sit expedita glo. prima. Capio glos. in ver. distinctione dicitur in tex. nostro quod si testator substituit vnuz coheredi suo ꝛ postmodum dicto substituto alium substituit ꝙ iste vltimo substitutus sine distinctione admittetur in partes vtriusq;. ¶ Modo querit glo. quomodo admittetur iste substitutus sine distinctione in partes vtriusq; ꝛ dicit glo. quod iste tex. pōt intelligi quod loquatur tam in vulgari ꝙ in pupillari substitutione si quidem intelligis quod iste tex. loquitur in pupillari substitutione tunc inquantum iste tex. quod iste vltimo loco substitutus sine distinctione admittetur ad partes vtriusq; vult dicere non habita distinctione an primo processerit pupillaris substitutio isto modo facta ꝛ postmodum sequuta fuerit institutio sine econuerso: q; primo fuerit facta institutio et postmodum fuerit facta pupillaris substitutio predicto modo nam semper vltimo substitutus admittetur in partes vtriusq;. Et vt recte intelligas glo. figura sic exemplum pone quod testator habebat duos filios impuberes. scz titium ꝛ sempronium demum titium si sempronius mouereꝫ in pupillari etate ei substituit postmodū dicto titio si moueretur in pupillari etate substituit gaium. demum facta ista pupillari substitutione dictos filios suos titium ꝛ sempronium heredes instituit certe si moriantur sempronius ꝛ titius in pupillari ætate succedet gaius vltimo substitutus ambobus vt hic. Idem dicit glos. si primo fuisset facta institutio: quia primo dictos filios suos impuberes scripsisset heredes demum eis pupillariter substituerit predicto modo. naz semper vltimo substitutus admittetur in partes vtriusq;: ꝛ sic dicit glo. vltimo substitutus semper admittetur in partes vtriusq; quando pupillaris substitutio fuit facta predicto modo siue primo fuerit facta institutio ꝛ postmodum sequuta fuerit ista pupillaris substitutio predicto modo facta vel etiam econuerso quod primo fuerit facta pupillaris substitutio predicto modo. ꝛ demum sequatur institutio. naz semper vltimo substitutus admittetur in partes vtriusq; ꝛ hoc est qō voluit dicere tex. iste sine distinctione. Item dicit glos. qō iste tex. pōt intelligi in vulgari substitutione. ꝛ isto etiam casu ista verba sine distinctione debent intelligi predicto modo videlicet quod vltimo substitutus admittetur in partes vtriusq; siue primo fuerit facta institutio ꝛ postmodum sequuta fuerit vulgaris substitutio predicto modo facta siue primo processerit dicta vulgaris substitutio hoc mō facta ꝛ postmoduz sequuta fuerit institutio ꝛ ita intelligaꝫ tex. iste in ver. sine distinctiōe ꝛ ista erat opinio quorūdam. Sed alij vt refert glos. reprobant istam opinionem istorum dum volebant quod iste tex. posset intelligi in pupillari substitutione ꝛ dum tex. dicebat quod vltimo substitutus debebat admitti sine distinctione ad partes vtriusq; intelligebant esse verum siue processerit primo pupillaris substitutio predicto mō facta ꝛ postmodum fuerit sequuta institutio siue ecōuerso: quia primo processerit institutio ꝛ postmoduz sequuta fuerit pupillaris substitutio predicto modo facta. nam isti dicunt quod ista opinio est falsa: quia quando semper debet precedere ipsa institutio pupillarem substitutionem ꝛ postmodum sequi ipsa pupillaris substitutio vt est casus in. l. ij. §. seruus. ff. de vulg. ꝛ pupi. alias autez pupillaris substitutio non valet vt ibi. si ergo pupillaris substitutio nō potest fieri ante institutionem sequitur quod isti male loquuntur dum volunt quod tex. iste intelligatur quod iste vltimo substitutus admitteretur in partes vtriusq; quod quando primo processit pupillaris substitutio predicto modo facta ꝛ postmodum sequuta fuit institutio: quia nullo modo valet dicta pupillaris substitutio. §. pub. Tamen dicit gl. quod ista opinio posset deffensari ab hac impugnatiōe quia. d. §. prius qui vult quod pupillaris substitutio non possit fieri ante institutionem est correctus p alios §. sequentes in eadem. l. ij. qui volunt quod immo ipsa pupillaris possit precedere ipsam institutionem ꝛ econuerso. Dicit tamen glo. quod predicte opi. sibi non placent alijs rationibus primo videlicet: quia ista non sunt de mente huius litere. Item quia dato quod iste tex. dicat qō imperatores diuus seuerus ꝛ Antoninus respōderunt istum vltimo substitutum sine distinctione admitti ad partes vtriusq; tamen propter hoc nō sequitur quod nos non debeamus distinguere. nam ꝛ alias istud fit videlicet in. l. non potest de iud. ꝛ in. l. imperatores de posthu. nam licet dicta iura loquantur indistincte tamen nos distinguimus vt ibi ꝛ ita in proposito dato quod imperator non distinxerit ita fuit de facto: quia cum ab eis hoc quereretur non distinxerunt tamen nos distinguere debemus. Item dicit glo. quod alia ratione reprobatur illud quod dicunt isti videlicet: q; iste §. non loquitur nisi de vulgari substitutione non autem de pupillari patet. dicit glo. ex ordine istorum titulorum. nam in titulo isto tractatur de vulgari in titulo vero sequenti tractatur de pupillari substitutione ꝛ per consequens dicit glo. falsum est illud quod dicunt quod iste loquatur de pupillari substitutione Unde dicit gl. quod circa hoc debemus distinguere quod aut institutus tantum puta titius adit hereditatē aut coheres tantum puta seius adiuit hereditatem aut ambo adiuerunt hereditatem si institutus ꝛ coheres vero nullus adiuit. Si quidem dicit glo. vterq; adiuit hereditatem tam institutus ꝙ coheres ꝛ tunc sine dubio meuius vltimo loco substitutus repellitur si vero coheres tantum. ideſt seius. idem etiam dicas: quia meuius vltimo substitutus repellitur. Si vero neuter: quia nec institutus nec coheres: ꝛ tunc procedit tex. iste quia meuius vltimo loco substitutus admittetur in partes vtriusq;. Si vero titius tantum institutus adierit ꝛ non seius. ꝛ tunc meuius vltimo loco substitutus repellit in partem ꝛ partem non. nam repellitur pro parte quam adijt titius. l. post aditā. C. eo. In partem vero quam repudianit seius cui fuit substitutus admittet. ff. de vulg. ꝛ pupil. l. qui habebat filiuz. j. respon. ꝛ ita residet tota glo. ¶ Habes primo no. ex hac glo. ibi dum dicit: sed ille. §. corrigitur per sequentes. §. quod. §. prius in. l. ij. ff. de vulg. ꝛ pupil. per quem disponitur quod pupillaris substitutio nō potest fieri ante institutionez est correctus per. §. sequentes: ꝛ sic hodie

2 poterit fieri † pupillaris substitutio ante institutionem. sed certe glo. in hoc communiter per omnes reprobatur: quia falsum est quod dictus. §. prius fuerit correctus: sed debes sic distinguere videlicet quod aut pater fecit institutionem in vno testamento ꝛ in eodem testamento pupillo pupillariter substituit ꝛ isto casu valet pupillaris substitutio siue fuerit facta ante istitutionem

tionē sine post ꝛ ita procedat casus etiaꝫ.§.sed si quis in.d.l.ij. ff.de vulg. Aut vero testator in vno testō fecit institutionē post modū in alia scriptura fecit substitutionem pupillarē pupillo ꝛ tunc isto casu semper institutio debet precedere substitutionem pupillarē alias autē non valebit ꝛ ita procedit casus.d.§.prius de quo etiam dicet infra de pup.sub.§.liberis vbi Are. tangit
3 ꝛ ceteri. Secundo no. † ex hac glo. ibi nos tamē distinguimus quod licet vna lex indistincte loquatur ipsam tamen distingue re possumus vt hic per.l.imperatores.ff.de postul. Jn hac tamen materia regula tibi sit. Lex indistincte loquēs indistincte debeat intelligi vt late per Alex.consi.lxviij.in quinto vol. Limitatur primo quando lex indistincte loquens per aliam legem distingueretur. nam isto tantum casu lex distincte loquens recipit distinctionem per aliam legem.l.vt gradatim.§.sed si lege ff.de mune.ꝛ one.l.j.C.de sac.sanc.eccl.l.furiosum.C.q̄ test.fac. non poss.l.pen.§.j.ff.de ritu nup.glo.in.l.sciēdū.ff. qui satisda. cog. in auf. Offeratur.C.de lit.contest.l.ij.C.de inoffi.dot.c. cū expediat de elec.in.vj. immo fortius si lex disponeret dispositum deberet obseruari aliquo nō obstante tunc non videtur sublata distinctio q̄ fieret per alias leges. Alex.consi.lxxx.in.j. vol. Secūdo limita nisi ratio in lege indistincte loquente esset assignata. nam tunc ampliamus ꝛ restringimus dictum legis secundum limites rationis. ratio enim est illa que dictum regulat. l. cum pater.§.dulcissimis ꝛ ibi Bar.ff.de leg.ij.glo.in cle.j. de elect.l.ij.ꝛ ibi Bar.ff.de iur.ꝛ fac.ignor.tex.cū gl.in.l.inter patres.ff.de pact.ꝛ in.l.si cōmunes edes.ff.de nego.gest. Ratio enim est anima legis. Dyn.in.c.fi.de regu.iur.in.vj. Ey.in.l. non dubium.C.de legi.ꝛ sic vt anima corpus viuificat. ita ratio
4 dictum ampliat ꝛ restringit. Hinc fluxit q̄ † dicimus cessante ratione cessare. dz iuris dispositionez. l. adigere.§. quānis.ff.de iurepat.c.cum cessante de appell.cum simil. Et ex hoc decidit questio. Pone quod statutum dicat: quia intentio nostra est quod ciuitas abundet ꝛ fertilis sit. ideo prohibemus ꝛ nolumus quod aliquis possit extrahere frumentum extra ciuitatē modo pone quod vnus extraxit causa seminandi iste non incidet in statutum. nam dato quod statutum loquatur indistincte tamen debet restringi vt tantum comprehendat eum qui extraheret causa portandi ad aliena loca: ꝛ per illam extractionem in ciuitate penuria induceretur. faciunt no. per doc. in.l.cetera. §. hic senatus.ff.de legibus. Tertio limita quod lex indistincte
5 loquens restringitur ne tollat ea † que sunt iuris naturalis. vel diuini. vt probat in.l.j.ff.de testamentis cuz.l.lucius ꝛ.l.diuus ff.eodem.ꝛ.§.item diuus.supra de testamen.mil. vbi diximus.
6 voluit enim tex.in.d.l.j.q̄ † miles habeat liberam testamēti facultatem. tamen per ista verba non intelligitur sublata solennitas iuris naturalis vel diuini. cum ad minus debeat adhibere duos testes in suo testamento. c. relatum. c. cum esses de testamen. ꝛ sic lex indistincte loquens restringitur ne tollat solenni
7 tatem iuris naturalis vel diuini. Quarto limita nisi velles † restringere statutum ne quis damnuz indebite patiatur: quoniā legem indistincte loquentem poteris distinguere. d.l. adigere. l.ij. C. de noxal. l. quamuis. ff. de in ius vocā. Aret. in consil. cvj. ꝛ ideo dicebat Bar. in.l. omnes populi in.vj.q.prin. qō si statutum dicat quicunq̄ fecerit sanguinem in palatio capite puniatur. si tonsor flobotomauit officialem in palatio non afficietur pena statuti. licet dicat maximam fuisse contentionem hic bononie. facit quod dixit Bal. in auf. ingressi per illuz tex. C. de sac.sanc.eccle. qō si statuto caueatur quod magnas non possit ingredi palatium: quod non comprehēdit medicum magnatem qui ingrederetur causa curandi officialem ꝛ hoc ne indebite pena afficiatur: cum non ex contēptu faciat. facit qō voluit Alex.consi.cxliij.in.ij.vol. vbi dicit quod si statutum dicat qui fecerit homicidium decapitetur: vel qui non acurrerit ad ignē multetur in.x. non habebit locum in eo qui ad sui defensionem occidit vel in furioso ꝛ in eo cuius domus ardebat. Quinto limita quod lex indistincte loquens ꝛc. distinguitur ne aliquid captiosum vel calumniosuz comprehendat. l. pen. ibi non oportet ius ciuile calumniari ꝛ eius verba captari. ff. ad exhiben. l.
8 cuz aquiliana. ff. de transac. Jtē † verba generalia legis debēt restringi ad ciuilem non pernitiosum modum. ꝛ ideo dicebant ibi Docto. ꝛ maxime Ang. per illam legem quod si ciuitas permittat passagium alicui duci armorum: quod intelligitur cōcessisse vt transeat per locum minus pernicioſum vel nociuum ipsi territorio. ꝛ ideo non posset transire per vineas ꝛ sata ꝛc. Jtez distinguuntur ne comprehendant illicitum. tex. in.l.si pater.ff. de his que in frau.cred.c.veniens.c.quintauallis de iure iurā. Jtem ne comprehendat iniustum. c. sup quibus de verbo. sig. Linter fratres.ff.de pactis. Sed circa hoc dubitatur an statu-
9 tum † indistincte loquens comprehēdat minores ꝛ breuiter cō cludit q̄ sic. c. constitutus de in integ. rest. l. si sint. §. lucius ff. de admin. tut. not. in. l. fi. C. si aduersus vsuc. Quod tamen limita nisi statutum puniat aliquid quod de iure communi sit pu
10 nibile. tunc enim minor non includit. c. ij. de delic. puer. nā † homicidium casu perpetratū sine culpa impunibile est. l. j. ff. de sic ca. ꝛ in. d. c. j. in statuto hoc puniente nō includitur minor quod
11 perpetuo tene menti. Nam facit ad statutum q̄ † nemo possit extrahere bladum de comitatu vt illud statutum minorem non comprehendat ꝛ ita dixit Roma. in fin. vltimo. ꝛ Alex. ibi cō sil. xxx. in quinto vol. dixit quod proclama quod bona non soluentium collecta cadant in fideicommissum non comprehendit minorem nec absentes. Are. in cōsi. cxxxj. Roma. in consi. cxx. dixit quod iura loquentia de debitore capiendo non compre-
12 hendunt minorez. Sexto limita q̄ † distinguetur ne cōprehendat impossibile in. c. tua de decī. Bar. in. l. si quis sub conditione. ff. de cond. insti. Bal. in. l. fi. §. in computatiōe. C. de iur. deli. ꝛ in. l. omnes populi de iust. ꝛ iure. Septimo limita qō distinguitur ne comprehendat inhabiles. d. l. vt gradatim. §. sed si lege. tex. ꝛ ibi gl. in. l. j. C. de sac. san. eccl. vide gl. j. de leg. §. j. ꝛ ibi dixi. Octauo limita legem generaliter loquentem distingui ne tollat priuilegium iuris corpore clausum ita probat glo. valde not. in. l. heres absens. ff. de iudi. dicitur enim in text. d. l. heres quod heres absens potest conuenirī in eo loco in quo conuenientibus erat defunctus nec ipse heres possit aliquo suo proprio priuilegio excusari modo dicit glo. quod illud est verum in proprio priuilegio non clauso corpore iuris. secus si esset priuilegium clausum probat etiam glo. in auf. q̄ in prouincia. C. vbi de crim. ag. op. glo. in. l. iij. C. de silent. lib. cū. Nono limita qō lex indistincte loquens restringitur ne comprehendat maiora expressis. c. sedes apostolica de rescrip. Ant. in. c. j. de iudi. vbi dicit quod si promisi tibi soluere Florentie Bononie Rauenne ꝛ generaliter vbiq̄ locorum vbi fuero inuentus quod hoc restringitur dummodo non conueniat in loco remotiori q̄ sint expressa. facit quod Ana. consil. cxxxj. vbi si conceditur baroni vt legitimare possit filios cuiuscūq̄ exceptis filijs baronum ꝛc. intelliguntur excepti filij similiuz expressis. Decimo limita ne comprehendat ea que sunt digna nota speciali. l. item apud labeonem.§. hoc edictum. ff. de iniur. Undecimo collige limitationem ex his que dixerunt moderni in. c. cum dilecti de dona. Bar. in. l. quod dicitur. ff. de tutel. Duodecimo limita quod generalis dispositio restringitur ne comprehendat ea que quis verisimiliter in specie non fuerat concessurus. l. in obligatione generali. ff. de pigno. l. j. C. que res pigno. oblig. nō pos. cū con cor. vbiq̄ per gl. alleg. facit quod in generali concessione princeps non videtur concedere que sibi specialiter reseruant. fallit quando concederet habentez iurisdictionem per se. Paul. in consi. ccxxvij. Decimotertio limita quod non comprehēdit non cogitata. l. cum aquiliana. ff. de transactio. Tertio nota ex hac gl. quod iste intellectus est magis capiendus qui facit ad titulum. facit gl. in. l. fi. ff. de cond. indeb. l. imperatores. ff. de in diem adiec. Jtem aduerte istam glo. inquantum vult quod iste tex. tūc procedat quando vterq̄ tam institutus q̄ coheres decessit. nam isto casu tertius substitutus. ideſt minus admittet bene loquitur tamen ipse non aperit quo iure iste admitteretur ꝛ circa hoc sic dicas qō iste substitutus minus habebit partē instituti cui fuit iste specialiter substitutus iure substitutionis prem vero coheredis iure accrescēdi vt dixit Bar. in. l. coheredi in princ. ff. dedem.

1 ☞ Rationes si protractę parte sunt fortes ꝛ indissolubiles adeo quod non potest cognosci que pars iustitiam foueat tūc iudex eliget mediam viam: nec dabit rē super qua litigatur magis vni q̄ alteri sed potius illam inter eos diuidet.

2 Arbitri vel arbitratores si habent perplexam questionem possunt eligere mediam viam nec in totum absoluere nec in totum condemnare.

3 Testator si instituit seruū alienum heredē quē putabat liberum non viciabit institutionem.

4 Et si instituit seruum suum heredem quem sciebat seruū intelligitur sibi dare libertatem.

5 Substitutio vulgaris si fiat seruo substituto illa verba si heres non erit exponunt ideſt si ipse heres non erit per ipse vel p̄ alium non fecerit heredem.

6 Judex in causa propria an ꝛ quando possit quis esse. ꝛ numero. 6. 7. ꝛ. 8.

9 Imperator dicitur optimus sanctissimus religiosissimus.

10 Judicare potest princeps ꝑm conscientiā ꝛ non ꝑm allegata ꝛ probata: ꝛ idem in quolibet non recognoscente superiorem.

11 Rex francie non recognoscit superiorem.

13 Papa non poterit iudicare in causa propria quando accusatur

de crimine hereſis vel de crimine notorio ꝛ eſſet ſcandaloſus ꝛ incorrigibilis.

14 Judicare poteſt quis in cauſa propria ſi eſt homo ſancte vite ꝛ in quo veriſimiliter ceſſaret omnis ſuſpicio vtputa q; eſt monachus ciſtercienſis.

15 Teſtator ſi ſeruum alienum quem ſeruum putabat heredem inſtituit ꝛ ei meum ſubſtituit ſi iſte ſeruus inſtitutus adierit hereditatem iuſſu domini mei ſubſtitutus admittetur in ꝓte.

16 Scire vere dicitur qui non errat in veritate rei.

17 Scire aliquid dicimur multis modis.

18 Teſtis deponens ſi dicat ſe tantum ſcire quod titius occidit ſciam non probat niſi reddat rationem dicti ſui per ſenſum corporis.

Si ſeruum. Si ſubſtitutio vulgaris facta fuerit ſeruo alieno quam teſtator liberum putabat. Subſtitutus venit ad partē hereditatis quānis ſeruus adierit hereditatem iuſſu domini. h. d. ſm Aret. vſq; ad fi. Not.

1 primo ex iſto tex. ſm Oder. hic ꝛ Jo. de pla. q† quādo pro vtraq; parte ſunt rationes fortes ꝛ indiſſolubiles adeo quod non poteſt cognoſci que pars iuſtitiaꝫ foueat: quia tunc iudex eliget mediam viam nec dabit rem ſuper qua litigatur magis vni q̄ alteri: ſed potius rem illam inter eos diuidet vt fuit caſus. nam videbatur dicēdum in caſu noſtro quod ſi teſtator aliquem ſeruum heredem inſtituit quē putabat liberum ꝛ ei ſeiuꝫ ſubſtituit quod ſi poſtmodum dictus ſeruus iuſſu domini adiuit hereditatē qui ſubſtitutus eſt deberet excludi per regulam generalem que eſt quod poſt aditam hereditatem expiret vulgaris ſubſtitutio. l. poſt aditam. C. de impub. ſed inſtitutus ipſe adierat hereditatem: ergo videbatur dicendum quod ipſe ſubſtitutus deberet excludi. Jn cōtrarium modo faciebat pro ipſo ſubſtituto voluntas ipſius teſtatoris q̄ credit ipſum ſeruū qui heredem inſtituit fore liberum: ꝛ per conſequens videbat velle quod ipſi acquireret hereditatem ꝛ ſibi non acquireret videbatur velle: quod admitteretur ſubſtitutus. vnde cum rationes eſſent hinc inde ſatis fortes ꝛ indiſſolubiles tam pro domino q̄ pro ſubſtituto lex noluit magis vni q̄ alteri hereditatem aſſignare: ſed eligere mediā viam ꝛ voluit quod ipſa diuideretur ꝛ quod vnam partem haberet ſubſtitutus ꝛ aliā dominus ſerui inſtituti: ꝛ ſic manifeſte patet ex iſto tex. quod quādo rationes ex vtraq; parte ſunt indiſſolabiles quod iudex debet eligere mediaꝫ viam ꝛ res inter partes diuidatur facit tex. in. §. fi. ſupra quibus mo. non licet ibi mediam viam ꝛ. l. antiqui ff. ſi pars here. pe. facit tex. in. c. afferte de preſump. Jmo. dicebat per predicta Bal. in. l. ſi paterfa. ff. de iur. inſt. quod quan-

2 do† arbitri vel arbitratores habent perplexam queſtionē poſſunt eligere mediam viam nec in totum abſoluere nec in totuꝫ condemnare hoc tamen dicit eſſe verum quando rationes ex vtraq; parte ſunt ita fortes quod vna per aliam non viciat facit quod habetur in. l. j. ff. de cōiu. cū eman. lib. ꝛ in. l. ſi de meis §. recepiſſe. ff. de arbi. Secus vero ſi rationes per vnam partē aſſignate eſſent potentiores rationibus alterius partis quoniam tunc pronunciare debet in totum pro parte allegante fortiores rationes ꝛ ita procedat glo. ſm Are. in. l. neſcimus. ff. de neg. ge. vbi dixit glo. quod conſuetudo ruſticorum eſt per medium iudicari: quia ab eorum arbitramentis eſt cauendum. nā illud procedit quādo rationes eſſent pro vna parte magis fortes q̄ pro alia. nam tunc venire ad diuiſionem eſt officium ruſticorum. ſecus vero eſt quando ratiōes ſunt hincinde pares per

3 ſupradicta. Secundo no. ex iſto tex. quod ſi† teſtator inſtituit ſeruum alienum heredem quem putabat liberū quod talis error in inſtitutione non viciabitur vt hic in. d. l. ſi paterfa. Secus vero eſſet ſi teſtator inſtituiſſet ſeruum proprium quem putabat liberum eſſe. naꝫ tunc viciabitur talis inſtitutio. eſt caſus in. l. neq; enim. §. ſi ſeruum. ff. de teſta. mili. nec tunc dicendū eſt quod ſeruus heres inſtitutus a domino ꝓprio efficiatur liber per diſpoſitioneꝫ. l. ij. C. de neceſſarijs ſer. ꝛ ſupra de here. inſti.

4 in prin. quia iura illa loquuntur quādo† teſtator inſtituit ſeruū ſuuꝫ heredē quē ſciebat ſeruū. nā illo caſu intelligitur ſibi dare libertatē. nos vero loquimur q̄n teſtator inſtituit ſeruū proprium heredē quē putabat liberū quo caſu nō eſt preſumenduꝫ q̄ teſtator velit ei dare libertatem cum ignoraret ipſum ſeruum et ita dicit Are. hic. Jtem aduerte quod licet quandoq; teſtator inſtituat vnum quem putabat liberū cū in veritate eſſet ſeruus q̄ nō viciatur talis inſtitutio vt hic. Secus vero eſſet ſi teſtator inſtituiſſet vnum credens ipſum eſſe filium ſuum vel fratrē ſuuꝫ nam iſto caſu ſi poſtmodum ille in veritate nō ſit filius ſuus vel frater viciatur ipſa inſtitutio vt eſt caſus in. l. ſi pater. C. de here. inſti. ꝛ no. in. l. nemo. §. qui frater ꝛ ibi glo. Bar. ꝛ doc. ff. de here. inſti. Tertio not. ex iſto tex. ſm omnes ibi. illa enim verba

5 q̄ quando ſubſtitutio† vulgaris ſit ſeruo ſubſtituto illa verba ſi heres nō erit exponuntur. ideſt ſi ipſe heres non erit per ſe vel alium non fecerit heredem. Si vero dicta ſubſtitutio fuerit facta libero illa verba exponuntur ſi heres non erit ipſe vel mutata conditione alium heredem nō fecerit ita formaliter dicit tex. iſte hic cōcordat tex. in. l. pater fa. ff. eo. ꝛ in. l. iij. C. de he-

6 re. inſti. Quarto no. ex iſto tex. q̄ licet† alias regulariter quis non ſit competens iudex in cauſa propria. l. qui iuriſdictioni. ff. de in. om. iu. l. j. C. ne liceat in ſua cauſa. c. cuꝫ veniſſent ꝛ ibi per

7 omnes extra de iud. tamē fallit in principe. naꝫ† princeps poteſt eſſe competens iudex in cauſa propria vt hic. nam hoc tiberius ceſar ꝛc. ꝛ in. l. nam ꝛ hoc tiberius. ff. de here. inſti. ꝛ. l. ꝓxime. ff. de his que in teſt. delen. ꝛ per glo. in. d. c. cū veniſſent.

8 Jdem etiam dicas† infra papa poteſt ipſe eſſe iudex in cauſa propria ꝛ hoc eſt verum ſine ſimus in cauſa ciuili vt per glo. in d. c. cū veniſſent. ꝛ ideo dicebat glo. ſing. in. c. ſi quis pecunia. lxxix. di. q̄ ſi papa repetitur ab aliqua muliere aſſerēte ſe vxorem pape ꝛ ipſe neget quod ipſe non cogetur ſtare iudicio alicuius: ſed poterit dicere excipiendo dominus eſt qui me iudicat. ix. q. iij. c. aliorum. Jdem dicas ſi ſumus in criminalibus. c.

F si papa ꝛ ibi glo. xl. di. ꝛ per gl. in. d. l. ſi quis pecunie. ꝛ iſta habentur per Abb. ꝛ alios in. d. c. cū veniſſent ꝛ per Jnno. in. c. ſepe de verb. ſig. Et ratio quare iſtud fuit ſtatutum quod imperator ꝛ papa poſſint in cauſa propria iudicare duplex aſſignat prima eſt ratione defectus ſuperioris: quia ipſi ſuperiorem nō habent ideo merito coram alio non poſſunt conueniri ꝛ ita ſentit gl. in. c. guiliſarius. xxiij. q. iij. ꝛ p alios in. d. c. cū veniſſent. Secunda eſt ratio: quia in ipſis videtur ceſſare ratio propter quam quis eſt prohibitus iudicare in cauſa propria. nam ideo quis eſt prohibitus iudicare in cauſa propter affectionem quā habet ad cauſam eſt preſumendum quod inique iudicarent ꝛ in fauorem ſui: ſed iſta ratio ceſſat in imperatore ꝛ papa: quia non eſt preſumendum quod ipſi propter ſummam eorum bonitatē quod aliꝭ faciant iniuſticiam niſi prout dictamen rationis di-

9 ctauerit ipſe enim dicitur† optimus. l. cum tabulis. §. fi. ibi optimi maximiq; principes. ff. de his qui. vt indig. l. in honoribus ibi optimus maximusque princeps de vac. mu. l. qui ſolidum ibi optimus maximusque princeps. ff. de leg. ij. ꝛ ſupra qui teſta. facc. poſſunt ibi optimi imperatoris traiani. Jtem dicit ſanctiſſimus. l. queris ibi quam ſanctiſſimus ꝛ nobiliſſimus imperator. ff. de na. reſti. Jtem dicitur religioſiſſimus. l. vnum ex familia. §. fi. ibi q̄ pernicaciſſimus ꝛ iure religioſiſſimus imperator de leg. ij. imperator enim habet celeſte arbitriuꝫ. l. inter claras C. de ſumma tri. ꝛ fid. ca quicquid enim facit imperator dicitur facere vt deus ꝛ non vt homo vt per gl. in authē. de here. ꝛ fal. in princ. per Bal. in. c. j. de no. for. fide. ꝛ ideo dicebat Bart. in

10 l. j. C. vt que deſunt aduoc. q̄† princeps poteſt iudicare ſm conſcientiam ꝛ non ſm allegata ꝛ probata. cum ergo in ipſo principe ceſſet cauſa quare quis eſt prohibitus iudicare in cauſa propria vꝫ timor ipſius ſuperioris ſequitur quod debet ceſſare ipſa iuris diſpoſitio ꝛ per cōſequens ſunt competentes iudices in cauſa propria. Jtem etiam dicas in quocūq; non recognoſcēte ſuperiorem. nam ipſi poterunt iudicare in cauſa propria ita dixit Bar. in l. eſt receptum. ff. de iur. om. iud. ꝛ in. l. proxima ꝛ ibi Jmo. ff. de his que in teſta. delen. Ly. ꝛ Bart. in. d. l. j. C. ne

11 q̄s in ſua cā ꝛ Bal. in. c. j. de inueſti. i ma. facta vbi dixit q̄† rex Francie tanq̄ non recognoſcens ſuperiorem poterat in cauſa ſua iudicare ꝛ Jmo. in. d. l. ſi paterfa. ff. eodem. ꝛ Ly. in. l. ſi procurator. C. de eden. ꝛ ratio eſt. nam iſti non recognoſcentes ſuperiorem equiparantur ipſi principi Bar. in. l. j. §. deniq; ff. de minor. ꝛ in. l. j. §. de qua. ff. de poſtu. ꝛ in. l. nō ambigitur. ff. de. ll. ꝛ in. l. infamē. ff. de pub. iud. ſic ergo princeps poteſt iudicare in cauſa propria vt ſupra dictum fuit eodem modo poterūt iſti ſuperiorem non recognoſcentes cum equiparentur principi. Contrariuꝫ tamen tenuerunt Mod. in. d. c. cū veniſſent vbi voluerunt quod immo ipſi non recognoſcentes ſuperiorem non poterunt iudicare in cauſa propria. mouentur autem ipſi per argumentum a ceſſione rationis. nam ipſi dicunt. ideo princeps ꝛ papa poſſunt iudicare in cauſa propria: quia propter ſummā eorum bonitatem non eſt preſumendum quod dato quod iudicent in cauſa propria quod velint alteri facere iniuſticiam per ſupra allegata: ſed iſta ratio ceſſat in iſtis alijs inferioribus nō recognoſcentibus ſuperiorem. Eſt enim preſumendum q̄ iſti tyranni propter ſummam eorum auaritiam contra iuſticiam ꝛ pro ſe iudicarēt. facit quod dixit Bal. in. l. ex hoc iure. ff. de iu. ꝛ iure vbi dixit quod domini hodierni ſanguinem pupillorū exoriant ꝛ vix precarium eis dimittunt ſpiritū. facit quod dixit Bal. in. l. nolumus. C. de teſta. vbi dixit quod licet imperator non velit lucrari cum iactura alterius vt ibi eſt caſus. tamen dicit ipſe

dicit ipse qꝫ hoc male obseruant domini hodierni qui amant questores ⁊ feneratores qui per fas ⁊ nefas extorquent aliena facit quod dixit Bal. in l. j. C. de here. ac. vbi dixit qꝫ officiales fisci presumuntur locupletari de bonis fisci vt est glo. sing. in l. facultas. C. de iure fisci. lib. x. ⁊ subdit ibi Bald. quod hoc bene obseruant tyranni: qz raro officiales recedunt ab eis cum pecunia facit quod dixit Bar. in l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iur. vbi appellat istos dominos canes curiarum ⁊ omnium bonorum deuoratores. ergo ⁊c. Tamen propter hoc non recede-
12 rem a communi sententia nec ob. ratio ista: quia dico qꝫ † duplici ratiõe princeps potest iudicare in causa propria vna est que non habet coram quo possit conueniri cum ipse non habeat superiorem alia fuit ratio. quia cessat in eo timor suspitionis vt supra dictum fuit. vnde dato quod in inferiore non recognoscente superiorem cesset illa ratio bonitatis non tamen cessat ratio superioritatis: quia ipsi non recognoscunt superiorem. ergo debet remanere firma iuris dispõ. §. affinitatis supra de nup. librorum. ff. de his qui not. infa. cum vul. ergo. Predicta tamen limita procedere de iuris rigore. nam de rigore iuris princeps ⁊ alij predicti possunt cognoscere in causa propria: sed causam alteri deberet delegare ⁊ ipe deberet se submittere iurisdictioni alterius. potest enim imperator submittere se iurisdictioni alterius quamuis sit minor eo vt per glo. in l. est receptũ. ff. de in. om. iud. ⁊ ibi doc. ⁊ ita dixit Bal. in. d. l. proxime. ff. de his qꝫ
13 in testa. delen. ⁊ doc. in. c. cum venissent. Scõo limita qꝫ † papa non poterit iudicare in causa propria quando accusaretur de crimine heresis vel quando de crimine notorio ⁊ ipse esset scandalosus ⁊ incorrigibilis. nam istis casibus ipse papa non potest iudicare in causa propria vt est casus sing. iuncta glos. fina. c. si papa. gl. di. ⁊ isto casu cognoscet consilium vt per Archi. in. c. in fidei fauo. de here. in. vj. ⁊ aduerte qꝫ isto casu est necesse qꝫ sit accusatus de vera heresi: quia non credit in articulis fidei. Secus vero si esset accusatus de ficta heresi puta de crimine simonie quod crimen ficte dicitur heresis. c. quoties de simo. ita dixit glo. no. in. d. c. si quis pecunia. Secundo limita nisi inter duos esset questio de papatu. nam isto casu ipsi in hac causa non poterunt iudicare: sed concilij erit iudex vt est gl. sing. in. c. si duo. lxix. d. Item limita quod non recognoscentes superiorem possunt iudicare in causa propria quando iudicarẽt inter sibi subditos. Secus vero si vellet iudicare in causa ppria quam habent cum alio sibi non subdito ita colligitur ex dictis per Hosti. ⁊ Jo. an. in. c. nouit. ⁊ ibi Abb. super glo. in ver. iudicare ⁊ ita dicebat se alias respondisse de facto. d. Alexã. in. d. l. est receptum quod est sing. no. Ultimo etiam adde quod quis
14 poterat iudicare in causa † propria qñ esset homo sancte vite in quo verisimiliter cessaret omnis suspicio vtputa. quia esset monachus cisterciensis ita dixit sing. Spec. in tit. de iudice de lega. §. superest. versi. quid si non est consanguineus refert. d. Alex. d. l. qui iurisdictioni ⁊ ibi de hac materia late videas quãdo quis posset iudicare in causa propria dicvt ibi per eum post ceteros. Capio glo. in ver. in partem ⁊ glo. querit dicit in tex.
15 nostro qꝫ si † testator seruum alienum quem liberũ putabat heredem instituit ⁊ ei meuium substitutũ dedit quod si iste seruus institutus adierit hereditatem iussu domini quod meuius substitutus admittetur in partem hereditatis modo nunc gl. querit in quam partem hereditatis admittet ⁊ glos. respon. dicẽs quod hereditas diuidetur in duas partes ⁊ iteruꝫ vnus semis diuidetur in duas partes que quidem due partes sunt quarta totius ⁊ vnam harum quartarũ habebit dominus ⁊ aliã substituturus allegat casum. ff. de here. insti. l. si paterfa. Postmodũ glo. querit quid fiet de alio semisse an illũ semissem habebit dominus serui instituti an vero ipse substitutus ⁊ glo. dicit quod primo videtur quod ipse substitutus debeat habere ⁊ hec inspecta opi. testantis que videtur fuisse quod substitutus isto casu deberet habere totum quod probo. nam testator istũ seruꝫ quem instituit ⁊ ei vulgarem substitutum dedit credidit esse liberum: sed quando testator substituit vulgariter alicui libero homini herede instituto videtur voluisse quod substitutus admittatur in casu quo institutus sibi non acquisierit hereditatem vel alij cuius iuri postea subiectus foret vt est casus infra eo. §. fi. Ergo idem debemus dicere quando testator substituit alicui seruo quem liberum esse credebat ⁊ ei dedit substitutum vulgarem quod sua voluntas fuit ex eo quod credebat ipsum liberuꝫ quod substitutus admitteretur in casu quo ipse sibi hereditatem non quesierit vel postea mutata cõditione alteri cuius iuri subiectus foret non acquisierit sed alterum istorum nõ interueni t in casu nostro: quia institutus sibi non acquisiuit hereditatem: quia seruus erat nec etiam alij cui postea subiectus foret: quia iste post institutionem postea non fuit subiectus iuri alterius immo erat a principio ideo merito considerata voluntate testãtis debebamus dicere quod substitutus deberet admitti in totum. Sed tamen iste institutus non erat liber pro ut testator credit voluit lex de equitate quantã partem hereditatis dño instituti ⁊ per cõsequens dñs habebit quartã partẽ ⁊ substitutus omnes alias partes ⁊ pro hac etiam parte facit dictum glo. illud generale quod est quod magis debemus attendere ipsam opi. qꝫ veritatem vt. ff. pro emp. l. ij. §. si quis a pupillo. ⁊ ff. de acqui. here. is qui putat: sed si attendimus opi. testantis ipsa fuit vt substitutus isto casu deberet habere totum vt supra ostendi. ergo attenta voluntate ipsius debemus dicere substitutum magis debere habere istum semissem qꝫ dominus ⁊ iste erant rationes que faciebant pro substituto quod ipse deberet habere reliquum semissem. Pro parte vero domini quod ipse deberet habere reliquum semissem facit illud generale quod est quod magis debemus attendere veritatem: sed quando substitutio vulgaris est facta vere seruo itelligitur esse facta in casu quo sibi hereditatẽ non quesuerit vel domino cui subiectus est vt in eo. §. illa verba. sꝫ iste talis erat vere seruus ergo debemus dicere quod tunc substitutus vulgaris debeat admitti quando ipse seruus sibi non acquisuerit hereditatem vel domino suo sed alterum istorum non defecit in casu nostro quia dato quod sibi non quesuerit tamen quesiuit domino suo ergo videtur dicendum ipsam dominum veritate inspecta preferendum ipsi substituto ⁊ per consequens ipse habebit semissem ⁊ ita dicit glo. Modo nunc est videndum an glo. dicat verum vꝫ qõ dictus semis debeat dari domino serui an vero substituto ⁊ dicas quod opi. est verior ⁊ cum ea omnes pertranseunt ⁊ per hoc facit ꝛm gl. in. d. l. si pater quia verisimile est qꝫ ipse tiberius qui in causa propria iudicauit elegerit sibi meliorem partem. nam vt dicebat Jac. de Are. ⁊ Bal. ⁊ Jmo. in. d. l. si pater maledictus potest dici ille qui peiorem sibi partem eligit ⁊ allegat illud vulgare dictum chi partisse non se inganna. Jn glo. in ver. scit not. ex hac glo. ꝛm Moder. hic quod ille di-
16 citur vere † scire qui non erat in veritate rei. ⁊ sic collige quod scientia est virorum ⁊ idem dixit glo. in. d. l. si paterfa. Aduertẽ
17 dum tamen est quod dicimur † aliquid scire pluribus modis. nam aliquando dicimur scire id quod vehementer opinamur vt est glo. no. in. l. pantonius. §. rei perduelionis. ff. de acqui. here. l. falsum. ⁊ glo. in. l. quedam. §. quod dicitur. ff. de acqui. here. probat casus in. l. si quis ita in ver. quasi certus ⁊ ibi ponderat Jac. de Are. ⁊ Bar. ff. de test. tu. Jta quia quis recte dicere poterit se scire christum humanatum ⁊ crucifixuꝫ. troiam fuisse captam. ⁊ paulum predicare. l. plocina. ff. de iure cod. nõ quia ipse istud viderit. sed quia hoc vehementer opinatur ⁊ pro certo habet. ideo dicebat Bal. post Jnn. in. c. fi. de in. cal. quod si quis intraret se scire christuꝫ crucifixum non esset periurus: qz istud verbum scire debet exponi. idest vehementer opinor. Alio modo dicimur scire id quod sensu corporeo precipimus ⁊ ista talis scientia requiritur in teste. ⁊ ideo si testis interrogatus qualiter istud scit ⁊ respon. quia istud opinatur non recte deponit sed debet deponere de scientia visu corporeo pcepta. puta scio quia vidi ita probat glo. in auf. de here. ⁊ fal. §. si vero absunt. ⁊ in. l. testium ⁊ ibi plene per Ly. C. de test. ⁊ plene in. c. quoties. de testi. ⁊ per Barto. in. l. ij. §. pe. ff. de aqua plu. arc. Et ex istis
18 singulariter dixit Bal. in. c. fi. de in. cal. qõ si † testis deponens dicat se tantum scire quod titius occidit seium non probat nisi reddat rationem dicti sui per actum corporis putavidit ⁊ etiã si de ipsa ratione non fuerit interrogatus. ratio est secundũ euꝫ quia quando testis deponit se scire quod titius occidit seiuꝫ loquitur equinoce ⁊ obscure quoniam potest intelligi quod ideo sciat: quia vehemẽter opinatur que sufficit in teste. item põt intelligi de scientia visu pcepta. ideo merito tanꝫ obscure ⁊ ambigue deponit nõ probat. Secus dicit ipse esset si testis deponat quod verum est quod titius occidit seium. nam isto casu recte probabit etiam si nõ fuerit interrogatus aliter de causa scire quia nihil aliud est veritas qꝫ res visu percepta ⁊ in memoria retenta vt dicit sing. no. l. ij. in princ. ff. de aqua plu. ar. ⁊ ita dicit ipse limitari l. Hoc modo tex. in. l. solã. C. de testi. ⁊ in. c. cũ causam que. inter arch. de testi. cum vul. ⁊ dixit istud dictuꝫ fore sing. no. quia erat suum dictum nouum ⁊ istud dictum tanꝫ mirab. exclamauit Alex. in. l. j. si certum pet. ⁊ videas etiaꝫ per Moder. in. d. c. fi. de in. calum. in vlt. car. facit tex. in. l. postmodum. §. fi. ff. de lib. ⁊ posthu. ⁊ ibi ponitur quid importet verbũ scio a testatore prolatum. Capio glo. in ver. acquisierit dicitur in tex. nostro quod ista verba si heres non erit prolata a testatore infra eum quem testator sciebat liberum significant vꝫ si ipse institutus sibi nõ quesierit vel cuius iuri postea subiectus esset ceperit non acquisierit. Modo dicit gl. secus est si ista ver

ba essent prolata a testatore in eũ quẽ testator credebat liberũ cum in veritate esset seruus vt fuit in primo casu huius. §. nam ibi testator credebat institutum esse natum vez liberum z erat aliud. scz seruus. nam tũc obseruatur id quod dicitur ibi vez qõ substitutus admittitur in partẽ z institutus in reliquam partẽ vt ibi dicit z supra diximus. Et omnia que dicunt in hoc. §. sic distinguendo vez aut testator credidit liberũ illuz quẽ instituit cuz esset seruus aut vero sciebat seruũ z in veritate erat seruus aut vero sciebat liberũ z in veritate erat liber vt hic habet ob seruabat ipse princeps cũ seruus suus foret heres institutus z datus ei substitutus vt hic z in. l. z tiberius. ff. de here. instit.

¶ Pro clariori tamen intelligentia dicit gl. Si tu queris si testator aliquem heredem instituerit z postmodũ dixerit z si heres non erit talem substituo quid importent ista verba. Sic distingue q aut testator sciebat liberum eum quem instituit. aut sciebat seruum siquidem seruum z sciebat seruum: z tũc obserua: quia dicitur supra eo. secundo respõ. videlicet q tunc substitutus admittatur si ipse heres non erit vel alteri hereditatem quesierit. aut vero sciebat liberũ. z tunc obserua q dicit in tertio responso huius. §. q tunc substitutus admittatur nisi institutus sibi quesierit vel ei cuius iuri postea subiectus esse ceperit. Aut vero testator putabat liberũ esse institutum cum in veritate esset seruus: z tunc dicit glo. distingue q aut testator voluit q institutus per se factus esset heres aut vero non curauit an alium faceret heredem. q istud expressit. z tunc obserua voluntatem testatoris z si voluit institutum per se factuz esse heredẽ z isto casu substitutus in totum admittetur: quia si testator voluit quod institutus per se factus esset heres z ipse non potest esse quia reperitur seruus substitutus ipe admittetur. aut vero non curauit q institutus alium faceret heredem: z tunc substitutus in totuz excludetur z ita procedat casus in. l. cum proponas. C. de here. instí. Aut vero an testator curauit q institutus esset per se heres an vero alium heredez faceret z isto casu obseruatur quod in primo respõso huius. §. dicitur q datur quarta pars substituto z reliqua pars istituto. Si vero testator putauit institutum esse seruum z in veritate erat liber z iste casus dicit glo. est indubitabilis. s. quod erit heres z in totum excludetur substitutus. Et ratio est in promptu. nam presumitur in dubio institutio facta contemplatione instituti. ita dicit glo. in l. paterfa. ff. eo. si ergo testator voluit eum instituere dum erat seruus a maiozitate ratio est presumendum q si sciuisset ipsum liberũ ipsum instituisset argumento. l. barbarius de off. preto. z per hoc sit declarata tota glo. j. Habes no. ex hac glo. ex vltima sui parte quid si testator vnum heredem instituerit z si heres non erit alium ei substituerit quid importent dicta verba z quando substitutus debeat admitti. Circa qõ tu clarius dicas post Are. hic distinguendo tres casus vez q aut testator sciuit conditionem instituti. Aut errauit in conditione instituti. Aut dubitatur an sciuerit vel errauerit in conditione instituti. Primo casu quando testator sciuit conditionem instituti. z tũc aut testator sciuit institutum esse seruum. z tunc ista verba si heres non erit intelliguntur, idest si heres non erit ad commodũ dñi vel liber factus sibi hereditatẽ nõ quesierit z altero istorũ non interueniente admittitur substitutus vt hic in versi. illa enim verba. Aut vero testator sciuit institutum fore liberum. z tunc dicta verba si heres non erit interpretantur. idest si per se heres non erit vel mutata conditione alium heredem non fecerit z altero istoruz non interueniente admittitur substitutus z ita probat casus iste hic in fine z in. l. paterfa. ver. nam quid sit vsq; ad ver. igitur. Secundo casu principali quando cõstat testatorem errasse in conditione instituti. z tunc aut testator putauit institutum esse seruum cum esset liber. z tunc institutus indistincte admittitur excluso substituto z ratio est. nam in dubio presumitur institutionem factam contemplatione instituti vt per glo. in. d. l. si pater. si ergo presumitur testator instituisse ipsum heredem sui contemplatione z voluit eum instituere dum credebat ipsum seruum a maiozitate rationis videtur voluisse ipsum habere hereditatem si sciuisset ipsum esse liberũ. facit tex. in. l. barbarius. ff. de offi. preto. z. l. liber homo. ff. de agre. re. domi. Aut vero econtra putauit testator institutum fore liberum cum in veritate esset seruus. z tunc debet distingui q aut cõstat q testator voluit q ipse institutus per se tantũ esset heres. Aut vero non curauit an ipse esset heres vel alium heredem siquidẽ no. quod ipse esset tantum heres. z tunc substitutus admittitur ex eo quod per se non potest esse heres: q seruus. aut vero nõ curauit an ipse esset heres vel alium heredem faceret. z tũc substitutus excludetur q dato q ipse non sit heres tñ dominũ heredem fecit z ita probatur in. l. componas. C. de hered. instí. z per glo. in. d. l. si pater z hic. Aut vero non constat quid voluerit testator. z tunc habet locum q dicitur in prin. huius. §. quia substitutus admittetur in quarta parte z institutus in reliqua parte. Tertio casu principali quando dubitatur an testator erranerit in conditionem instituti vel non z tunc dicas q sunt attendende coniecture z si potest apparere ex ipsis coniecturis z tunc presumendum est quod non erranerit immo quod sciuerit conditionem instituti: q in dubio non debet presumi error. l. si adulterium cum incestu. §. idem polioni. ff. de adul. z primo ibi per Bar. qui allegat errorem debet illum probare per no. in. l. ij. ff. de confes. z per Bal. in. l. error z q ibi glo. z Doct. C. de iu. z fac. igno. z ita residet Are. hic post Bal. z Imol. in. d. l. si paterfamilias.

¶ FINIS.

Registrum.

A B C D E F G H I K L O M. Omnes sunt terniones preter vltimum duernionem.

¶ D. Mar. Anto. Baue. super Instí. Lectura finit feliciter. Lugduñ. Impressa per Jacobum myt. Impensis honestiviri Vincentij de portonarijs eiusdez ciuitatis ciuis z bibliopola. Anno dñi. 1523. Die vero. 2. Octobris.

¶ Inder alphabetic⁹ ¶ antehac

a nemine excusus). In strenuissimam ac elegātissimam lecturā super Institutis: per Do. Marcū Anto. Baue. editā. In quo accuratissimo ordine ⁊ stilo: singula q̄q; scitu digna designant.

¶ De litera. A.

Abortius natus nō rūpit testm̄. de exhere. libe. §. posthumi. nu. 21. fo. 52.

Abortiⁿ filiⁿ pinde hr̄ ac si natⁿ nō fuisset nec rūpit testm̄ de exhere. lib. §. posthumi. nu. 3. fo. 51.

Sed si mulier nō peperit abortuz: sed aliquod animal non habēs formam hominis an testm̄ rumpat. ibidem. nu. 4.

Abortū procurans qualiter puniatur. de exhereda. lib. §. posthumi. numero. 8. fo. 51.

Et qua pena puniat interficiēs existentē in vtero. ⁊ ibi. nu. 9. ⁊ 11.

Actus factus cōtra prohibitionē legis est ipso iure nullⁿ de vulg. subst. §. pōt. nu. 3. ⁊ 5. fo. 66.

Actus qui debet fieri manu propria per aliū expleri non potest. de testa. in rub. nu. 70. fo. 7.

Actionis nomē an necessario debeat in libello ꝓponi. de testa. §. possunt autem. nu. 20. fo. 13.

Actionis expressio non est necessaria in libello si tm̄ exprimatur ⁊ inepte nō viciabit libellⁿ. de testa. §. pater necnō. nu. 28. fo. 24.

Accusans de vulnere cōmisso de nocte si postmoduz ꝓbat de vulnere sed non de nocte an debebit accusatus de tali delicto puniri. de exhere. libe. §. seruus autem. nu. 2. fo. 58.

Addens vel diminuens consilio ab altero facto an intelligatur in his in quibus nō detrahit approbare. de testa. mili. §. sed ⁊ si quis. nu. 6. fo. 40.

Adhibitis an recte exponatur ideſt rogatis. de testa. §. sed hec q̄dem. nu. 31. fo. 33.

Adire hereditatē in qua seruus fuit institutus non potest dn̄is. de exhere. libe. §. alienus quoq; . nu. 12. fo. 59.

Adire hereditatē in qua filius fuit istitutus potest pater iure suo si filius recusat adire. ⁊ quid in monacho. de exhereda. libe. §. alienus quoq; . nu. 13. fo. 59.

Adire nole hereditatem potest seruus. etiam domino iubente: ⁊ si adit coacte an valeat talis aditio. de exhere. libe. §. alienus quoq; . nu. 15. fo. 59.

Adoptiⁿ filiⁿ durāte adoptiōe q̄ ad pfez naturalē attinet hr̄ loco extraneoꝝ nec reputat eiⁿ filiⁿ. de exhe. li. §. adoptiui. nu. 2. f. 53.

Adoptiui liberi durāte adoptiōe debēt istitui vel exhr̄dari a pfe adoptiuo: a pfe ꝺo näli nō. de exhe. li. §. adoptiui. nu. 1. ⁊ 3. f. 53.

Adoptiui filij emancipati desinunt oino esse filij ipsius adoptātis per emācipationē. de exhere. libe. §. adoptiui. nu. 4. fo. 53.

Adulterium est maius quolibet alio crimine. de exhere. libe. §. est autem. nu. 12. fo. 57.

Afflicto nō est dāda afflictio. qui testa. face. pos. §. itē furiosi. numero. 12. fo. 46.

Allegare iura correcta ad causaruz decisionem: an ⁊ qn̄ liceat. de testa. in rub. nume. 8. fo. 3.

Amicus an possit p amico testificari. de testa. §. pater necnon. nu. 35. fo. 24.

Amicus inimici mei ⁊ etiā amicⁱ fratris mei an repellat a testimonio ⁊ q̄d de inimico qn̄ est facta pax. de test. §. pr̄. nu. 39. fo. 25.

Amor appellatur furor vehemēs. de testa. §. pater. nu. 42. fo. 25.

Amor vehemens peruertit sensum. qui testa. face. pos. §. item furiosi. nu. 31. fo. 48.

In appellatione a diffinitiua nō est necessaria expressio cause: si tm̄ exprimat ⁊ frinola appellatio erit ipo iure nulla. ꝺ tes. §. pr̄ necnō. nu. 30. f. 24.

Arbitri quibⁿ data ē potestas ꝓrogādi cōpromissuz nō pñt nisi semel ꝓrogare. de exhere. libe. §. ⁊ vnuz numero. 3. fo. 60.

Arbitri vel arbitratores si habēt ꝓplexā q̄stionē pñt eligere mediā viam nec in totum absoluere nec in totum condemnare. de vulga. substi. §. si seruum. nu. 2. fo. 68.

Argumentum ab ethimologia vocabuli an ⁊ qn̄ ꝓcedat. de testa. in rubrica. nu. 7. fo. 3.

Argumētū ab ethimologia seu allusione vocabuli ꝓcedit qn̄ ethimologia ꝺcordat cū diffinitiōe alias secⁿ. de te. i rub. nu. 43. f. 5.

Argumentū a cōtrario sensu an sit validū in iure ⁊ qn̄ ꝓcedat. de testa. §. pater necnon. nu. 32. fo. 24.

Argumētū a ꝺrio sensu nō ꝺz sumi qn̄ resultaret absonus itellectⁿ ⁊ iuriꝺrⁱⁿ ⁊. nu. 15. q̄ test. fa. pos. §. nō tm̄. nu. 8. ⁊ 15. fo. 43.

Argumētū a noīe est validū. de test. mili. §. sciēdū. nu. 25. fo. 42.

Arma an ꝓferant legibus. de test. mili. §. sciendum. nu. 22. fo. 42.

Articulus ꝺz cōcludere. de test. §. si cū aliquis. nu. 2. fo. 16.

Aspōdⁿ ⁊ libra idē significāt. de here. instī. §. hr̄ditas. nu. 5. fo. 61.

Autoritas illa que spiritu dei aguntr̄ nō sunt sub lege intelligitr̄ ꝙ nō sunt sub lege peccati q̄dē: sed nō de iudiciali. de testa. in rub. nu. 89. fo. 8.

¶ De litera. B.

Bannitus qui potest impune offendi si sciente ⁊ patiente magistratu habitat in loco a quo bannitus est an possit impune offendi. de testa. §. sed cum aliquis. nu. 37. fo. 21.

Bannitus ꝓpter cōtumaciā si cōpareat reuocabis bānū p solaz citationē. de testa. mili. §. illis autem. nu. 3. fo. 35.

Baptizatus p̄sumitr̄ ille q̄ est natus ex parētibus christianis ⁊ cōuersatus est inter christianos. de testa. §. si cū aliqs. nu. 43. f. 21.

Bastardus siue naturalis testificari nō pōt p patre nec etiā pro matre. de testa. §. pater necnon. nu. 9. fo. 23.

Beneficiatus non pōt beneficio iā q̄sito renunciare sine cōsensu superioris: secus in q̄rendo. qui testa. face. pos. §. itē furiosi. nu. 19. fo. 47.

Bona castrēsia filij intestati nō extātibⁿ liberis ipsius filij vel fratribus an ptineant ad patrē iure cōi vel iure hereditario. q̄ testa. face. pos. §. non tamen. nu. 29. fo. 44.

Bonoꝝ possessio p patiētiā longi tpis corā ptore agnita an legitime ꝓbet. de testa. §. sed cum aliquis. nu. 47. fo. 21.

¶ De litera. C.

Camera cardinalis est fidelis sicut camera pape de testa. §. nihil. nu. 20. fo. 29.

Capiēs aliquē p mātellū vel vestē ꝺicit illū capere psonaliter sine in persona. de testa. §. pñt autem. nu. 14. fo. 12.

Cardinalis an possit ex cōcessione pape testari de bonis in cardinalatu acquisitis. de exhere. lib. §. seruus alienus. nu. 5. fo. 59.

Carta si reperit ꝓrogata ⁊ repitur ibi bulla: bulla reputabit falsa. de testa. §. nihil. numero. 2. fo. 27.

Casus superueniens in persona alterius nō ꝺz alteri nocere in pfectis ⁊ cōsummatis. de testa. §. si cū aliquis. nu. 25. fo. 18.

Cassato principali cassat quicquid sequitur ex eo. de exhered. lib. §. est autem. nu. 24. ⁊ nu. 14. fo. 58.

Causa adiecta legato in fauorē legatarij non restringit legatum. de testa. mili. §. illis autem. nu. 10. fo. 35.

Cā ⁊ rō qño differāt. de test. mili. §. illis autē. nu. 15. fo. 36.

Cecⁿ an possit deponere de his q̄ vidit ante cecitatē. de testa. §. testes autem. numero. 27. fo. 15.

Cecⁿ an possit testificari ō his q̄ audiuit. de te. §. si ꝟ q̄dē. n. 7. f. 30.

Cessante cā cessat effectⁿ. de tes. mi. §. illis aūt. nu. 2. §. 6. 8. ⁊ 13. f. 35.

Cessante cā priuilegij cessat priuilegiū. de testa. mili. §. hactenus. numero. 5. fo. 38.

Citatio nulla nullū opat effectū. de exhe. li. §. emācipatos. n. 8. f. 53.

Clausula motu ꝓprio. ⁊ ex certa sciētia tollit viciū surreptiōis. de here. instī. §. hereditas. nu. 10. fo. 62.

Clausula ex certa sciētia qō opet. de here. ist. §. hr̄ditas. n. 11. f. 62.

Clerici ꝺicuntr̄ esse in ꝺignitate ꝺicunt enim reges. de test. mili. §. sciendum. nu. 19. fo. 42.

Clericū pcutiēs sup biretū vl caputiū ꝺicit sup capite pcutere ⁊ incidit in canonē late sntie excōicatiōis. de tes. §. pñt aūt. n. 15. f. 12.

Codicillus pōt fieri in medio testi. de testa. in rub. nu. 57. fo. 6.

Cognoscere contrahentes an ꝺebeant testes. de here. instī. §. hi quos. numero. 2. fo. 66.

Collaterales preteriti qualiter rumpant testamen. de exhere. lib. §. mater. nu. 12. fo. 55.

Colonus an possit cē testis p ꝺño. de test. §. patèr. nu. 43. fo. 25.

Comedere sagimen licitum est ꝺiebus quibus comeduntr̄ ova. de testa. mili. §. sed ⁊ si quis numero. 10. fo. 40.

Comedere carnes non licet preterita media nocte carnisprium. q̄ testa. face. pos. §. preterea. nu. 12. fo. 46.

Compromissum prorogare non possunt nisi semel arbitri quibus data est potestas siue licentia prorogandi. de exhere. libe. §. et vnum. numero. 3. fo. 60.

Compromissarius in quem factū est cōpromissum tanq̄ in arbitruz ⁊ arbitratorē si, pnunciando ꝺixit nos arbiter ⁊ arbitrator ⁊c. an presumatur magis sententiasse vt arbiter vel vt arbitrator. de here. instī. §. hereditas. nu. 13. fo. 62.

Communis error reputātū quē patrēfamilias vel emācipatū an faciat vt gesta per talez sic reputatū valeant ac si gesta essent p patrēfami. de testa. §. si cum aliquis. numero. 38. fo. 21.

Communis vsus loquendi dat proprium significatum verbis. de testa. §. nihil. nu. 8. fo. 28.

Concesso vnō intelligitr̄ concessum omne id per qō deuenitur ad illud. de exhere. lib. §. est autē. nu.

mero.20.fo.57.

Concubina testificari nō potest nec etiam amasia p amasio ꝛ econtra.de testamen.§.pater. numero.41.fo.25.

Concubinaꝫ habens potest repelli a testimonio.de test.§.pater necnon.numero.10.fo.23.

Conditio impossibilis in cōtractu apposita viciat cōtractū secus in vltimis voluntatibus.de here.instī.§.impossibilis.nu.5.fo.65.

Conditio impossibilis adiecta institutioni vel libertati reiicitur ꝛ dispōnē nō vitiat.de here.inst.§.īpossibilis.nu.1.3.ꝛ.8.fo.64.

Conditio dicitur impossibilis multis modis.ibidem.nu.2.

Conditiōis tres sunt species.de here.īsti.§.si plures.nu.6.fo.66.

Conditiōes plures si fuerint adiecte institutioni sufficit adimplere alteram.de here.instī.§.si plures.nu.3.fo.65.

Conferre an debeat frater fratri libros qs pr̄ sibi tradidit p studio.de te.mi.§.sciēdū.nu.12.fo.41.

Confirmatio ex certa sciētia qd īportet. de here. instī.§.hereditas.nu.12.fo.62.

Confessus crimen an ꝛ qn̄ possit interrogari de consocijs.de testa.§.legatarijs.nu.13.fo.27.

Consanguineus pro cōsanguineo agere potest sine mandato ꝛ beneficiū impetrare.de testa.§.pater.nu.37.fo.24.

Consensus vel volūtas vbi ex legis dispositione reqritur sufficit qd̄ īterueniat ante siue postea ex interuallo.de exhere.libe.§.alienus quoq;.nu.7.fo.59.

Consilium aliquorū vbi ex forma statuti requirit tale consiliū debet interuenire ante actū: qz post actū nihil operaret.de exhere.lib.§.alienꝰ qq;.nu.9.fo.59.

Contextu vno quid denotet.de testamen.in rubri.numero.47.fo.6.

Contractus in testō fieri an possit ita vt ppter hoc vicietur testamentum.de testa. in rub. numero.50.fo.6.

Cōtractus an sit alienus actꝰ a testō.de test.in rub.nu.51.fo.6.

Cōtractꝰ stipulatiōis an possit in testō īteruenire.ibi. nu.53.fo.6.

Contractus seu alienatio facta a notorie pdigo an valeat.qui.p̄mis.est fa.testa.§.item prodigus.nu.11.fo.48.

Contrariorum cadē ē disciplina.qb'nō ē p̄mis. fa.testa.§.itē pdigꝰ.nu.9.fo.48.

Contratabulas bo.pos.nō dar̄ ō testā feminaꝝ de exhere.lib.§.mr̄.nu.13.fo.55.

Creditur dicto magni viri sine iuramēto.de test.ī rub. numero.105.fo.11.

Creditores patris nō habent regressuꝫ contra peculiū castrense ipsius filij ratione debitorū patris ꝛ idē in fisco.qui testa. face. pos.§.non tamen.nu.22.fo.44.

Crimen lese maiestatis cōmittēs statim est prīuatꝰ administratiōe bonoꝝ suoꝝ ꝛ oīa applicanr̄ fisco. de testa.§.testantem.nu.36.fo.15.

Criminosi testificari possunt de his que fiunt in barataria. de testa.§.pater necnon.nu.18.fo.23.

Criminosi ꝛ periuri an per statutum possint admitti ad testificandum.q̄ test.fa.pos.§.preterea.nu.5.fo.45.

De litera. D.

Damnatus ex famoso crimine nō pōt adhiberi testis in testō qn̄ oībus erat notū euꝫ infamē esse.de testamen.§.testes aūt. numero.34.fo.15.

Damnatus ad mortē an possit testari.de testa. mili.§. hactenus.numero.19.fo.39.

Dānatus de crimine publico efficit infamis.de testa.mili.§. sciendum.numero.18.fo.42.

Debitor solues creditori statim cōsumpturo nō liberat qui testa.fa.pos.§.itē pdigus.nu.3.fo.48.

Decedere nō pōt qs p pte testatꝰ ꝛ p pte intestatus. et nu.7.ꝛ.15.de here.isti.§.hr̄ditas.nu.4.fo.61.

Declarans nihil de nouo addere videt.de testa.mili. §.quinimmo.nu.5.fo.38.

Deportatus est capax eorū que iurisgētiuꝫ sunt siue naturalis:sꝫ prīuatur testamēti factione.de testa.in rub.nu.18.fo.4.

Dictio in:qn̄q; capitur pro iuxta.de test.in rub. numero. 24.folio.4.

Dictio vsq; est exclusiua casus cui apponitur.de exhere.libe.§.ꝛ vnum.nume.8.fo.60.

Dicta testiū didicisse nō dr̄ qs licet viderit exēplar si originale nō viderit.de test.§.nihil.nu.16.fo.28.

Dicto boni viri credit maxime si hꝫ amplam magistratum in ciuitate.de testa.in rub.nu.103.fo.11.

Dies incipit a media nocte ad aliā mediā noctē.qui test.fa. pos.§.preterea.nu.11.fo.46.

Dies cepta in testamētis habetur pro cōpleta.qui test.face.pos. §.preterea.nu.9.ꝛ.13.fo.46.

Dies certa institutioni adiecta tollitur de medio nec viciatur institutio.de here.institu.§.heres.nu.25.fo.63.

Diffinitio bona dꝫ ponere oīa substantialia rei diffinite.de test. in rub.nu.41.fo.5.

Diffinitio bona ostistit ex gn̄e ꝛ differētijs.de test.ī rub.nu.39.fo.5.

Dignitas perditur per infamiā supuenientē. de testa. mili.§.sciendum.nu.16.fo.41.

Dispositio si ex īpossibili ex toto in totū viciat sīc̄o ex pte,p pte tm̄,de here. instī.§. impossibilis. numero.11.fo.65.

Distributiones quotidiane dant tm̄ interessentibus diuinis officijs.de testa.mili.§.illis autem.nu.12.fo.36.

Doctor salariatus a publico nō pōt accipere salariū p̄ p curatorē.de testa.in rub.nu.72.fo.7.

Doctor artiū est in dignitate.de testa.mili.§.sciēdū.nu.23. fo.42.

Doctor canonū p̄ferr̄ dꝫ doctori iuris ciuilis.de testa.mili.§. sciēdum.nu.34.fo.42.

Doctor ex eo q̄ est doctor dicitur nobilis ꝛ magis q̄ ille qui est nobilis genere.de testa.mili.§.sciendū.nu.26.fo.42.

Doctor qui per viginti annos legit i studio generali efficitur dux ꝛ comes.de testa.mili.§.sciendū.nu.31.fo.42.

Doctores magne excellentie ab imperatore vocantur patres et amici.de testa.mili.§.sciendū.nu.32.fo.42.

Doctores an habeāt merū ꝛ mixtū imperiū.de testa.mili.§. sciendum.nu.28.fo.42.

Doctores duo si sint equalis scientie ꝛ vnus est nobilior altero p̄ fertur nobilior:sed si doctor plebeius sit excellentior p̄ferrꝫ de testa.mili.§.sciendum.nu.31.fo.42.

Doctoratus an sit dignitas.de testa.mili.§.sciēdū.nu.24.fo.42.

Doctoribus montes ꝛ maria p̄mittētibus nō est leuiter credēdū de testa.mili.§.plane.nu.15.fo.37.

Domesticus vel familiaris licet repellat̄ a testimonio tm̄ domesticus ipsius domestici nō repelletur.de testa.§.pater necnon.nu.34.fo.24.

Domestici ꝛ parētes possunt esse testes idonei de his que in domo fieri solēt.de test.§.pater necnon.nu.17.fo.23.

Domestici admittunt̄ ad pbādū ea q̄ gesta sunt iter vir.ꝛ vxo. nō tm̄ admittunt̄ ad pbandū in p̄iudiciū alterius.de testa.§.pater necnon.nu.20.fo.23.

Domestici qui dicantur ita q̄ repellantur a testimonio.de test.§. pater necnon.nu.33.fo.24.

Domesticū testimoniū est reprobatū in testō:sed an idē sit in alijs causis.de testa.§.pater necnon.nu.24.fo.24.

Dominus si proprīū seruū instituit ꝛ postea ipsuꝫ alienauit:an videat̄ dn̄s destitisse a datione libertatis.de exhere.libe.§.si vnus autē.nu.7.fo.58.

Domini appellatione an veniat vsufructuarius.de exhere. lib.§. alienus.nu.3.fo.58.

Domini duo eiusdē rei insolidū esse non possunt. de exhere.lib.§. emancipatos.nu.2.fo.53.

Dominium rei dotalis post mortē viri an transferat̄ in mulierē.de exhere.lib.§.heredes.nu.6.fo.56.

Dn̄ia rerū ex testō nobis acquiranr̄.de testa.in rub.nu.2.fo.2.

Donare cā mortis an possit filiusfamilias de bonis aduēticijs.de test.mili.§.sciēdū.nu.5.fo.41.

Donare cā mortis etiā ad pias cās an possit filiusfa. sine cōsensu patris.de testa.mili.§.sciendum.nu.8.ꝛ.10.fo.41.

Donare cā mortis an possit filiusfa.cōsentiēte patre de his.q̄ testa.face.pos.§.non tamen.nu.26.fo.44.

Donare ꝛbū p̄misisse,platū cōprehēdit solū donationē inter vinos:nō autē cā mortis nisi specialr̄ exprimat̄:sꝫ pbitisse,platū cōprehēdit vtrāq; donationē.q̄ te.fa.pos.§.nō tm̄.n.27.f.44.

Donare pōt quis cōcubinę sue nisi fuerit miles: doctor vel clericus.de exhere.lib.§.est autem.nu.11.fo.57.

Donare pōt filijs naturalibus.de here.instī.§.heres.nu.6.fo.63.

Donans oīa bona sua ecclesie caloze iracūdie an valeat donatio. qui test.face.pos.§.itē furiosi.nu.33.fo.48.

Donatio an reuocet̄ ppter supnascētiā filioꝝ ꝛ si filij nati decedāt an recōualescat donatio.de test.mili.§.illis autē.nu.8.fo.33.

Donatio causa mortis potest fieri in testō:ꝛ irritato testō nō irritabitur donatio.de testa.in rub.nu.49.52.ꝛ.56.fo.6.

Donatio facta per regē filio suo valet ppter potestatē regiaꝫ.de here.instī.

here.institu.§.hereditas.nu.9.fo.61.

Dormiens equiparaꝛ mortuo:si tñ surgũt.ꝛ malũ ali quod faciũt puniri debẽt si potuerũt sibi prouidere.qui testa.face.pos.§.itẽ furiosi.nu.35.fo.48.

Duo oñi si sint eiusdẽ territorij si vnus delinquat non põt p alium puniri:nisi expectatio alterius iudicis esset pcu lum allatura.de testa.§.nihil.nu.24.fo.29.

Durius agitur cum homine q̃ cũ lege.de testa.§.sed cũ aliquis.nu.58.fo.22.

De litera. E.

Ebrius an possit testari qui testa.fa.pos.§.itẽ furiosi.nu.29.fo.48.

Ebrius an excuseꝛ a pena delicti.ibidem.nu.30.

Ecclesia carẽs rectore an equiparetur here ditati iacẽti.de exhere.libe.§.seruꝰ alienus.nu.9.fo.60.

Edictum de ꝑtab.nõ cõpetit nisi emãcipatis ꝓteritis de exhere.lib.§.mater.nu.5.fo.55.

Edificare ecclesiã siue capellã nõ potest quis sine autoritate epi scopi.de testa.§.sed cum aliquis.nu.40.fo.21.

Electus si diu stetit in possessiõe beneficij sciẽte eo ad quẽ spectat confirmatio:presumitur cõfirmatio precessisse.de testa.§.sz cuz aliquis.numero.48.fo.21.

Emancipatus an ꝑsumaꝛ filiꝰ q̃ vixit seorsuz a pa tre p.xx.annos habitãdo ꝛ negociãdo.ꝛ dicit se emãcipatũ.de test.§.sz cũ aliquis.nu.41. fo.21.

Emãcipatus filius si in testõ est ꝓteritus testm̃ est ipso iure nullũ. de exhere.lib.§.emãcipatos.nu.3.fo.53.

Emãcipatus nõ trãsmittit hereditatem patris nõ agnitã nisi ad descendentes suos sed in suo secus.de exhere.libe.§.hec quidem.numero.5.fo.54.

Emancipatus ꝛ suus in quibus equiparentur quo ad rumpendũ testamentum.de exhere.lib.§.hec quidem.nu.13.fo.54.

Emãcipatus recipiẽs publicũ officiũ cũ cõsensu patris nõ obligat patrẽ.de exhere.lib.§.hec quidẽ.nu.10.fo.54.

Emancipato pupillo datur tutor:secus in existenti in patria potestate.de exhere.lib.§.hec quidem.nu.9.fo.54.

Emãcipato nõ substituitur pupillariter:secus in filio in potestate existenti.de exhere.lib.§.hec quidem.nu.11.fo.54.

Emãcipati nõ dicunt de familia nec etiã nepotes ex filia.de exhere.libe.§.hec quidem.nu.12.fo.54.

Emphiteota si irrequisito dño alienauit rẽ emphiteoticã cadit a iure suo sz tm̃ in tali alienatione nõ fuerint obseruata solẽnia ꝓpter que dicta alienatio fuit nulla:nõ dicetur cecidisse a iure suo.de exhere.libe.§.emãcipatos.nu.7.fo.53.

Emphiteota ꝓpter defectum vnius denarij cadit ab emphiteosi valente mille.de testa.in rub.nu.32.fo.4.

Error an sit magis attẽdẽdus q̃ veritas.de testa.§.sed cũ aliquis.nu.11.fo.17.

Esse tale ꝛ haberi pro tali differũt.de exhere.libe.§.posthumorum.nu.3.fo.52.

Eunuchus an possit esse testis in testõ.de testa.§.testantem.nu.23.fo.15.

Exceptio debet esse de regula.de testa.§.testes autez. numero.6.7.8.fo.13.

Exceptio firmat regulã nõ tñ ãpliat eã.de testa.§.testes autem. nume.9.folio.13.

Executor testamẽti an sit idoneus testis in testõ.de testa.§.legatarijs.nu.5.fo.26.

Executio nõ põt fieri in mortuũ.q̃ tes.fa.possunt.§.itez furiosi.numero.11.fol.46.

Exemplari nõ credit nisi producat originale.de test. §.nihil.nu.14.fo.28.

Exẽplar an sit eiusdẽ auctoritatis cuꝰ ꝛ origiale.ibi.nu.15.fo.26.

Exẽplũ auctoritate iudicis exẽplatũ facit fidẽ lz nõ ꝓducatur originale ꝛ hoc iudice sedente pro tribunali ꝛ parte citata.de testamentis.§.nihil.numero.22.fo.29.

Exẽplo creditur originali nõ producto qñ notarius dicit se non habere aliud originale q̃ illud.de testa.§.nihil.nu.25.fo.29.

Exẽplo exempli an credaꝛ.de testa.§.nihil.nu.21.fo.29.

Exemplatio vbi est antiqua presumuntur omnia solenniter facta de testa.§.nihil.nu.22.fo.29.

In exemplatione an requiraꝛ specialis citatio partis.vel sufficiat generalis.de testamen.§.nihil.nu.23.fo.29.

Exheredare põt pr̃ filiũ ꝓdigũ relictis sibi alimẽtis qui.pmis.ẽ fa.te.§.itẽ ꝓdigꝰ.n.19.f.49.

Exheredari nõ põt filius nisi iusta cã exheredatiõis expressa.de exhere.libe.§.posthumi.nu.17.fo.52.

Exhr̃dari debẽt masculi noiatim sicut femine.de exhe.libe.§.hec quidem.nu.1.fo.53.

Exheredatio dicitur pena ingratitudinis.q̃ test.face.po.§.itẽ furiosi.numero.6.fo.46.

Exhr̃datio an debeat fieri noiati.de exhe.libe.in rub.n.9.fo.50.

Exhr̃datus noiatim ꝛ filius si fuerit exheredatꝰ noie ꝓprio exp̃s so vel etiã noie appellatiuo tm̃.de exhe.lib.in rub.nu.9.fol.50.

Exheredatio femiaz ad hoc vt valeat an sufficiat q̃ sint exhr̃date inter ceteros.de exher.lib.in rub.nu.14.fo.50.

Exheredatio filioz inter ceteros nõ vz secꝰ añt in exhr̃datione filiarum ꝛ quare hoc.de exhe.lib.in rub.nu.15.fo.50.

Exheredatus non dicit qui minꝰ legitime est exheredatus.de exhere.libe.§.emancipatos.nu.5.fo.53.

Exheredatis non datur bonorum possessio contratabulas.de exhere.lib.§.emancipatos.nu.10.fo.53.

Expressum quot modis q̃d dicaꝛ.de testamẽ.i rub. numer.14.fol.7.

Extensio nõ dz fieri in correctorijs.q̃ testa.fa.poss.§.nõ tamẽ oĩbus.nu.10.fo.43.

Extensio an debeat fieri in exorbitantibus.de testa.§.sed cũ aliquis.numero.5.fo.16.

De litera. F.

Facilius impediꝛ q̃ iã factũ tollatur.q̃ testa.fa.pos.§.item furiosi. numero.23.fo.47.

Falsus denarius nõ est denarius:ꝛ si duo ludãt cũ nũmis ad par ꝛ impar nummus fallus nõ cõputabiꝛ.de exhere.lib.§.emancipatos.nu.6.fo.53.

Falsitas nõ cõmittiꝛ sine dolo.de testa.in rub.nu.102.fo.10.

Fama vbi a lege eq̃riꝛ satis est ꝓbare q̃ maior pars ita teneat.de testa.§.sed cũ aliquis.nu.9.fo.16.

Famuli ꝛ seruitores nõ sunt idonei testes ꝓ dño.de test. §.pater.nu.44.fo.25.

Femina nõ est idonea testis in testõ.de testa.mili.§.plane.nume.5.fo.37.

Fideicommissarius potest esse testisin testamento.de testa.§.legatarijs autem.numero.4.fo.26.

Fideiussor an sit testis idoneus in cã sui principalis.de test.§.legatarijs.nu.14.fo.27.

Filiafamilias an testari possit sup dote.q̃ test.face.pos.§.nõ tñ oibꝰ.nu.1.fo.43.

Filiusfa.si qñ erat in potestate patris fecit testm̃ licet postmodũ efficiaꝛ sui iuris testm̃ non confirmabitur:secus in codicillis.q̃ testa.face.pos.§.non tamen.nu.31. fo.45.

Filiusfamilias sine patris cõsensu relinquere põt nisi in castrensi vel quasi.qui test.fa.pos.§.non tamen.nu.9.fo.43.

Filiusfamilias in patris potestate cõstitutus põt in causis beneficialibus aut spiritualibus sine cõsensu patris agere.ꝛ esse in iudicio.de testa.mili.§.sciendum.nu.7.fo.41.

Filiusfamilias testari nõ põt nisi in castrẽsi peculio vel qsi castrẽsi in alijs vero peculijs puta aduentitio vel ꝓfectitio testari non põt etiã patre cõsentiẽte.q̃ testa.face.pos.§.nõ tñ.nu.2. fo.43.

Filiusfamilias testari nõ põt nisi fuerit miles.de testa.mili.§.illis autem.nu.5.ꝛ nu.16.fo.35.

Filius an possit esse testisidoneus in testõ patris ad pias causas testantis.de testa.§.pater necnon.nu.31.fo.24.

Filius emãcipatꝰ dz reuerẽtiã pr̃i.de test.§.pr̃ necnõ.nu.6.fo.22.

Filius quare repellaꝛ a testimonio patris.ibidem.nu.7.

Filius existẽs i potestate heredis non est idoneus testis.de test. §.sed neq̃.nu.3.fo.26.

Filius iam natus si est ꝓteritus statim ab ipso initio testm̃ est nullum:sed si posthumus ab initio ꝓtereaꝛ valet testm̃ sed natiuitate posthumi irritaꝛ.de exhere.lib.in rub.nu.13.fo.50.

Filius in potestate ꝓteritus si viuo testatore decedit.ꝛ sic nõ potuit dicere testm̃ nullũ an testm̃ valeat.ꝛ nu.7.28.ꝛ.12.de exhere.lib.in rub.nu.47.8.ꝛ.12.fo.50.

Filius emãcipatus an possit testificari in cã patris.de test.§.pater necnon.nu.3.fo.22.

Filius non est idoneus testis in testõ patris:ꝛ quid in alijs negocijs.de testa.§.pater necnon.nu.1.fo.22.

Filius emancipatus notarius an possit scribere instrumẽtum.de cõtractu patris ꝛ eius testm̃. de test.§.pr̃ necnõ.nu.4.fo.22.

Filius censeꝛ vna ꝛ eadẽ persona cum patre.ibidem.nu.5.

Filiorum ꝛbũ siue liberoz a testatore platũ.cõprehẽdit tã naturales q̃ legitimos.de exhere.li.§.posthumi.nu.15.fo.52.

Filiusfa.etiam sine voluntate patris delinquẽs obligatur diabolo.de exhere.lib.§.hec quidem.nu.7.fo.54.

Filiusfami.in castrensi vel quasi castrensi tantummodo testari po

test.de testa.mili.§.sciendum.nu.14.fo.41.

Forma est que dat esse rei.de exhere.libe.in rubrica. numero.3.fo.50.

Forma testamenti a iure ciuili introducta an possit a iure canonico immutari in terris imperij.de testa.in rub.nu.90.fo.8.

Forma a lege tradita est obseruãda.de test.in rub.nu.34.fo.4.

Forma est que dat esse rei ⁊ cõseruat eã inesse.ibidẽ.nu.35.fo.5.

Frater nõ est idoneus testis in testõ fratris testãtis extra castra.de test.§.pater necnõ.nu.23.fo.23.

Frater de ordine minorum non potest esse executor testi.de exhere.libe.§.est autem.nu.17.fo.57.

Furiosus qui habebat dilucida intervalla si fecit testm̃ an presumetur illud fecisse tempore furoris vel tpe q̃ habebat dilucida intervalla.de test.i rub.nu.75.fo.8.

Furiosus si propter furorẽ occiderit patrẽ vel matrẽ an puniat.q̃ testa.face.pos.§.item furiosi.nu.3.fo.46.

Furiosus põt exheredari ratione ingratitudinis p eũ cõmisse cũ esset sane mẽtis.q̃ test. face.pos.§.itẽ furiosi.nu.5.fo.46.

Furiosus qualiter quis pbetur.⁊ qui semel fuit furiosus an semp presumetur furiosus.qui testamen.face.pos.§.item furiosi.numero.24.⁊.37.fo.47.

Furiosus si tempore quo fecit testamẽtũ habebat dilucida intervalla an tale testm̃ valeat.ibidem.nu.25.

An ille qui fuit furiosus ante actum presumatur furiosus tempore actus.ibidem.numero.26.

Furiosus ideo testari non potest q: mente caret.⁊ eadẽ ratio est in mentecapto.ibidem.numero.27.

Furiosus ⁊ mentecaptus equiparanf.ibidem.nu.28.

Furiosus post delictũ perpetratũ si quis efficiat an poterit õ eũs pcedi ad sniam.q̃ testa.face.pos.§.itẽ furiosi.nu.13.fo.46.

Et si tpe delicti erat sane mẽtis ⁊ fuerit condẽnatus postea vero effectus est furiosus an cõtra eũ possit executio capitalis fieri. ibidem.numero.14.

Furiosus existens in peccato mortali si incidat i furorẽ.⁊ in furore moriatur damnabitur.⁊ nume.16.qui testa.face.pos.§. item furiosi.nu.8.fo.46.

Furiosus ⁊ mortuus equiparantur.qui testa.face.pos.§.item furiosi.numero.10.fo.46.

Furiosus an possit esse testis in testõ.de testa.§. testãtem.numero.29.fo.15.

¶ De litera. G.

Gabella si de quolibet instrumento debeat solui nõ soluetur de instrumento antiquo refecto.de testa.§.sed cum aliquis.nu.18.fo.17.

Gabellã sine collectã prescripsisse an dicatur qui longo tempore coactus non fuit soluere. de test.in rub.nu.10.fo.

Gesta per notarium qui cõmuniter reputabatur notarius qui in veritate nõ erat nec habebat titulum licet nõ valeant: tamen ista instrumenta facient aliquaz presumptionẽ. de testa.§.sed cum aliquis.nu.49.fo.21.

Gesta p notariũ occulte depositũ an teneãt.de testamen.§.sed cũ aliquis.numero.51.fo.21.

Gonella bannitus a terra ferrariensi adijt Veronã vbi fieri fecit currum explanatum terra veronensi. ⁊ sic ingressus est ferrariam.de exhereda.libe.§. est autem.numero.16.fo.57.

¶ De litera. H.

Heres non põt eẽ testes in testõ.in quo est institutus.de test.§.sed necꝫ.numero.1.folio.26.

Heres cõiunctim institutus sub pluribus cõditionibus an ⁊ qñ habeat omnibus obtemperare.de here.insti.§.si plures.nu.7.fo.66.

Heres no potest institui ex certo tempore vel ad certum tempus sed bene potest institui sub die incerto vel conditione.de here. insti.§.heres.nu.1.⁊.4.fo.63.

Heredem instituens intelligitur illum facere dominum bonorum suorum.de exhere.lib.§.heredes.nu.10.fo.56.

Hereditas in qua institutus fuit seruus q̃rit ipsi dño q̃ ipse seruus adiuit ista hereditatez iussu dñi: ⁊ necesse est q ipse seruus adeat ⁊ nõ dñs.de exhere.lib.§.alienus quocꝫ.nu.11.fo.59.

Hereditas iacens quare magis representat personaz heredis q defuncti.de exhere.libe.§.seruus alienus.nu.8.fo.60.

Hereditas iacẽs põt incurrere penã.de exhere.libe.§.seru alienus.numero.4.fo.59.

Hereditas iacẽs representat psonã defuncti ⁊ nõ heredis futuri. de exhere.libe.§.seruus alienus.nu.1.fo.59.

Hereditas legaliter diuiditur in duodeciz partes ⁊ etiã quelibet alia res.de here.institu.§.hereditas.nu.2.fo.61.

Hereditatis cõputatio qñ debeat fieri per assem vel dipõdium. de here.insti.§.videamus.nu.2.fo.63.

Hereditate iacẽte pcedi an possit ad pmũ decretũ nullo dato curatore bonis.secus in secundo decreto.de exhere.libe.§. seruus alienus.nu.2.fo.59.

Hermaphroditus an possit esse testis in testõ. de tes.§.testãtẽ.n.22.fo.14.

Homicidium tempore sane mẽtis cõmittẽs si post est effectus furiosus an poterit condẽnari ad mortẽ ⁊ puniri.qui testa.face.pos.§.item furiosi. numero.4.fo.46.

Homicidium casu perpetratum sine culpa punibile est de vulga. substi.§.sed si instituto.nu.10.fo.68.

Honestas maior reqrit in muliere q̃ in masculo.de exhere.libe.§.est autem.nu.10.fo.57.

Hospes non teneatur hospitari quando est grauatus multitudie hospitatiũ.de test.§.pñt aũt.nu.19.fo.13.

¶ De litera. I.

Inotus põt eligi ⁊ ei bñficiũ cõferri.de here.insti.§.hi quos.nu.3.fo.66.

Impedimentum põt pbari p iuramẽtũ. de exhere. libe.§.vnum.nu.2.fo.60.

Imperator appellat optimus maximus cõsultissimus sanctissimus religiosissimus ⁊ cetera. qui testa.face.non pos.§.non tamen.nu.20.fo.44.

Imperator dicit optimus:sanctissimus religiosissimus.de vulg. substi.§.si seruum.nu.9.fo.68.

Impossibilitas an in iudicijs viciet.de here.inst. §.impossibilis.nu.6.fo.65.

Impossibilitas an viciet arbitrium.de here.insti.§. impossibilis. numero.9.fo.65.

Impossibilitas viciat confessionem.ibidem.nu.10.fo.65.

Impossibilitatis quatuor sunt species ⁊ qualiter ⁊ qñ vicient. de here.insti.§.impossibilis.nu.7.fo.64.

Impubes nõ põt esse testis idoneus in testamento dato q postea factus pubes testificetur.de testa.§.sed cum aliquis.nu.15.fo.17.⁊.nu.31.fo.19.

Impubes nõ põt eẽ testis in testõ.de test.§.testes aũt.nu.2. fo.13.

Impubes an possit eẽ testis i testõ.de test.§.testãtẽ.nu.24. fo.15.

Impuberes testari nõ pñt:pñt tñ donare cã mortis eis q̃ ab intestato ei successuri sunt.q̃ test.fa.pos.§.preterea.numero.1.⁊ numero.8.fo.45.

Impuberes an possint õhere matrimonium.ibidẽ.nu.2.fo.45.

Idem ius an sit de parte ad partez qõ de toto ad totũ.de here. institu.§.hereditas.nu.16.fo.62.

Infamis non est idoneus testis in iudicijs.de testa.§. testes autẽ.nu.35.fo.15.

Infamia si superueniat militi an desinat esse miles.de testa.mili.§. sciendum.nu.17.fo.42.

Infans in vtero matris existẽs nõ est homo.de exhere.libe.§.posthumi.nu.10.fo.51.

Inferior nõ põt tollere ius superioris.de test.mil.§.hactenus.nu.25.fo.39.

Inferior nõ põt corrigere superiorez in crimine iam cõmisso: sec in cõmittẽdo.q̃ testa.face.pos.§.itẽ furiosi.nu.20.fo.47.

Infinitas vitanda est.de exhere.libe.§.⁊ vnum.numero.1.fo.60.

Inhabilis ad testificandũ effectus post testm̃ põt reddere testimoniũ de his in quibus primo fuerat adhibitus in testẽ.de test.§.si cũ aliquis.nu.19.fo.17.

Inhabilitas testis domestici suppleꝛ ex adiuncto puta ex cõtestibus habilibus.de testa.§.testes autẽ.nu.15.fo.14.

Inimicus an ⁊ qñ possit pduci in testez cõtra inimicũ de test.§.pater.nu.45.fo.25.

Instituere vel exheredare patrẽ necessario hz filiꝫ. de exhere.lib.§.emãcipatos.nu.4.fo.53.

Instituere põt testõr plures heredes vsqꝫ i infinitũ.siz si testõr istituat oẽs homines de mundo an valeat talis institutio. ⁊ nu.8. de exhere.lib.§.⁊ vnum.nu.5.fo.60.

Instituere vl exheredare filios mr necesse nõ hz sz filẽtiũ eiꝫ hr̃ p exheredatiõe.de exhere.lib.§.mater.nu.10.⁊.13.fo.55.

Institui põt ignotꝫ a testatore.de here.inst.§.hi quos.nu.1.fo.66.

Institui pñt filij post testm̃ adoptati.de exhere.libe.§.posthumi. numero.14.fo.52.

Institui vel exheredari debẽt filij etiã si nõ sint in potestate. de exhere.lib.in rub.nu.11.fo.50.

Institui debent filij vel exheredari alꝫ rumpunt testamentuz. de exhere.libe.§.emancipatos.nu.1.fo.53.

Instituens filium in bñdictione paterna videtur eu instituere in

sua legitima

sua legitima. de testa. in rub. nu. 20. fo. 4.
Institutus sine parte ad quid intelligetur istitutus. ꝛ. §. seq. nu. 1. de here. isti. §. si plures. nu. 2. fo. 62.
Institutus si fuerit coheredi substitutus ꝛ demum tertius substituto substitutus admittit ad partes vtriusq; neutro institutorum adeunte. de vulga. substitu. §. ꝫ si instituto. nu. 1. fo. 67.
Institutus sub duabus conditionibus copulatiue vtriq; hꝫ obtẽperare: sed si sub duabus conditionibus disiunctiue sufficit alteri obtemperare. de here. insti. §. si plures. nu. 8. fo. 66.
Institutus in parte non dato alio coherede intelligitur institutꝰ in totum. de here. insti. §. hereditas. nu. 3. fo. 61.
Institutio heredis ad pias causas nutu facta an valeat. de testa. in rub. numero. 92. fo. 9.
Institutio posthumi indefinita an trahaꝫ ad omnes posthumos. de exhere. lib. §. posthumi. nu. 16. fo. 52.
Institutio ista institue te cum morieris an valeat. de here. insti. §. heres. nu. 9. fo. 63.
Institutio ista institue illum cuius nomen est descriptũ in tali cedula posita penes guardianum est valida. de testa. in rubri. numero. 73. fo. 7.

Instrumentum validum allegans: ipsum probare tenetur. de testa. §. sed cum aliquis. nu. 45. fo. 21.
Instrumentum si non reperiatur in libro: sed in filza an ei credaꝫ: et an possit peti autenticari. de testamen. §. nihil autem. numero. 31. folio. 30.
Et quid si duo instrumenta originalia reperiantur vnum cãcellatum aliud non: cui stabitur ibidem. nu. 32.
Instrumenta plura diuersorum testamentorum a diuersis personis factorum per eundem tabellionem cum eisdem testibus sigillis ꝛ subscriptionibꝰ i vna ꝛ eadẽ carta fieri possunt. de test. §. nihil. nu. 12. fo. 28.
Instrumenta cõfecta per notarium qui communi opinione reputabatur notarius an valeãt si inveritate non erat. ꝛ nu. 34. de testa. §. sed cum aliquis. nu. 32. fo. 19.

Interpretari non debẽt priuilegia seu rescripta principum in preiudiciũ alterius. de testa. mili. §. sciendum. nu. 9. fo. 41.

Intestabiles qui dicantur. de testa. §. testes autem. numero. 33. fo. 15.

Iracundus dicitur esse in furore. qui test. face. pos. §. item furiosi. nu. 32. fo. 48.

Iudex in causa propria an ꝛ quando possit quis esse. ꝛ numero. 7. ꝛ. 8. de vulga. substi. §. si seruum. numero. 6. 7. ꝛ. 8. fo. 68.
Iudex potest tantum bis sententiam interlocutoriam reuocare. de exhere. libe. §. ꝛ vnũ. nu. 4. fo. 60.
Iudex si interdixit bonis alicui tanq; prodigo cum tamen in veritate non esset prodigus an talis interdictio valeat. quibus permis. est fa. test. §. item pdigus. nu. 27. fo. 49.
Iudex vnus si solus poterat cognoscere ꝛ cognouit cũ alio ꝛ inhabili viciatur iudicium. de testa. §. pater necnon numero. 29. folio. 24.

Iudicare potest princeps ẽm conscientiam ꝛ non ẽm allegata ꝛ probata: ꝛ idem in quolibet non recognoscente superiorem. ꝛ nu. 12. de vulga. substi. §. si seruum. numero. 10. fo. 68.
Iudicare potest princeps in causa propria qui testamẽ. face. pos. §. non tamen. nume. 21. fo. 44.
Iudicare potest quis in causa propria si est homo sancte vite ꝛ in quo verisimiliter cessaret ois suspicio vtputa q; est monachus cisterciẽsis. de vulg. substi. §. si seruum. nu. 14. fo. 69.
In iudicio stare nõ põt filius sine cõsensu patris: ſꝫ si fuit in iudicio ꝛ pater ratificet an valebit iudiciũ. de exhere. libe. §. alienꝰ quoq;. nu. 10. fo. 59.

Iurans non reuelare delictũ: si illud iã est cõmissum nõ poterit illud reuelare. secus si est cõmittẽdũ. q̃ testa. face. pos. §. item furiosi. nu. 21. fo. 47.
Iuramentũ nõ põt p statutũ tolli seu innalidari: ꝛ bꝰ verũ i iuramẽto pstito: ſꝫ secꝰ i pstãdo q̃. test. fa. pos. §. itẽ furiosi. nu. 18. fo. 47.

Ius canonicũ i relictis ad pias cãs obseruari dꝫ in vtroq; foro. ꝛ si execution relictoꝝ ad pias cãs fieri petaꝫ coram seculari iudice debebit fieri fꝫ termios iuris canonici. de test. in rub. nu. 91. fo. 8.
Ius dicendi testm̃ nullũ daꝫ liberis pteritis in testamento materno. de exhere. lib. §. mater. nu. 3. fo. 55.

Iussus siue mandatũ si ex forma statuti sup aliquo actu seu negocio interuenire dꝫ talis iussus: siue mãdatũ dꝫ pcedere ipsum actũ. de exhere. lib. §. alienꝰ quoq;. nu. 6. fo. 59.

De litera. L.

Lazarum mortuũ deus nõ flenit: ſꝫ ad hãc vitã suscitãdũ. q̃ testa. face. pos. §. item furiosi. nu. 38. fo. 48.

Legari an possit seruo res dñi. de exhered. libe. §. seruus plurium. nu. 2. fo. 60.
Legari non potest in certis personis: secus in legato ad causas pias. de exhere. lib. §. ꝛ vnum. nu. 6. fo. 60.
Legari põt testi in testõ adhibito. de testa. §. legatarijs autem: numero. 1. fo. 26.
Legatũ si fuerit datũ seruo ꝛ postmodũ seruus iste mortuo testatore fuerit alienatus ante aditã hereditatẽ legatũ illud quereꝫ dño tempore mortis testatoris ꝛ non domino nouo. de exhere. libe. §. alienus quoq;. nu. 16. fo. 59.
Legatũ si fiat seruo ꝛ postmodũ fuerit alienatus an extingueꝫ legatum. de. exhere. libe. §. seruus autẽ. nu. 6. fo. 58.
Legatum factum sacerdoti a suo consanguineo acquiritur sibi. ꝛ non ecclesie. de testa. §. pater necnon. nu. 36. fo. 24.
Legata annullato testõ ex cã pteritionis. an cõseruẽ. de exhere. lib. §. si in expeditiõe. nu. 3. fo. 55.
Legata signis ꝛ nutu fieri an possint. ꝛ nu. 99. de testa. in rub. numero. 96. ꝛ. 99. fo. 9.
Legatarius vnus an possit ferre testimoniũ alteri collegatario. de testa. §. legatarijs. nu. 9. fo. 27.
Legatarius est idoneus testis in testõ. de testamen. §. legatarijs. autem. nu. 2. ꝛ. 6. fo. 26.

Ler vna lꝫ indistincte loquaꝫ ipsaꝝ tm̃ possumus distinguere. de vulga. insti. §. sed si instituto. nu. 3. fo. 68.
Lex noua generaliter disponẽs restringit p leges antiquas specialiter in certis casibus loquẽtes. de test. mili. §. sciẽdũ. nu. 4. fo. 41.
Les ciuilis nõ põt tollere naturalem obligationem. qui test. face. pos. §. itẽ furiosi. nu. 22. fo. 47.
Lex indistincte loquẽs ob multa restringitur. de vulga. substi. §. ſꝫ si instituto. nu. 12. fo. 68.
Lex an p nõ vsum tollaꝫ. de test. in rub. nu. 9. fo. 3.
Lex si nõ fuit recepta nec obseruata sciẽte superiore nõ ligat: ꝛ ad prescribendum contra legem sufficit spacium decem annorum. de testa. in rub. nu. 11. fo. 3.
Lex indistincte loquẽs restringitur. de vulga. substi. §. sed si instituto. numero. 5. fo. 68.
Lege nõ subsunt que dei spiritu aguntur. qui testa. face. pos. §. non tamen. nume. 4. fo. 43.
Leges correcte nõ sunt in corpore iuris describẽde. de testa. §. sed neq;. nu. 5. fo. 26.

Libellus dicitur nouus si ei aliquid addaꝫ. de test. §. sed ꝛ si q̃s. numero. 8. fo. 40.
Libellus incertꝰ admitti nõ dꝫ ſꝫ si postmodũ sequaꝫ pbatio certa talis libellus sustẽtaꝫ. de test. §. ſꝫ cũ aliquis. nu. 4. fo. 16.
Libellũ nouũ ostituere dr̃ q̃ addit libello. de test. i rub. nu. 21. fo. 4.

Libertas directa q̃ dicaꝫ ꝛ q̃ fideicõmissaria. ō exhere. libe. §. seruus autem. nu. 5. fo. 58.
Libertas est pro causa. de testa. in rub. nu. 86. fo. 8.

Licẽtiatus an veniat appellatione doctorum. de testa. mili. §. sed ꝛ si quis. nu. 2. fo. 39.

Literis testimonialibus an credatur. de testa. §. pñt autẽ. numero. 8. fo. 12.

Ludens tpe quo ẽ ꝺsuetudo patrie q; ludaꝫ nõ teneꝫ pti ad restõnẽ. q̃ test. fa. pos. §. itẽ pdigꝰ. nu. 6. fo. 48.
Lusor si in ludo existẽs vẽdat aliquid an teneat vẽditio. q̃ test. face. pos. §. itẽ pdigus. nu. 5. fo. 48.

Lugere eos qui ab hac luce decedunt ex pusillanimitate pcedit. q̃ test. fa. pos. §. itẽ furiosi. nu. 38. fo. 48.

De litera. M.

Manumittere nõ põt mulier seruũ secũ adulterio maculatũ. de exhere. li. §. est autẽ. nu. 4. fo. 57.
Manumittere quare nõ põt dña seruũ que cũ eo se immiscuit. de exhere. lib. §. est autẽ. nu. 13. fo. 57.
Marit⁹ nõ ẽ idoneꝰ testis p vxore nec cõtra. ō test. §. pf. nu. 40. fo. 25.

Matrimoniũ separaꝫ ppter fornicationẽ tã corporalẽ q̃ spiritualẽ: ſꝫ si alter cõiugũ cadit i hereſim. q̃ test. fa. pos. §. nõ tm̃. nu. 14. fo. 43.
Mrimoniũ an possit fine ꝺbis cõtrahi. de exhere. li. i rub. nu. 6. fo. 50.
Matrimoniũ nutu factũ an ꝛ qñ valeat. de test. i rub. nu. 94. fo. 9.

Mensure certe si sint deputate ad vendẽdum nõ poterit vẽdi ad alias mensuras. de exhere. libe. §. est autem. nume. 19. fo. 57.

Meum seu pprium id dr̃ eẽ in quo habeo pprietatẽ seu dominiũ. de exhere. lib. §. heredes. nu. 8. fo. 56.

Miles quis dicatur ⁊ que requirantur ad hoc vt quis dicaꝯ miles. de testamento mili. in rub. nu. 1. fo. 34.
Miles vnde dicatur. ibidem. nu. 2.
Miles potest decedere ꝑ parte testatus. ⁊ ꝓ parte intestatus: secus in testante ad pias causas. de testamen. in rubrica. numero. 81. fo. 8.
Miles non potest testari nutu sed opus est q̃ verbis testetur. de testa. in rub. nu. 83. fo. 8.
Miles si ignoranter preterit filium quem se habere ignorabat tale testamentum erit nullum. ⁊ numero. 5. de exhere. libe. §. si in expeditione. nu. 2. fo. 55.
Miles qñ est in castris vtputa quando est in tentorio non tamen est in expeditione belli si voluerit testari requirunt duo testes: sed si est in domo sua debet adhibere septez. de testamen. §. sed hec quidem: nume. 17. fo. 31.
Miles ignominia missus statim perdit priuilegium militum. de testa. mili. §. hactenus. nu. 18. fo. 39.
Miles potest decedere ꝓ parte testatus ⁊ ꝓ parte intestat⁹. ⁊ nu. 14. de heredi. instituen. §. hereditas. numero. 7. fo. 61.
Miles dato q̃ sit mutus ⁊ surdus nihilominus testari poterit. de testa. §. quinimmo. nu. 1. fo. 37.
Miles si sigillauerit testamentum ante militiam non iure factum an videatur illud approbare. de testamen. mili. §. sed ⁊ si quis. numero. 4. fo. 40.
Miles ad hoc vt gaudeat priuilegio militum est necesse qõ iuret q̃ non decedet a signis ⁊ q̃ non euitabit mortez ꝓ salute rei publice. de testa. mili. in rub. nu. 4. fo. 34.
Miles an possit heredem instituere nutu ita q̃ non sit necesse qõ verbis nominet ipsum heredem. de testamen. §. quinimmo. numero. 2. fo. 37.
Miles ad hoc vt gaudeat priuilegijs militum debet creari cum solennitatibus de quibus hic per glo. de testa. militis. in rub. numero. 8. fo. 34.
Miles si nõ est matriculatus censetur vt paganus seu priuatus. de test. mili. in rub. nu. 9. fo. 34.
Miles potest testari signis ⁊ notis inusitatis dummodo aliqua liter appareat de eius voluntate: secus in patre testante inter liberos. de testa. in rub. nu. 95. fo. 9.
Miles descriptus in matricula: ⁊ habẽs omnia requisita ad hoc vt quis dicaꝯ miles: si degit domi ⁊ non in castris non gaudet priuilegio militum. de testamen. militis. §. hactenꝰ. numero. 6. folio. 38.
Miles potest directo instituere heredẽ in codicillis: secus in' intestante ad pias causas. de testa. in rub. nu. 80. fo. 8.
Miles pretereundo filios an videatur preterire eos quos se habere ignorat. de exhereda. libe. §. si in expeditione. numero. 6. folio. 55.
Miles licet habeat liberam testandi facultatem per ista tamen verba non intelligitur sublata iuris diuini vel naturalis solennitas cum ad minus debeat adhibere duos testes de vulg. substitu. §. sed si instituto. numero. 6. fo. 68.
Miles addendo vel detrahendo testamento non solenni' ante militiam facto facit q̃ illud testamentum nõ remanet amplius sub dispositione iuris communis. de testa. mili. §. sed ⁊ si quis. numero. 7. fo. 40.
Miles damnatus de crimine capitali testari non potest. ⁊ idem de quolibet ad mortem damnato. de testamẽ. mili. §. hactenus. numero. 20. fo. 39.
Miles damnatus de fide rupta testari non potest nec ei per sententiam iudicis reseruatur testamenti factio. ibidem. numero. 21. 27. 28. ⁊ 39.
Miles mulier rusticus ⁊ minor an propter ignorantiam iuris et quando. de testa. mili. §. supradicta. nu. 2. fo. 35.
Milites in expeditiõe degẽtes testari possunt quomodo volũt siue testamentum condatur in scriptis. siue sine scriptis. ibidẽ. numero. 3.
Miles si testatur in tentorio debent vocari duo testes: secus si in cõflictu belli siue in ipsa expeditione: quia tũc nõ est necesse q̃ aliquis vocetur dummodo per signa siue indicia cõstet de eius voluntate: sed si testaretur domi debet solennitatem iuris communis obseruare. de testamen. mili. §. plane. nu. 12. fo. 37.
Miles mutus ⁊ surdus an possit testari extra castra. de testamẽ. mili. §. hactenus. nu. 13. fo. 38.
Miles si in castris iure militari testetur an tale testametum ita factum duret etiam post missionem a castris ibidem. nu. 14.
Miles si fuerit de crimine capitali damnat⁹ an possit condere testamentum ibidem. nu. 15. fo. 39.
Miles si ex honesta causa ⁊ necessaria recessit a castris eius priuilegia durant post annum a die missionis ibidem. numero. 16 folio. 39.
Militi testanti filiuz scienter preterire vel exheredare licet. de testamen. in rub. nu. 79. fo. 8.
Militem arma scire magis q̃ iuradecet. de testamẽ. mili. §. suprà dicta. nu. 1. fo. 35.
Milites nostri temporis an sint milites. de testamen. mili. in rub. numero. 10. fo. 34.
Et an torqueri possint ibidem. nume. 11. fo. 35.
Milites nostri temporis carcerari non possunt ibidem. nu. 12.
Milites extra expeditionẽ degentes debent in testamentis obseruare solennitates iuris communis. de testamen. mili. §. illis autẽ. nu. 1. ⁊ 5. fo. 35.
Militibus remissa est omnis solennitas testamenti ⁊ liberum arbitrium in testamentis eius tamen volũtas probari debet per duos testes adminus. de testamẽ. mili. §. plane. numero. 2. ⁊ 4. folio. 36.
Militia an sit dignitas. de testamen. mili. §. sciendum. numero. 15. folio. 41.
Mitius agitur cum deo q̃ cum homine. quibus permis. est fa. testa. §. item prodigus. nu. 24. fo. 49.
Mitius agitur cum lege q̃ cum homine. ⁊ nume. 19. ⁊ 25. quibus permis. est fa. test. §. item prodigus. nume. 23. 19. ⁊ 25. fo. 49.
Monachus an possit esse testis in testamẽto in quo monasterium fuit institutum heres. de testamen. §. sed nec ꝫ. nu. 4. fo. 26.
Monachus qui non obedit priori priuatur consortio fratruz. de testa. mili. in rub. nu. 6. fo. 34.
Monachus senior preponitur iuniori: fallit tamen si monachus iunior efficiatur doctor: q̃ prefertur seniori. de testamen. mili. §. sciendum. nu. 33. fo. 42.
Monachus vendi non potest per monasterium: sed ab ipso aliuz sicut filius a patre. de exhere. lib. §. alienus quoq;. numero. 14. folio. 59.
Monstrum nõ dicitur homo habẽs duo capita. de exhere. lib. §. posthumi. nu. 5. fo. 51.
Monstruosi homines an baptizari debeant. de exhered. libe. §. posthumi. numero. 7. fo. 51.
Monstruosum hominem interficiens an debeat puniri vt homicida. de exhere. libe. §. posthumi. nume. 6. fo. 51.
Morti proximus siue in extremo vite constitutus an possit testari. qui testa. face. pos. §. item furiosi. nume. 36. folio. 48.
Mos dictio quid importet. de exhere. libe. §. mater. numero. 9. fo. 55.
Mulier an possit esse testis in testamento. de testamen. §. testes autẽ. nu. 1. ⁊ 10. fo. 13.
Mulier potest esse testis in omnibus casib⁹ excepta causa testamenti. de testa. §. testes autẽ. nu. 11. fo. 13.
Mulier an possit esse testis in relictis ad pias causas. de testa. §. testes autẽ. nu. 12. fo. 14.
Mulier in codicillis est testis idonea ibidem. nu. 13.
Mulier an possit esse testis idonea in codicillis. de testa. §. testantem. nume. 16. fo. 14.
Et quid in causa criminali an mulier possit testificari ibidem. numero. 17. ⁊ 20.
Mulieri dicenti aliquem secum se vi immiscuisse an credatur. de testa. §. legatarijs. nu. 11. fo. 27.
Mutuans existenti in lodo an possit repetere. q̃ test. face. pos. §. item prodigus. nu. 4. fo. 48.
Mutus ⁊ surdus a natura an testari possit. de testa. mili. §. quinimmo. nu. 4. fo. 38.
Mutus qui scribere scit admittitur ad testificandum tam in causa ciuili q̃ in criminali: secus in testamento. de testa. §. testantẽ. numero. 19. fo. 14.
Mutus ⁊ surdus insimul miles testari potest. de testa. mili. §. q̃nimmo. nume. 3. fo. 37.
Mutus que loqui non potest nec scribere scit non potest dare libertatẽ. de testa. in rub. nu. 85. fo. 8.

De litera. N.

Nauta an possit testificari in causa domini. de testamẽ. §. pater. nu. 52. fo. 25.
Nepos preteritus tunc rumpit testñ qñ subintrauit ĩ locũ sui heredis viuo auo. vt q̃ pater suus decessit viuo auo. de exhere. lib. §. posthumoruz. numero. 7. fo. 53.
Noctis pars media versus diem tendentis dicitur pars diei sequentis. qui testa. face. pos. §. preterea. numero. 10. fo. 46.

Nomen heredis an debeat exprimi siue scribi p manū te
Nostra statoris. de test. in rub. nu. 63. ⁊. 74. fo. 7.
Notarius res dicitur in qua solum habemus vsufructū. de exhere. lib. §. alienus. nu. 1. fo. 58.
si dicat: vt apparet in tali instrumento a me viso ⁊ lecto an istud faciat fidem licet originale nō p̄ducatur. de testa. §. nihil. nu. 27. fo. 29.

Notarius qui cancellauit instrumentum ⁊ post scripsit q̄ istud instrumentum probet. de testa. mili. §. sed ⁊ si quis. nu. 12. fo. 40.

Notarius an possit scribere i cartis rasis. de testa. §. nihil. numer. 3. folio. 27.

Notarius q̄ apponat signum in instrumentis an illud sit de substantia instrumenti. de testa. §. possunt autem. nu. 3. fo. 11.

Notarius ex aliqua causa puta de falso priuatus non pōt nona instrumenta conficere potest tamen instrumenta de quibus antea fuit rogatus perficere ⁊ idē in notario facto monacho. de testa. §. sed cum aliquis. nu. 16. fo. 17.

Notarius depositus propter delictū non pertinens ad notarie tus officium an possit instrumenta conficere. de testa. §. sed cū aliquis. nu. 59. fo. 22.

Notarius si aliter scripserit q̄ dictum fuerit si sit vir probus ⁊ bone fame p̄sumitur q̄ illud potius errore q̄ dolo illud fecerit de testa. in rubr. nu. 104. fo. 11.

Notarius condemnatus de falsō in alamania si in alia prouincia in qua hoc ignorabatur cōfecit multa instrumenta anualebunt de testa. §. sed cum aliquis. nu. 56. fo. 22.

Notarius publice exauctoratus per sentētiā an possit reponi in possessionem. ibi. nu. 57.

Notario qui in officio commisit falsum an possit per iudicem eius damnantē reseruari ius conficiendi instrumenta. de testa. mili. §. hactenus. nu. 22. ⁊. 26. fo. 39.

Notarij duo si sunt rogati de instrumento quorum vnus sit bone fidei alter malefidei instrumentum sustinebitur propter bonā fidem alterius. de testa. §. testes autem. nu. 14. fo. 14.

Notorium ⁊ snia an equiparētur. quibus permis. est fa. testa. §. itē p̄digus. nu. 14. ⁊. 17. fo. 49.

Notorie criminosus est ipso iure irregularis ⁊ suspensus ab officio. quibus non est permis. fa. testa. §. item prodigus numero. 10. folio. 48.

Notorietas non habet vim priuandi seu deponendi quantū attinet ad executionem facti nisi sit secuta sententia quibus p̄mis. est fa. test. §. item prodigus. nu. 13. fo. 49.

In notoriis necessaria est citatio ⁊ sententia. quibus p̄mis. est fa. testa. §. item prodigus. nu. 16. fo. 49.

Ex notorietate sola criminis nō inducitur effectus infamie. q̄bus permis. est fa. testa. §. item prodigus. nu. 15. fo. 45.

Nuncio afferenti aliquod signum: mittentis puta gladiū anulum vel claues ⁊c. an credatur. de testa. §. possunt autem. nu. 7. fo. 12.

De litera. O.

Obligatio naturalis est de iure gētiū. de test. in rub. nu. 15. fo. 4.

Offenso licet facere suam vindictam: q̄ō non potest facere per aliū. de testamē. in rub. nu. 69. fo. 7.

Ordinatus iam sunt quinquaginta anni si non extāt testes nec instrumenta ordinationis sue constat tamen per eos inter quo versatus est q̄ semper se gessit vt p̄sbyter an hoc sufficiat. de testa. §. sed cū aliquis nume. 42. folio. 21.

Originale si nō p̄ducatur: credetur exampliari reperto in camera cardinalis. de testamē. §. nihil. nu. 19. fo. 29.

Osculari se patiens vel manus ad mamillas apponere easdem penas patit ac si carnaliter adulterium commisisset. de exhere. lib. §. est autem. nu. 5. fo. 57.

De litera. P.

Pacem facere p̄ro pupillo an possit tutor de morte patris ipsius pupilli. de testa. in rub. nu. 13. fo. 3.

Pacis tēpus concedit otiū ⁊ quietem. guerra aūt calamitates ⁊ miserias. de testa. in rub. nu. 12. fo. 3.

Papa non poterit iudicare in causa p̄pria q̄ accusatur de crimine heresis vel de crimine notorio ⁊ esset scādalosus ⁊ incorrigibilis. de vulg. subst. §. si seruum. nu. 13. fo. 69.

Papa non pōt sibi eligere successorem eo tēpore quo nō est futurus papa. de testa. in rub. nu. 19. fo. 4.

Papa licet scienter participet cum excommunicato nō tñ intelligitur ipsum absoluere ab excōicationis sententia nisi exp̄resse absoluat ipsum. de testa. §. sed cum aliquis nu. 39. fo. 21.

Pape soli an credat. de testa. §. testātē. nu. 28. fo. 15.

Partem indiuidui faciens nihil fecisse videt. de testa. in rub. nu. 31. fo. 4.

Participium instituendi importat necessitatez. de hered. insti. in rub. nu. 1. fo. 56.

Pater in cuius potestate est heres nō est idoneus testis in testō. de testa. §. sed nec nu. 2. ⁊. 6. fo. 26.

Pater an possit consentire filio vt sibi patri donet causa mortis vel alteri fratri existenti in potestate eiusdē patris. qui test. fa. pos. §. non tñ. nu. 28. fo. 4.

Pater an possit esse testis p̄ro filio de testa. §. pater necnon. nu. 2. folio. 22.

Pater an possit esse testis in testamento filij militis. de testa. §. pater necnon. nu. 25. fo. 24.

Pater si legauit filio libros iuris ciuilis si efficiatur doctor in iure ciuili ⁊ si efficiatur doctor in medicina legauit sibi libros medicinales si postmodum efficiatur doctor taz in iure ciuili q̄ in medicina an habebit libros vtriusq; facultatis. de testa. §. sed cum aliquis. nu. 22. fo. 18.

Pater non est idoneus testis in testō. filij testantis extra castra ⁊ etiam in omnibus alijs negocijs indistincte. de testa. §. pater necnon. nu. 11. fo. 23.

Pater an possit esse testis in causa in qua filius agit causam p̄curatorio nomine alterius ⁊ quid econtra. ibi. nu. 12.

Pater spiritualis vt p̄latus vel per regenerationem vt qui a leuauit aliquem de sacro fonte vel crismate an poterit testificari p̄ro leuato. ibi. nu. 13.

Et quid in patre nutritio. ibi. nu. 14.

Pater potest p̄ro filio testificari quando tractatur de probanda etate. ibi. nu. 15.

Patria potestas est de iure ciuili. qui testa. fa. poss. §. nō tamen. nu. 13. fo. 43.

A patria potestate non liberatur filiusfamilias: licet efficiatur miles: ⁊ idem dicendū in doctore. qui testa. facere pos. §. nō tamē nu. 18. fo. 44.

A patria potestate nō liberatur filiusfamilias p̄opter etatē grādeuam etiam si esset sexagenarius. ibi. nu. 19.

Paulopost verbum denotat longum interuallum. de exhere. lib. §. mater. nu. 7. fo. 55.

Peculium est triplex de testa. mili. §. sciendum. numero. 3. folio. 41.

Peculium quasi castrense habere dicuntur p̄sbyteri ⁊ sacerdotes ⁊ diaconi: ⁊ in illis bonis testari possunt. de testa. mili. §. illis autem. nu. 18. fo. 36.

Peculium castrense vel quasi non cadit nisi in filiofami. non autē in patre: nam ex quo quis est paterfami. peculiū castrense statim confundit cū paganico ⁊ totum paganicum efficitur. de exhere. libe. §. si in expeditione. nu. 7. fo. 55.

Pena quelibet potest ex causa minui. de testa. mili. §. hactenus. nu. 24. fo. 39.

Pena delinquenti a deo non remittitur p̄opter superuenientem furorem. qui testa. pos. §. item furiosi. nu. 9. fo. 46.

Peregrinus si in itinere egrotat potest coram duobus testibus testari si ibi plures nō reperiantur. de testa. §. sed hec quidem. nu. 29. fo. 32.

Peregrini debent portare scarsellam ⁊ burdonem. de here. insti. §. hi quos. nu. 4. fo. 66.

Plerūq; dictio facit regulam q̄ debet exponi i deest regulariter. de heredi. insti. §. hereditas. numero. 1. fo. 60.

Plures si simpliciter ad aliquem actū vocent intelligūtur equaliter vocati. de here. insti. §. si plures. nu. 1. fo. 62.

Postea vel postmodum important longū interuallum. de exhere. lib. §. mater. nu. 8. fo. 55.

Posthumus natus si illico decessit nihilominus rūpit testamentum de exhe. libe. §. posthumi. nu. 20. fo. 52.

Posthumus alienus non potest heres instituī. de exhere. libe. §. seruus alienus. nu. 7. fo. 59.

Posthumus dicitur tribus modis. de exhere. lib. §. posthumo⁊ name. 2. fo. 52.

Posthumus non potest exheredari. de exhere. libe. §. posthumi. numero. 13. fo. 51.

Posthumus natus si ilico decedat.ꝛ sic non potuit dicere testm̃ nullum an valebit testm̃.de exhere.lib.i rub.nu.7.fo.50.

Posthumi si exheredenť an tantū intelligant exheredati tūc tēporis existētes i vtero an etiā alij nasciturí ex p̃senti matrimonio vel futuro.de exhere.lib.§.posthumi.nu.12.fo.51.

Postulare est virile officiū mulieribus nō cōgruēs.de testa.mili.§.illis autē.nu.7.fo.35.

Prebenda cessare dꝫ cessante clerico ab ecclesia.de testa.mili.§.illis autē.nu.6.ꝛ.11.fo.35.

Preferrí vter debeat an miles vel doctor.de testa.mili.§.sciendum.nu.21.ꝛ.nu.23.28.ꝛ.30.fo.42.

Prescribí siue vsucapi p̃nt res mobiles triēniū.q̃ test. face.pos.§.preterea.nu.7.fo.45.

Prescriptio per ineptum libellum nō interrumpitur.de exhere. libe.§.emancipatos.nu.9.fo.53.

Prescriptio an possit contra hereditatem iacentem currere.de exhere.lib.§.seruus alienus.nu.3.fo.59.

Prescriptio an suspēdatur propter tempus mortalitatis sicut propter tempus guerre.de testa.§.sed siquidem.nu.28.fo.32.

Presentia propinquorum vbi ex statuto requiritur in contractu minoris sufficit q̃ sint presentes licet nolint consentire nec suffi ciet si mittant procuratorem.de exhere. libe.§.alienus quoq̃. numero.8.fo.59.

Preteritio filij iam nati licet decedat viuo testatore testamentum non reconualescit.de exhere.lib.§.posthumi.nume.1.fo.51.

Preteritio matris vel alterius ascendentis per lineam maternā tantum operatur q̃tum patris exheredatio.ꝛ nume.11.de exhere.lib.§.mater.nu.1.fo.55.

Preteritio filij habetur pro exheredatione quo ad ipsam matrē. de exhere.lib.§.mater.nu.11.fo.55.

Preteritio matris habetur pro exheredatione.de exhere.lib.§. posthumorum.nu.6.fo.53.

Preteritio militis de filio scienter facta an habeať pro exheredatiōe.ꝛ.nu.4.ꝛ.9.de exhere.li.§.si i expeditiōe.nu.1.4.ꝛ.9.fo.55.

Preteritio matris an habeatur pro exheredatione.de exhere. libe.§.mater.nu.6.fo.55.

Per preteritionem testamētum rumpitur nō autē per exheredationē.de exhere.lib.§.posthumorum.nu.5.fo.52.

Princeps potest tollere ea que iuris ciuilis sunt non gentiū.de testa.in rub.nu.17.fo.4.

Princeps in dubio nō presumitur vti plenitudine potestatis. de here.insti.§.exhereditas.nu.8.fo.61.

Principali cassato cassať quicquid sequitur ex eo.de exhere.libe.§.est autē.nu.14.fo.57.

Priuatus dictio sumitur duobus modis.de test.mili. §.sciendum.nu.20.fo.42.

Priuandus exercitio sui officij propter aliquod crimen ab eo cō missum an impediet illud explicare dato q̃ nō fuerit adhuc cōdemnatus.ꝛ quid si crimen erat notorium.de test.§.sed cuꝫ aliquis.numero.50.fo.21.

Priuilegium cōcessum alicui vt militi durat donec qualitatem seu exercitium militare exercet.

Et priuilegium scholaribus cōcessuꝫ debet durare quatenus studeant.de testa.mili.§.hactenus.nu.1.fo.38.

Priuilegiū si cōcedať alicui actui debet prius cōstare illum actū fuisse.de testa.mili.§.plane.nu.1.fo.36.

Priuilegium seu rescriptum q̃to tempore duret.de testa.mili.§. hactenus.nu.12.fo.38.

Priuilegium concessum pro nundinis faciēdis pditur nō vtendo ipso priuilegio per decennium.de testamen.mili.§.hactenus. numero.10.fo.38.

Priuilegio artis an gaudeat per substitutum artem gerit.de testa.mili.§.hactenꝰ.nu.8.fo.38.

Priuilegiati interest ne eius priuilegium retorqueať in eius dānum.de testa.mili.§.plane.nu.9.fo.37.

Ad probandam torturam admittiť pbatio per indicia ꝛ coniecturas.de test. §.pater necnon.nu.19.fo.23.

Procurator non admittitur in causa criminali vbi principaliter venit imponenda pena sanguinis:secus si consequenter.de exhere.lib.§.est autem.numero.23.fo.57.

Procurator ꝛ aduocatus non sunt idonei testes pro cliētulo suo. de testa.§.pater.nu.48.fo.25.

Prodigus licet alienare non possit potest tamen filios emācipare.quibus permis.est.fa.test. §.item prodigus.nu.18.fo.43.

Prodigus cui interdicta est bonorum suorum administratio nō potest testari.qui testamen. face.pos.§.item prodigus.numero.1.ꝛ.7.fo.48.

Prodigus an possit testari ad pias causas.ibidem.nu.2.

Prodigus equiparatur furioso.de testamen.§.testes autem.numero.5.folio.13.

Prodigus cui bonis est interdictum non potest testari nec adhiberi testis in testamento.de testa.§.testes autem.nu.32.fo.15.

Prodigo an ipa lege ipo iure sit interdicta administratio an sit necessarium factum iudicis.qui testa.face.pos.§. item prodigus. numero.8.fo.48.

Prohibitum fieri directo prohibetur fieri causati ue vl̃ alternatiue.de exhere.lib.§. est autem.nu.21.fo.57.

Prohibitum fieri directo prohibetur fieri per obliquum.de exhere.lib.§.est añt.nu.15.fo.57.

Promissio. Si peto a te vt dones mihi talē rez ꝛ tu respondes dicas:non solū hoc sed quicquid tibi placebit ex tali responsione nō possum me fundare ēt ad rem:q̃ talis promissio nulla est. de testamen. mili.§.plane. numero.14.fo.37.

Proprium alicuius quid intelligatur.de exhere.lib. §.heredes.nu.7.fo.56.

Prorogare non possunt nisi semel compromissum arbitri quibus data est licentia prorogandi.de exhere.libe.§.ꝛ vnum.nu.3.fo.60.

Proseneta an possit testificari in causa in qua fuit pseneta.de testa.§.pater.nu.49.fo.25.

Prothocolli productio an probet. de testamen.§. nihil.nu.28.fo.30.

Publicatis bonis paternis an publicetur vsufructꝰ quez pater hꝫ in bonis aduenticijs filij. qui testa.face.pos.§.non tamen omnibus.nu.23.fo.44.

Pupillus sine tutoris autoritate contrahere non potest etiam si vtiliter contrahat.quibus permis.est fa.test.§.item prodigus.nu.12.fo.49.

Pupillus pubes factus deponere potest de his que vidit in pupillari etate sicut seruus liber factus potest deponere de his q̃ vidit in seruitute.de testa.§.testes autē.nu.25.fo.15.

Putatiuus dominus non est proprie dominus licet habeatur loco domini.de exhere.libe.§ heredes.nu.5.fo.56.

De litera. Q.

Qualitas superueniens delinquenti post delictum non mutant penam que impoui debuerat tempore delicti commissi si delinquens tunc fuisset punitus.qui testamen.face.pos.§.itez furiosi.numero.7.fo.46.

Qualitas aduenies enti qualificat illud.ꝛ ponit in diuersas species.de testa.mili.§.illis autē.nu.20.fo.36.

Qualitas certa vbi est alicui reivel cause infixa ad quēcūq̃ trāsit res transit cum dicta qualitate.de exhere.libe.§.alienus quoq̃.numero.2.fo.59.

Quasi castrense peculium sit aduocato ꝛ quid in notario ꝛ in illis qui aliquid lucrantur in officijs publicis.de testa.mili.§.sciendum.nume.13.fo.41.

De litera: R.

Ratio in lege assignata presumitur finalis ꝛ non impulsiua.de testamen.mili.§. illis autem. numero.14.fo.36.

Ratio vbi assignatur in lege semper attendimus rationem ꝛ non dictum:q̃ dictuꝫ ampliatur ꝑm limites rationis.de testa.§.sed cum aliquis.nu.35.fo.20.

Ratione cessante cessat iuris dispositio.de vulg.substi.§.sed si instituto.numero.4.fo.68.

Rationes si ꝓ vtraq̃ pte sunt fortes ꝛ indissolubiles adeo q̃ non potest cognosci q̃ pars iusticiā foueat:tūc iudex eliget mediam viam nec dabit rem super qua litigať magis vni q̃ alteri:sꝫ illā potius inter eos diuidet.de vulg.substi.§.si seruū.nu.1.fo.68.

Registrum pbat qñ apud acta registratū fuit instrumentum predictum aduersario presente vel citato al's non.de testa.§.nihil.nu.26.fo.29.

Relinquo verbū an importet heredis institutionē.de testa.mili.nu.8.fo.3.

Relictum in testō nō pōt pbari nisi ꝑ septē testes:ꝛ in codicillis per quinq̃

per quinqȝ. an poterit p̄obari per duos. de testamentis. in rubr. nu. 61. fo. 6.

Relictum sub diuersis conditionibus in diuersis testamenti partibus appositis debet nouissime obtemperari. ⁊ hoc in legatis: sed in institutionibus sufficit alteram euenire siue fuerit p̄ima siue nouissima. de hered. instī. §. si plures. nu. 9. fo. 66.

Repr̄esalias habens contra senenses non potest capere mercantias existentes penes mercatorem perusij habentes signuȝ mercatoris senensis. de test. §. possunt aūt. nu. 12. fo. 12.

Res mea amplius mea esse non potest. de exhere. libe. §. seruus plurium. nu. 1. fo. 60.

Responsiones facte positionibus debēt reduci ad concordiam ita q̄ respondēs nō incidat in contrarietatē. de testa. in rub. nu. 26. fo. 4.

Reuocare potest iudex sniam interlocutoriā: sed hoc tm̄ bis ⁊ non amplius vt vitetur infinitas. de exhere. lib. §. ⁊ vnū. nu. 3. fo. 60.

Reuocare sententiam an possit imperator. de testa. in rubr. numero. 4. fo. 2.

Reuocare contractū in testamento celebratum an possit testator testamēto reuocato. de test. in rub. nu. 60. fo. 6.

Reuocari pōt pia dispositio vsq̄ ad mortem. de exhere. lib. §. seruus autem. nu. 3. fo. 58.

Rex francie non recognoscit superiorem. de vulg. subst. §. si seruum. nu. 11. fo. 68

Rigor iuris relaxatur p̄opter multitudinem actuum. de test. §. possunt aūt. nu. 18. fo. 13.

Rogitus testium non requirit in testamēto inter liberos. de testa. §. sed hec quidē. nu. 38. fo. 33.

Rogitus testium solennitas fuit inuēta a iure ciuili. ⁊nō a iure gētium. de testa. §. sed hec quidem. nu. 35. fo. 33.

De litera S.

Salaria diu tanq̄ decurio recipiens vel si diu steterit descriptus in libro decurionum: nō p̄opter hoc debet reputari decurio. de test. §. sed cū aliquis. nu. 33. fo. 19.

Sapientis est mutare cōsilium. de exhere. lib. §. hec q̄ dem. nu. 4. fo. 54.

Sarcine siue balle mercatorum p̄esumuntur esse eorum quorum sunt signa. de testa. §. possunt aūt. nu. 10. folio. 12.

Scire vere dicitur qui non errat in veritate rei. de vul. substi. §. si seruus. nu. 16. fo. 69.

Scire aliquid dicimur multis modis. de vulg. substi. §. si seruum nu. 17. fo. 69.

Scientia ⁊ patientia superioris valentis constituere aliquem tabellionem. an videatur concedere potestatem instrumenta cōficiendi ei qui se gerit p̄o notario. de testa. §. sed cum aliq̄s. numero. 36. fo. 21.

Scholaris immatriculat⁹ si recedat a studio an statī amittat p̄iuilegium scholarium. de testa. mil. §. hactenus. nu. 1. fo. 38.

Scholaris appellatione non venit rector p̄pter accidēs ⁊ calificationē rectoratus. de test. mil. §. illis autē. nu. 21. fo. 36.

Scholaris q̄ ex iusta cā reuersus est in patriā gaudet p̄iuilegio scholarium per quinquenniū. dūmō habeat animū reuertendi de testa. mil. §. hactenus. nu. 17. fo. 39.

Scholaris per rectorē p̄pter inobediētiā a matricula p̄inat⁹: si postmodū velit obedire an reuocabit̄ ista snia p̄inationis. de testa. mil. §. illis aūt. nu. 4. fo. 35.

Scholaris qui nō vult iurare obediētiā rectori dȝ p̄iuari ⁊ reīci ab vniuersitate. de testa. mil. in rub. nu. 7. fo. 34.

Scholares contumaces ⁊ inobedientes contra rectorē ȝ possunt legitime p̄iuari p̄iuilegijs vniuersitatis. de testa. mili. in rubr. nu. 5. folio. 34.

Scholares q̄ nō matriculant nō debēt gaudere p̄iuilegio scholarium: nec etiam miles qui nō est matriculat⁹ nec tabellio. de testa. mili. in rub. numero. 3. fo. 34.

Scholares nō studētes nō gaudent p̄iuilegio scholariū. de test. mili. §. hactenus. numero. 2. fo. 38.

Scholares ad hoc vt gaudeāt p̄iuilegio scholariū necesse est q̄ studeant in studio publico ⁊ nō in castris ⁊ villis. ibi. numero. 3

Scholares male studentes an sint pariter p̄iuilegiati sicut bene studentes. ibi. numero. 4.

Scholarium appellatione an veniant doctores. de testa. mili. §. sȝ ⁊ si quis. numero. 3. ⁊. 9. fo. 40.

Scribere nomē heredis vel nūcupare ipsuȝ paria sunt. de testa. in rub. nume. 65. fo. 7.

Scribere manu p̄pria vel scribere manu alterius. ⁊ se subscribere p̄pria manu paria sunt. de testa. in rub. nu. 38. fo. 5.

Scriptura p̄iuata facta manu tertij: si fuerit subscripta a tribꝰ testibus hȝ vim publici instr̄i. de testa. §. testes aūt. nu. 21. fo. 14.

Scriptura archiui publici an faciat fidem sicut instrumentuȝ publicum. de testa. §. nihil. nu. 18. fo. 29.

Scriptura originaria si nō reperitur in p̄thocollo. sed in filza notarij an p̄obet. de testa. §. nihil. nu. 30. fo. 30.

Scripture diuerse non debent esse in eodē instr̄o: q̄ talis diuersitas reddit instr̄m suspectū de falso. de testa. §. nihil. nu. 6. fo. 27

Scripture plures siue plura exēpla: si cōficiant̄ ex vno ⁊ eodē testamento: dicetur tamen vnum testīm̄. ibi. nu. 7. 10. ⁊. 13. fo. 27.

Seminatus si anteq̄ p̄fecte extraheret̄ fuerit mortuus an habeat̄ p̄o nato quantum ad hoc vt rūpat testīm̄. de exhere. libe. §. posthumi. nu. 18. fo. 52.

Sententia eq̄parat̄ ȝctui: q̄ in sentētijs quasi ȝhit̄. ō hered. instī. §. impossibilis. nume. 7. fo. 65.

Snia dicitur lata cōtra ius legis qñ ex tenore snie colligit̄ qđ est contra legem. q̄. permis. est fa. test. §. itez p̄digus. nu. 26. fo. 49

Sententia lata super p̄incipali non nocet super incidenti. de testa. §. legatarijs autem. numero. 3. fo. 26.

Sententia debet legi publice non in camera. de testa. §. sed cū aliquis. numero. 53. fo. 22.

Snia lata ab excōicato an ⁊ qñ valeat ibidem. numero. 54.

Sententia legis nō declarata ⁊ manifestata ab homine nō p̄inat ab exercitio tabellionatus. de test. §. sȝ cū aliquis. nu. 52. fo. 22.

Snia an ⁊ qñ possit ferri de nocte. de test. §. p̄nt autē. nu. 17. fo. 13.

Sniam interlocutoriā reuocare pōt index ⁊ hoc tātum bis. de exhere. lib. §. ⁊ vnū. nu. 3. fo. 60.

Seruus immiscens se cū dña sua acriter punitur: ⁊ secus si ancilla cōmisceret se cū dño. de exhere. lib. §. est aūt. nu. 9. fo. 57.

Seruꝰ ad hoc vt sit necessariꝰ heres dño requirit̄ q̄ cōsequat̄ libertatem ⁊ hereditatē. de exhere. libe. §. seruus autem. nu. 1. fo. 58.

Seruus q̄ se cū dña carnaliter immiscuit nō pōt ab ea libertatez recipere. de exhere. lib. §. est autē. nu. 6. fo. 57.

Seruus si pure instituit̄ heres ⁊ ei libertas sub cōditiōe relinquitur an statim mortuo testatore erit liber ⁊ heres. de exhereda. libe. §. seruus autem. nu. 4. fo. 58.

Seruus a dño institutus siue velit siue nolit efficitur necessarius heres ipsi dño. de vulg. substi. §. pōt. numero. 8. fo. 67.

Seruus bona fide possessus si a dño putatiuo instituat̄ heres nō facta mētione libertatis an valeat talis institutio. de exhered. libe. §. heredes. numero. 4. fo. 56.

Seruus an ⁊ quando sit capax instōnis. de exhere. liber. §. heredes. numero. 1. folio. 56.

Seruꝰ si cū est seruꝰ faciat testīm̄ an tale testīm̄ cōfirmabit̄. si talis liber factus decedat. qui testa. face. poss. §. nō tm̄. nu. 30. fo. 44.

Seruus alienus heres instituꝰ si iussu dñi adit hereditatē acquirit eam domino. de exhereda. libe. §. alienꝰ quoq̄. num. 1. fo. 59.

Et si instituit seruū suū heredē quē sciebat seruū intelligit̄ sibi dare libertatem. de vulga. substi. §. si seruum. nume. 4. fo. 68.

Seruus communis si stipuletur aliquid quibus acquiret. de exhereda. libe. §. seruus plurium. numero. 5. fol. 60.

Seruus communi opinione reputatus liber potest in testamēto esse testis. de testa. §. sed cum aliquis. nu. 1. fo. 15.

Seruus non potest esse testis in testamento: sed bene pōt heres instituꝰ. de test. §. testes aūt nu. 3. fo. 13.

Seruꝰ p̄priꝰ si fuerit pure heres institutꝰ libertas vero sub cōditione relicta an ante cōditionis euētū erit liber vel heres. de exhere. libe. §. heredes. num. 11. fo. 56.

Et si testator institueret seruum pure hoc adiecto q̄ nō haberet libertatem institutio talis est inualida. ibi. nu. 12.

Seruus p̄oprius alicuius quis dicatur. de exhereda. libe. §. heredes. numero. 13. folio. 56.

Seruus communis insolidum si ab vno ex socijs sine libertate instituatur an erit liber ⁊ heres. ibi. nu. 14. fo. 57.

Seruus dȝ seruire ⁊ operari dñe sue nō tm̄ dȝ ei carnales operas p̄estare. de exhere. lib. §. est autem. nu. 1. fo. 57.

Seruꝰ nō dȝ obedire dño nisi in licitis ⁊ honestis. ibi. numero. 2.

Seruus si de adulterio cū dña sua cōmisso accusek nō poterit ab ea pendente accusatione manumitti. ibi. nu. 3.

Seruus alienus si fuerit heres institutus si postmodū seruus iste fuerit alienatus trāsibit in nouū dñm cuȝ ipsa institutiōe. de exhere. libe. §. alienus quoq̄. nu. 3. fo. 59.

Seruus alienus heres instituī potest sub cōditione cū liber erit: secus si esset seruus p̄oprius. ibidem. nu. 4.

Seruꝰ qñ adit hr̄editatē iussu dñi necesse ē q̄ iussus p̄cedat. ibi. n. 5.

Seruꝰ pluriū heres institutus nō oībus dñis acq̄rit. sȝ inbētib⁹

tantum.de exhere.libe.§.seruus pluriũ.nu.3.fo.60.
Seruꝰ pluriũ si ab altero ex dñis instituit cui acq̃ret hereditate3 ibidem.numero.4.
Seruus in quo quis h3 vsufructũ an dicat alienꝰ.t nu.3. de exhere.libe.§.alienus.nu.2.t.3.fo.58.
Seruꝰ vl infamis nõ põt eẽ testis i testõ.ꝺ tes.§.ſ3 cũ aliq̃s.n.3.f.16.
Seruus ad hoc vt possit esse testis in testõ necesse est q̃ oĩum cõsensu reputet liber.de testa.§.ſ3 cũ aliquis.nu.6.fo.16.
Seruꝰ ad hoc vt sit idoneus testis in testõ an sit necesse q̃ oĩa3 cõsensu sit reputatꝰ liber.de test.§.ſ3 cũ aliquis.nu.8.fo.16.
Seruũ suum heredẽ instituere põt testatoꝛ nõ habita mẽtione libertatis.de exhere.lib.§.heredes.nu.2.fo.56.
Seruũ tutoꝛẽ relinquẽs filio suo videt ei tacite libertatem relinquere.ibidem.numero.3.
Seruũ ꝓpꝛiũ manumittere dña que cũ eo se immiscuit non tñ est adhuc accusata.de exhereda.libe.§.est autem.nu.8.fo.57.
Serui hꝫditarij sunt capaces hꝫditatis t possunt heredes instituí nõ tñ erũt capaces vsufructꝰ.de exhe.li.§.seruꝰ alienꝰ.n.6.f.59.
Seruos heredes instituere quid est dicere.de exhere.lib.§.heredes.numero.9.fo.56.
Seruos ꝓpꝛios manumittere an possit dña accusata de adulterio cũ extraneo cõmisso.de exhere.lib.§.est aũt.nu.7.fo.57.

Sigillare sigillo alterius an t qñ possit q̃s. de testa.§. possunt autem.numero.2.fo.11.

Sigillũ solũ an sufficiat ad ꝓbandũ q̃ epistola fuerit mittẽtis.de testa.§.possunt autem.nu.13.fo.12.
Signare possunt testes testiũ vno anulo vel ꝓpꝛio vel alieno.de testa.§.possunt autem.nu.1.fo.11.
Sigillis t bullis an credat.de test.§.possunt autem.nu.6.fo.12.
Signari nõ põt testiũ nisi anulo habente impꝛessionẽ caracteris, de test.§.possunt autem.nu.5.fo.11.
Signato cõtinẽte intelligit cõtẽtũ signatũ: t si sacculus sit sigillatus acta dicunt esse sigillata.de test.§.possunt autẽ.nu.16.fo.12.
Signũ crucis si in inuẽtario emittat an viciabit inuẽtariũ t q̃d de inuocatiõe diuini nois in instrõ.de test.in rub.nu.36.fo.5.
Signũ qꝺ apponit in aĩali si cõtradicit facit ꝑsumptionẽ nõ autẽ ꝓbationẽ.de test.§.possunt autẽ.nu.11.fo.12.
Signis t signaculis res cognoscunt.de test.§.pñt aũt.n.9.fo.12.
Simul facta que dicantur.de testa.in rub.nu.23.fo.4.
Sinagogas nouas erigere nõ possunt iudei antiquas tñ reparare possunt.de testa.§.sed cum aliquis.nu.17.fo.17.

Socius criminis testificat cõtra cõsociũ q̃ agit de crimine ciuil.de test.§.legatarijs.nu.12.fo.27.

Socius an possit esse testis in cã socij.de testa.§.legatarijs.numero.8.t.10.fo.26.t.27.
Solẽnitas duoꝛũ testiũ est de iure naturali que per ius ciuile remitti nõ potest.de testa.mili.§.plane.nu.3.fo.36.
Solẽnitas testamẽtaria an possit statuto vel cõsuetudine minoꝛari.de testa.§.sed hec quidẽ.nu.18.fo.31.t nu.20.t.21.fo.31.t.32.
Solẽnitas vbi nõ requirit: si interueniat t minus soliciter: nõ viciatur actus.de testa.§.pater necnon.nu.26.fo.24.
Solẽnitas ad actũ aliquẽ q̃ a lege requirit intelligitur si illa solẽnitas adhiberi possit.de testa.§.sed hec q̃dẽ.nu.24.fo.32.
Solẽnitas testõꝛuꝫ an ꝓpter piculũ morbi tolli possit.ibi.nu.26.
Solẽnitas iuris cõis nõ remittunt in testõ ad pias causas nisi q̃ tenus exꝑssum est in lege.de testa.in rub.nu.82.fo.8.
Solẽnitates iuris cõis in testõ ad pias causas sunt remisse sine cõcernant formã testamẽti sine ipsius testantis personam. qui testa.face.pos.§.nõ tamen.nu.16.fo.44.
Somniãtes an possint testari.q̃ te.fa.pos.§.itẽ furiosi.n.34.f.48.

Spurius an possit instituí t quando.de here.insti.§.heres.nu.7.fo.63.

Spuriũ alere tenet pater: t filia3 spuriam dotare.de here.insti.§. heres.numero.8.fo.63.

Statutum indistincte loquẽs an cõꝓhẽdat miꝛores. de vul.sub.§.ſ3 si instituto.nu.9.t.11.fo.68.

Statutum excludens feminas dotatas stantib⁹ agnatis an sit faꝛorabile vel odiosu3.de exhere.lib.§.hec quidẽ.nu.2.fo.54.
Statutũ indistincte loquens restringit.de vulg.substi.§.sed si instituto.nu.7.fo.68.
Statuto an induci possit q̃ pupillus possit testari si sit doli capax qui test.fa.pos.§.preterea.nu.4.fo.45.
Statuta sunt intelligẽda fm cõem vsum loquẽdi.de testa.§.nihil. numero.9.fo.28.
Stipẽdiarius nõ põt ad solutionẽ recipiẽdã ꝓcuratoꝛẽ cõstituere: nec deputati ad faciẽdas solutiões stipẽdiarijs poterũt soluere p substitutũ.de testa.in rub.nu.71.fo.7.

Substitutio directa an possit fieri in codicillis. de here.insti.§.si plures.numero.1.fo.65.
Substitutio breuiloqua siue recipꝛoca quibus ꝛbis fiat de vulg. substi.§.Et si plures.nu.1.fo.67.
Substitutio pupillaris põt fieri añ istõnẽ.de vulg. substi.§.sed si instituto.numero.2.fo.67.
Substõ vulgaris fcã suo nõ iubet.ꝺ vul.substi.§.põt.nu.9.fo.67.
Substitutio vulgaris quibus verbis fieri habeat.de vulg.substi. §.potest.numero.1.fo.66.
Substitutio directa in codicillis facta an trahatur ad fideicommissariam.de vulg.substi.§.potest.nu.2.4.t.6.fo.66.
Substitutio directa quid sit t quid fideicommissaria. de vulga. substi.in rub.nu.3.fo.66.
Substitutio vulgaris potest fieri cuilibet t a quolibet. de vulg. substi.in rub.nu.2.fo.66.
Substitutio vulgaris si fiat seruo substituto illa ꝛba si heres nõ erit exponunt idest si ipse heres nõ erit per se vel ꝑ alium nõ fecerit heredem.de vulga.substi.§.si seruum.nu.5.fo.68.
Substitutiones omnes dicuntur secũdeinstitutiones siue fiãt in secundo siue i tertio gradu sicut omnes nuptie ꝺtracte post ꝓximas dicuntur secunde.de vulg.substi.in rub.nu.1.fo.66.
Substitutionũ plures sunt species.de vul.substi.i rub.nu.3.fo.66.
Substitutus ꝺ3 habere easdẽ ptes in substitutione sicut habuit in institutione.de vulga.substi.§.t si ex disparibus.nu.1.fo.67.
Substituti per nomina ꝓpꝛia vocant ꝑ virilibus porcionib⁹: sed substituti per nomina appellatiua vocabunt ꝑ ptib⁹ quas habuerãt in istitutiõe.de vul.substi.§.t si ex disparib⁹.nu.2.fo.67.

Sufficienti demonstrationi rei frustra addit.de testamen.in rub.numero.1.fo.2.

Superuacua nõ viciãt actũ.de here.insti.§.heres.nu.3. fo.63.
Suspẽsus ab hoie si celebꝛat ꝺ3 deponi t est irregularis: secus in suspenso a iure.q̃.pmis.est fa.test.§.itẽ ꝑdigus.nu.21.fo.49.
Suspensi ab homine non eliguntur: secus si suspensi sint a lege.q̃. permis.est fa.test.§.item ꝑdigus.nu.20.fo.49.
Suspẽsio a iure facta põt tolli ꝑ supꝛioꝛẽ secꝰ in suspensione facta ab homine.q̃bus pmis.est fa.test.§.itẽ prodigus.nu.22.fo.49.
Suus heres ꝺr q̃ obtinet pꝛimũ tpe mortis testatoꝛis t in eꝰ potestate est.de exhere.libe.§.posthumoꝛ.nu.1.t.4.fo.52.
Suus etiã maioꝛ.xxv.annis põt ifra triẽniũ renocare abstẽsionẽ quã fecit de hereditate paterna rebus hereditarijs nõ distractis ſ3 in eodẽ statu pmanẽtib⁹.de exher.lib.§.q̃dẽ.nu.3.fo.54.
Suitas in filio an tollat ꝑ dationẽ substituti vulgaris t q̃d i seruo de vulg.substi.§.põt.nu.19.fo.67.

De litera. T.

Tabellio si damnat de crimine famoso vel si deꝺ poꝛretur t renocet in dubiũ an instm scriptũ per eũ ante cõdẽnationẽ sit scriptuꝫ sua manu an poterit super hoc esse testis.t nu.26.de test.§. sed cum aliquis.nu.21.t.26.fo.18.

Tabellio sepius extrahens vnũ instrumentũ ꝺ3 ponere in secũdo vel tertio instrõ q̃ extrahit illud q: forte pꝛimum fuit ꝑditũ vel vetustate cõsumptũ siue deletũ.de test.§.nihil.nu.29.fo.39.
Tabellio qui non exercet officium tabellionatus an gaudeat pꝛiuilegio tabellionis.de testa.mili.§.hactenus.nu.7.fo.38.
Tabellio cõficiens instrumentũ de testõ imperfecto seu carẽte solennitatibus punit de falso.de testa.in rub.nu.101.fo.9.
Tabellio qui ꝓ tabellione longo tempoꝛe se gessit an ꝓsumi deꝺeat tabellio.de test.§.ſ3 cũ aliquis.nu.44.fo.21.
Tabellio si fuerit depositus a lege ꝓpter aliqꝺ factũ si postmodũ cõficiat instrumenta antec̃ fuerit declaratũ per iudicem ipsu3 cecidisse ab officio tabellionatus an valebunt talia instrumẽta de testa.§.sed cum aliquis.nu.55.fo.22.
Tabellio an possit pꝛohibere alteri ne signum suum assumat.de testa.§.possunt autem.nu.4.fo.11.
Tabellioni non creditur de eo de quo non est rogatus de testa.§. nihil.numero.17.fo.28.
Tabernarius si non potest vendere vinu3 nisi ꝓ certo pꝛecio nõ poterit plus vendere.de exhere.libe.§.est aũt.nu.18.fo.57.

Tempus pestis t tempus guerre vtrum equiparentur vbi est eadem ratio in vno que in alio. de test. §.sed hec quidem.nu.27.fo.32.

Testari potest vnusquisq3 ad pias causas. qui testa.face. pos.§.nõ tamen.nu.11.fo.43.

Testari debent sacerdotes t pꝛesbyteri fm ius cõe t legitimã parentibus t filijs relinquere alꝫ testiũ eoꝛum subiacebit querele.de testa.mili.§.illis autem.nu.19.fo.36.
Testari non potest filiusfa.in potestate patris existens: secus tamen in castrensi vel quasi castrensi.de test.mili.§. sciendum.numero.1.fo.40.
Testari an possit filiusfa.in bonis aduenticijs. de testamẽ.mili.§. sciendum.numero.2.fo.40.

Testari an possit filiussa. ad pias causas in bonis aduentitijs sine cõsensu patris. de testa. mili. §. sciendũ. nu. 6. fo. 41.
Testari potest filiussa. ad pias causas patre consentiente de pecu lio aduentitio. qui testa. fa. pos. §. nõ tamen. nu. 3. fo. 43.
Testari non põt pupillus sine sit doli capaz sine non. qui testa. fa. pos. §. preterea. nu. 3. ꝛ. 6. fo. 45.
Testari põt emancipatus: secus in filio qui est in potestate nisi de castrensi vel quasi. de exhere. lib. §. hec quidẽ. nu. 8. fo. 54.
Testari ad pias causas an possit ille qui non põt loqui nec scribe re. de testa. in rub. nu. 8. fo. 8.
Testandi facultas inhabili cõcessa intelligiť dummodo testeť fm ius cõe. si vero habili ad testãdũ cõcedať testi factio intelligiť ꝙ testari possit non obseruata iuris cõis solennitate vt priuile gium aliquid operetur. de testa. mili. §. sciendum. nu. 11. fo. 41.

Testator quantũ dedit secũdo tantũ videť a primo adi mere. de here. insti. §. videamus. nu. 3. fo. 63.
Testator si dicat instituo monasteriũ tale vel ecclesiã post mortez titij: an statim ecclesia sit heres an vero tãtũ post mortẽ titij. de here. insti. §. heres. nu. 10. fo. 64.
Testator si seruũ alienum quẽ seruũ putabat heredem instituit et ei meuius substituit si iste seruus institutus adierit hereditatẽ iussu dñi: meuius substitutus admittetur in partẽ. de vulg. substi. §. si seruum. nu. 15. fo. 69.
Testator põt in testõ suo plures gradus substitutorum facere et nouissime in subsidium seruũ necessarium heredẽ instituere. de vulga. substi. §. potest. nu. 7. fo. 67.
Testator in suo testõ debet nominare heredes institutos. de ex here. libe. §. ꝛ vnum. nu. 7. fo. 60.
Testator si instituit seruum alienũ heredẽ quẽ putabat liberũ talis error nonviciabit institutionem. de vulg. substi. §. si seruum nume. 3. fo. 68.
Testator si aliquid relinquat legatario pro certo onere explẽdo an illo onere expleto reuocetur legatũ. de testa. mili. §. illis au tem. nu. 9. fo. 35.
Testator si dicat instituo illum cuius nomen est descriptũ in qua dam mea schedula quam apud guardianum obseruantie ſancti francisci deposui an valebit talis institutio. de testa. in rub. nu. 100. fo. 9.
Testator an debeat propria voce nominare heredem. de testa. in rub. nu. 68. ꝛ. 76. fo. 7.
Testator si pluribus heredibus institutis aliquos expressit ꝛ ali quos nõ an vicietur testamentum in totum: vel solum in nõ ex pressis. de testa. in rub. nu. 30. fo. 4.
Testator potest alteri cõmittere vt scribat voluntatẽ suã ꝛ post modũ scribens poterit interrogare testatorẽ an illa sit sua vo luntas prout scripsit ꝙ si respondeat sic: testamentũ perfectũ erit. de testa. in rub. nu. 66. fo. 7.
Testator sane mentis lz nõ possit articulate loqui nisi dicendo ita vel nõ valebit tamẽ testm̃. de testa. in rub. nu. 64. fo. 7.
Testator si dixit lego titio dimidiã fundi corneliani ꝛ aliã partem sibi vẽdo pro decẽ ꝛ titius fuerit presens ꝛ acceptans talis ꝺctus dicť ꝺctus emptiõis ꝛ vẽditiõis. de test. i rub. nu. 55. f. 6.
Testator qui de suo testamento plura exempla confecit si postea vnũ ex his interuenerit aut cancellauerit an ꝓpter hoc dicatur reuocare voluntatem suã. de testa. §. nihil. nu. 11. fo. 28.
Testator si ingredik religionẽ an confirmeť testm̃. de testa. in rub. nume. 46. fo. 6.
Testator an teneatur testibus exponere siue notificare nomen he redis. de testa. in rub. nu. 29. fo. 4.
Testator nõ hz necesse exprimere nomẽ heredis vna voce: sz suffi cit ꝙ nutu ꝛ signis designet nomen heredis. de testa. in rub. nume. 76. fo. 8.

Testamentum factũ coram minori numero septẽ testiũ in quibus casib' valeat. de testa. §. sed hec quidẽ. nu. 22. fo. 32.
Testamentum factũ tẽpore pestis an requirat solennitatẽ septez testium. ibi. nu. 23. ꝛ. 25.
Testm̃ ad hoc vt cõfirmeť sufficit ꝙ tm̃ vnus exheredib' scriptis adeat hereditatẽ. ꝛ nu. 10. de exhere. lib. §. ꝛ vnũ. nu. 9. fo. 60.
Testm̃ cãcellatũ resigillãs an in dubio psumať ꝙ faciat animo re nouandi. de testa. mili. §. sed ꝛ si quis. nu. 11. fo. 40.
Testm̃ ad pias causas dz regulari fm ius diuinum ꝛ fm decreta sanctorũ patrũ ꝛ nõ fm leges. de testa. §. sz hec ꝙdẽ. nu. 39. f. 33.
Testm̃ militis est absolutũ ꝛ liberatũ ab omni solẽnitate iuris ci uilis. de testa. §. sed hec quidẽ. nu. 37. fo. 33.
Testamentũ a principio nullũ propter aliquã inhabilitatẽ seu de fectum nõ confirmať ex habilitate postea supueniente de his. qui testa. fa. pos. §. nõ tamen omnibus. nu. 24. fo. 44.
Testm̃ ab initio nullũ an possit cõfirmari ex post facto. ibi. nu. 25.
Testm̃ factũ per notas ꝛ signa inusitata nõ tenet sed quid in testõ ad pias causas. de testa. in rub. nu. 77. ꝛ. 95. fo. 8. ꝛ. fo. 9.
Testm̃ a tabellione per imbreuiaturã scriptum si testator decedit anteq̃ tabellio illud legat cora testibus: ꝛ testatore ꝛ in forma publicã illud scribat nõ valet: sed fallit in testõ ad pias causas sed quid iuris in testõ militis. ibi. nu. 78. fo. 8.
Testm̃ sine scriptura põt fieri ꝛ a pagano ꝛ a nõ militante. de te sta. mili. §. plane nu. 6. fo. 37.
Testamentũ filijsfamilias veterani an subiaceat querele. de testa. mili. §. illis autem. nu. 22. fo. 36.
Testm̃ si fiat cora imperatore an ipse solus sufficiat. ita ꝙ non re quirantur alij testes. de testa. §. sed hec quidem. nu. 15. fo. 31.
Testm̃ dependere dz a libero arbitrio testantis. ꝛ nõ ab alieno. q̃ testa. fa. pos. §. non tamen. nu. 6. fo. 43.
Testm̃ factum apud infideles an egeat solennitate septẽ testiũ. de testa. §. sed hec quidẽ. nu. 30. fo. 33.
Testm̃ factum inter liberos nutu ꝛ signis sine indicijs factũ an te neat. de testa. in rub. nu. 84. ꝛ. 93. fo. 8.
Testm̃ inter liberos nutu factum an valeat. de testa. in rub. nume ro. 93. folio. 9.
Testamentũ militis in expeditione degentis non requirit solẽni tates iuris ciuilis. de testa. in rub. nu. 16. fo. 4.
Testamentũ factũ balbutiendo an valeat vbi testator prius arti culate loquebatur. de testa. in rub. nu. 97. fo. 9.
Testamentum ad pias causas an valeat verbis balbutientibus factum. ibi. nu. 98.
Testm̃ põt fieri in scriptis cuz subscriptione testatoris ꝛ subscri ptione ꝛ signaculo septem testiũ vnico cõtextu. de testa. in rub. nume. §. folio. 3.
Testm̃ debet fieri vno contextu nullo actu extraneo interuenien te: limitať tamen. de testa. in rub. nu. 62. fo. 7.
Testamentum nõ iure militari factum ante militiam non valet. de testa. mili. §. sed ꝛ si quis. nu. 1. fo. 39.
Testm̃ factum super paganicis subiacet querele. testamentum ve ro factum super castrensibus non. de exhereda. libe. §. si in ex peditione. nu. 8. fo. 55.
Testm̃ militis an ꝛ quando subiaceat querele. ibi. nu. 9.
Testm̃ sine heredis institutiõe est nullũ. de test. in rub. nu. 42. f. 5.
Testamentum si vicietur propter contractum in eo celebratuz an viciabitur cõtractus. de testa. in rub. nu. 58. fo. 6.
Testõ in scriptis siue etiã nũcupatiuo in scripturã redacto manu tabellionis an sine testibus credatur. de testa. §. sed cũ aliquis nu. 12. fo. 17.
Testamentum filijsfamilias militis an subiaceat querele. de testa. mili. §. illis autem. nu. 17. ꝛ. 19. fo. 36.
Contra testamentũ matris filiũ pretereuntis non datur bonoꝝ poss. cõtra tabulas. de exhere. lib. §. mater. nu. 2. fo. 55.
Testm̃ est de iure ciuili respectu solẽnitatũ: sed respectu inuentio nis ꝛ substãtie est de iure gentiũ. de testa. in rub. nu. 14. fo. 3.
Testm̃ nuncupatiuũ est de iure ciuili. de testa. §. sed hec quidẽ. nu mero. 10. fo. 31.
Testm̃ militis in expeditiõe decedẽtis an valeat sine teste. ibi. nu mero. 12.
Testm̃ patris inter liberos valet duobus testibus tantum adhi bitis. ibi. nu. 13. ꝛ. 19.
Testm̃ militis factũ in expeditione sine solẽnitatibus durat post missionẽ a castris vsq̃ ad annũ. de test. mi. §. hacten'. nu. 9. f. 38.
Testm̃ põt scribi quacũq̃ lingua ꝛ q̃buscũq̃ verbis dũmodo ex illis appareat de mẽte testatoris. de testa. §. nihil. nu. 4. fo. 27.
Testm̃ non dz scribi per notas ꝛ signa inusitata. ibi. nu. 5.
Testm̃ põt scribi in tabulis ligneis. ꝛ etiã in cartis de papiro seu bombice. de testa. §. nihil. nu. 1. fo. 27.
Testm̃ in quo filius in potestate a patre preterit est ipso iure nul lum. de exhere. lib. in rub. nu. 2. fo. 50.
Testm̃ si ꝓpter defectũ persone testantis fuit a principio nullum nõ recõualescit lz psona testantis post efficiať habilis. qui te sta. fa. pos. §. item furiosi. nu. 1. fo. 46.
Testm̃ recte factũ nõ irritať propter furorẽ ipsi testatori postea superuenientem. ibi. nu. 2.
Testm̃ si nõ valet. nõ valet legatũ. de testa. §. legatarijs autem. nu mero. 7. fo. 26.
Testm̃ si natiuitate posthumi ẽ ruptũ dato ꝙ postmodũ decedat posthum' nõ recõualescit testm̃. de exhe. lib. §. posthumus. nu mero. 19. fo. 52.
Testm̃ ad hoc vt valeat necesse est ꝙ filij instituantur vel exhere dentur. de exhere. lib. in rub. nu. 1. fo. 51.
Testm̃ in quo posthumus est preteritus eius natiuitate infirmať de exhere. lib. §. posthumi. nu. 2. fo. 51.
Testamentum matris in quo filius est preteritus an cõtra tabula tur. de exhere. lib. §. mater. nu. 4. fo. 55.
Testamentũ est quedã attestatio seu testimonium mentis ꝛ volun

tatis testatoris.de testa.in rub.nu.6.fo.3.
Testiñ ad hoc vt confirmetur an sit necesse q̃ testator moriat naturaliter vel an sufficiat moris ciuilis.de testa.i rub.nu.45.fo.5.
Testamentũ qñ est nullum ex defectu solennitatis imperfecte valet inter liberos.de testa.in rub.nu.33.fo.4.
Testamentũ ꝛ testes in eo debent adhiberi vno contextu ꝛ idẽ in codicillis ꝛ donatiõe causa mortis.de testa.i rub.nu.28.fo.4.
Testamenti diffinitio.de testa.in rub.nu.40.ꝛ.44.fo.5.
Testamenti factio est publici iuris.qui testa.fa.pos.§. non tamen omnibus.nu.7.fo.43.
Testamento irritato nõ irritabitur donatio causa mortis in eo facta.de testa.in rub.nu.59.fo.6.
In testamento ad pias causas debet obseruari iusgentiũ quatenus in lege exprimitur.sed in alijs in quibus nõ est expresse prouisum obseruari debent solennitates iuris positiui.de testa.in rub.nu.88.fo.8.
Testamenta ad pias causas sunt redacta ad iusgentiuz.qui testa.fa.pos.§.non tamen.nu.12.fo.43.
Testamentorum duplex est genus scz in scriptis ꝛ sine scriptis qõ nuncupatiuum appellatur:ꝛ quid sit testamẽtum nuncupatiuũ ꝛ quid testamentum in scriptis.de testa.in rub.nu.37.fo.5.
Testamentorũ aliud in scriptis.aliud nuncupatiuũ in quo non requiritur aliqua scriptura nec etiam requirunt solẽnitates que requiruntur in testõ in scriptis.de testa.§.sed hec quidem nu.1.folio.30.
Testamentũ nuncupatiuũ si a notario redigat in publicã scripturam non propterea dicetur testiñ in scriptis.ibi.nu.2.
In testamentis ad pias causas.ꝛ in testõ inter liberos ꝛ in testõ militis an requirantur testes ad solennitatem seu substantiam testamenti.de testa.§.testes autem.nu.26.fo.15.
Testificari pro vniuersitate an possint haboies vniuersitatis.de testa.§.pater.nu.46.fo.25.
Testificari an possit subditus regis vel tyranni pro tyranno vel rege.de testa.§.pater.nu.47.fo.25.
Testificari an possit is cui bonis est interdictum.de testa.§.testes autem.nu.30.fo.15.
Testificari nõ potest in causa criminali minor viginti annorum:sed in cã testamenti secus.de testa.§.testes autẽ.nu.18.fo.14.
Testis an ex eo q̃ fuit instructus an dicat suspectus.de testa.§.pater.nu.51.fo.25.
Testis habens similem causam an possit testificari in alia simili.de testa.§.pater.nu.53.fo.25.
Testis in testõ esse non põt mutus:nec surdus:nec cecus:nec etiã is cui est bonis interdictum.de testa.§.testes autẽ.nu.4.fo.13.
Testis si deponit q̃ est amicus partis an probet.de testa.§.pater necnon.nu.38.fo.25.
Testis deponẽs si dicat se tantuz scire q̃ titius occidit seium non probat nisi reddat rationẽ dicti sui p̃ sensuz corporis.de vulg.substi.§.si seruum.nu.18.fo.69.
Testis si postq̃ fuit adhibitus in testõ fuerit effectus seruus vel infamis an si velit recognoscere sigillum suũ:possit.ꝛ nu.28.de testa.§.sed cum aliquis.nu.13.fo.17.
Testis instrumenti vel scripture nunq̃ repellit per amicitiã licet alias nõ possit esse testis pro amico.de testa.§.pater necnõ.nu mero.22.fo.23.
Testis qui falsum dixit an poterit amplius testificari si de crimine penitentiam egerit.de testa.mili.§.hactenus.nu.23.fo.39.
Testis si dicit q̃ audiuit testatorem talem heredẽ instituentez vel sic legantem.l3 ipsuz testatorẽ nõ viderit.qz cortina vel paries erat inter testatorem:ꝛ testes.an valebit eius testimonium.de testa.mili.§.plane.nu.10.fo.37.
Testis addens vel detrahens an videatur dictũ cõfirmare.de testa.mili.§.sed ꝛ si quis.nu.5.fo.40.
Testis si tempore quo iurauit erat idoneus:sed tẽpore quo debet deponere effectus est infamis seu aliter nõ idoneus an repellatur a testimonio.de testa.§.sed cum aliquis.nu.29.fo.19.
Testis si tpe quo iurauit erat inimicus seu infamis.sed postea tẽpore depositionis effectus est amicus vel bone fame an valeat eius dictum.ibi.nu.30.
Testis dictum de eo quod audiuit post cortinaz existens vel in loco propinquo valet preterq̃ in testamentis.de testa.§.sed hec quidem.nu.5.fo.30.
Testis conditio an attendi debeat fm tps in quo producitur in iudicio.ꝛ non tps testamenti.de testa.§.sed cum aliquis.nu.14.fo.17.ꝛ nu.24.fo.18.
Testi deponenti de auditu post cortinam an credatur.de testa.mili.§.plane.nu.11.fo.37.
Testi etiã nõ fidedigno adhibetur plena fides q̃ est a partibus pro teste adhibitus.de testa.§.pater necnõ.nu.21.fo.23.
Testi sine redditione cause non credit etiã si de causa scientie non interrogetur.qui testa.fa.pos.§.item furiosi.nu.39.fo.48.
Testes septẽ sunt regulariter in testõ necessarij quo ad probãdã voluntatẽ testatoris sed ad probandã solennitatẽ duo sufficiũt de testa.§.sed hec quidem.nu.3.fo.30.ꝛ nu.11.fo.31.
Testes in testõ adhibiti debẽt esse in p̃sentia testatoris.ibi.nu.4.
Testes an debeant cognoscere contrahentes.de here.insti.§.hi quos.nu.2.fo.66.
Testes in testõ in scriptis debẽt esse rogati:sed quid in testõ nũcupatiuo.de testa.§.sed hec quidez.nu.32.fo.35.
Testes in testõ a quibus sunt rogãdi.de testa.mili.§.plane.nu.7.folio.37.
Testes in testõ ad pias causas an debeant esse rogati.ꝛ nu.36.de testa.§.sed hec quidem.nu.34.ꝛ.36.fo.33.
Testes septẽ regulariter in testõ requirunt qui integraliter deponant de tota dispositione testamẽti.de testa.§.sed hec quidem nu.14.folio.31.
Testes in testõ a q̃bus debeant esse rogati an a testatore an a notario vel ab herede siue a quolibet alio.de testa.§.sed hec quidem.nu.40.fo.33.
Testes quare in testamẽtis debeãt esse rogati.de testa.§.sed hec quidẽ nume.41.fo.33.
Testes an in dubio presumant rogati.ibi.nu.42.fo.34.
Testes an debeant videre contrahentes.de testa.§.sed hec quidẽ numero.8.fo.39.
Testes in maleficijs debent videre delinquentem.ibi.nu.9.
Testes duo sufficiunt ad declarandum legatũ validuz.de testa.§.sed hec quidem.nu.16.fo.31.
Testes in testõ tempore signandi poterunt ire ad deponẽdũ pondus superfluum.de testa.in rub.nu.48.fo.6.
Testes in testõ debent esse rogati.de testa.in rub.nu.27.fo.4.
Testes si adhibeant in casibus in quibus nõ requirunt testes nõ potest cõtra eos opponi de ihabilitate.de testa.§.pater necnõ nume.27.fo.24.
Testes cõsanguinei admittunt in causa matrimonij qñ alij habere non possunt.de testa.§.pater necnõ.nu.16.fo.23.
Testes infames:ꝛ criminosi vel aliter inhabiles nõ admittunt ad testificanduz ꝛ quare.de testa.§.sed cum aliquis.nu.24.fo.18.
Testes rogati an possint semp deponere in iudicio nõ obstãte defectu superueniente.de testa.§.sed cũ aliquis nu.27.fo.18.
Testes in testõ a quibus debeãt esse rogati an a testatore an a notario vel ab herede aut a quolibet alio.de test.§.sed hec quidẽ nu.40.fo.33.
Testes an debeant esse habiles tẽpore examinationis.de testa.§.sed cum aliquis.nu.20.fo.17.
Testes qui habent testamenti factionẽ possunt adhiberi testes in testõ.ꝛ sic capiatur testamenti factionem passiue.de testa.§.testes autem.nu.7.fo.13.
Testiũ dicta ad cõcordiã reduci debẽt.de testa.i rub.nu.22.fo.4.
Testimoniũ de auditu ꝓpio verborũ alterius valet qñ testis hz vocẽ loquẽtis notã.de testa.§.sed hec quidẽ.nu.6.ꝛ.8.fo.30.
Titulus de testamẽtis.ꝛ titu.q̃ testa.facere possunt quare ab imperatore in hoc volumine nõ fuerint simul copulati.de testa.in rub.nu.3.fo.2.
Titulũ siue possessionis ostẽdere cogi põt per episcopũ sacerdos qui ecclesiã tenuit.xl.annis.de testa.§.l3 cũ aliq̃s.nu.46.fo.21.
Torqueri non possunt milites nec etiã doctores.de testa.mili.§.sciendum.nu.29.fo.42.
Turpius reijcit.q̃ non admittitur hospes.qui testa.fa.pos.§.item furiosi.nu.17.fo.47.
Tutor an sit idoneus testis pro pupillo.de testa.§.pater nu.50.fo.25.
Tutoris auctoritas non dz interponi conditionaliter.de here.insti.§.impossibilis.nu.12.fo.65.

De litera. V.

Vendens rẽ pro nouẽ cũ valeat viginti si iurauit nõ cõtrauenire an poterit petere iustũ precium suppleri vel cõtractũ rescindi.de exhere.lib.§.est autem.nu.22.fo.57.
Verba plata cã demõstrãdi nõ disponunt ꝛ idẽ in verbis locandi cã platis.de test.mili.§.plane.nu.13.fo.37.
Verba generalia regis restringi debent ad ciuitatẽ.de vulga.substi.§.sed si instituto.nu.8.fo.68.
Verba debent impropriari fm subiectam materiã.de testa.§.sed hec quidem.nu.33.fo.33.
Verba generalia ꝛ reuerentialia sunt potius adulatoria q̃ obligatoria.de testa.mili.§.plane.nu.17.fo.37.
Verba causa commendandi aliquem non disponunt nec etiaz verba enunciatiua.de testamento mili.§.plane.nume.16.fol.37.

Veritas an preferatur opinioni. de testa. §. sed cũ aliq̃s: nu. 10. fo. 17.

Ad veritatem alternatiue an sufficiat alterã partẽ esse verã. de here. insti. §. si plures. nu. 5. fo. 65.

Ad veritatem disiunctiue sufficit alterã partez esse verã. de here. insti. §. si plures. nu. 4. fo. 65.

Ad veritatem copulatiue non sufficit implementum alterius partis: sed vtrunq; debet adimpleri. de here. insti. §. si plures numero. 2. fo. 65.

Vicissim fieri dicit̃ quod fit ordine successiuo. de testa. in rub. nu. 25. fo. 4.

Vltima voluntas potest transire in vim contractus. de testa. in rub. nu. 54. fo. 6.

Vncia ⁊ partes assis vnde dicant̃ ⁊ quid significent. de here. insti. §. hereditas nu. 6. fo. 61.

Vniuersalis locutio recipit restrictionem actus cui attribuitur. de testa. §. sed cuz aliquis. nume. 7. fo. 16.

Vnusquisq; est dictio vniuersalis omnes cõprehẽdens. qui testa. fa. pos. nu. 5. fo. 43

Volo verbum inducit dispositionem ⁊ est habile ad inducendam institutionem heredis. de testamen. in rub. numero. 67. fo. 7.

Vouere an possit filiusfa. sine consensu patris. de exhere. libe. §. hec quidem. nu. 6. fo. 54.

Voto obligatur filiusfa. non obstante patria potestate. qui test. face. pos. §. non tamen. nu. 17. fo. 44.

Vsufructus an sit pars integralis dominij vel subiectiua siue predicatiua. de exhere. libe. §. alienus. nu. 6. fo. 58.

Vsufructuarius non dicitur dominus quo ad hoc vt possit libertatẽ dare seruo in quo habet vsufructum: nec quo ad vendẽdũ rem ipsam. de exhere. libe. §. alenus. nu. 5. fo. 58.

Vsufructuarius an possit dare libertatez seruo in quo habet vsufructum. de exhereda. libe. §. alienus. nu. 4. fo. 58.

Vsurarium probare volens aliquem esse an sufficiat probare per testes qui dicãt se recepisse pecunias sub vsuris ab ipso. de testa. §. legatarijs. nu. 15. fo. 27.

Vxor vidua cui ex prouisione legis debentur alimenta tenetur operari heredibus. quibus permis. est fa. test. §. item prodigus. nu. 24. fo. 49.

¶ Finis.

X.P.2.40.